

Dobrovský, Josef.

JOSEPHI DOBROWSKY

PRESBYTERI, AA. LL. ET PHILOSOPHIAE DOCTORIS,

SOCIETATIS SCIENTIARUM BOHEMICAE ATQUE ALIARUM

MEMBRI

INSTITUTIONES

LINGUAE SLAVICAE

DIALECTI VETERIS,

QUAE

QUUM APUD RUSSOS, SERBOS ALIOSQUE RITUS GRAECI,
TUM APUD DALMATAS GLAGOLITAS RITUS LATINI
SLAVOS IN LIBRIS SACRIS
OBTINET.

CUM TABULIS AERI INCISIS QUATUOR.

VINDOBONAE,

SUMTIBUS ET TYPIS ANTONII SCHMID, C. R. P. TYPOGRAPHI.

MDCCCXXII.

Praefatio.

§. 1.

Sermo Slavenicus, rectius Slovanicus aut Slovenicus, sensu latissimo sumptus in duo genera idiomatum dispescitur: in Idioma ordinis primi (A); et in Idioma ordinis secundi (B).

Horum idiomatum characteres sunt:

A.	B.
1. раз : разꙋм.	роз : розꙋм.
2. из : издати.	вы : выдати.
3. л epentheticum:	
корабль.	корабь.
землѧ.	земѧ.
поставлен	поставен.
4.	д epentheticum:
сало, крило,	садло, кридло,
правило.	правидло.
молитисѧ.	модлитисе.
5. пещи, мощи.	пеци, моци.
пещ, мощ.	пец, моц.
(печи, мочи).	

6. звѣзда, цвѣт.	гвѣзда, квѣт.
7. тъ, (той).	тен.
8. пепел.	попел.
9. птица.	птак.
стѹденец	стѹдница.
10. десница.	правница.

Secundum hos characteres si dialectorum species, quarum Grammaticae prostant, examinentur, quinque earum sub A, aliae quinque sub B comprehendentur, et quidem:

Sub A.	Sub B.
1. Russica.	1: Slovacica.
2. Slavica vetus.	2. Bohemica.
3. Illyrica seu Serbica.	3. Sorabica seu Vendica in Lusatia superiori.
4. Croatica.	4. Sorabica in Lusatia inferiori.
5. Slovenica s. Vindica in Carniolia, Stiria, et Carinthia.	5. Polonica.

Differunt autem dialecti, etiam ejusdem ordinis, non solum vocabulis, sed maxime formis et flexionibus. Linguae Slavicae veteris, quam Caramanus aliique literalem, alii liturgicam aut ecclesiasticam appellant, characteres et discrimen ab aliis facile nunc ex Gram-

ma-

matica hujus linguae cognoscent ii, qui de vera ejus indole judicare voluerint.

§. 2. Alphabeti slavonici auctorem Constantinum philosophum, alias Cyrillum dictum, encomio celebravit Johannes VIII. Pontifex in epistola ad Svatoplukum. »Literas sclavonicas, inquit, a Constantino quodam Philosopho repertas, quibus Deo laudes debitae resonant, jure laudamus«. Initium translatorum in linguam slavicam ab eo et fratre Methodio librorum sacrorum, ad officia Missae celebranda maxime necessariorum, in Bulgaria factum fuisse, testatur Biographus Clementis Archiepiscopi Bulgariae. Ad Moraviam et Pannoniam circa annum 863 evocatus Methodius »noviter inventis slavinis literis«, ut loquitur Anonymus de Conversione Carantanorum, inducto nimirum ritu slavico id effecit, ut populo vilescerent Missae et Evangelia ecclesiasticumque officium eorum, qui hoc latine celebrabant. Frustra itaque egit, qui nobis Alphabetum Proto-slavicum e Codice sec. XIII., quem centum annis Cyrillo antiquiorem somniavit, obtrudere voluit; frustra etiam ii, qui clericorum Dalmatiae traditionem seculo XIII. ortam de Hieronymi Versione slavica literis dalmaticis (glagoliticis) perscripta pluris aestimant, quam documenta legitima. Nec me movet Nicolai clerici Arbensis, qui Psalterium slavicum ad Hieronymi ex Hebraeo versionem accommodatum anno 1222 descripserat, suspecta adnotatio, se Psalterium hoc

de-

descripsisse ex eo, quod Theodorus ultimus Archiepiscopus Salonitanus scribi fecerit. Voluit nimirum Nicolaus scriba fucum facere lectori, et eum hac ratione inducere, ut crederet jam ducentis annis ante Cyrillum versionem slavicam Psalterii exstitisse. Nec mirum id Scemensi (Seniensi) episcopo jam fuisse persuasum, qui petens ab Innocentio IV. licentiam, sacra peragendi lingua slavonica, traditionem clericorum asserentium, se literam specialem, quam observarent in divinis officiis celebrandis, a B. Hieronymo habere, etiam apud summum Pontificem valere posse credidit. Concessit licentiam Pontifex an. 1248 hisce verbis: »Nos igitur attendentes, quod sermo rei et non res est sermoni subjecta, licentiam tibi, in illis duntaxat partibus, ubi de consuetudine observantur praemissa, dummodo sententia ex ipsius varietate literae non laedatur, auctoritate praesentium concedimus postulatam«.

Ab hoc itaque tempore distinguenda sunt duo Alphabeta Slavonica, alterum Cyrillicum, alterum Hieronymianum dictum. Distinguendus quoque ritus Slavo-graecus a Slavo-latino, quorum primus Codicibus Cyrillicis (Russicis, Serbicis, Moldavicis, Bulgaricis), alter Codicibus Glagoliticis continetur.

§. 3. Cyrillo, ejusque fratri Methodio, Slavicas ecclesias debere primam versionem librorum sacrorum, prorsus dubitare non licet. Si vero quaeras, quos in specie libros e graeca lingua in slavicam transtulerint, non facile

cile reperias testem idoneum, qui accuratius nos hac de re doceat. Diocleatis testimonio si fidem tribuas, audies: »Constantinum (Cyrillum nimirum) literam lingua slavonica composuisse, commutasse Evangelium Christi atque Psalterium et omnes divinos libros veteris et novi testamenti de graeca litera in Slavonicam, nec non et Missam Presbyteris ordinasse more Graecorum.« Alii similia tradunt, adduntque Odarum librum, ab octo tonis Octoechum dictum. Strzedowskius cum in Annalibus Sarnicii legisset, Erfordiae in Bibliotheca Reuchlini servari manuscriptum exemplar characteribus slavonicis exaratum libri Cyrilli Alexandrini contra Julianum, suspicatus est etiam hunc a Cyrillo nostro fuisse conversum. At cavendum profecto, ne librorum slavonicorum, qui fortasse aliquot seculis posterius translati sunt, Cyrillum interpretem fuisse statuamus. Nec scio, quid moverit editores, ut libri минеа ѡбщаа dicti anno 1600 editi auctorem Cyrillum Philosophum, Slavorum et Bulgarorum doctorem, dicerent, siquidem titulus libri iis verbis conceptus sit, quae Sopikovius in Bibliotheca Russica recitat. Idem etiam editionem principem Evangeliorum sine anno in fol. editorum N. 274. descripturus prolixo titulo a se concepto adjecit, Evangelia e Graeco fuisse in Slavonicam linguam seculo IX. a Methodio et Cyrillo, Slavorum episcopis, conversa. Quae quidem etsi vero similia sint, tamen titulo libri non erant inserenda, sed in notula aliqua subjungenda, uti

N.

N. 725, postquam N. T. editiones consignasset, factum est, ubi Nestoris, qui tamen hoc in capite interpolatus esse videtur, testimonium pro Methodio et Cyrillo tanquam auctoribus versionis N. T. adducitur, quamvis Nestoris verba non de integro novo Testamento, sed de Evangeliis, Actis et Epistolis, minime vero de Apocalypsi intelligenda sint, cum hujus in ecclesiis Graecorum nullus sit usus. E veteri Testamento praeter Psalterium, cujus usus semper maximus fuit, certe vix aliud, quam paucae lectiones e quibusdam libris a Cyrillo aut Methodio seculo nono conversae sint. Hoc ex iis, quae Johannes VIII. in epistola ad Svatoplukum Moraviae ducem de libris slavicis pronunciavit, consequi videtur. »Nec sanae fidei aut doctrinae, ita ille, aliquid obstat, sive Missas in eadem Sclavonica lingua canere, sive sacrum Evangelium vel lectiones divinas novi et veteris Testamenti bene translatas et interpretatas legere, aut horarum officia omnia psallere.«

Facto feliciter per Cyrillum initio non defuere alii, qui coepta continuarent. Dominum Kolajdovič cujusdam libri Johannis Damasceni versionem slavonicam a Johanne Bulgariae exarcho seculo IX. factam nuper detexisse, eundem etiam proxime editurum sermones Cyrilli, episcopi Turoviensis sec. XII., Annales literarii Vindobonenses Tom. XIV. indicant. A Johanne presbytero Exarcho conscriptum (съписано) Hexaemeron Basilii, descriptum an. 1263, vidit in bibliotheca synodali

Mos-

Mosquae Dn. Vuk Stephanovich, pluribusque de eo egit in literis serbice scriptis (писмо) Vindob. 1821 editis. Ad finem sec. X. libri liturgici slavonici cum sacris Christianorum ad Russos pervenerunt, quorum duces sec. XI. interpretes librorum e Graeco transferendorum liberaliter aluere. Hoc tempore et Chronicorum lingua slavonica scriptorum initium factum est per monachum Kieviensem Nestorem, quem mox alii imitati sunt. Circa annum 1030 etiam S. Abbatem Procopium Bohemum, quem literis slavonicis a Cyrillo inventis canonice imbutum annales domestici tradunt, monasterium Sazaviense in Bohemia erexisse, et in id fratres regulam S. Benedicti professos lingua slavonica in sacris utentes induxisse scimus. Hos ob suspicionem haereseos Latinorum odio sub Spitigneo duce loco motos, ex Ungaria revocatos benigne recepit Wratislaus, qui et usum linguae slavonicae in sacris a Gregorio VII. Bohemis concedi frustra postulavit. Post Wratislai obitum latinis monachis inductis fratres ritus slavici alio commigrarunt; relictis quidem libris slavonicis in monasterio, qui tamen temporis lapsu omnes periere.

§. 4. In Russiae bibliothecis qui, quamque antiqui reperiantur codices biblici, e catalogis, quos Griesbachius primo et secundo Volumini Novi Test. graeci praefixit, cognosces. Sunt inter eos Bibliorum integrorum codices tres; Novi testamenti cum Apocalypsi codex unus, qui Alexii Metropolitae manu scriptus creditur. Novi testa-

menti

menti sine Apocalypsi unus. Quatuor Evangeliorum codices tres. Evanglistaria (lectiones ex Evangeliis continentia) duo. Apostolus integer, Acta et epistolas Apostolorum continens, unus. Codices Apostoli quem апракос (i. e. ἄπρακτος) vocant, lectiones ex Actis et Epistolis continentes, tres. Epistolarum Pauli cum Commentario unum. Apocalypseos, cum Andreae Caesariensis Commentario, duos. Horum plerosque vidi partim Petropoli, partim Mosquae, et examinavi, e quibusdam etiam specimina dedi. (Vide Gramm. p. 70 et 672 et sqq.). Veteris testamenti libros, praeter Psalterium, vix ullos spectare licet, qui seculo XV. antiquiores sint. Inter Codices slavicos Bibliothecae Coislinianae San-germanensis, quos Montfauconius in Bibliotheca bibliothecarum Mss. enumerâvit, reperitur N. 2. Veteris Testamenti codex unus, Nr. 3. quatuor Evangeliorum codex unus, N. 12. liber Tobiae, N. 22. Evangelia cum notis charactere elegantissimo et antiquissimo. Patrum et scriptorum ecclesiasticorum opera longe plura ibidem consignata leges. De horum omnium aetate altum silentium. Idem Montfaucon in Diario Italico indicat in armario bibliothecae Ambrosiane esse »codicem Rutheno charactere, quem vocant S. Cyrilli, argenteis tabulis compactum, in queis anaglypha«. Constat vero ex responso bibliothecarii Bugati, quod in adversariis Fortunati Durich legitur, codicem hunc continere quatuor Evangelia, sec. XV. scripta.

Re-

Refert porro in Itinerario Bernardus Montfaucon Codicem Ruthenicum de officio divino in Bibliotheca Ducis Mutinensis, et codicem non spernendae vetustatis, in quo Psalmi charactere slavico, in coenobio Canonicorum regularium S. Salvatoris Bononiae a se visos. (Vide ex eo specimen N. VIII. p. 686). Inter codices Slavonicos bibliothecae regiae Berolinensis memorat La Croze haberi disputationem Gregentii in manuscripto 400 fere annorum integram, cujus operis initium, cum in Codicibus graecis absit, a se latine conversum Alberto Fabricio miserat. E codicibus Ruthenicis, quos in Specimine codicum manuscriptorum bibliothecae Zaluscianae Janoykius an. 1752 descripsit, quidam vetustiores et praestantiores memoratu digni sunt. In folio Ritualia duo N. CCXI et CCXII. In quarto Codex membranaceus remotissimae antiquitatis, judicio Janoykii, e bibliotheca Meletii Smotriscii, Archiepiscopi Hierapolitani, Archimandritae Dermanensis, continens Canones Apostolicos, N. CCCLXXXV. Codex antiquissimus membranaceus N. CCCLXXXVI., cui inest Synaxarium de Sanctis Ecclesiae Ruthenicae. E minoribus Codex perantiquus N. CCCCLXXXVII. in membrana tenui, literis minusculis aureis exaratus, quo continetur Officium de S. Vladimiro. Integrum officium latine reddidit atque in Appendicem ad Specimen Ecclesiae Ruthenicae p. 1 — 15 intulit Ignatius Kulczinski. Menologium

Sane-

Sanctorum Ruthenorum N. CCCCLXXXVIII, forma minima, in membrana tenuissima, literis minutissimis scriptum. Liber liturgicus N. CCCCLXXXIX, vetustissimus in charta nitidissima, literis elegantissimis, magna ex parte coccineo colore pictis consignatus. — »Carus et jucundus haberi meretur, (hoc manus recens adnotavit), quoniam Cosacis in cruentissima illa ad Beresteciam pugna a Nostris cum multis aliis spoliis est detractus, A. D. 1651 in Julio.« Hos et alios dum e Russia rediens an. 1793 mense Januario Warsaviae inspicere vellem, responsum mihi fuit, illos pridem a possessore Zaluscio Ecclesiasticis Slavo-graeci ritus fuisse donatos. Mirum videri possit, inter omnes a Janoykio recensitos nullum esse codicem, qui Evangelia aut Apostolum contineat, cum tamen Evangeliorum codicem in charta scriptum Lundii, et alterum a Sparfwenfeldio e Russia allatum Upsalae viderim.

Codices Ruthenicos duos bibliothecae Vaticanae, quorum alter lectiones evangelicas per anni circulum secundum ritum ecclesiae graecae, alter quatuor Evangelia continet, descripsit Jos. Sim. Assemanus in Calendariis Slavicis. Matthaeus Sovich eos rectius Cisdanubianos quam Ruthenicos appellare maluit, cum Serborum more in iis ε pro ѧ scribatur. Primum Assemanus sec. XI. esse censuit. Hujus lectiones cum textu Speciminis VII. p. 679 convenire observavimus, excepta Orthographia. E secundo p. 75. specimen adduxi-

duximus. Cum is Joh. 1, 1. вначелѣ pro искони legat, seculo XIII. scriptus esse non potest, sed ad finem sec. XIV. aut sec. XV ineunte. Tabulas Capponianas, Calendarii Sanctos repraesentantes, quas in eodem opere apte explicavit, facile admiserim a Serbicis monachis circa annum 1300 fuisse pictas.

Chronicon Constantini Manassis, quod eadem bibliotheca servat, anno 1350 scriptum slavonicus interpres Regi Bulgariae Johanni Alexandro dedicavit. Codicem cyrillicum, anno 1406 scriptum et Duci Spalatensi Hervojae Bosnae Starostae dicatum, Acta et Epistolas continentem, Facciolatus Benedicto PP. XIV obtulit. Alium graeci ritus antiquum codicem in peculiari bibliotheca ejusdem Pontificis extantem, qui Novum Testamentum cum Psalterio continebat, examinarunt Caramanus et Matthaeus Sovich. Hic eum cisdanubianum (i. e. Serbicum) appellat, additque se eum non satis commode examinasse, et id circo aetatem ejus statuere non potuisse.

Praeter duos ab Assemano descriptos Codd. vaticanos tertium Caramanus in Apologia (Considerazioni) Cap. CXXXVIII. nominavit et examinavit. Continet Psalterium, decem Cantica, Canones et Officium B. Virginis ritu graeco. Charactere tam minuto et antiquo exaratum dicit Caramanus, ut forte non reperiatur codex, qui similes literarum figuras habeat. Has ille in Apologia calamo efformatas exhibet. D. Mich.

Bobrowski Canonicus Vilnensis graeci ritus, cum Codicem hunc nuper Romae inspexisset, eum in literis ad D. Kopitar his verbis descripsit: »Reperi etiam Codicem membranaceum in 16. nitide exaratum, continentem Psalterium et hymnum acathisticum (акаѳïстъ) Slavonica quidem lingua, sed charactere scriptum mirum in modum reformato ex Cyrilliano, quum Alphabeti literas vix non omnes mutatas aut potius mutilatas exhibeat, videlicet pro Cyrilliano а scribendo etc. (Literarum figurae typo exprimi non possunt) ita, ut scriptor, quisquis ille fuerit, artem tachygraphicam fingere videatur. Codex pertinet ad recensionem Danubianam, aetatis posterioris».

Cyrillicum Bosnensem parvum codicem graeci ritus apud se exstitisse Matth. Sovich refert. Complectebatur is Apocalypsim, cum initio Evangelii S. Joannis. Scripsit eum Radosav Christianus Gonsavo Christiano diebus regis Tomaш et avi Ratko. In postremo folio versus 13. cap. 2. epist. ad Titum glagolitico charactere sed non obvio perscriptus erat.

Evangelia slavonica lingua exarata religiose Remis servata, quae reges Galliae coronandi praestando jusjurandum tangere solebant, furor tumultuantium, proh dolor! igni tradidit.

Venetiis in bibliotheca S. Marci ante annos 26 examinavi codicem Novi Testamenti Serbicum, membraneum in 8vo, apud Griesbachium N. 11. Hic quamvis

in

in fine mancus (desinit enim Hebr. 1, 6.) continet tamen et Apocalypsim post Evangelium Johannis. Nominavi eum p. 676 et potuissem ex eo lectionem cum textu speciminis VI. conferre. Legit enim Luc. 1, 3. изволисе мнѣ хождшꙋ испьрва — дьржавны теwпилє. Voce хождшꙋ utique aptius graecum παρηκολουθηκότι exprimitur, quàm corrupto, ut videtur, vocabulo хꙋжшꙋ. Post Apocalypsim inserit narrationes: a) de decem verbis scriptis in tabulis lapideis. b) Dorothei episcopi Tyri de 68 discipulis Domini. c) Epiphanii de Apostolis. d) De Pauli ortu et martyrio. Prologi praemittuntur Actis, epistolis canonicis, sed longior Pauli epistolis. Cùm сє pro ca, ѥсамь pro ѥсмь, et аопа pro алфа in eo legatur, patriam ipse prodit suam. Nec male in catalago «serviano idiomate» scriptus esse censetur. Adest et alius codex, idiomate serbiano, chartaceus in fol., qui odas, et lectiones pro festis SS. per menses Septembrem et Octobrem continet.

Paulus Solarich in memoriis literariis (поминак книжескый) an. 1810 Venetiis editis, memorat se vidisse, apud D. Johannem Pericinotti ICtum, Biblia slavonica, manu Monachi Gabrielis anno mundi 6937 (Christi 1429) sub duce Moldaviae Johanne Alexandro et ejus uxore Marina, in monasterio нѣмц pulchre descripta. Per Biblia hic partem aliquam Novi Testamenti intelligi haud dubito, cum de codice aliquo, qui integra Biblia contineat, ante annum 1499 nullum

sit

sit indicium. Existimavit quidem Caramanus ex Inventario rerum mobilium, quae 1475 princeps Frangipani Vegliam miserat, colligi posse, praeter Missalia Illyrica (literis glagoliticis scripta) etiam sacra Biblia extitisse; sed metuo, ne de Bibliis latinis hoc intelligi debeat, aut de lectionibus e libris biblicis, quales in Breviriis obviae sunt. Bibliorum versionem illyricam, quam in Seminario Poglicensi Prici non procul Almissa extare Appendini in notitiis historico-criticis perhibet, vulgari lingua et recentius confectam arbitror, Latinoque charactere conscriptam, non Glagolitico aut Cyrilliano.

E Parisino uno specimen leges N. X. et ex altero lectiones p. 691. Ex iis, quos Bern. Montfaucon enumerat, velim codicem veteris Testamenti examinari, ut de aetate codicis aut saltem de libris in eo contentis certiores reddamur.

Lubet et Angliam invisere. Servat Bibliotheca Bodlejana in Academia Oxoniensi codices Russicos (certe Slavonicos; an in Russia scriptos?) duos; impressos longe plures exhibet Catalogus A. 1674 editus, e quibus hic non nisi P r e c e s lingua serviana, Ven. 1527 in 8. et Biblia Ostrogiensia 1581. nominare licet. Rariores pronunciarem Grammaticam Slavonicam Vilnae 1516, 8. et aliam Ostrog. 1518, nisi mendum cubaret in numeris. Constat enim ex accurate delineatis titulis, quos D. Holmes Altero miserat, primam esse Laurentii Zizaniae Grammaticam 1596, et alteram esse elemen-

ta-

tarem libellum pro pueris, non Ostrogiae sed Vilnae 1618 impressum. Henricus Wharton in Auctario historiae dogmaticae Usserii Apostolum hisce descripsit: »Extat etiam MS. in bibliotheca Lambethana codex lingua et literis Slavinicis (quales a Cyrillo inventae dicuntur) pulcherrime exaratus. Illum animadverti continere Acta Apostolorum (D a e a n i a A p o s t o l e s c a), et alia quaedam, forsitan Epistolas Pauli, Canonicas et Apocalypsim, cum Liturgia ad finem addita. An versio Cyrillo debeatur necne, non habeo quod affirmem, cum linguam minime intelligam«. Ita ille satis modeste. At certe fallitur in eo, quod Canonicas post Pauli epistolas nominet, et Apocalypsim et Liturgiam etiam codice hoc contineri putaverit. Ejusmodi libri, qui πραξεω (pro πράξεων) seu Apostoli appellari solent, nil aliud comprehendunt, quam Acta, Canonicas, Pauli epistolas et Synaxarium seu collectionem mensium. Tales sunt apud Griesbachium Ribayanus N. 5, quem nunc Budae servat bibliotheca nobilis Domini de Jankovics, N. 7. Petropolitanus, N. 8. Vindobonensis, cujus lectiones A l t e r u s in Novo Test. Graeco exhibuit, chartacei omnes; addam infra Vindobonensem membranaceum, qui post Alteri editionem N. Test. graeci Bibliothecae Caesareae accessit.

Codices Pragenses Evangeliorum chartaceos duos, apud Griesbachium 4. et 7. paucis descripsimus. Primus, familiae Serbicae, in bibliotheca regia publica, retinet

vocabula antiquiorum Codicum. Habet enim vocem година pro час, ктер pro нѣкый, книгы pro писанїе, опона pro завѣса, вдѣ pro вложи, нечю pro неѹвѣдѣ, отежчени pro ωтагчени etc. Alter, quem e Russia an. 1793 Pragam allatum servo, frequenter confundit ж et ѧ, ut solent codd. Moldavici; legitque, ut alia taceam, само, huc, pro сѣмо.

Monasteria Serbica in Sirmio si lustremus, magno numero se nobis offerunt codices biblici atque liturgici, immo et historici. Horum plerosque consignatos lego in descriptione Monasteriorum an. 1772 facta, quae olim Fortunato Durichio pro augenda Bibliotheca Slavica communicatá fuit. In monasterio крѹшедол inter 51 ibidem inventos recensentur quatuor codd. Evangeliorum; duo an. 1540 et 1579 scripti, et duo sine anno. Scala coelestis (лѣствица) dictus, è Graeco translatus 1453 sumtibus Georgii Brankovich Despotae. Jus canonicum an. 1453. Vita S. Chrysostomi Semendriae sub Lazaro Despota an. 1458, alia an. 1593. Typicum seu norma Cerimoniarum ecclesiasticarum 1574, Cantiones festivales vulgo Postile. Sermones 1519. Regulae vitae christianae 1558. Libri ecclesiastici quatuor. De aliis in genere notatur: »alii porro sunt, quorum etsi titulus et annus emanationis ob v e t u s t a t e m attritorum resciri non poterat, quantum tamen ex contextu colligere licuit, partim ecclesiastici, partim vero historici argumenti esse dignoscuntur«. E novem in monasterio Reme-

meta consignatis notari merentur Evangeliorum liber 1684. Duo Psalteria sine anno. Homiliae Gregorii Nazianzeni 1629. Liber ecclesiasticus Minej dictus 1568. Inter 17 consignatos in monasterio Opovo praecipui sunt Evangeliorum tres, quorum primus an. 1630, alter typo veteri illyrico editus, 1675 argento obductus fuit. Psalteria 1622. Aliud cum expositione 1637. Panegyricus 1509. Menaea, Prologi, Octoechus, Typicon. Liber Hymnorum seu Troparium ad SS. 1615, ad B. Virginem 1654. Jus canonicum (законник) scriptum in urbe Jassy (Іаш) per Damianum Grammaticum 1495.

In monastercio Jazak inter decem Mss. reperti sunt duo libri Evangeliorum sec. XVI., duo Apostoli quorum unus 1541 scriptus fuit; duo Psalteria, ac praeter Menaea, Prologos, Ephremi Syri librum ad Monachos 1577, Vita et Encomia Regis Uroш conscripta per Paisium Patriarcham Pekiensem 1642. In monasterio Beшenovo quatuor libri Evangeliorum 1536, 1575, 1592 conscripti, quarti annus ob vetustatem dignosci nequit; Acta et epistolae 1652, praeter septem libros Menaeorum, Jus canonicum, Typicum. — In monasterio Шишатовац libri Evangeliorum duo, unus an. 1560, alter in membrana, ejusdem aetatis cum Apostolo (Lectionibus ex Apostolo) in membrana in Patriarchatu Pekiensi, regnante Stephano tertio Uroш Rege Serborum, jubente Archiepiscopo Nico-

 de-

demo per hieromonachum Damianum 1324 scripto, quem mox pluribus describemus. Acta et epistolae in monte Atho descriptae 1670, praeter quinque Menaea, Panegyricum Sanctorum 1545, Liturgiarium seu Missale a Johanne Alexandro, filio Jeremiae Vojvodae Moldaviae 1596 huic monasterio transmissum, atque alios. — In monasterio Кѹвеждин Psalterium valde attritum, Menaeorum libri decem, quorum tres sec. XVI. scripti, Dorothei Sermones ascetici, Exhortationes ad Monachos. — In monasterio Pribina Glava Evangelia 1560, Apostolus 1646, Psalteria tria 1643, 1646, 1654. Vita S. Athanasii in monte Atho scripta 1646. Menaeorum libri duo, Triodion 1563, Prologi 1560, praeter librum Canonum, et Panegyricum SS. 1615. — In monasterio Rakovaц Apostolus, Psalteria duo; praeter Vitas nonnullorum Sanctorum, scriptas 1592 in monasterio Bosnensi Озрен dicto, et librum Prolog.

Non miror, nullum Veteris Testamenti codicem inter tot Evangelia et Apostolos reperiri, cum ipse Constantinus Ostrogiensis dux fateatur, in omnibus regionibus nullum fuisse inventum, qui V. T. libros complecteretur. In ipsa etiam universa Russia nonnisi tria exemplaria Bibliorum integrorum (excepto tertio Macchabaeorum libro) manuscripta extant. Chr. Fr. Matthaei in Appendice II. ad Apocalypsim de Novi Testamenti libris haec an. 1785 pronunciavit: »Codices Sla-

vo-

vonicos, ita ille, qui omnes Novi Test. libros contineant, paucos eosque recentiores et in charta scriptos vidi. Hujusmodi est unus in forma maxima, qui in bibliotheca SS. Synodi Mosquae servatur. Secundum vidi in monasterio S. Trinitatis, Sanctique Sergii. In utroque annus et nomen scribae, si recte memini, notata sunt. Utrumque ego codicem, integra Biblia continentem, anno 1792 lustravi Mosquae; nam et secundus e monasterio S. Trinitatis post cl. Matthaei abitum ad Bibliothecam Synodalem perlatus fuerat. Hic autem caret nota temporis. Primus vero an. 1558 per monachum Joakimum scriptus est. Tertium vetustius exemplar Petropoli Mosquam 1791 missum, catalogo Synodalis bibliothecae, quae 649 libros slavonicos et inter hos antiquissimos non paucos servat, 7. Jul. 1792 inscriptum fuit. E quo, cum exemplar ipsum in cista sigillo munita inspicere non licuisset, notavi Biblia haec an. 1499 scripta fuisse sub magno Duce Joanne Basilii F. et Metropolita Simone, in domo Archiepiscopi Novogrodensis Gennadii. Etiam ex iis Evangeliorum et Apostolorum codicibus, quos e catalogo typographei Synodalis recitat Matthaei, multi ad Bibliothecam Synodalem translati fuerant, quorum plerosque ibidem inspexi. In catalogo monasterii Novae Hierosolymae quinque Evangeliorum exemplaria consignata legi; at bibliothecae a Nicone Patriarcha variis et raris libris ecclesiasticis ditatae codicibus voluta-

tis

tis non nisi lectionaria et unum Evangeliarium seu quatuor Evangelia integra reperi. Codex hic chartaceus in fol., emtus 1430 per hieromonachum Athanasium Russum in Monte Atho in Pantocratoris laura, translatus fuit in urbem Tver sub Magno Duce Boris Alexandri filio monachophilo, et datus S. Mariae Dei Genitrici 1436 sub hegumeno Jona. Procul dubio et alii libri in monte Atho scripti, in Russiam perlati sunt. De Basilii Hexaemero cum praefatione Joannis Exarchi Bulgariae, qui in bibliotheca Synodali N. 325 servatur, certo constat, id in laura Chilandar A. 1263 manu Grammatici Theodori descriptum esse. Vide specimen ex eo in Vukii literis (писмо) p. 11. Rituale Serbicum (Trebnik) in monte Atho an. 1624 scriptum fuisse catalogi perhibent.

In catalogo bibliothecae Academiae Petropolitanae, A. 1768. confecto, 232 Mss. omnis generis et aetatis consignata reperio, quorum aliqua Joh. Bacmeisterus in descriptione ejusdem bibliothecae nominavit. Evangelia in membrana A. 1317 non sunt integra, sed Evangelistarium, apud Griesbachium N. 2.; Evangeliorum codicem alterum (apud Griesbachium N. 3.) perhibet ille scriptum a. 1392. Ego notam chronologicam frustra quaesivi, quamvis de vetustate ejus non dubitem. At Seculo XIII. antiquiora Mss. ibidem non exstant. Et Menaea Aprilis in membrana non sunt 1296, sed 1396 scripta, seu anno Mundi 6906, non

6806,

6806, ᴀ enim denotat 900. E seculo XIV. adduxit Dionysii Areopagitae de coelesti Hierarchia librum per monachum Isaia in translatum A. 1371 (corrige 1471), Menaeum Martii 1348, Ephremi Syri sermones in membrana 1377, Octoechum 1387 in charta.

Utinam montem Atho sine periculo adire liceret! Inde profecto tot Patrum et Historicorum opera, olim in bibliothecam Seguerianam illata, accepta sunt. Vix tamen credo antiquiores ibi codices adhuc servari, quam sint Evangelia Ostromiri (1057) et Ducis Mstislavi, nuper detecta in Russia, quorum pleniorem notitiam desiderem. In his certe et aliis aetate supparibus antiquam Cyrilli versionem contineri haud dubito. Quis non optet, ut haec ceu linguae Slavicae monumentum antiquissimum, et ad Criticam sacram insigne subsidium, aliquando prorsus immutata ac characteribus vetustam formam referentibus in lucem edatur. Huic ego operi, quo universa gens Slavica et gloriari et proficere posset, lubens consecrarem operam meam, si quis Maecenas sumtibus ferendis par inveniretur.

Sed jam Vindobonam redeamus. Caesarea bibliotheca servat Tetraevangelii codices duos chartaceos in folio N. 355 et 356. Horum primus a principe Petro, senioris Stephani Vojvodae Moldaviae filio monasterio Xeropotamiensi an. 1535, alter a Krunia, dicta Monacha Maria, an. 1651 ecclesiae SS. Michaelis et Gabrielis in urbe Belgrad donatus fuit. Ex utroque

que lectiones excerpsit sedulus Alterus pro editione sua N. Test. graeci. In Cod. Belgr. librarius ѫ et ѧ confundere solet, quod Alterum saepe fefellit. Xeropot. Serbicorum codicum more є pro ѧ amat: сє pro сѧ, пєть pro пѧть, хотєи pro хотѧи. Discrimen inter ы et и rarius negligit, at inter ъ et ь fere semper, ubique pro ъ scribendo ь; porro euphonicas vocales є aut о ante ρ et л non inserit, sed ь apponit literis ρ et л: прьвѣньць, влькь, въстокь. Ex Adversariis Fort. Durich, qui diligentius ratione Orthographiae utrumque olim examinavit, lubet differentias utriusque paucas notare. E Matthaeo: ѿ грєдѹщаго гнѣва, Belgr. бѫдѫщаго; имами, Belgr. имамы; грєдїи, Belgr. градыи; нѥго, Belgr. нєго; нъ̑, Belgr. нѫ̏; землѩ, Belgr. землѣ; нынѩ, Belgr. нынѣ; єзыкь, Belgr. ѧзыкь; начєть, Belgr. начѧть. E Marco: поѧс оусєнїань, Belgr. р. оусмѣнь; въ врѣмє, Belgr. въврѣмѧ. E Luca: многыи, Belgr. многы; званныимь, Belgr. званнымь; соуть вьсѧ, Belgr. сѫть вьсѣ; сєлѡ̀, Belgr. сє́ло alia sede accentus; ѥ eos, Belgr. ѧ; мє, Belgr. мѧ; поѥх, Belgr. поѧх; нищиѥ и бѣдныѥ, Belgr. нищаѧ и бѣдныѧ; сѣмо, Belgr. само; моѥѥ вєчєрє, Belgr. моєѧ вєчєрѧ; чєдь, Belgr. чѧдь. etc.

Eadem Bibliotheca palatina servat duos codices Actorum et Epistolarum, unum chartaceum in 4. N. CI., alterum elegantissime in membrana scriptum in fol. N. 5275. Chartaceum in 4., ex quo lectt. variantes Vol. II. Nov.

Nov. Test. Alterus inseruit, apud Griesbachium N. 8. (inter Codd. Act. et Epist.) descripsimus. 1 Joh. 5, 8. ita habet: ꙗко трїє соуть свѣдѣтелствоующе. дх҃ь. и вода. и крьвь. и трїє въ єдино соуть. Eum esse Serbicae familiae orthographia prodit. Membraneum (пражєѡ dictum) imaginibus, rubricis aureis ornatum 1610 scribi fecit Archiepiscopus Anastasius Krimkovич, Metropolita Moldaviae seu Suчaviensis, eumque monasterio recens aedificato Dragomirnensi donavit. Hunc codicem Alterus pro editione sua N. Test. conferre non potuit, cum duobus annis serius (1789 mense Aprili) Zamoscio missus fuerit. Descripsit vero eum in Appendice ad Homeri Iliadem, et lectiones ex eo in Miscellaneis adduxit. Ab Ostrogiensi textu non nisi in paucis differt. Act. 3, 1. observante Durichio legit Dragom. въ цр҃ковь, Ostrógiens. въст҃илище, v. 3. Dragom. ѿ възлазащїих, Ostrog. въходащихъ, v. 5. Dragom. servat Dualem ѿ нею, Ostrog. ѿ них, in plur. v. 8. Dragom. хождааше, Ostrog. omittit д. Dragom. scribit прѣд, Ostrog. пред. Dragom. utitur non raro vocali ѣ pro а: всѣко pro всако, опалѣюще pro опалающе, помышлѣюще pro помышлающе, вышнѣа pro вышнаа, ближнѣго pro ближнаго, immo et трѣва pro трава. Amat нѫ pro нъ seu но. Servat tamen а in са, ма, азык. Jacobi epistolam ex hoc codice et antiquiore chartaceo cum editis conferre si cui lubeat, videbit rarius omnes tres differre; ac saepius,

pius, ubi chartaceus differt, Dragomirnensem cum editis convenire. Jac. 1, 6. pro Instrumentali вѣтры, quem habent editi et Chart., legit Dragom. ѿ вѣтр, at възмѣтаемѹ Drag. cum editis, Chart. vero възмѹщаемѹ. Pro развѣваемѹ vero, Cod. Chart. развѣвающѹсе, a quo Dragom. solum orthographia differt, cum са, pro се retineat. V. 7. pro да не мнит, Dragom. да не непщѹет. V. 8. Chart. legit неоустаменни ἀκατάστατος, inconstans, et ab utrisque differt, qui неѹстроен habent. V. 13. неискѹшает Dragom. et editi, exigente Syntaxi slavica particulam не, Chart. vero не non admisit, cum in Graeco non legatur ȣ. V. 23. законѹ i. e. νόμȣ pro словѹ i. e. λόγȣ. Cap. 2, 4. pro злыхъ editorum Codices habent Dativum, Dragom. злыим, Chart. лѹкавыим. V. 19. Drag. страшѹтса, (quod ex трепещѹтса antiquiorum Codd. ortum sit), Chart. оужасаюѹтсе, edd. трепещѹт. V. 25. Dragom. такожде же cum editis, Chart. подобнѣже. Cap. 4, 5. Chart. тьщетно, Dragom. сѹетно, editi всѹе. V. 6. Chart. et Dragom. благодѣть, editi благодать. Cap. 5, 1. ἄγε νῦν, Dragom. оубо и нн҃ѣ, editi прїидѣте нынѣ. V. 3. Chart. скровищенасте ἐθησαυρίσατε, Drag. cum editis сниксасте. V. 11. Chart. многоблагоѹтробин πολύσπλαγχνος, Drag. cum editis многомилостив. V. 14. Chart. et Dragom. immo et Ostrog. попы, et маслом, correcta пресвѵтеры, et елеем. V. 17. conspirat Drag. cum aliis Codd. p. 697.

Co-

Codex Serbicus chartaceus in 4., Psalterium continens, ejusdem Bibliothecae N. XCVIII. seculi XV., vix unquam differt ab edito Venetiis 1561. Uterque Psal. 1, 3. mascul. иже male legit pro neutro еже, cum istud, uti graecum ὃ ad ξύλον, ad дрѣво referatur. Ps. 121, 8. Ms. ближник in Genitivo plurali, pro ближик editionis Venetae, quod certe vitiosum est, pro ближних aliarum. Confer Gramm. p. 314. Ps. 77, 28. ѡкрьсть ѡчрьсти их, ed. Ven. ѡчрьщ in plurali. Pro veteri ѡчрьщ seu ѡчрьсть, cum quo чрга et чардак Serbis usitata conferre liceat, Ostr. et aliae editiones жилищ legunt.

Codex Serbicus Odarum, quae in Octoecho leguntur, paulo aliter dispositarum, membraneus in 4. sec. XIV. N. XLVI. Adhaerent Canones poenitentiales minori charactere (foll. 35.) ex alio codice, nec non tria folia rudiori charactere, in quibus Evangelium de Lazaro (Joh. 11, 1.) inchoatur hisce: вѣ етерь болеи лазарь. ѿь витание градьца марина. Editi habent нѣкто pro етер, болѧ pro болеи, веси pro градца. Confundit librarius non raro ы et и, scribendo ex. gr. мы, mihi, pro ми.

Codex slavonicus in Russia scriptus, membraneus in 4. sec. XIII aut XII, apud Griesbachium N. 1. Continet praeter Canones anastasimos aliasque odas Octoechi, etiam lectiones ex Evangeliis et Apostolo, et in marginibus rubro colore сназарь (Synaxarium). Accessit is Bibliothecae Caesareae post mortem posses-

so-

soris Aloysii Hanke ab Hankenstein, qui peculiari dissertatione, quam inscripsit: ***Rezension der ältesten Urkunde der Slavischen Kirchengeschichte, Literatur und Sprache, eines pergamentenen Kodex aus dem VIII. Jahrhunderte***, Budae 1804 in 4. impressa, aliis persuadere conabatur, Codicem hunc esse linguae slavicae antiquissimum monumentum, et ante Cyrillum seculo integro scriptum. At scribam Russum fuisse, omnia clamant. Fol. 271. in inferiori margine здоров полко, in Calendario 8. Junii перенесєнье legitur. Martius березозωл appellatur. Euphonicum Russorum о, quamvis pro eo alias vix non semper ъ scribatur, tamen jam in eo invenias: плоть pro плъть, волъхвомъ pro вълъхвомъ, но pro нъ, сотъ (Genit. plur.) pro сътъ a сто, вопию pro въпию, вонь pro вънь in eum, восне, вотьмѣ, возрѣти pro възрѣти, ко pro къ, отонде, отокнязь, надовсѣми. Adde марот, Martius, pro март. Confer ex eo Specimen VII. p. 679, et aliud p. 72. Gramm. Plura quidem dedit auctor recensionis, sed non sine erroribus excusa, ut taceam signa ъ et ь admodum confusa. Quam presse vetus interpres Octoechi graeca slavicis vocibus reddere soleat, uno saltem tropario, e Canone anastasimo toni primi desumto, doceamus:

Ὁ *χερσὶν*	*ἀχράντοις*	*ἐκ χοὸς,*	*θεουργικῶς*
роукама	пречистыма.	ѿ персти	боголѣпно

κατ'

κατ' ἀρχὰς διαπλάσασμε, χεῖρας διεπέτασας
испρьва сљзьдављма. роуцѣ простьрлљкси
ἐν τῷ σαυρῷ, ἐκ γῆς ἀνακαλέμενος, τὸ φθαρένμε
на крстѣ. ѿземла вљзлıвана. тлѣньнок ми
σῶμα, ὃ ἐκ παρθένε προσεῖληφας.
тѣло. кже ѿ дѣвı прнгатљ.

Sic Cod. Vindob. olim Hankianus. Cod. Vindob. Serb. differt quoad vocales et Orthographiam in his: ѿьпрьсти, испрьва, сьздавьме, простръль, ѿь земле, вьзивак, приеть, additque ѣко прославнсе.

Cod. Serb. meus legit иже ante рукама cum editis. прѣчистыима; испрьва благолѣпно (hoc ordine et Veneta ed. an. 1537), распростреть, (ed. Venet. распрострѣть), землк, вьсприетљ (Venet. вьсприкть).

Editiones posteriores, uti Buzeana in Valachia 1770 in fol., legunt богодѣтелнѣ pro благолѣпно, распростреѣл еси, всзывал, прнал еси.

Non est tacendus Codex Philolog. graecus N. CLXXI. chartaceus in 4. sec. XIV. glossarium graecum continens, quod ob superscriptas in primis 15 foliis voces Slavonicas Graeco-Bulgaricum Durichius in Bibl. Slav. p. 270 appellavit, quamvis ex eo exemplum varietatis russicae, nimirum корзонег, produxerit. A Russo, non a Bulgaro slavica vocabula scripta fuisse, pluribus exemplis doceri potest. ἄβελλον. ταπειγόν. et supra hanc vocem кроток. — ἀγαθός. ἀνδρεῖος. хракор.

бор. — *ἄγοντα. ἡγέμενον.* бож (pro бождь). — *ἀγετά. λεπτά.* тонка — *ἀδάνης. ἐγρηγορος* (sic), борзъи. — *ἀδηφάγος. γαστρίμαργος.* чревополнец. — *ἀδροὶ. ἄρχοντες.* кназн. Bulgarus aut Serbus кнези scripsisset. — *αἴγιον. τὸ ἀπ αἰγίυ γάλακτος ἢ ἡ πολις.* козые молоко или городъ. Bulgarus scripsisset млѣко aut млеко et град. — *αἰζηοὶ. νεανίσκοι.* молоди. — *αἰθνίχ.ἐνχλία κορώνη.* морскага борона, etc.

Praeter Missale glagoliticum 1368, e quo specimen XII. pag: 697, et Breviarii lectiones, e quo specimen XIII. pag. 698 dedimus, exstant in Bibliotheca Caes. codices glagolitici manuscripti quatuor. a) Missale in fol: sine nota anni. b) Psalterium cum Canticis in 4. in charta et membrana an. 1463 scriptum. c) Liber Kvadrige dictus, tractans de fidei articulis, de decalogo et de aliis, an. 1493. scriptus. d) Expositio Evangeliorum (тлмаченіе еванкліи) incipiendo a prima dominica quadragesimae, in charta in 4. an. 1503.

Non repetam glagoliticorum Missalium et Breviariorum descriptiones, quae e Caramani Apologia sumtae apud Assemanum leguntur. At Matthaei Sovichii verba e Praefatione ad versionem latinam Grammaticae Smotriskianae, quibus Codicem suum describit, hic adducam: »Glagol. meus olim Codex, nunc autem Alberti Fortis, loco S. Georgii parum a Segnia distanti adscribendus, a scriptore ignoto Micha-

eli

eli Soltich presbytero an. 1462 dicatus. Continet varias lectiones S. Scripturae, Sanctorum gesta, Visiones, morales sermones, Missam auream, aliaque partim semivernacula, partim literali lingua, tum in membranis, tum in charta scriptus.« Ita ille. Servari nunc codicem hunc in Bibliotheca, quam diligentissimus et scientissimus rerum Slavicarum collector Baro Sigismundus Zois Lublanae posteris reliquit, ex catalogo librorum Slavicorum mecum quondam communicato video.

Nominandi mihi sunt praeterea duo Codd. Evangeliorum. Vindobonenses, quos inspexi, chartacei in folio. Alter Serbicus Dni. Kopitar, alter familiae russicae in bibliotheca libris ad historiam praeprimis polonicam spectantibus instructissima, quam Excellentissimus D. Maximil. Comes Ossolinski patriae suae Poloniae consecratam voluit. Cod. Kop. recte legit Luc. 7, 25. ѣ царскых ἐν τοῖς βασιλείοις, pro vitioso царствіи (Mardar. цр҃ствих in plur.) editorum. Confer in correcta glossam во дворѣх. Non tamen caret naevis. Marci 15, 7. male legit ѣ кровѣ cum Ostrog. pro в ковѣ, quod Mardarii editio e correctiori Cod. exhibet. Inserit saepe vocalem euphonicam а inter duas consonantes, quae alias sine vocali conjunguntur: дащи filia pro дщи, даскы pro дскы, дащица pro дщица, лажа pro лжа; манїй, мазда, ластац pro мнїй, мзда, льстец. Sic et in fine: оганъ pro огнь, седамъ,

осамь pro седмь, осмь. Adde нѣсома pro нѣсмь. Saepissime vero а vel ь vocalem euphonicam е aut о Russorum supplet: на et нь pro но, ка et кь (rarius къ) pro ко, вась et вьсь pro весь, мачь pro мечь, лажь et лыжь pro лож mendax, начан pro начен, бадр pro бодр, дабрь et дьбрь pro добрь; жазл et жьзл pro жезл; пьтал et пѣтал; силан et сильн, осьл et осал, студанац, вѣнац, сунац pro пѣтел, силен, осел, студенец, вѣнец, сунец. At жарц seu жьрц pro жрец. Inde Adject. жарьчаск et жарачаск. Hinc et петак pro паток; крѣпак, шпрѣснак pro крѣпок, шпрѣснок; санмище et сьнмище pro сонмище; стагна pro стогна; паприще et пьприще pro поприще. Apparet hinc, поприще non esse compositum ex Praepositione по, cujus vocalis non est ambigua. Malim ergo поприще potius a radice peregrina пъпр ope formativae ище, quam a попрати (Gramm. 117.) deducere. Retinet plerumque antiquas voces. Luc. 7. 2. тьчан pro честен editorum. Alibi книгы pro singulari книга et pro писанія, итер pro нѣкій. Miscet et flexiones vulgares recentiores Serbicas, sed non nisi rarissime: вѣмо pro вѣмы, дамоли или недамо. Joh. 10, 5. чюждега гласа pro чюждаго. Luc. 4, 29. да вы и низринули pro да вышла etc. At Cap. 5, 1. more antiquo да выше слышали. Marci 6, 40. pro лѣхы substituit мѣста: на мѣста на мѣста. Ossolinianus

cum

cum editis retinuit phrasin antiquam на лѣхы на лѣхы. Correctorum glossa на кѫчи, in cumulos, prodit eos vocem лѣха non satis intellexisse. Hic quoad Orthographiam ad Moldavicos codices accedit. Habet enim нѫ pro нѹ. Confundit ѧ et ѫ. Pro ѧ subinde substituit ѣ: вьсѣ pro вьсѧ, зарѣет, praecedit, pro зарѧет, immo трѣва pro трава. Marci 10, 38 conspirat cum edd. antiquis, legendo истѣстѧсѧ. Correcta delevit сѧ, quod etiam in Kop. abest. Luc. 24, 11. retinet Ossol. antiquum клади (Kop. клѣди, alii Codd. Serb. кледи) pro лжа, quod jam in Ostrog. legitur. Matth. 28, 19. negligens scriba omisit и сына.

Chronicon slavicum apud RR. PP. Benedictinos Scotos, Alterus e graeco Dorothei Metropolitae translatum, at multis capitibus auctius pronunciavit pluribusque descripsit in Miscellaneis philologico criticis. Auctor versionis est Arsenius Satanowski, monachus Kieviensis.

Apostolum in membrana (lectiones ex Apostolo) Monasterii Шишатовац, qui sub Stephano Urou tertio, jubente omnium regionum Serbicarum Archiepiscopo Nicodemo, Pekii in urbe seu arce жрѣло (оу пеки въ градѣ рекомѣм жрѣлѣ) ab hieromonacho Damiano anno mundi 6832 (i. e. 1324) descriptus est, cum frequentissime citaverim, de ejus Orthographia nihil jam adjiciam, nisi eum ь subinde in fine vocum duplicare: пророкьь, мѫжьь, временьь, лѣтьь, in

his vocibus ad designandum Genitivum pluralem; rarius in pronominibus тѣхъ pro тъ, et сѣхъ pro сь. Cum solo ь (pro ь et ъ) utatur, etiam solum ы, nunquam ъı occurrit. Et vocibus et formis vocum ac lectionibus multum differt ab editis et Codd. junioribus. Act. 27, 16. legit отокꙋ нѣкоеръ прѣмꙋхавше, editi vero остро-вꙋ нѣкїй мимотекше. Novit tamen et vocem островъ, insula, alibi occurrentem. Mundus ei est весьмиръ, sed subinde et свѣтъ. Sic et мѣсяць pro лꙋна, лꙋка pro нѣдро sinus (maris); скрижаль скандалꙋ petra scandali, pro камена соблазна, мꙋченıе μαρτύριον, pro свѣдѣтельство 1 Tim. 3, 6. nemo probaverit. Gal. 4, 17. цр҃кви вась хотеть pro ѡлꙋчити вас хотят, quasi legisset ἐκκλησίαι pro ἐκκλεῖσαι. Philipp. 4, 3. σύζυγε γνήσιε socie germane, (Vulg. germane compar) de femina dici putavit, cum habeat: при-снаа сьврьстьницє pro сꙋпрꙋжниче присный. 1 Cor. 11, 10. librarius erravit scribendo власи pro власть et 1 Thess. 5, 8. дне выни сꙋщє pro сн҃ове сꙋще дне. Sequitur hic Slavus Codd. graecos, qui υἱοὶ addendo legunt ἡμέρας υἱοὶ ὄντες.

§. 5. Juverit saltem typographeorum slavicis literis instructorum initia breviter perstringere, cum lingua slavica impressorum librorum catalogum in specimine Bibliographiae russicae integro Volumine primo Basilius Sopikovius dederit. Primus omnium Slavicorum lingua literali seu ecclesiastica editorum librorum est

Mis-

Missale glagoliticum anni 1483 sine indicio loci in fol. Caramanus in Apologia cap. XXXIX. Missalia glagolitica antiqua an. 1528, 1531 recensens, non nisi fragmentum hujus Missalis se vidisse apud Patres S. Joannis Zarae testatur, quod characteribus majoribns (più rilevanti) differre ab illis et defectum majusculatum in eo suppletum calamo observavit, de tempore editionis nihil statuendo. Matthaeus Sovich exemplar, quod possedit, in Praefatione Grammaticae Meletianae ita describit: »Missale secundum legem Romanae curiae, praemisso Calendario (sed manco), sine litteris majusculis — sine loco: anno Domini (uti in fine notatur) 1483 mensis Februarii die 22 haec Missalia fuerunt absoluta«. Ipsum hoc exemplar in Bibliotheca Caesarea spectare licuit. Clausula finalis (transformatis literis glagoliticis in cyrillicas) sonat: лѣт гн҃их ҂А. У. О. Г. мца перьвра дн҃ь I. Б. ти мисли бише сарщени. In Bibliotheca Vaticana duo exemplaria, unum integrum literis initialibus manu pictis, alterum mancum se vidisse scribit D. Mich. Bobrowski.

In domum Archidiaconi Segniensis Sylvestri Bedricich Magister Gregorius Segnia ortus, ad imprimendos literis glagoliticis libellos illyricos at vernacula lingua scriptos ex urbe Venetiarum Segniam 1507 vocatus fuit. Istorum tres nominat Sovichius, quos possedit: 1) Transitum Hieronymi, 2) Manipulum Curatorum 1507. 3) Quadragesimales fratris Ro-

berti 1508. Secundum, Guidonis Manipulum Curatorum (нарꙋчник плебанꙋшки), 27. Augusti an. 1507 editum, servat Bibliotheca Caesarea. Missalis glagolitici curante fratre Paulo de Modruша Ordinis S. Francisci Conventualium, apud Franciscum Bindoni, et Maffeum Pasyni, Venetiis, 1528 in 4. impressi exemplar servatur Pragae in bibliotheca regia, aliud mancum in Rudnicensi Principis de Lobkowitz. In Vindob. Caes. vero reperitur Azbukvidarium glagoliticum, rarissimum cimelium, quod eodem tempore ibidem in 4. editum videtur. Constabat 6 foliis, quorum quintum hic deest. Post Rubrum Iс марїа, sequuntur 32 literae glagoliticae, quibus loco ultimo figura Х, latinum X repraesentans, addita est; deinde Pater noster, quinque Psalmi Dominicae ad Vesperas (109 — 113), Canticum Magnificat, Canticum Simeonis, Psalmi 129, 50, 90. Hymnus (Iман), Te Deum; Introibo ad altare, Confiteor, Absolutionis formulae duae, Salve, regina (спаси кралице мати etc.); Evangelium Joannis, Cap. I. искони бѣ слово. и слово бѣ ꙋ бога. и бог бѣ (omisso слово). се бѣ, искони ꙋ бога. вса тѣм баше и безнегоже ничтоже бист еже бист втом живот бѣ. Symboli singulis articulis nomen et imago Apostoli praefigitur. Benedictio mensae, Benedictio mane dicenda. Denique, Oratio cum rubro мꙋчꙋ твꙋронꙋ кнꙋ бꙋде говꙋл з анбоцнонок вѣки дан etc.

Anno

Anno 1531 tertium Missale imprimi curavit Flumine in aedibus propriis Simon Cosicich, seu Begna illustri familia Jadertina ortus, Episcopus Modrussiensis.

Idem episcopus, Sovichii verba recito, librum de vita Romanorum Pontificum et Caesarum an. 1531 aliosque libros edidit, ut ipse in Praefatione testatur. Ejus editiones non exhibent purum Slavonismum. Exemplar Missalis mancum e Bibliotheca L. B. de Zois Vindobonam missum nuper inspexi. Breviarii a Nicolao Brozich, plebani de Omiscel (Castel-Muschio) in insula Veglia, Venetiis apud filios Joh. Franc. Turresani 1561 in 8. editi duo exemplaria in Bibliotheca Caes. spectare licet. — Libri ab Antonio Dalmata et Stephano Consule translati et typis glagoliticis Tubingae et Urachii 1562 — 1564. editi, cum lingua vulgari scripti sint, eos hic recensere nolim. Eos, post Schnurrerum et me, plerosque ad exemplaria Bibliothecae Caesareae, plene descripsit Di Barth. Kopitar in Appendice Grammaticae suae Slavicae (dialecti Carniolanae).

Ad Cyrillicos libros, quorum longe major est numerus, transeamus. Seculo XV. editos non nisi quinque aut sex nominare licet. Tres Cracoviae in Polonia an. 1491.

Octoechi (осмогласник) ibidem in fol. impressi notitiam dedit G. Sam. Bandtke in dissertatione de primis Cracoviae in arte typographica incunabulis

Psal-

Psalterii meminerunt Joh. Baemeister et alii, et ex his Sopikovius. Breviarium seu Horologium (часословец) in 4. in Bibliotheca episcopali Munkacsinensi exstans nominavit Fort. Durichius in Bibliotheca Slavica p. 126, ejusque ampliorem descriptionem promisit. Postremo folio sub Insigni urbis Cracoviensis clausula legitur iisdem verbis concepta, uti in Octoecho apud Bandtke: доконча̀на бысть сиꙗ книга оу великомъ градѣ оу краковѣ. при державѣ великаго королꙗ казимира. и доконча̀на бысть мищанинωмъ краковскымъ швайполтом фѣол, изъ нѣмецъ нѣмецкого роду, франкъ. и скончашасꙗ по божїемъ нароженїемъ. д҃ı сътъ. девꙗтьдесꙗтъ и а҃ лѣто.

Tetraevangelium (четверо благовѣстїе) in fol. sine nota anni edidit Johannes Biegner de Brassovia (i. e. Corona urbe Transilvaniae). In fine editor se ipsum nominavit hisce: азъ жупанъ ханьшь бѣгнерь ѿ брашев. Serbum fuisse editorem ex Orthographia colligi posse autumavit Sopikovius. At cum in speciminibus ab eo adductis ѧ legatur in vocibus сѧ, бышѧ, обьатьи, мѧ, врѣмѧ, potius e Codice Moldavico hanc editionem factam fuisse censeo.

Anno 1493 editi Breviarii Slavici in 8. meminit Chr. Th. de Murr in Memorab. Biblioth. Norimberg. P. I. p. 222. Impressit Magister Andreas de Thoresanis de Asula die 13. Martii. 1493. (Venetiis). Videtur esse часословец.

Anno

Anno 1493 — 1494 Octoechus jubente Georgio Cernoevich (црьноевић) principe, et Babyla episcopo, editionem curante Monacho Macario de Monte nigro, impressus est, cujus exemplar Budae vidit Georgius Ribay. Aliud servari Miragnae in ecclesia Serborum refert Caramanus, apud quem librarii fortè errore 1474 pro 1494 legitur.

His adnumerandum est Euchologium (молитвеник) rudioribus typis impressum in 4. mancum apud me. Post duernionem 31, cujus signatura in primis quatuor foliis est Zı, Zıı, Zııı, Zuu, et in octavi folii pagina versa ЛА, continuantur signaturae latinis literis Ii, Kk, Ll, Mm; signaturae Mm, non nisi quinque folia adsunt, reliqua desiderantur. Secundam editionem curavit Vincentius Božidari Vukoviкь filius iisdem typis, quibus Psalterium 1561 Venetiis impressum est. In hac editione singulae paginae respondent paginis primae; sign. Θııı apparet superne Nomen кож i. e. божидар. Hic uti et alibi inscriptio чин бываемыи legitur pro послѣдованиє et надь коутиию, pro надь колнвом primae editionis: Alia fere immutata mansere. Exemplar Bibl. Caesar. duernione ЛЕ finitur, videturque folium cum notatione anni et loci deesse. Textum evangeliorum et epistolarum in hoc Euchologio pro usu Serbicarum ecclesiarum edito parum differre ab Ostrogiensi observavi. At lectiones ex Prophetis minus conveniunt.

In

In acoluthia festi Epiphaniae, Isaiae Caput 35 integrum legitur, cujus v. 7. sic sonat: и боудеть безводнаа вь блго. и вь жаждоущїи земли, источникь водѣ боудеть. тоу боудеть веселенїе птицамь и ... двореніе, сурнномь и трьстїи и блатѣ. Pro vitioso блго, certe блато edendum fuit, et post земли comma delendum. Ostrog. legit: и безводнаа будетъ въблата (corr. езера), и на жаждущеи земли источникъ водныи будетъ. тѹ будетъ веселенїе (corr. веселїе) птицамъ и стаа вельбѹдомъ и лѹзи. (corr. post птицам: и селитва трости и лѹзи). Cameli in Ostr. orti sunt ex καλάμυ, pro quo male legerit interpres καμήλε.

Anno 1519 Venetiis sumtibus suis paravit typos longe elegantiores vojvoda Bozidar Vukovik de Gjurika submontanus (подгоричанин) ab urbe подгорица sic dictus. His imprimi fecit слѹжебник seu librum Liturgias Basilii et Chrysostomi continentem in 4. Finita est editio 1519, 7. Julii, quam curavit hieromonachus Pachomius de Nigro Monte de loco Rѣka dicto. Pro ѧ ubique ꙗ, pro initiali є semper ѥ locum habet. Hujus et secundae editionis, an. 1554. sumptibus Vincentii filii ibidem factae, in qua paginae et lineae respondent primae, exemplar vidi apud D. Kopitar, secundae alterum olim Olomucii. Etiam in secunda, mortuo jam Bozidaro, fol. 3 apparet syllaba бо et supra ꙁ.

Anno 1537. 27. Julii, completus est liber Octoechus (ѡсмогласникъ) Venetiis in fol., jussu Bozidari, cujus

in-

insigne (гербъ) a Carolo V. Dei concessum exhibetur. Liber alias осмогласник dictus hic пετоглавник appellatur, certo propterea, quod a quinto tono incipiat. Post octavum tonum tamen: осмоглас e primis quatuor tonis leguntur. Operam huic editioni impenderunt sacerdos Theodosius et Gennadius Paraecclesiarchus Monasterii Milješeva, natu de Prijepolje. Typi differunt ab iis, quibus Liturgiae 1519 impressae sunt. Exemplar habet Dn. Kopitar.

Anno 1538. 19. Januarii iisdem typis (quos ad patriam perferre volebat Božidar), cum figuris ligno incisis in fol. Venetiis (оу Бнетїехь) prodiit liber Минеј; qui hic et сборник appellatur. Editionem curavit hierodiaconus Moyses e monasterio Dečan in Macedonia prope Magnos Montes, oriundus de Budiml prope monasterium Mudikov. Exemplar habet Dn. Kopitar.

Post obitum Božidari, cujus corpus ad patriam 1540 devectum et sepulturae traditum fuit, filius ejus Vincentius eodem zelo animatus continuit laudabilia patris coepta Venetiis.

Anno 1547 in 8. edidit libellum precatorium pulcherrimis parergis ornatum, cujus exemplar et Sopikovius vidit et, sub titulo молитвословъ in bibliographia russica, impressum in Serbia asseruit. Exemplar Bibl. Caes. integerrimum fol. ult. signat. PP. seu ЗИ docet, libellum sacrarum precum (свети поклоние) 1. Junii A 1547 factum esse Venetiis per Vincentium Božidar

Vu-

Vukovika filium, cujus insigne et in ultima pagina conspicitur. Secundam editionem, paucis quibusdam initio solum mutatis, et demtis parergis curavit idem anno 1560. In Oratione dominica (Signat. Cu) legitur насоущьны̑и̑, at in Psalterio, quod sequitur, насоущны̑и̑. Exemplar in Bibl. Caesarea.

Anno 1561 edidit Psalterium in 4. cum adnexis Tropariis, Menologio (мѣсецословїе), initio magni Jejunii, Horologio secundum ritum S. Sabae Hierosolymitani, Fol. tertio insigne Vincentii conspicitur. In epistola fol. 4., vulgari dialecto concepta, quam Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Sacerdotibus, Monachis et reliquis Religiosis, similiter et piis rectoribus et regibus Macedoniae, Serbiae (шербїе), Bosnae et Sirmii, et reliquis principibus christianis magnis et parvis, et hujus linguae literatis inscripsit, se ipsum nominat винценцо де господинь вожидара вꙋковикь штетарица. In hujus fine petit, ut ei e Serbia mittantur libri antiqui manuscripti, quos ille imprimere velit. Num per verba старе книге писане ѿ србьске земле chronica Serbiae intelligat, nolim definire. Suspicor autem Psalterium hoc esse editionem repetitam antiquioris, sicuti Euchologium Vincentii curis impressum, de quo supra. Anno 1638 Psalterium a Vincentio editum cum adnexis omnibus iterum in 4. Venetiis excudit Bartholomaeus (вартоло) Ginammi typis antiquis, quos Marcus Ginammi Venetiis reperisse

risse dicitur. Sunt autem typi hi (кипари) iidem, qui primi Euchologii. Utriusque psalterii exemplar est in Bibl. Caes. Reimpressi, apud me unum, apud Dn. Kopitar alterum foll. 274, in Bibliotheca S. Marci Venetiis quartum, folio uno, in quo Alphabetum, auctius, a Paulo Solarich descriptum in Pominak p. 26 — 30. Operam suam huic editioni impendit Hieronymus (кроним) Zagurovikь Patricius (властелин) de Cataro.

Habeo prae oculis Psalterii folium ad Dn. Kopitar spectans, cujus typi rudiores sunt, quam Vincentiani, Signaturae дїш paginam primam 25 lineae occupant. Linea 10 incipit Canticum Isaiae cap. 26, 9—21. Textum et Orthographiam non differre a textu aliarum editionum Serbicarum collatio docet. Legit enim v. 9. ѿ нощи оутрьнюеть доух мои ктеб҄ѣ бж҃е, занје свѣть повѣленїа твоя позем҄ли. правдѣ наоучитесе живоущеи наземли: 10, прѣста бо нечьстивы etc. Vincent. melius повелѣнии. Ostrog. et correcta на земли. Vincent. male наоучитте in 3. sing. pro 2. plurali. Ostrog. помолче, at corr. преста πέπαυται. Vellem nunc definiri, utrum folium hoc sit e Psalterio Serbico anni 1545, cujus meminit Sopikov p. XCIII, an ex alia hucusque ignota editione.

Anno 1561 Venetiis in fol. typis Vincentii Vukovikь prodiit Triodion, apud Sopikov трипѣснец, male 1562. Exemplar in Bibl. Caesarea. Primo folio comparent ҂афч ципана оу мнетке, posito ч pro ѯ seu

бо; et щпана pro штампана. In fine vero афѯа генэуара ѕ, i. e. 1561 Januarii 6. Operam editioni corrigendae impendit Stephanus ab urbe Skodra (ѿ града скадра) qui spem fecit, partis secundae propediem edendae. Post triodion quadragesimale secutura fuit illa pars, quam тріодь цвѣтнаа seu пентикостарь appellant. Utramque, et Triodion et Pentecostarion Mosquae 1759. fol. cum multis aliis libris ecclesiasticis, Menaeis, Prologis, Menologio, Liturgiariis, Hirmologio, Octoecho, Paterico, Rituali, Vitis SS., Commentariis et Homiliis Patrum, Bibliis Ostrogiensibus 1581, Evangeliis Leopoli 1736 fol. Concordantiis in Psalmos, Evangelia et Acta, et Epistolas, anno 1787 Leopoli huc transmissis, servat Bibliotheca Caesarea.

Anno 1571. 12. libellus Calendarium, Officia B. Mariae, S. Crucis, S. Spiritus, Mortuorum, septem Psalmos poenitentiales, Litanias omnium SS. et alias preces continens, Venetiis impressus fuit literis Serbicis seu Bosnicis, quales Postellus 1538 in linguarum XII. characteribus differentium Alphabeto primus exhibuit, nosque Tabula IV. linea septima ex aliis opusculis editis sistimus. Post а figura prima est в, sequentes tres sunt г; post н sequuntur duo д, deinde ж, Serbicum тверд, postea ц, (cum quo et figura octava lineae sextae conferenda est), ultimo loco duo ч. Libellus hic longe rarissimus Bibliothecae Caesareae post Calendarium SS. in ecclesia Latina cultorum in

fo-

folio singulari figuras Alphabeti repraesentat, post has Ave Maria (здрава мариꙗ милости пꙋна) et Pater noster: ѡче нашь, кои кси на небесихь, — и ꙋзлови нась ѡдь зла. Амень. At mox fol. 3 alia formula quam ob vocem лꙋкаваго, τοῦ κακοῦ, Graeco-Slavicam dixerim, recitatur, in qua illud prorsus singulare, quod pro насꙋщньи hic насꙋщти нась legatur: хлебь нашь насꙋщти нась дажь намь данась. In fine libelli bibliopolarum nomina, locus et annus impressionis notantur: ѡанпанѡ. ꙋ бьнецихь, иакобь. де барома. и аброжо. коргѡ. кꙋмь памо. аладена. декла. скала. ҂а ч. ѱ. о а. Insigni scalae etiam titulus ornatus est, sub quo M. D. LXXI. Alios libros asceticos Venetiis ejusmodi literis impressos a Paulo Solarich, alijsque recensitos, studio praetermitto, cum solum initia typographiarum nobis hic exponenda sint.

In Ugrovlachia loco incognito anno 1512 in 4. prodiere quatuor Evangelia, quorum exemplar ante annos 30 Mosquae in Typographeo synodali inspexi. Clausulam finalem integram Sopikov pag. I. descripsit. Editionem curavit jussu Johannis Basaraba magni Voevodae hieromonachus Macarius.

Anno 1517 — 1519 in 4. Pragae in urbe majore veteri Franciscus Skorina de Polouk, Medicinae Doctor, varias partes Veteris Testamenti a se in Russicam linguam translatas edidit. Harum indicem habes apud Sopikovium. Nominabo hic eas, quae in indice lau-

laudato desiderantur, seu de quibus nondum constat, utrum impressae aut ab auctore translatae fuerint. Sunt autem hae: Libri Paralipomenon, Esdrae, Prophetarum (exceptis Threnis et Daniele, quorum exemplaria cognita sunt), et Maccabaeorum. Psalterium Slavicum, quibusdam vocibus hinc inde mutatis, post aliquot annos in 8. cum aliis libellis, qui Canones et Acathistos continent, ejus curis editum est, et quidem, ut videtur, Vilnae. Ibidem enim, in domo Jacobi Babiча senioris Magistri civium urbis Vilnae, an. 1525 Apostolum in 8. excudit. Ex eo specimina leguntur in Sopikovii Bibliographia p. 10—17.

Antequam in Russia vel unus liber ederetur, Evangelia pro usu Ecclesiarum Serbicarum jam bis edita fuere per hieromonachum Mardarium e monasterio Мрькшина црква prope Nigrum Montem. Prima vice an. 7060 (i. e. 1552) 4. Augusti, Belgradi (оу Бѣлградѣ) in fol. Pro hac editione, cujus exemplar Consil. Reg. Sabbas Tököly servat Aradini, alterum in monasterio annunciationis sub monte Kablar in sinistra ripa Moravae in Serbia vidit Vukius, typos formavit Radiша Dmitroviкь, et post eum sumtus suppeditavit Trojanus (Трьѧн) Gündulikь ex urbe Ragusa. Altera vice in fol. an. 7070 (i. e. 1562) 24. Junii, ad aedem Ascensionis in мркшина црква ad pedem Nigri Montis. Pro hac editione, cujus exemplar est in Bibl. Caesarea, Mardarius ipse, patria de flu-

vio

vio Drina, typos magno labore e ferro et cupro se confecisse (ρογκοдѣлнцах) testatur. Textum secundae non differre a prima ex collatione 3ĭ ĕ (quae Matthaci 1, 18. incipit et Cap. 2, 12. desinit) concludere licet. Lectiones ejus in Grammatica laudavi saepius. Luc. 7, 10. legit cum Cod. Kop. вѣдомь quod Ostr. et corr. male omittunt. Ibidem initio v. 41. iterum cum Cod. Kop. conspirat, non addendo и рече aut ѥ же рече, quorum primum Ostrog. legit, alterum correcta. Differt tamen etiam ab hoc codice. Hic enim Luc. 11, 25. legit оупразнен, пометен и оукрашен, σχολάζοντα, σεσαρωμένον, και κεκοσμημένον, Mard. sine пометен. Editi habent quidem пометен, sed omisso оупразнен. Luc. 6, 20, Mard. cum Ostrog. post нищїи non habet дхом, τῷ πνεύματι, quod Ms. Kop. cum aliis editis addit.

Versionum Antonii Dalmatae et Stephani Consulis, Augustanae Confessioni addictorum, literis cyrillicis et glagoliticis ab an. 1561 — 1564 Tubingae (aut Urachii) impressarum, licet illyrica (croaticam illi appellabant) lingua vulgari factae sint, hic iterum meminisse oportet. Quae de iis in Appendice Vol. I. Sopikovius congessit, non carent erroribus. Novum Testamentum, quod N. 1714 nominavit, non est Croaticum, nec literis cyrillicis 1554 impressum, sed Primi Truberi Versio Carniolica Matthaei, et editio N. 1715 adducta est Novi Test. prima pars 1557 lit. latinis edita. Recte quidem N. 1717 dicitur, N. Test. Tubingae 1563 in

in 4. literis cyrillicis prodiisse, at male N. 1718, 1719, 1720, novas ejusdem editiones an. 1565, 1577, 1581 factas fuisse. N. 1721 recte habet Croaticum N. Test. Tubingae in 4. glagol. Falsum vero illud, quod addit: sine notatione anni. Nam prima Pars praefert annum 1562, secunda 1563. Annos hos ipse jam N. 705 recte consignaverat, sed ficto et monstroso loci nomine: тръгꙋріа въ кранꙉемъꙋргїи. Falli eos, qui post mortem Johannis Ungnadii, cujus sumtibus typographia Tubingensis erecta fuit, typos glagoliticos Tubinga in Austriam, et inde Romam translatos suspicati sunt, alibi ostendimus. Vide Glagolitica mea.

Non ausim praeterire, typis cyrillicis Nesvisii in Lituania 1562, 4. Catechesim russica lingua (dialecto alborussica) fuisse editam, quam triumviri novae doctrinae propagatores Matth. Kaweczinski, Simon Budny, et Laurentius Kriszkowski Principibus Radziviliis dedicarunt. Exemplar seculo XVI a Jesuita Vilna allatum servatur in Bibl. regia Pragae.

In Russia coepta quidem 1553 consilia instruendae typographiae, sed primus omnium librorum Mosquae impressorum Apostolus prodiit demum anno 1564 in fol. Exemplar tractavi manibus in typographeo synodali. Ridiculum est, quod titulo libri Sopikov Nr. 73 apposuerit verba: перевод etc. i. e. Apostolum e graeca versione LXXII. interpretum translatum fuisse. Operarum Magistri erant Johannes Fedorow (Өедоровъ) Dia-

co-

conus, et Petrus Timofejew (тимоѳеев) Mstislavez. Uterque eorum, cum male audirent, nec optime haberentur, patriam deseruit. Prior Leopoli impressit Apostolum 1573 in fol. Ejus nomen sub Insigni urbis Leopolis folio ultimo subscriptum legitur: иванъ ѳедоровичь друкарь московскій. De fatis ejus vide plura apud Sopikovium p. LX. seqq. Alter subscriptus legitur in editione Evangeliorum, quae Vilnae 1575 in fol. impressit. Exemplar exstat in Bibliotheca Comitum de Nostitz Pragae; quo et Durichius et ego saepe usi sumus. Tredecim annis ab editione Apostoli elapsis, impressum fuit Mosquae Psalterium 1577 in 4. Post plurium annorum decursum prodiere A. 1590-1592 duo Triodia (постнаа и цвѣтнаа) in fol. Editionem curavit Typographus Andronicus Timothei filius (тимоѳеев), невѣжа dictus. Anno 1594 Octoechus in fol. A. 1597 iterum Apostolus in fol. A. 1600 Menaeum commune (минеа общаа). A. 1602 Liturgiarium (служебник) in 4. A. 1606 Tetraevangelion elegantissimis typis, cujus exemplar servat Bibliotheca Caesarea. Typographo nomen fuit онисім михаилов радошевскый e Volynia oriundus (волынец). In subscriptione mendum est in annis Christi ҂а х ді i. e. 1614. Nam annis Mundi ҂з р ді. i. e. 7114, et primo anno regiminis magni Ducis Basilii Ivanovič respondet A. Chr. 1606, non 1614. Hanc editionem Evangeliorum dialecti veteris ecclesiasticae

praecesserunt sex aliae, prima sine anno, secunda 1512, in Ugrovlachia, tertia Belgradensis 1552, quarta 1562, quinta Vilnensis 1575, sexta Vilnensis 1600 sumtibus et typis Lucae Mamonič, ut adeo Mosquensis an. 1606 ordine septima sit. Reliquos post annum 1606 Mosquae impressos libros slavicos vide sis in Sopikovii Bibliographia Russica.

Idem ille Johannes Theodori filius, Mosqua oriundus, qui Mosquae 1564, et Leopoli 1573 Apostolum impresserat, Ostrogium, Volyniae urbem, aut sponte aut a Constantino Duce Ostrogiensi vocatus venit, ubi jussu religiosi Ducis Novum Testamentum cum Psalterio A. 1580 in 8., mox etiam integra Biblia in fol. excudit. Bibliorum titulus annum 1581 exhibet, at clausula fol. ultimo docet, ea jam an. 1580, 12. Julii fuisse absoluta per Ivanum, Theodori filium Moscovitam (иваном ѳеодоровым сн҃ом москвитином). Huic infra subjunctum conspicitur signum typographi, in quo I. et Ѳ nomen illius indicant. In Spenceri Catalogo et titulum et typographi signum ligno incisa spectabis. Habent autem quaedam exemplaria aliud folium ultimum (in exemplari integerrimo, quod est apud RR. PP. Benedictinos Scotos adest utrumque), in quo oratiuncula eucharistica graeca et Slavonica typographi signo praemittitur, et post signum typographi in clausula annus 1581, et dies 12. Augusti nominantur. Verbis напечаташа мною многогрѣшным Іоанном ѳеодоровым

сы-

сыном҆ Ѯмоскви respondent in formula graeca haec: τετύπωνται ὑπ' ἐμοῦ ἁμαρτωλωτάτου Ἰωάννου, τοῦ Θεοδώρου υἱοῦ ἐκ τῆς μεγάλης ῥωσίας.

Titulum libri rubrum: Библїа сирѣчь книги ветхаго и новаго завѣта по языку словенску latine sic reddideris: Biblia i. e. libri veteris et novi Testamenti lingua slovenica. Post orationem eucharisticam Ducis pientissimi graecis et slavonicis verbis conceptam, consilium operis ipse Dux exponit. Gratulatur sibi, se a Magno Duce Russiae Johanne Basilievic assiduis precibus per Michaelem Garaburdam scribam magni Ducatus Lituaniae exemplar Bibliorum integrum obtinuisse, cum antea frustra ejusmodi exemplaria, quae omnes Vet. Test. libros complecterentur, in Serbicis et Bulgaricis monasteriis quaeri curasset. Credidit ille in transmisso exemplari (aut illius apographo) veterem versionem Slavicam, quae e Septuaginta Interpretum graeco textu ante annos 500, et quod excurrit, tempore Vladimiri primi Ducis christiani facta sit, contentam fuisse. (Confer Gramm. p. 701). Excipiendi certe erant libri Tobiae, Judith et tertius Esdrae, quos non e Graeco, sed e Vulgata translatos facta collatione mox advertere potuissent ii, qui editionem curarunt. Libri tertii Macchabaeorum versio, cum in exemplari transmisso reperta non fuisset, recens editioni accessit. Ad finem enim libri tertii haec nota legitur: сїа третїа книги маккавеискїа въ прочїих библїах не обрѣта-

 ют-

ютса ниже всамой той словенской, и ни влатин-скихъ ани влатскихъ точїю въгреческой и вческой, но и мы ихъ неоставихомъ i. e. hic liber tertius Macchabaeorum in reliquis Bibliis non invenitur, neque in ipsis illis S l o v e n i c i s, nec in latinis, nec in Polonicis, tantummodo in Graecis et Bohemicis; verum et nos eum non omisimus. Male Kohlius et qui eum secuti sunt, voce латских (alias лацких) L e c t i c a biblia, quae nondum exstabant, hic indicari putarunt.

Tempore Vladimiri ad Russos delatam Versionem Slavicam Evangeliorum, Apostoli, Psalmorum et librorum liturgicorum non dubito, at libros Veteris Testamenti omnes aut aliquos praeter Psalterium translatos exstitisse vix credi potest. Seculo XII. Proverbiorum versionem jam Nestori, qui librum frequentius citat, ad manus fuisse, et ex usu ecclesiae paroemias legendi, colligi possit. Sapientiae liber, Ecclesiasticus, Prophetae et Job sec. XIII. et XIV. in Serbia, Pentateuchus aliique sec. XV. in Russia aut Polonia translati videntur. In unum vero corpus circa finem sec. XV. (non tamen ante editionem Bohemicorum Bibliorum Pragensem 1488 aut Kutebergensem 1489) collectos et secundum exemplar Bohemicorum Bibliorum dispositos fuisse existimo. Hac occasione plerique Vet. Test. libri, antea e Graeco translati, secundum Vulgatam recogniti fuere. Cujus rei indicia cum ubique obvia sint, miror id non advertisse editores Ostrogienses. De conferendo textu Sla-

vo-

vonico et ex graecis fontibus emendando ne cogitatum quidem fuerit, cum illi exemplari transmisso nimium confidentes nihil immutandum censerent. Non miraberis itaque tot manifestos librariorum errores in Ostrogiensi editione inveniri. Sunt et alia ejus vitia, textus nimirum multis in locis corruptissimus, interpunctiones confusae saepius, praeter Polonismos et Russismos in libris, qui a Russis serius translati sunt. In editione Mosquensi 1663, in qua textus Ostrogiensis recusus fuit, non nisi pauci, iique leviores errores sublati sunt. Longe plures et graviores mansere incorrecti, qui tamen vel obiter inspecto textu graeco facile emendari potuissent.

Quis enim non advertat, Jobi 41, 19 pro лѹк метен legendum fuisse лѹк мѣдан, cum Graecus *τόξον χάλκεον* habeat? Restitui etiam facile potuissent Job. 9, 9. post твораи власожельца и проходню, *ὁ ποιῶν πλειάδα καὶ ἕσπερον*, vocabula male divisa et pessime in Ostrog. expressa: нарек тѹ, раи юж налоꙗа. A primo interprete certe scriptum fuit и арктѹра и южьна ложа, convenienter graeco textui: *καὶ Ἀρκτοῦρον, καὶ ταμεῖα νότου.* Editores autem Mosquenses non restituto textu veteri, maluerunt in margine notare: гречѣ плїадѹ и еспера и арктѹра и сокровища южнаа. In Orthographia emendanda, flexionibus vocum immutandis faciliores fuere editores Mosquenses, licet eis injunctum fuerit, ut textum Ostrogi-

giensem immutatum (неизмѣнныи) exprimerent. In Psalmis, (quibus et Athanasii epistola ad Marcellinum de interpretatione Psalmorum praefixa est, quae in Ostrogiensi abest), vocabula alia in Mosquensi legi, p. 187 monui. In his enim excudendis non Ostrogiense, sed aliud exemplar secuti sunt. Addam de exemplaribus Ostrogiensis editionis observationem Dn. Kopitarii, nimirum folium сѡѕ (276) fuisse reimpressum, cum Jobi Cap. XLI. linea ultima exemplar Bibliothecae Caesareae legat сѫдица sine sequenti мо, quod in exemplari RR. PP. Scotorum lineam claudit. Praefatio de utilitate lectionis S. Scripturae, et disticha slavonica, quibus editio haec et laudes Ducis Constantini celebrantur, auctorem habent Gerasimum Danilovic. Gravissime halucinatus est Jacobus Suma, qui in libro »Saulus et Paulus Ruthenae unionis — sive Meletius Smotriscius Archiepiscopus Hierapolitanus« inscripto et Romae 1666 edito, hunc Gerasimum, Danilovic (Smotriski), patrem Meletii, olim Vice-capitaneum castri Camenecensis, deinde rectorem academiae Ostrogiensis, auctorem versionis Slavonicae Ostrogii editae asseruit. Cum enim eum Graecarum Latinarumque literarum, nec non Slavonicae linguae gnarum fuisse dixisset, addit: »cujus rei argumento sunt perutiles toti Russiae ejus lucubrationes, Biblia scilicet e Graeco et Latino sermone in Slavonicum versa et Ostrogiae ducis memorandi impensis edi-

edita; quorum etiam exemplar Eminentissimus Cardinalis Franciscus Barberinus suae recens adscribi locupletissimae curavit Bibliothecae. Si Jac. Sauwa Praefationem Gerasimi inspexisset, potuisset laudare ejus modestiam, qua tenuitatem ingenii sui excusat. Ait enim sibi, qui scholas nunquam vidisset, (иже оучилища николиже видѣхъ), injunctum fuisse ab ipso Duce, ut hanc Praefationem scriberet. Equidem vix ei tantam linguae graecae peritiam tribuendam censeo, ut vel libri tertii Macchabaeorum versio ab eo profecta credi possit. Inter libros supra memoratos, qui Leopoli ad Bibliothecam Caesaream missi sunt, est rarissimum opusculum foll. 10, ab eodem Gerasimo Smotrickio Ostrogii A. 1587 in 4. editum: Календаръ римски новы. Sub finem: написано в Академии Острозьской etc. йикцирготомс чиводинад мигарег. Additur: qui arabica legerit, eum facile haec intelligere posse. Alios Ostrogii impressos libros enumerat Sopikovius. Librum Basilii de Jejunio, quem ille N. 193 recenset, 1594 in fol. 14. Martii ex Ostrogiensi typographia (з друкарни острозкое) servant Bibliothecae Caesarea et Ossoliniana.

Emendatior quoad libros Vet. Test. editio prodiit tandem 1751 fol. Petropoli (Mosquae), in cujus Praefatione correctionis negotium latius exponitur. Textum hujus editionis repetunt aliae omnes, quarum pleniorem indicem dedit Sopikovius. N. 113 habet Mosquensem 1756, et N. 114 Petropolitanam ejusdem anni in

fol.,

fol., quae fortasse non nisi nomine loci differunt. N. 116 Petropolitanam 1759, fol. Rectene? cum postea N. 117 Kieviensis 1758 sequatur. Post hanc N. 118 Mosquensem 1759 in 8. Voll. 4. (apud me Voll. 3). Sequuntur Mosqu. 1762, et alia 1763 in fol. (Apud me in Slovanka 1766), Kieviensis 1779 in fol. Mosqu. 1778 in 8. Voll. 5; Mosquensis (octava) 1784. fol. Kiev. 1788 in 8. Voll. 5. (Mosqu. 1790), in fol. deest apud Sop.) Mosqu. (decima) 1797 fol. Poчaev. Part. 5, 1798 in fol. Mosqu. (undecima) 1802 fol. (Budensis Voll. 5. 1804. in 8., secundum Kiev. 1788 impressa, deest apud Sopikov). Mosqu. Voll. 4. 1806 in 8. maj. Mosqu. (duodecima) 1810 fol. Addamus primam stereotypis 1816 in 8. a Societate biblica editam, quae 1820 jam undecima vice recusa fuit.

§. 6. Superest, ut Grammaticas Slavonicas dialecti literalis saltem nóminemus. Earum aliquas recensuit Leon. Frisch. Pleniorem earum indicem dedit Franc. Alterus, quem inscripsit *Literatur der Slavischen Grammatiken*, et Miscellaneis philologico-criticis (Vindob. 1799) N. VIII. inseruit, sed etiam in eo quaedam supplenda sunt. Alium in Sopikovii Bibliographia Russica invenies, qui et aliarum dialectorum, uti Carniolicae, Illyricae hodiernae, Slavo-Bohemicae, Grammaticas sub generali nomine Slavonicarum complectitur, quin hae satis distinguantur a Grammaticis veteris slavonicae linguae. Nostrum igitur erit, eas

so-

solum accuratius, supplendo simul alibi omissas, consignare, quae proprie sensu strictiori Slavicae dici possunt. In harum censum venire non potest Grammatica graeca slavonice translata a studiosis scholae graeci ritus Leopoli, atque A. 1591 in 8. »in usum inclytae nationis Russicae« edita titulo: ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ: грамматика доброглаголиваго еллинословенскаго ꙗзыка. (Apud Alterum N. VI.) Recte Fort. Durich in adversariis suis adnotavit: in rem Grammaticam Slavorum omnia ferme vocabula technica ex etymologia graeca transisse nemo negaturus est, quicunque hanc Grammaticam legerit. συλλαβὴ enim in ea vocatur слог, ὄνομα имѧ, ἀντωνυμία мѣстоимѧ, ῥῆμα глагол, μετοχὴ причастїе, πρόθεσις предлог, ἐπίρρημα нарѣчїе (apud Maximovium надглаголїе), σύνδεσμος союз. Articulus vero, ἄρθρον, est различїе.

Primus omnium Grammaticam linguae slavicae ecclesiasticae composuit Laurentius Zizania, Vilnae 1596 in 8. in typographia Fraternitatis impressam, quam inscripsit: грамматіка словенска (male apud Sopikovium славенска) съвершенаго искүства осми частеи слова и иных нүждных. новѡ съставленна л. з. Fusius eam, ob raritatem, describit episcopus Eugenius in lexico historico Scriptorum status ecclesiastici, notatque, in ea casum Narrativum seu Praepositionalem in declinationum paradigmatibus desiderari, totamque 59 foliis absolvi. Ejusdem Zizaniae alphabe-

ta-

rius libellus словенскаа азбука dictus, Vilnae 1596 editus, continet 34 foliis Lexicon seu collectionem vocum slovenicarum russica vulgari dialecto expositarum.

Libelli in 12. nomine Grammaticae ab Altero N. I. e Bibliotheca Bodlejana adducti, titulus Slavicus est: граммматіка. албо сложеніє писмена, хотящимъся оучити Словеньскаго языка. младолѣтнимъ отрочатом. в вилнѣ. рокꙋ. ã. х̃. нї. Apparet autem vel e titulo, eum pueris discentibus destinatum atque adeo nihil aliud esse, quam unum ex innumeris alphabetariis букварь dictis, quorum complures Sopikovius consignavit.

Plenius linguae Slavonicae regulas exposuit Meletius Smotriski, (monachus coenobii Vilnensis descensionis S. Spiritus, cujus vitam latius Jac. Suша, concinnius nuper Eugenius enarravit), edito Anno 1619 (1618) in 8. Jevii (prope Vilnam) libro, cui titulum fecit: граммати́ки славенския правилное Сvнтагма, потщаніем многогрѣшнаго мніха мелетіа смотрискаго etc. в евю. foll. 252. In Praefatione vernacula summopere commendat studium linguae literalis Slavonicae, cum sit ecclesiae graeco-russicae naturalis et connata (природный). Ejus praecepta ab omnibus semper aestimata fuere. Non poterant autem ex hac Grammatica, utpote quae ipsa lingua slavonica conscripta esset, praeter Russos et Serbos proficere alii. In Dalmatarum praeprimis usum et

com-

commodum eam latine convertit Matthaeus Sovich Cathedralis ecclesiae Auxerensis Archidiaconus, cui olim in collegio Urbani cathedra linguae Slavonicae a Benedicto XIV. decreta fuit. Adjecit ille Alphabetum Glagoliticum et praemisit longiorem praefationem, in qua codices cyrillicos et glagoliticos sibi notos et quosdam impressos literali ac etiam vulgari sermone scriptos libros enumerat. Exemplar operis, nobis benevole concessi, exstat Lublanae in Bibliotheca Baronis Zois, qui illud nescio utrum ex Autographo an ex Apographo describi fecit. Versioni latinae e regione respondet textus ipsius Smotriskii, slavonice, charactere cyrilliano.

Non diffitetur Sovichius, Grammaticam hanc »accuratioribus Bibliorum animadversionibus adhibitis« perfectiorem reddi posse ab aliis, promittitque in fine praefationis, se ad perficiendum Dictionarium quo fieri potest uberius progressurum. Obiit Sovichius 1774, post cujus mortem de edenda hac versione Grammaticae nemo erat sollicitus.

Repetitis autem vicibus Grammatica Meletii Slavonice scripta edita fuit; pro usu Russorum Mosquae 1721 et pro usu Serborum Rimnicii in Valachia 1755, paucis in ea mutatis et additis.

Anno 1658 edita fuit Cremenecii Grammatica (грамматика) in 8., apud Alterum N. III. foll. 104.

Auctor Grammaticae Slavonicae in 4. Mosq. coeptae 1648, finitae 1651, Meletio quidem vix non omnia debet.

bet. Cum tamen quaedam omiserit, alia addiderit et mutaverit, nolim cum Sopikovio opus hoc singulare editionem Meletii tertiam aut secundam (cum Vilnensis A. 1629 vix exstet) appellare. Appositae in fine sunt tres appendices: 1) Discursus Maximi Graeci de utilitate Grammaticae. 2) Interpretatio slavonica Nominum Sanctorum. 3) Analysis duarum Orationum. Has et seorsim an. 1782 in 8. Mosquae impressas habeo. Male tribui ab aliquibus hanc Grammaticam Maximo Graeco recte monuit Sopikovius. Exemplari hujus Grammaticae, quod servat bibliotheca Upsalensis, passim versionem latinam margini adscripsit Sparfvenfeldius. Haec autem versio vix alia esse videtur, quam ea, ad quam perficiendam Sparfvenfeldius Mosquae an. 1686 hortatus est anonymum, qui Nissae MDCXC in 4. »Exemplar characteris Moscovitico-ruthenici duplicis Biblici et usualis« in quatuor, et Declinationum terminationes in quinque tabellis aeri incisis edidit. Is enim de studio linguae Slavonicae Mosquae continuato et de versione Grammaticae a se confecta loquens ait: »Quod meum studium cum approbasset nobilis Dominus Joannes Spahrenfeld Svecus, juvenis praeclarissimus et suae gentis spes maxima, plurimarum linguarum peritissimus, qui eo ipso tempore agebat Mosquae, eamque linguam didicit Rutheno pariter, porrexit mihi Grammaticam fusam sola lingua ruthenica editam, ut eam pro meo exercitio latinitate do-

donarem. Qua ego perlecta utilius fore judicavi, si eam in compendibsiores terminos et clariorem methodum redigerem. Quod etiam auxiliante bono Deo brevi praestiti. Hortabantur et rogabant deinde omnes exteri, ut etiam pro eorum usu publici juris facerem; quod quidem libenter praestitisem, si alicubi typum Ruthenum cum Latino reperire potuissem. Occurrit nunc, ut saltem Alphabetum et quaedam eo pertinentia sculpi curarem, usibus illorum servitura, qui olim seu in Magna Russia, Circassia, Walachia, seu Servia, Sclavonia, Bulgaria, Bosnia pro re christiana sunt laboraturi, aut inter gentes illas versaturi, cum linguae hujus in plerisque illis regionibus, saltem in officiis ecclesiasticis, et libris sit usus. Has tabellas mihi proprias vendico, quas magno labore confeceram, etsi fundamentum aliquod ex dicta fusa Grammatica desumpserim, sed valde mendosum, confusum et pene usui nulli aptum«. Haec ille.

An et quibus rebus differat editio 1719 in 8. non possum dicere, cum eam cum priore conferre non licuerit.

Compendium ex illa pro usu scholarum confecit scholae Novogradensis discipulus, hypodiaconus Theodorus Maximov, idque Petropoli in monasterio Alexandri Nevensis 1723 in 8. imprimi fecit. Apud Alterum N. V. Constat Grammatica pag. 212. Praefatio 4 et Index alphabeticus 8 foliis.

He-

Hegumenus Eugenius brevi Lexico slavonico 1784 in 8. Petropoli edito praemisit Paradigmata Declinationum et Conjugationum Slavonicarum.

Manuductio ad Grammaticam Slavonicam (Рꙋководство къ славенстѣй грамматїцѣ), quam pro usu scholarum nationis Serbicae e pluribus aliis collegit Abrahamus Mrazbvič scholarum nationalium director, primum Vindobonae 1794, deinde appendice trium foliorum, quae numeri dualis flexiones exhibent, aucta, Budae 1811 in 8. prodiit.

Brevis Grammatica Slavonica (краткаѧ славанскаѧ грамматика) à Petro Vinogradov conscripta XIV. capitibus pagg. 112. absolvitur. Petropoli 1813. 8. Slavonicam tradit lingua vernacula.

Grammatia slavonica Ms. A. 1643 Joannis Vsevicii Bibliothecae Colbertinae N. 3876, e qua Bandurius in Animadvers. in Constantini Porphyr. librum de administr. Imp. Tom. II. tabulam desumsit, à Jo. Ugevicio (Ужевич) Sclavono sacrae theologiae studioso conscripta. Inspexit eam Parisiis D. Kopitar, et ex iis quae notavit, video auctorem fuisse Polonum, aut Russum e Polonia, qui polonica slavicis miscuit.

Aliam a Johanne Sohier linguarum Slavonicae, Russicae et Polonicae interprete, an. 1724 confectam, N. 462 Bibl. regiae; citant Benedictini in novo tractatu artis diplomaticae. Hanc illi quidem Russicam dixere, at Slavonicam esse non dubito.

De

De ea, quam Caramanus in Alphabeto an. 1753 edito promiserat, non constat, utrum vel inchoata fuerit.

Jacobi Bloniцki hieromonachi Grammaticam, (Граммаtика новостарaго и славнаго языка) jam ante an. 1761 in monte Atho conscriptam, servari apud SS. Synodum, et Lexicon Slaveno-graeco-latinum in Kieviensi laura, Eugenius testatur. Quis non miretur, et doleat, horum neutrum in lucem edi! Miror etiam non prodiisse Grammaticam, cui decem annorum operam Venetiis impenderat Justinus Vimnevski, legationis russicae capellanus. Hanc typo paratam ante A. 1799 Vindobonae viderat Alterus, apud quem vide sis illius conspectum.

Hac, quam linguae slavicae cultoribus nunc offero, etiam exteris, qui linguae hujus cognoscendae desiderio tenerentur, consultum esse volui. Methodo autem nova tractandam censui, Declinationum et Conjugationum numerum augendo et aliter disponendo. Pars illa, quae vocum formas exponit, prorsus neglecta fuit ab aliis. Meletii vestigia premens in iis, quae ille recte statuit, in eo multa alia probare non potui, quae auctoritate veterum destituuntur. Optabam equidem opus magis elimatum prodere in publicum. Sed continuis amicorum editionem urgentium hortatibus ante tempus cedendum esse existimavi. Inter quos praeprimis nominandus mihi est e Vindobonensibus

con-

conjunctissimus Kopitarius, bibliothecae palatinae custos, qui corrigendis diligenter plagulis, oblatis e lectissima sua bibliotheca ultro, qui mihi hic deerant, libris, exquirendis, inspiciendis et sedule conferendis quum manuscriptis tum impressis codicibus, quaedam etiam opportune monendo, operam meam multum adjuvit. Brevi ille, spero, Lexico Sloveno-graeco-latino, quod parat, feliciter absoluto, justiorem symbolam conferet ad accuratiorem penitioremque sincerae dialecti veteris scientiam.

Vindobonae 1821. 21. Decembris.

Con-

Conspectus Operis.

Pag.

(*****) Cap.

Cap.

Grammaticae Slavicae
Pars II.
De vocum Flexione.

Gra-

Grammaticae Slavicae

Pars III.

De vocum constructione.

In-

Introductio
in
Institutiones linguae Slavicae.

Caput I.
De literarum Slavicarum figura, pronunciatione, valore numerico, divisione, affinitate.

§. I.

Soni linguae Slavicae omnes et singuli neque latinis, neque graecis characteribus exprimi possunt. Hinc ingeniosa inventione opus fuit ad constituendum alphabetum omnibus numeris absolutum. Auctor illius Constantinus Philosophus, alias Cyrillus dictus, Methodii Pannoniae et Moraviae Archiepiscopi frater, Slavis primum Bulgariae, deinde Moraviae daturus Evangelium, aliosque libros liturgicos, hoc consilio usus est, ut graecos characteres fundamenti loco substerneret, sonorum a graecis alienorum signa ex aliarum nationum, Armenorum videlicet et Coptorum, alphabetis mutuaretur, reliquisque adaptaret, ac, missis nominibus literarum graecis seu phoeniciis, Slavicas appellationes substitueret, pro Alpha enunciando *Az*, pro Bita seu Vita *Vjedi*, interposito

tamen *Buki*, quod Latinorum B respondet. Eadem ratione literae Zjelo, quae Graecorum signo numerico ς respondet, praemisit sonum živjete; in reliquis jam non turbato alphabeti ordine usque ad ѿ progressus est, nisi quod literas, Graecis duntaxat proprias, ѯ, ѱ, ѳ, ѵ, ad finem plane rejecerit.

§. II. Figuras et nomina literarum slavice scripta in tabula prima aeri incisa conspicienda exhibuimus; valorem earum nunc exponemus. Respondet autem

А	а	az,	Graeco Α	Lat.	a
Б	б	buki,	- .		b
В	в	vjedi,	Β		v
Г	г	glagol,	Γ		g
Д	д	dobro,	Δ		d
Є	є, Є	est (jest)	Ε		e
Ж	ж	živjete,	- -	Gall.	j
Ѕ	ѕ	zjelo,	ς		z
З	з, ʒ	zemlja,	ζ		z
И	и	iže,	Η	Lat.	i
І	ї	i,	Ι		i
К	к	kako,	Κ		k
Л	л	ljudi,	Λ		l
М	м	mysljete,	Μ		m
Н	н	naš,	Ν		n
О	ȏ	on,	Ο		o
П	п	pokoj',	Π		p

Alphabetum Cyrillicum.

А	а .	а́зъ.	Ѹ	оу ȣ .	оу́къ.
Б	б .	бȣ́ки.	Ф	ф .	фе́ртъ.
В	в .	вѣ́ди.	Х	х .	хѣ́ръ.
Г	г .	глаго́ль.	Ѿ	ѿ .	ѿ́тъ.
Д	д .	добро̀.	Ц	ц .	цы̀.
Є	є .	є́сть.	Ч	ч .	че́рвь.
Ж	ж .	живѣ́те.	Ш	ш .	ша̀.
Ѕ	ѕ .	ѕѣлѡ̀.	Щ	щ .	шча̀.
З	з ꙁ .	землѧ̀.	Ъ	ъ .	е́ръ.
И	и .	и́же.	Ы	ы .	е́ры.
І	ї .	ї.	Ь	ь .	е́рь.
К	к .	ка́кѡ.	Ѣ	ѣ .	ꙗ́ть.
Л	л .	лю́ди.		є .	є.
М	м .	мыслѣ́те	Ю	ю .	ю.
Н	н .	на́шъ.	Ѡ	ѡ ѽ .	ѽ.
О	о о .	о́нъ.	Ѧ	ѧ ꙗ .	ꙗ.
П	п .	поко́й.	Ѯ	ѯ .	кси̑.
Р	р .	рцы̀.	Ѱ	ѱ .	пси̑.
С	с .	сло́во.	Ѳ	ѳ .	ѳита̀.
Т	т .	тве́рдо.	Ѵ	ѵ .	и́жица.

Р	р	rci,	Graeco ρ	Lat.	r
С	с	slovo,	σ		s
Т	т	tverdo,	τ		t
ОУ	оу		ου		
Ѫ	ѫ	uk,	ȣ		u
Ȣ	ȣ				
Ф	ф	fert,	φ		f
Х	х	chjer,	χ	Germ.	ch
Ѿ	ѿ	ot,	ωτ	Lat.	ot
Ц	ц	ci,	(τζ)	Ital. Germ.	z z
Ч	ч	červ',	..	Ital.	ce
Ш	ш	ša,	..	Gall. Germ.	ch sch
Щ	щ	šča,	..	Germ.	schtsch
Ъ	ъ	jerr,	..		..
Ы	ы	jery,	..	Pol.	y
Ь	ь	jer,	..	Boh.	'
Ѣ	ѥ ѣ	je, jat',	..	Lat.	je
ЮУ	юу				
Ю	ю	jus,	..		ju
	ѭ				
Ꙗ	ꙗ	ja	..		ja
Ѧ	ѧ				
Ѯ	ѯ	ksi,	ξ		x
Ѱ	ѱ	psi,	ψ		ps
Ѳ	ѳ	thita	Θ		th
Ѵ	ѵ	ižica	υ		y
Ѵ	ѵ				

§. III. Valor harum literarum numericus prorsus idem est, qui apud Graecos:

а҃	в҃	г҃	д҃	є҃	ѕ҃	з҃	и҃	ѳ҃	і҃
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
а҃і	в҃і	г҃і	д҃і	є҃і	ѕ҃і	з҃і	и҃і	ѳ҃і	к҃
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
к҃а	л҃	м҃	н҃	ѯ҃	ѻ҃	п҃	ч҃	р҃	
21	30	40	50	60	70	80	90	100	
с҃	т҃	ѵ҃	ф҃	х҃	ѱ҃	ѿ҃	ц҃		
200	300	400	500	600	700	800	900		
҂а҃	҂в҃	҂г҃							
1000	2000	3000 etc.							

Olim et ѧ valebat 900.

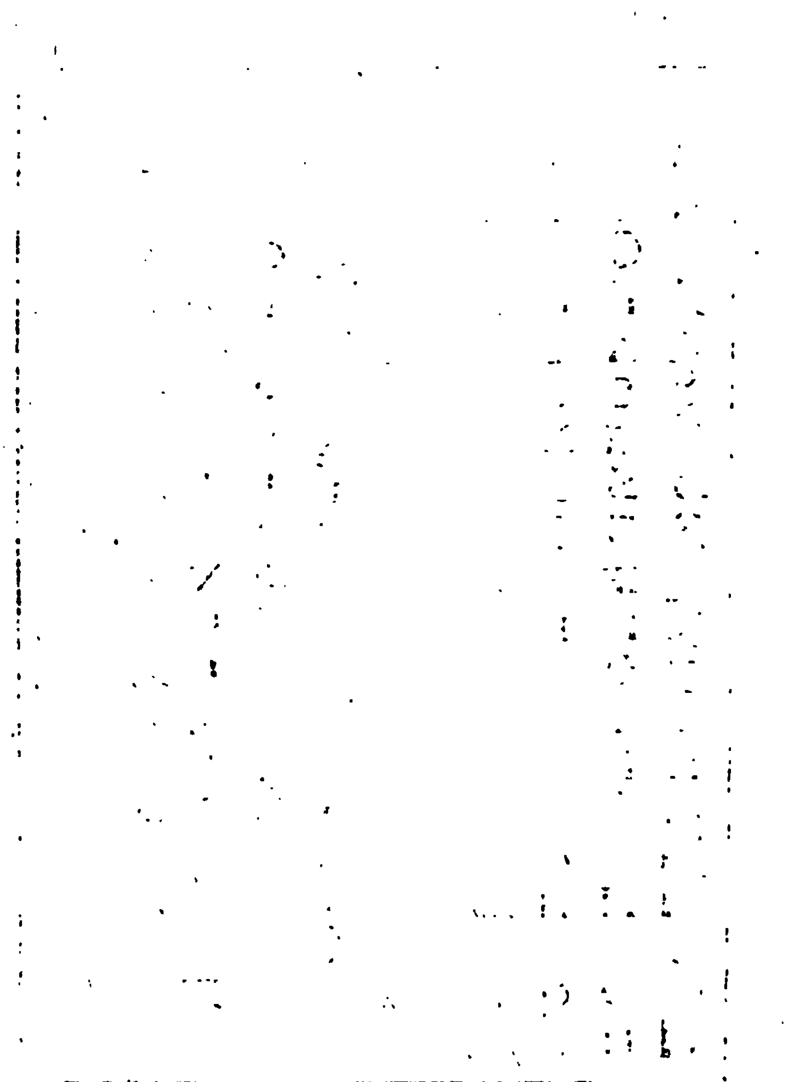
Ut itaque annus a condito mundo ҂зтк҃ѳ sit 7329, a quo si 5508 demas, annum ҂аѿк҃а i. e. 1821 obtinebis.

§. IV. Figurae harum literarum graecas seculi noni referunt, his eo similiores, quo antiquiores codices inspexeris. Serbicos ductus, quales Postellus anno 1538 exhibuit, et Theseus Ambrosius A. 1539 pluribus descripsit, quidam typographi Veneti, imprimentes libellos catholicos Bosnica lingua scriptos seculo XVII. imitati sunt. Paulisper etiam a forma Cyrillicorum characterum antiqua deflectunt ii, qui versionibus illyricis Antonii Dalmatae et Stephani Istriani Tubingae annis 1561, 1562, 1563 impressis adhibiti sunt. His plane similes sunt, quos tabula II. e Bohorizhii Grammatica desumtos ante oculos sistit.

Rus-

Alphabetum Cyrillicum

Majus.	Minus.	Curr.	Nom. valor	N.	Majus.	Minus.	Curr.	Nom. valor.	N.
А	а	а	as	1.	Ѕ			ϙοκόπγπα	90.
Б	б	б	boga		Р	р	р	reci	100.
В	в	п	vidil	2.	С	с	с	slovo	200.
Г	г	г	glagole	3.	Т	т	т	terdo	300.
Д	д	д	dobro	4.	Ѹ	ѹ	ȣ	uk	400.
Е	є	є	asti	5.	Ф	ф	ф	fert	500.
Ж	ж	ж	shivite		Х	х	х	hir	600.
Ѕ	ѕ	ѕ	selo	6.	Ѱ	ѱ	ѱ	psi	
З	з	з	semla	7.	Ѿ	ѿ	ѿ	ot	700.
	ж		ishe		Щ	щ	щ	shtha	800.
И	и	и	i	8.	Ц	ч	ц	ci	900.
Ѳ	ѳ		thita	9.	Ҁ	ч	ѵ	zherv	1000.
І	і	і	jota	10.	Ш	ш	ш	sha	
К	к	к	kako	20.	Ь	ь	ь	jor	
Л	л	л	ludi	30.	Ѣ	ѣ	ѣ	jad	
М	м	м	mislite	40.	Ꙗ			ja	
Н	н	н	nash	50.	Ѥ			je	
Ѯ			xi	60.	Ю			jo	
О	о	о	on	70.			ѫ	jus	
П	п	п	pokoi	80.					

[illegible]

Alphabetum Glagoliticum, aliter Hieronymianum dictum.

Nom.	valor N.	Nom.	valor N.
az	1.	on	80.
buki	2.	pokoi	90.
widil	3.	rci	100.
glagolje	4.	slowo	200.
dobro	5.	twerdo	300.
jast	6.	uk	400.
živite	7.	fort	500.
sjelo	8.	chir	600.
zemlja	9.	ot	700.
iže	10.	szcza	800.
i	20.	ci	900.
je	30.	czerw	1000.
kako	40.	sza	
ljudi	50.	jor	
mislite	60.	jat	
nasz	70.	jus	

Compendia Literarum ex M. S. Hohenfurt.

Cyrill glagol.

Russici, qui politici seu civiles vocantur, ex ecclesiasticis orti, pro vario artificum conatu alii aliis elegantiores sunt. His nunc et Serbi, adjectis formis quibusdam propriis, utuntur. (Vide Parallelismum alphabeti Serborum cum viciniorum popularium et aliis cultioris Europae alphabetis, quem Vukii Lexicon Serbico-Germanico-Latinum p. LXIX. conspiciendum praebet).

§. V. A Cyrillico autem alphabeto, quo a medio seculo nono omnes Slavi graeco ritui addicti usi sunt, figuris plane differt alphabetum Slavicum, quod Glagoliticum seu etiam Bukvinja appellatur. Voluit nimirum auctor ejus, incertus Dalmata, cyrillicum antiquum in compendium redigere, retentis quidem literarum nominibus, sed ductibus pro ingenio suo formatis, a priorum forma valde diversis, quos tabula III. exhibet. Hoc alphabetum clerici Dalmatiae, ut liturgiae suae Latino-Slavicae, recenter inventis literis conscriptae, auctoritatem conciliarent, mox a prima ejus inventione, initio nempe seculi XIII., S. Hieronymo, quem, utpote Stridone natum, Slavum Dalmatam fuisse sibi persuaserant, tanquam inventori tribuerunt; hinc vulgo Hieronymianum appellari solet. Notandum vero, literas glagoliticas a cyrillicis differre primum valore numerico. Buki enim valet 2, Vjedi 3, Glagol 4, Dobro 5, Jest 6, Živjete 7,

Zjelo

Zjelo 8, Zemlja 9, Ixe 10, I 20, Je 30, Kako 40, Ljudi 50, Mysljete 60, Naш 70, On 80, Pokoj 90, Rci 100, Slovo 200, Tverdo 300, Uk 400, Fert 500, χjer 600, Ot, quod figuram Psi refert, 700, шta 800, Ci 900, чerv 1000. Differunt deinde etiam numero et ordine. Inter I et Kako, Je ad exprimendum latinum j insertum est; literae autem graecae ksi, psi, thita, et ixiцa, tanquam inutiles plane omissae sunt, cum auctor literas ks pro ѯ, ps pro ѱ, t pro ѳ, u et i pro ѵ scribere maluerit. Literam ф retinuit, cum ei latinum f respondeat. Nec enim nomina Felix, Fabianus, Fortunatus apte scribere potuisset, licet subinde φ graecum seu ph latinum in p mutet, scribendo Pilip pro Philippus. Unico o contentus, Ot rescidit, quod graeci ω figuram referret, quamvis nomen Ot retinuerit, illudque figurae ex ѱ ortae tribuerit. Inter Jerr crassum et Jer tenue seu molle, codicum Cyrillicorum a Serbis scriptorum abusum secutus, nullum discrimen observavit, ita, ut nescias, utrum in voce *den* n pronunciandum sit, uti n solidum, an vero uti ń liquidum. Cyrillicum ѧ et ѫ figura una expressit, sequendo consuetudinem patriae suae, quia Dalmatae illo aevo Jazyk et jezyk promiscue pronunciasse videntur. є initio pro ѥ etiam in codicibus cyrillicis, recentioribus tamen, usurpatur. Hos imitatus Dalmata, Jest

gla-

glagoliticum initio vocum pro к, et post consonantes pro ї puro adhibuit. Šča, cum in medio et fine apud Dalmatas ut illyricum ch, non ut щ sonet, literae Ci praeponendum censuit. Solent autem щ glagoliticum, dum hac litera sonum cyrillici щ exprimere volunt Dalmatae, tribus punctis notare, aut ei literam ш praefigere. His defectibus alphabeti glagolitici mederi volentes Raphael Levakovich et Matthaeus Caraman, librorum liturgicorum correctores, variis signis literas glagoliticas notarunt ad exprimendos sonos omnes, qui aptissime literis cyrillicis redduntur.

Hoc consilio opera Caramani Jadrensis Archiepiscopi Romae 1753 Bukvar Slavenskij literis tam cyrillicis quam glagoliticis editus est.

§. VI. Qui alphabetis e latino aut germanico formatis utuntur, uti Illyrii in Slavonia et Dalmatia, Croatae, Carnioli, Poloni, Bohemi, et Venedi Lusatiae, diversa ratione sonos Slavis proprios signant, eos nimirum, quos simplici litera exprimere non poterant. Cape exempla:

Cyrill.	Illyr.	Croat.	Carn.	Pol.	Boh.
з	z	z	s	z	z
ж	x	s	sh	ż	ż
с	s	sz	ſ	s	s
ш	sc	sh	ſh	sz	ſſ, š
ц	c	cz	z	c	c
ч	cs	ch	zh	cz	č

Ve-

Venedi Lusatiae Bohemos secuti ǯ pro ж, aliqui etiam ʒ pro з retinuere, alii vero litera ſ pro з, ʒ veró pro ц, ß pro с, ſch pro ш, tǯ pro ч utuntur.

In exprimendo щ plerique multum variant. Poloni scribunt szcz, Croatae sch: щоука, lucius, Pol. szczuka, Croat. schuka. Illyrii vero щ pronunciant uti шт (sht, sct), hinc shtuka, sctuka, Serbice штука. Bohemi quoque щ in ſſt' mutant, quamvis Slovaci ſč seu ſſč adhuc servarint: Ohnisst'e, ohnissče. Apud Carniolos plerosque terminatio iſze (ише) viget pro iſzcze (ище). In Infinitivis in щи, et gerundivis in ѹщ, ащ, et in fine vocum мощ, нощ et similibus, Illyrii pro щ amant ch, Serbi ћ, cujus defectum alii per ть supplent; Poloni et Bohemi his in vocibus non nisi ц pro щ et pronunciant et scribunt.

Pro х Poloni, Bohemi, Lusatae scribunt ch, cui Croatarum et Carniolorum h aequivalet. Illyrii quidem h scribunt pro х: hud, hoditi, uho, muha, suh, pro хоуд, ходити, оухо, мѹха, сѹх, sed pronunciant ut latinum h. Serbi vero sonum х plane negligunt aut subinde in в mutant: уд, одити, уво, муа et мува, сув, lege: ud, oditi, uvo, mua, muva, suv. Bohemorum autem h respondet slavico г: hora, гора, mons. Si enim г hiante gutture efferatur, quod et Russorum ali-

qui

qui faciunt, facile in h transit. Pronunciant autem h pro r', praeter Bohemos, Slovaci omnes, immo et Lusatae superiores. Polonorum sibilantes ź, ś, ć, rhinesmusque in pronunciandis vocalibus ą, ę, slavicis literis nullatenus exprimi possunt. Literae rz respondet quidem slavicum ρь, sed sono longe diverso. Amant autem Poloni et Bohemi stridens rz in omnibus vocibus, in quibus ь, aut vocales и, ѣ, ѧ, ю, cum ρ conjunguntur: кρило, krzidlo, ρѣка, rzeka.

§. VII. Etsi Cyrillus literam к ante в, et ж ante з inseruerit, ingenio usus suo, aut Latinos et Armenos hac in re imitatus, noluit tamen ordinem alphabeti graeci in aliis ita turbare, ut sibilantes literas slavicas locis suis cum є conjungeret. Rejecit enim ц, ч, ш, щ, et signa ъ, ь, uti et vocales affectas, ad finem post ѿ. Recta autem methodus eum omnino ordinem sibi vendicat, qui literarum cognationi et affinitati innitatur. Habita igitur ratione organorum, primam seriem constituent vocales purae, quas pulmonales liceat appellare. His mox palatinae seu vocales affectae subjiciendae sunt.

Secunda series consonas labiales, tertia linguales, quarta dentales, quinta sibilantes omnes, sexta demum gutturales in tabula hic apposita conspiciendas praebet:

Vocales.

I.	1. а,	о,	оу.	
		е,	ы.	
		ї, и,		
	2. ꙗ,	ѥ,	юу seu ю.	
	ѧ,	ѫ,	ѭ	

Consonantes.

II.	б,	в,	п,	м.
III.	н,	л,	р.	
IV.	д,	т.		
V.	з,	ж.		
	с,	ш,	(щ)	
	ц,	ч.		
VI.	г,	х,	к.	

Literam ф, quam hic consulto exclusimus, quod non nisi peregrinis vocibus scribendis serviat, si quis seriei secundae inserere velit, locum inter в et в occupabit. Literas ѯ, ѱ, ѳ, ѵ, utpote sonis peregrinis, non slavicis, exprimendis aptas eodem jure hic exclusimus, quo in alphabeto cyrillico extra seriem ad finem rejectae, in glagolitico prorsus exclusae fuere.

§. VIII. Vocalis ї, natura sua liquidissima, aliis vocalibus ita praefixa ut cum eis coalescat in unam syllabam, aequivalet latino et germanico j, adeoque naturam consonantis induit. Hinc syllabae ꙗ,

ѥ,

к, юу seu ю, uti *ja, je, ju* pronunciandae, pro diphthongis haberi non possunt. In fine vero post vocales alias appositum и, quando cum vocali praecedenti uno oris motu conjunctim effertur, diphthongum proprie sic dictam constituit. Tales sunt:

ай, ой, оуй
ей, ѣй
ïй.

Et praefixo ï: ꙗй, кй, юй.

Quo in casu и superne notari solet sigla, quam colliquescentem (слитнꙗ) appellant Grammatici.

Consona в, licet affinis vocali оу seu ꙋ, post vocales quascunque in fine posita diphthongos non efficit. в enim in terminationibus ав, ов, оув, ев, ив pronunciandum est eo fere modo, uti solet ante vocalem efferri, id est leni flatu, qui ad f latinum fere magis accedat, quam ad vocalem оу.

(a) Male igitur Meletius Smotriski, princeps Grammaticorum slavicorum, et qui eum ducem secuti, inter Diphthongos non solum ꙗ, к, ю quas inproprias nominarunt, immo et оу, ы retulerunt. Hinc syllabas оуй, ый Tripthongos, жй plane Tetraphthongum appellarunt, quod hanc e quatuor vocalibus (юуй) constare censuerint, cum tamen ж sit aequale graeco ȣ, latino u, russico у, cui junctum и Diphthongum ꙋй seu уй constituit. Diphthongos аv, еv et vй non nisi in graecis vocibus reperias.

§. IX.

§. IX. Orthographiam quod attinet, plura observanda veniunt. Primum circa vocales:

1. ѧ solidum paucas admodum voces inchoat: ѧ sed, ѧкїє mox, ѧщє si, ѧкы sicut: Pro ѧз in dialectis aliis olim ꙗз in usu erat, unde hodiernum ꙗ rejecto nimirum з. Supplet quandoque ѧ vices vocalis liquidae ꙗ, ut in ѧмѡ pro ꙗмѡ quo. Post ж, ш, ч olim ѧ scribebatur, nunc fere ubique а: юношѧ juvenis pro юноша, чѧс hora pro час, отрочѧ puer pro отроча; immo et post ц: оцѧ, срдцѧ, лицѧ, pro оца, срдца, лица. Librarii Serbici male вса omnia, всак quilibet, pro всѧ, всѧк, item кая quae, pro каꙗ seu каѧ scripsere.

(b) Signari solent non solum ѧ, sed et reliquae Vocales omnes initio vocum (in antiquis codicibus etiam initio syllabarum) sigla quam тонкаꙗ, id est ψιλή, appellant, quaeque Graecorum spiritui leni respondet: ѧ́, и́, ꙗ́ etc. In Bibliis stereotypo A. 1816 Petropoli impressis signum hocce editores Russi, Orthographiam dialecti suae secuti, penitus neglexerunt, quos utique, cum vocum nunc a se divisarum initiá etiam sine signo facile dignosci possint, mihi quoque sequi licebit.

(c) Spiritum asperum (грꙋстаꙗ, id est δασεῖα) plane non norunt Slavi, nec in ipsis vocibus quas Graeci adspirant: адъ seu ѧ́дъ infernus, ᾅδης. Recentiores tamen quidam, praeeunte Meletio Smotriski, saltem voces ab ѵ incipientes aspero notandas censuere: ѵ҆пакоѝ etc.

2. ѡ et о non differunt sono, sed usu vario. ѡ scribitur a) in vocibus peregrinis: Іаковъ, Іѡсифъ, in quibus Graeci ω usurpant. In nimbo

ima-

imaginum Salvatoris о ων est graecum ὁ ὤν. b) in interjectione ὠ Vocativo praefixa; in Praepositionibus ω, ωв, ѿ, et vocibus cum his compositis. Reperias tamen окрест, одежда, обычай, область, облак, образ; in quibus praepositiones о et об secundum regulam ω exigerent. c) non raro initio vocum aliarum in codicibus, ut ωгнь, ωцет, ωн; rectius tamen alias огнь, оцет, он. In antiquissimo Izbornik a. 1073 plane отъ pro ѿ legitur. d) in casibus pluralis numeri, quos, subtilius quam opus erat, distinguere volebant librarii: ex. gr. in genitivis вωин militum, пророк, отрωк, закωнник, дωлжник, quae in nominativo singulari scribuntur per о: воин miles etc. In genitivo in ωв: жидωв Judaeorum, non alia certe ratione quam ut distinguatur a possessivo жидов. Sic сωт, genitivum a сто centum, distinguunt a сот favus. In dativis in ωм, ne terminatio eorum cum instrumentali singulari in ом confundi possit: законникωм, оучеником. Бωлша, мнωга nominativi plurales, generis neutrius, ω amant, ob discrimen a feminino singulari болша, многа. Hoc modo nom. plur. глагωли *verba*, ab imperativo глаголи *loquere* differt. e) in adverbiis ob discrimen adjectivorum in о desinentium: зѣлω valde, тамω ibi. f) denique in Genitivo singulari Pronominum et Adjectivorum, quem nimia cura ab Accusativo, ut eis videbatur, se-

secernendum voluere: ѥгѡ ejus, свѧтагѡ sancti. In formula оузрѣ ѥго отецъ ѥгѡ vidit eum pater ejus, primum ѥго Accusativi vices sustinet, secundum vero ѥгѡ officio suo defungitur.

3. оу initio vocum, ѹ vero in mediis et ultimis syllabis scribi solet: оукрѹхъ fragmentum. Compendii causa Russi pro оу usurpant ubique у, quod et in Bibliis Slavicis novissime impressis initio vocum prima vice tentatum est.

(d) In libris Serbicis fere omni in loco оу, et non nisi rarissime ѹ legitur. In variis codicibus manuscriptis, antiquissimis aeque ac recentioribus, post consonantes ѫ pro ѹ legitur: рѫка manus, вѣрѫ правѫ fidem rectam. Russorum Ѵk seu ѵ olim non nisi pro v scribebatur, praecipue in codicibus Serbicis; мѵро unguentum, pro мѵро. In Russicis tamen codicibus etiam antiquis у subinde jam pro оу reperias: рука etc.

§. X. Ab *Est* seu є solido nulla vox slavica inchoatur. In manuscriptis antiquis et libris a Serbis editis initio vocum ѥ pro є scribebatur; nunc compendii causa ѥ initio vocum scribitur, sed pronunciatur ut je. Inde factum est, ut є, etiam sine praefixo ї, *Jest* nominaretur. є et ѥ omnino non differunt nisi usu; ѥ initia vocum occupat: ѥ id, ѥи ei (feminae), ѥмѹ ei (viro), ѥда num, ѥще adhuc. Praecipiunt autem Grammatici etiam in medio vocum post consonas, sed non nisi tum scribendum ѥ, cum casus pluralis numeri a similibus singu-

la-

laris numeri distinguere volunt. Differt hac ratione Genitivus pluralis отєц a Nominativo singulari отец, Dativus pluralis мꙑтарєм ab Instrumentali singulari мꙑтарем, et plurales вєси, двєри, сєстрꙑ, a Genitivo singulari веси, двери, сестрꙑ. Genitivus plur. овец *ovium* scribitur per ε, quod ei nullus casus in singulari respondeat; plur. nom. знамєнїа autem per є, quod ei Genitivus singularis знаменїа similis sit.

ε igitur alias semper post consonas et vocales in medio et fine locum habet: берꙋ accipio, мед mel, бꙋдете eritis. Est autem inter ε et ѣ tanta affinitas ut post consonas varias ε saepius vices liquidae ѣ suppleat: пре, пред, време, древо, quae librarii Russici amant, pro прѣ, прѣд, врѣме, дрѣво, quae Serbici codices constanter retinent.

§. XI. Vocalis ꙑ ab и seu ї ita differt, uti а solidum a liquida ѧ. Igitur ꙑ inter vocales solidas, ї vero inter liquidas referri debet.

(e) Constat autem ꙑ, uti in antiquissimis Codicibus scribitur pro hodierno ы, e crasso ъ (non e tenui ь) et ї. Neglecto paulatim jam inde a seculo XIII. discrimine inter ъ et ь, librarii Serbici ubique ь pro ъ scribere coepere. Hos imitatus auctor alphabeti glagolitici, excluso altero, unico *Jer* contentus fuit, nullius fere usus, nisi ad separanda ab invicem vocabula, quae olim conjunctim, sine intermedio spatio scribebantur.

Notandum vero literam ꙑ, seu, ut nunc scribitur, ы, initio vocum nuspiam occurrere. Suppo-

ponit enim consonam solidam praeeuntem crassius enunciandam. Differunt autem ы et и, consonis junctae non solum figura, sed ipso significatu et pronunciatione. Crassius enim et durius sonant syllabae вы, кы, пы, мы, gracilius et mollius ви, ки, пи, ми, quarum discrimen facile observabis, si ore Polono aut Russico prolatas audieris. Simili modo differunt ны, лы, ры a ни, ли, ри. Stridentem syllabae ри sonum, Polonis, Bohemis atque Moravis communem, quem per rz exprimunt, alii Slavi prorsus ignorant; latum tamen r a tenuiori recte distinguunt Lusatae inferiores.

Ad discrimen hoc notandum interpres veteris testamenti Sorabici, Cotbusii 1796 impressi, Joh. Frid. Fritze, duplici figura literae r usus fuit.

Ды, ты, a ди, ти, vix alii melius quam Bohemi et enunciando et scribendo dy, ty, et di, ti, distinguunt. Immo et post sibilantes з et с discrimen inter ы et и observandum est. Post ц vero et densiores sibilantes ж, ш, щ, ч, locum suum и sibi vendicat. Post г, х, к vero non nisi ы, uti pluribus seculis constanter observatum fuit, et ipsa analogia exigit, scribendum est, etsi nunc in libris slavicis, quos Russi ediderunt, more Polonorum post gutturales и scribatur. Clariora haec fient exposita literarum ъ et ь functione.

XII. 1. Characteres ъ et ь, quos quidam literas aphonas (безгласнаѧ) dixere, Smotriskius conjunctim sonantes (припряжногласнаѧ) rectius appellavit, quod temperando sono consonantium syllabam aut vocem finientium inserviant. Crassius enim et durius sonant literae, quibus ъ crassum (дебелое) affigi solet, tenuius autem et mollius, quibus ь tenue (тонкое) apponitur. Sic finales consonae vocum кровъ tectum et кровь cruor, вонъ foras et вонь in eum, ленъ linum et лѣнь piger, оуглъ angulus et оугль carbo, ıадъ venenum et ıадь esca, медъ mel et мѣдь aes, перстъ digitus et перстѣ humus, частъ frequens et часть pars, atque aliarum plurium differunt.

2. Post literas г, х, к, nec tenue *Jer* (ь) nec и seu ї, locum habere potest, sed duntaxat crassum (ъ): снѣгъ nix, страхъ metus, пророкъ propheta. Hinc in accusativo plurali non и, sed ы scribendum erit: снѣгы, страхы, пророкы; minime vero, uti solet pro arbitrio librariorum polonizantium снѣги, страхи, пророки.

3. Densiores vero sibilantes ж, ш, ч, uti et щ, postulant in fine ь: стражь custos, нашь noster, плищь strepitus, козлищь haedus, мечь ensis, врачь medicus, плачь fletus, жрець sacrificulus, заıць lepus. Hinc post literas has ы locum habere non potest.

(f) Contra analogiam certe in libris impressis scribuntur пророцы in Nominativo pro пророци, сердцы in locali pro сердци, тецы in Imperativo pro тецы, ницыим in Dativo plurali pro ницим, чающыим expectantibus pro чающим, et similia alia.

§. XIII. Quando vero post consonantes labiales, linguales, et dentales, et post sibilantes з et с, scribendum sit ь, ex usu et pronunciatione, ex analogia grammatica, formis nimirum vocum et flexionibus, dijudicari debet. Usus ex. gr. docet scribendum et pronunciandum червь vermis, голꙋбь columba, седмь septem, осмь octo, марїамь, аминь, день dies, конь equus, огнь ignis, моль tinea, вопль clamor, царь rex, звѣрь fera, дождь pluvia, пять quinque, пꙋть via, тать fur, зять gener, тесть socer, гость hospes, князь princeps, весь omnis, сь hic, unde et днесь hodie. De aliis index radicum consulendus erit. Analogia, et quidem regula discernendorum generum, docet, omnia Feminina in consonam desinentia exigere ь: сѣнь umbra, соль sal, дебрь vallis, пядь spithama, плоть caro, радость gaudium, смерть mors.

§. XIV. Sunt tamen et Masculinorum derivatorum formae quaedam, uti ень, ель, арь, quae ь amant: камень lapis, спаситель salvator, мытарь publicanus; item Adjectivorum possessivorum, quae a Substantivis ope ь et ень formantur: вельблꙋждь cameli, Фараонь Pharaonis, Сїωнь Sionis,

nis, Іакωвль Jacobi, орль aquilae, Господень Domini. Adde исполнь plenus, свободь liber, чуждь alienus.

Cum Imperativi flexio и postulet, in apocopatis даждь da, виждь vide, ь' retentum fuit, absorpti и indicium. Idem dicendum de persona tertia singularis et pluralis кстъ, иматъ, сутъ, et paucis aliis anomalis.

(g) Olim omnium verborum personae tertiae in ть Jer molli, non ut hodie crasso notabantur: будеть будуть. Participiorum autem passivorum terminatio in м signo ъ finitur: питаемъ, творимъ, non питаемь, творимь, uti Grammatici subtilius distinguere haec tempora volebant a persona prima pluralis. Post м vero in Locali et Instrumentali codices antiquissimi constanter ь affigunt: въ томь, въ нѣмь, тѣмь, тѣмьже, прѣдъ нимь, кълмь словомь. Joann. 1, 7 recte olim legebatur: да вси вѣру имутъ имь, ut omnes crederent *per eum*, non кму, uti librarii locum hunc foede corruperunt, male supponendo имь esse Dativum pluralem. Dativi certe pluralis in имъ et омъ constanter crasso ъ distinguebantur a casu singulari: имъ eis, облакомъ nubibus, оученикомъ discipulis.

§. XV. Rarius nunc post literam aut syllabam primam in medio vocum ь scribi solet. Praeter voces польза utilitas, et пользую, свидѣтельство testimonium, льстити seducere, vix alias in Bibliis recenter impressis reperias. In antiquis libris, praecipue manu exaratis, plura occurrunt, uti: тьма tenebrae, судьба judicium, татьба furtum, соньмъ synagoga. His adde ex antiquissimo codice, in quo alias ъ et ь exactissime distingui so-

lent, правьда justitia, славьнъй gloriosus, кдиньство unitas, їдольскъй idolis proprius, горьскъй montanus, адьскъй infernalis, брашьно cibus, помощьник adjutor, et centena alia.

(h) In eodem codice non solum смерть, плоть, sed etiam съмьрть, плъть scriptum invenitur. Supplevit enim vocalem о non raro crasso ъ, е vero leni ь. Sic испълнь, кръвь, дълго russico more legendum est исполнь, кровь, долго; оцьтъ vero et мьртвьць uti оцет, мертвец. Serbici codices in his minus accurati sunt, cum inter ъ et ь discrimen a multis seculis non observent, ubique ь leni utentes: сьмрьть, quod absorbendo vocalem euphonicam Russorum, pronunciant смрт; etsi in glagoliticis libris subinde семерт scriptum invenias.

§. XVI. Solebant autem etiam ope ъ compositae voces a simplicibus distingui. Aliud certe est свѣтъ lux, aliud съвѣтъ consilium (Russice совѣтъ), quod ex съ *cum*, et radice вѣт *sermo* constat. Sic съвѣсть (совѣсть) conscientia ex съ et вѣсть. Hac ratione disjunguntur etiamnum praepositiones separabiles a voce sequenti, cui praefigi solent: въ град in urbem, съ мною mecum, прѣдъ нимь, ante eum, Nunc usus obtinuit, ut praepositiones въ, къ, съ, item изъ, безъ, надъ, предъ, signo *Jerik* ' notentur: в', к', с', из', над', nisi euphoniae causa potius о pro ъ assumant: во, ко, со, предо etc. Idem valet de conjunctione нъ verum, cui Russi apponunt о, Serbi vero а: но, на. Pro отъ ab, ubique ѿ in libris impressis legitur. In compositis ъ

prae-

praepositionibus affixum plane jam omitti solet: вселити pro въселити, изведꙋ pro изъведꙋ, воздвигнꙋ pro возъдвигнꙋ etc. In предидетъ tamen пред' sigla *Jerik* notatur.

(i) A *Jerik* differt sigla *Pajerk* ^, qua olim in impressis libris, docente Smotriskio, suppletum fuit lene ь: перст҃ pro перстъ. Idem monuit lineolam lenientem quibusdam vocibus imponi: полнъи (a поле), вонже, сонмъ, хвалный, сꙋдба. Sed has literas si quis accuratius exprimere velit, nunc potius iis affigendum erit lene ь: воньже, соньмъ. Obiter hic notandum, in Bibliis nuper impressis voces вонь et воньже male hoc modo dividi: въ онь, et в оньже. Nam vocalis о non ad нь, sed ad в referri debet. Sicut enim нань, ex на et нь (pro и) constat, ita вонь ex во et нь: ideoque si dividenda sint, pro въ онь, въ оньже scribendum erit во нь, во нье, cum orta sint ex во и in eum, во иже in quem, mutato и in нь.

§. XVII. Quotiescumque ся verborum personis consona finitis pressius apponitur, nullo ъ opus esse senserunt jam alii. Scribunt enim речется, мнится, ѿверзꙋтся, quin inter finalem literam т et ся interponatur ъ. Eodem modo кто scribitur, quod veteres ope ъ disjungebant: късто. Cum igitur singulas inter voces, quae olim uno tenore scribebantur, nunc etiam spatia relinquantur, ac literae mollius pronunciandae leni ь signentur, videtur et mihi superfluum finem vocum crasso ъ notare, cum illud ubique supponi debeat, ubicumque lene ь locum non habet. Manet tamen func-

tio

tio illius ante ï in constituenda vocali solida *Jery* (ъı) admodum necessaria.

(k) Vis nominum кꙑъ seu ꙑъ et кꙑь seu ꙑь, quae Cyrillus figuris ъ et ь imposuit, in eo consistit, quod sono diverso finalis literae ꙑ functionem signorum ъ et ь, Armenorum R duplex, asperum et dulce, fortasse respiciens, exprimere voluerit. Huic discrimini explicando exemplum satis aptum praebent non solum vocabula ꙑъ vehemens, et ꙑь fruges vernae, sed et plura alia, uti велъ et вель, бѣлъ et бѣль, данъ et дань, пятъ et пять et omnia alia in consonas ejusmodi desinentia, quae subinde durius, aliquando lenius sonant, ideoque utriusque signi ъ et ь capacia sunt, nimirum в, к, п, м, н, л, ꙑ, д, т; his enim pro vario soni temperamento et ъ et ь affigi solet.

§. XVIII. In regulis de scribendo ы et и, quas diligenter collegit *Abraham Mrazovics*, et in Grammatica sua in usum Serborum scripta clare exposuit, cum eae et rectae pronunciationi syllabarum radicalium, et analogiis formationum et flexionum atque communi usui innitantur, nihil fere est, quod jure reprehendam, duabus tamen exceptis, quae auctoritati librorum novorum a Russis editorum nimium tribuunt.

Quarum una praecipit, scribendum ы post ц, quod et codicibus antiquis et ipsa analogia refellitur. Si namque ex. gr. ꙑаб in Nominativo plurali и, non ы, postulat, certe et арнци, лици, мѹченици, uti haec in Serbicis libris antiquitus impressis recte exarata leguntur, scribendum erit.

Al-

Altera и post г, χ, к pro ы, ponendum docet. Codices autem antiqui tam Russici, quam Serbici omnes, immo et libri liturgici seculo XVI. a Serbis impressi constantissime post gutturales has, analogia id exigente, ы scriptum exhibent: гывнѹ, книгы, врагы, грѣхы, вѣкы, ликы, мѹкы.

(l) Non ignoro, post alias consonas in codicibus Serbicis и et ы confundi saepius ita, ut вннѹ pro вынѹ *semper*, любым pro любим, обылно pro обилно, обытель, (quasi a быти derivatum esset), pro обитель, *habitatio*, (ab об et витати *habitare*); imo subinde et Imperativi избавы, помозы pro избави, помози male scripta legantur; in eo tamen, quod orthographiam codicum antiquorum analogiae innixam, quoad ы post gutturales г, χ, к, illaesam servarint, libri Serbici novis Russorum inventis praeferendi sunt.

§. XIX. Vocales и et ї non nisi usu differunt. Ponitur autem и:

1. Initio vocum Slavicarum: и et, ѝ eum, ин alius, иже qui, ити ire, истина veritas.

2. Occupat syllabas omnes, in quibus radix ipsa, aut formationis et flexionis analogia ы non exigit: бити caedere, ми mihi, ни non, ти tibi, a quibus utique discernuntur быти esse, мы nos, ны nos *Accus.*, ты tu.

3. Diphthongi omnes in fine postulant й: велїй, мой, рай paradisus.

Peregrina servant ї: Іѹда, їдωл, їрмос, їерей sacerdos, крїн lilium. Huc referri potest вїно, quamvis et вино recte scribatur. Roma urbs mutato in и: Рим.

Amant et voces slavicae ї ante vocalem aliam: кїю, бїєши, а бити, спасенїє salus, знаменїа signa. Eximit Smotriskius composita ex при, uti приемлю, приатно, sed etiam in his et aliis прї ante vocalem usurpatur: прїити, прїимꙋ, прїати. Legitur tamen при in Bibliis ante ѡ: приѡбращꙋ, приѡбщаю. Arbitraria sunt haec. In Ostrogiensi Bibliorum editione plane єдїнъ pro єдинъ scriptum reperies. мїр, olim весьмиръ, *mundus*, a мир *pax*, non quidem in manuscriptis, sed in impressis libris distingui solet. мѵро ab utroque differt et genere et vocali ѵ, quia origine graecum est. Exigunt et alia graeca ѵ: порфѵра, крѵсталл.

Pronomen и҆ *eum*, pronunciari mollius, quam conjunctionem и *et*, nimirum uti *ji*, jam Smotriskius docuit, et Caramanus confirmat. Bohemi ex и҆ diphthongum *jej* formarunt.

(m) In antiquissimis codicibus post vocalem scribitur и: тꙋи, какои, пропашаи crucifixerunt eum; post consonas solidas ıи: поставилъ ıи posuit eum, вѣнчалъ ıи coronavit eum, приꙗтъ ıи accepit eum; post liquidas autem, ex. gr. post ть, ии et и: глаголють и жива dicunt eum vivum, да помажють ии ut ungant eum. In iis etiam ии pro їй locum habet: мнии minor, велии magnus, от дверии a foribus, третии tertius, прочиим reliquis. Sic etiam спасение pro спасенїє.

§. XX. Inter Vocales affectas, quas liquidas appellare liceat propterea quod cum ї colliquescant,

hoc

hoc discrimen observandum est, ut ѩ et ѥ initio vocum, ѧ vero et ѣ post consonas scribantur. ю autem supplet et юу et ѭ tam initio, quam in fine syllabarum. Igitur scribendum ѩ eos, ѩко quia, ѩможе quo, ѩзык *gens*, a quo nimis subtiliter distinguunt quidam *linguam*, scribendo ѧзык.

In medio autem et fine ѧ: тѧ te, сѧ se, имѧ nomen, блѧдѧ deliramenta, дрѧхлый moestus, творѧт faciunt, видѧт vident, моѧ mea, твоѧ tua, своѧ sua. Sic et братїѧ fratres, стоѧт stant; quae tamen, quia syllabam inchoant, melius in manuscriptis scribebantur per ѩ: стоѩт, сѣѩти serere, боѩзнь timor. Serbici libri antiqui plerique solum ѩ norunt, neglecto prorsus ѧ. In iisdem frequenter ѧ purum post vocales supplet ѩ: ѕмїѧ serpentis, a ѕмїй, pro ѕмїѩ seu, ut Russici editores amant, ѕмїѧ, чистаѧ munda pro чистаѩ. Confer. §. IX. 1.

(n) Quamvis in impressis libris adhuc кошѧ cophinos, оужѧ funes, reperias, tamen post densiores sibilantes pro ѩ scribi solet ѧ, praecipue in persona tertia plurali: бѣжѧт, слышѧт, мѹчѧт. Pro ѧ seu ѩ in talibus Serbi amant et scribunt е: бѣжет, слышет, мѹчет. Sic et pro ѩзык pronunciant єзык, et a quinque et pluribus seculis pro мѧ, тѧ, сѧ scribunt ме, те, се, ubique fere pro ѧ substituendo е. Igitur поет pro поѩт, петь pro пѧть, месо pro мѧсо, име pro имѧ, време pro время, кнезь pro кнѧзь, клетва pro клѧтва, зре, зреще pro зрѧ, зрѧще, жело aculeus pro жѧло, жеждѧ sitis pro жѧждѧ, чедо pro чѧдо seu чѧдо proles. Rarius in quibusdam vocibus ѣ initio pro ѩ legitur: ѣко pro ѩко, ѣзва pro ѩзва vulnus; in

fine

fine vero pro ꙗ feminino: дѣво непорочнаѣ virgo sine macula, et pro ꙗ neutro plurali: врата вѣчнаѣ porta aeterna. Confunduntur hic ꙗ et ѣ eo fere modo, quo Glagolitae *ja* suum in aliis uti ja, in aliis uti je pronunciare solent. Vice versa нынꙗ codices Serbici, etiam impressi, pro нынѣ legunt.

§. XXI. ѥ initia vocum et syllabarum in antiquis manuscriptis occupat, pro quo tamen compendii causa in libris minus antiquis є locum obtinuit: єдин pro ѥдин, твоє pro твоѥ.

ѣ vero post consonantes scribitur. Admittunt autem quandoque, siquidem pronunciatio ipsa id postulet, consonantes pleraeque liquidam hanc vocalem et quidem labiales omnes: вѣк seculum, aetas, вѣно dos, вѣра fides, бѣг fuga, бѣл albus, бѣс daemon; пѣна spuma, пѣти canere, пѣнязь numus, пѣхота pedites; мѣра mensura, мѣсто locus, мѣх uter. Linguales et dentales similiter; нѣм mutus, нѣдро sinus, нѣкто aliquis; лѣто aestas, annus, лѣность pigritia, лѣха agri portio, лѣпота decor, рѣпа rapa, рѣзати scindere, рѣчь sermo, рѣшити solvere; дѣва virgo, дѣд avus, дѣло opus, дѣти proles, тѣло corpus, тѣшити consolari, тѣсто massa. Nec non sibilantes з, с, ц: зѣло valde, зѣница pupilla, сѣмя semen, сѣвер septentrio, сѣть laqueus. Densiores autem sibilantes atque gutturales respuunt liquidam hanc vocalem; excepto tamen

men nomine literae хѣр, quod post х exhibet ѣ pro ѣ aut ы. Est enim хыр apud Slovacos clamor.

(o) Non sunt reticenda exempla, in quibus ѣ post ж, ш et щ scriptum legitur. Luc. 24, 29 occurrit in antiquo codice осажѣте palpate pro осажите, quod nunc impressi libri habent. Alterum exemplum Psalm. 77, 46 habetur, ubi pro antiquo ерисиви, quod in Psalterio a Serbis, Venetiis, 1561 impresso, graeco ἐρυσίβῃ respondens, adhuc legitur, Russici editores vocem ржѣ i. e. *aerugini* substituerunt. Est autem omnino vitiosa haec inflexio. Nam ржа, si slavice declinetur, in Dativo post ж, uti et post alias densiores sibilantes non admittit ѣ, sed и adoptat. Exempla pro шѣ et щѣ, quae e Smotriskio adduci possent, sunt Duales feminini нащѣ, чтѹщѣ, четшѣ: sed hos duales nemo probaverit. Nam in probis exemplaribus duales feminini post ш et щ in и desinunt. Et quod recte olim Matth. 24, 41 legebatur двѣ мелющи, male nunc substituto мелющѣ correctum est.

§. XXII. Apud Russos, licet in plerisque vocibus ꙗ retinuerint, usus obtinuit, ѣ initio earum vocum scribendi, in quibus olim ꙗ legebatur: ѣздить pro ꙗздити vehor, ѣсть, ѣмь pro ꙗсти, ꙗмь, edo. In discrimine vero inter ѣ et е post consonas observando negligentiores sunt.

(p) Hinc opusculo singulari, Petropoli 1815, 8vo. impresso, quod et regulas, quandonam scribendum sit ѣ pro е, et indiculum vocum, quae ѣ postulant, continet, sibi consultum voluere. Si auctor voces in eo collectas non a literis initialibus, sed ab iis consonis, cum quibus ѣ immediate connectendum est, in ordinem redegisset, non opus fuisset Composita sub praepositionibus singulis toties repetere. Posuissem ego primum eas voces, quae post primam radicalem ѣ habent, ex-

ex. gr. вѣт, et sub hac omnia composita, uti увѣт, отвѣт, навѣт, завѣт, съвѣт (совѣт). Deinde adduxissem eas voces in quibus в secundam radicalem constituit, ex. gr. говѣть, свѣт, цвѣт et has quidem ordine alphabetico. Hac ratione uno quasi obtutu cognoscere licuisset ѣ post в, к, п et alias consonas poni solitum, quin opus fuisset singulas alphabeti literas percurrere.

§. XXIII. Licet nunc plerique Slavorum meridionalium discrimen inter ѣ et е sola pronunciatione non percipiant, sunt tamen provinciae quaedam, in quibus recta pronunciatio slavica adhuc viget, ita ut pro *vera*, *svet*, *bel*, *mera*, *sneg*, et pronuncient et scribant *vjera*, *svjet*, *bjel*, *mjera*, *snjeg*, id est; вѣра, свѣт, бѣл, мѣра, снѣг.

(q) Amant inter eos aliqui et diaeresim, resolventes ѣ in їе, ita quidem, ut pro бѣл, лѣп, duae syllabae percipiantur: бїел, лїеп, lege *bijel*, *lijop*. Carnioli ѣ post consonas non norunt amplius, sed sonum vocalis e acuunt more suo in ejusmodi syllabis, quae in Slavica veteri lingua ѣ exigunt: véra. Poloni subinde ѣ in *ja* mutant: biały pro бѣлый. Bohemi, qui ѣ et е satis accurate distinguunt, post l non nisi e usurpant: leto pro лѣто.

§. XXIV. Vocalis ю pro юу et ѭ et initio vocum et in medio post vocales et consonas in usu est: ю eam, юг auster, юность juventus, юдѹже ubi. Saepe et alia, quae ab оу incipiunt, scribuntur per ю: юза, юзник pro оуза, оузник, юже pro оуже, южика cognatus et cognata, pro оужика, юрод pro оурод. Adde юдоль vallis, quam vis ex оу et дол compositum sit. ютро, mane,

Ser-

Serbici codices legunt, оутро vero Russici, in quibus plane оун, оунош҄а pro юн, юнош҄а reperias.

(r) Characterem ѭ obsoletum initio et in medio vocum licet reperire in antiquissimis codicibus: ѭзами, вѣроѭ; тъчьѭ et тъчьѩ (точїю).

(s) In Serbico codice A. 1324 etiam нєювидим pro нєоувидим reperi. Sed talia negligentiae potius librariorum tribuenda censeo, quam ut credam, sic pronunciata fuisse.

Syllabum radicum si percurras, non nisi post л vocalem ю inveneris, et quidem post primam consonam radicalem in любити diligere, людїє homines, populus, лют ferox, post secundam vero in блюдо discus, блюсти attendere, плюнꙋ, плювати spuere.

(t) In antiquis codicibus post sibilantes ш, ч, scribitur ю pro hodierno ꙋ: шюм sonitus, чюти sentire, чюдо res mira, идꙋщю, сътвшю. Adde тысющ mille, quod codices Serbici pro Russico тысаща legunt. Supponendum itaque post densiores sibilos ubique ю, licet nunc ꙋ usurpetur, praecipue in prima persona singulari et tertia plurali: сꙋжю pro сꙋждꙋ judico, помажю ungam et помажють ungent, слꙑшю audio, пишю scribo, ищю quaero, плачю fleo.

In declinationum casibus non solum post л, sed etiam post alias consonas, eas nimirum quae in Nominativo vocali liquida aut ь finiuntur, ю locum habere solet, ex. gr. in Dativis: свазню captivo, a Nom. свазєнь, свѣдѣтєлю testi, царю regi, кназю principi, врачю medico. In Accusativo feminino: стєзю semitam, всю omnem a вьсь.

(u)

(u) Olim semper post ж, ш, ч: мрежю, дꙋшю, притчю, quorum Nominativus in ѧ pro а terminabatur: мрежѧ, дꙋшѧ, притчѧ. Subinde etiam post щ: пшеницю triticum, слнцю soli, а слнце.

Respuunt autem ю labiales, ita quidem, ut ubi formatio ю postulat, literam л interponant. Formatur hoc modo ope ю prima persona ꙗвлю а ꙗвити, люблю а любити, кꙋплю а кꙋпити, ломлю а ломити.

§. XXV. Diphthongis, quas §. VIII. nominavimus, illustrandis, cum et in syllabo radicum, et in formatione nominum atque alibi exempla inveniantur, pauca hic sufficient.

ай: рай paradisus, край margo.

ой: рой examen apum, зной aestus.

уй: уй seu оуй avunculus, крагꙋй miluus, помилꙋй miserere.

ый: вторый secundus, старый senex.

ей: сей hic, бывшей, ei quae fuit.

їй: сїй hic, велїй magnus, тщїй vacuus.

ꙗй seu ай: ꙗйце ovum, прїемлай accipiens.

ѣй seu ѣй: ѣй ita, старѣй senior, имѣй habe.

юй lege juj: воюй pugna, воюйте pugnate, утренюй, утренюйте, ab утреневати mane surgere.

In peregrinis recte libri impressi ав et ев servant:

ав: Авгꙋст, Клавдїй, Павел.

ев: Ева, Евфрат, Евнꙋх, Евтих.

Sic

Sic et єѵглїє, licet ѵ ut в pronuncietur: *evangelije*. Pro ѵй exemplum aliud non suppetit quam стахѵй e graeco *στάχυς*.

(x) In manuscriptis pro ѵ saepissime в scribitur: клавдїи, павел. Pro левї plane левгї, inde левгїтскый, uti кѵга, евга pro єѵа, inde евжин.

§. XXVI. Circa consonantes recte praecipiunt Grammatici, ne confundantur eae literae, quae sono sibi similes sunt. Nolunt igitur фала scribi pro хвала laus, нокти pro ногти ungues, хрест pro крест crux, ищетный pro исчетный. Mrazovics indiculum ejusmodi vocum in gratiam discipulorum congessit, in quo etiam sequentes reperias: бог deus et бок latus; волк lupus et волхв magus, глаз oculus (apud Russos duntaxat, non alios) et глас vox, грек Graecus et грѣх peccatum, лѹг pratum (apud Russos duntaxat, лѹг enim apud Veteres est lucus) et лѹк arcus, мах vibratio et мак papaver, мѹка farina et мѹха musca. Sed haec quis facile confundere audeat? Distingui quoque voluit, ut jam alii, *κάμηλον* animal велблѹд, a *καμίλῳ* fune nautico велбѹд, cum tamen велбѹд nihil aliud sit, quam corruptio vocis велблѹд. Sunt autem et alia, quae moneamus.

1. Pro пчела apis, quod editi libri habent, in antiquissimis codicibus бъчела̀ legitur. Sonum literae б in hac voce servant Carnioli scribendo

bu-

buzhela, aut transpositis literis к et ч : zhebela. Bohemi mutarunt к in в : wčela, i. e. вчела. Serbi omisso п pronunciant чела, alii tamen Illyrii п retinuere et пчела dicunt, uti et Russi. Poloni п quidem servant, sed ч mutarunt in szcz, et more suo vocalem e in o; pszczoła, i. e. пщола, пшчола.

2. Pro ѵ graeco, quando uti в sonat, scribi frequenter в jam monuimus : Еввѹла pro Еѵвѹла. Probanda tamen Editorum cura in rite scribendis nominibus propriis, quae ѵ postulant.

3. Агг҃лъ editores Bibliorum, Graecorum morem secuti, scribunt, quamvis *angel* pronunciandum sit. Codices autem antiqui etiam ангелъ exhibent.

4. тешко pro тежко, id est ш pro ж, in codicibus Serbicis subinde scribi non est probandum, cum тежекъ seu тажекъ *gravis* sonum literae ж clare demonstret.

5. ѕ literam superfluam censuit Smotriskius et alii, cum ejus vices з, quod pronunciatione non differt, supplere ubique possit. Mos tamen obtinuit, ut in codicibus manuscriptis et editis quarundam vocum initia potius ѕ occupet, quam з. Tales sunt: ѕвѣзда stella, ѕвѣрь fera, ѕеліе olus, ѕло malum et composita ex ѕло, ѕмій aut ѕмія serpens, ѕлакъ herba, ѕѣница pupilla,

ѕѣлw

ѕѣлѡ valde, quo nomine et ipsa litera ѕ appellatur.

(y) In prima Bibliorum editione Ostrogii A. 1581 curata etiam in aliis vocibus ѕ occurrit, ex. gr. in отвєрѕи ab отвєргꙋ *rejiciam*, quasi ad distinguendum Imperativum hunc a simili отвєрзи ab отвєрзꙋ *aperiam*. In psalterio a Serbis, Venetiis 1561, edito plane кнєѕєм pro кнєзєм (кнѧзєм) legitur.

6. Litera з in praepositionibus из, вꙁз, бєз, низ, раз, licet ante plerasque consonas sonum sibi proprium servet, tamen ante п, т, х, к, ц, ч, acriori sono profertur, in quo casu с pro з scribi solet: распат crucifixus, бєсплꙁтный sine carne, испꙋсти emisit, вꙁсток oriens, исход exitus, нисхождꙋ descendo, искꙋпити redimere, исцѣлити sanare, исчєзнꙋ. Literas сч vero contrahunt librarii in antiquis codicibus in щ: ищєзє pro исчєзє, ищрєсл pro ис чрєсл seu из чрєсл, ищрєва pro ис чрєва. Eodem modo щ pro сч legitur in vocibus ex бєз compositis: бєщєстєн, бєщислєный, quae tamen ab editoribus librorum Slavicorum probari non poterant. Immo et optandum foret, ut из, ac reliquae praepositiones litera з terminatae, ante omnes consonas per з scriberentur.

7. здѣ *hic*, et здрав *sanus* in omnibus libris nunc obvia sunt. Veteres tamen etymologiam respicientes с constanter servant: сдє, сдравꙁ, сꙁдравиє, *sanitas*. Qui sequentem literam respici-

unt, etiam з богом pro с богом scribere malunt, quod nemo probaverit, nisi Polonus et Carniolus.

8. Literam щ pro ч in voce ощѣстити pro очистити amant libri Serbici et Glagolitici. Iidem тѹждь pro чѹждь a multis jam seculis retinent.

9. Pro щ in antiquissimo изборник seculi XI. saepissime occurrit шт: извлѣшти pro извлѣщи, ноштьѭ pro нощїю, сѹште pro сѹще, аште pro аще, ките pro кще, хоштете pro хощете, прѣльштакть pro прелщакт, et, quod mirum, in vocibus штѹждат et штѹжа pro чѹжда, cum quo tamen et щѹд conferri potest.

10. Gutturales г, х, к nemo facile confuderit, qui rectam earum pronunciationem novit. Pro гдѣ tamen veteres codices кде legunt, et recte quidem spectato vocis etymo, quod et Bohemi faciunt. Est enim adverbium кде *ubi* ex interrogativo к et де compositum. Male editores Serbi in Psalterio Venetiis 1561 impresso Ps. 39, v. 18 excuderunt гь, пригакт ми, Dominus sollicitus est mei, pro прихакт. Хагати enim non solum in Stephani regis Serbiae legibus pro corrupto hodierno агати legitur, sed et alii Illyrii hodiedum scribunt *hajati.*

(z) Veterem versiculi hujus versionem emendare volentes Russi, quibus хагати prorsus ignotum fuerit, primum попеченїе мое in Ostrogiensi editione, deinde in correctioribus Bibliis попечется ѡ мнѣ substituerunt pro obsoleto прихакт ми.

11.

11. Кρεсτ et кρεстити libri novi et antiqui probant omnes. Sed χρεстъ legitur in literis (грамота) anni 1265, χρьстъ et χρьстити antiquiores codices prae se ferunt; idque rectissime, cum originem harum vocum ipsa orthographia exprimere voluerint. Est enim χρεстити, uti apud Germanos olim *christen*, idem ac christianum facere, id est baptizare, inde χρεсτ baptismus et crux.

12. In exprimendis vocibus, in quibus Graecorum more literae ѵ, ѯ, ѳ servandae sunt, accuratiores sunt libri impressi, quam codices antiqui. In his enim subinde кїпρ pro кѵпρ, фρογгїа pro фρѵгїа, миρоносица pro мѵρоносица, александρ pro алеѯандρ, максим pro маѯїм, филїкс pro филїѯ, анатема pro анаѳема et alia similia scripta sunt. Litera ѱ quandoque in Slavica voce ѱа pro пса, ѱωм pro псωм, etiam in libris impressis usurpatur.

Caput II.

De euphonia seu de vocalium mutatione, consonarum transformatione, epenthesi, prosthesi et elisione literarum.

§. I.

Alternant saepe vocales а et о: станѹ - стою.

Poloni et Russi in vocibus quae tribus consonis constant, si media sit л aut ρ, pro а amant о:

Slav. глад	Pol. głod	Russ	голод	fames.
глас	głos		голос	vox.
клас	kłos		колос	arista.
слама	słoma		солома	stramen.
град	grod		город	urbs.
праг	prog		порог	limen.
брада	broda		борода	barba.

In ejusmodi vocibus Bohemi retinent а, quamvis in aliis quibusdam post initiales л et р pro а ament о, uti Poloni: *lodi*, *loket*, *rowen*, *robota*, *rozum* et in omnibus aliis compositis ex praepositione роз, pro ладїа, лакоть, равен, работа, раз, разѹм, in quibus meridionales Slavi omnes conservarunt а. Cum his conspirat et Russus, qui tamen et роспись et ростѹ pro растѹ dicere solet.

(a) In Serbicis libris снаха pro сноха nurus, ражень pro рожен veru, stimulus, legitur.

§. II. Regulariter mutatur о in а in formatione verborum Iterativorum, quae а aut ѩ ante terminationem ти assumunt:

понити-напаати, ломити-ламати.
клонити-кланати, помогѹ-помагати.
горѣти-гарати, бодѹ-бадати,

§. III. Alternant о et е. Hinc пепел cinis, pro попел aliarum dialectorum, hinc тепл et топл calidus. Mutatur vero о in е regulariter post ї, quando latino j aequivalet, et post liquidas consonas.

Hac

Hac de causa Infinitivus formae sextae pro оватн amat евати:

вокъвати а вой, клевати а клюю.

плевати а плюю, врачевати а врач.

Hinc et terminatio ом in Instrumentali, et ωм in Dativo plurali secundae Declinationis transit in ем et ѥм: отцем, отцѥм.

(b) Patet hinc, cur in Slavica literali *jo* latino more prolatum locum habere non possit. O enim cum ї conjungi non potest, quin mutetur in е. Pro hodierno Serborum їой, id est *joj* (ei), slavice scribitur ей. Potuit igitur ю tuto sumi pro юу, latino ju.

(c) Bohemi et in prima declinatione pro *om* amant *em*: bohem.

§. IV. Vice versa mutatur е in о in formandis Iterativis et Factitivis, ac proinde etiam in Substantivis ab iis derivatis:

веду - водити, воевода, вождь.

везу - возити, воз.

лежати - положити, ложе.

теку - точити, ток.

Praesens пою *cano* habet in Infinitivo ѣ pro о: пѣти.

(d) Russi et pro е initiali seu pro ѥ amant о один pro єдин, озеро pro єзеро.

§. V. In iisdem formationibus mutatur и seu ї in о si sequatur и, ы vero in о sequente в:

пїю - напоити, напой.

гнїю - гноити, гной, крыю - кров.

§. VI.

§. VI. Eodem modo resolvitur оу sequente vocali in syllabam ов:

плȣю - пловȣ, слȣю - словȣ, слово.

отринȣ - отриновен, мгнȣ - мгновен.

Hac lege formant verba in ȣю Infinitivum in овати: радȣю - радовати, милȣю - миловати.

кȣпȣю - кȣповати, кȣю - ковати.

§. VII. Alternant subinde ȣ et ы:

плȣю - плынȣ, стыдѣти - стȣд,

слышати - слȣх.

§. VIII. Alternant etiam ꙗ seu ѧ et є seu ѣ:

ꙗмь, ꙗсти - снѣмь, снѣсти.

сѧдȣ - сѣде, сѣсти.

обрѧщȣ - обрѣтȣ, обрѣтати.

(e) In libris Serbicis, etiam antiquis, constanter є et є pro ꙗ scribitur: стоє pro стоꙗ, чає pro чаꙗ, єзва et ꙗзва, нєєсыть pro нєꙗсыть pelicanus, обрєщȣ pro обрѧщȣ, оувєдаю pro увѧдаю marcesco, свѣт et свєт pro свѧт sanctus, память pro памѧть memoria, овчє, овчєта pro овчѧ, овчѧта, начєшє pro начѧшѧ inceperunt, молє et молє pro молѧ orando, ходєщ pro ходѧщ vadens, хотєй et хотєй pro хотѧй volens. Alia exempla vide Cap. I. §. XX. (n).

§. IX. Consonae ejusdem organi nunquam fere inter se permutantur, nisi consona subsequens mutationem lenioris in duriorem aut vice versa subinde postulet. Pro из, вꙁ, без, низ, раз ante п, к, т, scribi ис, вꙁс, бес, нис, рас

jam

jam diximus C. I. §. 26, 6. Pro везти scribunt aliqui вести, а везꙋ. Vice versa pro antiquo кде nunc гдѣ, pro сде nunc здѣ in usu est.

§. X. Solent tamen sibilantes з, с, ц in densiores cognatas ж, ш, ч mutari. Linguali д, quoties sequente vocali affecta cum ї coalescere deberet, praefigitur ж; т vero et ст mutantur in щ. Gutturales г, х, к in affines з, с, ц, quandoque etiam in ж, ш, ч transformantur. Juverit affinitatem transformabilium et transformatarum uno quasi intuitu conspicere. Mutatur nimirum

	д	in	жд	: водити	-	вождю.
	т	-	щ	: мꙋтити	-	мꙋщю.
	ст	-	щ	: пꙋстити	-	пꙋщю.
	з	-	ж	: мазати	-	мажю.
	с	-	ш	: писати	-	пишю.
	ц	-	ч	: овца	-	овчѧ.
а.	г	-	з	: бог	-	бози.
в.	г	-	ж	: дрꙋг	-	дрꙋже.
а.	х	-	с	: дꙋх	-	дꙋси.
в.	х	-	ш	: ꙋхо	-	ꙋшии.
а.	к	-	ц	: лик	-	лици.
в.	к	-	ч	: око	-	очи.
	ск	-	щ	: искати	-	ищю,

Prima series hic transformabiles sistit, secunda eas literas, in quas transformatio fieri solet. Fit autem transmutatio haec secundum cer-

tas regulas in declinatione, conjugatione et derivatione observandas.

(e) Mirum alicui videri possit, Smotriskium praeter г, χ, к, ц, etiam ж, ш, ч inter mutabiles (измѣнаемаа) retulisse, cum hae potius transformatae, utpote ex г, χ, к prognatae, nuncupandae sint. Supposuit ille, male utique, in omnibus Verborum formis, personam primam Praesentis esse thema aliorum temporum. Hinc cum a вижꙋ, молочꙋ, прошꙋ, secundas personas видиши, молотиши, просиши formari putasset, ubi Infinitivi видѣти, молотити (slavice млатити, млащю), просити respiciendi erant, in eum errorem inductus est, ut literas ж, ч, ш ex д, т, с transformatas mutabiles diceret.

§. XI. Vocales purae seu solidae consonis finalibus, quae syllabam radicalem terminant, affixae, nullam inducunt in declinatione et conjugatione mutationem, praeter е, cum sit affinis vocalibus affectis. Fit nimirum transformatio:

1. in Vocativo substantivorum masculinorum, cum ei е affigendum est:

бог-боже, дꙋх-дꙋше, отрок-отроче.

Sic кназь-кнаже, отец-отче.

Aliae vero literae hoc in casu, praeter gutturales et зь, ц, non mutantur.

2. Ante е Praeteriti, ante еши, ет Praesentis, ante ен Participii passivi verborum in ꙋ:

вергꙋ-верже, вержеши, вержет, вержен,

изсхнꙋ-изсше, рекꙋ-речен.

§. XII.

§. XII. Ante ен participii passivi verborum in ити literae д, т, з, с, ст mutationem subeunt, cum є hic vices agat vocalis affectae ѣ:

сѫдити - сѫждєн, мѫтити - мѫщєн.

казити - кажєн, просити - прошєн.

простити - прощєн.

Adde: іждєнїє а іздити, съблажнєн а съблазнити, умєрщвлєн ab умєртвити, помышлєн а помыслити, ощрєн ab остріти, quamvis in his є literas д, т, з, с, ст non immediate, sed interpositis aliis, afficiat.

§. XIII. Ante и Nominativi pluralis, et ante ѣ dualis, porro ante ѣ Dativi et Localis, ante и et ѣ Imperativi, mutatur г in з, х in с, к in ц:

прѫг - прѫзи, ѡ прѫзѣ.

грѣх - грѣси, ѡ грѣсѣх.

внѫк - внѫци, ѡ внѫцѣх; рѣка - рѣцѣ.

нога - нозѣ, рѫка - рѫцѣ (Duales).

помогѫ - помози, помозѣтє.

тєкѫ - тєци, тєцѣтє,

At vero in formatione primae personae Verborum ope ю, deinde in derivatione Substantivorum et Adjectivorum tam ante liquidas vocales ꙗ, ѣ, quam ante ен mutantur г, х, к in densiores sibilantes ж, ш, ч, et quidem

г in ж : рог - рожан, книга - книжєн

х - ш : страх - страшєн, ѫхо - оѫшїє.

к

к in ч : вѣк - вѣчен, велик - величїе

ск - щ : плескати - плещꙋ (плещю).

Similiter mutatur ц ante ен, et ина in ч: лице - личен, конец - кончина.

§. XIV. Literae д, т, ст et з, с mutantur ante ю primae personae, et ante а in formatione Femininorum abstractorum, ut supra §. X., nimirum:

д in, жд : нꙋдити - нꙋждꙋ, родѣти - рожда (рожа).

т - щ : свѣт - свѣща, питати - пища.

ст - щ : тесть - теща, прелстити - прелщꙋ.

з - ж : лазити - лажꙋ, лизати - лижꙋ.

с - ш : пласати - плашꙋ, гасити - гашꙋ.

Sic съблажню а съблазнити, испещрю ab испестрити.

Ante ти Infinitivi aliam mutationem subeunt literae д, т, quandoque etiam з. Mutantur enim in с:

ведꙋ - вести, падꙋ - пасти.

плетꙋ - плести, обрѣтꙋ - обрѣсти.

лезꙋ - лести.

§. XV. Literae gutturales, si ante ти Infinitivi immediate poni debeant, unà cum т mutantur in щ:

могꙋ - мощи (pro можти).

текꙋ - тещи, пекꙋ - пещи.

(f) Initialis consona vix unquam transformari solet. Praebent tamen Praesens женꙋ a гнати, porro шедꙋ, почїю, si conferantur cum ходити, et покоити, exempla mutationum in prima radicali factarum.

§. XVI.

§. XVI. Vocali ї, dum naturam consonantis induit, h. e. dum aliis vocalibus praefixa uti j pronunciatur, praecedente praepositione, litera н substituitur: єго - ѿ нєго, ємꙋ - къ нємꙋ, єм - ѡ нєм, є - за нє, ю - на ню, их - при них.

Sic etiam нань pro на и, вонъмꙋ pro въ имꙋ, сонъм pro съим а съ et имꙋ. Hinc epentheticum н in compositis внидꙋ, снидꙋ ab идꙋ, внѧти, снѧти a ѩти, внимати ab имати, снѣсти a ѩсти, снискати ab искати, внꙋшити auribus percipere, ab ꙋхо auris.

§. XVII. In slavica veteri lingua non alia prosthesis locum habet, quam ea, dum ї praefigitur initiali а seu ꙋ: ꙗможє pro аможє, юдоль, южика, юза, союз pro ꙋдоль, ꙋжика, ꙋза, соꙋз (съꙋз). Serbici libri et южє *iam*, pro оужє legunt. In his adeo variant Codices, ut nisi etymologiam consulas, nescias utrum ꙋха, ꙋтро quae Russi amant, an юха, ютро, quae meridionales Slavi praeferunt, rectius scribatur. Confer, quae C. I. §. XXIV. monuimus. In нѣдро pro ѩдро sinus, н est prostheticum, uti in illyrico нꙋгал pro ꙋгал.

(g) Prostheticum в ante vocales о et ꙋ in aliis dialectis valde frequens est. Bohemi vulgo vocali o praemittunt consonam w; won pro on, worati pro orati. Idem mos est et Lusatis. Pauca exempla suppeditat et Russica lingua: восемь octo, pro осемь, вотчимъ vitricus, pro отчимъ. Croatae eandem consonam praeponunt vocali u; *vuda*, *vudicza*, *vugel* pro ꙋда, ꙋдица, ꙋгл

ꙋгл. Sed et apud Skorinam Russum навꙋка scriptum reperi pro наꙋка, et in antiquo codice вꙋдица hamus pro ꙋдица. Poloni quoque, quamvis u in ę et ą mutent, tamen ejusmodi vocibus, quae ab u inchoantur, consonam w praefigunt: węda pro uda, węgiel *carbo*, pro ugl, wątroba *hepar* pro utroba, wątek *trama* pro utek.

§. XVIII. Vocalis euphonica o aut ε inseri nunc solet in editionibus Russicis in iis syllabis, quae olim sine vocali scribebantur. Tales sunt, quarum mediam radicalem constituunt literae л et р. Inseritur autem o communiter ante л: волна, волк, полн, ползок, полк, ꙋмолкнꙋ, долг, солнце, столп, холм, pro влна, влк, плн, плзок, плк, ꙋмлкнꙋ, длг, слнце, стлп, хлм. Subinde etiam post л: плоть pro плть, поглотити pro поглтити. Adde желчь fel, pro жлчь, слеза pro слза, клеꙋса pro клнꙋса. Ante р vero inseri solet frequentius ε quam o: верхꙋ, верх, перси, перст, дерзати, держати, терпѣти, тверд, жертва, сердце, смерт, скверна, червь, черн, чертог et plura alia, quae inter primam et secundam radicalem interponunt ε. Alia vero assumunt o, et quidem ante р: торг, скорбь, горд, гортань, корма, pro трг, скрбь, грд, гртань, крма; post р vero: брона thorax, брозда camus, тросгь arundo, кровь sanguis, крот talpa, pro брна, брзда, трсть, крвь, крт. Расторгнꙋ amat o, at растерзати disrumpere, interponit ε.

(h) In Serbicis et Glagoliticis libris antiquis ejusmodi syllabae sine vocali constanter scribuntur; etsi in Apostolo A. 1324 quandoque слѹнцє scriptum sit. Nunc autem Serbi et Dalmatae jam ab aliquot seculis pro medio л pronunciant ѹ: дѹг, вѹк pro длг, влк. Hinc hibrida illa вѹлна, пѹлно, пѹлт, дѹлго, слѹнцє in libris a Glagolitis editis leguntur. Volebant illi hac ratione et retinere usum antiquum scribendo л, et simul consulere legentibus inserendo ѹ, ut, neglecto л, more suo pronunciare possent вѹна, пѹно etc.

Bohemi syllabas, media radicali l, aut sine vocali pronunciant, uti pln, wlk, (Slovaci etiam tlku, stlp et alia plura), aut u post l inserunt: pluk, dluh, slunce, chlum. Syllabas autem media radicali r non paucas Bohemi et Illyrii omnes satis commode sine vocali inserta pronunciant: smrt, krt. Attamen, pro крв illyrico, Bohemi dicunt krew, quamvis in obliquis casibus e elidatur: krwe.

Poloni inserunt in his syllabis vocalem a ante r: *tàrg* forum, pro трг, *karczma* popina, pro крчма; e vero aut i ante l: *welna* lana, pro влна, *pelny* plenus, pro плный, *wilk* lupus, pro влк, *milczeć* tacere, pro млчати.

§. XIX. Russi vocalem euphonicam o affigunt etiam praepositionibus in fine, praecipue si plures consonae sequantur: во, со, ко, обо, изо, ото, подо, надо, предо, pro в, с, к, об, из, от, под, над, пред. Sed воз in medio assumit o fere semper: воздѹх pro вздѹх, восток pro всток.

(i) Pro varietate dialectorum variat et vocalis euphonica. Illyrii amant а: прѣдамною pro предомною, Bohemi e: przedemnau. Hinc pro Slavico огнь, ignis, Illyrii огань, Bohemi oheň, Poloni ogień, Russi огонь scribunt et pronunciant. Idem valet de vocali ambigua inter duas consonas in vocibus, in quibus о, а

et

et е alternant: сът codicum manuscriptorum Russi legunt сот, Serbi et Glagolitae сат, favus. Pro сън, somnus, in libris impressis legitur сон; Illyrii vero nunc efferunt сан, Bohemi *sen*, Croatae et Carnioli сень et сън.

(k) Glagolitae, quandoque et Serbi in libris recentioribus, а euphonicum frequentius, quam par sit, inserere solent: данас pro днесь, мазда pro мзда, магла pro мгла, маститель pro мститель, лажꙋ pro лжꙋ, шалю pro шлю seu слю, нарав pro нрав, одар pro одр, жезал pro жезл, жизань pro жизнь, ѥсам pro ѥсмь, седам pro седмь, ѱалам pro ѱалм, могал, рекал, несал pro могл, рекл, несл; отрасал, мысал, pro отрасл, мысль, богатаство pro богатство, канам pro кънам, immo in Octoecho Serbica ѥстваставно pro ѥствствено, невещаставан pro невещствен, et sexcenta alia. In his ego librorum antiquiorum et meliorum editionum sequar auctoritatem.

§. XX. Vocalis euphonica ante consonam ultimae syllabae mobilis est; accedente enim vocali alia in fine, elidi solet: зол, зла, зло; шел, шла, шло, шли; церков, церкве, церкви; красен, красна, красно; отец, отца; сладок, сладка, сладко.

§. XXI. Raro admodum eliduntur vocales aliae: измꙋ, възмꙋ pro изимꙋ, възимꙋ, in quibus и radicale exciderat. Rarius adhuc integrae syllabae: сꙋть pro есꙋть, инок pro ѥдинок monachus. Sic ино pro ѥдино in compositis иночадый unigenitus, иноходец equus gradarius, инорог unicornis.

(l) Olim Apoc. 18, 12 legebatur сосꙋда стислонова, sed editores posteriores pro adjectivo vulgari стислонов eburneus, quod e vocibus кость слонова in

in ore plebis contractum fuit, recte substituerunt изъ кости слоновыя.

§. XXII. Labiales в, б, п, м, quoties iis vocales liquidae я, ю, aut ь, affigendae sunt, epentheticum л assumunt:

вопль pro вопь à вопїю, seu впїю. Sic
ловлю а ловити; жеравль pro жеравь.
люблю а любити; корабль pro корабь.
куплю а купити, капля pro капя.
дремлю а дремати, земля pro земя.

Eadem epenthesis literae л locum habet ante ен participii passivi: избавлен, озлоблен, преступлен, пограмлен, ab избавити, озлобити, преступити, пограмити. Serbici codices pro лен scribunt лин: избавлин, etc. Confer. C. I. §. XXIV. pag. 30.

(m) Bohemica, Polonica, et Lusatica dialecti, utpote alterius ordinis, hanc epenthesim literae л non admittunt. Hinc Pol. zemia pro земля Boh. zbaven pro избавлен etc.

§. XXIII. Post ж frequenter inseritur д epentheticum: изждену pro изжену, иждиву pro изживу, вждеда in Psalterio Serbico pro возжада, вождел҃ен pro возжел҃ен; раждези pro разжези, раждежен pro разжежен (разжжен), раждегу, раждегл, раждизаю pro разжегу (разжгу), разжегл, разжизаю. Idem fit, sed rarius, ante р: раздрушити, раздрешити pro разрушити разрешити. Adde e codicibus Serbicis ждребе pullus, pro жребя,

жаре-

ждреѣїй sortes, pro жреѣїй. Ноздри nares pro нозри, a нос nasus. Illyricum ждрал, grus, inserto д et eliso в, e Slavico veteri жеравль (Carniolis hodiedum жерав) contractum est.

(n) Bohemis et Polonis usitatissima est epenthesis literae д ante ло Substantivorum: *sadlo* adeps, pro сало, *kadidlo* thus, pro кадило. Sic et *modliti se* orare, pro молитисѧ.

§. XXIV. Literae д et т non raro eliduntur, uti in ꙗмь edo, вѣмь scio, pro inusitatis ꙗдмь, вѣдмь. Radicalis enim syllaba harum vocum est ꙗд, вѣд. Fit autem elisio literarum д et т sequenti consona, et quidem 1) ante л frequentissime: ꙗл pro ꙗдл, пал pro падл a падѫ; вел, привел pro ведл, приведл; сѣл pro сѣдл; счел, сочли pro счетл, сочтли. 2) ante н: оубанѫ pro оубаднѫ, возбнѫ pro возбднѫ a бдѣти, воспранѫ pro воспраднѫ, свѣнѫ pro свѣтнѫ, возблеснѫ pro возблестнѫ.

(o) In editionibus Serbicis безна, празник, радосно, чесно, pro бездна, праздник, радостно, честно meliorum codicum, nemo probaverit.

Litera д post ж excidere solet ante vocales: вожь pro вождь, госпожа pro госпожда, ржа pro ржда, преже pro прежде, чюжїй pro чюждїй. Hinc etiam вижѫ, сѣжѫ, вздѣжѫ, хожѫ, pro виждѫ, сѣждѫ, вздѣждѫ, хождѫ; блѫженїе pro блѫжденїе, оутвержен pro оутвержден. Nec hoc probandum.

(p)

(p) In Glagoliticis libris, etiam antiquis, вию pro виждꙋ legitur. Sic et роки, рокнїе pro рождеи, рожденїе, et роиство pro рождство.

§. XXV. Frequentissime eliditur в post б in compositis ex ѡб: ѡбитати pro ѡбвитати, ѡбетшати pro ѡбветшати, ѡбѣт pro ѡбвѣт, ѡбязати pro ѡбвязати, ѡбласть pro ѡбвласть, ѡблак pro ѡбвлак. In composito возопїю, in Serbicis libris вꙁꙋпїю, а вз et вӏю litera в non penitus excidit, sed in vocalem mutata est. Eliduntur subinde et aliae consonae, uti б in погрести pro погребсти a погребꙋ; з ante з, ж, et с: возва pro воззва, иждивити pro изждивити, раждегꙋ pro разждегꙋ seu разжегꙋ. Pro бесѣмене, бесмертен, беꙁаконїе meliores editiones legunt без сѣмене, безсмертен, беззаконїе. Scribitur autem constanter еси es, in omnibus codicibus pro есси, quamvis formatio personae secundae fiat apponendo си syllabae radicali ес.

§. XXVI. Duplicationem literarum non admittit Slavica lingua. Vocales аа in читаах, ее in нищее non unam sed duas constituunt syllabas; legendae enim sunt uti ам, ек: читамх, нищек. Consonae autem non solent duplicari, nisi compositio aut derivatio id exigat. Преддверїе ex. gr. ex пред et двери, compositum est. Similiter воззвати, беззаконїе ex воз, без et звати, закон. Partici-

 pium

pium passivum пожжен, сожжен, а пожгꙋ, сожгꙋ formatum est, mutato г ante ен, in ж; igitur duplici ж scribendum est. Sic comparativus вышшїй apposito шїй formatus est ab adverbio выше seu a syllaba radicali выс, quae in выше, mutata fuit.

Recte etiam истинный, законный, ob formam indefinitam истинен, законен, duplici н scribuntur. Sic et плѣнник, cum a плѣнен derivatum sit. At оученик, мꙋченик non nisi simplex н postulant, cum a participiis passivis оучен, мꙋчен, in quibus н non duplicatur, orta sint.

Solet tamen н Participiorum, quando, assumta terminatione finita, adjectivorum more construuntur, pro arbitrio librariorum duplicari. Hinc избранный, шкатанный, смиренный, вселенная (ad verbum: *οἰκουμένη*), atque alia duplici н scripta invenias,

(q) Etiam in Praesenti пожегꙋ et сожегꙋ literam ж duplicari, male scripsit Mrazovics. Idem regulam a Smotriskio male conceptam repetit, н in adjectivis in ный purum, i. e. si vocalis praecedat, desinentibus duplicari, uti in странный. Atqui странный, cum странен sit a страна, non praebet exemplum aptum, uti nec истинный. Юный certe et оутреннїй simplici н scribuntur; in искреннїй vero н duplicari solet. Adeo nimirum variant librarii. Immo sunt qui н in voce истина male duplicent. In Bibliis novissime impressis истина quidem simplici н recte, pessime vero formula воистиннꙋ in veritate, vere, duplici н exarata est.

Ca-

Caput III.

De Tono seu Accentu.

§. I.

In libris liturgicis olim et nunc impressis vocales syllabarum, quae tono gaudent, accentibus notari solent. Cum autem hi in manuscriptis codicibus antiquioribus plane absint, et libri a Serbis Venetiis seculo XVI. editi, quoad accentus, multum a libris in Russia impressis differant, non liquet, utrum toni sedes aetate Cyrilli eadem fuerit, quam nunc accentus, sive a Serbis sive a Russis vocibus impositus, indicat. Serborum tamen libros antiquos tonum veterem, seculi IX. (quamvis prorsus immutatum permansisse vix credam), in pluribus vocibus referre facile mihi persuadeo. Cum autem libri Slavici a Russis impressi, ab eo tempore, quo Serbi magnis sumtibus ferendis impares edere suos desierant, omnes horum ecclesias repleverint, factum est, ut in Bibliis aliisque libris liturgicis nuper Budae et Vindobonae reimpressis, voces notarentur iis accentibus, qui tonum Russicum, Serbicae pronunciationi saepe prorsus repugnantem, designant. De hoc igitur nunc paucis agendum est.

§. II. Tonus seu syllaba majori prae aliis vi elata adeo in polysyllabis vocibus apud Russos

variat, ut praeceptis difficulter determinari queat. Inspice, si lubet, Grammaticam Russicam a beato *Antonio Puchmayer* Radnicensi Parocho, Pragae 1819. 8. editam. Solet autem toni sedes accentu sive acuto sive gravi notari. Acuto (´) notantur vocales primarum syllabarum, imo et ultimae si haec consona finiatur, gravi (`) vocalis syllabam ultimam finiens. Utriusque eadem est potestas.

Exemplo sit Marci Cap. 12. v. 1. e Bibliorum postrema editione:

Вїногра́дъ насадѝ чл҃вѣ́къ,
и ѡгради̏ ѡплѡ́томъ,
и ископа̀ точи́ло,
и созда̀ столпъ
и предадѐ его̀ (прѣдасть ѝ Mss.) тѧжа́телемъ
и ѿи́де.

Столпъ, turris, in hac editione accentu caret. Superfluum enim editoribus visum est, monosyllaba, in quibus toni sedes ambigua esse non possit, accentibus notare, excepto pronomine и eum, quod a conjunctione и, et, distinguendum censuere.

(a) Apud Bohemos et Polonos toni sedes paucis regulis definitur; vocum enim bisyllabarum prima apud utrosque, trisyllabarum vero prima apud Bohemos, secunda apud Polonos tono gaudet, sive vocalis corripiatur, sive producatur. Nam et correptae tono affici possunt

sunt. Meridionalium Slavorum, praeprimis Serborum, tonum non nisi e Lexicis nuper editis, Vukiano praesertim, cognoscere licet.

(b) In codicibus etiam ъ in medio vocum, dum vices vocalium agit, accentu notari solet: стлъ́пъ, кръ́вь, плъ́ть, тръ́сть, испль́нити, мль́зва tumultus, pro hodierno мо́лва. Subinde et consona praecedens in codicibus Serbicis: чр́ьпати, мл́ьва.

§. III. Monosyllabarum vocum aliae, etiamsi per declinationem in fine crescant, toni sedem servant: бо́г бо́га, сы́н сы́на сы́нове, ду́х ду́ха, бра́к бра́ку, гро́б гро́ба, тру́с тру́са, бе́с бе́са бе́сове; aliae vero tonum primae syllabae ad secundam rejiciunt: ра́к рака̀, у́м ума̀, о́др одра̀, пло́д плода̀, же́зл жезла̀, до́м дому̀, ве́пръ вепра̀, ца́рь цара̀, пу́ть путѝ.

Idem valet de Adjectivis, si terminationem definitam ый assumant. Servant alia tonum primae syllabae, uti хро́мый a хро́м, ма́лый, ю́ный, но́вый a ма́л, ю́н, но́в. Alia vero terminationem, quae accessit, tono afficiunt: нагы́й, драгы́й, благы́й, святы́й, млады́й, живы́й, худы́й, немы́й, слепы́й, глухы́й.

Illa vero, quae terminatione їй augentur, radicalis syllabae tonum nunquam amittunt: ве́лїй magnus, тре́тїи tertius, ни́щїй egenus.

§. IV. Bisyllabarum vocum simplicium quaedam tono afficiunt priorem, uti го́лубь columba, би́сер margarita, жу́пел sulphur, пла́мень flamma, бе́син mi-

les

les, вéчеρ vesper, ȏцет acetum, слȣга minister. Feminina: мáти mater, вы́ıа collum, нńва ager, вѣ́ρа fides, дѣ́ва virgo, ρы́ба piscis, слáна pruina, пѣ́на spuma, ρńза vestis, птńца avis, кнńга liber etc. Neutra: слóво verbum, нéбо coelum, кóло rota, злáто aurum, óко oculus, ȣ́хо auris, йго jugum, мóρе mare, лóже stratum. Aliae vero non paucae voces ultimae syllabae accentum imponunt: конóв lebes, ορéл aquila, осéл asinus, ковчéг arca, черто́г thalamus, конéц finis, женńх sponsus, глагóл verbum, живóт vita, ıазы́к lingua, падéж casus. Feminina: корма̀ puppis, глава̀ caput, лоза̀ vitis, лȣна̀ luna, цѣна̀ pretium, жена̀ mulier, дȣша̀ anima, черта̀ linea, вода̀ aqua, вина̀ causa, culpa, трава̀ gramen, раба̀ ancilla, стопа̀ gressus, стѣна̀ paries, murus, стρѣла̀ sagitta, гоρа̀ mons, звѣзда̀ stella, ροса̀ ros, нога̀ pes, ρȣка̀ manus, (in Accusativo tamen ρȣ́кȣ, in Duali ρȣцѣ). Neutra: лицѐ facies, гȣмно̀ area, віно̀ vinum, ρȣно̀ vellus, село̀ rus, крило̀ ala, гнѣздо̀ nidus, млеко̀ lac, Pluralia: оуста̀ os, oris, врата̀ porta.

(c) Tonum in ultima vix norunt Serbi. Hinc in eorum libris vocum bisyllabarum prima accentu notatur: ко́нов, ко́вчег, живот, ме́теж pro матéж, слȣ́га, стρа́на, ло́за, но́га, жéна, гȣ́мно. Idem valet de persona prima Verborum; пńшȣ pro Russorum пишȣ̀, гρéдȣ pro гρадȣ̀, ρéкȣ pro ρекȣ̀, жńвȣ, мóгȣ pro живȣ̀, могȣ̀. Idem in Infinitivis in сти et щи observatur.

Horum enim ultimam Russi, Serbi vero penultimam tono afficiunt; igitur apud hos ра́сти pro растѝ, блю́сти pro блюстѝ, спа́сти pro спастѝ, мо́щи pro мощѝ, стре́щи pro стрещѝ invenies. Idem de aliis temporibus et modis dicendum: па́си pasce, pro пасѝ, те́кох cucurri, pro теко́х.

§. V. Quod de Simplicibus §. priori dictum est, etiam in Compositis ex praepositionibus locum habet. Sunt tamen longe plura, in quibus praepositio accentu caret, syllaba radicali tonum servante: исхо́д, оуста́в, ѿвѣ́т, поко́й, пото́п diluvium, примѣ́р, проро́к propheta, предѣ́л terminus, престо́л thronus, наро́д natio, недѹ́г morbus, завѣ́т foedus, зако́н lex, etc. In aliis praepositio tono afficitur: о́блак, о́бласть, о́трок, оу́жас terror, па́жить pascuum, па́мать memoria, бе́здна abyssus, пе́пел cinis (in aliis quibusdam dialectis по́пел), за́висть zelus, invidia, за́пад occasus, ра́зѹм intellectus, на́пасть tentatio. Adde во́зраст, aetas, со́вѣсть conscientia, codicum Russicorum; in Serbicis възра́ст, съвѣ́сть, monosyllaba sunt.

(d) In Serbicis libris leguntur оужа́с, обра́з, обла́сть, зави́сть, разоу́м, подви́г pro по́двиг, et aliae voces, in quibus praepositio accentum non recipit.

§. VI. Trisyllabae voces tonum habent aut in prima, aut in secunda seu penultima, aut in tertia seu ultima syllaba.

In prima: и́стина, хра́мина, па́лица, ю́ноша etc. Sed in Serbicis libris исти́на, юно́ша; etsi alias tonum in prima ament: тра́пеза pro трапе́за, тво́рити pro твори́ти, бѣ́жати pro бѣжа́ти.

In media: держа́ва, лови́тва, кончи́на, колѣ́но, свѣти́ло, храни́ло, свѣти́льник, слꙋжи́тель, ревни́тель, лани́та, лопа́та, рабо́та, хода́тай mediator, бога́тство, десни́ца, пшени́ца, in quibus omnibus prima a Serbis signatur: дьржава, ло́витва, ко́нчина etc.

In tertia seu ultima: тагота̀, долгота̀, нагота̀, тишина̀, жидови́н, копїѐ, plur. словеса̀. Apud Serbos те́гота, дьлгота, ти́шина, жи́довин, ко́пїе, сло́веса. Sed наго́та pro нагота̀ nuditas. Sic et похвала̀, исполи́н gigas, исконѝ, посредѣ̀ tonum apud eos in secunda habent: похва́ла, испо́лин etc.

(e) Variat tonus subinde in ipsis libris a Russis diverso tempore editis. In Psalterio Kioviae sec. XVII. edito за́кон pro зако́н, отро́к pro о́трок, избави́тель pro избáвитель, де́сная pro десна́я, глаго́ланный pro глаго́ланный, imo et и́сполин legitur, ut adeo in исполин tonus apud hos jam primam, apud illos secundam, apud alios demum tertiam occupet syllabam.

§. VII. In polysyllabis non solum secunda, tertia et quarta, sed et quinta et sexta a fine syllaba tono gaudere potest. Pro колесни́ца, багряни́ца, десяти́ны, цѣлова́ти Russorum, Serbici libri ко́лесница,

багре-

кагрѣница, двѣтины, цѣловати exhibent. Pro кадилница vero ка́дилница thuribulum, habita ratione primitivi кади́ло, apud Serbos ка́дило. Поко́нце, веле́нная habent tonum apud Serbos in quarta a fine: по́конце, вселе́нна́я, обѣтова́нїе, дерзнове́нїе, оуничиже́нїе plane in quinta: обѣ́тованїе, дрьзновенїе, оуни́чиженїе. Adde e Russicis editionibus хода́тайствовати, et зна́менованїе.

(f) Serbi voces plurium syllabarum signare solebant etiam duplici accentu: свѣ́дѣте́лствѹю, благовѣ́ствова́нїе, in Russicis libris свидѣ́телствѹю, благовѣствова́нїе. Козлогласова́нїе, κῶμος, comessatio, plane tribus acutis et gravi signatum reperi: ко́злогла́сова́нїе, qui indicare videntur, vocem pronunciandam esse, uti duos trochaeos (ко́зло-гла́со), et dactylum (ванїе).

§. VIII. In Compositis ex integris vocibus, quarum quaelibet tono affici solet, prima tonum amittit, et duntaxat secunda vox signatur: водоно́съ hydria, вертогра́дарь hortulanus, воево́да dux exercitus, благода́ть gratia, богочте́цъ dei cultor, благослове́нъ, скоропи́сецъ ταχυγράφος, многоми́лостивъ multum misericors, сребролю́бецъ, самови́децъ, мздовоздая́нїе μισθαποδοσία. Excipe три́десять, се́дмьдесят.

(g) In Serbicis libris plures accentus vocibus imponi jam nota (f) monuimus. Sic сре́бро̀любивъ, са́мовидци, бла́гословле́нъ, мьздо̀вьзда́нїе mercedis retributio.

§. IX. Particulae monosyllabae, uti et Pronomina ма, ми, та, ти, са, си carent accentu:

не

не бо́й са, ни хлѣ́ба, ни еди́н, и ты̀ ли, да не когда̀, при мо́ри. Acuto, pro gravi, notantur eae voces, cum quibus particula ejusmodi aut vox alia monosyllaba connectitur: рече́ бо dixit enim, спа-си́мя salva me, что́ти е́сть quid tibi est, кто́ есть quis est, явися revelatum est, посли́ ны mitte nos. Si duae aut plures voces, quae singulae tono carent, conjungantur, una earum accentu notari solet, ни лѝ an non, не да лѝ, а́ще ли же нѝ, да мѝ да́си, на мя̀ contra me, на нѫ̀ in eam. Оу in не оу̀ nondum, tono carere non potest.

(h) In Bibliis A. 1816 Petropoli editis omnes voces monosyllabae sine accentu impressae sunt, excepto pronomine ѝ eum: се азъ есмь pro сѐ а́зъ е́смь; и се мужъ ста pro и сѐ мужъ ста̀, уве́дано же бысть се по всей Іоппі́и, ubi alias бы́сть, сѐ, все́й accentu notabantur. Consultum tamen fuisset, in concursu plurium tonо carentium signare accentu eam vocem, quae prae aliis elevanda sit. Non enim constare poterit legenti на та, utrum на́та, an на та̀ pronunciandum sit. Luc. IX. v. 50. plane septem voces nunc accentu carent: и́же бо нѣ́сть на вы, по васъ есть (qui non est adversum vos, pro vobis est), quarum olim saltem quatuor signabantur: нѣ́сть, вы̀, ва́с, е́сть.

§. X. Significatus non nisi in paucis toni sedem determinat. Мука, волна, ведро, плачу, моли pro sede accentus significatione differunt. Му́ка est supplicium, мука̀ vero farina, во́лна lana, sed волна̀ fluctus, ве́дро serenum, at ведро̀ (melius вѣдро̀) situla, urna, пла́чу a пла́кати flere, плачу̀

(pro

(pro плащꙋ) a платити solvere, мо́ли tineae, pluralis a моль, молѝ roga, Imperativus a моли́ти.

§. XI. Non est reticendus usus siglae (̑), quae ка́мора dicitur. Solebat illa imponi vocibus monosyllabis vocali terminatis. In editione praestantissima Evangeliorum Mosquensi, A. 1606. fol. signantur non solum particulae нꙋ̑ verum, кѡ̑ enim, нѝ non, лѝ an, сѐ ecce, verum et Pronomina мы̑ ἡμεῖς, ны̑ ἡμᾶς, мы̑ et мнѣ̑ mihi, мѧ̑ me, ты̑ tu, тѝ tibi, тѧ̑ te, вы̑ vos, тѧ̑ ista, то̑ istud, ты̑ istos, кто̑ quis, что̑ quid, внѐ in id, сѝ hi (Dualis), et Numeralia два̑ duo, двѣ̑ duae, трѝ tres, сто̑ centum, всѐ omne, всѝ omnes, всѧ̑ omnia; adverbia злѣ̑ male, внѣ̑ foris, здѣ̑, тꙋ̑ hic, гдѣ̑ ubi. Verba бѣ̑ erat, бы̑ conjunctivi, ста̑ stetit; rarius Nomina: вотмѣ̑ in tenebris. Excipiuntur voces, quae a vocali incipiunt, quia hae leni et gravi notabantur: а̀ sed, є̀ id, ю̀ eam, ѝ eum, єѝ ei (feminae).

In Serbicis libris, imo et in Ostrogiensi Bibliorum editione pro Kamora, qua voces monosyllabae signantur, duplex accentus gravis ̏ usurpatur: и̏ eum, ны̏, ты̏, то̏, сѐ, трѝ, тꙋ̏ бѣ̏, зла̏ etc.

Hodie vero Kamora supplet, sive acutum sive gravem accentum ad casus pluralis numeri a similibus in singulari distinguendos: ча̑да proles,

брак nuptiarum, сїѧ haec, вся omnia, ризы vestes, (a quo Genitivus singularis acuto differt: ри́зы a ри́за.) Sic єлика, градꙋщаѧ, оучєникъ etc. Vocalibus о et є Kamoram imponi superfluum est, cum ѡ et є eodem officio fungantur. Luc. 7, 21. in postrema editione Bibliorum legitur: въ той же часъ исцѣли мно́ги ѿ недꙋ́гъ и ранъ и дꙋ́хъ злы́хъ, и мно́гимъ слѣпы́мъ дарова прозрѣ́нїє. (Eadem autem hora multos sanavit a morbis et plagis et spiritibus malis; et coecis multis donavit visum.) Vides hic ώ in vocibus мно́ги, мно́гимъ idem valere, ac Kamoram in недꙋ́г, дꙋ́х, слѣпы́мъ.

Caput IV.

De scribendi compendiis seu Abbreviaturis.

§. I.

Signorum, notandis contractionibus seu abbreviaturis vocum destinatorum, duo solummodo nominat Smotriskius, ea nimirum, quae frequentius in libris impressis et codicibus manuscriptis occurrunt. Unum тїтла, quod titulus hic honoris causa imponatur, alterum словотїтла, quod literam с sub titla comprehendat, vocatur. Alii plura nominant. Paucis ille verbis rem absolvit. »Usurpatur, ait, utrumque contractionis signum

num a calligraphis in nominibus Dei et rebus ad cultum Dei pertinentibus, uti г҃дь, бг҃ъ, ѿц҃ъ, сн҃ъ, дх҃ъ с: і҃с, х҃с, сп҃съ, дв҃а, ч҃тла, бц҃а, мр҃іа, цр҃ковь, єѵ҃гліє, сл҃нце sol justitiae Christus et reliqua.» Supposuit nimirum ille nota haec lectoribus suis, qui libellos elementares *Bukvar* dictos manibus versabant. Hi enim seriem plurimarum vocum contractarum alphabetico ordine digestam continere solent. Liceat nobis ex ejusmodi *Bukvar*, Leopoli 1819 impresso, plura depromere, quaedam augendo et illustrando, alia, quae ex aliis facile intelligi possunt, omittendo.

§. II. Sejungendae autem sunt voces sub simplici Titla ҃ scriptae ab illis, quibus alia contractionum signa imponi solent. Graecorum morem in plerisque Slavos imitatos fuisse ex ipsa hic subjuncta serie apparebit.

Аг҃глъ lege ангел. At malorum angelorum nomen Matth. 25, 41. діáволꙋ и áггелѡм єгѡ̀, sine Titla scribitur.

Ап҃лъ lege апостол. In antiquissimis codicibus sine Slovo sub Titla legitur, nunc sub Slovotitla ап҃лъ, olim etiam ап҃стлъ.

Бг҃ъ et б҃ъ lege бог. Sic бг҃а, бз҃ѣ, бж҃е, бж҃ій. Sed dii gentium sine Titla scribi solent: бозы, богѡв, богѡм etc. Deuter. 10, 17. бг҃ъ богѡвъ, г҃дь господей, legitur. At in libro Minej

a Serbis Venetiis 1538. fol. edito, hoc discrimen neglectum fuisse video. Legitur enim б҃ь б҃мь и г҃ь г҃мь, id est бог богом и господь господем.

(a) Etiam in editione Ostrogiensi Psalm. 49, 1. б҃гъ б҃омъ pro б҃гъ богωмъ legi observavit b. *Fortunatus Durich* summus Slavophilus. Notavit enim in adversariis suis, edendae Bibliothecae Slavicae causa collectis, mihique legatis, sequentia: »De Titla. Psalm. м҃ѳ҃, 1 б҃гъ б҃омъ г҃ь г҃лѧ. Male ponitur supra secundam vocem Titla; melius Armena editio, quae integre scriptam habet vocem, prout etiam Ms. Graec. Biblioth. Caes. Nro. 17. juxta Lambecium«.

Бц҃а, alias sub Titla д: Бцⷣа lege богородица.

Бл҃женъ, бл҃гъ, бл҃гдть, б҃гобл҃годатный, lege блажен, благ, благодать, богоблагодатный.

Вл҃дка, вл҃дчца lege владыка, владычица. Sed frequentius cum supra scripto д: вⷣка.

Г҃ъ, г҃а, г҃оу, г҃ви, г҃и, et sub Slovo-Titla гⷭ҇дь, гⷭ҇дне, lege господь, господа, господꙋ, господеви, господи, господень. Domini terrestres sine Titla scribi solent. Matth. 15, 27. utrumque legitur: гⷭ҇ди de Christo et господей своих de aliis dominis. Confer locum e Deuter. 10, 17 sub voce б҃гъ citatum. In Pauli epistolis господїе, господїй, господем leguntur sine Titla. In postrema tamen editione Petropolitana id neglectum fuit.

Г҃нъ, frequentius sub Slovo-Titla гⷭ҇нъ, lege господин.

гл҃ъ,

Гл҃ъ, гл҃ю, гл҃а, гл҃ати, lege глагол, глаголю, глагола, глаголати.

Дв҃дъ, дв҃дъ, seu дв҃дов, lege давїд, давїдов.

Дх҃ъ, дш҃а, lege дух, душа. Sed spiritus immundus Matth. 12, 43. atque alibi, sine Titla scribitur: дух, духи, духов.

Дв҃а, дв҃ица seu дв҃ца, lege дѣва, дѣвица.

Дн҃ь, дн҃сь, lege день, днесь. In libris antiquis etiam casus obliqui et pluralis notari solent Titla: дн҃е, дн҃и, дн҃їе, дн҃ех.

Єѵг҃лїе, lege еѵангелїе. Alias supra ѵ litera г sub Titla poni solet.

Іи҃ль, Іи҃ла, Іи҃левъ, lege Ісраил, Ісраила, Ісраилев.

Іс҃ хс҃, Іу҃ хс҃, Іс҃въ, lege Ісус христос, Ісу христа, Ісусов.

Іис҃ъ, in recentioribus libris pro Іс҃, lege Іисус.

Мл҃ю, мл҃тва, lege молю, молитва.

Мл҃сть, мл҃срдъ, lege милость, милосерд. Sub Slovo-Titla мл҃ть.

Мр҃твъ, ѿ мр҃твыхъ, lege мертв, от мертвых, aut sine vocali мртв.

Мт҃и, мт҃рь, мт҃ре, lege мати, матерь, матере.

Мр҃їа lege марїа.

Мч҃нкъ lege мученик.

Нб҃о, нб҃се, lege небо, небесе.

Нс҃ъ, нш҃ь, lege нас, наш.

Нн҃ѣ, нн҃а, lege нынѣ, нына.

Оц҃ь, о҃че, rectius quam Smotriskii ѿц҃ъ, lege отец, отче.

С҃тъ, с҃тль, с҃щенникъ, lege сват, сватитель, сващенник.

С҃лва, с҃лвы, lege слава, славы.

С҃лнце, lege солнце, aut, prorsus sine vocali in prima, слнце sol.

С҃мрть, in antiquissimo codice sine Titla: сьмрьть, lege смерть aut, prout Serbi et Bohemi pronunciant, sine vocali смрть.

С҃нъ, с҃не, с҃нꙋ, вс҃новленїе, lege сын, сыне, сынꙋ, всыновленїе. Sed Joh. 17, 12. сынъ погыбелный sine Titla in plurimis editionibus, postrema tamen excepta, legitur.

С҃пс, с҃псти, с҃псенїе, lege спас, спасти, спасенїе.

С҃рдце, in antiquo codice sine Titla: сьрдьце, lege сердце, aut Serborum et Bohemorum more срдце sine vocali.

С҃трсть, frequentius sub Slovo-Titla ст҃рть, lege страсть.

Оу҃чтль, оу҃чнкъ, lege оучитель, оученик.

Х҃с, Х҃а, Х҃в, lege Хрїстос, Хрїста, Хрїстов. At Matth. 24, 24. лжехрїсти sine Titla. Sub Slovo-Titla, Х҃ртос.

Ц҃рь, ц҃рца, ц҃рьствїе, et sub Slovo-Titla ц҃ртво, lege царь, царица, царьствїе, царство.

Ц҃рковь, ц҃ркв, ц҃ркве, lege церковь, церкве.

Ч҃лкъ,

Чл҃къ, чл҃вкъ, чл҃ци, чл҃цех, чл҃че, чл҃чь, lege человѣкъ, человѣци, человѣцех, человѣче, человѣчь.

Adde і҃с х҃с sub duplici Titla et lege Іисъсъ назаранин царь іоудейскый. Мр҃ Ѳу҃ plane graeca sunt: μήτηρ Θεοῦ.

§. III. Praeter voces in ство desinentes, ut бж҃ство, дв҃ство, цр҃ство, plures aliae contrahuntur imposito ҃, quas e subnexo indiculo noscere licet:

Ап҃лъ lege апостолъ.

Бл҃ви, бл҃венъ, lege благослови, благословен.

Воскр҃нъ, воскр҃нїе lege воскресенъ; воскресенїе. Sub simplici Titla въскр҃с, lege въскрес.

Гл҃ъ in cod. Serbico pro глас; възгл҃ит id est възгласит.

Гдь, гд҃ство, гд҃нъ, гд҃нь, гж҃а, lege господь, господство, господин, господень, госпожа.

Еп҃пъ, еп҃ство, lege епископ, епископство.

Іер҃лимъ, lege Іерусалим.

Ѥ҃ in codd. Serbicis, lege ѥсть seu єсть. Sic et н҃ѥ id est нѣсть.

Кр҃тъ, кр҃тити, кр҃тль, lege крест, крестити, креститель. Sub simplici Titla кр҃щенїе, кр҃щаю, lege крещенїе, крещаю.

Мл҃ть, мл҃тына, мл҃рдїе, lege милость, милостына, милосердїе.

Мс҃ь, lege мѣсяц mensis.

Н҃бх, н҃бный, lege небесѣх, небесный.

П҃ртъ, п҃ртый, id est пресват, пресватый.

П҃ртолъ, п҃ртлъ, lege престол.

П҃рнω, id est присно.

Р҃жтво, lege рождество.

С҃пен, с҃пнїе, lege спасен, спасенїе.

С҃ре est среда dies Mercurii, germ. *Mittwoche*.

С҃трть, ст҃ртен, lege страсть, страстен.

Т҃ртъ, lege трисват.

Т҃рьть in codd. Serb. pro трьсть, russ. трость arundo.

Х҃ртосъ, х҃ртовъ, х҃ртїанин, lege хрїстос, хрїстовъ, хрїстїанин.

Ч҃ть, ч҃тный, lege честь, честный.

Ч҃тъ, ч҃тота, ω҃чтити, lege чист, чистота, ωчистити.

Adde д҃не (seu д҃нь) pro днесь, г҃ла pro глас sine contractione.

In codd. Serbicis etiam super alias voces ҃ poni solet, quin contrahantur: с҃е, в҃е, в҃ак, д҃ать, б҃ыть, в҃лать, id est се, все, всак, бысть, власть. Sic ч҃а scribitur pro час et часа.

§. IV. Ончик, seu minutum o sub Titla, non nisi duae aut tres voces assumunt: п҃рк, п҃рок, id est пророк. т҃рца, т҃рчнъ, lege троица, троичен. In codicibus antiquis o super literam м scribi solet: м҃н, id est мой, м҃лити, id est молити,

Fre-

Frequentius litera д vocibus superimponitur, sine alio signo. Earum aliquas hic lubet subjicere:

Бц҃а, lege богородица Dei genitrix.

Вл҃ка, вл҃чца, lege владыка, владычица.

Мр҃ъ, мр҃ость, премр҃ость, lege мѹдр, мѹдрость, премѹдрость.

Мл҃нць, id est младенць codd. serb., sed russ. младенец.

Нл҃а, пл҃никъ, et нѐ, пнѐ, id est недѣла, понедѣлник.

Пр҃внъ, id est праведен justus.

Пр҃пбенъ, id est преподобен ὅσιος.

Пр҃теча, i. e. предтеча praecursor.

Ср҃це, i. e. сердце cor Vide ср҃дце sub Titla simplici

Adde по҃, пре҃, пло҃, преже, люскый pro людскый, ше҃ pro шед, слѣ pro слѣд, sine contractione. Notanda vero compendia codicum in vocibus aliis. Кѹ pro кѹдѹ, ѿкѹ҃ pro ѿкѹдѹ, вѣх, прѣлѣх pro вѣдѣх, прѣдѣлѣх, наро҃м pro народом. Duae lineolae penes д (д҃) denotant literae и contractionem ра҃, id est ради, нар҃ lege народи.

§. V. Scribuntur vero etiam ornatus et compendii causa quaedam literae, praecipue in fine linearum, super alias. Ex. gr. ва, нача, рѣ superpositis in fine м, т, х, pro вам, начат, рѣх.

Litera ѿ, ab imposito т, vocatur от. Hinc etiam ѿрок pro wтрок scriptum invenias. Prae-

cipue vero notandum ρ cum Titla, librorum liturgicorum in имкъ, id est имѧ рек, ubi nomen nominandum est, cui Latinorum NN. respondet.

Рє cum supercsripto ч, legendum est рєчє; за vero cum superscripto ч est зачало. к seu є, supra posito г, est idem ac кго, єго. Vjedi-Titla antiquorum librorum hodie non est in usu. Olim гл҃а pro глава, сл҃а pro слава, сл҃о pro слово, scribebantur, posito nimirum literae в speciali charactere inter Titlam et vocem contrahendam. Sic въ ѡ҃, si sub Titla primae vocis sit в, literae ѡ vero superscriptum sit н, legendum est въ время оно, in illo tempore. Pro вторник, четверток, паток duntaxat primae syllabae вто҃, че҃, па҃, posito к sub Titla; pro соүббѡта vero соү, superscripto б, scribuntur; alia aliter abbreviata reperias.

In antiquissimo *Izbornik*, pro оү, minutum ι vocibus impositum observare licet. Ex. gr. supra м in кътом, id est ктомꙋ, supra ρ in тржданть id est трꙋждакт, supra χ in грѣχ, id est грѣχꙋ.

In libris seculo XVII. impressis lineolis duabus in fine vocum supra adscriptis и exprimitur: нарицаемы pro нарицаемый, тъ pro тъй, russ. той; imo et in medio sed longe rarius: оуготова̏та pro оуготовайта.

§. VI. Sicuti Slavo-Graeci, Russi et Serbi cyrillicis literis utentes, Graecos in scribendi compendiis

se-

Compendia e Codd. Cyrill. et Glagol. et ductus e libris Serbicis.

in, id, od, odno, bo, po, no, ru, to, tr,

zd, so, sno, snov, chow.

Francisc. Goldmann, scripsit 821.

secuti sunt, ita Slavo-Latini glagoliticos characteres, seculo XIII. inventos, adoptantes non solum Serbicorum et Russicorum, sed et Latinorum codicum abbreviaturas imitati sunt. Excludunt itaque frequenter vocalem inter duas consonantes non solum in vocibus, quas cyrillicorum librorum scribae contrahere solent, uti in б҃ id est бог, г҃ i. e. господь, г҃т i. e. глагол..., ц҃р, д҃х etc. Sed etiam in aliis, uti in р҃б pro раб, р҃ка pro рѹка, н҃с pro нас, н҃м pro нам. Sic etiam contrahunt ан҃л pro анкл, recentiori more *anjel* pronunciando pro *angel*. Sic et м҃чк pro мѹченик, вн҃ц pro вѣнец, х҃ител pro христитель, исп҃вд pro исповѣд, исп҃вдник pro исповѣдник, б҃дт pro бѹдет, п҃мт pro памет, вел҃пта pro велелѣпота, свт҃дство pro свѣдѣтелство. Immo е҃ pro есть, и҃ pro иже, л҃ pro люд, н҃ pro нашь, с҃ pro слово; qua ratione lectio librorum glagoliticorum longe difficilior reddita est. Difficultatem hanc augent varii nexus et literarum duarum et plurium conjunctiones; quarum bene multas tam in Glagoliticis meis A. 1807 Pragae editis, quam in auctiori editione Historiae linguae Bohemicae A. 1819 Pragae impressa, aeri incidi curavi. Hic vero tabula IV. ejusmodi compendia e cyrillicis et glagoliticis codicibus collecta exhibet.

§. VII. Pro lectionis exercitio servire possunt specimina orthographiae, quae e vetustis codici-

bus

bus descripta hic subjungimus. Evang. Johannis C. I. v. 1—5. e codice Mosquensi quatuor evangeliorum A. 1144 scripto.

1. Искони a) баше b) слово. И слово баше ѿ бӑ c). Иб҃ъ баше слово.

In principio erat verbum et verbum erat a Deo, et Deus erat verbum.

a) Legunt искони ал҃и. Sed antiqui codices figura і pro и promiscue utuntur.
b) Pro terno баше alii legunt бѣ.
c) ѿ бӑ, legunt etiam codd. Hankianus, nunc Vindobonensis, et Mosquensis alter A. 1358. At Mosquensis tertius A. 1382 legit къб҃у, et pro primo искони jam въначалѣ, uti recentiores codd. et editiones.

2. Се d) бѣ искони ѿ бӑ e).

Hoc erat in principio a Deo.

d) Се omnes alii codd. manuscripti et editiones antiquae, quia се respondet neutri слово, ut adeo mirer, quid editores posteriores movere potuerit, ut pro се *hoc* substituerent сей *hic*.
e) Mosqu. tertius pro ѿ бӑ legit hoc loco въб҃зѣ *in Deo*. Alii recentiores uti v. 1. къ б҃у, editi к б҃у *ad Deum*.

3. Все f) тѣмь g) бꙑ и безнего h) ничтоже i) небꙑ k) еже l) бꙑ m).

Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil, quod factum est.

f) Mosqu. secundus in plurali вся тѣмь бꙑша, tertius praemissa conjunctione и, вся тѣмъ бꙑша, Vindob. plane все тѣмь бꙑша.

g)

g) тѣмь cum ь in fine omnes antiqui, excepto Mosquensi tertio, qui тѣмъ legit. Idem in бышa, бꙑ pro ъı usurpat ы.

h) Alii omnes безнего. Mosqu. secundus безнегоже omisso и. Codex Serbicus Kopitarii и безьнегоже *et sine quo*.

i) ничтоже omnes alii.

k) Vindob. небъість, Mosqu. secundus небы postposito ничтоже. Mosqu. tertius бы omissa negatione не, uti codices recentiores et editiones, neglecta syntaxi slavica.

l) Mosqu. secundus еже pro іеже antiquorum codicum.

m) Videtur hic, et antea bis, Slovo-Titla omissa, cum alii бꙑ legant. Notandum, sequentis versiculi voces вътомь животъ бѣ in Vindobonensi et Mosqu. secundo conjungi cum versu priori.

4. Въtомь n) животъ o) бѣ. ииживотъ p) ı бѣ свѣтъ чл҃комъ q).

In ipso vita erat, et vita erat lux hominum.

n) въtомь cum ь leni in fine omnes, excepto Mosqu. tertio, quem jam recentiores codd. et editiones sequuntur.

o) Pro живот vitio scribae жи lineam quintam claudit et тъ sextam inchoat, omisso во. In Mosquensi secundo sequens бѣ deest.

p) животъ omnes alii. Mosqu. secundus животъже бѣ и свѣтъ.

q) чл҃комъ Mosqu. tertius, Vindob. чл҃вкомъ. Mosqu. secundus чл҃вкмъ, pro человѣкωмъ.

5. Исвѣтъ вътьмѣ r) свьтить s) итьма t) єго u) непостиже x).

Et lux in tenebris lucet, et tenebrae eam non comprehenderunt.

r) Vindob. вотьмѣ, Mosqu. secundus et tertius вотмѣ.

s)

s) Vindob. свьтитьса; igitur in utroque antiquissimo ь pro ѣ et i pro и. Mosqu. tertius свѣтитьса, Mosqu. secundus plane да свѣтитса.

t) Alii тма tenebrae.

u) кго etiam alii. Mosqu. autem secundus его, uti recentiores codd. et editiones, exceptis Serbicis.

x) непостиже non comprehendit. Sic etiam Vindob. At Mosqu. secundus legit необатъ, Moscqu. tertius необьвтъ.

Addamus sextum et septimum versiculum e Vindobonensi codice, et conferamus eos cum codice Serbico Kop. longe recentiori.

6. Бъі члвкъ посланъ ѿ ба има кмоу иwанъ y).

Fuit homo missus a Deo, nomen ei Johannes.

y) Codex Serbicus члкь pro человѣкъ, име pro има et Iwаннь.

7. Сь приде въ свѣдѣтѣльство. да свѣдѣтѣльствоукть о свѣтѣ да вси вѣроу имоуть имь z).

Hic venit in testimonium, ut testaretur de lumine, ut omnes crederent per illum.

z) Codex Serbicus, uti editi пріиде venit; свѣдѣтелство testimonium, свѣдѣтелсвоукть testaretur, w uti editi pro o de: sed емꙋ ei, editi vitiose pro имь per eum, δι' ἀυτꙋ.

Specimen alterum, Joh. X. 9—16. e codice Vindobonensi.

9) Азъксмь дврь. a) мною аще кто вънидеть спсетса. и вънидеть изидеть b) и пажить обращеть c).

Ego

Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur, et ingredietur et egredietur, et pascua inveniet.

a) Alii двєрь janua, ostium.
b) Melius alii и изыдєтъ.
c) Cod. Serbicus обрѣщєть, editi ѡбрѧщєтъ.

10. Тать d) нєприходить нъ e) да оукрадєть и оубиєть и погоубить. азъ придохъ f) да животь имоуть и боль g) имоуть.

Fur non venit, nisi ut furetur, et mactet et perdat: ego veni, ut vitam habeant et abundantius habeant.

d) Alias idem recte тать, non тать.
e) Pro нъ alii развѣ praeter, nisi.
f) Alii прїидохъ.
g) боль pro болє, alii лишьшє.

11. Азъ єсмь пастырь добрыи. и h) дш҃ю свою полагаю i) за овьца k).

Ego sum pastor bonus et animam meam pono pro ovibus.

h) Pro и cum aliis legendum est пастырь добрыи.
i) полагаєт in tertia persona alii; Serbicus codex, quamvis пастырь добрыи legat, tamen primam personam полагаю retinuit.
k) Cod. Serb. овцѣ, sed editiones antiquae овца, recentiores овцы, quae inflexio non Slavica sed Russica est.

12. А наимникъ l) иже нѣсть пастырь. ємоуже нєсоуть m) овьцѧ своѧ. видить вълка n)

идоуща

идоущa o), и ѡставлаѥть ѡвьца и бѣгаѥть. и вълкъ расхꙑщаѥть ꙗ p) и расподить q) ѡвьца.

Mercenarius autem, qui non est pastor, cujus non sunt oves propriae, videt lupum venientem et relinquit oves et fugit, et lupus diripit eas et dispergit oves.

l) Editi наѥмникъ. καὶ graeci textus ante иже non legit Slavus.
m) нѣсоуть editi quidam et Cod. Serb. hoc loco, alibi несоуть.
n) Alii волка, et infra волкъ. Cod. Serb. влька et влькь neglecto, ut solet, discrimine inter ъ et ь.
o) градѹща editi, гредоуща Cod. Serb.
p) расхытить ѥ Cod. Serb. расхитить их editi.
q) распоудить scribendum erat.

13. А наимникъ r) бѣжить. ꙗко наимникъ ѥсть. и нерадить ѡ овцах s).

Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, et non curat de ovibus.

r) наѥмникь et наимникь. Cod. Serb.
s) овцах alii.

14. Азъ ѥсмь t) пастꙑрь добрꙑи. и знаю моꙗ. и знають мꙗ моꙗ u).

Ego sum pastor bonus et cognosco meas, et cognoscunt me meae.

t) Alii ѥмь. Cod. Serb. subinde ѥсомь.
u) Cod. Serb. ме, моѥ pro мꙗ, моꙗ.

15. Ꙗкоже знаѥть мꙗ ѡць. и азъ знаю ѡца и дшю мою x) полагаю за ѡвьца.

Si-

Sicut novit me pater et ego agnosco patrem, et animam meam pono pro ovibus.

x) своѭ. Cod. Serb. convenienter syntaxi slavicae.

16. Инъı. y) ѡвьцѧ имамъ. ıже несоуть ѿ двора сего и тъı z) ми подобаетъ привести. и гла҃ мои оуслъıшать aa). и боудеть едино стадо. и единъ пастъıрь.

Alias oves habeo, quae non sunt ex ovili hoc, et illas me oportet adducere, et vocem meam audient, et fiet unus grex et unus pastor.

y) и инъı editi; инїе Cod. Serb. pro инъıѧ.
z) тъıѧ editi, тїие. Cod. Serb.
aa) оуслишеть Cod. Serb. neglecto, ut saepe, discrimine inter ъı et и.

Specimen tertium Joh. X, 1—8. e codice Ruthenico (potius Serbico) Bibliothecae Vaticanae.

1. Аминь аминь гл҃ю вамь. невьходеи a) двѣрми вьдворь ѡвчїи. нь прѣлазеи b) иноудѣ c) тать d) есть и разбоиникь.

Amen amen dico vobis, qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed transcendit aliunde, fur est et latro.

a) не входай editi.
b) прѣлазѣ Cod. Serb. Kopitarii, прелазѧ editi.
c) иноуда Cod. Serb. Kopitarii.
d) тьть Cod. Kopitarii, (cf. вънинъ pro воинъ cod. Hankiani). Ante тать addunt editi той, cum in graeco ἐκεῖνος legatur.

2. А выходеи двєрми, пастирь e) к҃ ѡвцамь. Qui autem intrat per ostium, pastor est ovium.

e) пастырь editi. Serbici codices negligunt saepe et confundunt discrimen inter ы et и.

3. Ѳємоу двєрникь ѿврьзакть f) и ѡвцє гласъ кго слышать g). и свок ѡвцє глашакть по имєни и изгонить к h).

Huic ostiarius aperit, et oves vocem ejus audiunt, et suas oves vocat nominatim et educit eas,

f) ѿвєрзаєтъ editi.
g) слишєть Cod. Serb. Kopitarii, perperam posito и pro ъı. слышатъ editiones antiquae.
h) ихъ Genitivum pluralem pro accusativo к seu ꙗ habent editi.

4. И кгда свок ѡвцє i) иждєнєть, прѣдними ходить. и ѡвцє поникм k) идоуть, ꙗко вѣдєть l) гласъ кго.

Et quum suas oves emiserit, ante eas vadit, et oves illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus.

i) своꙗ овцꙗ editiones antiquae, recentiores russice овцы. Cod. Serb. ubique ѡвцѣ.
k) по нємъ editi.
l) вѣдатъ editi.

5. По чюждємжє нєидоуть, m) ꙗко нєзнають чюждєго n) гласа.

Alie-

Alienum autem non sequuntur, quia non noverunt alienam vocem.

m) Desunt hic нь бѣжеть ѿнего, quae Cod. Serb. Kop. legit. Editi но бѣжатъ ѿ негѡ, fugiunt ab eo.

n) чюждега Cod. Serb. Kop. cum inflexione recentiori vulgaris dialecti га pro го. Editi antiquiores чюждагѡ, posteriores чѹждагѡ.

6. Сию притчю рече имь IС. шниже неразоумѣше о) что бѣше р) ꙗже глаголааше имь.

Hanc parabolam dixit eis Jesus: illi autem non intellexerunt, quid esset, quae loquebatur eis.

o) неразѹмѣша editi.
p) бяше editi. бѣ Cod. Serb. Kop.

7. Рече же паки q) имь IС. аминь аминь глю вамь r) азь кесмь дверь s) швцамь.

Dixit ergo iterum eis Jesus: Amen amen dico vobis, ego sum ostium ovium.

q) пакы recte Cod. Serb. Kop., паки editi, polonice.
r) Ante азъ legunt editi ꙗкѡ, quia, ὅτι.
s) Pro дверь Cod. Serb. Kop. пастирь pastor, utique vitiose.

8. Вьси єлико t) их пріиде прѣжде мене, татие u) соуть и разбоиници. нь непослоушаше x) их ѡвце y).

Omnes quotquot eorum venerunt ante me, fures sunt et latrones: sed non auscultaverunt eos oves.

t) єликоже Cod. Serb. Kop. єлико editi.
u) татїє editi. тьтїє Cod. Serb. Kop. uti supra тьть pro тать. Alias ь est signum vocalis ambiguae, uti in нь, quod Russi legunt но, Serbi на.
x) но непослꙋшаша editi.
y) овце Cod. Serb. Kop. sed alibi овцѣ. Editi antiquiores овца pro овцѧ, recentiores russice овцы.

Oratio dominica Matth. VI, 9—13. ex editione Petropol. 1816.

Ѻ҆́ч҃е на́шъ, и҆́же є҆сѝ на нб҃се́хъ, да ст҃и́тсѧ и҆́мѧ твоѐ: да прїи́детъ цр҃ствїе твоѐ: да бꙋ́детъ во́лѧ твоѧ̀, ꙗ҆́кѡ на нб҃сѝ, и҆ на землѝ. Хлѣ́бъ на́шъ насꙋ́щный a) да́ждь на́мъ дне́сь: и҆ ѡ҆ста́ви на́мъ до́лги на̑ша, ꙗ҆́коже b) и҆ мы̀ ѡ҆ставлѧ́емъ должникѡ́мъ на̑шымъ: и҆ не введѝ на́съ во напа́сть, но и҆зба́ви на́съ ѿ лꙋка́вагѡ. Ꙗ҆́кѡ твоѐ є҆́сть цр҃ствїе и҆ си́ла и҆ сла́ва во вѣ́ки. А҆ми́нь.

a) Ms. Serb. Kop. насꙋществнїи. Ms. Pragense насꙋщественыи.
b) Ms. utrumque ꙗкоже pro ꙗкѡ. In reliquis praeter Orthographiam conveniunt cum textu hic impresso.

Grammaticae Slavicae
Pars I.
De vocum formatione.
Caput I.
De syllabarum radicalium Structura.

§. 1.

Voces compositae e simplicibus constant, uti благовѣствованїе evangelium, bona annunciatio, ex благо et вѣствованїе; законопреступленїе legis transgressio, ex закон, пре et ступленїе; закон vero ex за et кон.

Simplices voces sunt aut primitivae, ut благо, aut derivatae, uti вѣствованїе, ступленїе.

E primitivis aliae sunt nudae, quae syllabam radicalem sine servili litera exhibent, ut благ, за, кон, пре, ступ; aliae auctae, i. e. servili litera indutae seu formatae, ut благо, ступленїе. Accessit enim syllabae radicali nudae благ terminatio generis neutrius о; et syllabae ступ terminatio participii passivi ен, ob labialem п inserto epenthetico л: ступлен, unde verbale ступленїе.

De-

Derivatae ab aliis vocibus jam formatis deducuntur, uti verbalia вѣствованїе, стѹпленїе immediate a participiis passivis вѣствован, стѹплен verborum вѣствовати, стѹпити. Ex his стѹпити primitivum est a nuda radice стѹп formatum, вѣствовати vero derivatum, immediate a вѣство, hoc autem à вѣсти, alias вѣдѣти deductum, cujus nudam radicalem syllaba вѣд constituit.

In investigandis igitur vocum polysyllabarum etymis radicalis syllaba a servilibus literis, quae in formatione vocum accedere solent, accurate distinguenda est. Vocis derivatae et simul compositae прeизбыточествовати superabundare, proximum etymon, rejecta praepositione прe, est избыточество, remotius autem избыток, quod superest. Hujus autem compositae et derivatae vocis, rejecta praepositione из et terminatione ок, primitivum erit быт, ab Infinitivo быти formatum. Resecta etiam terminatione ти remanet nuda radicalis syllaba бы.

Vocis decompositae засвѣдѣтелствовати testificari, rejecta praepositione за, etymon compositum est свѣдѣтелство testimonium, hoc autem accedente terminatione ство a свѣдѣтель deducitur, hoc vero ab Infinitivo свѣдѣти derivatur. Haec autem vox constat ex praepositione с, et simplici verbo вѣдѣти scire, ut itaque testis свѣдѣтель dicatur, quod rei conscius sit. Rejecta terminatione Infini-

tivi

tivi ѣти. Constat igitur засвѣдѣтелствовати ex tribus simplicibus elementis за, с, вѣд, quae conjuncta, accedentibus formativis ѣти, ел, deinde ство et овати vocem septem syllabarum produxere. Sic преизбыточествовати a бы, accedentibus formativis ти, ок, ство et овати, derivatum, et cum пре et из compositum est.

Itaque, cum formatio vocum sine cognitione radicum et literarum, quae his accedere solent, clare exponi non possit, consideranda sunt primum simplicissima vocum stamina et primigenia syllabarum radicalium structura, deinde literarum formativarum functiones.

Classis I. Syllabarum radicalium.

§. 2. Classe I. continentur eae syllabae, radicem constituentes, quae aut sola vocali, aut unica consona initiali, et vocali finali, quae tamen in paucis etiam abesse possit, constant; suntque sequentes:

1.	—	а	о	у	—	—	и	ѧ	—	—
2.	въ	ва	—	—	вы	—	ви	—	вѣ	—
		ба	бо	бу	бы	—	би	—	бѣ	—
		па	по	—	—	—	пи	пѧ	пѣ	—
		ма	—	—	мы	—	ми	мѧ	—	—

3.	нъ	на	—	ну	ны	не	ни	—	нѣ	—
		ла	—	—	—	—	ли	—	—	—
		ра	—	ру	ры	—	ри	—	рѣ	—
4.		да	до	ду	—	—	—	—	дѣ	—
	тъ	та	—	ту	ты	—	—	тѧ	—	—
5.		за	—	—	—	—	зи	—	зѣ	—
		—	—	—	—	же	жи	жѧ	—	жю
	съ	—	—	су	—	сь	си	—	сѣ	—
		—	—	—	—	ше	ши	—	—	—
		—	—	—	—	—	ци	—	—	—
		—	—	—	—	че	чи	чѧ	—	чю
6.		ха	—	—	—	—	—	—	—	—
	къ	ка	—	ку	кы	—	—	—	—	—

Syllabas во, но, со, ко, cum vocali euphonica, huic indiculo insertas non reperies, cum ad въ, нъ, съ, къ referendae sint. Sic et femininum та et neutrum то a тъ, еи (й) vero et се hoc, a сь orta sunt.

§. 3. Continentur hac tabula prima stamina plurium partium orationis, et quidem

a) Pronominum personalium:

и eum, ѧ eos, е id, ю eam.

ва, fem. вѣ nos, primae personae Dualis.

м primae personae nota, inde ми mihi, мѧ me,

мы nos (ἡμεῖς).

ны nos (ἡμᾶς), нам nobis, нас nostrum.

ты tu, ти tibi, тѧ te.

De-

Determinativorum et demonstrativorum:

тъ ille, iste, fem. та, neutr. то; inde adverbium тȣ isthic, illic.

сь hic, fem. си, neutr. се, inde Interjectio се ecce.

Reciproci recto carentis: сѧ se, Dat. си, Gen. себе.

Relativi: же, quod pronomini и suffigi solet: иже, ꙗже, еже, qui, quae, quod.

Interrogativorum: че, cui determinativa то et со suffiguntur; hinc что, чесо, quid; et к, cum quo то conjungi solet: кто, quis?

b) Verborum, quorum praeterita simplicia prima themata exhibent:

би feriit; hinc бити, бїю.

пи bibit; hinc пити, пїю. мы lavit; hinc мыти, мыю.

Eadem ratione a вы, ви, вѣ, ба, би, ны, ла, ли, ры, рѣ, да, дѣ, ты, та, сѣ, ши, чи, чѧ seu ча, чю seu чȣ, ка, кȣ formantur Praesentia выю, вїю, вѣю, бїю, баю, ныю, лаю, лїю, рыю, рѣю, даю, дѣю, тыю, таю, сѣю, шїю, чїю, чаю, чȣю, каюсѧ, кȣю. A themate жи: жити, живȣ vivo. Ab и: ити, идȣ eo, a ше vero шедȣ, a бѣ fuit, aut a бы: быти, fut. бȣдȣ ero.

A ма, мѧ, мѧ, ри, дȣ, зи, сȣ, кы: манȣ, минȣ, манȣ, ринȣ, дȣнȣ, зинȣ, сȣнȣ, кынȣ.

A пѧ tetendit, пѧти, Praes. пнȣ. Sic etiam мнȣ, тнȣ, жнȣ, чнȣ, a мѧ, тѧ, жѧ seu жа, чѧ seu ча, exclusa vocali thematis formata sunt.

 c)

c) Particularnm non flexibilium, uti Praepositionum: о, у, въ, вѣ, па, по, на, до, за, съ, къ; Conjunctionum: а, и, бо, нъ, ли, да; Adverbiorum не, ни, нѣ. Haec, uti Praepositiones aliis vocibus praefixae, composita constituunt: оумы abluit, почто quare, пода porrexit, забы oblitus est, сниде descendit, недѹг morbus, нечист immundus, никто nemo, ничто et ничесо nihil, нѣкто aliquis, нѣчто aliquid etc. Constat itaque никтоже ex elementis: ни-к-то-же; et ничесоже ex ни-че-со-же.

d) Substantivorum et Adjectivorum, si litera servilis in fine accedat. Sic дѣй, in compositis злодѣй malefactor, любодѣй fornicator, est persona agens, factor, a дѣ seu дѣю. Eodem modo derivatur бой praelium a би seu бїю caedo, жив vivus a жи, живѹ vivo, пиво potus a пи, пїю bibo, дар donum a да, даю do, вѣтр ventus a вѣ, вѣю, вѣти flare, et infinita alia. Formas autem Substantivorum et Adjectivorum primitivas, quae nulla servili auctae sint, haec tabula nullas comprehendit. Neque Illyricum нада spes, expectatio, cujus compositi pars altera да syllaba radicali nuda constare videtur, objici potest. Nam нада ex надежа, pro надежда, a надѣю seu надеждѹ contractum est. Lusatarum vero inferiorum *sa* i. e. за lacryma ex *lsa* ortum, et ipsum

lsa

lsa ex слзд seu слѣзд, apud Lusatas superiores селзд, contractum est.

§. 4. Cum Lexicon radicum hoc loco inserere non liceat, saltem primae seriei hujus classis significatus paucis indicabimus.

а Conjunctio, at, sed, et.

о seu ѡ Praepositio, de: ѡ нем de eo, ѡ ком de quo.

ѡ̑, Interjectio, o!

у 1. Praepositio, apud: у негѡ apud eum, у когѡ apud quem.

у 2. Adverbium: не у, nondum. уже jam, compositum ex у et же.

у 3. Stamen verbi simplicis ути, ую, cujus composita изую exuo, et ѡбую induo, in usu sunt.

убо οὖν, itaque, compositum ex у et бо.

и 1. Conjunctio, et: идем и мы, imus et nos. ибо etenim, compositum ex и et бо enim. или aut, compositum ex и et ли an.

и 2. Pronomen, Accus. и eum, Instrum. sing. имь per eum, Gen. plur. их eorum, ѿних ab iis, Dat. им iis, к ним ad eos, Instrum. ими per eos, с ними cum iis. Ante vocalem и transit in consonam j: егѡ ejus, емꙋ ei; ея ejus (feminae), ей ei fem., ю eam, е Accus. id, я eos.

иже ex и et же compositum Pronomen relativum, qui, fem. яже, quae, neutr. еже quod.

и 3.

и 3. Stamen verbi ити ire, cujus Praesens идꙋ eo, Praet. иде ivit.

ꙗ stamen verbi ꙗти capere, Pret. ꙗ, ꙗт, Praesens имꙋ.

ꙗ eos, eas, ea, Acc. plur. ab и. ꙗже ab иже.

ѥ, ѥт, ѥти Serbici codices pro ꙗ, ꙗти.

ѥ seu є id, Accus. gen. neutr. ab и; ѥже ab иже.

ю eam, Accus. fem. ab и. юже ab иже.

Specimen hocce facile augeri potest, si omnia derivata et composita ipsi syllabae radicali subjiciantur. Sub жи ex. gr. non solum жив, живот, ѡживꙋ, поживꙋ, житїе, житель, жительство, жительствꙋю, sed etiam жизнь, жито, житница, пажить et compositorum, quorum primam partem живо constituit, copia collocanda erit.

§. 5.

Classis II. syllabarum radicalium, quae duabus consonis aut vocali initiali, quae consonae aequivalet, et consona finali constant.

A vocali solida inchoantia:

1) уй. 2) ов, ав, ов, ѡв, упь, ум. 3) он, ун; ул; ор. 4) уд, от, ѿт. 5) аз, уз, ось, ус. 6) аг уг; ух; ок, ук.

увѡ refer ad у et во primae classis.

упь confer cum вапь,

уз confer cum вяз.

уже jam, refer ad у et же primae classis.

уже

уже funis, refer ad уз: уза.
уши aures, refer ad ух: ухо.
очи oculi, refer ad ок: око.
учити docere, refer ad ук: ука.

A vocali liquida:

1) ꙗй, ѥй. 2) ив, ꙗв, ѥв, ꙗп, ꙗм. 3) ин, юн; иа, ꙗл, ѥль, ꙗр. 4) ꙗд, ѥд; ꙗт. 5) из, ꙗз, ѥз; ѥж; ꙗс, ѥс. 6) иг, ꙗг, юг; юх; ꙗк, ѥк.

идꙋ eo, refer ad и: ити primae classis.
юза, юзник refer ad уз: уза́.
южика cognatus, refer ad уз; уже.
южный, южскый australis, refer ad юг.
ѥчати sonare, refer ad ѥк.
юхати odorari, refer ad ух: ухати.
ꙗкѡ quia, ꙗкый qualis, vide sub ак derivata ab и.

A labiali в:

1) вой. 2) вав, вап, възпь, вым. 3) вън (внѣ), вонь, вын, вин, вѣн; вла, вал, вол, вел, вил; врѣ, вар, вер, вѣр. 4) вад, вод, вед, вид, вад, вѣд; вет; вит, вѣт. 5) въз, вез, ваз, вѣж; вас, вес, вась, выс, вис, вѣс; (вош), веч. 6) вѣх; вык, вѣк.

вивати refer ad ви: вию seu винꙋ primae classis.
волити, вола refer ad вел: велѣти velle.
водити, вождꙋ, вождь refer ad ведꙋ ducere.
воз, возити refer ad вез: везꙋ vehere.
вез in вездѣ ubique, refer ad весь omnis.
вос in восток, восход refer ad въз seu воз.
выше, вышнїй refer ad выс: высок altus.
вѣшаю refer ad вѣс: вѣсити suspendere.
вѣщаю refer ad вѣт, unde etiam вещ res, pro вѣщ.

вѣч-

вѣчный aeternus, est a вѣк seculum.
вага libra, est a germ. *Wage*, inde важити.

A labiali в:

1) вꙋй. 2) вав, вав, вов. 3. ван, вал, волв, вꙑл, вѣл, вле, влю; вар, вор, вꙋр, вер (вра), вир, вре (ври). 4) вод, вѣд, вд (вдѣ); вот. 5) воз, вез; вос, вѣс, вꙋч. 6) вог, вѣг; вох; вок, вꙋк, вык.

бой praelium, et Iterativum бивати, refer ad би: бити primae classis.
быв, бывати refer ad бы: быти.
блюю in Infinitivo блевати vomere.
бѣжати fugere, refer ad бѣг: бѣгꙋ.
божїй, божество, ad бог.
бич flagellum, ad би: бїю.

A labiali п:

1). 2) пав, поп, пꙋп. 3) пень, пѣн; пал, пол, пыль, пел, пил, пла, плꙋ, пле, плѣ, плю; пар, пыр, пир, пер, пир, пра, про, пре, при, прѣ, пр. 4) пад, под, пꙋд, падь; пот, пꙋт, пꙋть, пыт, пит, пат, пать, пт. 5) паз, пас, пес, пис, пѣс; пше, пач, пꙋч. 6) пꙋг, пѣг; пах, пꙋх, пых, пих (пха), пѣх; пак, пꙋк, пек.

пой in напой potus, напоити ποτίζειν, et пиво refer ad пи: пїю primae classis.
пепел cinis, compositum ex по et пел, refer ad пла: плати, палити.
поне saltem, utpote compositum refer ad по et не, pro н seu е, ab и. Sic et поненже resolvendum est in по, не (е) et же.
пр: addita terminatione Praeteriti ѣ: прѣ, inde прѣти, cujus Praesens прю, a quo пра lis.

поз

поз in поздw, поздѣ est e по et с, mutato с in з ob д sequens.
пос in послѣ post, itidem e по et с, cui servile лѣ accessit.
пѣш, пѣшїй pedes, refer ad пѣх, inde et пѣхота pedites.
печ in печаль moeror, (forte et печать sigillum) refer ad пекѹса.
пещь furnus, est a пекѹ pinso.
пища cibus, a питати nutrire, alere.

A labiali м:

1). 2). 3) мен (мн), мень, мн (мнѣ) мѣн; мал, мол, мел, мил, мѣл; мор, мир, мїр, мѣр, мр (мрѣ). 4) мѹд, мед, мѣдь; мат, мот, мѹт, мыт, мет, мат, мѣт. 5) маз, моз, мѹж; мыс, мас, мѣс, мыш; меч, мач. 6) мог; мг (миг), мах, мох, мѹх, мѣх; мак, мок, мѹк, мак, мк.

май Majus, peregrinum est. мой meus, ope ой derivatum, refer ad м (ма, ми, мы) primae classis.
мимо praeter, refer ad минѹ, мїю.
мажѹ ungo, масть, масло ad маз: мазати.
межа limes, междѹ inter, ad мед.
мжити, мизати nictitare, мжа nictitatio, ad мг,
мѣшати miscere, ad мѣс: мѣсити. мшѹ ad мах, мех, Russ. мох, Serb. et Carniolis мах, muscus.
мочити, мѹчити ad мок, мѹк. мче in промче ad мк: мкнѹ.
мощ, мощи, магати, можен, ad мог: могѹ possum.
мягкый mollis Russicum est, ortum e Slavico мак: маккый.

A linguali н:

1) най. 2) нов, нив, нев, нѣм. 3) нын, нан; нор, нѹр, нир, нр (нрѣ). 4) над, нѹд; нить.

5)

5) низ, нз (нзе), нож, нес, нос. 6) наг, ног, нѣг, нак, ник.

наю, нам, нас, наш, cum a fine aucta sint, ad ны primae classis referenda sunt.
нажити, ѡбнажити, nudare, refer ad наг nudus.
ноз in ноздри nares, ad нос nasus.
нѫжда ad нѫд: нѫдити cogere.
нижак, нижнїй, ad низ, нижѫ, низѫ deorsum.
ниже neque, compositum est ex ни et же.
ношѫ, носити portare, refer ad нес: несѫ.
ниц pronus, et ничѫся, ad ник: никѫ.
нищ pauper, est derivatum a ничто nihil.
нощ nox, si щ ortum sit ex кт, radicem incognitam нок supponit.
взнак supinus, est ex вз et нак, germ. *Nacken.*

A linguali л:

1) лай, лой. 2) лав, лов, лев, лѣв; лъв (лов), лѫб, леб, люб; лап, лоп, лѫп, лип, лѣп; лом. 3) лан, лон, лѫн, лен, лин, лѣн, лн (лнѫ); лел, лил. 4) лад (лод), лѫд, лед, лад, люд; лет, лѣт, лѣть, лют. 5) лаз, лоз, лиз, лаз (лѣз), лож, лѫж; лас, лос, лыс, лис, лѣс, лиш. лиц, лѫч. 6) лаг, лѫг, лег, лаг (лѣг), лг (лга); лих, лях, лѣх, лак, лок, лѫк, лык, лик, лак, лѣк.

лежати jacere, ложе lectus, ложити, лагати ponere, refer ad лаг: лагѫ.
лжа mendacium, лож mendax, ad лг; лгати. Praesens лгѫ et лжѫ.
лож in ложица (лжица) videtur peregrina radix, Confer germ. *Löffel*, et graec. λαβίς.
лишити orbare, лишенїе defectus, ad лих refer.
лише superflue, ad лих.
личный personalis, ad лице facies, persona.

лѣчити

лѣчити mederi, лѣчба curatio, ad лѣк.
лочити lambere ad лок: локати.
лаща lens, lentis, siquidem щ ex т ortum sit, ad hanc classem, non ad tertiam, spectat.

A linguali р:

1) рай, рой 2) раб, реб, рб (рба); раб, рѹк, рыб, реб, рąб; роп, реп, рѣп; рам, рем, рѹм. 3) ран, рѹн, рѣнь. 4) рад, род, рѹд, рыд, рąд, рѣд, рд (рдѣ), 5) раз, роз, риз, рѣз; раж, рѫж (рож), рыж, рж (ржа); рос, рѹс, рысь, рąс, рѣс, рѹш, рѣщ; рач, рѹч. 6) рог, рѹг, рыг; рѹх, рых; рак, рѹк, рык, рѣк (рек).

раб servus, равен aequalis, in aliis dialectis роб, ровен.
ров fovea, refer ad ры: рыю fodio. Ab eodem рылец, рыло derivantur.
ринѹ, отринѹ, repellere, refer ad рѣю primae classis.
рало aratrum, pro орало, refer ad ор: орати arare.
раждаю genero, pario, refer ad род: родити.
рожен veru, stimulus, refer ad ражень.
рожа a peregrino *rosa* ortum est.
рожец, рожци, *κεράτια*, siliquae, refer ad рог cornu. Huc refer et Adject. рожан.
рождїе est collectivum a розга palmes; refer utrumque ad роз pro раз. Alternant enim а et о in hac particula.
ржа, ржда aerugo, refer ad рдѣти, a quo differt ржѹ, ржати, hinnire.
рас in распнѹ, распинаю dispando, crucifigo, refer ad раз.
рачица est diminutivum a рака tumba.
рѹчка vas, urna, refer ad рѹка.

A litera д:

1) дой. 2) дав, два (двѣ), дев, див, дѣв; док, дꙋб, деб, дꙋп; дом, дым, дмꙋ. 3) дын, день, дно; дал, дол, дѣл; дар, дер (дра). 4) дѣд, дат, дѣт. 5) дѣж, дес, дѣс. 6) дꙋг, дег; дх (дых), дик.

A дой formatum est доити lactare.

A дав 1) давити, ꙋдавити suffocare; a дав 2) давнѡ pridem. A дев 1) деверь levir; a дев 2) девать novem. A дѣв дѣва puella, virgo. A див mirum, дивитиса mirari. Ad док spectant доба, добрый. дꙋб est quercus. A деб est дебрь vallis. A дꙋп дꙋпла concavitas. дом est domus; дым fumus, quod ad дмꙋ referri possit.

дына pepo, день dies, дно fundus. A дал далѣе longius, далекый longinquus, remotus. A дол долꙋ, долѣ deorsum, humi. A дѣл est дѣлити partiri, at дѣло opus, est a дѣю. A дар ꙋдарити percutere. A дерꙋ, драти, lacerare est Iterativum дирати, et дира foramen.

дѣд est avus, дѣта infans.

дѣжа convenit cum germ. *Döse*.

A дес 1) est десать decem; a дес 2) десный dexter, десница dextera; a дес 3) десна, plur. десны (Boh. дасни) gingivae A дѣс est Boh. дѣсити terrere.

A дꙋг est compositum недꙋг morbus et дꙋж robustus, дꙋга vero est iris. A дег est Russ. деготь (olim apud Boh. *dehet*) pix liquida, germ. *Theer*. A дх est дхнꙋ seu дохнꙋ, Iterativum дыхати, Praes. дышꙋ, spirare. At дꙋша anima est a дꙋх spiritus, quod est formatum a дꙋ: дꙋю primae classis.

дик in dialectis est idem, quod slavicum дивїй ferus, incultus.

A

A litera т:

1) тай. 2) топ, тѹп, теп: том, тем (тм), тим, тѣм. 3) тън (тон), тѹн, тын, тен, тин; таль, тол, тѹл, тыл, тел, тѣл, тл (тлѣ); тор, тѹр, три, тр (трѣ, тры). 4) тать, тѹт, тет, тат. 5) тез, таз; тес, тис, тѣс; тѹч. 6) тѹг, таг; тѹх, тих, тѣх. ток, тѹк, тык, тек, тк (тка), тк (тче).

Ab adverbio тай, occulte, formantur таити occultare, тайна mysterium etc. At таю, таяти liquescere, refer ad та primae classis.

тѹп est obtusus, hebes, inde тѹпити.

A тем seu тьм est тьма tenebrae, inde темный, темница carcer. A тьма differt тма myrias.

тимѣнїе et тина coenum, faex, non significatu, sed secunda radicali differunt.

тѣма est sinciput, vertex.

A тон formatur adjectivum тонкый, tenuis. тонѹ, mergor, convenit cum топнѹ, топити,

A тѹн formatur adverbium тѹне (тѹнѣ) gratis, frustra. тын est sepes, a тен vero тенето cassis, plaga.

тѣнь est Russis umbra, pro Slavico сѣнь seu стѣнь.

тѹл est pharetra; тыл occiput, tergum.

тла corruptio, a тлѣти, unde et тлѣнїе.

телец vitulus, differt a тѣло corpus, non solum forma, sed et ipsa radicalis syllabae vocali.

трїе, три, tres, tria, in derivatis et compositis vocalem mutat; hinc тре, трок, троица trinitas.

трѹ, трѣти et трыю conveniunt et significatu et ipsis radicalibus literis cum latino *tero*, *tritum*.

A тать fur, est татька furtum etc.

тета est amita, matertera; тятива chorda, nervus.

тез

тез in compositis тезо: тезоименїе idem nomen.
тѹжити refer ad тѹга taedium.
тязати, unde тяжба lis, judicium, contentio refer ad таг: тагати; quo etiam spectant: тяжанїе quaestus, тяжатель operarius, agricola; тяжек gravis, тагота, тяжесть sunt a таг: тагнѹ.
A тес formatur тесати, тешѹ; a тѣс vero тѣсный angustus, тѣснота angustia. тѣшити delectare est a тѣх, unde утѣха consolatio.
тис est taxus; тисѣ quiete et тишина refer ad тих.
теча cursor, теченїе cursus, refer ad тек.
точию solùm, confer cum токмω.
ток fluxus, et точити, unde точило torcular, refer ad тек: текѹ.
тѹча est nubes, imber, grando.
тѹчен, тѹчный pinguis est a тѹк.
тѹшити exstinguere refer ad тѹх.
ткати texere, differt à ткнѹ, et ejus Iterativo тыкати figere, unde дотыкатися tangere.
тицати, стицати confluere, concurrere, est a текѹ.

Inchoantia a sibilantibus: a ѕ et з:

1) зай. 2) зов (зва); зок, зук, зык, зяк; зем, зим, зми. 3) зна, зѣн; ѕла, зел, ѕѣл; зар, зор, зрѣ, зр (зрѣ, зир, зор). 4) зад, зять.

заяц lepus formatum est à зай, nisi potius sit a за primae classis.
зыбати agitare cunas, a зык. зыбель cunae, Russis et Carniolis.
зѣница pupilla à зѣн, cui terminatio ица accessit.
зрѣю maturesco, differt a зрю, зрѣти aspicere, cujus iterativum est зирати. Substantiva vero a зрю deducta inter з et р inserunt о: позор, зазор.

зад-

здати videtur compositum ex с et дати, eodem modo, uti latinum condere. Iterativum à здати est зидати aedificare, hinc et зид murus apud Serbos, зедь fem. apud Bohemos. Legitur Psalm. 101, 8. на здѣ, ἐπὶ δώματος et Ps. 128, 6. трава на здѣх, χόρτος δωμάτων. Concordant Psalterium Ms. Bibl. Palatinae et editio Veneta loco primo, verum secundo versiculo legunt на зданїи in aedibus. Inflexarum vocum здѣ et здѣх casum rectum auctor Concordantiarum in Psalmos, Antiochus Kantemir, ignoravit; Polykarpow vero in Lexico trilingui sub зда citat здо., istudque explicat per кровля, σκέπη, tectum, respiciendo certe versiculos Psalmorum citatos, cum зда et здо nullibi legatur. Localis casus in sing. здѣ, in plur. здѣх, rectum habere possit зъд seu зод, cum зодчїй architectus vix aliunde deductum sit.

A litera ж:

1) 2) жв (жва), жаб. 3) жен, жин, жал, жел, жил, жар, жр (жрѣ). 4) жад, жид, жд (жда). 5) жез, жас. 6) жг (жег).

Pro жвꙋ, жвати mandere, apud Russos жую, жевати.

жаб, жен, жил sunt Genitivi plurales a жаба rana, жена mulier, жила vena. Ast женꙋ refer ad гна: гнати.

жупел sulphur, germ. *Schwefel* peregrinum, sed civitate donatum est.

жинѣ Bohemis est seta equina, Carniolis жима, *Roſshaar.*

жертва victima, sacrificium, жрец sacerdos, est a жрꙋ, жрѣти (жрети) immolare, sacrificare. Norunt tamen Slavi et пожрети et hujus Iterativum пожирати (unde жир), deglutire, devorare; Carnioli non nisi жрем (pro жрꙋ), жрети,

vo-

vorare, Serbi ждерати eodem significatu. Russis praeter Slavicum жрети etiam жрать in usu est. Bohemi distinguunt жерѹ, жрати vorare, a жрѹ, пожрѹ, пожрети deglutire.

жатва messis, жатель messor, sunt a жати, жнѫ: primae classis.

жажда sitis, refer ad жадати, cujus Praes. primum жаждѹ.

жезл baculus, virga, supponit radicalem syllabam жез.

жизнь vita, жив, живити, живот, житель, жито, et plura alia refer ad жи: жити primae classis.

жигати, жизати sunt Iterativa a жгѹ, жещи.

A litera c:

1) сой, сѹй, сїй. 2) сов, снв; соп, сѹп, сып сеп, снп, сп (спа, спе, соп), спѣ; сам, сѹм, смѣ. 3) сан, сын, синь, сън (сон), снѹ, сѣн, сѣнь; сало, соль, сѹл, сел, сил, сла (сыл), слѹ, слѣ; сор, сѹр, сыр, сир, сѣр. 4) сѹд, сад (сѣд, сад), сѣд; сот, сыт, сит, ста (сто), сто, стѣ. 5) със (съса, сос); соч, сеч, сыч. 6) саг; сх (сох, сѹх, сых); сак, сок, сѹк, сак, сѣк.

сой, сов sunt Genitivi plurales a сова corvus glandarius, сова noctua.

A сїй formatur сїяти splendere, nisi plane sit a си, quod ad primam classem referendum est.

собака canis Russicum est, non Slavicum.

Reciproci Genitivus себе, Dativus et Localis себѣ, augmentum еб recepere.

сѣмя semen, a сѣю derivatum est, quod in prima classe locum habet.

Prae-

Praeteritum спа est a спати dormire, спе vero a forma спнꙋ. Praeteritum Gerundivi сп inserit euphonicum о: усоп, усопшїй.

смѣю audeo, differt a reflexivo смѣюсѧ rideo. Ab illo sunt смѣлый audax, смѣлость audacia, ab hoc смѣх risus.

сил est Genitivus a сила virtus, vis, et a сило laqueus.

A слꙋ: слꙋю fit словꙋ appellor, inde слово verbum.

слѣма trabs summa, est a слѣ ope ма formatum.

Factitivum садити ponere, plantare, est a сѣдѣти sedere, et hoc a primitiva forma садꙋ.

сѣдѣю canesco, est a сѣд, сѣдый canus.

сѣть laqueus, differt a syllaba radicali verborum сѣтити, посѣтити invisere, et сѣтовати lamentari, plorare.

A стѣ deducta videri possint стѣнь umbra, alias сѣнь, et стѣна paries, murus. Confer graecum σκιά.

сажа fuligo, refer ad садити.

сажень orgyia, ad сагати spectare videtur, cum Bohemi *sah* i. e. саг dicant.

сице sic, сицев hujusmodi, a demonstrativo сь primae classis derivata sunt.

сꙋша arida, et сꙋшити siccare, refer ad сꙋх siccus, aridus,

сѣч, сѣченїе caedes, сѣчиво instrumentum secandi (Psal. 73, 6. λαξευτήριον), uti Iterativum сѣцати sunt a сѣкꙋ.

A litera ш:

1) шꙋй, шїй. 2) шив; шеп, шип; шꙋм. 3) шин; шел; шар, шир. 4) шат. 5) шес, шиш.

шꙋй et шꙋїй, inde шꙋица laeva manus.

шїи plur. jusculum e brassica, vulgo щи, Russis usitatum.

шїа, Russ. шеа, collum, slavice et выя.
шаяти, ошаятися, vitare, abstinere.
шибати, cujus compositum прошибатися de arboribus Luc. 21, 30. legitur: прошибаются emittunt folia, προβάλωσιν.
шип, inde шипок rosa canina.
шум est sonitus; шар color.
шед: шеду refer ad ше primae classis.
щататися fremere, щатанїе fremitus, in libris Serbicis шетанїе.
шес syllaba radicalis numeri шесть sex. Confer. hebraicum שש, lege шеш.
шаг gressus, шагаю gradior, sunt voces Russicae.
шик sericum Apoc. 18, 12. Ostrogiensis et Mosquensis prima editio habent, pro шелк; sed utrumque peregrinum est. Illyrii sericum свила vocant, alii aliter. Olim et шида (a germ. *Seide*) in usu fuit. Nam 2 Esdr. 3, 6. in antiquis editionibus legitur кидаръ шиданый, pro hodierna interpretatione кїдаръ виссонный, quae graeco κίδαριν βυσσίνην melius respondet.
шев (шов) sutura, швец sutor, шило subula a ши: шию suo, primae classis, derivata sunt.

Quae a litera duplici щ inchoantur, uti щуд gigas, щудо portentum, щит scutum, ad tertiam classem spectant, quia щ aequivalet literis шч.

A litera ц non nisi pauca inchoantur:

1). 2) цѣв, цѣп. 3) цѣн, цѣл, царь. 4) цѣд, цат.

цѣвь, f. Carniolanis et Serbis est tibia, fistula, tubulus, germ. *Spule*; inde цѣвница lyra, fistula.
цапла Russis est ardea, Serbis vero чапла.
цѣп 1) masc. flagellum, germ. *Dreschflegel*.
цѣпь 2) fem. catena Russis, in libris slavicis чепь.

цѣп 3) pro щеп: цѣпити, цѣпати findere (ligna), Russis щепати.

цѣп 4) inde цѣпенѣю obrigescere, Marc. 9, 18; ωцѣпенѣвает (olim ωцѣпѣнѣвает) arescit. Bohemis цепенѣти est rumpi, perire.

цѣн gen. plur. a цѣна pretium, inde цѣнити aestimare, цѣнный pretiosus; многоцѣнный multi pretii.

цѣл integer, sanus, inde цѣлѣти, нцѣлѣти sanari, цѣлити, исцѣлити sanare; цѣлую, цѣловати salutare, salvum esse jubere, osculari; цѣломудріе sobrietas, σωφροσύνη.

царь rex, vox peregrina, sed ab annis plus mille civitate donata. Inde царица regina, царск, царский regius, царство et царствіе regnum. вцаритисѧ et царствовати regnare, царьград urbs regia (Constantinopolis).

цѣд, inde verbum цѣдити colare, ωцѣждати percolare, цѣдило colum.

цата, in lib. Serb. цета, Luc. 20, 24. denarius; hinc apud Russos bracteola aurea sive argentea lunulae figuram referens, apud Bohemos цетка, germ. *Flitter.*

A litera ч.

1) чай. 2) чав, чап, чеп. 3) чин, чел, чар, чер. 4) чад, чуд, чет, чт (чте). 5) чез, чиж, час, чес, чаш, чих.

чай, inde чайка avis, apud Russos larus, germ. *Mewe*, apud Bohemos vanellus, *Kibitz*.

чав, inde чавка monedula apud Serbos, apud Bohemos et Carniolanos кавка.

чувство sensus, interposito в epenthetico, refer ad чу: чую sentio, in prima classe.

чап Bohemis est ciconia, *Storch*, Carniolis чапла, Serbis autem ardea. Confer Russicum цапла.

чєп, m. embolus, *Zapfen*, differt a чєпь, f. catena, чєпочка catenula, Exod. 28, 24, Russis цѣпь, olim Slavis вєрига.

чин ordo; чинити ordinare, componere.

чєл, inde чєло frons, чєлѧдь familia, чєловѣкъ homo, чєлюсть mandibula.

чар, plur. чары, magia, praestigiae, inde чаровати, чарованїє. чародѣй veneficus, φαρμακὸς Apoc. 22, 13. Et 2 Tim. 3, 13. чародѣи sunt impostores, seductores, γόητες; чародѣѧнїѧ Gal. 5, 20 sunt veneficia, φαρμακεῖα, et Act. 19, 18. περίεργα, curiosae artes. Bohemis чара est linea, certe nigra, чарове autem artes magicae, a lineis nigris ita dictae.

чєр, collatis чєрт niger spiritus, diabolus, чєрта linea, videtur radix Adjectivi чєрн; quod tamen malim ad tertiam classem referre.

чад gen. plur. a чадо filius aut filia, τέκνον, dimin. чадцє filiolus, collect. чадь liberi, compositum исчадїє proles. чадолюбица Tit. 2, 4. φιλότεκνος, liberorum amans.

чꙋд gen. plur. a чꙋдо miraculum, чꙋдитисѧ mirari. Huc refer чꙋждь alienus, extraneus. чꙋжїи eliso д idem est ac чꙋждїй, quod minus recte чꙋждый in impressis libris scribitur.

чєт gen. plur. a чєта turma. сочєтати, сѫчєтати, conjungere, Matth. 19, 6. Marc. 10, 9.

чт, Praet. чтє, Praes. чтꙋ, Inf. чєсти, Iterat. читати, 1) numerare, 2) legere, 3) honorare. Inde 1) число, чисма, numerus, 2) чтєнїє lectio, чтєц, читатєль, lector. 3) чєсть honor. чтилищє 2 Thess. 2, 4, σέβασμα numen, quod colitur.

чєз, inde чєзнꙋ tabe consumi apud Russos; in slavicis libris non nisi compositum cum из legitur: Praeteritum исчєзє, Fut. исчєзнꙋ, Iterat. исчєзати ἐκλείπειν, deficere, evanescere.

чиж,

чиж, чижик Russis, чижек Bohemis, notissima avis acanthis, fringilla spinus L., *Zeisig*.
час hora, часослов horologium, preces horis statutis persolvendae.
чес, inde чесати pectere, pectine colligere, carpere, Praes. чешу. чесало pecten. чешуя squama. Huc refer чеснок, Bohemis чеснек allium.
чаш Gen. plur. a чаша calix, poculum.
чих, inde чихати et чхати, чихну et чхну, sternutare, чхненїе, et чханїе sternutatio. Bohemis *kychati*, *kcychati*, idem ac Russis чихати.

Inchoantia a gutturalibus г, х, к.

A litera г:

1) гай, гой. 2) габ, гоб, губ, гыб, гом, гум. 3) ган, гун, гни, гн (гна); гол, гул, гор, грѣ. 4) гад, год, гуд, гат, гот. 5) гуж, гас, гус. 6) гуг, гук.

гай est nemus. гой Interjectio, at гойный copiosus. Bohemis *hojiti* (гоити) est curare, mederi.
габ, inde огабїе molestia. In Psalterio Veneto legitur: огабїе твораху ми, Psalm. 34, 13. pro внегда они стужаху ми, ἐν τῷ αὐτοὺς παρενοχλεῖν μοι, cum ipsi molesti essent mihi. Bohemis *ohawa*, *ohawnost* abominatio, *ohawny* abominabilis, adhuc in usu sunt.
гоб, inde гобѣти revereri, colere, observare jejunium.
губ gen. plur. a губа spongia, Russis губы sunt labia, Bohemis *huba* os.
губити perdere, est factitivum a гыбну. губитель λοιμος, homo pestilens.

гыбну,

гыбнꙋ, изгыбнꙋ, гыблю а гыбати perire, гыбель perditio.
гꙋмно area. гꙋна stragulum villosum.
гананїе Psalm. 48, 5. πρόβλημα propositio; гананїа Ps. 77, 2. ab inusitato ганати.
гонити insequi, persequi, est Iterativum a гнати, женꙋ. гонитель persecutor.
гнїю putresco, inde гной stercus, fimus, 2) ulcus. гноен ulcerosus. гноище sterquilinium.
год, голый nudus, implumis, calvus. голоть glacies, Russis гололедица, *Glatteis.* голень tibia, crus.
гор Gen. plur. a гора mons; горѣ sursum, горнїй superior.
горница coenaculum, ἀνώγεον; superior locus, δῶμα, Act. 10, 9.
горе vae, malum; горѣе, горше, pejus.
горѣти ardere, flagrare; confer грѣю.
горек, горькый, amarus, горесть amaritudo.
горꙋшица a горꙋха, inde зерно горꙋшно et горꙋщичне granum sinapis.
грѣю calefacio, грѣюсѧ calefio.
гад reptile, serpens. гадити vituperare; гажденїе δυσφημία, convitium, 2 Cor. 6, 8.
год tempus, Russis annus. година hora, pro час
годѣ есть, gratum est, placet, inde угодный gratus, qui placet.
гꙋдꙋ canere fidibus, inde гꙋдец, гꙋсли. Apoc. 14, 2. гласъ слышахъ гꙋдец гꙋдꙋщихъ в гꙋслѧх своих, vocem audivi citharoedorum citharizantium in citharis suis.
гать strata via in paludibus, гатити sternere viam palustrem.
готов paratus, ἕτοιμος; готовити, готовати, уготовити praeparare.
гасити, угасити, Iterativum угашати extinguere; угасати, гаснꙋти extingui.
гꙋсь anser; гꙋсѧ pullus anserinus.

гѹсеница βρȣχος, bruchus Ps. 104, 34. Est autem гѹсеница proprie eruca, *Raupe*. Bohemis *hausenka*.

гѹгнив μογιλαλος, balbus, difficulter loquens, Marc. 7, 32. Bohemis *huhnjawy* est per nasum loquens.

гѹк clamor inconditus, strepitus; гѹкати clamare, sonare, cucubare.

A litera х:

1). 2) хов, хоб, хыб, хоп (хап), хом. 3) хал, хѹл, хыл; хар, хор, хер (хѣр). 4) ход, хѹд, хот, хыт. 5) хыж, хас. 6) хох, хѹх.

ховати, хыба, хопити, хаса Bohemis usitata sunt.

хара larva Russorum, peregrinum videtur.

хобот cauda, ὀυρα, a хоб, Apoc. 12, 4. Russis хобот est proboscis elephanti; Bohemis extremitas retis, piscinae, quia caudae formam habent. Illyriis *hobotnicza* (хоботница) polypus.

хѹла blasphemia, хѹлити blasphemare, хѹлник blasphemus.

ходити ambulare, Praesens хождѹ, хожѹ, Iterat. est a шедѹ; вход ingressus, исход egressus.

хѹд vilis, egenus, хѹждшее віно, vinum deterius. сѹдищем хѹдым κριτηρίων ἐλαχίςων, judiciis minimis, 1 Cor. 6, 2. вх хѹдѣ одеждѣ ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι, in sordido habitu, Jac. 2, 2.

хотѣ voluit, хотѣти velle, Praesens хощѹ, affine graeco χατέω.

хытити rapere, Iterativum хыщати; хыщник raptor, хыщеніе raptus.

хыжа, dimin. хыжица, tugurium, casa; Croatis hisa, hisicza (хыжа, хыжица). Carniolis vero *hiſha* (lege хыша), et Bohemis olim chysse, chysska. Serbis ижина pro хижина est cubile, cella,

хо-

хохол crista, a хох, et хѹхманїе obtrectatio a хѹх.

A litera к:

1). 2) каб, коб, кап, коп, кѹп, кып, кам, ком. 3) кан, кон, конь, кѹн; кал, кол, кол(кла), кла, клю; кор (кар), кѹр, кер. 4) кад, кѹд, кыд; кот, кѹт, кыт. 5) каз, коз, кож, кос (кас), кѹс, кыс (кыш), каш, кош, кыч. 6) кох, кѹх, кыг; как, кок, кѹк, кык.

кой in покой refer ad чи: почїю.
ков seditio, ковник seditiosus, a ковати cudere, cujus stamen кѹ: кѹю ad primam classem spectat.
кывати movere (caput), refer ad кы: кынѹ.
капати stillare, капла stilla. At капище delubrum. Act. 17, 23 βωμος, ara.
копати fodere, ископати effodere. копыто ungula.
копа idem quod кѹпа. копїе hasta.
копоть fuligo. Bohem. *kopet*. Confer graecum *καπνος* fumus.
кѹпа cumulus; кѹпнѡ simul; совокѹпити colligere, congregare.
кѹпити emere, кѹпец emtor, кѹпла mercatura. At кѹпина rubus.
кѹпати, покѹпати, lavare; кѹпѣль lavacrum.
кыпѣти (кипѣти) ebullire, effervescere.
камень, rarius камы, lapis, petra. каменїе collect. lapides; каменный lapideus.
ком Russis frustum, massa rotunda, inde Serbicum комад.
комар culex, оцѣждающїи комары, Matth. 23, 24. excolantes culices. кана est genus vulturis.
канѹ, канѹти stillare, refer ad капати.
конец, a кон, finis; кончина consummatio, finis.
конь fem. inusitatum, inde искони a principio.

закон lex, ex за et кон, quasi actio finita, plurium sententia conclusa,
конь equus, olim et комонь; конник eques.
кѹна martes.
кал coenum, в кал тинный ad volutabrum coeni, 2 Petr. 2, 22.
кол palus, колю, клати pungere. коло rota, колеса rotae, колесница currus. At колѣно genu.
кыла hernia; licet vox haec Russis, Illyriis et Bohemis nota sit, videtur tamen esse peregrina, a graeco κηλη.
кляса, клятся juravit, клятися jurare, кленѹся juro, et кленѹ (sine ся) maledicere. клятва juramentum.
клюю, клевати, rostro ferire, tundere, tertiae classi propius accedit.
карати Iterativum verbi корити, покорити subjicere, subdere.
кора cortex; корень radix, collectivum кореніе radices; корица cinnamomum, Apoc. 18, 13.
корысть spolium. Cum Bohemi *korzist* pronuncient, scribendum esset користь.
корыто canalis, alveus.
кѹр, кѹра, кѹра, gallus, gallina, pullus.
кѹрити fumare; кѹреніе дыма vaporem fumi, ἀτμιδα καπνȣ, Act. 2, 19. Bohemi fumum densiorem *kurz* (кѹрь), minus densum *dym* (дым) appellant.
крыю, крыти tegere, Iterativum крывати, inde кров tectum, tabernaculum.
кадити adolere, suffire, кадило thus, кадильница thuribulum; кажденіе, каженіе, incensum, suffitus.
кѹдель pensum lini; stupa Bohemis.
кѹдри cincinni.
кыдати jacere, projicere Illyriis. Bohemis et Carniolis fimum ejicere.

котел ahenum, gothice *katil*, quae vox a Gothis ad Slavos transierit. Confer latinum catinus, catillus, germ. *Kessel*, *Ketel*. Legitur Marci 7, 4. котлωм pro χαλκιων, aeramentorum.
кот catus; котва anchora. кѹт angulus.
каз, accedente и habetur Praeteritum кази, Inf. казити destruere, mutilare, inde проказа lepra; каженик eunuchus, Act. 8, 34. 36. 38. 39.
каз, accedente а: каза Praeteritum, казати Inf. показати ostendere, monstrare, Fut. покажѹ.
коза capra, козїй caprinus, козорог capricornus, козел hircus, козлїй hircinus; козлогласїе; козлогласованїе vox hircorum, clamor ingratus ebriorum. Rom. 13, 13. et 1 Petr. 4, 3. козлогласованїа sunt comessationes, κῶμοι. At Gal. 5, 21. nunc безчинны кличи pro козлогласованїи codicum antiquiorum legitur.
кознь insidiae, μεθοδεία, refer ad кѹю.
кожа cutis, pellis; кожан, кожаный, pelliceus. 2 Tim. 4, 13. кожаныа sunt membranae, in Ms. кожныа; in antiquiori codice Mosqu. кожницю веммараны conjuncta sunt.
кос merula. коса falx foenaria, *Sense*, et 2) capilli Serbis. косно oblique. коснѹ et коснѹса, касатиса, прикасатиса tangere, attrectare. At косен cum o ambiguo (in Mstis кѫсен, in libris Serbicis касен) tardus, коснѣти, коснию, коснѣнїе, tardare, tardatio.
кѹс bolus, frustum, a кѹсати mordere; кѹсити non nisi in compositis obvium: вкѹсити gustare, искѹсити tentare, искѹситель tentator; искѹшенїе tentatio.
кыс (кис), inde кыснѹ acesco, кысел acidus; кысель pulmentum acidum e farina fermentata etc.
каша puls, pulmentum, dim. кашица.
кашель tussis, кашлати tussire.
кошь cophinus; кошница sporta

кычѹ

кычꙋ (кичꙋ), кычити inflare, 1 Cor. 8, 1: ἡ γνῶσις φυσιοῖ, раꙁꙋм оукѡ кичит. 2 Cor. 12, 20. кичєнїꙗ sunt φυσιώσεις, inflationes, tumores, at codex A. 1324 legit грьдынѥ. Est autem гордына Jac. 4, 16. ἀλαζονεία, arrogantia.

кꙋга Illyriis hodiernis est pestis; vox aliis Slavis prorsus ignota, inde кꙋжан, Croatis et Carniolis кꙋжєн, peste correptus.

кыхати sternutare, Serbis кихати, Croatis et Carniolis kihati, Bohemis *kychati*.

кок, inde кокошь gallina, Russicum кочєт gallus, Illyricum кокот gallus. Serbis кокош, кокошица et кока gallina. At Russis vulgare кока est ovum.

кꙋколь, zizania, proprie agrostemma githago L. *der Kornraden.*

кыка (кика) longiores capilli, cirrus; *der Zopf* apud Serbos et Illyrios; vox rari usus. Legitur tamen in Apostolo A. 1324 ter. 1 Cor. 11, 14. кькь растить κομᾷ, comam nutrit, pro hodierno власы растит, v. 15 vero in feminino кькꙋ растит, et eodem versu pro κόμη, coma seu capilli, iterum in masculino кьк. ь inter duo к nondum uti vocalem euphonicam Illyriorum, id est uti a, pronunciatam fuisse, sed potius uti Carniolorum brevissimum obscurum *e* facile admiserim. Hinc hodiernum кєчка apud Croatas.

§. 6. Hac classe non solum Pronomina, ut оь, он, аꙁ, ин, сам, et Particulae, ut ок, ѿ, иꙁ, вꙁ (воꙁ), прє, при, под, най, над, ниꙁ, раꙁ, et Verborum themata, sed etiam Substantivorum et Adjectivorum tam formae primitivae, quam derivatarum formarum radices bene multae continentur. Nam уй, ум, уа, уд, пад, юг, вой, бог et

plura

plura alia Substantiva sunt. тр, бѣл, мал, нов, нѣм, лѣп, лих et multa alia Adjectiva et quidem masculina. Feminina rejecto а, et Neutra rejecto о in Genitivo plurali hic posita scito, ut мѹк a мѹка, сел a село. Vocum derivatarum Syllabae radicales subinde exhibentur nudae, etsi in usu non sint. A radice ов, quae omnino a pronomine ов distinguenda est, овен et овца, ab от отец, a ти тице, a врѣ вар et варити, a вет ветох, a выс высок, ab aliis alia, ope formativarum iis affixarum derivantur.

Plurium verbi formarum themata hic spectantur. A syllabis enim кле, клю, крѣ, плѹ, плю, зна, смѣ, слѹ, гни, грѣ, кры formantur primae personae: клею, клюю, крѣю, плѹю, плюю, знаю, смѣю, слѹю, гнїю, грѣю, крыю. A syllabis вед, вод, вез, нес, мог, тек: ведѹ, водѹ, везѹ, несѹ, могѹ, текѹ, quae, uti alia hujus formae, sine ѹ Praeteritum Gerundivi constituunt. A staminibus vero мк, тк, сх: мкнѹ, ткнѹ, схнѹ.

A syllabis вид, вѣд, лет, хот primum formatur Praeteritum simplex adnexo ѣ: видѣ, вѣдѣ, летѣ, хотѣ; deinde Infinitivus addito ти: видѣти, вѣдѣти, летѣти, хотѣти. Eodem modo a staminibus вр, кд, пр, мн, мр, рд, тр, зр, жр: врѣ, врѣти; кдѣ, кдѣти; прѣ, прѣти; мнѣ

мнѣ-

мнѣти; мрѣ, мрѣти; рдѣ, рдѣти; трѣ, трѣти; зрѣ, зрѣти; жрѣ, жрѣти.

A syllabis гыб, вак, люб et aliis adnexa characteristica Praeteriti и: гыби, ваби, люби, inde гыбити, вабити, любити.

A syllabis вит, пыт, пит, пис, маз, рыд, каз adnexa characteristica Praeteriti а: вита, пыта, пита, писа, маза, рыда, каза, inde Infinitivus витати, пытати, питати; писати, мазати, рыдати, казати. Eodem modo formantur a staminibus пер, рж, др, тк, зд, жд, сп, сл, сс, гн, кол Praeteritum et Infinitivus: пра, прати; ржа, ржати; дра, драти; тка, ткати; зда, здати; жда, ждати; спа, спати; сла, слати; сса, ссати; гна, гнати; кла, клати.

Indiculo huic non judicavi inserendas syllabas seu nominum seu verborum, quae in derivatione mutationem subeunt. Nam hae ad primitivam formam reducendae sunt. Sic лож, лжа ad лгати; лежати, ложити, ложе, лагати ad лагу; суша, сушити ad сух, сх; мучити ad мука referri debuit. Iterativa возити, носити, гонити supponunt primitiva везу, несу, жену (гнати); igitur in indiculo praemisso nonnisi syllabae radicales primitivarum, non vero derivatarum vocum reperiuntur.

Numerale два duo, dualis, три pluralis numeri terminatione aucta sunt. дно fundus, сто cen-

tum

tum neutrorum o finali terminantur. нить filum, inter radices locum habet, quamvis ope ть formatum videatur a verbo deperdito нїю, quod Latinorum neo, netum respondet. Si orientales linguae consulantur, море mare, certe a мо aqua, addito servili ре deductum est. Sed etymologus Slavicus tutius intra limites linguae propriae se continebit.

§. 7.

Classis III. syllabarum radicalium.

Hujus classis syllabae tribus, subinde quatuor, rarius quinque consonis constant, quarum primam in paucis vocibus vocalis initialis supplet. In his in ordinem redigendis non solum prima litera, sed etiam secunda radicalis respicienda fuit.

Inchoantia a vocali solida:

алќ; одр, утр; осмь, усм, ость, уст; ащ; агн.

His addi possunt огнь ignis, угль carbo, et bisyllaba овод seu овад tabanus, oestrus, meridionalibus Slavis обад; овес avena, овощ poma, омела viscum, омег cicuta, олха, олша alnus, урод stultus, орех nux, есетр, Russis осетр, acipenser sturio, угорь anguilla, et alia, quorum origo

et

et derivatio non satis explorata est, uti орѹдїе instrumenta, орѹжїе arma. Peregrina sunt акр, аер, обол obulus, онух, анеѱей consobrinus, анкура anchora, оцет acetum, immo et уповати, Bohemis *ufati*, germ. *hoffen*.

алк: алкати, алчѹ, esurire, inde алч, алчба fames.

одр lectus, grabatus.

утро et ютро mane, matutinum tempus.

осмь octo, vide Numeralia.

усма corium, усмен pelliceus, e corio, olim et уснїе; Carniolis etiam hodie *vufcnje*, Croatis *vuszonye*. усмарь coriarius.

ость arista, inde остр acutus.

уста plur. os, oris, inde устна labium.

аще, id est аще, Adverb. si.

агн, inde агнец agnus, агница agna. Pro агна in aliis dialectis ıагна agnus.

оса vespa, refer ad ос: оса. Compositum оспа variolae, refer ad о et сыпѹ, спѹ; обилїе abundantia ad об et вил; общ, общїй communis, ad об et вещ; отава foenum secundum, *Grummet*, Bohemi, Carnioli et Russi norunt, sed quo referam, dubius haereo.

A vocali liquida:

ıест, ıеск, ıгр; ıабл, ıатр, ıащ, ıещ, ıачм.

His adde bisyllaba ıарем jugum, ıавор acer, ıезык lingua, et ıастреб accipiter.

Ab ıест est ıестина veritas. ıестый vide inter Pronomina.

ıеск 1) inde ıескати, ıищѹ, quaerere.

ıеск 2) inde ıескра scintilla.

ıгра ludus, ıграти ludere, canere, saltare.

ıачм-

ѩблонь malus, arbor, ѩблоко malum, germ. *Apfel*.
ѩтрь, ѩтровь, leviri uxor. Serbis hodie єтрва.
ѩтра, Carniol. єтра, convenit cum lat. jecur.
ютро mane, vide утро.
ѩщерица lacerta. ѩчмень hordeum, Serbis єчам pro ѩчм. єще, Adv. adhuc.
ѩдро nucleus refer ad ѩд: ѩсти.
ѩзвец ursus meles, germ. *Dachs*, et ѩзвина fovea, uti et ѩзва, refer ad ѩзѧ. єзеро lacus ad єз.

A labialibus в, б, п, м, cum quibus frequentissime connecti solent л et р, quae in medio positae vocalem supplent.

A litera в:

внꙋк.

влн (волн), влад, влат, влг (влаг), влхв (волхв), влек, влк (волк).

врв (вервь), врб (верб), враб, врем, вран, вред, врет, врт (верт), врат, враз, врз (верз), враж, врст (верст), врес, вреск, врач; враг, врг (верг), врх (верх), врк (ворк).

вдов, вдод; воск.

His adde bisyllaba велес deus pecorum apud Slavos, Russicum ворон niger, quod Apoc. 6, 5. pro Slavico вран legitur. Porro вертеп, in Serbicis libris et вьртоп, spelunca.

внꙋк nepos, Serbis nunc унꙋк.
влна 1) lana; влна 2) fluctus, nisi hoc a влаѩтися agitari, deducere malis.

власꙋ, власти, dominari; владыка dominus.
влас capillus. влага humor. влк lupus, λύκος.
вервь restis, funiculus. Carniolis hodiedum *verv*, Serbis врвца, *die Schnur*, pro врвица.
врабїй passer. верба salix. время tempus. Serbis време, olim врѣме, nunc plane et вриеме.
вред noxa, damnum; вредити, врежꙋ, Iterat. врежлати nocere.
вретище saccus, cilicium, Serbis врећа, Dalmatis *vrechya*, Croatis *vreche* (вреће), Carniolis *vrezhje* et *vrezha* saccus.
верт et вертоград, hortus.
верзꙋ, ѿверзꙋ, ѿверсти aperire.
врач medicus, inde врачевати, врачꙋю. враг inimicus, inde вражда, враждꙋю.
вергꙋ, врещи, jacere, projicere. Part. pass. вержен, inde верженїе камене, jactus lapidis, Luc. 22, 41. uti recte exposuit Alexjejew in Lexico vocum Slavicarum. Minus recte autem ab Imperativo поверзи Exod. 4, 3. et верзися Matth. 4, 6. formam verbi верзити confinxit, cum верзи sit a вергꙋ.
верх summitas, vertex, cacumen; inde вершити.
верхꙋ triturare, Serbis et hodie вршем, вриећи pro antiquo врхꙋ, врѣщи.
вдова vidua, Indis vidaha, dimin. вдовица.
вдод upupa, вдодов ad upupam pertinens, Carniolis *udeb*, *odeb*, Croatis *deb* et *dedek*, Bohemis *dedek* et *dudek*.
воск cera, Serbis восак, cum a euphonico mobili, Gen. воска.
велблꙋд camelus, вѣглас prudentia, sunt composita. верига catena, Serbis plur. вериге, Croatis *veruga*, ope ига, ꙋга formata videntur. вопль clamor refer ad впи: вопїю. врꙋх bruchus, Lev. 11, 22. peregrinum est.

A litera б:

бобр.

блан, блон, блѹд, блѧд, блѣд, блюд, блат, блаз, близ, блист, блеск, блющ, благ, блх (блох).

брав, брев (берв), брв (бров), брем, бран, брен (берн), брн (брон), брад, брѹд, бред, брид, брд (берд), брат, бразд, брез, брезг, брз (борз), брзд (брозд), брос, брѹс, браш, брощ, брѧц, брег, брюх, брак. — быст.

Adde peregrina багр, russice багор, coccus, бисер margarita. Huc etiam refer бесѣда eloquium, sermo. At блевота, блевотина vomitus, refer ad блюю, Inf. блевати pro блюти. берлог lustrum, antrum, est compositum.

бобр castor, *Biber*, apud Illyrios nunc дабар.
блѹд fornicatio (alias error, aberratio). Hinc блѹдник fornicator, блѹдница meretrix.
блѧдѧ λῆρος, deliramentum, Luc. 24, 11. in antiquissimo codice legitur. In aliis блѧди (in Serbicis бледи), in editis лжѧ seu лжа. блѧдивы 1. Tim. 5, 13. nugaces, verbosae (mulieres), φλύαροι. Russis блѧдь est non solum garrula femina, sed plane meretrix. Haec vocis ambiguitas moverit eos, ut pro блѧди substituerent vocem лжа.
блѣд, блѣдый, pallidus. блюдо catinus, scutella, discus. блюдѹ, блюсти servare, conservare. блато palus, coenum.
блазнити scandalizare. близ prope.
блистатисѧ splendere, coruscare.
блеск splendor, coruscatio, inde блещатисѧ.
блющ hedera helix.

благо

БЛАГ, БЛАГЫЙ, bonus, benignus, ἀγαθὸς; БЛАГО in compositis est εὐ: БЛАГОСЛОВИТИ εὐλογεῖν, benedicere. БЛАГОРОДЇЕ εὐγένεια. БЛАЖЕН beatus, est a БЛАГ.

БЛОХА pulex; Bohemis olim *blcha*, nunc *blecha*. Illyriis *buha*, Serbis plane БУА, Carniolis *bouha*, Polonis *pchla*.

БРЕВНО et БЕРВНО, in Serbicis codicibus БРЬВНО, trabs, Serbis et hodie БРВНО, Bohemis *brzewno*, Carniolis *brun* masc. et *brune* neutr.

БРОВИ supercilia. БРЕМА onus. БРЕНЇЕ et БЕРНЇЕ lutum.

БРНА, БРОНА, lorica.

БРАДА *Bart*, barba. БРЕДУ, БРЕСТИ transvadare, inde БРОД vadum. БРУД illuvies, sordes. БРДО Serbis et Illyriis 1) mons. 2) pecten textorum, *Weberblatt*. Apud Bohemos *podbrdský kraj* Berunensis vocabatur, quia situs ejus sub montibus. Significatio pectinis viget adhuc.

БРАТ frater. БРАТЇА, collect. fratres, БРАТСТВО fraternitas.

БРАЗДА sulcus, differt a БРЗДА (БРОЗДА) camus, fraenum, Carniolis hodiedum *bersda* (БРЗДА) Confer gallicum *bride*.

БРЗѠ, БОРЗѠ, adv. velociter; adj. БОРЗЫЙ velox.

БРОСИТИ, БРОСАТИ, projicere, est Russicum.

БРУС cos. БРАШНО cibus, βρῶσις.

БРОЩ (Serbis БРОЋ) rubia tinctorum.

БРОЋИТИ rubia tingere, in Euchologio Serbico ѠБРОЩИТИ КРВИЮ sanguine tingere seu rubefacere. Convenit Bohemorum *zbrocen a zbrotiti*, slavice ВЗБРОЩИТИ. Sed ѠБРОЩЕНЇЕ (ШИПКА) Cant. 4, 3. est ab ѠБРОСТУ. Legitur enim in Ostrogiensi et prima Mosquensi editione ѠБРАЩЕНЇЕ, quod est proprie Slavicum, quia Slavi meridionales РАСТУ dicunt, non РОСТУ.

брацати tinnire, брацанїе tinnitus, брацало tintinnabulum, refer potius ad Russicum брак, бракаю.

брег litus. брегꙋ custodio, небрегꙋ negligo, non curo, reprobo.

брюхо venter, Polonis brzuch et brzucho, Bohemis brzicho; meridionalibus Slavis vox ignota; veteribus чрево erat venter.

брак et браки plur. nuptiae, γάμος.

A litera п:

плав, плев, плам, плем, плен, пан (полн), плѣн, плод, плат, плыт, плет, плть (плоть), полз, плз (полз, плаз), плес, плас, плѣс, пласт, пласть (поласть), плоск, плеск, плюск, плѣш, плащ, площ, плещ, плищ, плющ, плꙋг, плах, плох, плх, плак, плк (полк).

прав, прв (перв), прам; прꙋд пред (прѣд), прад, прот, прет, прат, прт (порт), прозд, прꙋж, праж, прас, прос, прѣс, прис, прс (перс), прост, прст (перст), прсть (персть), прыск, пращ, проч, праг, прꙋг, праг, прах, прак, прок, прек.

пост, пꙋст, пест, пасть, пѣст, пыск, писк (пищ), паск (пѣск), пещ.

Adde bisyllabam vocem пелес, пелесый, varius, variegatus; peregrina пѣназь denarius, numus, пластырь emplastrum, *Pflaster;* пором Russicum pro прам ratis ad transvehendum, a graeco πέραμα; прапрада, in Mss. et препрꙋда, purpura.

пле-

пелынь absinthium refer ad пел, quod latino *fel* respondet. попришє milliare, parasanga, a попрати conculcare, deductum est. плывꙋ, плынꙋ, плавати refer ad плꙋю.

плав, плавый, albus. Joh. 4, 35. нивы ꙗкѡ плавы сꙋть. Confer lat. flavus.
плєва palea; плєвєл, плєвєлїє, zizania.
пламы, пламєнь flamma, quod a платн formatum videtur.
плєна, seu ut Serbi et Russi pronunciant пєлєна fascia, Croat. et Carn. плєница. 2 Petr. 2, 4. плєница est rudens, catena, *σειρά*.
плн, полн et исполнь, plenus.
плѣн spolium, captivitas, плѣнити captivum ducere. Ephes. 4, 8. плѣнил єси плѣн. плѣнєнїє captivitas.
плод fructus, плодити, плождꙋ, et плодствовати, fructificare.
плат assumentum. платно tela.
плєтꙋ, плєсти, plectere, plicare, inde ѡплот sepes, Bohemis et Serbis плот.
плать, плоть caro, quae non editur, Gallis la chaire, плотскый carnalis, вплотитиса incarnari; воплощєнїє incarnatio. Confer Boh. pleť, Polon. płeć, cutis seu carnis color.
полза utilitas, полєзный utilis.
плзнꙋ, ползнꙋ, поползнꙋ, labi, поползновєнїє lapsus. плѣжꙋ repo, serpo, Infin. плѣзати, (apud Alexjejew плѣжити). Croatis, Carn. Bohem. plazim, Russis ползꙋ, ползти, Iter. ползати, ползаю, Serbis пꙋжєм, пꙋжати id est пложꙋ, плзати, et пꙋзити; inde пꙋж, pro плж, quod Bohemi servarunt, limax, *die Wegschnecke.*
плєсна planta pedis; плєсница sandalium.
пласати saltare; пласица saltatrix.

плстъ, полстъ, f. coactile, *Filz.*
плескати, плещѫ, plaudere manibus.
плѣшь calvitium, refer ad плѣх. Bohemis plechaty est calvus.
плащ pallium, refer ad плахта, Bohemis linteum, inde et плащаница linteum.
плещи Dual. scapulae. плищ clampr refer ad плиск.
плюще, plur. плюща, pulmo. Croatis sing. plyucha (lege плюча), Carn. plur. pluzhe, Polonis plur. pluca, n. Bohemis plice f.
плѫг aratrum, a germ. *Pflug*. Slavice aratrum est рало.
плх Bohemis est glis, *die Bilchmaus*, Croatis puh, Carniolis polh, povh, Serbis пѫ.
плакати 1) плачѫ, et плакатися, flere, inde плач fletus.
плакати 2) а radicali producto, abluere, eluere. Vukius accentu haec verba distinxit, primum signando gravi пла̀кати, alterum acuto пла́кати. Dellabella sub voce *lavar* circumflexo vocem hanc notavit: plâkati, oplâkati, isplâkati. Poloni a radicis more solito mutarunt in o: płokać. Apud Russos penitus exolevit полокати. Luc. 5, 2. pro *ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα* abluebant retia, in editione Ostrog. legebatur плакахѫ мрежа, in Mosquensi prima плакахѫ мрежи. Vocem плакахѫ cum editores Russi non intelligerent, in Evangeliis Mosquae 1606 editis substituere maluerunt ex conjectura платахѫ мрежоу, i. e. reficiebant, a платити. Qui editionis Ostrogiensis textum antiquum Mosquae 1663 recuderunt, in margine apposita glossa измывахѫ explicare conati sunt vocem Russis ignotam плакахѫ. Nunc in omnibus editionibus posterioribus измывахѫ in textu legitur.
плк, полк, castra veteribus, recentioribus agmen, legio; Polonis pułk legio, Bohemis *pluk* cohors,

Croatis et Carniolis puk plebs, turba, шполчитися castrametari, шполченїє praelium.

прав, правый, rectus, правда justitia, Bohemis veritas. праведен justus.

првый, первый, primus, quod ad пре referri potest.

праду, прасти, nere, fila ducere. At воспрану, воспрадаю, expergiscor.

пруд Serbis syrtis. Act. 27, 29. прудная мѣста, loca aspera.

претити, прещу, запретити, Iter. запрещаю, comminari, praecipere.

прт, порт, ветхи порты Jerem. 38, 11. veteres panni. прташте Serbis lintea. Carniolis et Croatis pert est pannus lineus, inde Adj. perten lineus.

праздeн vacuus, otiosus. праздник festum,

пражити torrere; пражмо tostae aristae.

просити, прошу, orare, petere, впросити interrogare. Confer lat. *precari.*

присно, semper, присный germanus, proximus, domesticus.

прси, перси, pectus, Russis грудь.

прост, простый simplex, простота simplicitas.

прст, перст, m. digitus, inde прстень, перстень annulus. At прсть, персть, f. terra, humus; перстен Adj. terrestris.

праща funda, Serb. прачка, Croat. precha, Carn. prezha, i. e. преча, Polon. proca, Bohem. прак. Confer Boh. praskati, prasstiti, percutere.

праг limen. прах pulvis.

пруг, plur. прузи locustae, прузїе collect. idem.

прок residuum; прочїй reliquus.

пост jejunium; постити (поститися) jejunare; постник jejunator.

пуст, пустый, desertus; пустыня desertum.

пустити, пущу, dimittere, ex. gr. uxorem; пущеница uxor dimissa, repudiata.

пес-

пестрый, varius, variegatus, Pol. (et Boh. olim) pstry, Boh. etiam perzesty.

пасть pugnus, Boh. pjest, Pol. pięść, Croat. peszt, Carn. peſt, Serbis песница. Russi peregrinum кулак adoptarunt.

пѣстун paedagogus, пѣстуница paedagoga, nutrix.

пискати tibia canere; пискание sonitus tibiae, τὸ αὐλούμενον 1 Cor. 14, 7. inde пищаль tibia, fistula. Apoc. 18, 22. legebatur писк pro αὐλητῶν, tibia canentium, nunc clarius пискателей.

пощ Praeteritum Gerundivi, pro постив, refer ad пост.

пещ fornax, refer ad пеку II. classis.

пища cibus, refer ad питати nutrire.

пещера spelunca, crypta, Serbis пећина, Croat. pechina, an a песк (песок), an potius a пет, latine petra? Confer Polon. pestka, Boh. pecka lapis, *Stein im Obste*. Croat. pechka, Carn. pezhka (lege печка) acinus.

пщую, пщевати inusitatum, at compositum непщевати arbitrari, existimare.

пчела apis, olim бчела, videtur ope ла a sono бзч formatum.

A litera м:

мног.

млв (молв), млн (молн), млад, млат, млз (молз), млек, млк (молк),

мрав, мрз (мерз, мраз), мрем, мрк (мерк, мрак).

мзд, мазд, мост, месть, мѣст, меск.

Adde bisyllaba мозол callus, могила tumulus. Russica молод, молот, мороз refer ad млад, млат, мраз. модр, мудр, мокр ope р formata sunt.

мпор

мног multus, inde многити multiplicare, множство multitudo.

млвити, молвити, tumultuari, turbari; млва, tumultus. Bohemis mluwiti loqui, Polonis mowić. молба refer ad молити orare.

мланїа, молнїа et молнїи sing. fem. fulgur. Serbis nunc мѹна, mutata more solito media radicali л in ѹ. Dalm. munya. Vox aliis Slavis ignota. Nam Bohemis fulgur est blesk, Croatis blefzk, Carniolis blifk, Polonis błyskawica. Luc. 17, 24. ἡ ἀστραπὴ ἡ ἀστράπτουσα redditur молнїи блистающиеа, fulgur coruscans seu fulgurans.

млад juvenis, tener (de ramis). младенец, parvulus, infans, juvenis. 1 Cor. 14, 20. злобою младенствѹйте, τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, malitia parvuli estote.

млат malleus; млатобїец Gen. 4, 22. malleator. Boh. et Croat. mlat, Polon. młot, Russ молот. млатити, млащѹ triturare. Lev. 26, 5. млаченїе tritura, pro млащенїе, a Part. pass. млащен, Russ. молочен a молотити, quae forma nunc in Pauli epistolis ter legitur: 1 Cor. 9, 9. вола молотѧща, v. 10. молотѧй triturans, 1 Tim. 5, 18. вола молотѧща bovem triturantem. Olim his in locis legebatur врѹща, врѣхѹ a врѣхѹ.

млзѹ, молзѹ, молсти mulgere. Serb. мѹсти, Praes. мѹзем (pro млзѹ), Carn. movsem seu molsem. Pro Praeterito simplici измолзе Job. 10, 10. (Ostrog. edit.) Russi измелзил еси substituerunt, quasi a мелзити. Habet enim et Polykarpow мелѕю pro vera et genuina forma млзѹ. Atqui a мелзити Praesens esset мелжѹ, non мелзю. Prov. 30, 33. мльзи (млеко) legebatur olim, nunc мелзи legitur; sed sive мелзи sive молзи pronuncies, Imperativus hic primam personam Praesentis млзѹ supponit. Ab hac radice apud Serbos мѹзенье mulsura, мѹ-

зан-

злицa mulctra, мѹзара vacca, capra, ovis, quae mulgetur, et млaз mulctus, apud Carniolos movsnjak mulctra, *Melkgelte*, *Melkfass*, et movsniza locus ubi mulgent, *Melkplatz*, in usu sunt. Bohemis mleziwo est colostrum, Russ. молозиво.

млеко et млѣко lac, germ. *Milch*. Confer lat. mulgeo, mulctus.

млкнѹ, молкнѹ, ѹмолкнѹ; Praet. ѹмолкоѹ conticui; inde молчати tacere, silere, Bohemis млчети, Serb. мѹчати, et мѹк (pro млк) silentium.

мравїй formica, Russ. мѹравей, Serb. мрав, Croat. et Carn. мравла, fem., Polon. mrówka. Boh. mrawenec.

мрзнѹ, мерзнѹ, gelare; мраз gelu, frigus.

мерзость abominatio, мерзок, мерзкый detestabilis, foedus.

мрежа et мрѣжа rete ad capiendos pisces. Bohemis plur. mrzize sunt crates.

мркнѹ, меркнѹ, померкнѹ, ѡмеркнѹ; ѡмерче, солнце Apoc. 9, 2. sol obscuratus est. мрак, сѹмрак, caligo. Act. 13, 11. мрак ἀχλὺς, тма vero σκότος, tenebrae. мрачен obscurus. Serb. мрк ater. Aliis сѹмрак est crepusculum.

медлити, медлю, cunctari, morari.

мзда merces, Goth. mizda, a graec. μισθός. мзданик mercedem requirens, безмездник mercedem non quaerens, ἀνάργυρος. мздовоздатель Hebr. 11, 6. μισθαποδότης, remunerator.

мозг medulla, cerebrum; ope г formatum videtur, inde мождяны Psalm. 65, 15. medullata, quod olim legebatur pro тѹчна.

мазга Russis, мезгра Serbis, Bohemis mizha, miza, succus arboris, mézga Croat. alburnum, videtur ope га formatum.

маздра, Boh. mazdra, Croat. mezdra membrana, diaphragma; cutis superficies carni obversa, *die Fleischseite* apud Carn. et маздрити apud

Rus-

Russos cutem a carne purgare, a масо deducta sunt.

масло, масть, refer ad мазати.

мост pont. мест (non мето) mustum, Gen. мета, Dalmat. mast, Serb. nunc муст.

месть ultio, vindicta; местник ultor, мстити, мщу, ulcisci, мститель vindex.

мѣсто locus; вмѣстити, Iter. вмѣщати capere. въ мѣстѡ vide Adverbia.

мещу à метати refer ad II. classem.

меск mulus, Gen. мска, inde мща, мщата pulli mulorum. Croat. mezg, et mezgina mula.

мысль mens, refer ad мыс.

мшел lucrum, мшелоимец 1 Tim. 3, 3. est turpis lucri cupidus, αἰσχροκερδής.

мечта, мечтаніе, phantasia, phantasma, мечтаюся somniare, a мкну, Praet. мче.

мечка ursa est, contractum ex медвѣдица.

A litera н:

нрав, нощ.

Addi posset нищ egenus, nisi a ничто deducere malis. Huc quoque refer peregrina нард, нітр, et bisyllabam vocem невод sagena, quam Russi et Bohemi servarunt; непщевати compositum mihi videtur, uti недуг et infinita alia ex particula не et radice propria.

нрав mos, indoles, Serb. нарав, Russice норов, Boh. olim nrawy, nunc mrawy, in plur. Si нрав cum lat. mos, moris, conferatur, licebit dicere literas нр esse radicales, ав, vero formativas.

нѣдро, надро, Boh. надра plur. a ядро praefixo н. Sic composita внутр ab утр, unde et утроба, внушити ab ухо, уши.

НО-

ноздри nares, Serb. ноздрве, germ. *Nüstern*, re-
fer ad нос.
нужда necessitas, ad нудити.
нощ nox, a radice нок esse possit.
нощвы Dan. 14, 33. alveolus, Russ. ночвы, Carn. neshke, nishke, Boh. necky (нецкы) germ. *Trog*.

A litera л:

лобз, лесть, лист, лыст, ласк, леск, лоск (леск, лск), луск.

Addere possis Russicum лещ cyprinus brama, *Brachsme*, et bisyllabum лосось salmo trutta, *Lachsforelle*; item Slavicum лаща lens, Croat. lecha (леча), nisi hoc malis ad лат II. classis referre. лїван, лївада pratum, лїтра, peregrina sunt. лебедь cygnus, Serb. лабуд, Croat. labud, Carn. labud, lobod, Pol. łabędź, Boh. labut' (лабуть), et лебеда atriplex, Serb. лобода, ope едь, уд formata sunt. Idem de vocibus лопата, ланита, лагода, atque aliis sentiendum. лѣствица scala a лѣзу, лѣсти derivatum est. Vox ластовица hirundo, supponeret radicem ласт, nisi potius a власть deducenda sit. Bohemi saltem olim wlasstowice scribebant. Solet et alias в ante л excidere; lasz (лас) apud Croatas pro влас.

лобзати, лобжу, Iter. лобызати, облобызати, osculari; лобзанїе osculum.
лесть fraus, dolus, fallacia, льстити, льщу, dolose agere; прельстити, Iter. прельщати, прельщаю seducere, прельщатися errare. льстивый dolosus,

льстец

лстец seductor. дѹх лестчїй spiritus erroris, 1 Tim. 4, 1. et 1 Joh. 4, 6. Sed quae ibidem v. 2. addita sunt и дѹха лестча non leguntur in graecis editis et Vulgata.

лист folium; листвїе collect. folia. древо листвано Jerem. 3, 6. lignum (arbor) frondosum.

лыст m. tibia, crus. Psalm. 146, 10. ниже вълыстѣх мѹжескиꙋх благоволит, οὐδὲ ἐν ταῖς κνήμαις τοῦ ἀνδρὸς εὐδοκεῖ, neque in tibiis viri beneplacitum est ei. Quaeri possit, quis sit Nominativus a Locali лыстѣх. Antiochus Kantemir posuit лысть, cum Russ. лытка femininum sit; Polykarpow vero лысто habet, quod alii repetivere. Servarunt Serbi лист, sura, *Wade*, etsi, ut solent, ы et и non distinguant. Phrasim одоше листом illustrabis, si листом ad crus (лыст) referas. Vocant et Croatae suram lisztanyck, et Oswaldus Gutsmann notat sub voce *Wade*: *Wade samt dem Beine*, listonik, m., krazha; łatki pl. Pluralis łatki supponit singularem łatek. Russis лытка est sura. Bohemis lytka f. olim in usu erat, nunc leytko, plur. leytka.

ласкати adulari, blandiri, inde ласканїе adulatio, κολακεία, 1 Thess. 2, 5. Vide etiam ласкатель, ласкателница, ласкателный, ласкателство apud Polykarpow. Apud eundem ласкосердство est edacitas, gula. Alexjejew plures explicat voces ex ласко compositas: ласкосердити, ласкосердство, ласкосердствовати, quod in Bibliis correctis Amos 6, 4. legitur, et ласкосердый. Postrema vox etiam in Bibliis Ostrogiensibus Prov. 29, 21. legitur: ласкосерд бѹдет, κατασπαταλᾶ. Bohemis laska est amor, charitas, Polonis łaska gratia, favor. Confer Svecorum älska amare.

леска Serb. Croat. corylus, Russ. леща, Polon. laska, leszczyna, Boh. leska, ljska, Carn. lieshje collect.; лешник Serbis, lesnyak Croatis, leshnek sive lieshnik Carniolis nux avellana, Polonis

las-

laskowy orzech; Bohemis leskowy, ljskowy orzech.

лоск Russ. fulgor, laevigatio, inde лощить laevigare. Carniolis lesk, leskanje et lisk fulgor. Bohemis lesknu et lsknu, Croatis leszketam micate, fulgere.

лѹска squama, siliqua, folliculus, Russis, Polonis, Croatis, Carniolis; Bohemis vero lusk *die Schote*, inde lusstina, Croatis luschina, Carn. lushina; inde et Boh. luskati, lauskati nuces diffringere, enucleare, Russ. лѹщить.

лѧща lens, lenticula, vide in secunda classe.

A litera ρ:

ρаст (ρост), ρыск, ρист (ρищ).

Huc omnino referendum bisyllabum ρогоз scirpus, πάπυρος, Job. 8, 11., alias typha, inde ρогозина in Prologo mensis Maji, apud Serbos ρогожина, Russ. ρогожа, Bohem. rohožka, storea, teges. Рамн, gen. ρамна, Psal. 57, 10. est graecum ῥάμνος. Collectivum ρождїе palmites, sarmenta, a ρозга Croat. rosgye; ρозга vero a radice ρоз, cui germ. *Reis* respondet. ρопот, ρоптати, ρопщѹ, refer ad ρоп secundae classis. ρтѹть mercurius, apud Polykarpow живаѧ ρтѹть, argentum vivum, e latino *argentum* contracta et deformata vox est. Russorum ρевень a rheum. ρемень lorum, convenit cum germ. *Riem*, *Riemen*. ρжавый rubiginosus, est a ρжа rubigo, et hoc a ρдѣти.

ρас-

ϱаєтѹ, ϱаєти, Bohemis imo et Russis ϱоєтѹ, crescere; inde factitivum ϱаєтити, ϱащѹ, germinare, augere. ϱаєт Serb. statura, *Wuchs*, Slavice вѫзраєт, возраєт, aetas, statura. ϱаєт Ezech. 22,12. et ϱоєт Neh. 5,7. legebantur olim pro usura, nunc utroque in loco rectius лихва legitur, cum ϱаєт et ϱоєт hoc significatu Russicae voces sint, non Slavicae. In ϱаєль, штϱаєль propago, т radicale excidit ob affixum servile ль.

ϱыєкаю Russis in usu est de celeri cursu. Confer ϱиєтаю. Olim 3 Esdrae 11, 37. legebatur левъ ϱыщѹщ leo rugiens, certe vitiose pro ϱычѹщ a ϱыкати, melius nunc ϱыкающ.

ϱиєтати, ϱищѹ, celeriter currere, ϱиєтанїе конєкое cursus equorum, ϱиєталище hippodromus.

A litera д:

двеϱь, двоϱ, двиг.

длак, долк, длань, длат, длаєк, даг (долг), длак.

дϱев, дϱок, дϱак, дϱк, дϱап, дϱем, дϱен, дϱн (деϱн); дϱоза, дϱѹз, дϱз (деϱз), дϱаж, дϱожд, дϱж (деϱж), дϱач, дϱѹч, дϱаг, дϱог, дϱѹг, дϱаг, дϱг, дϱах, дϱк.

дъжд (дожд), дъєк (доєк, деєк), дщ.

Huc spectat nomen Borysthenis днепϱ Danaprus. дϱаєлѹю refer ad дϱахл moestus. дебел, доблїй, добϱый ad secundam classem spectant, quo etiam refer девеϱь levir. дѹбϱава silva est a дѹб quercus, immo et arbor in genere, saltem apud Illy-

Illyrios. дємωн graecum est et non nisi in Apocalypsi legitur, cum alias graeco δαίμων slavicum бѣс respondeat. дракωн, gen. драконта nunc Isai. 27, 1. cum ѕмїй (gen. ѕмїа) bis conjungitur, et semel sine ѕмїй ponitur.

двєри plur., rarius двєрь in singulari, janua, ostium, θύρα. Carnioli *duri*, *dure* pronunciant. двєрник janitor, ostiarius, двєрница ostiaria. врата sunt πύλαι.

двор, aula, atrium, ovile. Act. 1, 20. ἔπαυλις, commoratio. въдворитисѧ manere, demorari.

двигꙋ, двигнꙋ, подвигнꙋ, движꙋ, двизати, movere, commovere. подвиг agon, certamen.

длань f. vola manus, Serbis длан nunc est masc. gen. Polon. dłoń f. Russis долонь et ладонь.

длато scalprum, coelum. Illyriis dleto, Pol. dłoto, Russis долото.

длг, долг debitum, Pol. dług, Boh. dluh, Carn. dovg, dolg. Croat. Illyr. Serb. дꙋг. должник debitor. Confer долгый longus, δόλιχος; продолжити prolongare.

дрєво et дрѣво arbor. Collect. дрєвїє, n. arbores. дрва, дрова plur. ligna. дрєколь fustis, compositum e дрєво et коль.

дрєвнїй antiquus. дрєвлє olim.

дроб exta, minutae res. дробный parvus, minutus. дробити, раздробити, comminuere.

дрꙋбнꙋ torpeo; дрꙋблый torpidus.

дрємати, дрємлю, dormitare.

дрєн cornus mas. Serbis et дрин pro дрѣн, Dalm. drin, Carn. drin et drejn. Polon. dereń, Russ. дєрєн, inde germ. *Dörnlein*.

дрн, дєрн cespes. Polon. darń. Croatis dérn est scopulus.

дрозд turdus, Serbis дрозд et дрозак, Gen. дрозга.

дрз, дерз, дерзый, sibi confidens, audax, дрзати confidere, дрзновеніе confidentia, a дрзнѫ.

дражити, раздражити, irritare, incitare, exacerbare. подражнити irridere, subsannare, подражненіе subsannatio. At подражати imitari, подражатель imitator, a драга via, quasi eadem via incedere. At Hebr. 13, 7. pro подражайте olim in Codd. serbicis legebatur подобитесе, et подобници alibi pro подражатели.

дрождіе collect. faeces. Croat. drosgye.

држати, дeржати, tenere, держава potentia, imperium.

драчіе collect. sentes, vepres, Isai. 55, 13. Serbis дреча densi frutices, Croatis drachje senticetum. Ad vocem drach (драч) herba, gramen, notat Bellosztenecz: in Glagoliticis et Dalmaticis libris *sentis spinaque* dicitur. Bohemis драч m. est berberis. Referri possit драчіе ad драти secundae classis.

драг, драгый, pretiosus, carus. In Apocalypsi quidem semel камень драгый lapis pretiosus, et quatuor vicibus collect. каменіе драгое lapides pretiosi, legitur. At aliis in locis, ubi olim драгый pro graeco τίμιος legebatur, vocabulum честный substitutum observavi. Sic 1 Cor. 3, 12. каменіе драгое, Jac. 5, 7. драгаго плода, 1 Pet. 1, 7. дражае злата (pro многочестнѣйше) in Apostolo A. 1324 legi. драгоцѣнный pretiosus, cari pretii. драгый more suo Poloni pronunciant drogi, Russi дорогый.

драга via, olim et Bohemis draha, Polonis droga, Russis doroga. Croatis draga est convallis, Carn. sulcus (fossa) penes prata.

дрѫг, amicus, socius. дрѫгына amica; дрѫжина Luc. 2, 44. est συνοδία, comitatus. дрѫгъ дрѫга alter alterum; дрѫгый alter, alius. At secundus est вторый.

драхлый moestus, et mutato х in с: драсел, inde verbum драселꙋю. Matth. 16, 3. συγνάζων ὁ οὐρανός reddidit Slavus драселꙋа небо, Vulg. triste coelum. Ad vocem dreszel notat Bellosztenez: v. saloszten. Est autem жалостен moestus, tristis.

дѫждь, дождь, m. pluvia, in libris Serbicis дъждьad indicandam vocalem ambiguam, quam Illyrii nunc ut a, Croatae atque alii ut e pronunciant. дажда f. apud Vukium obsoletum est, pro quo Serbi киша usurpant. Aliis Illyriis dasgy (даждь), Croatis desgy, Carn. desh, gen. deshja, Bohemis desst' (дешть); Polonis deszcz et deżdż. дождити, ѡдождити pluere. Recte notat Alexjejew, formam дождевы, quae Act. 14, 17. legitur, esse pluralis numeri, addi tamen oportuisset esse casum accusativum, cujus rectus est дождеве.

дска tabula, asser; at Joh. 2, 15. дски sunt mensae, cum tamen alias Interpres Slavus vocem graecam τραπέζα servarit. Dsky zemské Bohemis sunt tabulae regni, *Landtafel*. деска aliis, uti Croatis, Carn., Polonis, Moravis est asser, Russis доска. Diminutivum a дска est дщица, qua voce Luc. 1, 63. πινακίδιον, tabella, pugillaris, redditur. Croatae deschicza (дщица) scribunt.

дщи, Accus. дщерь, filia. Russis доч pro дощ. In libris glagoliticis дещи, дещер. Bohemis olim dci, Accus. dcerz, nunc dcera; Serbis кћи, шћи et ћер, Croatis kchi, kcher, Carn. hzhi, hzher. Apud plerosque nunc Acc. pro Nom. usurpatur. Immo Isai. 1, 8. in Bibliis correctioribus legitur jam щерь сїѡна, ubi alias in Ostrogiensi et Mosquensi prima editione rectius дщи legebatur. In Psalmis et libris novi testamenti nullibi Nominativus дщи cum Accusativo дщерь confunditur. Exemplo sit мати на дщерь и дщи на матерь, Luc. 12, 53.

A litera т:

твор, твр҄д (тверд).

тлап, тлȣп, толп, тлам, тлȣм, тлст (толст), тлеск, тлач, тлах, тлак, тлк, толк.

трав, трев (трѣб), трȣб, торб, троп, трȣп, треп, тра́п, трп, трм, трн (терн); трȣд, трат, трȣт; триз, трѣз, трȣс; трес, трас, трс (терс), трсть (трость), троск, треск, трч (торч); траг (траж), трог, трг (торг), трк.

тетр; тесть, тѣст, тоск (теск), тȣск, тиск (тищ); тѣск, тъщ (тощ).

Spectant huc bisyllabae radices, etsi faciem peregrinam referant: товар merces (Serbis onus, sarcina, Croatis et Carn. *tovor* idem), тоболец pera, тополь populus, топор securis. Adde тарча scutum a germ. *Tartsche*, тысаща (olim тысȣща) a goth. thusund, тітло et тітла a latino titulus, талант, тартар, тітан, тектων, тіган, трапеза a Graecis accepta. талант in N. T. quatuordecim in locis legitur. At quid sibi vult Apoc. 16, 21. талантес? Manifestum hoc vitium priorum editionum ex талантеск ortum, qua voce interpres Apocalypseos adjectivum ταλαντιαία recte expressit, saltem in postremis editionibus emendari debuisset. Consului quondam Mosquae tres Codices, in quorum primo талантинеск, in altero талантоск, in tertio талант scriptum reperi. Croat. et Carniol.

taliga biga, Russis телѣга, peregrinis accensendum. третїй derivatum est a три. Trocha Bohemis modicum, Carn. troha, Croatis *truha* festuca, stipula, res quaeque minutissima, Russis труха, refer ad трꙋ tero. Slavo-serbicum тꙋждь, hodie тꙋдь, Croat. et Carniol. *tuj* alienus, allophylus, respondet Slavico чꙋждь, quod ad чꙋд secundae classis referendum est. нетопырь vespertilio, compositum est ex не et топырь; at топырь unde? Bohemicum et Polonicum *tchorz* (тхорь) mustela putorius, *Iltiſs*, cui Carniolicum *duhur*, *dihur*, respondet, ab odore (tetro) malim deducere. Iis enim duh (дꙋх) est et odor. Accedente terminatione орь facile дꙋх in тх transierit, eo fere modo, quo Poloni a Nominativo *dech* Genitivum *tchu* formant. Serbi in voce тхорь servarunt initiale т, at х mutarunt more solito in в, ideoque твор pronunciant. Bohemis etiam *xhorz* vulgo in usu est; Russis vero хорек, rejecto т et addita terminatione diminutivorum ек, Croatis *torecz*, Dalmatis *tor*, elisa secunda radicali х. Serbicum уторак dies Martis, Croat. et Carniol. tork, torek, est a вторый secundus, cum sit secunda dies post dominicam. Haec vocis origo si P. Marco nota fuisset, profecto Martem non appellasset Tork, neque Bellonam Torka. Vox peregrina табор, castra, vix non omnibus Slavicis populis nunc nota, in antiquis Slavorum

rum libris nuspiam legitur. Idem de voce толмач interpres, ἑρμενευτής, sentiendum, quamvis Gen. 42, 23. legatur; libri enim hujus versio minus antiqua est. Croatis et Carniolis толмачник, Polonis et Bohemis тлѹмач, olim et тламач, inde тламачити, толмачити, тлѹмачити, interpretari.

творити, сътворити, facere. творенїе opus, Croat. tvor. тварь creatura, Polonis et Bohemis twor. At twarz iisdem facies. творец factor, creator. творило Serbis, Russis, Croatis, torilo Carniolis; tworzydlo Polonis et Bohemis est forma casearia, *Käseform*, *Käsenapf.*

тврд, тверд, твердый, durus, firmus. твердь firmamentum, ςερέωμα; stabilitas, ἀσφάλεια, munitio. 2 Cor. 10, 4. на разоренїе твердем, ad destructionem munitionum, ὀχυρωμάτων. Carniolis, eliso v, terd, Pol. twardy, Boh. twrdy, Croat. tverd, Dalm. tvard non differt pronunciatione a Serb. тврд.

тополь populus, arbor. Isai 41, 19. in Accusativo nunc тополю legitur, in prima Mosquensi тополь. Polonis quidem *topol* et *topola* est fem. generis, et Serbis топола. Russis vero тополь, Gen. тополя, est masculinum, uti et Croatis, Carniolis, Bohemis.

тлст, толстый, crassus, pinguis, Boh. et Pol. tlusty, Carniol. tolſt, tovſt. Croat. tuszt. толща crassitudo, pinguedo, Croat. tuscha (тѹща).

тлачити calcare, Serbis et Croatis, толочити Russis; Boh. тлачити premere. *Tlak* Croat. et Carniol. lutum aceratum, *Estrich*; tlaka labores dominis praestandi, *Frohndienst.*

тлкѹ, толкѹ, толкнѹ, Iterat. толкати et толцати, pulsare, tundere, Boh, tluku, Slovac. tlku, Pol. tlukę, Inf. tluc, Carniol. tovzhem,

Inf.

Inf. tlezhi, Croat. tuchem, Serb. тѹчем, Inf. тѹћи, Illyr. tuchi, pro толщи.

толк (тлк) interpretatio, explanatio; толкѹю interpretor; толковник interpres, Russis usitata sunt. Confer толмач.

трава gramen, herba, цвѣт травный Jac., 1, 10, ἄνθος χόρτυ, flos foeni (graminis).

треба 1) in formula трѣбѣ єсть, opus est, inde требѹю, требовати opus habere, indigere.

треба 2) sacrificium, hostia, Exod. 8, 26. штребатисѧ ѿ треб їдѡлскиⷯ, Act. 15, 20. ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων, ut abstineant se a contaminationibus simulacrorum. чадца, храните себе ѿ треб їдѡлскиⷯ, filioli custodite vos a simulacris, ἀπὸ τῶν εἰδώλων. требище idolium, εἰδωλεῖον, 1 Cor. 8, 10. требник 1) altare. 2) liber rituum sacrorum, rituale.

требити, трѣбити, Serbis et Croatis expurgare, secernere. потребит гѹмно свое, Luc. 3, 17. purgabit aream suam. At Luc. 9, 24. да огнь снидет с нбсе и потребит иⷯ (ms. ꙟ), ut ignis descendat de coelo et consumat eos. In Psalmis потребити disperdere, delere, conterere, потребитисѧ, disperire, deleri.

трбѹх, Croatice *terbuh*, Carniol. *trebuh* (lege требѹх), Serbice трбѹ sine х, venter; apud Polykarpow требѹха f.

трѹба tuba, buccina, трѹбити, востѹбити tuba canere, buccinare; гласъ трѹбный vox tubae.

трѹп truncus, cadaver. трѹпїе, plur. трѹпїа Psalm. 78, 2. morticina, θνησιμαῖα.

трепет tremor, трепетен: трепетна бысть земла Psalm. 17, 8. ἔντρομος ἐγενήθη ἡ γῆ, contremuit terra: трепетати, трепещѹ, tremere.

трпѣти, терпѣти, терплю, потерпѣти, стерпѣти pati, perpeti, sustinere; терпѣнїе patientia.

трпкый, терпкый, acerbus, *herb.* Croat terpek, Carniol. terpki, Boh. trpky.

трн, терн, spina, *Dorn*, proprie Prunus spinosa, *Schlehdorn.* терніе collect. spinae; терновъ et терновен вѣнец spinea corona. Dan. 13, 54. male терн pro σχῖνος prinus, in exponendis arborum nominibus minus accuratus interpres adhibuit, hinc in correctioribus editionibus subjecta nota monet lectores in Graeco legi схінос.

трꙋд labor, трꙋдитисѧ, трꙋждꙋсѧ, Iterat. трꙋждатисѧ, laborare. Apud Serbos трꙋд 1) opera, 2) boletus igniarius, Boh. traud, trud, fomes, *Zunder*, Russ. трꙋт.

трꙋт et трꙋтина Serbis, *trot* et *trut* Croatis, fucus; *trot* Carniolis, aptum genus, quod Germani *Drohne* et *Brutbiene* dicunt; Russis трꙋтень spado, Polonis trąd, truteń, Bohemis trubec, trupec, traup, traud.

тризна certamen, pugna. тризнище 2 Macc. 4, 18. locus certaminis, agon.

трѣзв, трезвый, et трезвен sobrius, jejunus. трезвитисѧ sobrium esse, vigilare. Serb. трезан, трикзан, Croat. trezen et trezniti, Carn. tresen et tresliv, Boh. strzizliv. Pol. trzeźwy, trzeźwić.

трꙋс motus, terrae motus, σεισμος. Confer трѧсꙋ.

трѧсꙋ, потрѧсꙋ, стрѧсꙋ, трѧсти, movere, quassare. трѧсꙋсѧ moveri, tremere. Serb. тресем, трести.

трс in libris glagoliticis, et apud Croatas *torsz*, dimin. terszek, vitis, Bohemis trs, caudex cujusvis plantae, *Stock.* Serb. трска arundo, refer ad трсть.

трсть, трость, arundo, calamus, dimin. тростка. Carn. terst, Croat. terszt, tersztika, Boh. trest, trestka, trztina. трость благовоннаѧ Exod.

30,

30, 25. est calamus aromaticus; трость книжника скоропısца Psalm. 44, 2. calamus scribae velociter scribentis, κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου. 1 Cor. 3, 12. тростїе, καλάμη, stipula.

тросκот ἄγρωστις, herba, gramen. Exod. 32, 2. Isai. 37, 27.

треск fragor, sonitus, fulmen. Croat. *treſzka* strepitus, *treſzk* fulmen, *treſzkam* fulmino, fulmine tango.

тръг, торг, торжище, forum, emporium. Boh. trh, trhowisstje, Croat. terg, tergovische, Polon. targ, targowisko. торжник Matth. 21, 12 κολλυβιστής, nummularius. торжество Hebr. 12, 23. πανήγυρις, frequentia, conventus: solennitas. Confer торгати.

тръгну, торгну, Iterat. терзати et торгати, trahere, lacerare; исторгнути extrahere, растерзати dirumpere.

тетрев, Russ. тетерев, tetrao.

тесть socer, inde тещa socrus, Serb. Croat. Carniol. таст, Bohem. тесть.

тѣсто μᾶζα, farina subacta, *Teig*.

тоска taedium, angor. Confer Bohem. teskno Polon. tęskno.

тискати, тищу, premere, inde Russis тиски praelum. Pro точило torcular Matth. 21, 33. in Codicibus in Russia seculo XIV. scriptis тѣск substitutum reperi, cum точило Russis cotem, quae rotando circumagitur, significet. Sed alii codd. uti et editiones omnes hoc in loco servarunt точило. Legebatur etiam тѣск Isai. 16, 10. тиск Is. 63. 2. тѣск Os. 9, 2. Joel. 2, 24. et 3, 13.; at in correctiori editione his in locis recte substitutam genuinam vocem slavicam точило reperio. Sic Joel. 3, 13. pro подстави nunc подточилїа, ὑπολήνια, legitur. Aliis autem in locis et olim

то-

точило legebatur, in Evangeliis ex. gr. bis, in Apocalypsi ter, in Psalmorum 8, 80, et 83, inscriptionibus (ѡ точилѣхъ), licet auctor concordantiarum in Psalmos id indicare neglexerit, Numer. 18, 27 et 30. Deuter. 16, 13. 4 Reg. 6, 27. Prov. 3, 10. Sir. 32, 17. Jer. 48, 33. Thren. 1, 15. Et Isai. 5, 2. предточилїе *προλήνιον*, Agg. 2, 17. et Zach. 14, 10. подточилїе, cum in graeco sit *ὑπολήνιον*. Igitur точило sine dubio a primo interprete profectum, et тѣск in locis citatis ab emendatore Russo substitutum fuit. Polykarpow vocem точило in Lexico trilingui per *tornum* explicat, attamen sub voce peregrina праса вїноградная addit: или точило въ немже вїноград топчѹт, *ληνὸς*, *σαφυλοβολεῖον*, torculare.

тещити non nisi in formula пѣны тещит Marc. 9, 18. *ἀφρίζει* spumat, et v. 20. пѣны тещa *ἀφρίζων*, spumans, occurrit. Possit tamen conferri cum тощити, истощити evacuare, a sequenti тощ.

тъщ, f. тща, n. тще, et тщїй, тщаа, тщее vacuus, inanis, cum vocali euphonica obscura seu ambigua et mobili, hinc Russis тощ, Croatis tesch (тещ), Carn. tesh, Illyr. tasht. Poloni czczy scribunt pro tszczy. Bohemi non nisi in voce tsstitroba, jejunus stomachus, radicem тъщ conservarunt. A тощ est 1) истощити evacuare, exinanire. 2) тщатися, потщатися vacare, studere, sollicite curare, festinare; hinc тщанїе *σπυδή*, studium, diligentia, festinatio. 3) тщета detrimentum, тщетный *κενός*, inanis, nocuus. In Compositis тще: тщеславїе *κενοδοξία*, inanis gloria, тщегласїе *κενοφωνία*, inaniloquium.

A

A literis ѕ et з:

звен (звон), ѕвѣрь, звизд, ѕвѣзд, звук, звак (звац), звѣрь.

зной, зноб?

зелв, злат, ѕлак.

зрн (зерн).

Huc fere magis spectare videtur ѕмїй draco, et ѕмїя serpens, quam ad secundam classem. знобити, ѡзнобити, frigefacere, est a зябнꙋ, inserto н epenthetico. знак, знаменїе, signum, a знати; зрак forma, зерцало speculum, sunt a зрѣти; зрѣлый maturus a зрѣю. згиб, diplois, apud Polykarpow, est idem ac сгиб complicatio, compositum ex с et гиб, uti здрав ex с et драв. In земля, terra, litera л non est radicalis, sed servilis et quidem epenthetica. зевс i. e. Ζεύς, et зефѵр peregrina sunt.

звенѣти, звеню sonare, resonare: мѣдь звенящи или кѵмвал звацаяй 1 Cor. 13, 1. χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον, aes sonans aut cymbalum tinniens. A neutro звенѣти est factitivum звонити et звон. звонец Exod. 28, 33. 34. tintinnabulum; Serbis звонце n. a звоно. Bohemis, Croatis, Carniolis звон m. campana. Poloni praefigunt d: dzwon. Russis звон est sonus, pulsus campanarum, sed campana колокол, a germ. *Glocke*, Suec. *Klocka*.

ѕвѣрь m. fera, bestia, θὴρ, θηρίον. Graecorum θ, et Latinorum f respondet Slavico ѕв initio

tio hujus vocis. начертаніе ѕвѣрино Apoc. 16, 2. character bestiae.

звизд sibilus, звиздати sibilare. позвиждет Jerem. 19, 8. et 50, 13. sibilabit; звизданіе ibid. 19, 8. sibilatio. Serbis звизнути et звиждати, звиждим, Croatis zvisgam (звижгам), Carniol. shvishgam) (жвижгам); Bohemis hwizdati, Polon. gwizdać.

ѕвѣзда stella. Sibilans litera ѕ seu з apud Slavos meridionales et Russos inchoat vocem hanc; Bohemi autem et Poloni retinuere gutturalem. Illi enim stellam hwjezda, hi gwiazda vocant. звѣздослов, звѣздословец astrologus.

звук sonus, clangor. трубный звук Hebr. 12, 19. tubae sonus. Huic affine est звак, plur. звакы. A звакꙋ seu звакнꙋ formatur Iterativum звацати tinnire. Vide звенѣти. Serbis звека, звекет sonus, звекнути, звецкати, звечати, sonare, resonare. Croatae zvenk, zvenchim, Bohemi zwuk, zwučim norunt.

зубрь urus, bison, Polonis et Bohemis zubr. Polykarpow зубрь urus, et зубрина caro uri, Lexico trilingui inseruit. Animal, quod LXX. Interpretes πύγαργον vocant, interpres Slavus Deut. 14, 5. voce зубрь explicare conatus est. Male utique. Nec scio, utrum Alexjejevio notus fuerit зубрь, cum ille nihil aliud habeat, quam animalis hujus esum Israelitis concessum fuisse.

зной aestus, зной будет Luc. 12, 55. καύσων ἔσαι, aestus erit. Matth. 20, 12. aestus est вар. Serbis, Croatis et Carniolis зной sudor, зноитисе sudare.

ѕелвь, apud Polykarpow limax, testudo. Confer желвь.

зелва Bohemis olim idem quod Russis золовка mariti soror.

злато aurum, Polon. złoto, Russ. зóлото. злат, злата, злато et златый, аа, ое, aureus. златица Matth. 22, 19. νόμισμα, numisma.

ѕлак et злак herba, χλόη; hinc злачен: на мѣстѣ злачнѣ Psalm. 22, 2. εἰς τόπον χλόης, in loco pascuae. An non злак referri possit ad зелїе olus?

зрънo, olim et зьрно, in Serbicis codd. зрьно, in Russ. зéрно granum, κόκκος, *Korn*. Serbis зрно, et Bohemis zrno sine vocali inter з et р. Sic et Illyrii, Croatae, Carnioli vocem hanc pronunciant, licet zarno aut zerno scribant. Poloni inserunt ia: ziarno.

A litera ж:

жван, жмур.

желвь, жлув, жлаб (жлеб), жли (жели), жлт (желт), жлаз (жлез), жлч, желк.

жрев, жрн (жерн), жрел, жрдь (жердь).

жест.

Huc etiam refer желѣзо ferrum, жеравль, жаравль, γερανὸς, grus, Russ. журавль, Serb. жерав et ждрао, Illyr. xdral, Croat. serjav (жерав); et forte желудь glans, glandis, quamvis удь formativa esse videatur. Croaticum svala, Serb. жвале plur. froenum, est a жвати mandere. Croat. svisgam, Carn. shvishgam, refer ad Slavicum звизд: звиздати sibilare. Croat. svenk, Carn. shvenk, sonitus, refer ad звак. Croat. smuly (жмуль) cyathus, vix norunt alii. Croat. et Carn. жвепло affine est Slavico жупел, sed utrumque origine peregrinum,

num, a germ. *Schwefel.* Interpres certe Evangeliorum Sec. IX. nondum usus est voce жѹпел. Nam Luc. 17, 29. *θεῖον*, sulphur, circumscripsit duabus vocibus: камы горащ (in Ms. Serbico Prag. камень·горѹщ), in editione correcta камык горащ, i. e. lapis ardens. Isai. 30, 33 et 34, 9. in Ostrog. et Mosqu. prima legitur камык горащ (горащїй), Gen. 19, 24. камы горащїй pro hodierno жѹпел. Ezech. 38, 22. etiam editiones posteriores retinuere камень горащ. At Deuter. 29, 23. жѹпел jam in Ostrog. legitur, non deleta, quae praecedit, voce камык, quod est manifestum factae substitutionis indicium. Sic Job. 18, 15. post жѹпелом vox огнем in Ostrog. non fuit deleta. Nec dubito, etiam Psalm. 10, 6. vocem жѹпел alteri voci jam olim substitutam fuisse. жѹпел quinquies, et Adj. жѹпелный bis in Apocalypsi legi non miror, cum libri hujus versio slavica longe recentior sit aliis. Hoc certe mirum, Slavis meridionalibus Sec. IX. non fuisse notam vocem, qua Slavi septemtrionales sulphur appellant. Est enim sulphur Russis сѣра, Polonis siarka, Bohemis sira, olim sjera. Dan. 14, 27. in Ostrog. editione сѣра quidem legitur, sed pro *στέαρ*, quod correctores posteriores maluerunt interpretari тѹк, adeps.

жбан Russis et Serbis vas ligneum, *Kanne*, Bohemis urceus. Confer Slavicum чбан.

жмѹра

жмꙋра Russis nictans, Serbis myinda. Confer жмꙋрити, et Russ. et Serb. жмирати, Bohem. mhaurati.

жєлвь Oseae 12. 11. χελώνη, testudo. Croat. selva, selyva, Adj. selyvin, testudineus. A graeco χέλυς, mutato χ in ж, ortum sit жєлвь.

жлꙋва Bohemis idem ac жлꙋна.

жлаб Bohemis canalis, alveus, Croat. sleb, Carn. shleb, shlieb, *Rinne*. Serb. жлєб, ждлєб, et жлиєб, ждлиєб. Polon. żłob, Russ. жєлоб, жолоб. At slabram Croat., shlabram Carn. blatero, est onomatopoeticum.

жєлна, жолна, Russis picus martius, *Schwarzspecht*; Boh. žluna, Croat. suna (picus viridis), Carn. shona, shovna, *Grünspecht*, Serb. жꙋна (црна и зєлєна), niger et viridis.

жлт, жєлт, жєлтый flavus, gilvus, luteus, Bohem. žluty, Polon. żołty, Serb. жꙋт, Croat. sut, Carn. shut. Hinc vitellus ovi Russis жєлток, жолток, Pol. żołtko, żołtek, Bohem. žlautek, Croat. sutanyek, Serb. жꙋванцє, жꙋйцє, жꙋманцє.

жлаза glandula, *Drüse*, Bohemis; жєлѣза Russis, slezda Croatis, жлєзда, жлиєзда Serbis. Affine vocabulum est жєлꙋдь glans.

жлч, жєлч, fel, *Galle*. Serb. жꙋч, Croat. such, Carn. sholzh, shovzh, shovz, Polon. żołć, Boh. žluč.

жєлкнꙋ, Polon. żołknę, Boh. žlautnu, flavesco. Cum жєлкнꙋ sit pro жєлтнꙋ et жєлч pro жєлть, referri utrumque possit ad жєлт; hoc vero, collatis vocibus fel, flavus, gilvus et *Galle*, *gelb*, ad syllabam radicalem secundae classis жєл.

жрєбїй, in codd. Serbicis ждрѣбїй, sors, κλῆρος, Russ. жєрєбєй, Illyr. xdreb, xdrib, Carn. sdrib. Psalm. 77, 55. по жрєбїю даде им (землю) оужем жрєбодаанїа, et edit. Venet. Psalt. по ждрѣбїю раздѣли им землю оужем дѣломѣ-

ріа

ріа ἐκληροδότησεν αὐτοὺς ἐν σχοινίῳ κληροδοσίας, sorte divisit eis in funiculo distributionis.

жребѧ pullus equinus, asininus, Russis. жеребенок, Serb. ждребе, ждрнеке, Croat. srebe, (жребе), Carn. shrebe. Bohemi amant gutturalem literam h pro ж: hrzibje. Sic et hrzeb, clavus, convenit cum Carn. shrebel.

жрнов, жернов, (Russis et жорнов), lapis molaris. Apoc. 18, 22. шѹм жерновный φωνὴ μύλȣ, vox molae. Ibid. v. 21. камень велик ѧкѡ жернов, λίθον ὡς μύλον μέγαν, Vulg. lapidem quasi molarem magnum. Nescio, cur Slavus велик transposuerit, cum lapis, quem sustulit angelus, hic conparetur molari magno, seu molae magnae. Luc. 17, 2. жернов оселскїй, μύλος ὀνικὸς, mola asinaria. Ita editi, sed codd. Msti legunt камень жрновный, lapis molaris. Matth. 18, 6. pro жернов оселскїй cod. Serbicus Kop. vulgarem dialectum secutus exhibet жрьвань осалскыи, et Matth. 24, 21. вь жрьвнахь pro жерновах, ἐν τῷ μύλωνι, in mola seu pistrino. Est enim Serbis hodie жрвань, gen. жрвна, mola manuaria, trusatilis, *Handmühle*, Pol. żarna, Croatis servne, serne et sermlye, Moravis żernowy. A żernow apud Bohemos olim dim. żernowky, Russis et hodie жерновки, lapides cancrorum, *Krebsaugen.*

жрѣло: жрѣлом великим Dan. 13, v. 24. 42. 46. 60. Ostrogiensis editio habet, Mosquensis prima жрелом, et in margine quater appositum гласом, cum in Graeco φωνῇ legatur. жрѣло, Serbis hodie ждрнело fauces, Croatis srelo os furni, praefurnium, Carn. sherelo foramen alvearis, *Flugloch,* Russis жерло orificium, unde et ѡжерелїе, a жрети, uti ждерало jugulum apud Micaliam, a ждерати vorare. Est igitur жрелом великим, voce magna, figurata locutio.

жрдь

жрдь, жердь, palanga, pertica, apud Russos et Bohemos, Polon. żerdź, dim. żerdka. Carn. sherd, shert, sherv, *Wiesbaum*, longurius, et shertiza ames, pertica aucupalis.

жесток, жестокый, σκληρὸς, durus, validus: ѿ жестокиχ вѣтрωв Jac. 3, 4. a ventis validis, saevis. жестокость durities. жестовыйный Act. 7, 51. σκληροτράχηλος, dura cervice, a жесто et выя. жестосердїе Matth. 19, 8. σκληροκαρδία, duritia cordis. жестоличный Ezech. 2, 4. dura facie. ωжесточити (ms. ωжестити) indurare, obdurare. не ωжестите срцъ вашиχ Psalm. 94, 8. (ed. Venet. 1561) μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, nolite obdurare corda vestra. Aliae editiones legunt не ωжесточите. ωжеститиса, ωжесточитиса indurari. ωжестѣти Psalm. 89, 6. pro ωжеститиса. Croatis seztok seu sesztok est validus, firmus, lacertosus, Serbis жесток ardens, et жестина ardor, vehementia. At жеста et жестика iisdem est acer tataricum.

A litera с:

свин, свѣн, свар, свир, сверк (сврак), свер̂д, сверч, свид, свѣд, сват, свит, сват (сващ), свѣт (свѣщ), свѣж, свист, свѣсть, свек.

спой, спор, спод, спѹд.

смол, смѹр, смрд (смерд, смрад), смрк (сморк), смрк (смерч, смрѣч), смѹд, смѹг, смок, смык.

снѹк, сноп, снасть, снѣг (снѣж).

слов (слав), слив, слак, слѣп, слам, слѣм, слан, слон, слин, слн (солн), слад, слѣд.

слюд,

слюд, слат, слот, слез, слиз, слз (слез), слѣз; слȣг (слȣж), слȣх (слȣш, слыш), слȣк.

срб, срек, срп (серп), срам. срн (серн), сред, срд (серд), срѣтъ, срач, срх, срак, срк.

стеб, стȣп (стоп, степ), стен (стон), стѣн, стол, стел (стла), стар, стр (стре), стад, стȣд (стȣж, стыд), стез, стог, стъг (стог), стȣг, стег, стиг, стаг, стȣк.

* ствол, — стлп (столп), — строй, стрȣй, стрый, стрв, страб, стрȣб, строп, стрȣп, стрп (строп) стреп, стряп, стрм (стрем), стран, стрȣн, стрн (стерн), стрѣл, страд, стрд, стриж, стрж (стерж), строг, стрȣг, стрег (страж), стриг, страх, строк, стрȣк, стрек, стрик, сткло. *

сеѳт. — скоб, скыб, скоп, ском, скал, скȣл, скор, скȣд, скот, скȣт, скыт, скок (скоч). * сквар, сквор, сквер, сквѣрк (сквѣрч), сквоз, скваж, — склаб, — скреб, скрб (скорб), скрип, скром, скран, скрин, скроз, скриж, скрег (скреж), скрек. *

Huc spectant bisyllaba, quae inter primam et secundam radicalem vocales recipiunt: сѣвер, соболь mustela zobela, сапог calceus, сосȣд vas, сокол falco. Adde сверѣп ferus, ferox, скаред turpis, sordidus, сковрада frixorium. скорлȣпа putamen ovi, compositum est ex скора et лȣпа. Fru-

stra etiam hic quaeras свод, спона спор, спас, соньм, склеп, скров; nam haec praefixa praepositione с initio aucta sunt. спѣх, смѣх, став, стан, cum in fine formativae х, в, н, accesserint, ad radices secundae classis spectant. Sic et смерть, cum initio et in fine auctum sit, ad мр referri debet. Russicum сельдь halex, Polonis śledź, peregrinum est, a Suecis acceptum. Graecae voces in versione Slavica non paucae leguntur, quarum aliquas subinde posteriores interpretes slavicis vocibus reddere conati sunt. скнипы sunt σκνῖπες, ciniphes, Psalm. 104, 31. Psalterium Venet. 1561 substituit мѹшицы. Interpres Pentateuchi Exod. 8, 16 17. 18. скнипы sexies repetiit. скумен est σκύμνος, catulus leonis, Psalm. 16, 12. Ps. 56, 5. Ps. 103, 21. Gen. 49, 9. bis. Jer. 51, 28. Thren. 4, 3. Prov. 30, 30. 1 Macc. 3, 4. quibus in locis antiqua editio cum correcta conspirat. At Deut. 33, 22. pro лвичищ correctores substituerunt скумен. Num. 24, 9. скумен лвов pro лвищ; скумни pro лвичища Job. 4, 11. et pro щенцы Os. 13, 8. Pluribus tamen in locis correcta лвичищ seu лвичищи pro σκύμνος retinuit, uti Num. 23, 24. (pro plur. львичищи ponendo лвичища), Judic. 14, 5. (pro львичищ ревый ponendo л. рыкающ), Isai. 5, 29 et 30, 6. Ezech. 19, 2. 5. Joel. 1, 6. Amos 3, 4. Mich. 5, 8. Naum 2, 11. et 12., ubi v. 11. львичищем in Dat. plur.

rec-

recte utraque editio legit, v. 12. vero correcta Russicam inflexionem львичищам substituere maluit. скинїа est σκηνὴ, Psalm. 77, 60 atque alibi, quam vocem Alexjejew explicat quinque aliis: кꙋща, сѣнь, намет, палатка, шатер. три сѣни Matth. 17, 4. τρεῖς σκηνάς, tria tabernacula. Sic Luc. 9, 33. Et почтенїе сѣни Joan. 7, 2. σκηνοπηγία, scenopegia. At Act. 18, 3. скинотворцы sunt σκηνοποιοὶ. In Vet. Test. non eodem vocabulo ubique vox σκηνὴ exponi solet: Ex. 26, 1. vetus editio habet храм, correcta скинїа. Gen. 26, 16. legebatur olim в домѣх, nunc в скинїах, ἐν ταῖς σκηναῖς. Gen. 4, 20. utraque legit в селенїих, ἐν σκηναῖς. Isai. 1, 8. et Sap. 11, 2. utraque voce кꙋща utitur. стїхїа est στοιχεῖον, elementum. Col. 2, 8. по стїхїам (Ms. стїхїем) мїра, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, secundum elementa mundi, quo in loco tamen Ms. Belgradense Apostoli Bibl. Caesareae Vindob. по съставленїю substituit, nescio an satis apte. Deerat omnino Slavis idoneum vocabulum ad exprimendam vocem στοιχεῖον, quamvis Bohemi ab aliquot seculis elementum žiwel appellent, quae vox a Polonis recepta in żywiol mutata est. Istud mirum, quod 1 Tim. 5, 23. διὰ τὸν στόμαχόν σου reddiderit interpres Slavus стомаха ради твоего, cum vocabulo ad designandum stomachum non careant Slavi. Est enim Russis желꙋдок, Serbis желꙋдац, Croatis seludecz (желꙋдец). Carn. shelodez

lodez (желодец), Bohemis žaludek, Polônis żołądek, stomachus, a желѫдь glans. In Ms. antiquo Mosquensi pro стомаха substitutam vocem сычица legi! сычище etiam in versione slavica Ephremi Syri stomachum significare, docet Alexjejew; at monendum hic, сычище esse proprie id, quo lac coagulari solet. Utuntur autem Slavi vitulorum stomachis pro coagulo.

стамна est σάμνός, urna, Hebr. 9, 4. At Exod. 16, 33. ubi nunc стамна legitur, editio Ostrog. exhibet сосѫд, vas. Alexjejew стамна voce ведро (i. e. вѣдро) explicavit; alias pro стамна legitur vox slavica рѫчка.

свиніа sus, porcus, *Schwein*. Matth. 8, 30. стадо свиній, et v. 31. стадо свиное, grex porcorum. At свинец plumbum, non nisi Russis et Carniolis commune vocabulum, refer ad винѫ.

свар pugna, contentio; сваритиса 2 Tim. 3, 24. μάχεσθαι, litigare; сварливый litigiosus. Sed свар, сварити composita esse possint ex с et вар, варити, uti свада ex с et вада.

свирати fistulam inflare, Serbis свирити et свирати; свирѣль fistula, Serbis et Croatis свирала.

сверк, сверкеж, prurigo; Serbis сврак, Bohemis swrab, Croat. szrab, scabies, porrigo.

свердель, et свердло, terebra, Croat. szveder, Carn. fveder, Pol. świder.

сверчек, сверщ, Russ. gryllus, Boh. цврчек, Croat chverchek, szmerchek.

свидина cornus sanguinea, Boh. swid, swjda.

свАт, affinis, pronubus, proxeneta; свАха pronuba, свАтАти pronubere, свАтвА nuptiae, a quo differt свАтьба sanctificatio.

свитАти illucescere. Recte editi, etiam recentiores, Matth. 28, 1. свитАющи, ἐπιφωσκούσῃ, legunt, at male Luc. 23, 54. свиТАше, quod Codd. manuscripti et editi veteres exhibent, mutarunt in свѣтАше. Omnibus enim Slavis свитАти est lucescere, Polonis świt diluculum; Serbis et Croatis свитАнье, Boh. switanj. In свѣнꙋ pro свѣтнꙋ locum habet ѣ, non vero in свитАти, quamvis utrumque sit a свѣт.

свАт, свАтый, sanctus, ἅγιος, Serbis свет, in antiquis eorum libris et свѣт, Boh. swaty, Pol. święty. A свАт formatur свАтити, свАщꙋ, sanctificare, inde свАтитель, Hebr. 3, 1. ἀρχιερεὺς, pontifex, summus sacerdos, свАтительство 2 Petr. 2, 5. ἱεράτευμα, sacerdotium. свАщенник sacerdos. свАтыня ἁγιωσύνη, sanctitas. свАтилище Psalm. 82, 13. ἁγιαςήριον, sanctuarium, et alia plura.

свѣт lux, lumen, свѣтити et свѣтитисА lucere. свѣтлый lucidus. свѣтлость splendor, λαμπρότης. свѣща lumen, fax, lampas. свѣщник candelabrum. свѣтило luminare. свѣтилник lucerna, λύχνος.

свѣт nunc in dialectis omnibus est mundus. Russ. et Boh. свѣт, Serb. свет et свиет, Croat. szvet, Polon. swiat. In libris slavicis antiquis mundus est весьмир, unde et мїр. Interpres tamen tertii (in Vulgata quarti) libri Esdrae, qui e latino longe serius quam alii libri in slavicam linguam translatus fuit, Cap. 6. seculum voce свѣт expressit: создАл еси свѣт, creasti seculum v. 55, сотворен бысть свѣт, creatum est seculum v. 59, licet alias voce вѣк utatur. In correctiori editione citatis versibus вѣк pro свѣт recte substitutum legitur.

свист sibilus, свистати sibilare.

свѣсть soror mariti; Serbis свает, свастика soror uxoris. Conferatur сестра, et germ. *Schwester*. At съвѣсть, совѣсть conscientia, compositum ex praepositione с et вѣсть, refer ad вѣдѣти.

свекры et свекровь socrus. Serb. свекар (gen. свекра), Croat. szveker, est socer, свекрва utrisque socrus.

спор, спорый, proficuus, Serbis спор хлѣб panis quo facile satiamur, quo parce et diu frui licet. споро adv. largiter, abunde apud Polykarpow; Croatis szporen parcus. At спор, id est съпор, contentio, compositum est ex с et пор, a пру, прѣти.

спод, Marc. 6, 39. на споды на споды, συμπόσια συμπόσια, secundum contubernia, per convivia. Explanat hunc locum glossa во округ in Bibliis correctis apposita. Hinc et Alexjejew спод voce рад, series, explicat. At mihi спод peregrinum videtur, e graeco vocabulo συμπόσιον natum.

спуд modius. под спудом sub modio, in Evangeliis ter legitur.

смола pix, смолити picare.

смрдѣти, смердѣти, смержду, foetere, смрад foetor, смрадити foetorem creare. Confer lat. merda.

смрк Bohemis pinus picea, *Fichte*, *Rothtanne*, Moravis et Slovacis smrek, Polonis smrok, (in montibus Cracoviensibus smrek), olim et smerek, smereka, nunc świerk, świerczyna, Croat. szmrek, Carn. smréka. Non mirum itaque, in antiqua editione Isai. 9, 10. et 14, 8. et 37, 24. κέδρος redditum fuisse per смрѣчїе, quamvis interpres hujus libri alias, uti c. 2, 13. et 60, 13. voce кедр utatur. Idem in Ezechiele Cap. 17. observare licet, ubi v. 3. смрѣч, et v. 22. et 23,

кедр habetur. Voluit nimirum sciolus quidam notiorem arborem substituere minus notae. Simile quid etiam Soph. 2, 14. et Zach. 11, 1. factum est, ubi тисїе pro кедр, кедры positum fuit, licet Zach. 11, 2. кедр immutatum manserit. Est autem тис taxus. 2 Paral. 2, 8. recensentur ligna cedrina, arceuthina et pinea, secundum Vulgatam, in antiqua versione: кедрова, певгова и смерекова; in Graeco vero ἀρκεύθινα prius leguntur quam πεύκινα, quem ordinem servat editio correcta: аркевѳова и певгова. Adjectivum смереков, a Polonico смерек, vix credo a primo interprete hoc loco positum, sed ab indocto quodam emendatore, qui Vulgatam hic inspexerit, alteri cuidam voci male substitutum fuisse. Eadem enim sunt ligna pinea, quae πεύκινα. Correctores autem Mosquenses maluerunt hoc loco graecam vocem servare, licet alias adjectivo смерчїй pro graeco ἀρκεύθινος utantur.

смерчїе 3 Reg. 19, 4. ἄρκευθος (ῥαθμὲν), juniperus. Concordat hic vetus et nova editio Slavica. Oseae 14, 9. vero Ostrogiensis legit смрѣч, correcta autem смерчїе, pro Graeco ἄρκευθος. Vulgatus abietem habet. 3 Reg. 6, 31. 33. correcta editio legit ѿ древ смерчїих, ubi adjectivum смерчїй respondet graeco ἀρκεύθινος, ἀρκεύθε. Nescio, cur antiqua editio genus arboris hic exprimere noluerit, legit enim древом лѣпым, ligno pulchro. Cl. Heymio visum fuit, cum in gallica et germanica versione, quas citat, ligna olivarum habeantur, aliam hic arborem adjectivo смерчїй intelligi, quam juniperum. At non omnino male Lexicon Academiae Russicae vocem смерчїе explicavit, cum hic non aliae versiones, sed potius graeca respicienda sit. Revera nunc, et certe jam ab aliquot seculis non solum Serbis смрека est juniperus, смрекови

на

на et смрѣчевина juniperi lignum, sed ab omnibus fere meridionalibus Slavis, qui pinos vix norunt, juniperus smrjek, smreka, smrika vocatur. Croatae tamen et Carnioli significatum vocis смрек, смрека primaevum retinuere. Juniperum autem Carnioli brinje vocant, hinc brinovz vinum adustum juniperi, apud Polonos et Slovacos borowiczka, quamvis hi et Bohemi juniperum jalowec, Pol. jalowiec, appellent. Russis juniperus est верескъ et можжевельник, juniperi granum можжевелина, можжуха, Croatis bor juniperus, borovo seu borovichno zernye grana juniperi, et borownyak poculum e ligno juniperi. Bor Polonis sylva, proprie pinetum. Bohemis borowice, chwoy et sosna est pinus sylvestris, Carn. horovez, *Föhre*, *Kiefer*, Russ. сосна, Pol. sosna et cholna.

смоква ficus, συκῆ; смоковница ficus arbor, ficulnea.

снопъ manipulus, merges. Matth. 13, 30. свяжите их в снопы, δήσατε αὐτὰ εἰς δεσμὰς, alligate ea in fasciculos.

снѣг nix, Serb. снег et сниег. Confer שלג.

словꙋ pro славꙋ appellor; слово verbum, inde слован, слованин, Slavus; словенскый, slavicus, slavonicus (melius slovenicus), quod Russi in editione Mosquensi 1663 mutarunt in славенскый: по языкꙋ славенскꙋ. Attamen Polykarpow scripsit in Lexico trilingui 1704: словенскїй et слованин. Croatis szlovénecz est Illyrius, Illyricus, Slavus; szlovénka Illyrica mulier, szlovenszki Illyricus, Slavonicus. A слово sunt, словити, славити et слава gloria. A славити celebrare, glorificare, est славїй philomela, luscinia, Russ. соловей, Serb. славуй, Croat. szlavich, szlavichek, Carn. slavizh, slavizhik, Boh. slawjk, slawjček, Pol. slowik.

слива prunus, prunum.

слаб, слабый, debilis, imbellis, languidus, inde neutrum слабѣти, ѡслабѣти, debilitari, deficere, languescere; activum слабити, ѡслабити debilitare, remittere. ѡслаби ми Psal. 38, 14. ἄνες μοι, remitte mihi. Act. 27, 40. ѡслабивше ужа, laxantes juncturas; ѡслаба remissio, indulgentia. Act. 24, 23. имѣти ѡслабу, ἔχειν ἄνεσιν, habere requiem. разслаблен, разслабленный, paralyticus.

слѣп, слѣпый, слѣпец, coecus.

слама stramen, refer ad стлати sternere.

слана pruina. слан, сланый, sàlsus, inde сланость Psalm. 106, 34. ἅλμη, salsugo, in Psalt. Veneto слатина, quod Bohemis in usu est.

слон elephas; слоновая кость ebur. слина saliva.

слнце, солнце, sol. Confer Suecicum sol, cum suffixo articulo solen. Pol. słońce, olim et słonie, Boh. slunce, Slovac. slnce, slnko; apud meridionales Slavos nunc сунце, mutato л in у.

сладок, сладкый dulcis. сладость dulcedo; сласть τρυφή, voluptas, deliciae. в сладость Marc. 6, 20. ἡδέως, libenter. сладцѣ ἥδιστα, libenter, 2 Cor. 12, 9. сладчица Serbis est sinapi.

слѣд vestigium. гради вслѣд мене, Matth. 19, 21. ἀκολούθει μοι, sequere me. наслѣдник heres.

слезина Serbis et Bohemis splen, lien, *Milz*, Russ. селезенька, селезень, in versione Ephremi Syri слезень, Croat. szlezena, Carn. sliesena, slesenu.

слза, слеза, lacryma, Boh. slza sine vocali, Serb. et Croatis суза, Carn. ſovsa, ſolsa. слезити lacrymari. слезный: хлѣбом слѣзным, pane lacrymarum Psalm. 79, 6.

слѣз malva. Croat. szlez (слез). Boh. slez, Pol. szlaz, ślaz; Serbis слез et шлѣз, uti et Carn. ſlies, est althaea. Cf. Linde слюз, quod uti alia

e Polykarpovii Lexico, trilingui hausit, vetus Slavicum esse credidit, signando illud literis Ec. i. e. ecclesiasticum. At Polykarpow, quod et aliis dictum volo, Russica miscuit cum Slavicis. Estque obsoletum слюз apud Polykarpow vulgari pronunciatione legendum uti sljoz, pro слез seu слѣз, quod est meridionalium Slavorum dialecto proprium atque vere Slavicum.

слѹга minister, servus; слѹжити ministrare, servire; слѹжба ministerium, servitus. слѹжитель minister, слѹжителница ministra.

слѹх auditus, fama, esse possit a слѹ : слѹю. А слѹх sunt verba слѹшати auscultare, et слышати audire. въ слѹх оуха послѹшаша мя Psalm 17, 45. εἰς ἀκοὴν ὠτίυ ὑπήκουσέ μυ, in auditu auris obedivit mihi; послѹшаша, obediverunt, est hic in plur. ob praecedens людїе, in Graeco λαὸς, populus.

срб, србаль, србин, србинь, србалин Serb. Serbus, србка, србкына Serba. србѹля liber vetus Serbicus. србскый Serbicus; срьска, a producto pro србскаа, Serborum regio, Serbia, quae male hactenus Servia scribebatur. Significatum radicis срб, consultis etiam dialectis omnibus, nondum licuit eruere.

сребро argentum, *Silber*. сребреник argenteus nummus. сребролюбец Luc. 17, 14. φιλάργυρος, avarus. сребрековач Act. 19, 23. ἀργυροκόπος, argentarius, signator argenti. Boh. inserunt e inter c et р: strzjbro.

срп, серп, falx messoria, *Sichel*, gall. serpe. Illyrii licet scribant serp aut sarp, vix aliter tamen pronunciant, quam Serbus et Bohemus, nimirum срп, Russi vero серп, Pol. sierp.

срам, срамота, pudor, verecundia, срамный turpis; срамити, посрамити confundere. срамитися confundi, vereri, pudere.

срна

срна, серна, caprea. Serb. et Boh. срна, Pol. sarna; at sarn cervus capreolus, Croat. szernęcz, Boh. srnec, Carn. fernak, Serb. срнаћ.

среда medium; ѿ среды de medio; посредѣ in medio.

срдце, сердце, cor, καρδία, Armenis sirt.

срачица indusium, interula. Matth. 5, 40. ἱμάτιον, Vulg. pallium. Luc. 6, 29. χιτὼν, tunica. Carn. frajza, frajzhiza, indusium.

стебло, culmus, caulis, collect. стеблїе stipula. Serb. стабло, caulis. Gen. 49, 21. стебль f. nunc legitur, olim vero лѣторасль ramus, propago.

стꙋпити, стꙋпати, gradi; приистꙋпити accedere. стопа gressus, vestigium pedis, Croat. sztupina, sztupay. степень gradus, Boh. stupeň. Pol. stopień. Serbicum стꙋп vide sub стап.

стенати, стеню, gemere. стенанїе gemitus. Russ. стонꙋ; стон gemitus. Serb. стењати, стењанье. Boh. stonati gemere (olim), nunc morbo decumbere.

стѣнь umbra, σκιὰ, Bohemis stjn, olim stjen. Conf. in II. classe сѣнь, quod et umbram (σκιὰ) et tabernaculum, tentorium (σκηνὴ) significat, et vere Slavicum est. Serb. сен m. Croat. szencza, Carn. fenza. Sed jam in Pauli epistolis ter occurrit стѣнь, cum alias in Evangeliis et in Psalmis сѣнь scriptum sit. In veteris Testamenti libris promiscue сѣнь et стѣнь reperies. Jud. 9, 15. сѣнь, at v. 36. стѣнь. 4 Reg. 20, 9. 10. 11. стѣнь. 1 Paral. 29, 15. сѣнь, Job. 3, 5. et 14, 2. et 24, 17. стѣнь, at 7, 2. et 8, 9. et 12, 22. et 28, 3. сѣнь. Eccle. 7, 1. legebatur olim въстѣнѣ (pro стѣни), nunc сѣни correcta editio habet. Sap. 2, 5. стѣнь, at 5, 9. сѣнь, et 15, 4. сѣннописаных (in antiqua edit. сѣнїю). Sirach 34, 2. стѣнь. Jerem. 6, 4. сѣни, 13, 16. сѣнь; at

48, 45. стѣни. сѣнь praeterea legitur Cant. 2, 3. 17. et 4, 6. Isai. 9, 2. et 38, 8. ter. Thren. 4, 20. Bar. 1, 12. bis. Ezech. 17, 23 et 31, 6. Jon. 4, 5. 6. Crederem стѣнь pro сѣнь Bibliis illatum a Russo, qui vulgari тѣнь literam с praefixit, ut saltem hac ratione vetus сѣнь aemularetur, nisi et in Codice Serbico antiquo Hebr. 10, 1. стѣнь pro hodierno сѣнь legeretur. Affine voci сѣнь est стѣна.

стѣна paries, murus, τεῖχος, quod in Psalmis quater, in novo. Test. decies legitur. Bohemis stjena est paries, Carn. ſtena, ſtiena, Pol. ściana. Croatis sztena 1) paries. 2) cautes, saxum asperum et abruptum. Serbis стена, стиена, saxum, collect. стенье, стиенье, saxa: iisdem tamen cimex, *Wanze*, est стеница, стѣница, utique a стѣна paries.

стол, dim. столец Prov. 9, 14. sella, germ. *Stuhl*; престол thronus. Russis olim стол, Serbis сто, Carn. ſtol hodiedum sella. At Russis, Polonis, Boh. immo et Croatis nunc стол est mensa, inde столник, qui mensis praeerat.

стелю, стлати, постлати, Iterat. постилати, sternere; стланіе stratum. постела lectus, κλίνη; постелник Act. 5, 15., ὁ ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος, Vulg. qui praeerat cubiculo.

стар, старый, senex, antiquus. старец senex vir, πρεσβύτερος 1 Tim. 5, 1. старица senex mulier, πρεσβυτέρα ibid. v. 2. старѣй senior, старѣйшина senior, qui praeest. Marc. 6, 21. старѣйшины sunt πρῶτοι, primi, primarii (Galilaeae). Luc. 13, 14. старѣйшина собору praefectus synagogae, ἀρχισυνάγωγος. Apud Serbos старѣшина pater familias, senior domus. Croat. sztareshina,

стру,

стрꙋ, стрети, inde compositum прострꙋ, простерти, Iterat. простирати extendere, expandere.

стадо grex. стадїа, stadium, peregrinum est.

стꙋд pudor, стꙋдодѣанїа Marc. 7, 22. ἀσέλγεια, impudicitiae. стыдѣтиса erubescere, pudere.

стꙋдь frigus. Dan. 3, 67. стꙋдь и знои frigus et aestus, olim зима и знои. стꙋдень Gen. 31, 40. frigus, Russ. стꙋжа. стꙋден: стꙋдена вода, frigida aqua. стꙋденец Luc. 14, 5. φρέαρ, puteus, fons, Serb. стꙋденац; Croat. ſztudenecz et zdenecz, Carn. ſtudenz et sdenz. Polonorum studnia et Boh. studnje, studnice, genere et forma differunt.

стеза semita, callis, germ. *Steig*. Serb. стаза, стазица, Croat. szteza, Carn. ſtesa, ſtesda. Boh. stezka, Pol. ścieżka. тропинка apud Linde Russicum quidem est, non vero *Eo.* id est Slavicum literale. Nam стеза in Psalmis et Nov. Test. pro semita, τρίβος, semper legitur.

стог acervus, meta (foeni). Differt сторна (in libris Serbicis стьгна, стагна) platea. Gothis *staigs* est non solum callis, sed et platea.

стигнꙋ, compositum постигнꙋ, Praet. постиже, comprehendere.

Sequuntur sub signis * * eae voces, quae quatuor radicalibus literis constant, incipientes a literis ст et media radicali л et р. Has a reliquis separandas judicavi.

стлп, columna, turris, πύργος, στῦλος, στήλη стлпописанїе Psalm. 15, 1. στηλογραφία, tituli inscriptio. стлпостѣна Psalm. 121, 7 πυργόβαρις, Vulg. turris. стлпник στυλίτης Russi pro стлп amant столб, Serbi, aliique

Illyrii et Croatae стꙋп, Pol. słup, Boh. slaup, Slovaci стлп. Sic et Mss. antiqua.

строити, оустроити, disponere. Marc. 1, 19. строяща мрежа, καταρτίζοντας, componentes, sarcientes retia. Iter. оустроити, melius оустраяти: Psalm. 15, 5. оустрояяй достоянїе мое (Ps. Ven. оустраяей достоянїе мое), ὁ ἀποκαθιςῶν, Vulg. qui restitues. Hebr. 13, 19. да вскорѣ оустроюся вам, et in margine inferiori возвращꙋся к вам, ἵνα τάχιον ἀποκαταςαθῶ ὑμῖν, quo celerius restituar vobis. строенїе dispensatio, οἰκονομία. строенїя in Mss. 1 Cor. 12, 28. κυβερνήσεις, gubernationes, in editis правленїя. строитель οἰκονόμος, dispensator, procurator, Vulg. arcarius, Rom. 16, 23.

строуга, fluentum, ῥεῖθρον. Croat. Pol. struga, Boh. struha, strauha, alveus, *Rinne*.

стрый patruus, Pol. stryi, stryy; Serb. Cro. Carn. Boh. стрыц. Et стрыя patrui uxor, Serb. Croat. Boh стрына, Pol. stryina, stryyna.

стрв m. et стрвина, cadaver Serbis, стерво et стерва Russis. Confer Suec. skraf.

стравити, inde compositum оустравити, vires reficere; оустрава recreatio; оустравленїе refectio, refocillatio, оустравлятися refici, revalescere, refocillari.

строп laqueare. строуп crustula ulceris Lev. 13, 2. строупы Luc. 10, 34. τὰ τραύματα, vulnera.

стропотив, стропотив, pravus, perversus, ςρεβλός. Psalm. 100, 4. сердце стропотиво, καρδία σκαμβὴ, cor pravum. At pro стропотиво Psalt. Ven. лꙋкаво. Psalm. 77, 8. род стропотив (Serb. Cod. стрьптив), γενεὰ σκολιὰ, generatio prava. Ps. 17, 27. со стропотивым развратишися, μετὰ ςρεβλοῦ διαςρέψεις, cum perverso perverteris. стропотивство pravitas. стропотный pravus. Luc. 3, 5. бꙋдꙋт стропотная въ правая, ἔςαι τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείαν, erunt

pra-

prava in directa. At Cod. Serb. hoc loco кρї вαια, curva, legit pro стρόпотнаа.

стρм, стρεм, стρεмглав praeceps, capite deorsum, Serb. стρмо, стρмоглав. Croat. szterm, praeceps, praeruptus, arduus. Carn. ſterm. Serb. стρмен, стρменит. Job. 40, 15. на горꙋ стρεминнꙋю, (olim остρꙋ), in montem arduum. стρεминный supponit стρεмина, i. e. locus praeruptus, Russ. стρεмнина acclivitas, praecipitium, Carn. ſtermina, Croatis sztermocha, Serb. стρмен f. стρεмленїε Jac. 3, 4. ὁρμὴ, impetus. рѣчнаа оустρεмленїа Psalm. 45, 5. τȣ̃ ποταμȣ̃ τὰ ὁρμήματα, fluminis impetus.

стρана 1) pars, 2) regio. Pol. strona, Russ. сторона. стρанен Psalm. 67, 9. ξένος, peregrinus. стρаннолюбїε Rom. 12, 13. φιλοξενία, hospitalitas. стρанствꙋεт Act. 10, 6. ξενίζεται, hospitatur.

стρꙋна chorda. Ps. 150, 4. во стρꙋнах, ἐν χορδαῖς.

стρѣла sagitta, jaculum; стρѣлити, стρѣлати sagittare, tela emittere, jaculari. стρѣлεц sagittarius. Act. 23, 23. δεξιολάβους διακοσίους, стρѣлεц двѣстѣ, Vulg. lancearios ducentos. Serb. стρεла, стρиεла, Croat. sztrela, Carn. ſtrela, Boh. strzela, Pol. strzała.

стρадати, стρаждꙋ, постρадати, pati, perpeti, laborare, certare. стρаданїε, стρасть, passio. стρаждꙋщε тεрпитε 1 Pet. 2, 20. πάσχοντες ὑπομενεῖτε, patienter sustinetis. въ тεрпѣнїи тѣхжε стρаданїй 2 Cor. 1, 6. ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων, in tolerantia earundem passionum, et v. 7. общници εстε стρастεм нашим, κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, socii estis passionum (perpessionum). At Marci 6, 48. видѣ их стρаждꙋщих в плаванїи (Cod. Serb. видев не стρаждꙋщε вьгρεвεнїи), εἶδεν αὐτὰς βασανιζομέ-

νους

γους ἐν τῷ ἐλαύνειν, vidit eos laborantes in remigando. Et 2 Tim. 2, 5. аще же и постраждет кто, не вѣнчаетса, аще не законнѡ мѹчен бѹдет, *ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ*, Vulg. nam et qui certat in agone, non coronabitur, nisi legitime certaverit. Glossa autem textui slavico subjecta pro стражает legit подвизает, pro мѹчен бѹдет substituit бѹдет подвизатиса, melius utique. Sic et Hebr. 10, 32. многыа страсти претерпѣсте страданій, *πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων*, magnum certamen sustinuistis passionum; in glossa subjungitur: многь подвиг подасте. спострадати Hebr. 5, 2. *μετριοπαθεῖν*, condolere. спостражди 2 Tim. 1, 8. *συγκακοπάθησον*, collabora (particeps esto afflictionum); et eodem versu pro страстію in glossa legitur свидѣтельствомь, cui graecum *μαρτύριον*, testimonium, melius respondet. Ps. 11, 6. et 31, 4. страсть est *ταλαιπωρία*, miseria, aerumna.

страдь, Bohemis stred, strdi, mel, Carn. ſterd. Sed et мед iis non ignotum.

стрегѹ, стрещи, Praet. стрегох, стреже, Iter. стрежах, стрежаше, custodire. стража custodia, vigiliae. Boh. straž. стражба Ps. 76, 5. *φυλακή*, vigiliae. страж custos, Pol. stróż, Russ. сторож, Serb. стражар, Croat. ſztrasnik. Carn. ſtrashar.

стригѹ, стрищи, tondere, forficibus scindere, Serb. стрижем, стрићи. стриженіе tonsura. Carn. ſtrishalu seu ſtrishalo forfices.

страх timor, metus; страшити terrere; страшитиса timere. Ps. 52, 6. ѹстрашишаса страха, *ἐφοβήθησαν φόβον*, trepidaverunt timore; страшен terribilis, horrendus. страшлив timidus. страхованіа Luc. 21, 11. *φόβητρα*, terrores, Serb. страшило terriculamentum. Croat. etiam spectrum. Boh. strassidlo.

стрѣк oestrus, quo percitae vaccae furunt. Boh. strzečck. стрѣкати, стрѣчꙋ pungere, incitare. Optime antiqua editio Os. 4, 16. δάμαλις παροιςρῶσα юница стрѣком стрѣчема (vacca oestro incitata) vertit, et nescio, cur correctores стрѣком mutarint in стрекалом. стрекало enim, a стрекати est stimulus, quo incitantur animalia, graece κέντρον, quod Os. 5, 12 et 13, 14. atque alibi verti solet остень. Pro σκόλοψ autem 2 Cor. 12, 17. legebatur подстрѣкатель in Serbicis libris impressis, in Ms. пострѣкатель, i. e. stimulus, nunc пакостник. Apud Polykarpow подстрекатель est stimulator, a подстрекати stimulare; apud Alexjejew подстрекатель (плоти) stimulus (carnis), idem ac пакостник, quam vocem jam Ostrog. editio habet. Biblia Polonica Radz. citato loco stark w ciało legunt. Cum стрекати confer Boh. strkati trudere, et trkati, cornu petere, Carn. terkati tundere.

стклo vitrum, Pol. szkło, Boh. sklo, olim stklo. Russ. стекло, Serb. стакло, Croat. sztèklo, lege стклo. Cum vocalis, quam post ст Russi et Serbi inserunt, duntaxat euphonica sit, non possum probare conjecturam eorum, qui a стекꙋ, стекати vocem, ut mihi videtur, peregrinam стклo deducunt. Confer ὕαλος et germ. *Glas*. Apoc. 21, 18 et 21. стклo, ὕαλος, Ibid. 4, 6. море стклано, θάλασσα ὑαλίνη. стклaница Matth. 23, 25. atque alibi ποτήριον poculum. Matth. 26, 7. стклaница мура ἀλάβαςρον μύρȣ, alabastrum unguenti, nunc in editis libris legitur; алавастр vero retinent Codd. manuscripti veteres et juniores. Cod. Kop. utpote Serbicus plane алавьстарь habet.

сестра soror, ope ра formatum a сест; Poloni more suo e mutant in io: siostra. Confer germ. *Schwe-*

ster, Suec. syster, et lat. soror, a radicali syllaba *sor*, ope or, formatum.

Inchoantia ab ск, si sequatur immediate vocalis, claudunt syllabam radicalem tertia consona; si vero post ск adhuc inserant в, л, р, quatuor consonis constare solent.

скꙋбꙋ, скꙋбсти, Croatis szkubem, Pol. skubię, skubać, Boh. sskubi, sskubati et ssklubati, deplumare. Confer lat. glabrare, glubere.

скопити, скоплю castrare. скопец eunuchus Matth. 19, 12. Pol. skop, Boh. skopec vervex, unde Germ. *Schöps*. At referri omnia debent ad коп, cum Croatis simplex kopiti, et kopilo ferrum, quo testiculi abscindi solent, in usu sint. Confer capo, graec. *κοπτω*, germ. *kappen*.

скала saxum, *Fels*, nonnisi Polonis, Lusatis, Bohemis et Carniolis nota, Serbis aliisque Slavis meridionalibus prorsus ignota vox, ut mirer, quomodo in Lexicis russicis скала ceu Slavicum adduci possit. скалы, gradus, limina, ex homiliis Chrysostomi citat Alexjejew, et recte a lat. scala deducit. Differt Boh. skula, skulina, Croat. skulya, rima, specus. Cum скала conferri possunt Suec. skar scopuli, saxum, lat. med. aevi scolium, ital. scoglio, gall. escueil, graec. σγαλα apud Tzetz. Chil. VII. 151. ὕφαλος ἕρμα λέγεται, σχάλα παρ᾽ ἰδιώταις. Voce peregrina скала, plur. скалы, usus est interpres libri tertii Esdrae. Habet enim editio antiqua cap. 4, 36. ѩкѡ в скалахъ вѣк (vitiose omisso verbo извазила aut alio), quod latino textui *quoniam in statera ponderavit seculum* respondet. Lances staterae, germ. *Wageschalen*, is in mento habuisse, videtur, eas скалы appellans. Melius utique correcta editio hunc locum exhibet: понеже на мѣрилѣ извѣсила вѣк.

скор,

скор, скорый, celer, velox. скоро cito, velociter. скорѣе celerius. Psalm. 147, 4. до скорости, ἕως τάχους, velociter. скорописец ὀξυγράφος Psalm. 44, 2. скоротеча cursor, apud Polykarpow; скоротечец in Bibliis correctis, gen. скоротечца, δρομέως, Job. 9, 25. olim текущаго. Amos 2, 14. ѿ скоротекущагѡ, ἐκ δρομέως, olim текущаго.

скора cutis, pellis, distinguunt Poloni et Russi a кора cortex. Carniolis skorja est cortex. Boh. cortex cinnamomi skorzice. A скора derivantur Pol. skornia, ocrea, Croat. skornya (lege шкорнѧ), Carn. ſkorniza, Boh. sskornje. Russ. скорняк, pellifex. Serbis et aliis Illyriis скоруп est superficies densior lactis, seu flos lactis, *Milchrahm*, *Sahne*. Boh. sskorzipka, sskorzapka testa ovi.

скудель: изсше ѩкѡ скудель крѣпость моѧ Psalm. 21, 16. ἐξηράνθη ὡς ὄστρακον ἡ ἰσχύς μου, aruit tanquam testa virtus mea. сквозѣ скудели (Ms. скудели) Luc. 5, 19. διὰ τῶν κεράμων, per tegulas. Pol. szkudła, Carn. ſkodla, ſhkodla, *Schindel*. скуделный сосуд vas fictile; скуделник figulus. At Marc. 14, 13. Luc. 22, 10. vas, amphora, κεράμιον.

скуд, скуден, inops, egenus; скудость, скудота, inopia, penuria. оскудѣти, deficere. Serb. скудити, calumniari, refer ad кудити.

скот pecus, jumentum; скотен Psalm. 72, 22. κτηνώδης, jumento similis; скотопитатель, κτηνοτρόφος, Gen. 46, 32. olim скотопитателник. Serb. скотан gravidus, praegnans (de canibus), refer ad кот.

скытатисѧ vagari, errare, circumferri. Hebr. 11, 38. въ пустынях скитающесѧ, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, in desertis errantes. Serb. et Croat. скитамсе.

скок saltus, скочити, вскочити (возкочити) exsilire, Iter. скакати, скачꙋ, saltare. скоктати titillare. Confer щекотати.

Incipientia a скв, скл, скр, sequente vocali et quarta consona radicali:

скворец Russ. sturnus, Croat. skvorcz, Carn. ſkorz, ſhkorz. Dalm. chvarly (чварль), Serb. чворак, Boh. olim sskworec, nunc sspaček, Pol. szpak, szpaczek. Apud Polycarpow скворец est alauda. Pessime! Num Polonorum skowronek (alauda) in mente habuit, cum quo et Croat. skurjanecz, skerlecz, Carn. ſhkoijanz, Boh. sskrzjwan conferatur.

скверна macula, inquinamentum; скверен communis, impurus; скверните coinquinare; скверитель Hebr. 12, 16. βέβηλος, profanus. Croat. ſzkruna est labes. Carn. ſkrun foedus, ſkrunoſt turpitudo, oſkruniti foedare. Confer Russ. скверна impuritas, sordes, et Suec. *skarn* coenum, lutum.

сквозѣ per. Croat. ſzkoz, Carn. ſkus, ſkusi, Russ. сквозь.

скважна, скважнина et скважина foramen, rima.

склабитися subridere. Serb. склибитисе ringendo ridere. Boh. ssklebitise ringi, ringendo flere; osskljbatise os torquere, ringi. Alia a скл, uti склад, склон, склоп sunt composita ex praepositione с et клад etc.

скрекꙋ, скрести, Russ. скресть, scabere, Pol. skrobać, olim skrabać, Boh. sskrabati, Carn. ſhkerbati, ſhkerblati.

скорбь, скорбь θλῖψις, tribulatio; λύπη, tristitia Joh. 16, 6. 21. скорбен afflictus, tribulationem patiens, скорбни быша Matth. 17, 23. contristati sunt. скорбѣти tribulari, contristari. Cro-

atis

atis szkerb est cura, sollicitudo, anxietas, szkerbim curo. Carn. ſkerb, ſkerbim.

скранїа plur. tempora, Russ. виски. Pol. skroń, f. skronie plur. Boh. sskranje et židowiny, Carn. ſenzi *Schläfe*, at iisdem skranja est mentum, skranjiſhe maxillà. Alexjejew citat e Prologo et обочїе pro скранїа. Est autem обочїе locus circa oculos; Bohemis oboč j supercilia. Voce обочье usus est antiquus interpres libri Judicum 4, 21 et 22. At cap. 5, 26. челюсть (mandibula) habet pro κρόταφος. Verum Bibliorum Correctores his in locis recte substituerunt скранїа. Psalm. 131, 4. etiam Ostrog. editio legit покои скранїама моима ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου, requiem temporibus meis; at Psalterium Venetum 1561, quod primae versionis Slavicae vocabula studiosius servat, hoc loco legit кротафома. Caruisse itaque videntur meridionales Slavi vocabulo apto ad exprimendam vocem graecam κρόταφος et carent hodiedum. Croatis enim tempora sunt szlepoochje, Serbis et aliis Illyriis слепо око, sljepe ocsi.

скрина Hebr. 9, 4. in Apostolo anni 1324 pro ковчег, κιβωτὸς, arca, cista. Russ. скрин, m. et скринка, f. Pol. skrzynia, skrzynka, Carn. ſkrina, ſkrinja. Croat. skrinya (шкрина), Boh. sskrzinje, sskrzinka. Confer lat. scrinium, germ. *Schrein*, Suec. skrin.

скрѣнство Ephes. 5, 4. in eodem Apostolo pro кощуны, εὐτραπελία, scurrilitas, dicacitas, sales, joci. Serbis кренути, скренути, movere, amovere. Confer etiam скомрах ludio, joculator.

скрозѣ in eodem Apostolo pro сквозѣ, per, Serb. abjecto с hodie кроз, кроза. Boh. skrze. Confer Russ. чрезъ, черезъ, per, trans.

скрежет stridor. Matth. 8, 12. скрежет зубом, ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, stridor dentium. скре-

же-

жетати, скрежещꙋ, stridere, frendere. скрегтати idem, quod скрежетати, Croat. skergutati, skerguchem, Boh. skrzehot (скрегот) stridor. Differt скрипѣти strepere, quamvis Croatae skripati, skripanye, Carn. shkripati de stridore dentium usurpent. Vide ſkrzyp in Lexico Polonico summa diligentia a clariss. Linde conscripto, et confer skrzek (скрек) sub skrzeczeć.

скрижаль tabula. Hebr. 9, 4. скрижали завѣта, αἱ πλάκες τῆς διαθήκης, tabulae foederis. Bohemis krzižalky sunt segmenta pomorum, laminarum instar, sic dicta, quod sectio transversim (на криж) fiat, Croatis transversarius est prekrisni, transverse na kriscze, et kriscze, Carn. krishama, a kris, krish (lege криж) crux. Inde Serbis крижати dissecare. Est itaque скрижаль vox composita et ad radicem криж referenda.

A litera ш et щ:

швыр, швиг, шпак, шмер, шмꙋр

шлап, шлем, шелк.

шарп, шерсть, шерш.

шаст, шест, шꙋст.

шкап, шкꙋл, шкар, шкꙋр, шквар, шквор, шкраг.

щав, щек, щап, щеп, щип, щꙋп, щем.

щен, щель, щꙋл, щер, щир, щꙋр, щерб, щерк.

щад, щед, щꙋд, щет, щит, щꙋт, щаст?

щег, щк (щка), щек, щок, щик, щꙋк.

Ad

Ad ш spectant bisyllaba шалаш tugurium pastorum, шатер tentorium, Russicum шорох strepitus, et peregrina bene multa, quae in Lexicis aliarum dialectorum collecta habentur, ex. gr. школа a schola, шкода, a germ. *Schade*, Suec. skada, штампати apud Serbos et Croatas imprimere, ab Ital. stampare, Pol. szruba, Boh. ssraub, Russ. шуруп, a germ. *Schraube*, Polonorum szlachta nobiles, nobilitas, e veteri germ. slahta, slahto (*Geschlecht*) orta sunt. Cum c facile, ante consonantes praecipue, in ш transeat, multa, quae apud alios ab ш inchoantur, in indice slavicarum vocum sub c locata reperies. Serborum шлива prunus, cum notissimo potu шливовица, et aliis derivatis, sub слива; шлѣме sub слема, шлѣз sub слез, швракa ргосвракa sub сракa, шкопац sub скопец quaerenda erunt. Pro шалаш Moravi, Slovaci, et Poloni quidam салаш pronunciant. In voce peregrina шафран, Serb. шавран, germ. *Safran*, omnes ш pro c pronunciant, praeter Dalmatas et Bosnenses, qui, litera ш in ч mutata, dicunt чафран. Legitur nunc шафран in Bibliis slavicis Cant. 4, 14., ubi vetus interpres graecam vocem крокос servaverat, et Prov. 7, 17. pro κρόκινον, ubi antea желтанница legebatur. Est autem желтанница nunc Russis Carthamus tinctorius L. quem Germani *Saflor* dicunt. Alias etiam icterus желтанница vocabatur.

Ma-

Maluerunt itaque correctores Bibliorum vocem peregrinam ambiguae substituere. Sed et шєлк et шлєм peregrinae voces sunt. Pleraeque autem in indiculo positae ex aliis dialectis colligendae erant, cum in libris slavicis antiquis voces ab ш inchoantes, quae tribus aut quatuor consonis constent et ad hanc classem pertineant, observare non liceat. In vulgaribus vero Lexicis omnes fere voces, quae a шм, шн, шл, шр, шт, щк incipiunt, aliunde assumtae, non in solo patrio natae sunt. Apud Serbos tamen et Bohemos quaedam a шт inchoantes sunt slavicae originis, sed sub щ quaerendae sunt.

шбырати Russis est jacere, projicere.
швигати, Bohemis sswihati virgis caedere, vibrare scuticam; inde Serborum швигар extremum scuticae, germ. *Schmitze*, gall. la touche.
шпак Polonis sturnus, шпачєк dim. idem, etiam Bohemis.
шмєль Russ. vide чмєль.
шмєр Pol. murmur, strepitus, cum quo diligentissimus Linde nullam aliam vocem conferre potuit, quam Russ. шорох et щокорт.
шмѹр in libris glagoliticis est catinus.
шлапь f. Polonis gradus, gressus major equi. Boh. sslapiti, sslapati, gradi, calcare. Pol szłapić, szłapać. Boh. sslepjeje, sslapjeje gressus, vestigia. Conf. germ. *schlappen*. Russis шлапа est pileus.
шлєм galea, περικεφαλαία, Ephes. 6, 17. et 2 Thess. 5, 8. et in pluribus Vet. Test. locis, uti 1 Reg. 17, 38. 2 Paral. 26, 14. Sap. 5, 19. Isai.

Isai. 59, 17. Jer. 46, 4. Ezech. 23, 24. et 27, 10. 1 Macc. 6, 35. In libris glagoliticis et шлим. Russ. шеломъ, шоломъ. Affine est germ. *Helm*, Suec. hjelm. In Moravia шлем et hodie in usu est, sed de ornamento muliebri capitis. Pol. Slov. Cro. et Illyr. immo et Russi galeam voce peregrina appellant.

шелк sericum, Apoc. 18, 12. Confer Suec. silke. Serb. et Croat. свила. Pol. jedwab, Boh. hedwabj, hedbawj. Carn. et Lusat. жида, a germ. *Seide*. Vide supra шик, quod eliso л ex шилк ortum est.

шарп, Pol. szarpać, carpere, rozszarpać, discerpere, quae cum Boh. sapati et rozsapati conferenda sunt.

шерсть, f. Russis lana, Pol. szerchla vilior lana Boh. srst collect. villus, pili, Pol. sierć, (olim sierść et sierchl) idem. Serbis, Croatis Carn. длака sunt pili.

шершень, m. crabro, *Hornifs*. Plur. шершни Exod. 23, 28. Deut. 7, 20. Etiam in hac voce, uti in шерсть, ш ex с ortum est. Nam Serbis crabro est сршљен, Croat. et Carn. сершен, Boh. srsseň, Pol. sierszeń et szerszeń.

шатер, gen. шатра, peregrina vox nullibi alias in Bibliis slavicis lecta, a correctoribus in nova libri Judith versione e Graeco, cap. 10, 18. adhibita fuit ad exprimendam vocem παρὰ σκηνώματα: по шатромъ. Antiquus interpres, hoc in libro latinum Vulgatae textum secutus, voce стан usus est. Legit enim v. 16. к стану, ad tabernaculum. Biblia Bohemica ab eo inspecta fuisse suspicor. Alibi graecum σκηνὴ vocabulis сѣнь, куща, селеніе, immo et домъ, храм interpretes expresserant, voce barbara шатер, seu vulgo шатїор (їо uti lat. jo pronunciando) nuspiam uti voluere. Nunc quidem шатор omnibus Slavorum populis, Bohemos si excipias, notum. Po-

lo-

loni szatra dicunt pro шатор. Serbi шатор et чадор; шатра vero iis est tentorium mercatorum.

шаст Russis, ssust Boh., szast et szust Pol. sonus ad signandum celerem motum cum strepitu. Hinc Russ. шастати, Pol. szastać, strepitum ciere, Boh. ssustjeti, ssaustati. Serb. шушкати et шуштати, шушнути strepere.

шестъ Russis contus, шесток praefurnium, focus. At шествїе gressus, iter, refer ad ше: шедꙋ primae; sicut et numerale шесть sex, ad шес secundae classis.

шкап: quaere in Lexicis Polonicis szkapa vilis equus, szkapina caro equina.

шкꙋл: vide Croat. skulya specus, spelunca, Boh. sskulina rima.

шкаред Russ. foedus, turpis, refer ad скаред.

шкура Russ. pellis, cutis, refer ad скора.

шквара Russ. scoria, confer cum Pol. skwara. Boh. sskwarek cremium, cum Pol. skwarek, Croat. oczvirek.

шквор: apud Boh. sskwor forficula auricularia, germ. *Ohrwurm*, *Ohrkäfer*. Serb. уволажа (*Ohrenkriecher*), Cro. striga, Carn. ſtrigalza, ſhtrigla. P. Marco et ſqvor, quod e libro Bohemico hauserit et suum ſecerit.

шкроб: Boh. sskrob amylum, confer cum Pol. skrob, et Russ. скорбило, Carn. kerſka, e germ. *Kraftmehl*, corrupta vox, syllaba *Kraft* in krob mutata, unde praefixo s sskrob natum est, syllaba *Mehl* penitus neglecta. Pol. nunc krochmal dicitur, Russ. крахмал, крухмал, et трухмал, Croat. sterka, a germ. *Stärke*, Carn. ſhtirka, Serb. штирак et штирка, inde штиркати.

шкрат seu шкрет, Carn. ſhkrat et ſhkratel est spiritus fodinis praesidens, P. Marco daemon metallicus, *Bergmännchen*. Bohemis sskrzjtek,

olim

olim sskrzetek lar, spiritus familiaris. Confer germ. *Schradel.*

Velim lectores ea relegere, quae p. 8 et 24. de litera duplici щ monuimus. Addam hic, subinde щ pro simplici ч locum habere: щꙋдо monstrum pro чꙋдо, ѡщꙋтити sentire, cognoscere, pro ѡчꙋтити (a чꙋю). Slavico чешꙋѧ, squama, Poloni praefigunt ш et szczeszuia (щешꙋѧ) pronunciant. Ita et szczegoł, Russis щеголь, e latino *singularis* ortum est. Nec dubito eadem ratione a germ. *Segel* formatum щеглѧ seu щоглѧ, apud Polykarpow et шогло penes машт malus. Alexjejew, щоглѧ explicans vocibus мачта корабельнаѧ, citat Isaiae cap. 30. v. 17. Supposuisse ille videtur vocem щоглѧ esse slavicam, uti et Lexicographi russici censuere. At Isai. 30, 17. vox щоглѧ a correctoribus recenter substituta fuit vocabulo пьстав, quo antiquus interpres Isaiae non male graecum ἱςὸς exprimere conatus est. Cap. 33, 23. iterum щоглѧ pro нѣдро substitutum fuit. Hoc quidem versu antiquus interpres malum et vela (ἱςὸς et ἱςία) confudit, voce нѣдро pro utroque usus. Vela quidem recte interpretatus est нѣдра, Croatis et hodie jadra, pro quibus nunc вѣтрилѧ leguntur. At malus dici debuisset ꙗдрило, non нѣдро. Vox ꙗдрило non fuit ignota ei, qui Ezechielis versionem antiquam sibi emendandam sumsit. Ibidem enim cap. 25, 7.

lege-

legebatur pro ἱςὸς ἐλατίνες слѣмена єлова, et in margine editionis primae Mosquensis glossa брєвна. Neutrum placuit correctori, qui recte тадрила hoc loco substituit, respuendo peregrinas voces щогла et мачта. Vocem тадрило Act. 27, 19. servarunt etiam editiones posteriores. Hoc quidem loco legitur σκευή. Interpres autem slavus per eam praeprimis malum intelligi sensisse videtur.

Croatae initio щ constanter retinent scribendo sch; his accedunt Carnioli inferiores, at superiores, uti et Vinidi Carinthiae fere solo ſh (ш) pro ſhzh (щ) ejusmodi vocabula inchoant. Bohemi ab aliquot seculis a Slovacis et Moravis Poloniae vicinioribus in pronunciatione literae щ differunt. Hi enim in vocibus a щ inchoantibus щ ut шч, illi ut шть pronunciant. Serborum шт initio vocum semper respondet slavico щ, exceptis tamen vocibus peregrinis, ut штап a germ. *Stab*, штрк a germ. *Storch*. At eorum штєта, damnum, respondet slavico тщєта (a тѫщ), et штица, tabella, slavico дщица (a дєка) et штьи seu штѣи slavico дщи; штьєти seu штѣти vero slavico хотѣти (хтѣти), mutato х in ш. At што est e slavico что ortum. Cape jam pauca exempla vocum a duplici litera щ inchoantium, quae quidem et tertia radicali litera constent.

щавє-

щавство segnities, mollities, inde щавствую molliter vivere.

щав, Pol. szczaw et szczawik, rumex acetosa, Russ. щавель m. Serb. штавлье n. Illyr. sctavje, Boh. sstjowik, Carn. apud P. Marcum shavje, lapathum, rumex. Croat. schav (щав) lapathum, oxylapathum, rumex. Iis kiszelicza est acetosa.

щекетати (a щекет) fritinnire, garrire, zinzibulare, *zwitschern*. Boh. et штѣбет, Pol. szczebiot habent.

щепати dissecare, findere ligna, apud Russ. Pol. Boh. inde Pol. щеп surculus insititius, Boh. штѣп arbor ipsa, cui inseritur. At цѣпати apud Serbos et alios Illyrios; Croat. et Carn. цепати.

щипати, Serb. штипати, vellicare, carpere. Sic et Croatae schipati, schiplyem, Carn. shipati et shzhipati, Pol. szczypać et szczupać. щипец, plur. щипци forfices, Pol. szczypce. Croatis щепци sunt digiti, articuli. Confer Russ. щепоть, Pol. szczypka, quod duobus aut tribus digitis prehenditur.

щена catulus, щенец idem. Oseae 13, 8. щенцы legebantur olim, nunc скумни. Serb. штене, штенац, plur. штенци.

щель, f. rima, fissura. Pol. щелина. Olim Neh. 4, 7. щѣль pro φυὴ legebatur, hodie ѿрасль alio prorsus sensu.

щюле Croat. grallae, Serb. штуле, Pol. szczudła, Boh. sstihly.

щер, apud Pol. szczerzyć (zęby), Boh. sstirziti, Serb. et Croat. церитисе, ringere, ostensis dentibus ridere.

щирый Russ. genuinus, purus. Confer Pol. szczéry, szczyrny.

щир Croat. blitum, mercurialis. Dalm. щур, Serb. штир amaranthus blitum L. Pol. szczyr, szczér

mer-

mercurialis. At Boh. штир est gryllotalpa, *Werle*, et scorpio.

щур Russ. loxia enucleator, *Kernfresser.* At Polonis et Moravis mus rattus L: *Ratte*, Russ. крыса, sed ощур est mus avellanarius, *Haselmaus.*

щерк, щерба, щербина, Pol. fissum, crena, *Scharte.* Russ. щербина, Boh. штѣрбина, Carn. ſherba, ſhkerba, ſhkerbina.

щерк Pol. glarea, Boh. штѣрк.

щадѣти, пощадѣти, parcere, indulgere. 2. Cor. 12, 6. щажду же, *φείδομαι δὲ*, parco autem. Ibid. 13, 2. не пощажу, *οὐ φείσομαι*, non parcam. Serb. штедѣти et штедити. Pol. szczędzić.

щедрый (а щадити) misericors, Psalm. 102, 8. щедр и милостив гдь; *οἰκτίρμων, καὶ ἐλεήμων*, miserator et misericors Dominus. Russis etiam largus, munificus. Sic et Boh. sstjedry. Pol. szczodry. щедрити, ощедрити, misereri, Ibid. v. 13. якоже щедрит оц сыны, *καθὼς οἰκτείρει πατὴρ υἱοὺς*, sicut miseretur pater filiorum. щедрота miseratio, misericordia, *οἰκτιρμὸς*. Russis, Pol. Boh. et munificentia, liberalitas.

щудо portentum, monstrum. щуд, plur. щудове Isai. 14, 9. gigantes. Pro his in correcta editione nunc исполини legitur. Confer чудо, чуждь, et штуждь antiquissimi codicis, туждь Serbicorum codd. et hodiernum тудь, et тьудатисе expavescere, тьудлив pavidus.

щудь, f. mores; *τρόπος*. Hebr. 13, 5. ubi nunc legimus не сребролюбцы нравом, in Apostolo antiquo щудїю pro нравом legebatur. Jud. v. 10. *φυσικῶς* щудїю idem codex, impressi vero по естеству. Serb. hodie ћуд (тьуд) naturalis indoles. Croat. chud (чуд), Dalm. cjud, chyud, 1) idem quod narav natura. 2) instinctus, sensus. Videtur et hic щ ortum ex ч. Si igitur щудь conferatur cum чую sentio, дь formativa esse possit, quae syllabae чу accesserit.

щеть,

щеть, щетина, seta, *Borste*; щеть, щетка scopula e setis, setaceus, *Bürste*. Boh. sstjetka, sed sstjetina seta. Pol. szczeć, szczecina. Croatis щетина seta, at щет, щетнија scopula setacea, Serbis четка, dim. четчица *Bürste*, Carn. ſhet, ſhzhet, scopula; ſhetina, ſhzhetina, seta.

щит scutum, clypeus, θυρεὸς, ἀσπὶς, dim. щитец. Pol. Croat. щит, Serb. штит, Boh. sstjt, Carn. счит (ſzhit) apud Gutsmann, штит vero apud P. Marcum. щитити, защитити, protegere; защититель et защитник protector, ὑπερασπιστής. Illud quindecim vicibus in Psalmis legitur, hoc vero duntaxat bis.

щутити, cujus compositum ощутити. Luc. 9, 45. да не ощутят єгω, ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό, ut non sentirent illud. Joh. 11, 57. аще кто ощутит єго, ἐάν τις γνῷ, si quis cognoverit, (nosset). Etiam in hac voce щ ex ч ortum est. Croat. et Carn. чутити sentire, Boh. cititi, a чути sentire, audire.

щастїе et счастїе Russ. fortuna, felicitas. Pol. szczęście, Boh. sstěstj, Illyr. чест (pro часть), hinc честит fortunatus, честити fortunare. Est igitur счастїе (щастїе) compositum ex с et часть pars. Serbis, uti aliis Illyriis, fortuna est срећа (сретьа), srecha et sricha, Cro. et Carn. среча, a veteri сряща. Est autem сряща occursus. Psalm. 90, 6. ѿ сряща, (Venet. edit. срѣще), ἀπὸ συμπτώματος, Vulg. ab incursu, potius ab occursu. Ps 18, 7. срѣтенїе єгω, τὸ κατάντημα αὐτοῦ, occursus ejus. Ps. 58, 5. в срѣтенїе мое, εἰς συνάντησίν μου, in occursum meum. Confer срѣту, срѣтати, срящу, occurrere, obviare ex с et simplici рѣту secundae classis.

щегол, dim. щегленок, щегловка, Russis fringilla carduelis, *Stieglitz*. Pol. szczygieł, szczygłik, Boh. stehlik, Cro. штиглец, Illyr. стеглић, стаглин. Serb. чешљугар, a чешљуга

(чешльига) carduus, quasi dicas *Distelfink*. Ex-tum лиц (potius иц) Adelungius slavicum asseruit, at *Stieg* (imo *Stiegel*) a *steigen*, scandere, derivavit.

щкати, Pol. szczkać, Boh. ssťkati et sskytati singultire, *schluchzen*. Cro. щѹцатисе, Serb. штуцатисе.

щек Pol. latratus, szczekać latrare, ssťekati Boh. Russicum щекотати, titillare, refer ad скоктати.

щека, щока, Russ. et Pol. maxilla; in Bibliis slavicis ubique ланита, excepto Tob. 6. v. 4., ubi antiquus interpres latinas voces *apprehende branchiam ejus* reddidit: возми за щокѹ ея. Correcta editio, cum libri Tobiae novam versionem e Graeco textu factam contineat, hoc loco legit возми рыбѹ, sed v. 5. Russicam vocem печень assumsit pro antiquo оутроба, quo Polono-Russus expresserat latinum jecur. Ergo et antiquus et novus interpres, respuens aut ignorans slavicam vocem ятра, dialectum suam sequi maluit. Russis enim jecur est печень, Polonis wątroba.

щикати, щикнѹти, Russ. ellychnium abscindendo purgare candelam, Pol. szczykać carpere, decerpere, Boh. sstknu, sstknauti, vellicare et mordere. Carn. vſheniti, vſhzheniti, *zwicken*, refer potius ad ſhipati, ſhzhipati.

щѹка Russ. Pol. Croat. et Slovacis lucius, *Hecht*, Serb. штука, Carn. ſhuka, Boh. sstika. Polonis et szczupak, a szczupać. Igitur et щѹка a щѹкати, seu щикати, a vellicando, mordendo, dicta videtur.

щѹкот, strepitus, щѹкотнѡ cum vehementi strepitu, щѹкотю (pro щѹкочѹ) strepo, crepito, fragorem edo, apud Polykarpow, confer cum щек, щекот.

A litera ц:

цвал, цвѣл (цвил), цвер (цвре), цврк (цврч), цвѣт, цвик (цвич), цмок.

црен, црк (церк).

цест.

Addi possint Russ. царапати radere, unguibus lacerare, cui affine est Suec. skrapa, Boh. sskrabati; Illyr. цволика cicuta apud Micaliam. Sed цкло, цакло apud eundem quaere sub сткло, цквар macula, sub сквер. цмрек apud Bellosztenecz referri debet ad смрек juniperus, quia significatione cum Croat. *bor* convenit. цытра, цытрон, citrus, malum citreum, apud Polykarpow peregrina sunt, apud alios alia. Bohemi cukr, Pol. cukier, Croat. czukor, Carn. zuker, a Germanis aut Italis, Russi сахар a Graecis, acceperunt. Confer Illyr. цахар et цакар, Turco-slavicum szeker, Serb. шекер. Vocem latinam Caesar (цесар) a Glagolitis cum царь male confusam formula orationis dominicae prodit. Etenim pro antiquo царство regnum, in Missali glagolitico Venetiis 1528 impresso legitur цесарство: приди цесарство твое. Quod et Serbo, qui Slavici Psalterii editionem Venetiis 1561 curavit, placuit. Nam in часословец, quod Psalterio adnexum est, legitur: да прїидеть цесарство твое, cum tamen alias non solum in Codd. Serbicis, sed

et glagoliticis царство seu царствïе inveniatur. Persuasit nimirum sibi sciolorum aliquis, sonorum similitudine deceptus, vocem царь e latino Caesar corruptam fuisse; restituendum igitur censuit цесар, et contracte in glagoliticis libris quibusdam ц҃р. Atqui Caesaris nomen, graece Καῖσαρ, quod in N. Test. frequenter occurrit, in versione slavica nunquam aliter quam кесарь, et adj. poss. inde formatum кесарев, scribitur. Recte itaque corrector librorum glagoliticorum Raph. Levakovich in Breviario anni 1648, expuncto hibrido et novo цесарство, antiquum царствïе restituit. Originem vocis царь, quam Bayerus scythicam esse credidit, hic non licet investigare; conferri tamen possit cum armenico *Ter* dominus. Fortun. Durich, cui origines germanicae nunquam arridebant, visum uit, црковь quod a germ. *Kirche* ortum asserui, a ц҃рь deduci posse, ita ut ц҃рковь, ecclesia, domus regia seu Basilica dicta sit. Verum radices царь et церк prorsus diversae sunt, neque unquam in derivatis a царь, qualia sunt царица, вцаритися, царство, vocalis а mutatur in aliam. Sed mutatio literae к in ц apud Slavos frequens est, hinc facillime ex germ. *Kirche* antiqua forma церкы, genit. церкве, inde et церковь et церкви, enasci, et cum religione christiana ad omnes Slavos propagari poterat. Est enim Croatis ecclesia czirkva, Carn. zirk-

zirkva, zirkov, Serbis црква, Boh. cirkew, olim cjerkew, Pol. cerkiew.

Non ausim praeterire, plura vocabula apud Serbos et Illyrios nunc a litera ц inchoari, quae ad ч spectant. Abhorrent enim, ut ita dicam, a pronunciatione literae ч ante рь hinc apud Serbos црв pro чрвь, червь; et цриво pro чрево, црен pro чреп, црепети pro чрепети, црн pro чрн. Venedi seu Serbi (Sorabi) inferioris Lusatiae nuspiam ч, sed in omnibus vocibus, quae apud alios a ч inchoantur, ц pro ч pronunciant. Polonorum Lexica si quis inspexerit, caveat sibi, ne c cum ć (seu c sequente i) confundat. c quidem respondet slavico ц, non vero ć; hoc enim e ть ortum. Hinc Polonorum ćma pro тьма, cierpieć pro терпѣти, cień pro тѣнь umbra, ciern pro терн, cietrzew pro тетрев, Boh. tetrzew, cieść pro тесть; at cierzeniec rete, germ. *Säcknetz*, respondet Bohemico čerzen.

цвал Pol. et Boh. concitatus cursus equorum, hinc цвалати, Pol. cwalać.

цвѣлити, Serb. цвилети, цвилѣти iisdem, et aliis Illyriis цвилити, plangere, flere, lamentari. (Croat. Carn. etiam grunnire, stridere). Boh. kwjliti, olim kwieliti; Pol. kwilić neutr. et act. Sic et Serbis цвелати et цвиелати facere flere. In Poemate Russico de Igore: рано еста начала половецкую землю мечи цвѣлити, ensibus stringere, infestare, ad fletum movere. Russis цвиль m. semen lupuli.

 цвѣт-

цврѣти, цвріти, Illyr. et Croat. frigere, liquefacere; цверт liquefactus, frixus. Carn. цврем et цвирам *prägeln*, *rösten*. Confer Pol. skwarek, skwarzyć, Boh. sskwarek, sskwarziti, Serb. чварити, чварак.

цверст Carn., цварст Illyr., refer ad чверст.

цворац, цкворак et цврлак sturnus, apud Micaliam, refer ad скворъ. Serb. чворак.

цврка et чврка Serb. fritinnitus; цврчати et чврчати, fritinnire, stridere. Boh. цвркати, цврчети, inde цврчек gryllus. Confer Pol. cwierk, cwierkać, cwierczeć, Carn. et Croat. цверчим, apud hos et чверчим.

цвѣт flos, dim. цвѣтец flosculus; цвѣтѫ, цвѣсти, florere, fut. процвѣтѫ. Psalm. 91, 13. праведник ꙗко финїѯ процвѣтет, justus ut palma florebit. цвѣтоносная недѣля dominica palmarum. Serbis цвет, цвиjет, цвѣтати, imo et цват. Pol. кват, in derivatis квѣт et квит, Boh. квѣт flos, et кветѫ floreo.

цвикла Pol. beta vulgaris, *rothe Rübe;* Serb. цвекла, alias блитва, Russ. свекла, Croat. цикла.

цвик Pol. exercitatus. 2) etiam Boh. consuetudo, vivendi ratio, inde Pol. et Boh. цвичим exercere.

цмок Croat. poppysmus, цмокати plaudere, poppysmum edere, Serb. цвокати osculari cum sonitu, *schmatzen*, refer ad Russ. чмокати.

црв Serb. vermis, vide sub чрвь.

цревлье apud Micaliam ocreae, refer ad чревлье.

црен sartago, apud Alex. e libro кормчая.

црк, inde Serb. цркнѫти, цркнем (et црки), Iter. цркавати, perire, crepare, rumpi, *verrecken*. Croat. церкнѫти, церкам, церкуем. Carn. церкнем, церкнити. Bohemis црк est sonus decurrentis liquoris: цркем тече, цркати stillatim decurrere cum sonitu црк.

цеста Boh. Croat. Carn. via, apud Alexjejew e versione Matthaei Blastaris (властарь) цѣсты

sunt

sunt plateae, viae latiores. ѡщѣстити mundare, in libris Serbicis et Glagoliticis pro ѡчистити. In editione Veneta Psalterii Psalm. 50, ter legitur ѡщѣсти (munda, dele) pro ѡчисти. Ps. 129, 4. ѡщѣщеніє ἱλασμὸς, propitiatio, pro ѡчищеніє.

A litera ч:

чван, чвор, чврст, чврк, чверч, чвак, чпаг, чмав, чмел, чмер, чмыр, чмерг, чмок.

член (члан), члн (челн), чолг.

чрев, чрвь (червь), чреп, чрп (черп), чрем, чрм (черм); чрен, чрн (черн); чред, чрт (черт), чрез, чрес, черств, чирк.

чесм, част (чащ), часть, честь, чист.

чкаль, чкак.

Huc refer четыри quatuor, τέτταρες, et, excluso e, Pol. cztery, Boh. čtyrzi, čtyry, immo vulgo et штыри mutato ч ante т in ш. Sic etiam apud Croatas stiri pro chetiri, et Carn. ſhtiri. Alia quae huc trahi possent, peregrina videntur. Talia sunt: чабр seu чабер, Serb. чубар, a graeco θύμβρα, satureja. чабар, Genit. чабра, Croat. чебер, Boh. чѣбр labrum, germ. *Zober*, *Zuber*. Pol. et Boh. чупрына, Russ. чупрун, capronae. Solet enim к aliarum linguarum apud Slavos mutari frequenter in ч. Confer, si lubet, Malabaricum krmi, et Persicum kirm cum Slavico червь vermis, et cum чрмен, alias чер-

вен,

вен, ruber; Latinum CASTUS cum nostro чист purus, mundus. чрез est Serbis кроз per. Porro peregrinis accense Croat. чемер venenum, Serb. Croat., чемерика, Carn. чмерика, Russ. чемерица helleborus, *Niesswurz*, (et veratrum album), Boh. чемерка. Malleum чекан norunt Russi, Poloni, Bohemi; Illyrii vero чекић, чекич, Serbi etiam чаканац. чердак, чардак pergula, moenianum, Illyrii a Turcis accepere, cum quo conferri possit antiquum чертог thalamus. черга Illyr. tentorium. Serbi Turcis et sonum specialem debent, cui exprimendo charactere џ utuntur. Est autem џ aequale Italico ge, Anglico j. Inter vocabula sub џ in Lexico Vukiano vix ullum origine Slavicum reperias, excepto fortasse џекрак, џекрати, quae vocibus Bohemicis жебрак mendicus, жебрати mendicare, respondent. жебрак certe urbs Bohemiae sec. XIV. germ. *Bettlern*, lat. Mendicum dicebatur.

челядь familia, челюсть mandibula, ad чел referenda sunt. Pol. człek contractum est e człowiek, et hoc ex antiquo человѣк, quod a чело frons, satis apte deducitur, nisi ad radicem чел, a qua et челяд formatum est, referre malis. число, numerus, refer ad чтѫ, чести. In vocibus a чр inchoantibus Russi solent inter ч et р interponere е euphoniae causa. Hinc apud eos черево, череп, через, черешна pro чрево, чреп, чрез, чрешна. Bohemi

mu-

mutant hoc in casu ч in ст: strzewo, strzéwjc, strzep, strzenka (Slav. чрѣн), strzjda, pro чрѣво, чрѣп, чрѣда. Poloni solo т pro Boh. ст nunc utuntur, aut Russos imitantur: trzewik calceus, trzoda pro чрѣда grex, trzon, trzonek pro чрѣн, trzemcha et czeremcha pro чрѣмха, Boh. strzemcha, trzesnia et czereśnia pro чрѣшна, Boh. strzessnje et trzessnje. Carn. superiores р excludunt: zhep, zhepinja, testa, pro чрѣп, чрѣпина. Inferiores р servant. Illyrios ч ante р mutare in ц supra monuimus. Serb. црн pro чрн, черн, hinc црнило atramentum, *Schwärze*, црнити nigro colore tingere, црноок nigris oculis, sed et чарноок in usu est. Illyrii in vocibus чимин cyminum, чедар cedrus, Italorum pronunciationem secuti sunt. Slavi veteres a graecis fontibus noluere discedere; retinent enim кумїн et кедр. Serbi tamen nunc Neo-Graecorum pronunciationi assuevere, et к uti ть seu ћ pronunciant. Hinc ћесарь pro кесарь apud Vukium, ћивот pro кивот, ћирил pro кѵрилл.

чвлн amphora, urceus, ξεστὸς, Marc. 7, 4. 8. чванец dim. *καμψάκης*, lagena, lecythus 3 Reg. 17, 14.

чвор Serb. nodus ligni, чворина, augm. чворић dim.

чворак Serb. sturnus, Dal. штѹрак, чварль. Confer цворац, цварлак et шкварлак apud Micaliam et Dellabellam.

чврст Serb. plenus, solidus, Croat. chverszt compactus, durus, strictus; Stulli, siquidem bene legit, e Brev. Glagolit. etiam esvorsti citat. Carn zversti, *frisch*, *neu*, *fest*. Confer черствый Carn. zherstvi.

чвркати Serb. pulsare. чвркнути stridere.

чврчати fritinnire. Croat. чверчим, inde чверчек gryllus, et черчек, чмерчек, Illyr. чрчак, чарчак. Apud Stulli etiam чмерак, чмерчак, чмерчац.

чпаг capsa, sacculus, Serb. Habet et Polykarpow, et Alexjejew, qui locum e Prologo citat: положи златницу во чпаг. Scribitur in antiquissimo изборник sec. XI. чьпагъ: образъ же его пади истъканъ бяаше. акъі чьпаг златами нитьми.

чмавати Serb. stertere, dormitare.

чмель, Russis et шмель, apis terrestris, Croat. чмела, Boh. чмел, Pol. trzmiel, Carn. чмерль, et Vinidis Carinthiae шумел, *Hummel*.

чмергнем, чмергнути Croat. hiscere.

чмокати Russ. edere cum sonitu, *schmatzen*. чавкати idem. Confer Serb. чвокати et Croat. цмокати.

член articulus, compages. членов же и мозгов Hebr. 4, 12., ἁρμῶντε καὶ μυελῶν, compagumque et medullarum. Boh. член, dim. членек, Pol. czlonek, olim et czlon. Carn. членк, Croat. ченк, Dalm. шклан, шкланак, apud Stulli et чклен praeter члан. Serbi segmentum, partem (vineae) члан, et talum чланак vocant. членовный articularis, Ps. 57, 7: членовныя лвов сокрушил есть гдь, molas (μύλας) leonum confregit dominus. At Psalt. Ven. retinendo antiquiorem vocem legit: чрѣновіе львом скрушил есть гь. Fugit diligentiam Alexjejewii vox чреновный, quamvis eam Polykarpow Lexico trilingui inseruerit;

зубы

зубы чершновіи или членовіи, dentes maxillares, molares. Confer infra чрен.

чан, челн cymba, μονόξυλον. Pol. czoln, Boh. члун, Carn. zhovn et zholn, Croat. Serb. Illyr. чун. Observo iterum cl. Linde e Polykarpow descripta vocabula russica чолн, челнок male pro ecclesiasticis habuisse. Vulgo enim Slavicum чан, челн Russi чолн pronunciant. челнок radius textorius, Pol. чолнек, Boh. члунек, Illyr. чунак. Cum чан confer celo, celox, germ. *Zille*.

чолг, чолгати, in Lexicis Polonicis videnda sunt.

чрево, чрѣво, venter; чрево матере uterus matris. 1 Cor. 6, 13. брашна чреву, и чрево брашном, τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν, escae ventri et venter escis. Matth. 1, 23. се дѣва во чревѣ пріимет, ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, ecce virgo in utero habebit. In dialectis чрево, Serb. црево, Boh. strzewo, Pol. trzewo, est intestinum, in plur. чрева intestina, viscera.

чрвь, червь, Genit. черва, vermis, σκώληξ; dim. червец vermiculus, coccus. Jer. 22, 14. пишет же червцем (Ostrog.), nunc и расписаны червленцем, Graec. μίλτῳ, Vulg. sinopide. червень Apoc. 18, 12. coccus, κόκκινον. Gen. 38, 30. червлень κόκκινον. Non solebant autem olim червлень et багр satis distingui. Isai. 1, 18. багряное respondet graeco φοινικοῦν, червленое vero voci κόκκινον. Antiqua editio pro багряное legit червлени (Ostrog. чрьвлени), Vulg. coccinum, pro червленое vero багор, Vulg. vermiculus. Matth. 27, 28. chlamys coccinea (κοκκίνη) est хламуда червленая. Hebr. 9, 19. lana coccinea волна червленая. Apoc. 17, 3. super bestiam coccineam на звѣри червленѣ, at cap. 19, 13. в ризу червлену кровію, ἱμάτιον βεβαμμένον, veste aspersa (tincta) sanguine.

черв-

червленица, coccinum, differt a порфvра seu багряница, ut mirer ab Alexjejew vocem червленица exponi per багряница, et ab eo citari Exod. 35, 4. (lege 6) et Apoc. 17, 4. Nam Exod. 35, 6. багряница est *πορφύρα*, червленица vero *κόκκινον*. Sic et cap. 28, 5., ubi antiqua editio порфvрꙋ pro багряницꙋ legit. In Apocalypsi non solum cap. 17, 4. citato, sed etiam cap. 18, 16. порфvра et червленица, i. e. purpura et coccus, ut distincta nominantur. In Poemate Igor clypei Russorum rubri dicuntur чрълени, pro червлени, Croat. cherlyen, Illyr. црлѣн, Serb. црвен, Boh. червен, Pol. czerwony. Confer Slavicum чермен.

чрєп, чрѣп, testa, ostracium, *Scherbe*. Serb. црєп, црнеп, Illyr. црѣп, црип. Croatae et Carn. servarunt initiale ч:. чреп, чрепина. Carn. super. чепина. Boh. strzep, mutato ч ante р in ст: Pol. olim trzop, apud Lusatas super. чроп, apud Lus. infer. цроп. Russis череп, inde черепаха testudo.

чрпати, черпати, черпаю, почерпꙋ, haurire. Serb. црпкати et црпсти, црпем (pro Slav. черпсти, черпꙋ). Slovacis чрети, Boh. olim črzeti, e cujus Iterativo чревати, чривати natum videtur черпати; черпало haustrum, vas quo hauritur aqua. Joh. 4, 11. почерпало, *ἄντλημα*.

чремха, Russ. черемꙋха, prunus padus L. Pol. trzemcha, Boh. strzemicha, Vinidis Carinthiae ſramſa, *Elsebeere*.

чрмен, чермен, ruber, rufus. Gen. 25, 25. чермное море mare rubrum. чермновати: Matth. 16, 2. чермнꙋетбоса нєбо, *πυῤῥάζει γὰρ ὁ οὐρανός*, rubicundum est (rubet) enim coelum.

чрєн, Russ. черен, capulus (ensis), manubrium, *Heft*. Croat. нож з чренами culter manubriatus. Pol. trzon, trzonek, Boh. strzenka. Lusat. чронки, inde чроновц dens molaris. Est enim Polo-

nis

nis trzon etiam caudex, *Stock*, et trzon, trzonowe zęby dentes molares, *Stockzähne*. Russis olim чреновые apud Polykarpow. Joel. 1, 6. чреновитцы (*μύλαι*) in antiqua editione leguntur, in correcta vero членовныя. Prov. 30, 14. etiam antiqua editio членовы (pro чреновы) habet, correcta iterum членовныя. Confer supra член. Unde Stulli fem. чреновитца hauserit, vellem certo cognoscere. Solet ille in determinando genere hallucinari saepius. A чреновиток, plur. est чреновитци. Ex hoc plurali ille suum чреновитца male formasse videtur.

чрн] черн, niger, Illyr. црн. чернило atramentum. черничїе Psalm. 77, 47. *τὰς συκαμίνυς*, Vulg. moros. Psalt. Ven. servat hic vocem graecam, legit enim сукаменны. Ostrogiensis plane legit трнїе их мразом, a qua hoc loco Mosquensis prima differt. Nam haec, uti posteriores editiones, exhibet черничїе их сланою. Luc 17, 6. *συκάμινος*, Vulg. arbor morus, reddita est a Slavo агодичина. Eadem voce utitur Luc. 19, 4. pro *συκομορέα*, sycomorus. Isai 9, 10. pro *κόψωμεν συκαμίνυς* in veteri editione посѣчем агодичїе, in correcta vero substitutum черничїе legitur. Hanc enim vocem correctores Mosquenses non solum semel in Psalmo citato, sed quatuor in locis aliorum librorum legerant, nimirum 3 Reg. 10, 27. 1 Paral. 27, 28. 2 Paral. 1, 15. et 9, 27. At агоды pro морона antiquae editionis substituerunt correctores 1 Macc. 6, 34 cui graecum *μόρων* respondet. *μελάνθιον* Isai. 28, 25, et 27 чернуха in correcta legitur editione, melius utique, quam in antiqua куколица. Videtur interpres Vulgatam, quae Gith habet, inspexisse. Est enim куколь agrostemma githago L.

чреда, чрѣда дневная in cod. Serbico, *ἐφημερία*, officium vicibus alternis praestandum, vices. Luc.

1, 8. в чинꙋ чредꙑ своеѧ, ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ, in ordine vicis suae. Russ. череда, Boh. strzjda, trzjda; unde trzjdnik vicarius, Slav. чредник. 2) чреда series, vicus, platea. Boh. dlauha strzjda Pragae est longa platea. 3) grex, Job. 30, 1. olim чред, νομάδων, nunc стад. Carn. чреда, Croat. чреда, et чредо, Pol. trzoda, et obsol. czereda. Confer germ. *Heerde*.

чредити, оучредити, a чреда, hospitio recipere, Iter. оучреждаю. Act. 10, 23. оучреди ἐξένισε, recepit hospitio. Act. 28, 7. τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν, три дни любезнѣ оучреди, Vulg. triduo benigne exhibuit, (peramice in hospitio habuit). чреждение Luc. 5, 29. δοχή, convivium. Vide etiam чреждитель, чреждатель apud Alexjejew.

чрта, черта, linea, ductus. Matth. 15, 18. et Luc. 16, 18. κεραία, apex. Confer Boh. чара linea et Russ. карей, Pol. kary niger, et черн. A nigredine certe черт, Russ. чорт, Pol. czart, (apud Helmoldum gentilium Slavorum церный бог) diabolus dictus est. Libri Slavorum christianorum діавол exhibent. A чрта deducitur чртати, чертати, lineas ducere, exarare, inde чертало culter aratri, Serb. цртало, Boh. чертадло. Carn. zhertalo est vomer, teste P. Marco, siquidem is discrimen inter vomerem et cultrum recte noverit.

чрет (chrèt) Croatis sylva paludosa.

чертог thalamus. Psal. 18, 6. ἐκ παςοῦ αὐτοῦ, ѿ чертога своегѡ, de thalamo suo. чертожница idem Joel. 2. 16. in antiqua editione, nunc чертог. Apud Polykarpow чертожница est mulier curans ea, quae ad thalamum sponsae pertinent, сваха pronuba, et чертожник θαλαμηπόλος, cubicularius. Stulli male legit, ut solet, in Missali Glagol. четрог pro чертог.

чиез

чрез, чрѣз, per; διά. Hebr. 2, 15. чрез все житїе per totam (omnem) vitam. Ephes. 2, 8. чрез вѣрꙋ, διὰ τῆς πίστεως, per fidem. Rom. 14, 5. раѕсꙋждает день чрез день, κρίνει ἡμέραν καθ' ἡμέραν, judicat diem inter diem (prae die). Rom. 11, 24. чрез естество, παρὰ φύσιν, praeter naturam. чрезсыть adv. ultra satietatem, supra modum. Russice через, Carn. zhes, zhres, zhries.

чресмина, prorsus conficta vox a correctoribus Mosquensibus pro чесмина. Nec audiendus hic Alexjejew, qui ait vocem чресмина alibi sumi pro abiete (ель), aut fraxino (ясень), graece πρῖνος, latine ilex. Dan. 13, 58. Atqui hoc in loco Ostrog. et Mosquensis prima editio recte чесмина legunt: под чесминою; neque alibi nomen hujus arboris occurrit. Est autem чесмина (corrupte et чесвина) Illyriis ilex, ital. elce, testibus Micalia, Dellabella, Stulli.

чресло, plur. чресла, lumbi, ὀσφύες, Luc. 12, 35. An a чрез? Confer Boh. trzjslo pubes, Pol. trzosła lumbi. 2) Boh. trzjslo est cortex contusus, coriarius, Carn. zhereflô *Gerberloh*. чресленик Jer. 13, 1. 2. 4. 10. 11. περίζωμα, cinctorium, Vulg. lumbare.

черств, черствый, solidus, Sirach 50, 10. яко же сосꙋд злат черств. At correctores pro черств substituerunt искован, graeco ὁλοσφύρητος magis respondens. Polykarpow sub voce черствый remittit lectorem ad сꙋхый, жестокый. Russis enim, uti Polonis, panis siccus et durus est черствый хлѣб, Bohemis autem recens pistus. Vinidis apud Gutsmann zherstvi *frisch, körnig*. Bohemis etiam viribus pollens, vegetus, immo et celer. Vide supra чверст, quod transpositione literae в ex черств ortum est.

чрешна Croat. Carn. cerasus, cerasum, Russ. черешна, Pol. czereśnia et trześnia, Boh. střzessnje, trzessnje, Slov. черешна, Serb. трешна Dalm. цриешна. A lat. cerasus.

чиркати, чиркливати, Russ. fritinnire, zinzibulare. Confer Croat. чвергулим, чвергечем, чверчим, чирок Russ. anas querquedula, *Knäckente*.

четыри quatuor, четвертый quartus. Vide Numeralia.

чесмина Illyr. ilex. Vide supra fictum чресмина. Carnis чешмин, чешминье, Viridis чешминье, est berberis, vulgo *Paselbeer*, (non *Preisselbeere* ut male P. Marcus), чешминовец frutex berberis, *Paselbeerstaude*. Utrumque et чесмина et чешмин esse possit a чесма, чесме, ope ина, ин formatum, et hoc a verbo чесати; uti писма a писати.

част, частый, densus, spissus; frequens, creber. 1 Tim. 5, 23. частых твоих недугов, et frequentes (πυκνάς) tuas infirmitates. часто crebro. Serb. et Croat. чест, често, Pol. częsty, często, Boh. часто. чаща densitas. Hab. 3, 3. densa sylva. Antiqua quidem editio hoc loco legit ѿ горы приосѣнныя части, sed jam in margine Mosquensis primae editor щи apponendo monuit legendum чащи, quod nunc correcta editio exhibet: приосѣненныя чащи, inflectendo vocem чаща more Russico. Atqui et чѧсть densam sylvam, densitatem significat. Serb. честа, densi frutices, честина densitas. Polykarpow penes чаща apposuit et частина, частый лѣс, δάσος, densitas, sylvosus locus. Ezech. 6, 13. чащеный, quod vix alibi invenias, adjectivo частыи substituere maluerunt correctores, lectione antiqua под всѣм дубом частым transformata in hanc: под всяким древом чащным. дуб Illyriis est etiam arbor in genere; patet hinc antiquum interpretem non fuisse Russum.

часть pars, in codd. Serb. чєсть. частица particula. часть чаши их Psalm. 10, 6. ή μερὶς τȣ̃ ποτηρίȣ αὐτῶν, pars calicis eorum. Ps. Venet. чєсть чашє их. оучастїє Psalm. 49, 18. portio, μερὶς. Ps. Venet. оучєстїє. Pol. część, cząstka. Boh. часть, olim et чєсть, dim. частка.

чєсть honor, in codd. Serb. чьсть, Pol. cześć, Boh. чєст. чєсть ad чтѹ secundae classis referendum est, ita ut ab Infinitivo чєсти abstractum чєсть ortum sit. Serbi quidem norunt чєст, sed alii Illyrii more suo є mutando in а pronunciant част, inde et Serbis част convivium, частити convivio excipere. чєстєн honorabilis, pretiosus. Psalm. 71, 14. чєстно имѧ єгѡ, honorabile (ἔντιμον) nomen ejus. Ps. 18, 11. камєнє чєстна, lapidem pretiosum (τίμιον). Tit. 2, 7. чєстность, σεμνότητα, gravitatem. Act. 13, 43. чєстивый religiosus, colens, σεβόμενος. Act. 17, 23. чєствованїѧ ваша, τὰ σεβάσματα ὑμῶν, simulacra vestra, sacra vestra, cultum vestrum. In antiquo Apostolo σεβάσματα sunt idola. Legit enim тѣлєса ѿ ваших pro чєствованїѧ ваша.

чист, чистый, purus, mundus. чистота puritas. чистити, ѡчистити, purgare, mundare. чищєнїє 2 Pet. 2, 9. purgatio. Alias ѡчищєнїє purificatio, purgatio.

чкаль Serbis onopordon acanthium L. чкала caverna cancri. чколька refer ad школька, concha.

чкакати Serb. titillare, refer ad скоктати.

Inchoantia a literis gutturalibus. A litera г:

гвоздь, гвѣзд, гоб3, гмат, гом3 (гмиз).

гнѣв, гнид, гнѣд, гнат, гнѣт, гон3, гнѣзд, гнѹс (гнѹш).

глав,

глаб, глиб, глоб, глѹб (глб), глѣб, глѹп, глип,
глѹм; глан, глин, глѣн; глад, глод, глѧд,
глт (глот); глѹзг, глез (глеж), глас, глист;
глаг, глог (глож), глѹх (глох), глѹк.

грив, граб, грѹб, греб (гроб), гриб, грб, горб,
грм (грам, гром), грем (гром), грѹм; гран,
грон, грн, грѣн; грл; град, грѹд, грѹдь,
грд (горд), грид, грѧд, грот, грт (горт);
гроз, грозд (грозн), грѹз, грѹздь, грыз
(грыж), грѧз, грѹсть, гресть (горсть), грѹш,
грч; грг, грах, грох, грѹх, грѣх, грак, грк.

гдак; гызд, гжегж, госп, гост, гѹст, гащ.

His adde radices bisyllabas говор, голѹбь, голѣм, forte et гомола. голоть ad гол, готов ad гот secundae classis retulimus. Russ. горностай mustela herminea, Pol. gronostay, Boh. chramosteyl (olim hranostaj) compositum videtur. Sic et гавран, Pol. гаврон, Boh. hawran, corvus frugilegus, Illyr. et гравран, a voce гай seu грай et вран dictus est. говѧдо pecus, ope до a говѣти formatum censeo. Peregrina sunt грош, Illyr. газда, immo et Russicum глаз oculus, грамота et alia. In Bibliis 2 Tim. 2, 17. гаггрена, et Levit, 11, 13. nunc грѵф pro ног antiquarum editionum legitur. Joh. 8. 20. graecum vocabulum, mutato solum genere neutro in femininum, газофѵлакїа pro γαζοφυλάκιον, retentum fuit. Luc. 21, 1. vox graeca circumscripta

est: храм накдащій имѣнія, alias uti Marc. 12, 41. 43. сокровищное хранилище verti solet. In antiquis editionibus, Ostrogiensi et Mosquensi prima, saepius vocem гиганти (γίγαντες) reperias, in iis nimirum libris, quos in Russia longe serius in slavicam linguam conversos fuisse existimo; liber e. gr. tertius Macchabaeorum, ut hoc obiter moneam, non fuit inventus in Bibliis manuscriptis Mosqua Ostrogium missis, e quibus Constantini ducis jussu et sumtibus Ostrogiensis editio impressa fuit. Non mirum itaque in versione nova hujus libri, circa annum 1580 facta, pro voce slavica veteri cap. 2, 4. adoptatam fuisse peregrinam гиганти; magis jam notam, quam исполини, quae tamen vox in Psalmis bis, in Proverbiis semel, in Ecclesiastico bis, in Isaia semel jam olim legebatur, et nunc in correcta editione hoc in loco recte substituta legitur. Eadem licentia usus est interpres ille, qui centum annis ante Ostrogiensem editionem Octateuchum, libros Regum, Paralipomenon, Esdrae, Tobiae, Judith aut vertit aut recognovit. Placuit ei vertere Gen. 6, 4. исполини, Gen. 10, 9. исполин, sed v. 8. ejusdem capitis гигант, cap. 14, 5. гиганты, Deuter. 1, 28. сыны гигантовы. Pro his vocibus peregrinis in correcta editione primo loco исполин, secundo исполинъ, et tertio сыны исполинωв substitutae leguntur. Similiter factum

est 1 Par. 20; v. 6 et 8. Judith 16, 6, 1 Macc. 3, 3, immo et Sapient. 14, 6, ubi pro гордыхъ гигантовъ nunc гордїи исполини habentur. Sunt tamen et loci, in quibus correctores Mosquenses vocem peregrinam retinere maluerunt. Habent enim 2 Reg. 21, 18. внуки гигантовы, ibid. v. 22. вижды гигантовы; 1 Para. 11, 15. воеводи гигантѡвъ, at in glossa hic apposita исполинѡвъ.

говоръ Serb. sermo, говорити loqui. Vide infra глаголъ, глаголати.

гвоздь clavus. гвоздинъ adj.: язвы гвоздинны Joh. 20, 25. τὸν τύπον τῶν ἥλων, fixuram (vestigium) clavorum. пригвоздити, Iter. пригваждаю, configere, affigere. Serbis гвозден ferreus, гвожде ferrum. Boh. hwozd olim mons sylva consitus, Car. gojsd, gosd, sylva.

гвѣзда, Boh. hwjezda, Pol. gwiazda. Vide supra звѣзда.

габръ, Boh. habr, carpinus, vide грабъ.

гобзъ uber, opulentus. Job. 21, 9. домове ихъ гобзи εὐθηνοῦσι; corr. ed. pro гобзи substituit обилнїи. гобзити: угобзися нива Luc. 12, 16. εὐφόρησεν ἡ χώρα, uberes fructus ager attulit. гобзуяй, ab Iterativo гобзовати, Job. 21, 23. εὐθηνῶν, at correcta editio nunc legit благоуспѣвающь.

гматати, Boh. hmatati, prehendere, tangere. Pol. gmatać, gmatwać, commiscere, confundere.

гомола et гомоля, massa, congeries. Dan. 14, 27. гомолу (ant. ed. гомолю) in singulari pro μάζας, massas. Serb. гомила et громила, cumulus, acervus, Russis гомзуля frustum, moles, cumulus. Boh. homole, homolka, Pol. gomolka, caseoli coni figura, *Quarkkäse*. Rus-

sis

sis гомола est aries cornibus mutilus. Pol. gomoly, mutilus, sine cornibus. Boh. komoly, cf. Russ. ком.

гомзанїе reptatio, a гомзати, idem ac гомозити.

гомозити Russ. moveri, scatere, гомазити Carn. *kriechen*, *wimmeln*, гамизати et гмизати Serb. repere, serpere, Praes. гмижем, Boh. hemžiti. гмиза Serb. sunt margaritae vitreae; Boh. hmyz, insecta; humi repentia.

гнѣв ira; гнѣватиса, разгнѣватиса, прогнѣватиса, irasci. прогнѣвати act. provocare ad iram. прогнѣваю вас Rom. 10, 19. παραζηλώσω ὑμᾶς, ad aemulationem vos adducam. прогнѣваша Hebr. 3, 16. παρεπίκραναν, exacerbaverunt (Dominum). в прогнѣванїи v. 15. ἐν τῷ παραπικρασμῷ. гнѣвлив iracundus.

гнида lens, (lendis), κόνις κόνιδος. Radicales itaque apud Graecos sunt κ - ν - δ, apud Slavos г - н - д; hoc discrimine, quod Slavus гн sine vocali conjungat, Graecus vero vocalem o inserat. Boh. hnida. Alii omnes гнида, Serbis dim. гнидица, Russ. Pol. Boh. гнидка.

гнѣдый fuscus, castanei coloris, *braun*. Boh. hnjedy, snjedy et smjedy. Supplenda itaque supra sub с radix смѣд, cum etiam in cod. Serbico reperiatur.

гнила Illyr. vide infra глина; гнил vero refer ad гнїю.

гнат Illyr. Croat. Pol. crus, tibia. Boh. hnat. Serb. гнат.

гнѣтѹ, гнѣсти, et гнетѹ, premere. народи ѡдержат та и гнетѹт Luc. 8, 45. turbae te constringunt et comprimunt (ἀποθλίβουσι), v. 42 оугнѣтахѹ его, συνέπνιγον, comprimebant, coarctabant, ab Iterat. гнѣтаю. At in ms. antiquo гнетахѹтии (ии pro его). Est autem гнетах Praet. iterat. a гнетѹ. In dialectis гнѣтѹ etiam

subigere, depsere, *kneten*, Serb. гнѣчити, Carn. gnjetiti. Croatis gnéchyak (гнечак) est mactra, artopta, cum quo tamen Serb. наћве, наћви, et supra ноцвы p. 124. conferantur.

гнѣтити, возгнѣтити огнь, ignem accendere: возгнѣщшем же огнь Luc. 22, 55. ἀψάντων δὲ πῦρ, cumque accendissent ignem. возгнѣщше бо огнь Act. 28, 2. ἀνάψαντες γὰρ πυρὰν, accensa enim pyra. возгнѣщше est contractior Gerundivus pro возгнѣтивше.

гонзнꙋ, Praet. гонзе, Iterat. гонзаю, effugere, evitare. гонзеніе effugium. Olim гонезнꙋ, inde гонезнꙋтіе salus, Act. 27, 20. in Apostolo antiquo pro hodierno спастися, τῦ σώζεσθαι. Confer germ. *genesen*.

гнѣздо nidus, *Nest*; гнѣздитися nidulari. тамѡ птицы вогнѣздятся Psal. 103, 17. illic passeres (ςρεθία) nidificabunt (ἐννοσσεύσουσι).

гнꙋс fastidium, Croat. гнюс, Boh. hnis pus. гнꙋсен abominabilis, foedus; гнꙋсити foedare; гнꙋситися, Iterat. гнꙋшатися abominari, fastidire.

глава caput, главизна caput libri, κεφάλαιον: в главизнѣ книжнѣ Psal. 39, 8. ἐν κεφαλίδι βιβλίυ, in capite libri. главня torris, titio. главный: власи главніи Matth 10, 30. αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς, capilli capitis. главотяжи Act. 19, 12. sunt sudaria; proprie главотяж est capitis ligamentum, κεφαλόδεσμος, a глава et тягꙋ. главити, ѡглавити capita recensere, in capita colligere; ѡглавленіе summa, index capitum. возглавити всяческая Ephes. 1, 10. ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα, instaurare (recolligere) omnia.

глꙋв Serb. surdus, refer ad глꙋх.

глива Illyr. Croat. Carn. fungus, Boh. hliwa.

глоба Serb. mulcta, глобити mulctare.

глꙋбок profundus, глꙋбина profundum, profunditas, Illyr. nunc дꙋбок, дꙋбина. In codd. Serb. etiam гльбок, глъбина. Psalt. Ven. Ps. 91, 6. оуглъбишесе помышленїа твоꙗ pro ꙃѣлоꙋглꙋбишаса aliarum editionum, σφόδρα ἐβαθύνθησαν οἱ διαλογισμοί σου, nimis profundae factae sunt cogitationes tuae.

глѣбнꙋ, оуглѣбнꙋ, infigi, inhaerere coeno, Iterat. оуглѣбаю. Ps 68, 3. оуглѣбоꙋ в тимѣнїи глꙋбины, ἐνεπάγην εἰς ἰλὺν βυθοῦ, infixus sum in limo profundi, Psalt. Ven. оуглъбоꙋ вь тимѣни глъбины, non satis distinguendo radices глꙋб et глѣб. Confer Serb. глиб coenum, гливав lutosus.

глипати Russ. circumspicere, spectare.

глꙋп, глꙋпый, stolidus, stupidus. Croat. glumpak, Boh. hlaupak, hlaupy.

глꙋмитиса, глꙋмлюса, exerceri. Ps. 76, 13. поглꙋмлюса, ἀδολεσχήσω, exercebor. v. 7. нощїю сердцем моим глꙋмлаꙋса, nocte cum corde meo exercitabar (ἠδολέσχουν), at v. 4. pro глꙋмлаꙋса и малодꙋшествоваше дꙋꙋ мой, exercitatus sum et defecit spiritus meus, Psalt. Ven. legit: въскрьбѣꙋ и прѣнеможе дꙋꙋ мой, ἠδολέσχησα καὶ ὠλιγοψύχησε τὸ πνεῦμά μου. Ps. 68, 13. ѡ мнѣ глꙋмлаꙋꙋса, κατ᾽ ἐμοῦ ἠδολέσχουν, adversum me loquebantur. глꙋмленїа Ps. 118, 85. sunt ἀδολεσχίαι, fabulationes. In aliis libris глꙋм jocus; глꙋмник, глꙋмитель, глꙋмец, joculator, garrulus. глꙋмитиса jocari, irridere, garrire. Croat. глꙋмач histrio, ludio.

глина limus, terra figlina. Illyr. nunc transpositis literis гнила, aliis omnibus глина. глинан: сосꙋди-глинани 2 Tim. 2, 20. sunt vasa fictilia (testacea), σκεύη - ὀστράκινα. Isai. 29, 16. olim глина горнчарскаа, nune бренїе скꙋдельника, πηλὸς τοῦ κεραμέως.

глѣнь Russ. succus, liquor; dim. глѣнец.

гладъ fames. гладен famelicus, Serb. гладан; гладнѣти, гладовати Serb. esurire, Slav. алкати.

гладок, гладек, гладкый, laevis, glaber, Illyr. гладак. Confer germ. *glatt:* Serb. гладчина laevitas. гладити laevigare. ꙗкѡ брєнїє пѹтей поглаждѹ я (ихъ), ut lutum platearum delebo (λεανῶ) eos, Psal. 17, 43.

глодати rodere, *nagen*, Praes. гложѹ, глождѹ, Serb. глођем. гложитисє Serb. jurgare.

гладати, codd. Serb. гледати, videre, βλέπειν Matth. 12, 22. Olim Eccle. 12, 3: гладающаа, αἱ βλέπουσαι, nunc зрящїи. Apud Illyrios гледати et гледнѹти, aspicere, apud Russ. глядѣть et глянѹть intueri, excluso д. Boh. гледѣти, гледнѹти, aspicere, гледати quaerere (circumspiciendo), et custodire (diligenter spectando). Alterus Russ. глаз, a Varegis acceptum, a гладати deducere voluit: at non licet syllabas глаз et глад confundere, quod vocali et consona tertia differant. Nec з ex д ortum dici potest, cum глаз sit generis masculini. глазѣю, circumferre oculos, est a глаз, quod praeter Russos nulla slavica gens novit.

глтити, глотити, Iterat. глотати, поглотити deglutire, devorare. искый кого поглотити 1 Petr. 5, 8 ζητῶν τίνα καταπίῃ, quaerens quem devoret. мѹдрость ихъ поглощена бысть Psal. 106, 27. sapientia eorum devorata est, ἡ σοφία αὐτῶν κατεπόθη. Psalt. Ven. прѣмѹдрость ихъ погльщена бысть. Serb. гѹтати, mutato л in ѹ; Croatis gut (pro глт) est guttur, Russ. глотка larynx, et глот, qui omnia devorat, deglutit, rapit. Boh. hltati et pohltiti.

глезна talus, *Knöchel.* Dualis глезнѣ Act. 3, 7. τὰ σφυρά, malleoli, Vulg. plantae. Praecedunt плеснѣ αἱ βάσεις, bases, i. e. plantae. Serb.

глез-

глеждань m., Croat. глежень, Carn. глежн, Boh. hlezen, Pol. olim glozna.

глас vox, гласити vocare; Iterat. гласмати. возгласити clamare, sonare: пѣтелъ возгласи Matth. 26, 74. gallus cantavit, ἐφώνησε. Psal. 113, 15. οὐ φωνήσουσιν ἐν τῷ λάρυγγι αὐτῶν, не возгласят гортанем своим, Psalt. Ven. не възгласѧт грътанωм своим.

глиста Russ. Serb. Croat. Pol. lumbricus, Mor. Slov. hlista; Boh. hljsst.

глаг: inde opc. ол formatum глагол ῥῆμα, verbum, sermo. глаголати loqui, dicere. глаголю loquor, возглаголю loquar. глаголемый qui dicitur, глаголанїе locutio. Marc. 16, 19. μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, по глаголанїи єгω к ним.

глог crataegus oxyacantha L. Weißdorn. гложїе collect. Serb. гложье; fructus глогинѧ, Boh. hlohynje.

глух, глухый surdus; глусїи слышат Luc. 7, 22. κωφοὶ ἀκούουσι, surdi audiunt. глухота surditas. глушити, оглушити, surdum reddere, глохнути, оглохнути, Boh. ohlechnuti, surdum fieri, surdescere. Serb. глув, глувота et глувоћа, mutato х in в; глунути eliso х, at оглушитисе, facta mutatione literae х in ш.

глук, seu potius hluk, sonitus, tumultus, Bohemi soli norunt. Qui Jeremiae textum, secundum Vulgatam aut potius bohemicam versionem e Vulgata factam, circa finem sec. XV. recognovit, Cap. 46. v. 25. verba: ecce, ego visitabo super tumultum Alexandriae, hisce reddidit: се аз посѣщу на глук алеѯандрїйскїй. Imprudens librarius, cui глук prorsus ignotum fuerit, на глукъ male divisit scribendo нагъ лукъ, quod editores primi incorrectum expresserunt. Vitiosum vero наг. лук neque latino, neque graeco textui respondet. Correctores Mos-

quen-

quenses, quorum officium erat, omnia ad graecum textum refingere, hoc loco pro наг лѹк алеѯандрїйскїй, verterunt на Аммwна сна єа, quod graeco τὸν Ἀμμὼν τὸν υἱὸν αὐτῆς respondet. Ejusmodi vitia, quae jam codici Bibliorum manuscripto inhaerebant, et facile ab editoribus, consulto textu graeco et latino, corrigi potuissent, in editione Ostrogiensi et prima Mosquensi non pauca observare licet.

гриба juba. гривна monile, torques: гривна злата (correcta edit. златаа) Dan. 5, 16. ὁ μανιάκης ὁ χρυσοῦς. Boh. hrziwna zlata est pondo, marca auri, *Mark Goldes*. десать гривен сребра, decem talenta argenti, olim secundum Vulgatam, Tob. 1, 16. Nunc v. 14. secundum graecum ἀργυρίου τάλαντα δέκα, сребра десать талант. Apud Polykarpow гривна пѣназей, ἡ μνᾶ mna, mina. Repetit eadem Alexjejew citatque 1 Macc. 14, 24. Sed hoc loco Slavus interpres мнас legit. Luc. 19. decies μνᾶς, nunquam гривна. гривна nunc apud Russos valet decem nummos, quos копейки appellant. In antiquis legibus quid valuerit, правда рѹскаа te docebit. Serbi armillam, et annulum, quo falx constringitur, гривна, et canem collo albo (quasi torque cinctum) гриво appellant. Hinc et palumbes, columba torquata, гривнаш (apud Stulli гриваш, nescio an recte), Boh. hrziwnač.

грѹвати Serb. sonare, refer ad грѹхати.

граб Illyr. Pol. Russ. carpinus, *Weifsbuche*, *Hornbaum*, Russ. et грабина. Croat. grabez, Carn. gaber, gabr, Boh. habr, sed Moravis hrab, uti Slovacis. His male tribuitur et *jawor* hoc sensu apud Linde. Jawor enim est acer, *Ahorn*.

грабити rapere, factitivum a гребѹ. грабленїе Luc. 11, 39. ἁρπαγή; грабителїе, raptores, Luc. 18, 11. in cod. Serb. pro hodierno хищницы.

грεбЅ, грεбсти, remigare. грεбше Joh. 6, 19. ἐληλακότες, cum remigassent. погрεбЅ, Iterat. погрεбати defodere, humare, sepelire. погрεбник olim Ezech. 4, 12. subcinericius panis, ἐγκρυφία, nunc опрѣсное. Ibid. pro погрεбеши operies, obrues, nunc сокрыеши abscondes. A грεбЅ est гроб sepulcrum, Dalm. грεб. грεбень pecten, crista galli.

грЅб, грЅбый, crassus, *grob.* грЅбоћа Serb. crassitudo.

гриб fungus, Boh. hrzib.

грб, горб, gibbus, Boh. hrb, Pol. garb. Illyr. Croat. грба, f.

грамада, in antiquo Apostolo legitur Jac. 3, 5. колнкЅ грамадЅ, ἡλίκην ὕλην, quantam materiam, Vulg. quam magnam sylvam, correcta коль велики вещи. Croatis грм est dumus, Carn. frutex, Serb. грм, грмина species quercus, inde грмик quercetum, грмовина lignum quercinum. Igitur voce грамада sylvam (ὕλην) notare potuerit interpres. Sed obsoletum грамада etiam idem esse possit, quod громада.

громада Russ. Pol., at Bohemis hromada, Croat. громача, iisdem et Carn. грмада rogus. Confer Illyr. громила pro гомила. Josue 7, 26. σωρὸν λίθων correcta reddidit громадЅ каменїа; ubi olim legebatur могилЅ каменїем (pro Genitivo каменїй). Est autem могила tumulus, cum quo Illyr. гомила conferre possis. Sap. 18, 23. σωρηδὸν correcta expressit Instrumentali громадами, antiqua vero voce холми colles. 2. Reg. 18, 17. pro σωρὸν λίθων olim et nunc кЅпЅ каменїа legitur.

грεмѣти tonare, грεмлю, возгрεмлю: возгрεмѣ с небесе гдь Psal. 19, 14. intonuit de coelo dominus. гром tonitru. сына громова Marci 3, 17. filii tonitrui, υἱοὶ βροντῆς; яко глас громный, sicut vocem tonitrui, Apoc. 6, 1.

грань, f. angulus; terminus, finis; Boh. hrana. граница limes, confinium, inde germ. *Gränze*, vulgo et *Granitz*. Serb. Croat. грана frons, ramus. гранат Serb. ramosus, Boh. hranaty angulosus. гранесъ στίχοι, versus. гранесословїе, apud Polykarpow гранесловїе, ἀκρόστιχις, versificatio.

гранек Croat., гренек Carn. amarus, refer ad горек.

грн, горн, inde горнец Judic. 6, 19. χύτρα, olla. Serb. грнац, Pol. garniec, Boh. hrnec. Conf. lat. hirnea.

горнчарь Isai. 41, 25. figulus, κεραμεὺς, in antiqua editione, скѹдельник in correcta.

горнило, грнило, furnus, focus, Russ. et горн.

грло, горло, guttur. Pol. gardło, Boh. hrdlo. At ło formativa esse videtur, confer et гортань.

грлица, горлица, τρυγὼν, turtur, Psal. 83, 4. гръличищ pullus turturis: два горличищა Luc. 2, 24. ζεῦγος τρυγόνων, par turturum.

град urbs, a градити sepire, cingere. градец dim. Serb. град nunc arx, castrum, Boh. hrad, Pol. grod, cum illi urbem варош, isti мѣсто, hi miasto appellent. Qui librum Judith e latino vertit, cap. 2. v. 12. castella, et v. 14. civitates грады reddidit. Correcta editio graecum textum qui hic differt; expressit. гражданин civis, incola urbis. градарь apud Polykarpow hortulanus, pro вертоградарь, a вертоград hortus. Sic et виноград est vinea, quia sepe cinguntur horti et vineae. Olim градина Isai. 58, 11. et ограда Deut. 11, 10. pro κῆπος legebatur, nunc utroque loco вертоград.

град grando. Serbi et Croatae hocce град a priori distinguunt accentu. In град (urbs) a producitur, in град (grando) a corripitur.

грѹда gleba, grumus. грѹдїе collect. земля лежит в тѹпелной грѹдѣ 3. Esdr. 2, 9. terra

ja-

jacet in piceis glebis. Miror correctores, qui librum hunc e Vulgata emendarunt, adjectivo жѹпелный expressisse latinum piceus, cum sulphur non sit pix. Nolebant nimirum illi longius discedere a versione antiqua, quae hoc loco habet землѧ въ жѹпелѣ omisso plane лежит. Ezech. 17, 7. со грѹдїем respondet graeco σὺν τῷ βώλῳ in utraque editione. Job. 38, 28. antiqua legit дѹги, грѹдїе росное pro βώλες δρόσε, correcta vero, deleto дѹги superfluo, капли росныѧ, Vulg. stillas roris. Serbis gleba, *Klumpen*, est грѹда; dim. грѹдица, грѹдва, et грѹмен. грѹден antiquis Slavis mensis December, грѹдь Russ. pectus, Serbis et Croat. грѹди in plur. Boh. hrudj, apud cocos, caro de pectore, *Brustkern*, *Bruststück*, Russ. грѹдина. Vide supra прсн. грѹди in antiqua editione non nisi in plurali legitur. Exod. 29, 26 et 27, Levit. 7, 34. et 8, 29. Quibus in locis nunc singularis грѹдь pro грѹди occurrit. Alibi tamen et correcta editio pluralem habet, uti Lev. 7, 30. 31. на грѹдех, Levit. 10, 14. et Num. 18, 18. грѹди.

грд, горд, гордый, superbus. гордеть, гордына superbia. Croat. gerd, Serb. грдан turpis, foedus, грдоба turpitudo.

грѧдѹ, codd. Serb. гредѹ, vado, venio. Croat. Carn. gredem. грѧдѹщїй venturus, futurus. ни настоѧщаѧ, ни грѧдѹщаѧ Rom. 8, 38. neque instantia, neque futura (μέλλοντα).

грѧда, Illyr. греда, trabs, 2) area, *Gartenbett*. Serb. грѣдель est scapus aratri, *Grendel*, Boh. hrzjdel.

грътань, гортань, guttur, λάρυγξ. прилпни ѧзык мой гортани моемѹ Psal. 136, 6. adhaereat lingua mea faucibus meis (τῷ λάρυγγίμε). Psalt. Ven. грътани моем in casu locali, qui a praepositione при verbi прилпни regitur. Vide

Syn-

Syntaxim. Confer Carn. герпанц fauces, Croat. герчанѣк, gula, gurgulio, at Serb. гркаан est oesophagus, *Speiseröhre*. Illyr. garljan refer ad грло.

грозити minari. Serb. грозитисе horrere, грозница febris.

грозд botrus, uva, σταφυλή. Sic Serb. Croat. Carn., sed Boh. hrozen, Pol. grono. гроздец dim. гроздіе collect. Croat. гроздье, Serb. грожђе. Certe et Russis olim грозн et грезн. Nam Matth. 7, 16. pro грозды in codice sec. XIV. in Russia exarato грезны substitutum legi. In Apoc. 14, 18. pro гроздове alius cod. habet грезновіе. Etiam antiqua editio frequenter грозн et грезн exhibet; at correcta substituere solet грозд. Gen. 40, 10. olim грозны, nunc грозды, Gen. 49, 11. pro грознове nunc гроздіа, Num. 13, 24. pro грезновеніе nunc грозд, et v. 25. pro грезновнаа nunc гроздна, et eodem versu nunc грозда pro грезна, Sir. 39, 32. гроздова pro грознов8, Mich. 7. 1. гроздіа pro грозн8 leguntur. Deuter. 23, 25. correcta vertit σταφυλή гроздіе pro вино antiquae editionis, Abd. 1, 5. гроздіа (ἐπιφυλλίδα) pro пародок, et Jud. 8, 2. гроздец (ἐπιφυλλίς) pro собраніе послѣднее. Aliis in locis etiam correcta грезн retinuit, uti Cant. 1, 13. грезн, cap. 7, 7. грезном, v. 8. грезнове, Deut. 1, 24. грезновныа, aut грозн in грезн mutavit, Gen. 40, 11. Ose. 9, 10. Isai. 65, 8. грезн pro грозн, Lev. 19, 10. vero грезн pro зерно substituit. Sed et antiqua editio multis in locis грозд, гроздіе, adject. гроздов et гроздный legit, quamvis subinde in eodem libro et formam грозд et грезн habeat. Vide Jerem. 6, 9. et 49, 9. quo in loco correcta alia voce utitur. Qui Nehem. 5, 8. adjectivum гроздное, quod antiqua editio exhibet, substantivo вино adjecit, certe ille jam

noverit vinum adustum, quod et crematum vocant. Quaeri hic possit, quo tempore potus ille in Russia divulgatus fuerit.

грѫзити, погрѫзити, Iterat. погрѫжати, mergere, икѡ погрѫжатисѧ има Luc. 5, 7. ὥστε βυθίζεσθαι ἀυτά, ita ut mergerentur. погрѫженїѧ стклѧницамъ Marc. 7, 4. baptismata calicum, lotiones poculorum.

грызѫ, грызти (грысти) mordere; грыз Croat. morsus. грыжа Serb. et Croat. tormina, Carn. dysenteria.

грѧзь, f. Croat. grez, coenum, lutum. грѧзнѫ, погрѧзнѫ, Croat. greznem, luto immergor. грѧзивый: по грѧзивым мѣстом in poemate antique de Igore, per coenosa loca.

грсть, горсть, pugillus, δράξ. Pol. garść, Boh. hrst. кто измѣри горстїю водѫ Isai. 40, 12. quis mensus est pugillo aquas, et iterum: и всю землю горстїю, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν δρακὶ, Vulg. quis appendit tribus digitis molem terrae. Quamvis in graeco τῃ χειρι primo loco legatur, nolebant tamen correctores textum antiquum mutare. Hunc vero secundum Vulgatam quibusdam in locis jam ante editionem Ostrogiensem recognitum fuisse, facile sibi persuadebit, qui versionem slavicam cum graeco et latino textu diligenter contulerit.

грѫша Russ. et Pol. pirus, pirum. Aliis forma diminutiva грѫшка placuit: Boh. hrusska, Carn. хрѫшка, qui tamen et грѫшка norunt. Croat. хрѫшка, Illyr. крѫшка.

грич Croat. cautes, saxa aspera, Carn. collis, colliculus.

грч Serb. spasmus, refer ad крчь, корчь.

грах pisum, pisa. Boh. hrach, Pol groch, Russ. горох. Serb. гра (грах) est faseolus vulgaris, at грашак (dimin. a грах) pisum.

гроҳот cachinnus, Serb. гроот, aliis Illyr. grohot; гроҳотати cachinnari.

грѣҳ peccatum; согрѣшити peccare; грѣшник peccator, грѣшница peccatrix. погрѣшити: ѡ вѣрѣ погрѣшиша 1 Tim. 6, 21. circa fidem aberrarunt (ἠστόχησαν). ѡ истинѣ погрѣшиста (in duali) 2 Tim. 2, 18. a veritate exciderunt, circa veritatem aberraverunt.

гракати crocitare, et грач corvus, refer ad граю. Serb. грк amarus, contractum e горек, refer ad горь.

Polonorum gdakać, gracilare, *gackern*, *gacksen*, Boh. kdakati, differt a квокати glocitare.

гыздa, гыздост, Croat. fastus, superbia. гыздав superbus, гыздамсе superbire, гиздание fastus, Serb. гиздав comtus, гиздати comere. Boh. hyzditi est deformare, turpare, ohyzdny foedus, horrendus.

гжегжолка, гжегжолица, Pol. cuculus, Boh. žežhule, žežhulka. Russis olim зегзица in poemate de Igore.

господь, sub titla гдь, dominus, in singulari de Deo usurpatur. той гдь бг наш Psal. 104, 6. αὐτὸς κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ipse dominus Deus noster. In plurali vero господїе de hominibus: раби, послушайте господїй своиҳ по плоти Ephes. 5, 5. servi obedite (auscultate) dominis vestris secundum carnem. господень, дна, дне, adj. possess. имя господне nomen domini. господскый dominicus: господскую вечерю ясти 1 Cor. 11, 20. κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν, dominicam coenam manducare. госпожа et госпожда domina. господин dominus: господин дому, ҳрамины, dominus domus. господына 2 Joh. 1, 1. domina, κυρία. господство κυριότης, dominium, dominatio, Ephes. 1, 21. господствїе, plur. господствїа κυριότητες, dominationes, Coloss. 1, 16. го-

сподствовати : кнѧзи. ѩзык господствꙋют ими Matth. 20, 25. principes gentium dominantur (*κατακυριεύουσιν*) eorum. Sic Luc. 22, 25. *κυριεύουσιν*. Psalmo 109, 2. гдствꙋй посредѣ врагѡв твоих, dominare in medio inimicorum tuorum. At Psalt. Venet. оудолѣвай pro господствꙋй. Slav. господь et lat. hospes supponunt radicem госп, hosp, quae apud graecos mutata est in *δεσπ*, inde *δεσπότης*.

гость hospes, germ. *Gast*. гостинник Luc. 10, 35. *πανδοχεὺς*, hospes, qui advenas recipit hospitio, Vulg. stabularius. гостинница ibid. v 34. *πανδοχεῖον*, diversorium, a гостина. гостити Serb. Croat. convivio excipere, гоститисе convivari. Russ. гостити divertere ad aliquem qua hospes.

гꙋст, гꙋстый, densus, spissus. гꙋстость densitas, Serb. гꙋстина, Russ. гꙋща, Croat. гꙋстина et гꙋщина.

гащи braccae. Dan. 3, 21. с гащами *σὺν τοῖς σαραβάροις*. Russ. гачи, Croat. гаче femoralia, Serb. гаће. Iisdem гатньик fascia braccalis, Russ. гачник, гашник. Croat. гачнак ligula femoralis. Pol. gacie, Boh. olim hace. Confer Ungar. gatya, *Gatjehosen*, et refer гащи ad гать.

гꙋщер Croat. lacerta, Serb. гꙋштер. Confer гащерица.

A litera х:

хвой, хвал, хвол, хвил, хвѣл, хвор, хвод? хват, хвыт, хваст, хвост, хвист. * хвраст, хварст.*

хабр, хевд (хебз); хмель, хмыл, хмꙋр.

хлѣв, хлꙋб, хелв, хлеб, хлаб, хлѣб; хлап, хлоп, хлп (хлꙋп), хлꙋпь, хелп, хлеп, хлип; хлам, хлем, хам (холм); хлам; хлад, хлод, хлꙋд, хлид;

хлид; хласт, хлост, холст, хлыст, хлест, хлюст; хласк, хлюск; хелщ, хлач; хлах, хлох, хлех.

хрв (харв, хорк, хрсв), хрев; харб, храб, хроб, хреб, хриб; хрп (харп), храп, хроп, хрꙋп, хреп, хрип; храм, хром (храм), хрꙋм; хран, хрѣн; хред, хрид, храд; хрт (хорт), хрс, храст, хрост, хрꙋст, хрест; хрꙋщ, хрыщ, хращ; хрох; хрк (херк, харк), хрок, хрꙋк, хрек. хꙋст.

Bisyllabae radices sunt aut eas supponunt хꙋдог, хорꙋг, халꙋпа, халꙋга; хобот ad хок, хохол ad хох supra ad secundam classem retulimus, quo etiam spectare videntur хомꙋт, Croatice хам helcium, et хꙋхор Croat. idem ac хохол. хомар augur apud Joach. Stulli, quod e Breviario glagolitico citat, mihi suspectum est, cum multa, quae a quinquaginta, et pluribus annis in chartas tumultuarie conjecerat, senio confectus male legerit et non correcta imprimi fecerit. Possit tamen хомар conferri cum croatico h a m a l i a divinatio. Habet Stulli sub litera h etiam vocem h u r a v l male lectam et scriptam pro Russico жꙋравль, quam nos p. 140. sub ж posuimus. Habet et h r e b e r, h r e b e r a, truncus, quod e lectionibus Breviarii glagolitici hausisse videtur. Biblia enim slavonica ab eo vel obiter inspecta fuisse,

mihi

mihi persuadere non possum. Atqui 1 Reg. cap. 5, v. 4., quem locum ille citat, in editionibus antiquis, Ostrogiensi et Mosquensi, recte legitur хребет, (non хребер), quod dorsum significat, in graeco ῥάχις, in Vulg. truncus. Correctores Mosquenses hoc loco substituere maluerunt трꙋп truncus. Peregrina a х inchoantia bene multa in Bibliis occurrunt. Pleraque origine graeca sunt; in evangeliis: хїтѡн, хламѵда, in epistolis хартїа, in apocalypsi хрѵсолїѳъ, хрѵсопрас, et chalcolibanum мѣдь халколїванова; in veteri testamento Prov. 30, 26. хїрогрѵлли, Sirach 31, 23. nunc холера, olim скоркь, quod correctores probare noluere. Soph. 2, 14. nunc хамелеони, χαμαιλέοντες, olim хамолви. Alia sunt origine hebraica: Sirach 24, 18. халвани, Jerem. 37, 16. херет, quod in glossa correctae editionis per узилище explicatur; mensis Hebraeorum 2 Macc. 1, 9. хаслев, et Nehem. 1, 1. olim хаселеф, nunc хаселев, in glossa ноемврій. Unde scriptor poematis de Igore харалꙋг chalybs, inde харалꙋжный мечь chalybeus ensis, habeat, quis divinet? Placuit Illyriis et hiljada mille, Serbis иляда sine х. At in Bibliis aliisque libris sacris тысяща, olim тысꙋща, constanter servatum fuit. In Vukii Lexico Serbico vocabula a х inchoantia, quae Stulli aliique sub h collecta exhibent, sub diversis literis quaerenda sunt, cum ille ne in voce хрїстос quidem х retinere

voluerit. Igitur хoдити sub o, хлѣв sub лъ, хрт sub р collocata invenies. Mihi quidem aliorum Illyriorum scribendi ratio magis probatur, sed quisque abundet in sensu suo. Croatae quibusdam vocibus h praefigunt, quas alii omnes a litera р inchoant. Eorum h e r s, siligo, ad рзж, quod Bohemi et Poloni рєж (Genit. ржи), Russi рож, Illyrii раж pronunciant; h e r g y a (herdya), rubigo, ad рдa; h e r s e m, h e r z a t i, hinnire ad ржати referenda sunt. Poloni subinde в medium post х excludere solent; pro хвойна dicunt choina, pro хврaст chrost, Boh. chrast, pro хворый chory. Polonorum chlop ad хлап, Russorum хoлoст ad хлaст, хворост ad хврaст reducenda esse, ex iis liquet, quae introductionis cap. II. §. I. p. 35. de vocalium mutatione monuimus.

хвой, хвоя Russ. acus seu folia pini, *Tangeln, Nadeln*, Boh. chwoy frondes pineae, pinus sylvestris, Pol., media radicali в elisa, choia, choina, choyka, Carn. hoja, hojka, abies, *Weifstanne*; at hivojka (pro hvojka) *Wolfsmilch*, esula, Boh. chwojka.

хвала laus, хвалити laudare; хвалєнїє, хвалба laudatio; хвалєн, хвалный laudabilis. хвалюся laudor: хвалитсє грѣшный вь похотєхь дꙋшє своєк Psalt. Ven. 9, 24. nunc хвалимь єсть грѣшный в похотєхъ дꙋши своєя, laudatur (ἐπαινεῖται) peccator in desideriis animae suae. In antiquo Apostolo хвалю Rom. 1, 8. pro благодарю, et хвалꙋ имам gratias habeo,

ago.

ago. Hoc sensu Croat. hvaliti, zahvaliti, Serb. захвалити, зафалити, завалити.

хвила Pol., хвиле Boh. mora, paululum temporis, germ. *Weile*.

хворый Russ. aeger, languidus, Pol. excluso a chory, olim chwory. Russ. хворост m. vide sub хврост.

хвастати gloriari, se ostentare.

хвост Russ. cauda, Boh. chwosstisstje scopae. Affine est Pol. chwast zizania. Huc refer Carn. hosta virgultum, *Gesträuch*.

хвощ Russ. equisetum, ad хвост referri possit.

хврост, coll. хврастїе, in Serb. libris et храстїе, fruticetum, virgultum. под хврастїем дивїим живахꙋ Job. 30, 7. ὑπὸ φρύγανα ἄγρια διῃτῶντο; Vulg. hic differt a Graeco: esse sub sentibus delicias computabant. Pol. chrost, Russ. хворост. Boh. nunc, eliso в, chrastj, olim chwrast. Dicit enim Cosmas in chronico Bohemico, urbem Wyssegrad olim ab arbustis traxisse nomen Hurasten, quod utique legendum est хврастен. Confer infra храст.

хварст onomatopoeticum, inde Pol. chwarstać, chwarszczeć, strepitum edere.

хабр, хабер, Pol. vide infra sub хабр.

хебд et хебзина Pol. sambucus ebulus, *Attich*, Croat. hebed. Dalm. habad, abad, Serb. апта, аптика, Carn. habat et hebat apud P. Marcum, hebet, hebd, hmet apud Gutsman, Boh. chebdj, n. collect., Slovacis et chabzda. Moravis chebz est sambucus nigra. Russ. бꙋзник, бꙋзника ebulus, коз et бꙋзина sambucus nigra.

хмент peregrinum et duntaxat Carniolis notum. Est autem hment paludamentum, *Purpurmantel*, Boh. kment byssus, tenuissima tela, a germ. *Gewand*.

хмель, хмѣль Russ., мель Serb. humulus lupulus L. *Hopfen*. Pol. chmiel, Boh. chmel,

Croat. Carn. hmel, hmelina. Confer lat. humulus, Suec. humle.

хмѹра, хмара, Pol. densa et obscura nubes; inde Russ. хмѹрить rugare frontem, Boh. possmaurziti, et possmaurno nubilum.

хлѣв. et хлѣвина, stabulum, bovile. Croat. Carn. hlev, Pol. chlew, Boh. chlew et chljw. Lusat. klew, mutato, ut solent ante consonantes, х in к. Gothis *hlaiw* est monumentum, *hlijans* tabernacula.

хлѹка gloriatio, vide in Lexicis Pol. et Boh. Confer Pol. chełpa.

хлѣб panis, Pol. Boh. chleb. Gothis *hlaib*, inde germ. *Laib*, libo. Croat. et Carn. hleb libo, forma panis rotunda, *Laib*. Conf. kruh sub litera к. In versione Ephremi хлебарь pistor, Russ. хлѣбник. Hinc Gen. 40, 17. nunc дѣло хлѣбенное, ἔργον σιτοποιῦ, Vulg. cibos qui fiunt arte pistoria, olim vero дѣло пекарьско, a пекарь pistor. хлѣбница panifica: 1 Reg. 8, 13. и хлѣбницы εἰς πεσσούσας; hoc loco in antiqua editione non legitur пекарька, sed sequens circumscriptio: имы сътворит печи хлѣбы.

хлѣбина Job. 24, 16. est domus, domicilium, οἰκία, in antiqua editione; in correcta vero храмина. Sir. 21, 9. хлѣбинѹ его, τὴν οἰκίαν αὐτῦ, correctores mutarunt in дом свой.

хлабь, хлаби, in codd. Serbicis хлѣби, cataractae. и хлаби небесныя ѿверзошася Gen. 7, 11. cataractae coeli apertae sunt. бездна бездну призываетъ во гласѣ хлабїй твоих Psal. 41, 8. abyssus abyssum invocat in voce cataractarum tuarum. Psalt. Ven. хлѣбїи pro хлабїй.

хлабать Russ. vacillare. Conf. Pol. chełbać agitare.

хлап Bohemis, chłop Pol., холоп Russ. homo vilis conditionis, servus, mancipium, famulus, rusticus. хлапец Croat. et Carn. servus, famulus, хлапчич Carn. puer, Boh. хлапец, хлапечек.

хлѹп

хлѹп Boh., хлп Slovac. pilus, inde chlupaty Pol. Boh. pilosus. Illyr. Croat. Carn. pilus est длака.
хлепѣти, Croat. hlepeti, hlepim, appetere, avide desiderare. Hlep libido apud Stulli. Boh. chljpa libido, chlipny lascivus, chlipnost lascivia, luxuria.
хлептати lambendo bibere (more canum), Pol. chleptać, Boh. sleptati, chlemtati.
хлм, холмъ collis. всѧка гора и холм смиритсѧ Luc. 3, 5. πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται, omnis mons et collis humiliabitur. горы и вси холми (Venet. Psalt. хлъми) Ps. 148, 9. montes et omnes colles. Boh. olim chlum, chlumec, inde tot montium et locorum nomina in Bohemia; in Polonia vero chełm. Carn. homez, excluso l, pro холмец.
хлад frigus (modicum), refrigerium, umbra, *Kühle*, Pol. chłod, Russ. холод. хладен frigidus. Dan. 3, 50. πνεῦμα δρόσου est дѹх хладен in antiqua editione, in nova дѹх росы, spiritus roris. хладити refrigerare, хладѣю frigescere.
хластый innuptus, Russ. холост, inde холостить castrare.
хластати, ѡхластати Jac. 3, 2. χαλιναγωγῆσαι, froeno circumducere, froeno moderari in Apostolo antiquo, nunc ѡбѹздати.
хластати Boh. et Carn. ligurire, avide potare, vorare. Croat. blaterare, inepte loqui, (an pro хвастати?) Vide et chlast, chlask, chlastać in Lexicis Polonicis.
хлаче Croat. Carn. caligae, *Hosen*.
хрват, Dalm. et Boh. харват, Croat. хорват, Carn. хроват, apud Micaliam Hrrivat et Hervat (i. e. хрват, херват), apud Vuk plane рват pro хрват, Croata, apud Constantinum Porphyrogennetam χρωβατος. Qui a гора nomen hocce gentis deducunt, confundunt sonos affines quidem, sed tamen diversos. хрват, харват, suppo-

nit

mit radicem хрв, cujus significatum difficulter determines. Vide, quod sequitur, хрѣв.

хрѣв Croat. et Illyr. truncus arboris, stirps. Micalia penes Hrev habet etiam Hreb. Utrum хрвaт a хрѣв apte deducatur, quaeri possit.

хaрвa, хaрпa et хрпa, Boh. cyanus, *Kornblume*. Pol. chabrek a chabr. Alias Boh. *modrak* a colore coeruleo. Confer graecum χάρατος.

хрaбр fortis, strenuus. хрaбрость, fortitudo, virtus, strenuitas, Pol. chrobry, chobry, Croat. Illyr. hrabren.

хрьбeт, хрѣбeт, Gen. хрѣбтa, dorsum. Rom. 11, 10. хрѣбeт их вынѹ слaцaй, dorsum (νῶτον) eorum semper incurva. Sic Psal. 68, 24, ubi слaцы pro слaцaй legitur. Psalt. Ven. хрьбьт их ѿнѹд смѣры (melius смѣри i. e. humilia). Croat. herbet, Carn. herbet, herbt, Serb. рбaт (pro хрбaт), Boh. hrzbet (olim et chrzbet), Pol. grzbiet, olim et chrzypt.

хрив Croat. Carn. collis, *Hügel*, refer ad хрв: хрѣбeт.

хрaпaти, хрaплю stertere. Croat. Carn. hropem, aegre spirare, *röcheln*. хрaплив raucus.

хрпa, хaрпa, Boh. cyanus, vide хaрвa.

хрaм, хрaминa, domus, οἶκος, οἰκία. 2) ναὸς, templum. 1 Pet. 4, 17. in antiquo Ms. ѿ хрaмa, nunc ѿ домѹ. 1 Cor. 6, 19. ναὸς in Ms. redditur цркы, nunc хрaм. Russis хоромы est aedes major lignea, хороминa cubile magnum. Pol. chromina casa rustica, tugurium. Carn. hram camera, aedes, *Kammer*, *Keller*, *Gewölb*. Boh. chram templum.

хром, хромый, claudus. Matth. 11, 5. хромїи ходят, claudi (χωλοὶ) ambulant. хрaмaти, хрaмлю claudicare, хрaмaнїе claudicatio. Serb. ром pro хром. хромотa Russ. Pol. Boh. vitium claudicationis. At Croat. Carn. хромост. Iisdem хромaч claudus homo.

хрa-

хранити, сохранити, Praes. храню, Fut. сохраню, custodire, servare. хранитель custos. Psal. 33, 21. хранит гдь вса кwсти их, custodit (φυλάσσει) Dominus omnia ossa eorum. хранити оуставы Act. 16, 4. servare instituta, φυλάσσειν τὰ δόγματα. хранитиса: хранитеса ѿ лихоимства Luc. 12, 15. cavete ab avaritia, φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας. Psal. 38, 2. φυλακή, custodia, хранило, sed Psal. 140, 3. храненїе. Apoc. 18, 2. φυλακὴ semel хранитель, altera vice хранилище redditum est. Psal. 78, 2. ὀπωροφυλάκιον, pomorum custodia, овощное хранилище. Psal. 143, 12. хранилища их исполнена, promptuaria (ταμιεῖα) eorum plena, Psal. Venet. хранилнице их испльнь, a singulari хранилница, inde книгохранилница bibliotheca, alias et книгохранителница. хранилища Matth. 23, 5. sunt φυλακτήρια. Dalm. Carn. hranim, hraniti, servare, asservare, custodire, condere. 2) Croat. Illyr. nutrire. Hrapa Croat. Illyr. victus, nutrimentum, hranitel nutritor. Serb. рана, ранити, ранитель pro храна etc. Pol. chronić, uti Boh. хранити, servare, protegere. Pol. chronka asylum, refugium.

хрѣн cochlearia armoracia L. *Meerrettig*, Illyr. Croat. Carn. hren, Serb. рен pro хрен, Pol. chrzan, Boh. krzen (olim chrzen), inde germ. *Kren*, in provinciis, in quibus Slavi habitabant.

храд: hanc radicem supponit Boh. chrzadnu tabescere, et Serb. хред. Est autem *hred* apud Stulli asper. хреда брада in libro Minej videtur esse barba aspera, rigida. Huc trahi possit et *hrid* scopulus apud Stulli.

хрт, хорт, vertagus, Croat. Carn. hert, Pol. chart, charcica, Boh. chrt, chrtice.

храст Illyr. Croat. Carn. quercus, Serb. раст neglecto х. Est autem храст proprie, docente Mitterbacher in itinere per Slavoniam, quercus robur

bur mas, лꙋжнак vero robur femina, цер cerris; quartae speciei nomen slavicum est китнак. Vellem doceri, quae species quercus sit грм apud Vukium. Chrost Pol., хрaстиє Serb. refer ad хврaст, хврaстїє.

хрꙋстѣть Russ. fragorem edere; хрꙋстати Croat. Carn. frangere, conterere dentibus (nuces), *grämmeln*, Boh. chraustati, chraupati, Croat. hrusztavecz, hrusztavicza, cartilago, Carn. hruſtanz, Boh. хрꙋстачка, Russ. хращ m. At Boh. chraust, chrust, vide sub хрꙋщ.

храстель, Pol. chrosciel, chruściel, rallus, *Wiesenschnärrer*, *Wachtelkönig*, crex, ortygometra, Boh. chrzastel, chrzastal, Croat. haris, Carn. harezh, koſez.

хрест, хрестити, in antiquissimis libris, pro hodierno крест, крестити, baptismus, baptizare. Vide supra p. 35. Poloni servarunt х pro к in chrzest, et vocibus a chrzest derivatis, quamvis et krzest dicant.

хрѣст, Pol. chrzęst, Boh. chrzest, strepitus; chrzęstać, chrzestati, strepere, inde Boh. chrzestačka crepitaculum.

хрꙋшка Croat. Carn. pirum, vide sub г: грꙋша.

хрꙋщ. Russ. tenebrio molitor, *Mehlkäfer*. Pol. chrząszcz, Boh chraust, chrust, scarabaeus. 3 Reg. 8, 37. гꙋсеницы и хрꙋщеве legit antiqua editio pro βροῦχος, ἐρυσίβη, correcta vero pro хрꙋщеве substituit ржа, melius utique. Hab. 2, 11. хрꙋщ in correcta pro κάνθαρος legitur; interpres vero antiquus, cum стꙋг legat, aut κανθος legisse, aut Vulgatam inspexisse videtur. стꙋг frustra in Lexicis russicis quaeras.

храх, харх, хрох, хрк, харк, храк mera onomatopoetica, inde Pol. chrachać, charchać et charkać screare, Boh. et Ill. хркати (Serb. ркати). Croat. Carn. herkati stertere, rhonchos trahere, Boh. хрохтати grunnire, Russ. хрюкати.

хꙋста

хѹста Pol. linteum, dim хѹстка, хѹстечка. Confer Russ. холст, холстина tela. Pol. chustać oscillo jactare, *schaukeln*, chustaćsię, oscillare; Carn. huzhkamse, et гѹнцамсе, a germ. *hutschen*. хыстати Boh. parare, accingere, хыстатисе accingi, se parare, germ. *sich anschicken*.

A litera к:

квап, квѣл (квил), квар, квper (кврч), квѣт, квас (кваш), квак (квач), квок (квоч), квек, квик (квич); кокз; копр; кмен, кмет.

кнот, кнѹт, кнаст; книг, княг (княѕь), кнак.

клей, клев; клов, клѹв (клв), клап, клоп, клѹп, клеп, клип, клап; клам, клим; клан, клон, клен, клин, клюн, клад колд, клюд (клид); клат, колт, клѣть; клз (клиз, клѹз), клас, клос, клѹс, клес, клис, клюс, клест, класт, класк, клеск; клѹш, клещ; клоц, клец, клиц, колч, клч (клѹч), клеч, клач, ключ; клаг, клох, клѹх, клех, клак, клок, клѹк, клк (клок), клек (клеч), клект, клик (клич), клюк.

край, крой, крав, крвь (кровь), крив, краб, керкь, крб, крап, кроп, крѹп, крп, корп, крѣп; крам, кром, крм (корм), крем; крѹн, крн, крен, крин; краль? крѹл, крль, крел, крил; крад, корд, крд; крат, крот, крѹт, крт (крот), крет; крз (корз), крѹж, криж, краж; крас, крос, крыс,

крыс, крс, крес (кръс), краст, крест (крещ); крош, крѹш, карш, крш; крц, крч (корч), креч; краг, крѹг, крег, крг (крж), крох, крѹх (крѹш), крх (крш), крак, крок (кроч), крк (корк), керк, крек, крик (крич), крѧк, крюк.

кѹдр? ктырь; кѫзнь? кость, кѹст, кисть, кощ, кѹщ; кшик.

Huc spectant radices duarum syllabarum non paucae, atque inter has quaedam peregrinae: ковер, каван, кобель, кобыла, комонь, комар, кѹмир, коноб, коноп, колебати, колива, корабль. Adde voces, quae pluribus, quam tribus consonis constant: ковчег, клеврет, корчаг, quas in serie reliquarum explanabimus. Polonicae formae Kłoda, krowa, uti et Russicae колода, корова ad slavicas клада, крава reducendae sunt. кров, кровлѧ vero, utpote derivata, refer ad крыю; колѣно ad кол, косвенный ad косый, косма ad кос, кокош ad кок secundae classis. котел peregrinum, licet ad кот retulerimus, locum in hac classe sibi postulat. Vocabula graeca bene multa a Slavis recepta, aut ab interpretibus retenta sunt. Talia sunt: кївωт arca, кѵмїн cuminum, кѵмвал, каппарїс, кѵпарїс, кранїево мѣсто calvariae locus, крїн lilium, кратир poculum, кераст, кедр, кїдар, кесарь (in Serbicis codd. кнсарь) et alia, quae in Petri Alexjejewii le-

lexico ecclesiastico (церковный словарь) collecta et explicata habentur.

Sunt tamen in eo quaedam, quae probare haud possum. Talia sunt, de litera к nunc loquimur, кетрин, ubi monet esse nomen piscis, quin doceat cujus speciei. кивотый graecum esse censet et per ковчежец i. e. arculam explicat. Dici hic debuisset, vocem latinam ciborium ad Graecos transiisse, qui *ci* latinum per κι exprimunt, et ideo a Slavo кивотый scribi. Rectius sub vocibus книгсон et кодрант monuit, priorem a latino census, alteram a quadrans deductam.

Eodem modo vocem кустодїа e latina lingua explicavit. At кнафей Isai. 36, 2. hebraeam vocem esse falso credidit, cum *κναφεὺς* Graecis sit fullo. In Mosquensi prima legebatur hoc loco на пути села гнафеова, in via agri fullonis, correctius nunc кнафеова, addita inferius glossa бѣлильнича i. e. fullonis.

Vocem копорула ab eo per челнок, graec. *κερκὶς*, lat. radius, explicatam, alii melius, ut mihi videtur, intellexerunt, qui ei significatum palae tribuunt. Est enim копати fodere, et рула certe hic nihil aliud quam рылец. Bohemis olim рыл idem erat, quod nunc reyč, ryč (рыч), Polonis rydel, a рыю, instrumentum quo terram effodiunt, germ. *Spaten*, *Grabscheit*. Antiquas Bibliorum editiones

si

si diligentius inspexisset Auctor Lexici vocum minus cognitarum et peregrinarum, profecto plura vocabula tam antiqua slavica, quam graeca ab interprete non translata nunc explicata legeremus. Agg. 2, 17. pro ἐν κυψέλῃ κριθῆς antiqua editio habet в кѹпѣлъ omisso ячмене; correcta vero в мѣх ячмене. Frustra vocem кѹпѣлъ seu кѹпѣлъ in Lexico ecclesiastico quaesivi. Frustra кѵлостатми veteris editionis Agg. 1, 4. in eo quaeras, cum correctores aliter hunc versum transtulerint. Habent enim жити в домѣх вашихъ истканыхъ, pro зѧти домы ваша кѵлостатмы, quod et a graeco οἴκοις ἐν οἴκοις ὑμῶν κοιλοστάθμοις, et a latino Vulgatae textu: ut habitetis in domibus laqueatis, multum differt.

Etiam клапыш, quod Eccle. 12, 5. legebatur, in eo frustra quaeras. крокос, quod e Gregorio Nazianzeno citat Auctor, idem esse dixit, quod кроки, quam vocem correctores Levit. 13, 48. 49. pro клоки antiqui interpretis usurpare maluerunt. Ignorasse itaque videtur, крокос olim Cant. 4, 14. lectum fuisse pro hodierno vulgari шафран. Ignoravit quoque vocem конфекты lectam fuisse 2 Paral. 9, 24. pro ἡδύματα, cum hodie сладости ibidem legatur.

Habet quidem vocem камара, quam per сѣнь, скинїа, шатер, i. e. tabernaculum, tentorium, explicat, citatque Isai. 40, 22. et 3 Reg. 7, 4. 5. Addit

dit deinde, citando librum розыск, significare etiam cubile (покой, горница). Verum non respondet citatis in locis камара uni eidemque voci graecae. Nam in Isaia legitur *καμάρα*, in libro Regum vero *χῶρα*, ubi vetus editio комара pro камара exhibet. Polonis, Bohemis, Croatis et Serbis etiam hodie комора est camera, germ. *Kammer*. Sumitur autem камара et pro fornice, testudine, uti latinum camera. Hoc certe sensu occurrit 3 Esdr. 16, 60., ubi verba textus latini, qui extendit coelum quasi cameram, transtulit Slavus иже простре нбо яко камару. Siglam камора (ˆ), qua vocales signari solent, recte quidem Alex. explicat, quin tamen moneat, nomen hoc ei a камара tribui, quod fornicis formam referat. Vides jam graecum *καμάρα* et latinum camera a Slavis et камара, et комара, et комора et камора pronunciari.

Habet ille quidem vocem корóна et derivata коронованїе, короновать, quin locum antiqui libri citet. Potuisset et круна, quod in antiqua editione Zach. 6, 11. 14. pro *στέφανος* legitur, adducere. Est autem круна nunc ab omnibus Illyriis recepta vox, a qua illi вѣнец (sertum) distinguunt. In aliis libris Bibliorum *στέφανος* semper verti solet вѣнец, quam vocem correctores etiam citato loco recte restituerunt. In Ostrogiensi editione etiam Zach. 3, 5. bis круна legitur, in Mosquensi tamen pri

ma,

ma, quae textum Ostrogiensis alias immutatum exhibet, hoc loco корȣна impressum fuit, quamvis Russi et Poloni корона scribant. Respondet autem крȣна seu корȣна hoc versu voci μίτρα. Legebat nimirum antiquus interpres μίτραν καὶ κίδαριν, крȣнȣ и клобȣк. Correctores meliorum codicum lectionem κίδαριν (sine μίτραν καὶ) secuti locum hunc emendandum censuere, rescindendo крȣнȣ и et pro клобȣк substituendo кïдар. Idem factum est Sirach 45, 14, ubi pro верхȣ клобȣка nunc верхȣ кïдара legitur. Ezech. 21, 26. legebatur olim сними клобȣк pro ἀφεῖλε τὴν κίδαριν; correcta vero editio сними кïдар substituit. Sed Ezech. 44, 18. servatum fuit in textu, quod antea legebatur, nimirum клобȣки; in margine vero appositum кïдары.

Sic et Exod. 28, 39. клобȣк, cap. 29, 6. клобȣк (at hic pro μίτρα), v. 40. клобȣки (antiqua editio in duali клобȣка), Levit. 8. 13. клобȣки, cap. 16, 4. клобȣк in correcta editione retentum fuit, margo tamen graecam vocem кïдарïи exhibet. Exod. 28, 4. plane наглавïе (tegmen capitis), vocem ab interprete formatam, correctores servare maluerunt, ita tamen, ut in margine monerent, in graeco legi кïдар (sic pro кïдарïс). Vox корïнка (uva corinthia) quod in lexico laudato non reperiatur, facile excusari potest, cum sit saltem in Russia vulgo notissima. Legitur nunc in correcta editione Oseae 3,

1.

1. любѧт варенїа с корїнками, φιλοῦσι πέμματα μετὰ σταφίδος, olim любѧт сковрадники съ сухвами. Sunt autem сухвы hoc loco uvae passae, quae uti et сковрадники sub с in lexico ecclesiastico desiderantur. калавотис antiquae editionis Levit. 11, 30. etiam frustra quaesiveris sub к, cum in correcta scribatur χαλοβωτης, quod sub χ loco suo explanatum invenies. Variant enim et codices graeci in nomine hoc exarando.

Non reticendum, Slovacos post к vitiose inserere literam в, si vocalis о sequatur, in quibusdam vocibus, quae alias ad secundam classem spectant. Dicunt namque, monente Georgio Palkowič, qui in Lexico Bohemico vulgaria Slovacica diligenter notavit, квол pro кол, квонь pro конь, квопр pro копр, квора pro кора, квостка pro костка.

квап Pol. Mor. pluma, *Flaumfeder*. Russis квап et вап est rubrica.

квапити Boh., kwapić Pol. nimium festinare; наквап Boh. festinanter.

квѣлити, vide supra цвѣлити.

квар Illyr. Croat. damnum, jactura; кварити destruere, corrumpere.

ковёр, ковра̀, Russ. tapes, tapetium. Croat. kober, Boh. koberec, Pol. kobierzec. Vox haec, etsi peregrina, legitur Prov. 7, 16. etiam in antiqua editione: коврами же сугубыми постлах, ἀμφιτάποις δὲ ἔστρωκα, tapetibus duplicibus stravi. Suspicor tamen a Russo versum hunc emendatum fuisse, cum Instrumentalis коврами sit recentior inflexio pro ковры. Qui libros Regum

vor-

vertit, δέκα κοίτας ἀμφιτάπυς 2 Reg. 17, 28. hisce exposuit: десать постель оустроеных, quod nec correctores mutandum censuere.

кврка Serb. murmur; квркати murmurare (sicut felis), glaucitare.

квѣт flos, vide supra цвѣт.

квас fermentum; квасити fermentare: мал квас все смѣшеніе квасит Gal. 5, 9., modicum fermentum (ζύμη) totam massam (τὸ φύραμα) corrumpit (ζυμοῖ). Russis квас est potus acidus, e farina et humulo paratus, inde квасопитіе. квасник 1 Tim. 3, 3. πάροινος, vinolentus, in antiquo Apostolo, pro піаница. Sic etiam Tit. 1, 7.

ковчег arca, κιβωτὸς, Matth. 24, 38. et ubique in novo Testamento, excepto cap. 11, 19. Apocalypsis, ubi кївωт legitur. Sic et Psalm. 131, 8. et aliis in locis, quamvis et ковчег Gen. cap. 6. et 7. saepius legatur. ковчежец loculi, marsupium, γλωσσόκομον, Joh. 13, 29. Apud Serbos Hercegovinae ковчег et ковчежић adhuc in usu esse Vukii Lexicon docet.

квака Illyr. Cro. Slovac. uncus.

квакати Cro. Boh. cornicari, crocitare, Dalm. гракати idem. Russis квакать, Pol. kwakać tetrinnire (sicut anates) Boh. knakati.

квокати Boh. Pol. glocire, glocitare, Serb. квоцати, квочем; квочка Serb. Croat. Pol. Slovac. gallina glociens, *Gluckhenne*, Pol. etiam квока, Boh. квочна, Carn. клокâ а клокати et кокла, Slovacis etiam клока.

кобза Russ. Pol. Boh. pandura. Polykarpow addit: орган троестрўнный, i. e. instrumentum tribus chordis constans.

кобыла equa. Confer caballus. кобылица dim. 2) locusta, Boh. Pol. kobylka. Olim 2 Paral. 7. 13. повелю кобылицам, τῇ ἀκρίδι, nunc прўгωм, quod jam Mosquensis prima in margine

ha-

habet. 2 Paral. 6, 28. olim гѫсеницы и кобылицы и прѫзи pro ἴκτερος, ἀκρὶς καὶ βροῦχος; melius utique correcta їктеръ, прѫзи и гѫсеницы.

кропъ anethum, *Dill*, Matth. 23, 23. Boh. kopr. Pol. kopr, et koper, Cro. koper, Carn. koper, koperz, Illyr. kopar, Russ. vulgo кропъ.

коприва Serb. Cro. Carn. infer. urtica, lamium. Boh. koprziwa; Russ. et Carn. super. крапива, Vindis Carinthiae kropliva, Pol. pokrzywa. Job. 31, 40. кропива, κνίδη.

комонъ seu комонь, olim Russ. et Boh. idem ac конь equus; inde Pol. komonnik eques; Boh. komonstwo comitatus (equitum).

комаръ culex. Matth. 23, 24. ѡцѣждающїи комары in plurali, qui excolatis culicem (τὸν κώνωπα). Serb. комарацъ et комарица dim. et комаръ, quod omnes dialecti immutatum servarunt; Poloni tamen et komor dicunt.

кѫмїръ idolum. Errant, qui vocem hanc, quae mihi vetus Bulgarica videtur, hebraicam esse dixere. In novo Testamento, Psalmis, libro Sapientiae et Ecclesiastico non legitur кѫмїръ, sed graecum їдѡлъ. In prophetis vero vix non semper кѫмїръ locum habet. In Isaia non nisi cap. 1, 29. ѡ їдѡлѣхъ, aliis in locis (sexies) кѫмїръ legitur. Olim et cap. 48, 5. ubi nunc correctores їдѡли substituerunt, et cap. 27, 9. post требник (τῶν βωμῶν) superflue additum кѫмїрѣк deleverunt. In Jeremia antiquus textus, pluribus in locis corruptus, jam ante editionem Ostrogiensem e Vulgata interpolatus fuerat, quem correctores e graeco emendarunt. Hinc cap. 9, 14. pro по ваалимѫ (post Baalim) nunc вслѣдъ їдѡлѡвъ, cap. 16, 18. pro їдѡлы nunc мерзостей (τῶν βδελυγμάτων) et v. 19. pro сѫетно (vanitatem) nunc їдѡлѡвъ legitur. In Ezechiele cap. 20, 24. pro по кѫмїрѡхъ (ὀπίσω τῶν ἐνθυ-

P pro

μνημάτων) nunc бєлѣд кꙋмїрωв, cap. 44, 12. pro adjectivo кꙋмїрєском (in editione Mosquensi prima кꙋмїрєским) nunc кꙋмїрωв substitutum et alibi omnibus in locis vox кꙋмїр frequentius occurrens servata fuit. Idem in Daniele et prophetis minoribus observatur. Vide Dan. 14, 3. 5. Oseae 4, 17. cap. 8, 4. et 14, 19. Mich. 1, 7. At Oseae 13, 2. in antiqua editione omissa κατ᾽ εἰκόνα εἰδώλων restituerunt correctores no обраꙁꙋ їдωлωв. Eadem voce uti maluerunt pro antiqua circumscriptione нєпрїаꙁнєныѯ тѣлєс, i. e. diabolicorum corporum. Simili phrasi in antiquo Apostolo vox graeca κατείδωλον Act. 17, 16. expressa fuit: нєпринтꙁнин тѣлєс исплнєн град pro eo, quod hodie legitur: їдωл полн сꙋщ град. Interpres biblicorum librorum tertius aut quartus, is nimirum, qui Pentateuchum, libros Regum vertit, utraque voce, кꙋмїр et їдωл utitur. Legitur enim їдωл Gen. 31, 19. Levit. 19, 4. cap. 20, 5. Deut. 32, 21. At кꙋмїр Exod. 20, 4. Levit. 26, 30. Num. 25, 2. Deut. 29, 17. Adde Deut. 5, 8. ubi correcta antiquo ваанїа (γλυπτὸν Cod. Alexand.) кꙋмїра (εἴδωλον ed. Rom.) substituit. Iterum їдωл, 1 Reg. 31, 9. 3 Reg. 11, 2. 5. 7. 8. 4 Reg. 17, 12. 33. At кꙋмїр 3 Reg. 11, 33. et 4 Reg. 17, 10. cap. 21, 11. 21. cap. 23, 24. In libris Paralipomenon ubique їдωл, excepto 2 Paral. 24, 18., ubi pro εἰδώλοις истꙋканным in antiqua et correcta editione habetur. 1 Macch. 1, 47. βωμοὺς καὶ τεμένη καὶ εἰδωλεῖα antiquus interpres reddidit олтари и капища и їдωлы, quod correctores emendarunt substituendo трєбища pro олтари, et кꙋмїрницы pro їдωлы. Ezech. 6, 4. et 6. кꙋмїрницы sunt τὰ τεμένη. Alexjejew in lexico eccles. кꙋмирищє e Gregorio Nazianzeno, кꙋмирство ex Ephremo Syro, et compositas voces кꙋмиродѣлатєль, кꙋмирослꙋжєниє, кꙋмиро-

роελѹжитель, кѹмиροελѹжительный ex aliis libris adducit et explicat. Apud Polykarpow кѹмиροпоклоненїе, кѹмиροпоклонник, кѹмиροελѹженїе, кѹмиροтворенїе habentur, qui lectores ad їдѡлопоклоненїе etc. remittit.

кмен stirps, stipes, *Stamm*, duntaxat Bohemis nota vox. кмент Boh. Pol. byssus, peregrinum est.

кмет Boh. senecio, senior; кметове olim apud Bohemos senatores in consilio regio. Apud Serbos rusticus senior consilio knezi assidens. Croat. Carn. kmet, Pol. kmieć est rusticus. Confer Boh. kmecj dwůr, praedium rusticum (non emphyteuticum, ut male Pomsa et qui eum secuti sunt), kmetična mulier rusticum praedium possidens etc.

кмох, кмотр, кмощек, Pol. kmoś, compater; кмоха, кмотра, commater, peregrina sunt, in Lexicis Bohem. et Polon. quaerenda.

конов lebes, olla. Psalm. 59, 10. et 107, 10. конови plur. Zach. 14, 20. Dalm. konoba cellarium. In graeco sumi pro velo (за завѣсѹ) monet Alexjejew citans Judith 10, 21. Atqui ко завѣсою respondet graeco ἐν τῷ κωνωπείῳ, quod utique confundi non debuerat cum конов incertae originis.

коноп, коноплец, Croat. funis cannabinus, Serb. конопац; Pol. коноп f. et plur. конопы Pol. Boh. cannabis, *Hanf.* Serb. конопль, Russ. конопли, et singul. конопля Russ. Croat. Carn.

кнот Russ. apud Polykarpow, Boh. Pol. ellychnium, *Docht.*

кнѹт Russ. flagellum. Pol. knut et knucze.

кназь ἄρχων princeps, inde кнаж adject. дом кнаж domus principis. Serb. кнез princeps, comes, praefectus pagi, magister vici, *Dorfschulze.* Croat. olim, et Carn. nunc comes. Lusatis dominus, Boh. knjez olim princeps, nunc sacerdos,

Pol. książe, princeps, ksiądz sacerdos. Vide et кнагына.

книга, olim книгы in plur. usitatius, liber. Sinensibus libri sacri dicuntur *king*. In Apostolo antiquo книгы 1) pro писаніє, scripturâ, γραφὴ, sumuntur, 2) pro посланіє, literis seu epistola, 2 Petr. 3, 1. atque alibi. Serbis et hodie книга est epistola. книжица dim. βιβλαρίδιον, Apoc. 10, 9. книжник, scriba, γραμματεὺς, Matth. 8, 19. книгочія Job. 37, 20. idem, in antiqua editione книгчіа. книгохранительница bibliotheca, Esther 2, 23. et 1 Esdr. 6, 1. At 2 Macch. 2, 13. книгоположница, in Lexico trilingui etiam книгохранилище, книгохранилище.

кнаст Croat. mutilus, mancus; окнастен mutilatus, truncatus.

кнагына princeps (femina), principis uxor. Serb. кнегина uxor knezi, Croat. knegina domina, olim comitissa, Boh. knjenje, knjnj (pro knjehynje); Pol. knichynia kniechynia, nunc Boh. et Pol. knizna, *Fürstinn*. Russ. княжна est principis filia. Affinitas vocum кнагына et germ. *Königin*, cum utraque radicalibus к-н-г constet, clare patet. Ejusdem originis sunt et кназь, licet г in зь mutatum sit, et germ. *König*. Confer, si lubet, gothicum *Kindins* ἡγούμενος, praeses.

клевета, клевета, καταλαλιὰ, detractio, obtrectatio, 2 Cor. 12, 20. συκοφαντία, calumnia Psalm. 118, 134. клеветати, клевещу, detrahere, detrectare, loqui adversus aliquem, клеветник detractor, calumniator, Psal. 71, 4. клеветивый: не клеветивым Tit. 2, 3. non criminatrices (calumniatrices).

клеврет, клеврѣт, σύνδουλος, conservus, Matth. 18, 28, 29. 31. клеврѣт legitur in antiquo Apo-

Apostolo Coloss. 1, 7. et 4, 7. atque alibi, cui nunc сработник substitutum est.

колебати, колѣблю, movere, agitare: неможе поколѣбати єа Luc. 6, 48, non potuit eam movere (σαλεῦσαι). тростьли вѣтром колеблемо Luc. 7, 24; arundinemne vento moveri? quae vento agitetur (σαλευόμενον). ꙗкω поколебатисѧ основанїю темничномꙋ Act. 16, 26, ita ut moverentur (concuterentur σαλευθῆναι) fundamenta carceris. Pol. kolebać, Boh. Croat. kolibati versare cunas. Pol. kolebka, Boh. Croat. kolibka, Dalm. колѣвка, Serbi колѣвка, колиевка, cunae, cunabula.

колиба Russ. Serb. Croat. Slovac. casa, tugurium. Confer καλύβη.

клобаса Boh. Carn. farcimen, botulus, *Bratwurst*, Illyr. Croat. кобасица, Russ. калбаса, Pol. kiełbasa.

клобꙋк Boh. Carn. Croat. pileus, Serb. mitra, Russ. Pol. capitium monachorum, *Mönchskappe*. In Bibliis frequenter pro κίδαρις sumi, supra monuimus. Confer Russ. Pol. колпак, Illyr. Croat. калпак, mitrae acuminatae genus, pileus illyricus; longior ex panno; Ung. kalpak, kalap. Frustra voces peregrinas a radice slavica клопити, quasi клопꙋх, uti G. Palk. visum fuit, deducas.

клꙋб Russ. glomus, *Knaul*, клꙋбок dim. Pol. kłębek, Boh. Croat. Illyr. клꙋбко, Slovac. клбко. Iisdem клб, Boh. klaub est articulus, *Gelenk*.

клапити Serbis, klapati Croat. gradi declinando caput. Huc spectat Croat. klapovuh, Pol. kłapouchy, Boh. klepouchy flaccus, Serb. клемпо idem, клемпе auris pendens. Boh. klopiti, klopeytati, Boh. klopota, Pol. kłopot, vide in Lexicis.

клоп Russ. cimex, *Wanze*. Croatis klop est redivivus, ricinus. At Carn. klop refer ad Croat.

klup

klup, scamnum, sedile. Serb. клɣпа, dim. клɣпица. Croat. клɣпчица scabellum.

клепати, клеплю, pulsare, tundere, клѐпало Serb. клепа́ло Russ. Slav. tabula lignea, quae pulsatur. Serb. клепет crepitaculorum sonus. Croat. Slovac. клопати, inde Croat. клопотец crepitaculum.

клепето Boh. chela, forficula cancri, *Krebsscheere.* Russ. клешня. Confer. клещи.

клап, клапик, клапец, Russ. Slav. fustis, *Knebel.* Boh. klapec, klapet.

клапыш nomen arboris. Eccles. 12, 5. antiqua editio pro ἀνθήσῃ τὸ ἀμύγδαλον legit процвѣтет клапыш. Vocem клапыш explicare volentes editores, in margine Mosquensis primae apposuerunt амигдал, at in correcta амѵгдал pro клапыш in textum receptum fuit.

клам Boh. Pol. mendacium, кламати mentiri, inde Pol. kłamacz, kłamca, kłamczyna, kłamliwy, kłamstwo. Boh. klamawy, klamarz. Carn. apud P. Marcum klamiti decipere, fallere.

клонити, поклонити, Iterat. кланати, inclinare. поклонитися, кланатися, adorare. поклонь колѣна Luc. 22, 41. cum genua inclinasset, θεὶς τὰ γόνατα, positis genibus. поклоншим лица на землю Luc. 24, 5. cum inclinassent (κλινουσῶν) faciem in terram. да и аз шед поклонюся емɣ Math. 2, 8. ut et ego veniens adorem eum (προσκυνήσω αὐτῷ). мы кланаемся Joh. 4, 22., adoramus (προσκυνοῦμεν), et 23. поклонници adoratores, προσκυνηταὶ, a Singulari поклонник.

клен Russ. Slov. acer platanoides, *Spitzahorn, Lenne, Leinbaum,* Boh. klepice, klenka, Pol. klon; klenina lignum hujus arboris. Serbis acer campestre, Slovacis černy klen, Boh. babyka, non brzek, quod male apud Linde penes babyka locum obtinuit. Brzek enim, Slovac. brak, est

cra-

crataegus torminalis, quae radix reliquis a к inchoantibus p. 114 post крак inserenda erit.

клен Serb. Slov. piscis, cujus speciem neque Vuk, neque G. Palk. determinat., Pol. cyprinus alburnus, *Blicke*. Croat. capito. Carn. klin apud P. Marcum alburnus, *Altling*.

клин Russ. Boh. Pol. Carn. Dalm. Serb. cuneus. Croatis cuneus est загвозда, клин vero clavus ligneus, paxillus, uti et Serbis клинац et клин, Pol. kliniec.

клюн Illyr. Croat. rostrum, Carn. klun, refer ad клюю, клюнѹ, клевати (p. 105) quo etiam Russ. клюв rostrum pertinet. Confer et клев (kljov) morsus piscium, *das Anbeissen*.

кладѹ, класти, ponere, collocare, Russis, Pol. Boh. usitatissima vox, nec Carnis et Croatis (kladem, nakladam) prorsus ignota, Illyriis autem vix jam nota. Immo consultis Bibliorum concordantiis pro кладѹ ubique locum habere положити, полагати observare licebit. Adducit quidem Andr. Bogdanow auctor concordantiarum in Epistolas et Apocalypsim (Mosquae 1737 fol.) verbum кладѹ, sed in textu subjuncto habet положив ex 1 Tim. 1, 12., quem versum sub полагаю iterum citat. Hoc vitio laborant et concordantiae in Psalmos, in Evangelia et Acta, quod formarum verbi nullum discrimen fuerit observatum. Sub litera к ex. gr. pro кланяюся praeter duo Gerundiva simplicia hujus formae non nisi verbum compositum покланяется ex Apocalypsi adducitur, quod iterum sub покланяюся in litera п repetitum fuit; omnia alia ibidem sub к citata et sub п repetita ad formam поклонитися spectant, praeter duo Gerundiva покланяющїи. Vitium hoc in posterum facile vitari poterit, si verba, quae Praesenti carent, non sub persona prima aliarum formarum collocentur, sed eorum Infinitivus

cen

seu thema statuatur, a quo alia tempora analoga, uti a положити положѫ, Praet. положих, Partic. положил, Gerund. положив, formantur. Hac ratione sub полагаю non nisi ea locum habebunt, quae et reliqua tempora a полагати deducunt; sub кладѫ vero nihil jam citandum erit, licet кладѫ apud Russos Praesens verbi положити suppleat, uti alias forma полагаю. Sunt autem a кладѫ formatae voces клад, клада, кладазь, кладенец.

клад Russ. Pol. thesaurus (depositus), Boh. поклад.

клада truncus, trabs, cippus. Act. 16, 24. ноги их заки в кладѣ, pedes eorum strinxit ligno (εἰς τὸ ξύλον), compegit in numellam. Boh. Carn. Croat. klada, Serb. in plur. кладе, Pol. kłoda, Russ. колода.

кладазь, кладенец, puteus, fons, φρέαρ, Russ. колодезь. In Psalmis et novo Test. πηγή est источник, φρέαρ vero стѫденец, Gen. 28, 10. ἀπὸ τοῦ φρέατος, olim ѿ стѫденца, nunc et jam in Ostrogiensi ѿ кладаза. Prov. 5, 15. antiqua editio legit ѿ своих стѫденец, correcta vero ѿ твоих кладенцев, ἀπὸ τῶν φρεάτων. Cant. 4, 15. in utraque источник πηγή et кладазь φρέαρ habentur. At Jerem. 2, 13. πηγή кладенец. Jerem. 14, 3. на кладази ἐπὶ τὰ φρέατα; antiqua hic Vulgatam expressit к черпанїю ad hauriendum. Interpres Genesis, librorum Regum, voce кладазь pro φρέαρ usus est. 1 Macch. 7, 19. кладезь pro кладазь in antiqua editione scribitur. Cod. Serb. Kop. Joh. 4, 6. pro источник et v. 12. pro стѫденец legit кладезь; sed v. 6. servavit на источницѣ, ἐπὶ τῇ πηγῇ, supra fontem.

кладиво Croat. Boh. malleus, Carn. kladvu, kladilu. Vide supra p. 121 млат.

клидити vide in Lex. Bohem.

клатити vide in Lex. Boh. Croat. Carn.
клѣть, f. cubiculum, cella, conclave, Serb. клиет camera. Matth. 6, 6: вниди в клѣть твою, intra in cubiculum (ταμιεῖον) tuum. Olim in Mss. Matth. 24, 43. клѣти своеа, domum suam (οἰκίαν), nunc храма. Prov. 7, 16. посыпала есмь клѣть свою, aspersi cubile meum, in antiqua editione; in correcta vero посыпахъ ложе мое, τὴν κοίτην μυ. Cant. 3. 4. pro клѣть, quod graeco ταμεῖον respondet, maluerunt correctores чертог, cum tamen et Vulgata cubiculum habeat. Croat. klet, Carn. kliet, cellarium. Russ. клѣтка, Pol. klatka, est cavea, Boh. klec, Slov. klétka idem, Vind. kletka *Vogelschlag*. Polonis vero klec, dim. klétka est vile tugurium, lutamentum, quod Bohemi lepenicé appellant.
клзати Slovac. lubricari, labi. Boh. klauzati, klauznauti, Serb. клизити et клизатисе, Croat. szklizamisze, Pol. kielzać, kielznąć się. Boh. kluzky, lubricus, Slovac. klzky, Serb. клизав et клизак; Croat. sklyizek.
класъ spica, στάχυς. Matth. 12, 1. начаша восторзати класы, coeperunt vellere spicas (στάχυας). Inde Serb. класати, Slovac. класитисе spicas emittere. Serb. Croat. класоберъ spicilegus. Croat. класен mensis Junius. Alex. e Gregorio Naz. adduxit et класнествующий spicas colligens. Pol. kłos, Russ. колос. клас ad клати, pungere, referri possit.
клосный, клосен, claudus, клоснота, клосность, claudicatio, apud Polykarpow. Confer клецати.
клусъ Boh. Pol. gradus tolutilis, *Trab*, клусати tolutim incedere, клусак equus tolutarius.
клес, клесати, клестити vide in Lex. Bohem. klęsnąć, klesnić in Lex. Polon.
клюса, n. Croat. клюсе, mannus, Serb. клюсе equus in genere, клюсина augm., клюсад coll. equi. Carn. klusa, f. et kluse, n. equus clitellarius, *Saum-*

rofs,

Boh. klisna, equa, mutato ut solent ю in и. At Polon. kłusię refer ad клѹс, клѹсак. Non enim licet Pol. łu cum лю confundere.

клест Russ. klesk Pol. loxia curvirostra, *Kreuzschnabel*; Boh. dlask est l. coccothraustes, *Dickschnabel.*

клѹша Russ. cornix apud Polykarpow, apud alios species monedulae.

клешта, Serb. клешта, клиешта, et plur. клиеште, forceps, forcipes, Croat. клещие plur., Russ. клещи, Pol. kleszcze, Boh. клештье, olim клещие, Carn. kleshe, kliesche. Inde Russ. Pol. клещ, Boh. klišť, olim клешть et клещ, redivius, ricinus, *Zecke*, Carn. klosh *Schaflaus.*

клец Boh. cavea, *Käfich*, refer ad клѣть.

клецати Serb. vacillare, клецанье vacillatio pedum. Psalm. 76, 7. pro тѹжаше дѹх мой, ἐσκαλλε τὸ πνεῦμά μου, legit Psalt. Ven. клькаше, Vulg. scopebat spiritus meus. Boh. клецати est claudicare, Russ. колчить, et колча idem ac Boh. klecawy et kulha, claudus. Confer et клекати. Serb. et Croat. кѹцати, pulsare, ad radicem клц spectare videtur.

клицати clamare, Iterat. a кликнѹ. At клицати Illyr. Croat. germinare, est a клица. Boh. кличитисе idem.

клица Serb. Croat. Vind. germen, cyma, Serb. кличица dim. Boh. клична, Morav. klj, klej. Pol. kieł, kiełek, Carn. kalbrin, zima, germ. *Keim.* Confer Croat. klijem germinare, pullulare, Morav. kleju, kleti, et Boh. kel, Pol. kieł, plur. kly, Russ. кол, dens acutus, caninus, *Spitzzahn.* клица itaque ad secundam classem referendum est.

колчава Boh. mustela. колчан Russ. Pol. pharetra, est vox Tatarica, Slavis тѹл.

клѹчити, клѹчовати, Boh. exstirpare, runcare, inde клѹчинина novale, Slovac. клчовати et колчовати.

клѣкъ, f. Boh. bukis, Pol. klęk, refer ad клекати.

клич clamor, refer ad клик. Act. 23, 9. бысть клич велик, factus est autem clamor (κραυγὴ) magnus.

клача, клачка, Russ. equa (vilis, strigosa), Pol. klacz, klaczka.

ключитися accidere, usuvenire, contingere. Luc. 1, 9. ключися ему покадити, ἔλαχε τοῦ θυμιᾶσαι, accidit (Vulg. sorte exiit), ut incensum poneret. 1 Cor. 14, 10. аще ключится, εἰ τύχοι, prout inciderit. Magis usitatum est compositum приключитися. Marc. 6. 2. приключшуся дни потребну, γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου, quum dies opportunus accidisset. Simplex tamen saepius in antiquo Apostolo occurrit, cui nunc aliae voces substitutae leguntur. 1 Petr. 4, 12. pro ключешуся (συμβαίνοντος) случающуся, si accidat. 2 Petr. 1, 1. pro ключшимся (τοῖς λαχοῦσι) получившим, iis qui sortiti sunt. ключим utilis. 2 Tim. 2, 24. in Ms. в ниниже ключимо, ad nihil utile (χρήσιμον), nunc in impressis ни на кую же потребу. неключим inutilis. Psal. 13, 3. вкупе неключими быша, simul inutiles facti sunt, ἅμα ἠχρειώθησαν. Matth. 25, 30. Luc. 17, 10. раб неключим est servus inutilis (ἀχρεῖος). At 1 Cor. 9, 27. неключим est ἀδόκιμος, reprobus. Hoc sensu legebatur olim неключими Tit. 1, 16., nunc неискусни, et Hebr. 6, 8. неключима, pro quo editi habent непотребна.

ключ clavis, κλεῖς, a клюка, uncus. Est enim et hodie ключ Serbis etiam uncus foeno extrahendo serviens. Boh. klíč mutato ю, ut solent, in и, aliis omnibus ключ. ключарь claviger. ключеница Croat. Carn. est sera. заключити claudere, Luc. 4, 25. егда заключися небо три лета, quando clausum est (ἐκλείσθη) coelum tribus annis. Serb. заключати, заключавати occludere. Croat.

заключити, заключим, uncum injicere, inhamare.

клокот sonitus ebullientis aquae, bullitus, inde клокотати, клокощꙋ ebullire, sonum клок edere. Croat. клокотати, клокочем; Boh. клекотати, клекощю gloterare sicut ciconia. Confer клект, клектати; клохтати; mera onomatopoetica. клокоч Boh. клокочка Boh. et Pol., клокочика Serb. est staphylea pinnata, *Pimpernuß*.

клакы, клоки, plur. Job. 20, 18. *στρῆνος*. In antiqua editione Levit. cap. 13. a v. 48. usque ad v. 59. decies leguntur клоки pro graeco *κρόκη*. Correctores maluerunt vocem кроки e graeco formatam novies substituere, quam Alexjejew non nisi e graeco explicare potuit. Dicit enim кроки idem esse, quod уток subtegmen, trama, aut кꙋдела pensum lini. Sunt autem Slovac. каку, Pol. kłaki, stupa; Croat. et Serb. кꙋчине (кꙋч pro клч); Boh. клꙋкы flocci stupae, villus. Russis клок, клочок est fasciculus, *Büschel*, et клочки frusta, frustula. Atque ipse Alex. клоки Job. 20, 18. explicat per кꙋски, i. e. frusta. Certe etiam Levit. 13. potuissent клоки, et glossa кꙋдѣлк v. 48. vocem на крокаꙋ respiciens, servari aut saltem vox slavica substitui, uti v. 59. factum est, in quo genitivus *κρόκης* adjectivo кꙋдѣлныа exponitur, ubi olim Dat. plur. клоком legebatur.

клекꙋ inusitatum, inde Serb. Infinitivus клећи (Slavice клещи); клекнꙋ, клекнꙋти, procumbere in genua, flectere; клечати niti genubus, клекати Iterat. Illyr. Croat. Carn. Boh. Pol. nota vox, Russis prorsus ignota. Praeter клекнꙋти (клекнем), et клечати (клечим) habent Serbi et formam frequentativam in composito покленивати, Boh. a клечети; клечим, frequent. клечивати, клечивам, et a клекати,

чти, клекам, frequ. клекавати, клекавам, Pol. a klękać formant klękiwać. Habent Pol. et Boh. et activam formam in ити: Pol. klęczyć, sklęczyć, flectere, incurvare, Boh. kljčiti, skljčiti, mutato e in i productum, inde клеч buris, stiva, Pol. klęk.

клик clamor, vociferatio, apud Polykarpow, alias клич. кликати clamare, apud Alexjejew e Gregorio Nazianzeno, alias клицати. воскликните (Ven. вскликнѣте) бг҃у Psal. 46, 2. jubilate Deo, ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ. Ibid. v. 6. ἐν ἀλαλαγμῷ, in jubilo, в воскликновеніи, со восклицаніем Psal. 32, 3. in vociferatione. Psalt. Ven. habet praepositionem вь pro со, cum in graeco sit ἐν. Croat. kliktati praecinere, klikujem applaudere, laudibus celebrare. Boh. kljk est diminutivum a kel, uti Russ. клык a кол, dens acutus, caninus.

клюка Croat. Carn. uncus, Pol. kluka, Boh. klika. Russ. клюка est pedum, scipio superne incurvatus, *Krücke.*

край, margo, extremitas, ora, littus, a крою, кроити, scindere. ѿ края нбсе Psal. 18, 7. a summo coelo. вскрай моря Hebr. 11, 12. ad oram maris, παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης. камень краеуголен 1 Petr. 2, 6. lapis summus angularis (ἀκρογωνιαῖος), codd. Serb. краеуглен. краеградіе arx, ἀκρόπολις, 2 Macch. 4, 12. et 27. краестроčіе, краегранесіе, acrostichis. краесѣкомый Psalt. Ven. 113, 8. ἀκρότομος, nunc несѣкомый.

крава vacca, Pol. krowa, Russis корова. кравій: масло кравіе Job. 20, 17. βούτυρον, in correcta nunc legitur, olim масло duntaxat. Cum enim Russis масло oleum sit, volebant correctores addito adjectivo butyrum notare. Alias adjectivum древяное addi solet, ad oleum significandum.

кровь

крвь, кровь, cruor, sanguis, Serb. крв, (sic et Illyr. karv, krriv legendum est), Boh. et Pol. krew, Croat. kerv, Carn. kri, Lusat. krej.
крив, кривый, curvus. Pol. krzyw, Boh. krziw.
кравїй, m. et кравїа, f. arca, capsa, κιβωτός. Pol. krobia, krobka, Russ. коробка, *Schachtel*, Boh. krabice. Alexjejew dicit кравица olim lectum fuisse pro hodierno ковчежец Exod. 2, 5. In aliquo libro liturgico legi кравица non admuo; sed in bibliorum editione Ostrog. et Mosquensi prima jam ковчежец pro θίβις legitur.
корабль, m. navis, кораблец dim. πλοιάριον, navicula. корабленик nauta, Act. 27, 27. Pol. Boh. korab, корав Boh. etiam cortex, a кора. At корабль, корав, significatu navis, peregrinum videtur. Conf. gr. κάραβος, ital. caravella.
кроп Russ. anethum, vide supra копр.
кропива urtica, Job. 31, 40. κνίδη, vide коприва.
кропити, покропити stillare, aspergere, кропленїе aspersio, кропило aspergillum, кропла stilla.
крупа, plur. крупы, pultes, polenta Judith 10, 5. in versione antiqua e Vulg. 2) Serb. Croat. крупе grando, *Graupenhagel*, Pol. krupy, Boh. kraupy, krupobitj. Conf. Croat. крупен grandis, Serb. крупан crassus. крупица mica, ψιχίον, Matth. 15, 27.
крѣпок, крѣпкый, fortis. Psal. 23, 8. гдь крѣпок и силен, κραταιὸς καὶ δυνατός. крѣпость fortitudo. возлюблю тя гдѝ крѣпосте моя. Psal. 17, 2. diligam te domine fortitudo mea (ἡ ἰσχύς μου), Psal. Ven. крѣпости, rectius utique. Vide Declinationes. крѣпитися, крѣплюся, confortari. крепещесе δυναμούμενοι Coloss. 1, 11. in antiquo Apostolo; nunc возмогающе.
крамола seditio, στάσις Luc. 23, 19. крамолник Act. 17, 5. ἀγοραῖος, circumforaneus. Boh. kramola, quod in antiquissima versione Psalterii le-

legitur, idem; Slov. kramolitt se inimicitiam habere.

кромѣ adv. absque, praeter. кромѣ закона Rom. 3, 21. χωρὶς νόμου, absque lege; кромѣ тѣла 1 Cor. 6, 18. ἐκτὸς τοῦ σώματος, extra corpus; кромѣ оузъ сихъ Act. 26, 29. παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων, exceptis vinculis his. кромѣ кємь Coloss. 2, 5. ἄπειμι, absens sum; in antiquo Apostolo, nunc ѿстою. въ кромѣбытїи Philip. 2, 12. in Ms. pro во ѿшествїи, in absentia. Russ. кромѣ, Pol. krom, kromia, Boh. krom, kromje, Slovac. krem. кромѣшнїй exterior, Matth. 8, 12.

кръм, корм, cibus, pabulum, Pol. karm, Boh. pokrm. Croat. Carn. kerma. кормла cibus, Pol. karmia, Boh. krmje. кормити alere, pabulum praebere, кормитель altor, nutritor, Croat. kermiti, kermitel, Pol. karmiciel. кормилица (Ostrog. доилица) nutrix Exod. 2, 7. кръмак Serb. Croat. porcus (a saginando).

кръма, корма, puppis. бѣ сам на кормѣ Marc. 4, 38. erat ipse in puppi (ἐπὶ τῇ πρύμνῃ). Etiam Act. 27, 41. in antiquo Apostolo ἡ πρύμνα est кръма; cui nescio qua de causa in editis корміло substitutum fuit. Est autem корміло πηδάλιον, gubernaculum, ibid. v. 40. Sic et Jac. 3, 4. olim ѿ мала кръмила, ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου, nunc малым кормилцем. Norunt kerma hoc sensu Croatae, Carnioli. Serb. obsoletum кръма citat Vukius ex cantilena, in qua certe puppis, non gubernaculum, intelligi debet. кормчїй gubernator, κυβερνήτης, Act. 27, 11. Apoc. 18, 17. In cod. Serbico кръмитель, aliis et кормник, idem.

кремень silex, pyrites, Kiesel, Ezech. 3, 9. in antiqua versione e Vulgata. Pol. krzemień, Boh. krzemen et sskrzemen, aliis omnibus kremen.

кренитисѧ, niti: кащерица рꙋками кренащисѧ in antiqua editione, Prov. 30, 28. *καλαβώτης χερσὶν ἐρειδόμενος*, Vulg. stellio manibus nititur; nunc vero in correcta ѡпираюшисѧ, cum glossa, quae monet in hebraeo legi паѵк pro гащерица. Serb. кренути et кретати, loco movere, refer ad крет.

кріи, a graeco *κρίνον*, lilium, Matth. 6, 28. At окрин compositum esse possit ex ѡ et крин. Legitur nunc окрин Jud. 6, 38. pro *λεκάνη*, olim чаша. Zach. 9, 15. ѡкрин est *φιάλη*. Boh. okrzin catinum. Conf. Russ. кринка.

краль Serb. Croat. Boh. rex, Pol. krol, Russ. король, vox a Caroli magni nomine *Karl* per transpositionem nata apud Slavos; eo fere modo, quo illi brada pro *Bart*, mramor pro marmor dicunt. Durichius ab armenico karol potens, valens, Orzechovius a *κοίρανος* deducere maluerunt; clariss. Linde originem slavicam esse vocem contendit, cum etiam ecclesiasticam краль sibi persuaserit. Atqui in libris sacris rex nuspiam краль, sed ubique царь appellatur. Praefatio libri кормчая, e qua Alexjejew in Lexico voces краль, et кралевство, citat, cum sit recens ab editoribus conscripta, nihil me movet. Habent Russi et кралѧ reginam in chartis lusoriis, Pol. kralka, in quibus pronunciationem Bohemorum servarunt, cum alias in similibus syllabis a in o mutent.

крило, non крыло, ala, Boh. krzidlo, Pol. skrzydło, quod minime a крыю tegere, sed potius a kerz, Pol. krze n. frutex, *Busch*, deducendum sit. в кровѣ крилꙋ твоею покрыеши мѧ Psal. 16, 8., sub umbra (*ἐν σκέπῃ*) alarum tuarum (*πτερύγων σου*) proteges me. на крилѣ церковнѣм Matth. 4, 5. super pinnaculum (*πτερύγιον*) templi. воскриліе ризы est fimbria (*κράσπεδον*) vestimenti Matth. 9, 20. Serb. Croat. крило ala,

2)

2) sinus, *Schoß*. Carn. krilo, sinus; ala vero perutniza (corrupte repetniza). Illyr. Croat. krelyut.

кραдȣ, кραсти, fut. оукραдȣ, Iterat. оукραдаю. Johannes Ilinskij, auctor Concordantiarum in Evangelia et Acta, sub кραдȣ posuit ter оукραдȣ, et sub оукραдаю alios tres versus, in quibus non nisi forma оукραдȣ legitur, кραдоводеи in antiquo Apostolo pro ὁ συλαγωγῶν legitur Col. 2, 8., in Msto. Belgradensi кραдоводаи, Gerundivus a кραдоводити depraedari, in editis nunc пρελщаꙗ, decipiens.

коρд Boh. Pol. gladius, pugio, Russ. Croat. коρда, Carn. kordezh. Huc refer compositum оскоρд Psal. 73, 6. сѣчивом и оскоρдом ἐν πελέκει καὶ λαξευτηρίῳ, in securi et ascia. Est nimirum ос - коρд, acutum ferrum.

кρдел, m. Slovac. et Morav. grex, agmen, Cro. kerdelo, Carn. kardelu, kardelo. Confer чρеда et germ. *Heerde*.

кρаток, кρаткый, Croat. Carn. Boh. kratek. Illyr. кρатак, Pol. krótki, Russ. коρоткый, brevis, curtus. кρатити breviare, кρаткость brevitas. вкρатцѣ breviter, συντόμως, Act. 24, 4. et кρаткоконечно житїе Sap. 15, 9. βραχυτελῆ βίον.

кρат, plur. кρаты, колькρаты quoties, двакρаты bis, тρикρаты ter, etc. секρати Deut. 32, 17. sunt πρόσφατοι. Legit autem hoc loco pro καινοὶ καὶ πρόσφατοι Psalt. Ven. новїи и се кρати, Ostrog. et Mosqu. prima новїи се кρат omisso и, correcta editio нови и секρати, addita glossa недавни, Vulg. novi recentesque.

кρотък, кρоток, кρоткый, mitis, mansuetus, Croat. Carn. Boh. кρотек, Illyr. кρотак, Pol. krotki, quod a krótki distinguendum. ты г҃ди благ и кρоток Psal. 85, 5. tu domine suavis (χρηστὸς) et mitis (ἐπιεικής). ꙗкѡ кρоток есмь Matth. 11, 29. quia mitis (πρᾶος) sum. кρотость

Q mans-

mansuetudo πραΰτης Psal. 89, 10. кротостен: вкротостнѣй премꙋдрости Jac. 3, 13. in mansuetudine sapientiae ἐν πραΰτητι σοφίας, quod correctores mutarunt in в кротости и премꙋдрости. кротити, оукротити, mansuefacere, domare, Iterat. оукрощаю. Jac. 3, 7. male quaedam editiones legunt оукрочаетсѧ pro оукрощаетсѧ, domatur, olim оумꙋчаетсѧ. Eodem versu pro δεδάμασαι vitio librariorum et olim Futurum оумꙋчитсѧ et nunc оукротитсѧ in editis libris legitur, cum tamen jam in Ms. antiquo Praeteritum habeatur: оумꙋчена есть вещию чл҃вческꙋю, domita est a natura humana, pro оукрочитсѧ естеством чл҃вѣческим. кроткодꙋшен πραΰθυμος, Prov. 41, 30. vitiose olim крѣпкодꙋшен.

крꙋтити torquere, contorquere, Boh. krautiti, Pol. kręcić, kracić. Vide Pol. kręt, Russ. крꙋть, крꙋтость, Croat. kruto in Lexicis harum dialectorum.

крт Boh. talpa, Croat. Carn. kert, Pol. kret, Russ. крот, Serb. кртица, et кртина. Lev. 11, 30. кроторыѧ (ἀσπάλαξ) in antiqua et correcta editione pro крот legitur. Est autem кроторыѧ talpa fodiens, vox composita ex крот et рыю fodere. Pol. kretomysz est sorex araneus, *Spitzmaus*. Cumulum a talpa aggeratum Croatae vocant kertorovina, Carn. kertina, kertiſhe, Slovaci кртинец, Pol. kretowina, kretowizna, kretowisko, Serb. кртичнак, Russ. кочка.

крт Serb. firmus, durus, refer ad крꙋт, крꙋтый.

кртань, krtań, Pol. gula, guttur, Boh. krztan et chrztan, et Pol. chrztoń, refer ad гртань.

крзно Boh. olim vestis pellicea, Croat. kerzno, Carn. kersen *Kürschleder*. Slovac. grznar est et hodie pellio, *Kürschner*, Croat. kerznár. Patet, quid корзно sit apud Nestorem. крзница ves-

tis

tis baptismalis apud Serb. refer ad крест, крст, pro крстница.

кружец dim. a круг; ita et alia, uti кружити, кружати, кружило, кружало refer ad круг.

кружилїа apud Polykarpow sunt circuli, круги. Isai. 13, 10. in antiqua editione кружилїа pro Ὠρίων leguntur, correctores maluerunt vocem graecam servare. Job. 38, 31 pro φραγμὸν ὠρίωνος olim шгражденїе кружилищ, nunc шгражденїе шрїшново expuncto nomine slavico Orionis, quod certe apud Illyrios eo tempore, quo Jobus et Isaias versi sunt, in usu erat.

крьждевати: Dan. 8, 27. крьждевах in antiqua editione pro ἐμαλακίσθην, nunc изнемогах, debilitatus sum. Cum ь supplere soleat е breue, et д epentheticum sit, referendum erit креж ad крег, unde Bohemicum крегек (krzehek, krzehky), fragilis.

краса, pulchritudo, decor, κάλλος Epist. Jerem. seu Bar. 6, 23. без красы ἀσχημονοῦσα Ezech. 16, 7. любив красѣ φιλόκοσμος Bar. 6, 8. in antiqua editione, in correcta vero красолюбив. Olim въ день красы ἐν ἡμέραις νέων Sir. 24, 27. melius nunc во дни новопл одїи. красота septies in Psalmis legitur. красота селная со мною есть Psal. 49, 11. pulchritudo (ὡραιότης) campi mecum est. красен, красный, pulcher; ѱалтирь красен с гусльми Psal. 80, 3. psalterium jucundum (τερπνὸν) cum cithara. се что добро или что красно Psal. 132, 1. ecce quid bonum (καλὸν), aut quid jucundum (τερπνὸν)? Nec differt Psalt. Venetum, nisi quod post се addat нѫна, graecum δὴ post ἰδοὺ exprimendo. красен добротою Psal. 44, 3. speciosus forma, ὡραῖος κάλλει. красно отроча ἀστεῖον τὸ παιδίον, venustum puerum, Vulg. elegantem infantem, Hebr. 11, 23. Et Act. 3, 10. при красных дверех, ad speciosam portam,

ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ. At Cant. 5, 10. красен in antiqua editione est πυῤῥὸς, rubicundus, qui significatus a Russis duntaxat huic voci tribuitur. Recte itaque deleto красен hoc loco correctores чермен substituere. красити, крашꙋ, ѹкрасити, Iterat. крашаю ornare, comere, decorare. красите раки праведныхъ Matth. 23, 29. ornatis (κοσμεῖτε) monumenta justorum. исходы ѹтра и вечера ѹкрасиши Psal. 64, 9. exitus matutini et vesperae delectabis (τέρψεις). Apud Polykarpow красаюся delectari, gloriari, τέρπομαι.

кросна Pol. Slovac. machina textoria, Russ. кросны plur. idem, Croat. крошна. 2) krosna Boh. sporta, corbis, Croat. крошна, *Kracksen*, machina ad portanda onera in dorso, Russ. крошна corbis, Serb. крошнѣ plur. feretrum.

крыса Russ. mus rattus, *Ratte*.

кресати Serb. Croat. Carn. excutere ignem, Pol. krzesać, Boh. krzesati. кресало Illyr. Croat. Carn. ignitabulum, *Feuerzeug*, Boh. krzesadlo, Serb. Slovac. кресиво, Pol. Mor. krzesiwo idem. At Croat. et Carn. крес vide sub кресͭ.

креснꙋ inusit., вскреснꙋ, воскреснꙋ, exurgere, resurgere. воскресни боже, surge (ἀνάστα) deus Psal. 81, 8. еда спай неприложит воскреснꙋти, numquid qui dormit, non adjiciet ut resurgat? (τοῦ ἀναστῆναι) Psal. 40, 9. той воскресе ѿ мертвыхъ, ipse surrexit (ἠγέρθη) a mortuis Matth. 14, 2. вскресити, воскресити, suscitare, excitare, Iterat. воскрешаю: азъ воскрешꙋ его, ego resuscitabo (ἀναστήσω) eum Joh. 6, 44. 54. оц҃ъ воскрешает мертвыя, pater suscitat (ἐγείρει) mortuos Joh. 5, 21. In antiquo Apostolo 2 Cor. 4, 14. вскрѣшен, qui suscitavit, pro ἐγείρας, et вскрѣсит suscitabit, pro ἐγερεῖ, in impressis vero воздвигій et воздвигнет. воскресеніе (a воскреснꙋ) resurrectio, ἀνάστασις,

tri-

triginta et octo vicibus in N. Test. legitur, воскрешеніє vero (a воскресити) non nisi septies. Observavi autem in Mss. вскрѣшеніє quandoque etiam iis in locis, ex. gr. Matth. cap. 22. ter, in quibus nunc воскресеніє impressum est. васкрѣшеніє habet cod. Serbicus recentior. Serbis hodie васкрснути, васкрснем, exclusa ut solent vocali є, resurgere, васкрсеніє et васкрс, immo et ускрс pascha, васкрсовати et ускрсовати celebrare pascha.

крѣсла, f. Russ. sedes, sella, solium, Pol. krzesło, n. *Lehnstuhl*, *Armstuhl*.

краста porrigo, scabies, *Räude*, *Krätze*, Boh. chrasta, Russ. короста. Levit. 21, 20. красты дивїа ψώρα ἀγρία, Vulg. jugis scabies, Serb. Croat. Carn. краста est crusta vulneris, *Schorf*, Serb. красте variolae.

крастель, m. ὀρτυγομήτρα, coturnix, Psal. 104, 40. Apud Polycarpow ὄρτυξ, coturnix. придошїа крастели и покрыша полк Exod. 16, 13. ἀνέβη ὀρτυγομήτρα, Vulg. ascendens coturnix cooperuit castra. Antiqua editio весь полк. Etiam tertio (in Vulgata quarto) libro Esdrae, qui e latino translatus est, cap. 1, 15. coturnix est крастель: крастели быша вам в знаменїе, coturnix vobis in signo fuit. Dubitari igitur vix potest, per крастели interpretem Slavum intellexisse coturnices. Et tamen coturnix Serbis, Slovac. et Carn. est препелица, Dalm. prepeoka, Pol. przepiórka, Croatis плепелица, Russis перепелка, Boh. krzepelka, mutato п in к. крастель vero, Russ. коростель, est Rallus crex, *Wiesenschnarrer*, Boh. chrzastal, chrzastel et krzastal, Pol. chrosciel, chroscielec.

кре́ст, non nisi cum praepositione ѡ in usu: ѡкрест себе circum se, περὶ αὐτὸν Matth. 8, 18. ѡбхождаше веси ѡкрест circuibat vicos in circuitu (κύκλῳ). Est ergo obsoletum крест idem

ac

ac germ. *Kreis*, orbis, circuitus, inde Boh. okrsslek orbis. Pol. kres, krys, kreślic huc trahi possint, sed serius a germ. *Kreis* deducta videntur. ѡкрестныи adj. circumjacens, qui circa est: множество ѿ ѡкрестных градѡв, Act. 5, 16. multitudo vicinarum civitatum (τῶν περὶ πόλεων). крест crux, est pro хрест.

крестити baptizare, Iterat. крещаю: крещенїе baptismus. крещенїем им же аз крещаюся, креститася Marc. 10, 39. baptismo quo ego baptizor, baptizabimini. Recte monet Alexjejew, креститася esse dualem numerum futuri temporis, sed miror, quod addiderit, simili modo et alia verba inflecti secundum exemplar graeci sermonis, cum in scriptura sacra nullibi dualis graeci verbi occurrat. Neque asserere licet, Slavos inflexionem dualis numeri Graecis debere. креститель baptista, крест crux, Serb. крст, et крстити. In iis dialectis, in quibus криж pro крест viget, крест sumitur pro baptismo, Slovac. krst, Croat. Carn. керст, Pol. krzest et chrzest, Boh. krzest. Origo vocum istarum peregrina est, uti Germanorum *Christ*, christianus, inde olim *christen* baptizando christianum facere, quod Slavi mutarunt in хрест, хрестити, крест, крестити. Serbis phrasis у крсту est idem ac inter Christianos, in orbe christiano. Huc refer Carn. крес festum Joannis baptistae, solstitium aestivum, inde Croatis крес ignis festivus, strues lignorum incensa, ad quam saltus nocturni fieri solent. Solent autem ignes isti accendi in vigilia Joannis baptistae. крещенїа чбанѡм lotiones (baptismata) urceorum, Marc. 7, 8. est figurata locutio. Hebr. 9, 10. in antiquo Apostolo pro βαπτισμοῖς legitur крщенїи in Instrumentali plurali, nunc in impressis в ѡмовенїих in ablutionibus. крестильница baptisterium, vas

in

in quod immerguntur baptizandi, in codd. Serbicis крстилница.

крошница dim. a крошна Jud. 6, 19. κόφινος, canistrum, sportula, refer ad кросна.

крушити, сокрушити, frangere, Iter. сокрушаю. исцѣли сокрушенїе єа (Ven. Ps. съкрушенїа ек) Psal. 59, 4. sana contritiones (συντρίμματα) ejus. кость не сокрушится ѿ него Joh. 19, 36. os non comminuetur (συντριβήσεται, confringetur) ex eo. крушина Boh. Pol. Russ. rhamnus frangula L., *Faulbaum.* крушец dim. a крух: крушец Pol. Russ. minerale, metallum. Boh. крушец (Serb. крушац) соли frustum salis.

крушка Illyr. pirus, pirum, dim. крушчица, vide supra груша.

карша vide in Lex. Russ.

крцати, крцало in Lex. Serbico.

крч Boh. caudex, stipes, *Strunk*, Pol. karcz, inde крчити Serb. Croat. exstirpare, caedere sylvam, Pol. karczować. Serb. крчење, Croat. kerch (крч), izkerchenye, exstirpatio, caesio sylvae, rudetum, *das Roden.*

крч Slovac. spasmus, Russ. корч, Croat. Carn. керч, Boh. krzeč, Pol. kurcz; Serb. грч, mutato к in г. крчити Boh. contrahere, contorquere, Russ. корчить, Pol. kurczyć, Serb. грчити, contrahere, corrugare.

крчма Serb. Boh. caupona, Russ. корчма, Pol. карчма, Croat. Carn. inserunt quidem е inter к et р scribendo, sed in pronunciatione id elidunt dicendo крчма. корчемник caupo, κάπηλος, Isai. 1, 22. Sir. 20, 27. Russ. et корчмарь, Serb. крчмар, Boh. krčmarz, Pol. karczmarz. корчемница taberna, трїех корчемниц, τριῶν ταβερνῶν Act. 28, 15. Sed in Apostolo an. 1324. legitur: треи тавьрн, et quod praecedit до аписка фора, ἄχρις Ἀππίȣ φόρȣ, quod posteriores red-

di-

diderunt: до аппиева торга. корчемствовати cauponari, i. e. corrumpere, adulterare. Hac voce usus est antiquus interpres ad exprimendam metaphoram καπηλεύοντες 2 Cor. 2, 17, licet in Apostolo citato vitiose крмчствѹют pro крчмствѹют scriptum sit; impressi nunc legunt не чистѡ проповѣдающїи (in antiquis edionibus проповѣдѹюще) слово бжїе, sublato tropo.

крчим χαλκεὺς, Vulg. faber aerarius, 2 Tim. 4, 14. legitur in Ms. antiquo, cui tandem vox ковач substituta fuit.

крчаг, корчаг, urceus, *Krug*, Isai. 5, 10. pro κεράμιον nunc legitur. Jerem. 35, 6. olim et nunc; Vulg. scyphos habet. In antiqua editione 1 Reg. 25, 18. двѣ корчазѣ, δύο ἀγγεῖα, in correcta два сосѹда, Vulg. utres. Serbis крчаг, Slovac. krčah et krčak, Pol. корчак, dim. корчачек, Russis vero корчага vas fictile pro linteis aqua fervida perfundendis, dim. et корчажка, adhuc in usu sunt. Palkowič Slovacicum крчак cum Russ. коршок (scribendum fuit горшок, quod est a горнец olla) male comparavit, et крк? (cum signo interrogationis) apposuit. Linde корчак cum корчма comparare maluit, cum Germanis *Krug* sit urceus et caupona; etymon vero кора, korzeń statuit. Mihi neutrum probatur, cum крчак ad крч (caudex) referendum esse censeam.

кречет Russ. falco gyrfalco, *Geyerfalke*; Pol. krzeczot, alias białozor. кречати Croat. coaxare, Dalm. krakotati, Boh. krzehotati. креч calx Illyr. peregrinum est pro вапно. Boh. креч (krzeč) refer ad крч, корч.

крагѹй, apud Polykarpow, accipiter minor, nisus fringillarius; Alexjejew addit aliis esse idem, quod кречет. Croat. крагѹль, Dalm. крагѹлац, Carn. Vind. крегѹл, крагѹл, крагѹлч, Boh. krahujec, krahulec, Pol. крогѹлец, falco nisus, *Sperber*.

крѹг

кр8г Russ. Serb. Croat. circulus, orbis, sphaera, circumferentia, gyrus, cyclus, discus, Boh. kruh, Pol. krąg, plur. kręgi, mutata vocali u in ą, ut solent. кр8г м҄ѣдан in Ms. antiquo 1 Cor. 13, 1. est κύμβαλον, in impressis кvмбал. кр8глый rotundus. Olim Cant. 5, 14. р8цѣ єгѡ кр8глѣ, χεῖρες ἀυτȣ̃ τορευταὶ, Vulg. manus illius tornatiles, nunc ѡбточены in plur, ѡкр8глый ab ѡкр8г, et ѡкр8жный, et ѡкр8жити, et ѡкр8женїє. Psal. 139, 10. глава ѡкр8женїѧ их, caput circuitus (κυκλώματος) eorum.

кpг, Boh. krhy in plur. lippitudo, krhawy lippus. Slovac. krhla cupa lignea.

крєг, vide Boh. krzehek, krzehky, krzehot, okrehky in Lexicis et supra Slav. крєждєвати. Confer. tamen et Croat. kerhek (крхєк) et kerssliv (кршлив) fragilis, debilis.

кроха, крошка, крош8, vide in Lex. Russicis. Affinia sunt кр8х, кр8шити. At Carn. крохотати est cachinnari, grunnire. Confer Boh. хрохтати et крохтати. Dalm. хрокати.

кр8х, quod mihi a кр8ю seu крою, scindo, formatum videtur, fragmen, frustum Russ. et Pol., inde dim. кр8шец, Serb. кр8шац, quod vide supra sub кр8шити. оукр8х fragmentum Matth. 14, 20. взѧша избытки оукр8х, tulerunt reliquias fragmentorum (τῶν κλασμάτων). Erat itaque кр8х хлѣба frustum seu fragmentum panis; nunc кр8х (omisso хлѣба) significatu panis viget apud Dalmatas aliosque Illyrios, apud Croatas, Carniolos et Vinidos. In Bibliis vero Slavonicis, apud Boh. Mor. Slovac. Lusatas, Pol. et Russos panis est хлѣб, Serb. лѣб. A кр8х est кр8шити in frusta comminuere. Confer et крхати.

крхати (apud Vukium кръати) et кршити frangere, Croat. kerham, kerssem (кршем), et kerhek (крхек) fragilis.

крхати

кρχати 2) tussire (de equis), Boh. кρχлати.
кρχый 3) Bohemis laevus, sinister.

кρакати, кρакам, Croat. Pol crocitare, Boh. кρакати et кρокати, Carn. кρокати, Illyr. гρакати, Serb. гρактати, Russ. гρакаю, apud Polykarpow et кρакаю. Croat. кρакоρим gracillare, Boh. кρакоρам, Pol. кρекоρам et кρокоρам.

кρок Boh. Pol. gradus, gressus, passus. Boh. et кρочей, Serb. Illyr. Croat. Carn. коρак, коρачай, Serb. et коρаклай. кρочити Serb. Boh. Pol. gradi, incedere, (Boh. Iterat. кρачети), Serb. Illyr. Croat. Carn. коρачити, Iter. коρачати.

кρоква Boh. Pol. et кρокев (Pol. krokiew), canterium, telamon, *Sparren*, Carn. krokla. Vide et krokwice, Pol. krokiewka, et krokewnice in Lexicis.

кρока subtegmen, trama, in Lexicis notatur ceu vox slavica, est autem omnino graecum *κρόκη*. Nec alibi nisi Lev. 13, v. 48 et sequentibus in plurali (pro antiquo клоки) legitur. Vide p. 236.

кρѹк Pol. кρѹчек dim. corvus corax, Boh. кρкавец, Carn. кρокаρ. Confer кρакати, кρокати, et Boh. кρкати, Russ. apud Polykarpow коρкати. кρѹк 2) vide sub кρюк.

кρк Boh. collum, Pol. inserto а: каρк, dim. кρчек, Pol. каρчек, Lusatis kérk, kyrk. Slavis meridionalibus вρат; Croatae tamen et кρк norunt. Serbis кρкача gestatio in dorso manibus collum amplectentibus.

коρконосый *ῥινότμητος*, fissis naribus, ut explicat Alexjejew, additque vulgare кѹρносый, i. e. naso curto, naso mutilus. An non potius legendum коρноносый, cum Serbis кρнити sit diffindere, кρна et кρньо homo auribus mutilus, кρньоρог mutilus cornu. Levit. 21, 18. *κολοβόῤῥιν* in antiqua editione redditur коρн, in

cor-

correcta vero корносый, curto naso, quod utique contractum est ex корноносый. Slovacis крква est ruga, plica, крквати corrugare, plicare.

керкати, керкнꙋти, Russ. pipire, gallinarum pituita laborantium vox.

крека Serb. clamor gallinarum, ranarum. крекетати coaxare, крекетꙋша coaxatrix i. e. rana. Pol. krzektać, Boh. krzehotati.

крик clamor, Boh. krzik, Pol. krzyk, Lusat. кшик mutata, ut solent, post к litera р in sibilantem, Carn. крик et крич, Croat. крич et крика. крикꙋн Russ. clamosus homo, *Schreyhals*, Boh. krziklaun (krziklun), Pol. krzykała, krzykayło, krzykacz. кричати, clamare, ejulare. Marc. 5, 38. видѣ молвꙋ, плачꙋщїѧся и кричащїѧ многѡ, vidit tumultum, flentes et ejulantes (*κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας*) multum. Matth. 15, 23. in Ms. кричит (*κράζει*) pro зовет. Dan. 13, 26. olim кричанїе (*κραυγή*), nunc клич.

кракати Russ. tetrinnire (anatum), краква, кракꙋша, anas. Confer крека. Pol. krzekam. subo (de suibus).

крюк Russ. uncus, uncinus, dim. крючек. Pol. kruczek. Exod. 27, 10. крючки их, *οἱ κρίκοι αὐτῶν*, et iterum v. 11. in correcta editione; in antiqua vero *κρίκοι* sunt обѡди, i. e. absides, curvaturae. крючити curvare, крючитися incurvari, et alia derivata a крюк vide in Lex. Russ.

кꙋдерь, plur. кꙋдри Russ. crispi capilli, *Locken*, Carn. koder, et kodra, cincinnus, Boh. kaderz, Pol. kędzior, plur. kędzierze. кꙋдрав, кꙋдравый, crispus, Serb. кꙋдрав, Carn. кꙋдраст, кꙋдровец, Boh. кꙋдрнатый, кꙋдрна, *Krauskopf*, alias et кꙋчера, kaderzawek. Cant. 5, 11. *βόστρυχοι αὐτοῦ ἐλάται* reddit correcta власы єгѡ кꙋдравы, antiqua editio широки i. e. lati, Vulg. comae ejus sicut elatae palmarum. Supra

p. 105. кѹдри ad кѹд retuli et recte quidem, cum р in fine vocis кѹдрь formativa esse videatur, uti ль, ла in кѹдель, кѹдела, pensum lini, Croat. Boh. etiam stupa, et ла in kudła Pol. Slovac. villus, *Zote*, kudłaty Pol. villosus, *zotig*. Nec occurrit radix ulla sub к tribus consonis constans, quarum media sit д aut т.

ктырь asilus, tabanus, *Bremse*, Russis duntaxat nota vox, e quorum Lexicis eam Stulli hausit et Lexico suo Illyrico inseruit, eamque per utecsiscte (ѹтечиште) et asylum explicavit, asilum (tabanum) male in asylum commutando.

кѫзнь, ко̂знь, insidiae, technae, machinatio, fraus. противѹ ко̂знем діаволскім Ephes. 6. 11. adversus insidias (μεθοδείας) diaboli. Ibid. 4, 14. ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης, в коварствѣ ко̂зней лщеніа in astutia ad circumventionem erroris, in (veteratoria) versutia ad insidiose fallendum. Nec alibi in Novo Testamento haec vox legitur. Polykarpow habet etiam ко̂зневатый insidiosus, ко̂знствѹю insidiari, technas struere. Alexjejew. citat ко̂знованіе (quod supponit verbum ко̂зновати), ко̂знодѣйствіе et ко̂знодѣйство, ко̂зноглаcник comoedus, ludio. Praepropere vocem ко̂знь supra p. 106. ad кѹю retuli. Distinguendae certe voces кѹзнь et ко̂знь. Illud res ex auro aut argento fabrefactas, germ. *Geschmeide*, significat et a кѹю, uti Pol. kuźnia, Russ. кѹзница, officina fabri, et кѹзнец, derivatum est. Distingui etiam debet ко̂знь a казнь punitio, castigatio. Hoc enim, contractum ex каꙁ̂знь, a verbo каꙗти aptius deducitur, quam a казати uti Palk. in Lex. Boh. visum fuit. Unde vero vocem ко̂знь derivem, nondum mihi liquet. Si нь formativa sit, certe ad radicem кез, коз, seu кѫз cum vocali ambigua et mobili referenda erit. In codd. Serbicis enim nunquam ко̂знь,

sed

sed semper къзнь scribitur. Nec aliud quidquam occurrit, quo vox кознь illustrari possit, quam Russ. козо́н, gen. козна̀, talus seu ossiculum, quo pueri ludere solent. Confer Boh. коєтка alea. A ludo facilis transitus ad technas, insidias.

коєть, f. os, ossis, *Knochen*, *Bein*. Psalm. 101, 4. кѡєтї моѧ ꙗкѡ сѹши́ло соєхошаєѧ, (Psalt. Ven. кѡєти моє ꙗко соушило съєхошєєє), ossa (ὀςᾶ) mea sicut cremium (φρύγιον) aruerunt. Hebr. 3, 17. кѡсти κῶλα, Vulg. corpora, in antiquo Apostolo оудꙑ. Si slavicum коєть cum lat. os conferas, ть formativa videri possit, quae syllabae radicali коє accesserit; at si cum graec. ὀςέον compares, ть tertiam radicalem esse censebis. коєть pronunciant Russi, Moravi, Slovaci, kość Poloni, cum quibus faciunt Lithuanae utpote Lechitarum gens; Boh. Illyr. Carn. коєт. Carn. et kust, gen. kosti. Diminutiva Pol. Boh. коєтка, коєтєчка, Russ. коєточка, Croat. Serb. кошчица (кощица), augment. Russ. коєтища et alia derivata vide in Lexicis.

коєитєр Serb. stannum, *Zinn*, est e graeco κασσίτερος.

кѹєт Russ. frutex, virgultum.

києть Russ. conus, apex; fasciculus, penicillum, *Quaste*, *Büschel*, Pol. kiść, dim. kistka.

києтєнь Russ. céstrum, cestus, clava, Pol. kiścień, kieścień.

кощѹны plur. Ephes. 5. 4. кѹєєловїє или кощѹны stultiloquium aut scurrilitas (εὐτραπελία), apud Polykarpow кощѹнник sannio, jocator; кощѹнєтво nugae, facetiae, joci; кощѹнєтвѹю jocari, ludere, cavillari.

кѹща tentorium, tabernaculum. Num. 24, 5. olim in plur. кѹща твоѧ, σκηναί σου, nunc кѹщи твоѧ. кѹщєпотчєнїє tabernaculorum fixio, scenopegia.

порegia. кѹшник σκηνήτης. Serb. кѹћа, Dalm. kucha domus.

кшик, ксик, Pol. sibilus, kszykać, ksykać, sibilare.

§. 8. Ex indiculo radicalibus syllabis sub qualibet litera subjuncto facile perspicies, significatum vocum classis tertiae, quae tribus consonis constant, non solum a prima et secunda, sed etiam a tertia radicali litera pendere. Differunt certe млад juvenis et млат malleus, хлѣв stabulum et хлѣб panis, праг limen et прах pulvis; прст (перст) digitus et прсть (персть) terra. Ipsa etiam vocalis, fixa nimirum et immobilis, significatum determinat. Aliud certe est храм domus, aliud хром claudus, aliud драг carus, aliud дрѹг amicus. Quis audeat syllabas прас, прос, прѹс, прис, прѣс, прс (перс), et derivata ab iis confundere? Postulant quidem Substantivorum formae, quae a verbis significationem petunt, aliam subinde vocalem, sed mutatio haec, cum secundum analogiae leges fiat, non est arbitraria. Igitur плот a плетѹ sub плет, грок a гребѹ sub греб, гром a гремѣти sub грем, звон a звенѣти sub звен, влак (облак) a влекѹ sub влек, мраз a мрзнѹ sub мрз comprehendi existimanda sunt.

Consuli possint, quae in primis lineis ad conficiendum universale Etymologicon slavicum (*Entwurf zu einem allgemeinen slavischen Etymologikon*) Pragae, 1813. 8. latius exposuimus.

§. 9.

§. 9. Quamvis non ignorem, quasdam radices classis tertiae ad secundam reduci posse, aliquot etiam omissas esse, licebit tamen numerum earum inire. Comprehendit autem classis tertia octingentas septuaginta octo, classis secunda sexcentas quinquaginta quinque, prima septuaginta duas syllabas radicales, quibus fundamenta etymologiae slavicae innituntur. Numeramus enim sub

а	in	Cl. I.	3	in	Cl. II.	23	in	Cl. III	9
б	-	-	2	-	-	28	-	-	8
в	-	-	5	-	-	42	-	-	31
к	-	-	6	-	-	32	-	-	42
п	-	-	5	-	-	56	-	-	76
м	-	-	4	-	-	44	-	-	18
н	-	-	7	-	-	24	-	-	2
л	-	-	2	-	-	63	-	-	8
р	-	-	5	-	-	52	-	-	3
д	-	-	4	-	-	31	-	-	36
т	-	-	5	-	-	45	-	-	50
з	-	-	3	-	-	20	-	-	13
ж	-	-	4	-	-	15	-	-	15
с	-	-	5	-	-	55	-	-	148
ш	-	-	2	-	-	13	-	-	21
щ	-	-	-	-	-	-	-	-	27
ц	-	-	1	-	-	7	-	-	10
ч	-	-	4	-	-	18	-	-	37
є	-	-	-	-	-	26	-	-	83

χ	in Cl. I.	1	in Cl. II.	19	in Cl. III.	89
к	- -	4	- -	42	- -	153
		72		605		878

Summa omnium 1605.

§. 10. Non possum silentio praeterire egregios conatus illustrissimi Academiae Russicae praesidis Alexandri Шишков, viri mihi multis nominibus colendi, quibus ille conficiendo Lexico Russico etymologico, tam in notitiis (извѣстїе) Academiae, quam in arboribus vocum (деревьа слов) summo labore concinnatis, Petropoli 1819. praelusit. Arbor radicis мр in 25 genicula (колѣна) quasi stirpes dividitur, et e geniculis orti rami seu frondes (вѣтви) ex utraque parte stipitis exhibentur. колѣна hoc ordine se excipiunt a radice мр ad verticem progrediendo: 1 мрꙋ, 2 мерлꙋха, 3 смрад, 4 смерд, 5 смородина, 6 мерзость, 7 мрак, 8 смерчїе, 9 морщꙋ, 10 сморчок, 11 морошка, 12 смꙋрый, 13 хмꙋрю, 14 мравій, 15 мꙋрава, 16 мꙋрлычꙋ, 17 маргаю, 18 мараю, 19 морковь, 20 мраз (мороз), 21 море, 22 морж, 23 мрежа, 24 мир, 25 мїр.

Simile quid jam tentatum antea fuit a clariss. Samuele Linde in Principiis etymologiae, quae linguae Polonicae Lexico, praestantissimo aeque ac locupletissimo, praefixit. Primum exemplum, quod pro-

profert, praebent radicales M-r, ad quas ille sequentes decem voces cum earum derivatis refert 1 Mara, 2 Mrok, 3 Murzyn, 4 Morze, 5 Mrug, 6 Miara, 7 Mor, 8 Marznąć, 9 Smrod, 10 Mruk. Secundum exemplum praebent radicales M-g, M-k. Tertium L-c, L-s, L-z; quartum Chr, Chr-ch, Kr-k, Chr-s, Chr-b, Chr-p, Kr-b, Kr-p; quintum radicales Pr, P-r, P-rz; sextum T-k; septimum denique Ch, quo non solum Chuch (quod est germ. *Hauch*), sed etiam Duch spiritus (quod sine dubio a Du, duju, formatum est) et chcieć (χοτѣти, velle) retulit. At ille veritati indagandae impense deditus principiis, quibus etymologiae systema legitimum superstrui debet, denuo examinatis, et pensi habitis aliorum sententiis certe jam perspexerit ipse, quam multa precario sumantur in determinando generali significatu unius aut duarum literarum, in pluribus vocibus obviarum, neglectis reliquis radicalibus, quae simul conjunctae vocem ita constituunt, ut a complexu omnium notio et significatio pendeat. Mihi quidem semper visum est, si numerus radicum ultra, quam oporteat, minuatur, nimis coacte reducendo radices plurium literarum ad alias simpliciores, etymologiae fundamenta labefactari potius quam firmari.

R Uti-

Utinam aliter mihi sentire liceret de arboribus etymologicis, quarum structuram exponere coepi Secundae arboris radices sunt кр, гр, хр, neglecto prorsus discrimine literarum к, г, х; genicula (колѣна) centum triginta duo, quorum primum кракаю, supremum seu ultimum хворать. In notis, quae elucidando nexui et originibus vocum a communi radice deductarum destinatae sunt, multa sunt, quae probare non possum. Cui verisimile videri possit, peregrinum грош (e lat. grossus) a slavico verbo грохочу; aut крусталь, etsi ore vulgi in хрусталь mutatum sit, a хрусткѣть recte deduci! Cui persuaderi possit, ut alia taceam, гора a гром, a гора vero град, гордый, горб, груда, грудь, громада, грива, града, граду, гребу orta esse. Tertia arbor e radice тр excrescens e 77 geniculis ramos diffundit. Istorum primum seu infimum est трещу, secundum треекаю, tertium стрекочу, quartum стриж etc. Extrema duo in apice summo sunt 76 ость, cum ramis остїе, unde остен, остистый, et 77 ось cum ramo sinistro осемина, unde frondes осист, осистый, et dextro подчоска, unde frondes подчос, подчосина. Si jam quaeras, qua ratione ость, ось cohaereant cum radice тр, in notis doceberis, ос ab ость, ость ab острый, quod praecedit, orta esse. Atqui in острый, meo quidem judicio, literae тр non sunt radicales,

sed

sed utraque, aut saltem ρ, est servilis, quae voci оєтъ accesserit. оєтъ autem ab оєь ope тъ formatam et ad secundam classem referendam facile admiserim. Non igitur оєь, оєтъ ab оєтρ resecto тρ enata censeri possunt, sed potius оєтρ, acutus, ope formativae adjectivorum ρ, ab оєтъ et hoc ipsum ab оєь axis seu primo elemento deducendum est. Confer оєь cum lat. axis, acus, acutus, quorum radicalis syllaba AC Slavico оєь respondet. Sic et оє in оєм oum latino OC in octo comparare licebit. Slavi enim pro к aliarum linguarum amant с: вєсь vicus, десять decem, δέκα, праєл porcus, просити precari, писати pingere, pictum.

Caput II.

Functiones literarum servilium.

§. 11.

Quae augendis a fine syllabis radicalibus serviunt literae, serviles dicuntur. In Substantivis юность, юнота, юноша, ab Adjectivo юн derivatis, augmenta оєть, ота, оша significatum modificant. раба ancilla a рабъ servo solum genere differt. сѹдъ est judicium, сѹдити judicare, сѹдїа judex. Itaque functiones servilium variae sunt. Serviunt autem vocales tam solidae, quam liquidae generibus

et numeris designandis; casibus flectendis, Verborum modis et temporibus formandis.

Genus femininum in singulari signatur vocalibus а et ѧ, neutrum vero vocalibus о et е.

(a)

Masc. - ъ	Fem. - а	Neut. - о
тъ	та	то
овъ	ова	ово
сам	сама	само
дал	дала	дало
дан	дана	дано
пѣт	пѣта	пѣто
ведом	ведома	ведомо

Typum hunc sequuntur partes orationis omnes generis capaces, nimirum Pronomina, Substantiva, Adjectiva et Participia, quorum masculinum consonis solidis finitur. Sic сѹѣда a сѹѣдъ, внѹка a внѹкъ; свѧтъ sanctus, свѧта sancta, свѧто sanctum. Si vero masculinum in consonam affectam seu liquidam, aut in и desinat, pro а amat femininum ѧ, pro о neutrum е.

(b)

Masc. - ь	Fem. - ѧ	Neut. - е
той	тая	тое
весь	вся	все
наш	нашѧ	наше
тощ	тщѧ	тще

Sic

Sic воля, кꙋра, дꙋша (дꙋщѧ) etc. отець, отца, отче. Vocalis и pro ѧ non nisi in paucis superest; си haec a сь, мати mater, дщи filia, Russ. дочь; in Comparativis post ш: менши, болши; in Gerundivis post ш et щ: емши, имꙋщи. Neutra in ѧ desinentia, ut прасѧ porcus, vide in formis Substantivorum.

§. 12. In duali Masculinum signatur vocalibus а et ꙗ, Femininum vero et Neutrum vocalibus ѣ et и.

(a)

Masc. - а	Fem. et Neut. - ѣ
два	двѣ
оба	обѣ
сына	оустнѣ
бꙋдева	бꙋдевѣ
бꙋдета	бꙋдетѣ
знаема	знаемѣ

Sic etiam in Praeteritis simplicibus видѣхова, видѣховѣ; видѣста, видѣстѣ.

In libris minus antiquis, Russorum et Polonorum more, neutra desinunt in а: два лѣта pro antiquiori flexione, quam Bohemi servarunt, двѣ лѣтѣ; двѣ стѣ.

(b)

Masc. - ꙗ	Fem. et Neut. - и
ножа	мрѣжи
коша	оуши
корабля	очи
слѣпца	плещи

Sic

Sic et вѣжди palpebrae. Pro а post sibilantes nunc scribi а: ножа, коша, слѣпца, in Introductione p. 12 et 25 monuimus.

§. 13. In plurali vero genera notantur hoc modo:

(a)

Masc. - и	Fem. - ы	Neut. - а
они	оны	она
сами	самы	сама
обни	жены	оуста

(b)

Masc. - и	Fem. - а	Neut. - а
вси	вса	вса
мои	моа	моа
отци	овца	пола

Gerundivi plurales amant е in omni genere; дающе, давше. Substantiva masculina saepe е et іе, feminina vero, quorum singularis in consonam liquidam desinit, и petunt: кости ossa, а кость.

§. 14. Flectendis obliquis casibus Nominum serviunt vocales omnes: Vocativo е, и, ю; Accusativo feminino ѹ, ю; Genitivo а, ѧ, е, ы, и; Dativo ѹ, ю, ѣ, и. Locali ѣ, и. Accusativo et Instrumentali plur. ы, и.

§. 15. In verbis formandae personae primae singulari servit ѹ et ю; formando Imperativo post consonam и, post vocalem й.

§. 16.

§. 16. Cum consona praecedente coalescens й seu ь formandis Adjectivis possessivis servit. Diphthongi autem seu syllabae in й finitae

ай,	ой,	оуй,	ꙑй
ѫй,	ей,	—	їй

formandis Nominibus adhibentur. Notanda vero praeprimis terminatio definita seu emphatica Pronominum et Adjectivorum ой, ꙑй, їй:

свой	своꙗ	своє	suus, sua, suum.
—	своѧ	своє	
сїй	сїѧ	сїє	hic, haec, hoc.
кꙑй	каѧ	кое	quis, quae, quod.
вторꙑй	втораѧ	второе.	secundus, a, um.
третїй	третїѧ	третїе	tertius, ia, ium.
нищїй	нищаꙗ	нищеє	egenus, a, um.
—	нищаѧ	нищее	

§. 17. E consonis serviunt, assumendo ante se, subinde et post se, vocales, casibus Nominum flectendis tres: м, г, х. Et quidem

м

Subtantivorum Instrumentali ом, ем; Dativo plurali ам, ом, ем; Instrumentali plur. ами, ми; Adjectivorum Dativo singulari омꙋ, емꙋ; Locali ом, ем; Instrumentali singulari et Dativo plurali ꙑм, им; Instrumentali plurali ꙑми, ими.

г

Adjectivorum Genitivo аго, ого, его.

х

Substantivorum Locali plurali ах, ох, ѣх. Adjectivorum Genitivo et Locali plurali ых, их.

In Pronominibus personalibus мы et вы in Genitivo et Locali pro х locum habet с: нас, вас. In aliis х: их eorum, в них in iis.

Huc pertinent ов seu ев, ек, ен, ер, ам, ес, ceu augmenta epenthetica variorum casuum.

§. 18. Derivationi Nominum eorumque formis constituendis serviunt ь et consonae omnes, unicum п si excipias. Frequentius tamen hic munere suo funguntur в, н, л, р, т, с, к, et conjunctim ость, ство et ствіе, еск, ищ et ище, quam reliquae.

§. 19. Verborum personis signandis adhibentur м, т, с et ш, ят, х. In duali ва, вѣ. Participiis formandis м, н, л, т; Infinitivo ти, Supino т (тъ, non ть); Gerundivis в, ш, щ.

§. 20. Est itaque aliquarum servilium consonarum triplex functio, aliarum nonnisi duplex, nonnullarum duntaxat simplex.

Servit enim

ь (seu й cum consona praecedente coalescens) in derivatione Nominum, й praecedente vocali in formatione Imperativi. Confer supra и.

в in derivatione Nominum, formatione Gerundivi, augmentis casuum.

к in derivatione Substantivorum (ка, ока), augmento casuum in Pronominibus тебе, себе; тебѣ, себѣ.

м in derivatione Nominum et Adverbiorum, in formatione Personarum et Participii passivi, in flexione casuum.

н in derivatione Nominum, formatione Participii passivi, et Futuri (нѹ), augmento casuum (мене).

л in derivatione Nominum et Adverbiorum, formatione Participii activi.

р in derivatione Nominum et augmento casuum.

д in derivatione Nominum et Adverbiorum.

т in derivatione Nominum, in formatione Personarum, Infinitivi, Supini, Participii passivi, et in augmento casuum.

з in derivatione Substantivorum (знь).

ж in derivatione Substantivorum.

с in derivatione Substantivorum (снь), in formatione personae secundae (си pro ши), in augmento casuum (се), in flexione Pronominum (с pro х: нас, вас).

ш in derivatione Substantivorum, in formatione Comparativi (шїй); in formatione personae se-

secundae (ши), personae tertiae Praeteriti ше, шѧ, Gerundivi praeteriti (щи, ще).

щ in derivatione Substantivorum (нщ, нще); in formatione Gerundivi (ꙋщ, ѧщ).

ц in derivatione Substantivorum (ец, нцѧ, це).

ч in derivatione Substantivorum.

г in derivatione Substantivorum, in flexione Genitivi Adjectivorum et Pronominum (того, его).

х in derivatione Nominum, in formatione primae personae singularis (х), et tertiae pluralis Praeteriti (хꙋ), in flexione Localis pluralis.

к in derivatione Substantivorum et Adjectivorum (к, ак, ѧк, ок, ек, ъік, ик).

Quas vocales petant aut admittant ante se singulae hae serviles consonae, quando syllabae radicali affiguntur, locis suis plenius exponetur. Aliae enim plures admittunt vocales, aliae pauciores. в exempli causa amat ѧ, о, е, и, hinc terminationes ав, ов, ев, ив, fem. ава, ова, ева, ива, neutr. аво, ово, ево, иво, duntaxat usitatae sunt et non aliae. Plures admittit litera н, hinc ан, он, оун, ъін, ен, ин, ѧн. Omnia ab euphoniae legibus pendere, ubique clarum fiet.

Ca-

Caput III.

De nomine substantivo.

§. 21.

Forma Substantivorum prima.

Substantiva, quae puro etymo seu syllaba radicali nuda constant, veram Primitivorum formam exhibent, uti бог deus, зꙋб dens, нос nasus, мост pons. Eandem formam prae se ferunt Abstracta multa, quae a Verbis significationem petunt, uti лов venatio, piscatio, a ловити, пот sudor a потити, сꙋд judicium a сꙋдити, град urbs a градити. Huc referri possunt et alia, nulla adhuc servili litera in fine aucta, quamvis a verbis, mutata etiam vocali, deducta sint, uti ток a текꙋ, брод vadum a бредꙋ, плот sepes a плетꙋ, мраз gelu a мрзнꙋти.

Compositorum eadem est ratio, siquidem rejecta praepositione simplicium primitivorum faciem referant, uti некꙋп, ѡбраз, спас, возраст, ѡблак, восток etc.

Character hujus formae primae est ъ, seu consona finalis solida, nimirum в, б, п, м; н, л, р; д, т; з, с; г, х, к. Continet haec forma non nisi Masculina:

лев leo, лов, див prodigium, гнѣв, нрав, хлѣб, волхв magus,

кок

кок faba, лєк cranium, Russis frons, рак, рѹк, рак perdix, дѹб quercus, зѹб dens, хлѣб, граб, гроб, горб, ѡшиб cauda.

поп, пѹп umbilicus, потоп diluvium, сѹп, шкоп, кѹп; сноп, столп, заклеп, трѹп, строп, стрѹп, серп, черп, оукроп.

оум, разѹм intellectus, лом, дом domus, дым fumus, сѹм silurus glanis, шѹм, твор, шлем, холм, трем, срам, гром, храм.

лен linum, сан dignitas, officium, сон somnus, сын filius, чин, кон, закон lex; звон, чван, плѣн, слон, члан seu члєн, челн, клен; вран corvus, дрен, трон, серн capreolus, чрен, хрен.

ил argilla, вол bos, пол sexus, пепел cinis, мѣл, дол, тѣл, тѹл, тыл, посол legatus, кал, кол, кѹпел, стол, оугл angulus.

вар aestus, свар, собор, спор, пир convivium, мор, мир pax, мїр mundus, раздор, позор, призор, зазор, жар, жир, сыр caseus, кѹр; двор, притвор, затвор, створ, бобр, копр, комар, одр lectus, кисер, вечер, багр (багор).

ад infernus, ѹд membrum, яд venenum, вид, ѡвод (ѡбвод), невод sagena, запад occasus, мед mel, лед glacies, люд, ряд series, род genus, дѣд, сад, сѹд, сосѹд vas, сѹсѣд vicinus, гад reptile, год tempus, Russis annus, ход, заход occasus; обад, спод, спѹд, клѹд, плод, слѣд, глад, хлад,

хлад, вред, брод, пруд, смрад, труд, град, оскорд, вдод, дрозд, грозд; студ, стыд, щуд, gigas.

(ѣт) оубѣт, ѿвѣт responsum, завѣт foedus, совѣт consilium, ѡбѣт promissio, пот sudor, мот, сот favus, подмет, ѡмет ora vestimenti, причет, кот catus, кит cete; свѣт, цвѣт, плат, плот, ѡплот, верт, клеврет, съврат, порт, хвост, пост, ѿпуст dimissio, мест, мост, лист, лыст, раст, възраст aetas, перст, хвраст, крест, щит, скот, скут.

(оуз) союз conjunctio, воз vectura, вяз ulmus laevis Pall. *Rüster*, раз, ѡбраз imago, оуказ, слѣз, мраз, рогоз.

ус mystax, бѣс daemon, спас salvator, пес canis, нос, принос, лис vulpes, лѣс sylva, тис, оужас, прежас, час, кос, овес, квас, гнус, влас, глас, клас, оубрус sudarium, парус velum, пес, трус.

юг auster, бог, бѣг fuga, cursus, залог, слог syllaba, луг lucus, рог cornu, недуг, ѡжег, оужиг, подвиг; омег Russ. cicuta virosa, снѣг; долг, тариг, враг, подверг, изверг abortivus (ἔκτρωμα 1 Cor. 15, 8.) брег, праг, пруг, сѫпруг jugum (boum), Russis conjux (maritus), друг, торг, круг, стог, стуг, стяг, ковчег.

ѡбух, пах, мах vibratio (ensis), мох, мѣх uter, лях Lechita, чех Bohemus, чпаг, слух, по-

мух

ѣлѹх testis (auritus), орѣх, верх, прах, страх, грах, грѣх, крѹх, оукрѹх.

паоук aranea, навѣик, вѣк, бок latus, бѣик taurus, бѹк fagus, мак, papaver, замок, лѹк arcus, лик chorus; рак cancer, wброк, пророк propheta, отрок puer, рык rugitus, ток, поток rivus, тѹк adeps, сок succus, сѹк nodus arboris; звѹк, внѹк, wблак nubes, волк lupus, полк, толк, злак, шлк, клик, брак, прок, мрак, примрак, стѹк, воск, писк, меск, тѣск. Adde мзѣик, сѹсѣк.

Quae a verbis deducta sunt, amant vocalem latiorem, nimirum о pro е: вод а ведѹ, ход а шедѹ. Subinde vero а aut о inter radicales consonas inseritur: вар а врѣти, смрад а смрдѣти, мор а мрѣти; жир est potius ab Iterativo жирати, quam a жрѹ formatum.

(a) Voces, quas hic consona solida terminari diximus, notantur in libris a Russis editis signo ъ. Hinc Grammaticorum regula, ea esse masculina, quae signo ъ terminantur. Verum nos Introductionis pag. 21. monuimus, post solidas consonas ubique supponi ъ, ubicunque ь lene locum non habet.

(b) Quae hic fortasse desideres, uti ров, кров, ков, зрак, смѣх, дѹх, воздѹх et alia, haec inter Derivata sub formativis suis quaerenda sunt. Nam ров a рию, кров a крыю, ков a кѹю sub в, зрак a зрѣти sub к, дѹх a дѹю sub formativa х collocanda erunt.

Forma Substantivorum secunda.

§. 22. Character formae secundae est diphthongus seu й post vocalem, aut consona finalis

affecta

affecta seu liquida, nimirum вь, кь, пь, мь, нь, ль, рь, дь, ть, зь, сь, et densiores sibilantes ж, ш, щ, ч, post quas ь subintelligi debet, etiamsi non scribatur, cum crassum ъ natura sua nunquam admittere possint. Continentur autem sub hac forma Masculina et Feminina.

Masculina sunt:

оуй p. 30, вой exercitus, лой sebum, рай paradisus, рой examen apum; змїй draco, зной 139, строй, край, крой.

червь vermis 185.

голѫбь columba, ωшибь cauda.

вопль pro вопь clamor, а вопїю; сипль scarabaeus melolontha, *Maykäfer*.

пень stipes, лань, gen. лана, tragelaphus Deut. 14, 5. линь cyprinus tinca, день dies, конь equus, огнь ignis, окѫнь perca.

моль tinea, хмель 211, тополь 133, оуголь carbo, дреколь fustis. Adde жеравль grus, корабль, et Russ. рѫбль, in quibus ль est paragogicum.

орь equus, царь 99, звѣрь 138, вепрь aper, нетопырь vespertilio, оугорь 110.

медвѣдь ursus, лебедь cygnus, желѫдь glans, вождь dux, пождь pavimentum, дождь 130, гвоздь 194.

пѫть via, тать fur, зять gener, тьсть 136, гость 207.

кнѧзь

кна́зь princeps, пѣна́зь, пу́тразь inauris.

ежь erinaceus, мꙋжь vir, ножь culter, стражь.

лось alce, лѡсось salmo 124.

кошь corbis, лемешь vomer.

лещь 124, плащь 118, плищь clamor, плющь hedera, брощь rubia 115.

мечь ensis, мочь urina, ѡберчь, плачь 118, кличь, ключь, врачь 118.

срѣщь apud Alexjejew et in lexicis russicis est fictus Nominativus masculinus. Nam Psal. 90, 6. ѿ срѣщꙗ (Serb. ѿ срѣщє) est Genitivus slavicus a срѣща occursus, Russis nunc встрѣча. Confer, quae p. 175. de hac voce monuimus. Polykarpow recte habet срѣща ἀπάντημα, incursus, occursus.

Ad hanc formam referenda sunt, quae a Verbis ope й formantur: лай latratus a лаю, дѣй in vocibus compositis злодѣй, любодѣй, а дѣю. Sic навой liciatorium, jugum, Weberbaum, а вїю, навїю, mutata ante й vocali ї in о. Sic et пой in напой potus, а пїю; покой quies, а почїю. Post consonas ь eodem officio fungitur. Hinc mutatio transformabilium consonarum. стражь enim est а стрегꙋ, плачь а плакати, кличь, а кликнꙋ, ключь а клюка. Hinc et вождь а водити, пождь а под sub, ж ante дь inserunt.

бичь а бити, бричь а брити sub formativa ч, quae syllabae radicali accessit, quaerenda sunt. господь ope одь a radice гоcп formatum videtur.

Fe-

Feminina formae secundae.

цѣвь 98, желвь 142, вервь restis, бровь supercilium, кровь sanguis.

хлябь, plur. хляби cataractae, скорбь 104. Adde plur. отреби purgamenta, изгреби quisquiliae, sordes.

сыпь Russ. vari, variolae; чепь catena, Russ. цѣпь 98.

ѡзимь sata hiemalia.

лань cerva, сѣнь 155, длань 128, брань bellum, грань 202.

пыль Russ. pulvis, юдоль vallis, соль sal, мысль mens, щель 173.

ярь fruges vernae, дверь, plur. двери 128, тварь 133, утварь ornatus, дебрь vallis.

ядь esca, снѣдь, вѣдь in заповѣдь praeceptum, проповѣдь concio, praeconium, мѣдь aes, чадь 100, collectivum a чадо, кадь cadus; бладь 114, твердь 133, жердь 144, грудь 203, студь 155. At падь a пасти, vide sub formativa д.

нить filum, рать bellum, реть, plur. рети dissensiones, contentiones, ἐριθεῖαι, 2 Cor. 12, 20., сѣть 97, хоть, похоть concupiscentia, неясыть pelicanus; свѣсть 150, плоть 117, полсть 118, клѣть 233, персть 119, трость 135, горсть 205; ость 111, пасть 120, месть 123, лесть 124, часть, честь 191, кость, кысть 253. At пасть, масть, власть,

сласть, страсть ope formativae ть derivata sunt a падꙋ, пасти, а мазати etc.

грязь coenum 205.

ось axis, весь vicus, рысь lynx (in Bibliis pardus) apud Russos feminini generis.

вешь, вош, pediculus, мышь mus, плѣш 118. Adde ωпаш cauda.

вещь res, negotium 87, пещ fornax, мощ potentia, нощ, nox. At вещ a вѣт, litera т transformata in щ, пещ vero a пекꙋ, Infin. пещи pinsere, мощ a могꙋ, Infin. мощи posse, orta sunt.

рѣчь sermo, a рѣкꙋ, сѣч caedes, a сѣкꙋ; сеч urina a сцати mingere. Male in Bibliis postremae editionis impressum fuit 4 Reg. 18, 27. сѣчь свою pro сечь свою.

Formantur autem derivata Abstracta hujus formae ope ь, uti ядь a ямь, яде, ясти; снѣдь a снѣмь, снѣде, снѣсти; твердь ab Adjectivo тверд; желть flavus color, flavedo, a желт, unde et желч fel; четверть quarta pars a четвертый; et Collectiva, uti мꙋрь Aethiopia, сурь Syria, Syri, рꙋсь Russica gens. нощ a radice нокт, mutatis кт ob ь in щ, ortum videtur, si germ. *Nacht* et lat. nox, noctis, cum Slavico нощ conferatur. вѣсть, смерть, рꙋкоять vide sub formativa ть.

§. 23. Cum igitur et Masculina et Feminina sub terminatione ь comprehendantur, genus Substanti-

tivorum in ь finitorum, quando significatio ipsa sexum non determinat, plerumque ex usu dignosci debet. Quis enim certo definire possit, cujus generis sit рысь, lynx, ex sola terminatione, non cognito usu. Russis рысь est femininum, Polonis ryś, rysia, masculinum, Serbi et Bohemi рыс, рыса, dicunt et ad formam primam Masculinorum referunt. Smotriskio нетасыть incerti, рукоять vero masculini generis est, cum tamen usus utrumque femininum esse doceat. Vacillat etiam hujus alias satis acuti Grammatici regula, qua docuit exeuntia in ь tertiae declinationis, feminina, ea autem, quae sint quartae declinationis, masculina esse, cum de declinatione Substantivorum non nisi cognito prius genere constare possit. Meliori itaque consilio usus est Mrazovич, qui Masculinorum in ь terminatorum indiculum alphabetico ordine confectum p. 27. exhibuit, Masculina enumerare volens, quae signo leni ь in fine notantur, et p. 51. eundem omissis, quae maribus solum tribuuntur, nominibus, iterum repetiit, docens ea excipi a regula tertia, qua terminata in ь feminina esse statuit.

Nos vero, sub qualibet forma, Masculina a Femininis consulto separavimus. гортань igitur apud Smotriskium incerti generis, sub formativa ань masculinum, рукоять autem sub formativa ть femininum esse cognosces.

Substantiva a fine aucta vocalibus.

§. 24. Formae Substantivorum vocalibus duntaxat in fine auctorum variae sunt.

Feminina in а:

ива salix caprea, *Sahlweide*, избава liberatio, нива ager, лава scamnum, дѣва virgo 92, сова 96. молва (млва) tumultus 121, делва orca, vas, слава gloria 152, глава 196, трава 134, крава, вдова 113. At мзва, плѣва, бритва quaere sub formativa ва.

баба avia, раба ancilla, рыба piscis, жаба 95, доба, гѹба 101, пагѹба perditio; верба salix, трѹба 134, треба, потреба.

ıапа, лапа planta ursi, *Tatze*, репа rapa, рѹпа Illyr. foramen, копа, кѹпа 104, крѹпа, стопа 155. стѹпа pila.

ıама fovea, мама mater, тма (тьма) tenebrae 93, зима hyems; слама stramen 153, корма.

вина causa, culpa, ѡпона velum, пѣна spuma, мѣна mutatio, измѣна, промѣна, permutatio, лѹна luna, рана plaga, тина 93, жена 95, цѣна 99, кѹна 105; волна, пелена 117, слана, слина 153, серна 155, стѣна 156, страна, стрѹна 159, храна 215.

вила Illyr. nympha, пила serra, *Säge*, жила 95, сила 97, хѹла 103; хвала laus 210, смола 150, стрѣла 159, пчела (бчела) 120, скала petra, Jer. 14, 6. olim на скалах, ἐπὶ νάπας, Vulg. in rupibus, nunc

nunc на каменїахъ. Conf. p. 162. In мгла nebula, et игла acus, ла formativa videtur.

вѣра fides, пара vapor, подпора fulcrum, мѣра mensura, нора antrum, ꙋдира foramen 92, сѣра sulphur, cf. 141, гора 102, кора 105; бедра femur, пѧтра 112, игра 111.

ꙋда hamus, вода aqua, бѣда calamitas, miseria, побѣда victoria, ѡбида injuria, рꙋда aes, ѿрада remissio; звѣзда 139, клада, брада, бразда, бразда, среда 155, череда 187, мзда 122, сꙋсѣда, беседа 114.

пѧта calx, calcaneus, рота jusjurandum, цата 99 (cf. goth. skatt denarius), чета 100, кыта sertum, fasciculus florum, *Straufs*, черта 188, цѣста 180, мечта 123.

оуза (юза) vinculum, лоза vitis, риза vestimentum, проказа lepra, коза 106, полза 117, слеза 153.

оса vespa, лѣса crates viminea, *Flechte*, роса ros, раса (Serb. реса) iulus, fimbria, коса 106; краса.

пѣга lentigo, нога pes, нѣга mollities, delicata educatio, teneritudo, дꙋга iris, тꙋга moeror, taedium; книга, влага humor, драга 129, стрꙋга in dialectis alveus fluminis, idem quod стрꙋга seu стрꙋѧ

юха jus, jusculum, мꙋха musca, лѣха areola, πρασιὰ Marc. 6, 40., оутѣха consolatio; adde peregrinum пасха.

мꙋ-

мѹка cruciatus, poena, мѹкà farina, лѹка do-lus, Illyr. sinus maris, ракa tumba, sepulcrum, рѹка manus, рѣка fluvius, сѹка canis f., срака pica, *Elster*, строка linea, дска 130, щѹка 176.

Masculina sunt, quae maribus tribuuntur, uti воевода bellidux, слѹга minister, et peregrina комета, планета.

Terminata in жа, ша, щa, ча ad formam femininorum in а spectant.

§. 25. Feminina in ѧ:

выя seu выѧ collum, вѣя ramus, любодѣѧ fornicatrix, соѧ 96, змїѧ serpens, стаѧ statio, stabulum, стрѹѧ rivus, fluentum.

Labiales interponunt л epentheticum: капля, кѹпля 104, земля, кормля esca.

вонѧ odor, банѧ balneum, бронѧ 115.

волѧ voluntas, тлѧ 93, желѧ fletus, *πένθος*, Serb. desiderium, недѣлѧ dies dominica, постелѧ stratum, lectus,

бѹрѧ tempestas, зорѧ, зарѧ, aurora, прѧ lis, харѧ Russ. larva, вечерѧ coena.

вѣжда palpebra, межда (Russ. межа) limes, нѹжда necessitas, ржда 91., надежда spes, жажда sitis. In his жда pro дѧ valere, ex legibus mutationum constat. Vide supra p. 42. Est enim межда a медь, мед (apud Croatas inter, cf. междѹ), нѹжда a нѹдити, ржда (ржа) a рдѣти, жажда a жа-

жадати; вѣжда vero a вѣждѹ (pro вѣю), надежда a надеждѹ (pro надѣю). Russi amant жа pro жда, hinc сажа fuligo, pro сажда, a садити.

ѩзѧ vulnus, cicatrix, стезѧ 157. Apud Polykarpow etiam хизѧ penes хижа.

мжа 89, лжа 90, дѣжа sinum 92, хыжа casa 103, кожа 106, мрежа 122, стража 160. In plerisque ж ortum est ex г, quod ante ѧ mutationem subiit, uti лжа a лгати. Patet igitur жа hic scribi pro жѧ. Vide supra p. 12. §. IX.

дѹша 92, сѹша 97, чаша 101, каша 106. Est autem дѹша a дѹх, сѹша a сѹх, mutato х ante ѧ in ш. Igitur сѹша pro сѹшѧ.

пища a питати 89, лаща 91, праща 119, сраща occursus, a срѣтати, срѣтѹ, свѣща a свѣт 149, толща a толст 133, теща a тесть 136, чаща a част 190, кѹща, тысѹща (Russ. тысяща) mille.

лѹча radius, помча (Boh. помеч) pedica, tendicula, a помкнѹ, тѹча 94, притча parabola, a приткнѹ, водотеча canalis, διώρυξ.

Huc refer nomina appellativa virorum masculina: древодѣлѧ faber lignarius, велможа praepotens, невѣжда (невѣжа) idiota, теча 94, предтеча praecursor, a текѹ.

§. 26. Neutra in ѧ sunt nomina animalium juniorum, pullorum et catulorum:

жребѧ 143, юнѧ vitulus, агнѧ, ꙗрнѧ 111, близ-нѧ gemellus, телѧ vitulus, козлѧ haedus, ослѧ pullus asini, кꙋрѧ pullus gallinae, ꙃвѣрѧ a ꙃвѣрь¹, дѣтѧ infans, котѧ a кот 106, клюсѧ pullus equi, прасѧ porcus, мꙑшѧ a меск 123, овча ab овца, внꙋ-ча a внꙋк, отроча puer, ab отрок.

Neutra in мѧ finita, ut сѣмѧ, писмѧ et alia, vide sub formativa м.

§. 27. Feminina in и admodum pauca sunt: мати mater (Russ. мать), дщи filia; криви cruor, apud Smotriskium, rarissimi usus. Adde смокви, pro смоковь aut смоква, церкви pro церковь.

Terminata in ы quaedam feminina sunt, ut любꙑ, неплодꙑ, свекрꙑ, церкꙑ, pro любовь etc. ракꙑ pro рака; quaedam masculina: камꙑ, пла-мы, pro камень, пламень.

§. 28. Finita in о non nisi Neutra:

олово plumbum, слово, древо, чрѣво 185; небо coelum, рамо humerus.

віно, вѣно dos, лоно gremium, рꙋно vellus, дно 92, сѣно foenum; звоно Serb. campana, зер-но 140, тѣло corpus, жало aculeus, село ager, praedium, сило laqueus, чело frons, коло 105; кри-ло ala, стькло 161; пꙑро far, adoreum, ὄλυρα Ezech. 2, 9., сребро, надро 154, ꙗдро, нѣдро sinus, ведро serenum, вѣдро urna, оутро; кедро Illyr. et aliis. At Russis et veteribus Slavis кедра fem. по кедрѣ твоей

Psal.

Psal. 44, 4. super femur tuum. Miror itaque Gen. 50, 23. in correcta editione nunc legi при бедрѣхъ pro бедрахъ. Antiqua hic singulari при бедрѣ usa est, quamvis in graeco ἐπὶ μηρῶν legatur.

чадо, чѹдо 100, блюдо patina Matth. 14, 8. на блюдѣ ἐπὶ πίνακι, Vulg. in disco, cap. 23, 25. paropsis; брдо Illyr. 115. стадо 157, гнѣздо 196. пѹто vinculum, compes, мыто vectigal, tributum, лѣто aestas, annus; сто centum; блато palus, lutum, млато Boh., длато 128, злато 140, врата plur. porta, πύλαι; оуста plur. 111, мѣсто 123, просо mitтѣсто 136.

желѣзо ferrum, σίδηρος; масо caró, плесо Russ., просо milium.

иго jugum; оухо, око 87, млеко 122.

Neutra aucta in fine syllabis во, мо, но, ло, ро, ко, ство, vide sub formativis suis: пиво sub в, писмо sub м, лайно sub н, мыло, дѣло, прѹгло sub л, ребро, езеро sub р, ꙗблоко sub к, дѣйство sub ст.

§. 29. Finita in ɛ Neutra duntaxat:

ꙗйе Serb. ovum, поле campus, море mare, горе 102, оуже 87, ложе 90, лице facies, *Antlitz*, плещи dual. scapulae, a sing. плеще: плещима своима Psal. 90, 4. ἐν τοῖς μεταφρένοις, scapulis suis; Matth. 23, 4. на плеща plur. ἐπὶ τοὺς ὤμους, in humeros. Serbis плећи (плещи) sunt humeri, плеће

n.

n. sing. scapula, *Schulterblatt*; Croatis плечe, plur. плeчa; Russ. плечо; Boh. плeщe sing. et plur. armus. Confer плоскый planus, Boh. et pleskaty. плющa plur. pulmo 118.

Serbica in e ut клюсe et similia, refer ad a:

§. 30. Forma finitorum in їй, fem. їя seu їa, neut. иe, їe seu ïe.

Masculina: ѕмїй, бaлїй incantator, (ἐπαοιδὸς Dan. 2, 27. nunc ωбaлaтeль), нѣтїй nepos ex sorore, cлaвїй, мрaвїй (et fem. мрaвia), врaбїй, жрeбїй, крaбїй (et fem. крaбїa).

Feminina: ѕмїa, вeрїa (вeрeд); cвинїa, молнїa (et masc. молнїй), cкрaнїa, лaдїa navis, брaтїa collectivum a брaт.

Masculina in їa sunt вѣтїa rhetor, cѹдїa judex.

Neutra: вѣтвїe a вѣтвь, дрeвїe a дрeво. Composita: бeзмолвїe a молвa, прaвоcлaвїe, прeдeлoвїe, нaглaвїe; возглaвїe. здрaвїe a здрaв, подчрeвїe ὑπογάστριον.

дѹбїe, вeрбїe a вeрбa. Composita: cтрaнноліобїe, подобїe, прeподобїe, нeѕлобїe.

копїe hasta, рeпїe, трѹпїe a трѹп. Composita бeзлѣпїe, прeдcтоaпїe.

бeзѹмїe ab оум, мeждорaмїe.

кaмeнїe collect, a кaмeнь, врeнїe lutum, тeрнїe. Compos. бeззaконїe ἀνομία, бeзчинїe ἀταξία.

eлїe,

клїє, бѫїлїє, ꙁєлїє olus, стєблїє, вєсєлїє laetitia, оуглїє. Composita: ѡбилїє abundantia, оудолїє, раꙁдолїє, ѡжєрєлїє monile, воскрилїє a крило.

оутрїє, острїє ab остр. Composita: нєвѣрїє incredulitas, поморїє, бєꙁмѣрїє, подгорїє, прєддвєрїє, придворїє, бєꙁвєдрїє, повєчєрїє.

орꙋдїє, гвоꙁдїє, гроꙁдїє, рождїє a роꙁга, дрождїє. Composita: исчадїє, бєꙁчадїє, бєꙁгодїє, оугодїє, наслѣдїє hereditas, оусєрдїє, бєꙁдождїє, бєꙁстꙋдїє.

ситїє (ситовїє), оустїє ostium, тростїє. Composita: распꙋтїє bivium, compita, бєꙁсмєртїє immortalitas, ꙁапястїє, бєꙁмѣстїє, оучастїє, причастїє participatio, бєꙁчєстїє.

лоꙁїє, орꙋжїє arma. Comp. подножїє ὑποπόδιον, scabellum (pedum), a нога; подбрєжїє a брєг, полкрꙋжїє hemisphaerium.

наоусїє ab оус, бєꙁквасїє (бєсквасїє), согласїє harmonia, consonantia, бєꙁгласїє, раꙁгласїє.

ѡбꙋшїє ab оухо, малодꙋшїє, пристрашїє a страх. бєꙁпищїє.

ѡбочїє ab око, поличїє, ѡбличїє a лицє, раꙁличїє a лик, нарѣчїє adverbium, бєꙁбрачїє a брак.

Horum pleraque sunt collectiva a Substantivis, quaedam abstracta ab Adjectivis derivata. Ope їє formantur etiam Verbalia, quibus actio Verbi designatur, a participiis passivis in т, ан, єн, овєн:

тїє;

тїе: извитїе, бытїе, питїе, пропатїе, распатїе, взатїе, клатїе, житїе, начатїе, разгнꙋтїе.

анїе: чаганїе expectatio, покаганїе poenitentia, ѡбѣтованїе promissio, страхованїе terror, воспоминанїе commemoratio, желанїе desiderium, лобзанїе osculum, ѡбрѣзанїе circumcisio, писанїе scriptura.

енїе: гавленїе revelatio, а гавити, гавлен, избавленїе redemptio, ревенїе zelus, погребенїе sepultura, оусиенїе dormitio, obitus, терпѣнїе patientia, оумиленїе compunctio, преломленїе fractio, a преломити, преломлен, паденїе ruina, lapsus, срѣтенїе occursus, запꙋстѣнїе vastatio, движенїе motus, оуничиженїе despectio, ἐξουδένωσις, поношенїе opprobrium, лишенїе penuria, ѿпꙋщенїе remissio, мщенїе ultio.

овенїе: мановенїе, плюновенїе sputum, поползновенїе, мгновенїе.

In neutris in їе tonus occupare solet syllabam, quae terminationem їе immediate praecedit: основа́нїе, орꙋ́дїе, весе́лїе, селе́нїе. Sunt tamen voces non paucae, quae regulam non sequuntur, uti зна́менїе, ра́дованїе, глаго́ланїе, копїѐ, питїѐ et alia. Confer tamen, quae Introductionis cap. III. de tono et discrimine ejus apud Russos et Serbos dicta sunt.

§. 31. Finita in ай Masculina: ратай agricola, ѡбычай consuetudo, ab ѡб et бык, слꙋчай accidens, fortuna. Terminata in атай vide sub formativa т, ат.

Fi-

Finita in ѣй Masculina: клѣй gluten, κόλλα, Russ. рѹчей torrens. Femininum ѣл: вѣрѣл, et вѣрїл.

Finita in ѹй Masculina: краѓѹй, Russ. цѣлѹй osculum, Serb. славѹй luscinia. ѹя fem. чѣшѹл squama. Confer adject. болѹй, болѹл, болѹѣ.

Formae Substantivorum consonis in fine auctorum.

§. 32. Consonas syllabae radicali affixas, cum diversas Substantivorum formas constituant, formativas appellamus. Funguntur autem officio formativarum consonae omnes praeter п, nisi fortassis in вѣртѣп spelunca, litera п sit servilis, ut вѣртѣп pro вѣртѣв dicatur. Liceat et й, etsi cum vocali praecedente diphthongum efficiat, consonis hic adnumerare:

- й

й: вой а вїю, лай а лаю, водолѣй aquarius, а лѣю, покой а почїю, гной а гнїю. Hanc formam amant nomina propria aliarum linguarum: андрѣй pro Ἀνδρέας, закхѣй pro ζακχαῖος; ïерѣй pro ἱερεύς. Confer Adjectiva ope й seu ь formata.

- в

M. - в	F. - вь, ва	N. - во, вїе
- ав	- ава, ива	- иво
- ов	- овь.	

в: ров a рѫю, шов (шєв) a шїю, ков a кꙋю; кров, скров a крѫю, mutata vocali ы et ꙋ ob affixum в in о. At став, постав, состав sunt immediate a ставити, non a станꙋ, стати.

ав: нрав mos, indoles.

ов: жернов lapis molaris a жєрн, остров insula ab остр.

Feminina.

вь: вѣтвь a вѣю, вѣти. An non et вєрвь funiculus, хорꙋгвь (хорꙋговь) vexillum, sceptrum.

овь: любовь, ятровь, свекровь, неплодовь, церковь et церкви (pro любы, ятрь, свекры, неплоды, церкы).

ва: плѣва palea, мѧтва mentha, котва ancora, a кот, ѧзва (ѧзѧ), осва (оса), бритва novacula, a брити, пꙋгва nodus, бꙋква litera, смоква ficus (pro смокы, a goth. *smakkans*), лихва usura ab Adjectivo лих; настегнва *περιχυμὶς* (Dan. 3, 21.) a стегно. Verbalia ab Infinitivis deducta sunt: жатва messis, a жати, клѧтва a клѧти, жертва a жрѣти, паства a пасти. Sic et сѣꙗтва a сѣꙗти, ловитва a ловити, оратва ab орати, женитва a женити, гоститва a гостити.

ава: дꙋбрава silva, держава potentia, *κράτος*, кричава clamor.

ива: тятива (тѣтива) chorda arcus.

Neu-

Neutra.

во: пиво potus, а пїю. At слово а слову seu слую

иво: сѣчиво а сѣку, сочиво, прадиво а праду.

вїе: пневїе а пень caudex, листвїе folia, а лист; plur. ладвїа lumbi, renes. Aliis ладвеа fem. plur.

Confer Adjectiva ope ав, ов, ев, ив formata. Formativas ство et ствїе vide sub ст.

- ка, ока

ка: татька furtum. Amant autem ка pro ва praeprimis Verbalia: молька а молити, цѣлька а цѣлити, желѣдка mulcta. судька, млатька а млатити, сватька (et свадька) nuptiae, а сватати copulare, сватька sanctificatio, а свътити, тажка controversia, contentio, дружка, служка, стражка, волшка magia, а волхв, алчка fames, ab алкати, алчу; врачка.

ока: злока (et злокь) malitia а зъл, злъй, жалока querimonia, оутрока viscera, intestina, ab оутрь. Inusitatum свска а свсй, unde свобода.

- м

M. - мы	F. - ма	N. - мо
- им	- има	е ма

мъи: камы pro камень lapis, пламы а плану, плати formam magis usitatam пламень vide sub н.

им: отчим Russ. Boh. Carn. vitricus.

ма: слама stramen, a стлати sternere, косма a кос, корчма.

има: женима (женимаа) concubina.

мо: писмо a писати, пражмо polenta, κολλύρίς (2 Reg. 13, 6. 8. 10.), Vulg. sorbitiuncula. Bohemis пражма f. spicae tostae.

ма: сѣма semen, a сѣю, писма γράμμα, litera, a писати, знама a знати. Sic вїма, плема, слема врема, брема ab obsoletis radicibus. At има nomen ab имѫ; eodem modo наим a нанмѫ, сонм (соньм) a сонмѫ pro сонмѫ.

Confer Numeralia седмь, осмь, ope мь, et Adverbia multa ope мо formata; nec non Participia passiva in ом, ем, им.

- н

M.	F.	N.
- н, ен, нь	- на, на, нь	- но
- ень	- ень, онь	- ѣно
- ан, ань	- ана	- аніе
- ин, анин	- ина, аныни	- еніе
- ѣінь	- ѣіна	
- ѫн	- ѫна	

н: стан tentorium, statio, a стати, соблазн scandalum, грозн, грезн pro antiquo грозд. Annon et плѣн quod supra inter radices retulimus?

ен: овен aries (cf. овца, ovis), остен stimulus, aculeus, ab ость, глезен, рожен a рог. стѫпен 3 Esdrae

7,

7, 8, in antiqua editione e Bohemica versione sumtum est, nunc ст8пень gen. fem. uti степень apud Russos.

нь: день dies, огнь ignis.

ень: степень, ремень, камень, пламень (cf. пламы), кремень, клень, корень а кора, перстень, свазень vinctus, шершень. Formativae ень praefigunt м: чисмень idem quod число numerus, ячмень, et fem. чесмина ilex p. 190.

ан: пïан potus, ebrius.

ань: гортань.

ин: воин miles, исполин gigas, властелин, господин, et gentilia quaedam: евреин, жидовин Judaeus, серблин, м8рин, еламитин, галатин. Alia amant анин.

анин: христïанин, галïлеанин, римланин, вилланин, самаранин, гражданин etc. quae tamen in plurali ин rejiciunt: самаране, римлане, quasi a римлан, самаран.

ынь: пелынь absinthium.

8н: пер8н Jupiter, Deus tonans, a пер8 ferio, quatio; пѣст8н, кощ8н, бѣг8н.

Feminina.

на: война, тайна, гривна, волна fluctus a влаюся, скверна, оустна labium, бразна (pro бразда), ножны plur. vagina, весна, ресна (nisi potius ресно scribendum sit, cum Instrumentalis ресны

златыми Psal. 44, 14. ἐν κροσσωτοῖς χρυσοῖς, a рясна esse non possit), плесна, тресна, стогна. Suffixum на Adjectivis in ов seu ев additum filiam designat: царевна filia regis; павловна, петровна filia Pauli, Petri.

на: вѣна frons, frondis, главна titio, наковална incus, вечерна vespertinae preces, кожна membrana, скважна foramen, a сквозѣ, превѣсна statera. Confer etiam шна.

нь: ревень i. q. ревность, zelus, дань a дати, брань a братися, козни insidiae, васнь simultas. Alia ope знь et снь formata vide sub з et с.

ень: равень, червень seu червлень, голень, поводень inundatio, студень frigus, сажень (Croat. сежень) orgyia, *Klafter*, есень autumnus.

онь: явлонь malus, pomus. Croatis явлан, Carn. явлан et явлана, Serbis et Illyr. явлан m. populus; Croatis platanus.

ана: полана a поле.

ина: половина, кривина, паствина, язвина, глубина, хлѣбина, храмина, седмина, равнина, долина, трина lana, ширина (широта), быстрина, сѣдина, междина intervallum, година, слатина salsugo, десятина, истина, густина, оузина, гобзина abundantia, должина (долгота), дружина comitatus, высина (высота), тишина, паучина tela araneae, пучина

pe-

pelagus, концина а конец, обшина, et haec fere omnia abstracta. Huc refer masculinum старѣйшина, senior familiae. Hanc formam petunt arborum et fruticum nomina: кꙋпина rubus, маслина olea, масличина oliva, смоквичина συκάμινος. Denotatur quoque hac forma animalium caro et pellis: звѣрина caro ferina, конина pellis equina, козлина, козличина pellis hoedina. отина est forma composita ex ота et ина: блевотина vomitus, a блевати. Serbi amant augmentativum етина; жабетина а жаба rana, главетина magnum caput, брадетина а брада, брадветина а брадва ascia. Formativam изна vide sub з.

ына et ыни: рабына, рабыни, а раб; господыни, богына dea, дрꙋгына, кнагына princeps femina. Abstracta: гордына, твердына, святына: пꙋстына et пꙋстыни, милостына eleemosyna, благостына.

анини: самаранини, егуптанини, грекини. Confer mascul. анин.

ꙋна: пѣстꙋна (пѣстꙋница).

Neutra.

но: лайно stercus, а лаю foeteo; бревно trabs, вапно calx, гꙋмно area, платно tela, брашно cibus, стегно, окно fenestra, ab око; сꙋкно pannus.

ѣно: полѣно, колѣно genu. At веретено fusus.

анїе: ваꙗнїе γλύμμα, а ваꙗти, ваꙗю.

енїе: тимѣнїе, знаменїе signum, воскресенїе resurrectio, et infinita alia in анїе, енїе. Vide supra їе.

Confer etiam Adjectiva ope ен, ин, ан formata.

Terminatorum in ына penultima tono afficitur: гордына, благостына. Vocum in ина tonus admodum variat. Tertiam a fine non nisi in paucis occupat: и́стина. Secundam in pluribus: годи́на, кончи́на, полови́на. Sed et ultimam in non paucis: глꙋбина̀, тишина̀. ꙗ́годичина servat tonum in prima, uti primitivum ejus ꙗ́года.

- л

M. - л, ел	F. - ла	N. - ло
- ль	- ла, ль	- ало
- ель	- ель, аль	- ило
- ол	- ола'	- ыло
- ыл	- ыла	

л: стол а стою, промысл, оугл angulus; жезл virga, baculus.

ел: плевел palea, крастел. Mares animalium: орел, козел, осел. жꙋпел, котел peregrina sunt.

ль: оугль carbo. Sed ль post labiales paragogicum est in жеравль, кораб́ль, вопль, pro жеравь, корабь, вопь.

ель: прїятель а прїяти, подател, пѣтель gallus et пѣтелъ; благодѣтель (благодатель) beneficus,

ἐυερ-

εὐεργέτης; жатєль messor, житєль, прѣтєль ultor, зритєль, властєль a власти, тщатєль. A блюсти vero блюститєль (rectiùs блюстєль). свѣдѣтєль testis, qui rei conscius est, a свѣдѣти (male nunc in libris recentioribus свидѣтєль). Talia personam agentem denotantia a verbis in ити et ати plurima formata sunt: строитєль dispensator, грабитєль raptor, томитєль cruciator, tyrannus, гонитєль, рєвнитєль, хранитєль, повєлитєль imperans, позоритєль, побѣдитєль victor, родитєль, крєститєль, спаситєль (спас) salvator, искоуситєль tentator, оутѣшитєль consolator, оучитєль, моучитєль tortor, tyrannus. Sic et ламтєль insidiator, a ламти; настоꙗтєль, погрєбатєль, дѣлатєль operarius. тажатєль, стажатєль, слышатєль auditor, пискатєль, ласкатєль et alia.

ол: оузол ab оуз, мозол, глагол. - ыл vide sub ыло.

Feminina.

ла: тєсла a тєсати, мгла nebula, a мгноу.

лꙗ: пєтлꙗ, тєклꙗ resina, a тєкоу. At ль post labiales in коуплꙗ, каплꙗ, зємлꙗ pro коупꙗ etc. epentheticum est.

ль: стєбль, мысль mens, ѿрасль ab ѿ et растоу, лѣторасль, сохль; pluralia ꙗсли a ꙗсти, гоусли a гоусти.

ꙗль:

ель: ѣль, гъıбель, погъıбель perditio, a погъıбнꙋ; сопѣль, кꙋпель et кꙋпѣль lavacrum, свирѣль, твердѣль (etiam mascul.), скꙋдель testa, ѡби-тель diversorium, habitatio, ѡбꙋтель calceamenta, дѣтель πρᾶγμα, добродѣтель.

аль: скрижаль, печаль a пекꙋса, пищаль a пискати, пищꙋ.

ола: гомола (et гомолѧ); крамола seditio,

ыла: могъıла tumulus, cum quo Illyr. гомила conferri possit.

Neutra.

ло: начало, initium, a начати, зачало initium lectionis, стебло, plur. чресла, прꙋгло, крꙋгло, пекло pix (olim Sir. 13, 1. nunc смола), порекло. Suntque pleraque verbalia utensilium et instrumentorum: мъıло sapo, a мъıти, забрало, жало aculeus, шило subula, a шити; сѣдло, оубрꙋсло mitra, превасло a вѧзати (вѧсти), масло a мазати (масти), число numerus, a чести, читати. Alia servant characteristicam vocalem verborum in ати, ити; hinc ало, ило, rejecta terminatione Infinitivi ти.

ало: ѡдѣало seu ѡдѣвало, стопало basis, gradus, покръıвало, почерпало, писало, зерцало (Russ. зеркало) a зерцати, quod est a зрѣти, Illyr. nunc оглѣдало ab оглѣдати.

ило: поило a поити, правило norma, amussis, regula,

gula, кормило, чернило atramentum, горнило focus, солило salinum, мѣрило statera, тадрило, судило, пудило terriculum, кадило, стило (свѧтило ἁγιαςήριον, sanctuarium Psal. 72, 17.), свѣтило luminare, вратило, plur. носила, точило torcular, a точити.

ыло: мотыло κόπρος, et masc. мотыл.

Terminata in атель, итель, habent tonum in penultima: питатель, ловитель. Sunt tamen quae eum in tertia a fine retinent: дѣлатель, избавитель. Neutra in ало, ило habent tonum in penultima: забрало, Excipe носила, правило, мѣрило.

- р

M. - р	F. - ра,	N. - ро
- ер, ор	- рь, ерь	- еро
- арь	- ера	
- ырь	- ыра	

р: дар donum, a дати; вѣтр ventus, a вѣти (pro вѣяти), вихр et вихор turbo.

ер: вечер vesper, forte et сѣвер aquilo. бисер margarita, peregrina vox est. Plur. кудри a кудерь.

ор: мохор Russ. plur. мохры sive мохры fimbriae, свекор socer (fem. свекры socrus).

арь: рыбарь piscator, усмарь coriarius, винарь, вертоградарь, мытарь, житарь, златарь, вратарь, писарь, ключарь, горчарь (alias скуделник) figulus, пекарь. Suntque haec opi-

ficum

ficum nomina partim a Verbis, partim a Substantivis derivata. Addere possis Serborum козаръ caprarius, свинаръ subulcus, qui ρ literam nunc non afficiunt molli ь. At Poloni et Boh. pro арь more solito arz amant: kolarz, krawarz, pro коларь, краварь.

ырь: пастырь a пасти. Adde Russ. костырь aleator, пузырь bulla.

Feminina:

ра: сестра, икра, искра, certe etiam ведра a вед, collato ведѣти. Serb. мезгра pro мазга, succus arboris.

рь: дебрь vallis, plur. ноздри nares, a sing. inusitato ноздерь.

ерь: матерь, дщерь proprie sunt Accusativi a Nominativis мати, дщи.

ера: пещера spelunca, crypta.

ыра: сѣкыра securis. Adde Serborum augmentativas formas ура, урина: главура, главурина, a глава, ножурина a нога, жабурина a жаба.

Neutra:

ро: ребро costa, ядро nucleus a ямь (pro ядмь); annon et сребро argentum, quod utique conferendum cum germ. *Silber*.

еро: езеро lacus, stagnum, a ез.

Vide etiam Adjectiva ope р, ер formata.

- д

M. - д F. - да, дь N. - до
- одь - ода - адо
- едь - еда, едь
- адьа, адь

д: дрозд, грозд, in quibus tamen euphoniae causa д paragogicum cum з conjunctum est.

одь: господь, a quo fem. госпожда (госпожа) domina.

едь: лебедь, Serb. лабꙋд, cygnus, olor.

Feminina:

да: правда justitia, кривда, вражда inimicitia, a враг. Serbi conjungunt д cum з in жлезда pro жлеза. Huc referri possint оузда, бразда, брозда (бръзда). An non et сковрада (сковрада) τήγανον, si Pol. skwarek, skwarzyc cum eo conferatur. At ωдежда est a Praes. ωдеждꙋ pro ωдѣю; нꙋжда vero pro нꙋдა a нꙋдити.

дь: пядь spithama, a пяти.

ада: громада cumulus.

еда: лебеда atriplex. At беседа, si compositum sit, a сѣдѣти deductum videtur.

ода: свобода libertas, ab inusit. свова; forte et ягода.

адьа: Russ. попадья sacerdotis uxor, Serb. попадия a поп, грчадия coll. Graeci, србадия Serbi

Serbi. At coll. fem. грчад graeca juventus, србчад serbica juventus, refer ad sequens адь.

адь: челядь familia (hominum seu prolium collectio), площадь. Serbica: омад pulli equini, телад vituli, јагнад agni, тюрад et бѹчад, pulli meleagridis, шокчад juventus illyrica latini ritus.

ядь: Russ. пестрядь tela variegata, a пестрый. Serb. јагнѣд populus nigra, est masculinum.

Neutra.

до: стадо grex, a сто centum, vel a стати.

адо: говадо pecus, bos, *Rind,* a говѣти.

Confer formativas дѣ, ѹдѣ; ѹдѹ in Adverbiis.

- т

M.	F.	N.
- т	- та, ти	- то
- ет, от	- ть, ать	ето
- оть	- ота	- што
- атай	- ата, ета	
	- ита	

т: черт niger spiritus, diabolus.

ет: хрекет, трепет, скрежет stridor (dentium), кречет.

от: живот vita, хобот cauda, ропот (рапот) murmur, топот sonitus pedum, полот a пол, (Carn. плат), ногот unguis.

оть: голоть (κρύσταλλος, glacies), лакоть cubitus.

атай:

атай: дозоратай inspector, согладатай, ходатай mediator, возатай auriga, прелагатай explorator. ратай vide sub ай.

Feminina.

та: черта stria, apex; невѣста a невѣдѣти.

ти: мати mater, Russ. мать. Confer мама, майка aliarum dialectorum.

ть: памать memoria, a поманѫ memini; благодать, благодѣть, a благо et дати, дѣти; рѫкоять manipulus, пажить, папѫрть posticum, смѫрть mors a с et мрѫ; шесть sex, et forte пать quinque a пнѫ, па, пати, sumendo manum extensam pro numero digitorum, ость ab ось. Abstracta vero напасть, власть ab Infinitivis напасти, власти, rejecto и, orta sunt. Sic etiam пещь fornax a пекѫ, пещи, мощь a могѫ, мощи. Eodem modo вѣсть, сѫвѣсть, зависть, масть, сласть, страсть a formis contractioribus вѣсти pro вѣдѣти, зависти pro завидѣти, масти pro мазати, сласти, страсти, pro сладити, страдати.

ать: печать σφραγὶς, sigillum. Adde девать, десать, uti supra шесть, et пать.

ота: правота, работа, лѣпота, велѣлѣпота (Psalt. Ven. 110, 3. μεγαλοπρέπεια magnificentia, pro hodierno великолѣпїе), слѣпота, срамота, тѣснота, теплота, свѣтлота (Psalt. Ven. 109,

3. pro свѣтлость λαμπρότης, splendor), широта latitudo, доброта, щедрота, пестрота, жестота, чистота, простота, выкота, гнꙋсота a гнꙋс (гнюс), красота a краса, нагота nuditas, тагота; благота (благость), длъгота, лꙋкота, легкота. Suntque abstracta qualitatis, quorum plurima ab Adjectivis, pauca a Substantivis derivantur. Adde concreta masculina юнота juvenis, сирота pupillus. Post consonas liquidas ета pro ота locum habet.

ета: сꙋета vanitas a сꙋй, синета hyacinthus a синїй, синь, нищета a нищь, тщета a тъщь. Adde клевета, et кождрета, ob жд ante р. Cum ота et ета maxime affines sunt formativae ость et есть, quas vide.

ата: лопата pala.

ита: ланита gena.

Neutra.

то: жито frumentum, a жити frui.

ето: тенето, решето cribrum.

ыто: копыто ungula, корыто.

Vide etiam Adjectiva ope ат, ит, formata.

Finita in ота, ета habent tonum plerumque in fine: нагота̀, нищета̀. Quaedam tamen in secunda a fine: рабо́та; quaedam in tertia: лѣпота, широта.

- з

M. - азь F. - знь

- изна

азь: кладазь (кладезь) puteus; пѣназь idem cum germ. *Pfennig*.

знь: приязнь, неприязнь diabolus, a прияти; жизнь vita, a жити; боязнь timor, a боятися, болѣзнь dolor, a болѣти, любезнь, a любити amare. кѹзнь 152 a кѹю. Exod. 35, 22. olim всакѹ кѹзнь златѹ, nunc всак сосѹд злат, πᾶν σκεῦος χρυσοῦν.

изна: главизна, цѣлизна, оукоризна opprobrium.

- ж

Masc. - еж: грабеж raptus, direptio, палеж, падеж, градеж sepes, a градити, матеж a матѹ, abstracta a verbis. Fem. продажа venditio, pro продажда, quod a продадѹ ope а formatum est. Serbis et Croat. продаја a forma продаю.

- с

M. - с F. - снь N. - есо

- есно

с: час hora, a чаю, et пояс cingulum, a пояти, esse possint.

снь: пѣснь a пѣти canere, басн fabula, a баю.

есо: колесо pro коло, plur. небеса a небо inserto augmento ес.

есно:

ѥсно: ложесна plur. matrix, uterus.

De augmento ес Neutrorum in о monet Smotriskius, Nominativum singularem древесо, небесо, тѣлесо, оушесо, очесо etc. pro древо, небо, тѣло, чꙋдо, оухо, око non esse in usu.

- ст

F. - ость, есть N. - ство

- нсть, юсть - ствїе

ость: правость (правота), мертвость, крѣпость, fortitudo, a крѣпок rejecto ок; юность, ревность, ωбилность, милость, жалость, цѣлость, ѧрость ira, furor, мꙋдрость prudentia, премꙋдрость sapientia, старость, хытрость τέχνη, радость (Luc. 1, 44. радощами ἐν ἀγαλλιάσει est a forma радоща), сладость dulcedo, a сладок, скꙋдость, лютость, сытость satietas, кротость, мерзость, дерзость, тагость, многость, благость, тихость, пакость. Suntque haec abstracta ab Adjectivis formata. Post й et consonas liquidas ость mutatur in есть.

есть: бꙋесть a бꙋй, болесть a боль, доблесть a доблїи firmus, strenuus; горесть amaritudo, тажесть, Russ. свѣжесть.

нсть: корнсть (nunc корысть) lucrum.

юсть: челюсть maxilla.

Neutra conjungunt cum ст jam во, jam вїе.

ство:

ство: оубїйство, дѣйство, дѣвство virginitas, вдовство, лꙋкавство (-ствїе), безꙋмство, воинство, пиѧнство, достоинство, пространство spatium, празднство, старѣйшинство, начальство principatus, свидѣтелство (-ствїе), матерство senium, сродство, богатство, естество, бѣжство et бѣгство, безочьство Luc. 11, 8. ἀναίδεια, impudentia, importunitas. Solet autem euphoniae causa post жд, ж, ш, ч inseri е: рождество (рожество), тождество identitas, множество, торжество, хꙋдожество a хꙋдог, меньшество, послꙋшество testimonium a послꙋх, количество quantitas, жречество, владычество a владыка, вещество materia, качество qualitas.

ствїе: чꙋвствїе (-ство), долгоденствїе longaevitas, разньствїе, царствїе regnum, пришелствїе, невѣрствїе, шествїе, пришествїе (pro шетствїе, a participio passivo шет verbi шедꙋ, шел), величествїе (-ство), отечествїе (-ство), пророчествїе (-ство). Comprehenduntque hae formae abstracta actionis, qualitatis, conditionis, officii, status et quaedam collectiva. Bohemi acutius et accuratius formam collectivorum ство a forma abstractorum ствїе distinguunt. жидовство enim apud eos Judaei, жидовствїе

vero

vero Judaismus. Vide Gramm. Bohem. Pragae 1819. a me editam, p. 40.

Terminata in ство, ствїє habent tonum in syllaba, quae immediate praecedit: нача́лство, пиѧ́нство. Quae ante ство euphonicum є inserunt, in antepenultima: мно́жество, хѹдо́жество. Primitivorum suorum tonum retinent гѹби́телство a гѹби́тель, ма́терство. Quorundam etiam ultima tono afficitur: божество̀, рождество̀, кетество̀.

- ск

Neutr. - ско: войско exercitus, дѣтско infantia. Confer Adjectiva ope ск, скый formata.

- ш

Masc. - оша: юноша juvenis, a юн, unde юнох, cui si а accedat, х mutatur in ш.

Fem. - ош: кокош gallina; пѹстош desertum a пѹст.

клапыш 230 ope ыш formatum est. Russis et Serbis forma haec masculina adhucdum usitata: Russ. глѹпыш procellaria glacialis, *Sturmvogel*; Serb. гѹстыш res densa, малыш parvulus. Adde femin. ѹша: Serb. мекѹша malum aut pirum molle. Russi, Serbi et Bohemi norunt et mascul. аш: Russ. торгаш a торг, Serb. орлаш, Boh. рѹбаш.

- щ

M. - ищ F. - ища N. - ище

- оща

ищ: козлищ, дѣтищ, самчищ masculus, прелюбодѣйчищ ex adulterio natus, лвичищ leunculus, рабичищ, осличищ pullus asinae, горличищ a горлица, отрочищ ab отрок. Huc spectant russica consuetudine finita in ич pro ищ: господичич olim Gen. 24, 65. nunc господин pro κύριος, quem blandientium more diminutivo duplici ичич exprimere voluit antiquus interpres. Serbis hodiedum господичић est domicellus, filius heri. царевич regis filius, воєводич, птич. Slavico ищ respondet Serborum ић, cujus ope diminutiva innumera formant: кумић a кум, ланчић, catenula, a ланац.

ища Russorum forma augmentativa: липища tilia grandis, a липа.

оща olim quandoque pro ость: жалоща, in poemate de Igore, радоща Luc. 2, 44. Huc spectat Croat. miloscha (милоща) gratia pro милость, cf. plura terminata in ocha (оча) pro ота: грубоча crassities, драгоча, кридкоча, чисточа, сухоча siccitas, Serb. глувоћа, блѣдоћа, бѣсноћа, чистоћа.

ище: гноище, покоище, оубуище, требище, капище delubrum, сонмище, огнище, пристанище portus, тризнище locus certaminis, жилище, сѣдалище, виталище, (обиталище), чтилище, оузилище, хранилище, сватилище,

влагалище βαλάντιον, crumena, скворище, нырище, судище tribunal, исходище, прибежище refugium, торжище, полчище castra, сечище locus caedis, aliaque, quibus locus sive receptaculum designatur. Adde поприще parasanga, топорище, ратище hastile. Alia uti козлище, женище, детище, вретище cilicium, saccus, a врет, humiliativa sunt, cum quibus nomina formae иско, apud Polonos, Bohemos et Lusatas usitatae, conferenda sunt. His крависко a крава est vilis vacca.

Nomina formae ище tonum habent in syllaba, quae immediate praecedit, i. e. in tertia a fine. Leguntur tamen сѹ́дище et сѹди́ще, жи́лище et жили́ще.

- ц

M. - ец	F. - ица	N. - це
- ац	- ца	
- ца		

ец: оуец, жребец pullus equi, скопец eunuchus, немец, юнец, близнец, агнец, телец, отец. Quaedam conjungunt syllabam ен cum ец: младенец, студенец, птенец. Denominativa virorum ab Adjectivis: первенец primogenitus, синовец, слепец, мудрец, старец, хытрец, мртвец, пешец. Verbalia: ловец, сопец, купец, гонец, стрелец, пришлец advena a пришел;

шел; корец, жрец, творец factor a творити, свирец, гꙋдец, льстец, чтец lector, писец, sed кокц et пѣвец sunt a Substantivis кой et пѣв immediate deducta. Adde тꙋземец indigena. Rerum aliarum appellationes: вѣнец corona, sertum, a вѣна, гърнец olla, конец finis, свинец plumbum, рожец, съсец (сесец, сосец), mamma, a сѫсꙋ. Diminutiva: кораблец, чвалец, цвѣтец, ковчежец a ковчег, мѣшец a мѣх, Russ. горшец (contractum e горнчец), сꙋчец a сꙋк, вълчец tribulus. кралиц regulus in missali glagolitico legitur pro кралищ. Confer supra ищ, Serb. иħ.

ац: заяц lepus, мѣсяц mensis.

ца: оубїйца homicida, вїнопїйца potator vini, ядца vorator, edax. Adde онсица ὁ δεῖνα, quidam, ab онсїй, et пїяница mascul. et femininum.

Feminina.

ица: доилица nutrix, a participio activo доил, пꙋщеница mulier dimissa, a part. pass. пꙋщен. Ab Adjectivis: єдиница, подложница, заложница, мꙋжатица a мꙋжат. Pleraque formantur a Masculinis. Fit autem motio seu Masculinorum in Feminina mutatio a) addendo ица: ходатаица (ходатайца) mediatrix, a ходатай, голꙋбица a голꙋбь, кленица cerva a клень; пѣстꙋница

ница а пѣстѹн, бѹиволница, лисица а лис, ослица ab осел, царица, пророчица, а пророк, владычица а владыка, отроковица puella, inserto ов ab отрок. b) pro ец aut ик substituendo ица: юница а юнец, агница ab агнец, плѣнница а плѣнник, дверница ostiaria, блѹдница, грѣшница, помощница etc. Aliqua pro ица amant ница: пѣвница а пѣвец, кормителница, хранителница, предстателница. Animalium nomina quaedam epicoena, ut avium: кавица, горлица, птица, ластица et ластовица. Insectorum: гѹсеница, кобылица, мшица βροῦχος Joel 1, 4. Russ. eruca. Rerum inanimatarum, praecipue parvarum, appellationes: зѣница pupilla. Hinc Diminutiva: дѣвица, понавица а понава, вдовица, панвица, веверица, рыбица, вилица fuscinula, теслица, книжица, частица, ижица (ὖ ψιλόν), дщица а дска. Sic крѹпица, оудица ab оуда, etiamsi diminutivorum significationem amittant. Denominativa ab Adjectivis varia: шѹица (шѹйца) sinistra, денница, медница, мѣдница minutum, λεπτόν, рожденица μήτρα, matrix, десница, оулица, теплица, златица, златеница aurugo, Jerem. 30, 6. olim, nunc жлътаа болѣзнь. Collectiva: двоица, троица, седмица, седмерица, патерица, сторица, множица. Nomina in-

instrumentorum, utensilium, vestium: лѣствица scala, троиновица, пѣвница cithara, възглавница, оукропница, чевленица, скѫдельница amphora, κεράμιον, плѣница, кадилница, стклѣница, багряница, вазаница, плащаница, ножница, колесница currus, кошница, крошница et крошвница, палица, сѫлица, ложица (лжица), срачица tunica. Arborum et fructuum: смоковница ficulnea, желтаница 167, пшеница triticum, корица cinnamomum, горѫшица sinapi a горѫха. Loci et receptaculi: темница carcer, оумывалница, виталница diversorium, горница coenaculum, ἀνώγεον, кѫмирница delubrum, восходница, мытница telonium, житница, оузница, ложница, орѫжница; сокровищница Psal. 104, 30. ταμεῖον, penetrale, (olim съкровище). Omnia haec inserunt н ante ица, quia immediate ab Adjectivis in ен seu ный derivantur.

ца: овца ovis; aequivalet itaque slavicum ца in fine latino is, cum utrumque a syllaba radicali ов deductum sit; мышца brachium. шѫйца contractum est ex шѫица sinistra (manus).

Neutra.

це: яйце ovum, a яи; слънце sol, ab inusit. слъно; сердце cor. Diminutiva: копїйце a копїе, дровце (древце), полѣнце a полѣно, окънце

ab

ab окно, кормилце, чадце. Smotriski neutra словице, тѣлице p. 54 Grammaticae suae adduxit; scribere debuit словце, тѣлце, [uti recte habet Lexicon trilingue. At terminata in їе mutant їе in їйце: чтенїйце lectiuncula, a чтенїе, списанїйце brevis conscriptio.

Terminatorum in ица pleraque tonum habent in penultima: вдови́ца, пшени́ца, колесни́ца. Alia in tertia a fine: ю́ница, до́йлица, богоро́дица, тем-ни́ница. Immo et in quarta et quinta a fine, quia masculinorum, a quibus feminina formata sunt, tonum servare solent: пита́телница a пита́тель, роди́телница a роди́тель, слу́жителница a слу́житель. Sic etiam избавителница, утѣшителница ab изба́витель, утѣшитель.

ч

M. - ч, ач F. - еч

- чий, чїа

ч: бич flagellum, a бити; брич novacula, a брити tondere. Addere possis бирич praeco, Russ. бирюч, Lusat. bericz, Carn. berizh, berzh, *Scherge*, Boh. birzic praeco et lictor. Alia in ич, uti птич refer ad ищ: птищ, Serb. тић, Carn. птич et тич.

ач: ковач faber ferrarius, a ковати; орач arator, стригач tonsor. толмач peregrinum videtur.

чїй, чїа: виночрьпчїа οἰνοχόος, pincerna Neh. 1, 11. in Ostrogiensi, nunc вїночерпчїй, самчїй (a сан)

сан) oeconomus, кормчїй gubernator navis, зодчїй τέκτων, a здати; писчїй scriba, Isai. 36, 3. паматописчїй olim, nunc паматописец ὑπομνηματογράφος; книгъчїй, книгочїй, et книгочїа γραμματεὺς. бирчїй inquisitor, forma differt a бирич.

еч: ѡзреч f. facies, figura, ab ѡзрѣти. Russ. горечь amaritudo respondet slavico горесть.

Neutra in чїе, uti смерчїе, черничїе, драчїе, ope їе a смерк, черника, драка, mutato к in ч, formata sunt.

- г

M. - г, ог	F. - га
- ег, ѣг	- ига, ага
- ѹг	- ога, ѹга

г: стог acervus, a стою, мозг 122.

ог: тварог massa lactis coagulati. ѡстрог (острог) χάραξ locus palis vallatus, munimentum, ab остр deduci possit, uti остров insula, nisi potius ad стерегѹ, ѡстрегати custodia cingere, referre malis, ut ѡстрог sit locus custoditus, custodia cinctus. хѹдог, чертог, peregrina sunt.

ег: ковчег, etsi peregrinum videatur.

ѣг: бѣлѣг macula alba, lepra, a бѣл.

ѹг: бѣлѹг Serb. porcus albus; пострѹг (pstruh) Boh. pro

pro пестрѹг, salmo fario, Pol. pstrąg a пестрый. Russ. пестрѹшка (pro пестрѹжка) supponit primitivum пестрѹга, a пестрый.

га: мазга 122, розга 126, малга Russ. a мал, малый.

ига: верига catena. Confer вервь.

ѧга: блѹдѧга Russ. vagabundus, erro.

ога: острога calcar, ab остр. Igitur Polykarpow male sub ѡ collocavit ѡстрога, cum non sit compositum.

ѹга: халѹга Luc. 14, 23. φραγμὸς, sepes; бѣлѹга Serb. sus alba; бѣлѹга Russ. acipenser huso.

Neutrum иго, quamvis affine sit latino jugum, et germ. *Joch*, tamen a radice ѧти, имѹ, capere, deduci posset, si exempla vocum formatarum ope го suppeterent.

	- х
M. - х	F. - ха
- их	- иха
- ѹх	- оха, еха
	- ѹха

х: дѹх spiritus a дѹю (дѹнѹ); спѣх, поспѣх, испѣх a спѣю, смѣх 97.

их: жених sponsus, a женитисѧ. Serb. женик, mutato х in к.

ѹх: пастѹх pastor, at vilioris conditionis quam пастырь, a пасти pascere, Boh. пастѹха. Adde

Russ.

Russ. петѹх gallus (slav. пѣтел), e Nestoris chronico конюх, овчѹх, et Croat. отчѹх vitricus ab отец, пилюх milvus; кожѹх.

ха: сваха Russ. pronuba, a mascul. сват.

аха: черепаха Russ. testudo 186, снаха Serb. pro снoха.

оха, еха: снoха nurus a сын, мачеха Russ. noverca, pro мащеха a мати. Croat. мачаха, Carn. мачеха, et мачоха, Serb. маћаха et маћија, Pol. мацоха, Boh. мацеха, vulgo et мацоха.

ѹха: требѹха venter, alvus, Croat. et Illyr. требѹх masc., plur. требѹхи Malach. 2, 3. intestina, ἔνυστρον, (in Ostrog. трибѹхи addito лютомыи bis legitur). горѹха, unde Adjectivum горѹшно (зерно) et dim. горѹшица sinapi. Adde Russ. бѣлѹха delphinus leucas, желтѹха icterus.

- к

M. - ок	F. - ка	N. - ко
- ак, ак	- ика	- еко, око
- ык, ыка		
- ник, ник		
- ѣк, юк		

ок: шипок rosa (canina), остаток et оставок, опрѣсное azymum, послѣдок, пародок ὄμφαξ, свиток volumen, избыток, паток dies veneris, начаток, пѣсок arena. инок monachus, contrac-

tractum ex кдинок; колок paxillus est dim. a кол. Croatae, Poloni, Bohemi in his amant ек pro ок, Carn. ѧк (пѣєк etc.), Serbi et Illyrii ак. Habent tamen hi свѣдок, testis, cum о firmo et immobili.

ак: злак, зрак a зрѣти, простак idiota, a прост. Russ. рыбак idem quod Slav. рыбарь.

ак: Russ. дѹбнак quercetum, Serb. врблак salictum.

ык: камык et forsitan мѧзык.

ыка: владыка dominus, a владѹ. Huc refer ика post ж: оужика m. et f. cognatus, cognata. Fortassis et ближика proximus, cum in Psalt. Ven. Ps. 121, 8. legatur ближик pro ближних.

ик: кажєник eunuchus a казити, кажєн; оучєник discipulus, ab оучєн. Praefixo н Adjectivi ник.

ник: праздник festum, a праздєн. Alia a Substantivis: жєртвєник a жєртва, mediante Adjectivo жєртвєн, alias etiam жєртовник altare, трєбник idem, дымник fumarium, кадилник, свѣтилник lucerna, срєбрєник (numus) argenteus, златник aureus, источник fons, свѣщник candelabrum, a свѣща. Plurima virorum denominativa: ковник seditiosus, приставник procurator, наставник praeceptor, застѹпник, накмник et наимник, закмник, wбаянник, данник, коннк eques, законник, поклонник ado-

adorator, посланник, гостинник et гостилник hospes, священник sacerdos, бѣлник et бѣлилник fullo, обиталник, проповѣдателник, началник, численик, дверник, сꙋперник adversarius, праведник, преводник, бѣдник, наслѣдник haeres, сродник, всадник eques, оугодник, свѣтник consiliarius, βουλευτής, пꙋтник, шепотник susurro, ротник, вратник centurio, патьдесатник, защитник (защититель), вѣстник nuncius, извѣстник olim 2 Paral. 34, 11. coementarius (at legendum известник ab известь e graeco ἄσβεστος calx), nunc домоздатель οἰκοδόμος, местник, четвертовластник tetrarcha, снꙋзник auriga, (ascensor, ἀναβάτης Isai 21, 7.), оужник, пѣнажник nummularius, длъжник debitor, книжник, хꙋдожник, грѣшник a грѣх, темничник vinctus, общник, пращник fundibularius, тысꙋщник χιλιάρχος, tribunus.

ѣк: человѣк homo, cf. челадь.

юк: пилюк miluus, olim Jer. 8, 7. cui correctores peregrinum еродіа substituerunt, apposita glossa in graeco legi асіда. Croat. пилюх vide sub х.

ка: fem. рабка perdix, водка, латка, юнотка, решотка, плюска, рꙋчка urna, точка punctum

tum. Diminutiva сойка a соꙗ, невѣстка, дощка Russ. pro дщица, a дска.

ика: черника, оужика vide sub ыка.

ко: Neutr. ꙗблоко, Pol. Boh. ꙗблко, pomum, cujus primitivum ꙗбло nullibi invenitur.

еко: Diminutivum колеко a коло.

Formativam ско vide sub ск.

Confer Adjectiva оре, ок, ка, ко formata.

Terminatorum in ник pleraque tono afficiunt syllabam ante ник; пóстник, мѣ́стник, начáлник, иноплемéнник. Excipe мꙋченик, молитвенник, жéртвенник, дѣвственник, in quibus tertia a fine, et блꙋдни́к, должни́к, оучени́к, in quibus ultima syllaba tono afficitur.

Usus formarum.

§. 33. Ex paucioribus aut copiosioribus exemplis sub qualibet forma adductis ipse jam judicare poteris, quam varius sit harum formarum in lingua veteri slavica usus. Eadem enim forma, qua actor, vir agens, denotari solet, subinde etiam instrumentum, utensile designatur. Formae quibus feminae a maribus distingui solent, etiam abstractis designandis serviunt. Masculis quidem tribuuntur terminationes ин, ꙋн, анин, ель (атель, итель), арь, (rarius ач, ак), ник. Feminis а, на, ына (ыни), ица, (rarius ка). Neutris animalibus nondum adultis: ꙗ, cujus pluralis ꙗта. Actio verbi

bi notatur formis neutris анїе, енїе, тїе, et femininis ва, ка. Abstracta attributorum quorumvis amant formas femininas ь, а, ѧ, овь, ина, ына, ель (ѣль), да, ть, ота (етѣ), ость (есть), ица, et neutras ство, ствїе. Collectiva їе. Instrumenta, utensilia но, ло (ало, ило), ец, ица, ник. Receptaculi, loci appellationes postulant ище. Diminutiva ищ, ец, ица (rarius ка), це. Rarioris usus formas sub м, р, д, з, ж, с, ш, ч, г, х conspicies. Genus denique ipsum, ad quod determinandum regulae a Grammaticis hactenus datae vix sufficiunt, formae a nobis latius expositae ac secundum genera consulto distributae suapte indicant.

Caput IV.

De nomine adjectivo.

§. 34.

Adjectivorum terminatio.

In Adjectivis duplex terminatio, indefinita et definita, secundum genera distinguenda est.

Indefinita a) post consonas solidas:

M. -	F. - а	N. - о
нов,	нова,	ново.
наг,	нага,	наго.
зъл,	зла,	зло.

b)

b) Post consonas liquidas:

M. - ь	F. - а	N. е
бѹй,	бѹа.	бѹе.
отінь,	отна,	отне.
ложь,	лжа,	лже.
лож,	лжа,	-

Adjectiva definita assumunt pro ratione consonarum praecedentium ый aut їй:

a) первый, первал, первое
b) 1. синїй, синаа, синее.
2. третїй, третїа, третїе.

Formae primitivorum.

§. 35. Formam Substantivorum primam induunt et Adjectiva, ea nimirum, quorum consona finalis non est affecta, sed solida. Talia sunt:

тв, лѣв laevus, нов novus, син caesius, griseus, плав, прав, крив. Adde готов paratus. первый vide inter Numeralia; здрав vero ope ав formatum est.

мов, слаб, грѹб; лѣп pulcher, слѣп, глѹп 197, свѣрѣп.

нѣм mutus, сам; прам, хром, кром.

ин alius, юн, лѣн piger; пълн, вран, брон albus (equus), срѣн, черн.

бѣл albus, мал parvus, мил carus; зол, зѣл, цѣл 99, гол 102.

тар austerus Luc. 19, 21., сир orbus, спор 150, стар 156, скор 163.

рад, сѣд canus, хѹд vilis (Russ. Pol. macer, Boh. pauper, Serb. ѹд malus), смѣд (снѣд, гнѣд) 195, блѣд, млад, тверд, гърд.

лют saevus, atrox, сыт satur, сват 149, злат aureus, жолт, нет, пѹст, тълст, част, чист, гѹст 207. литый est a participio passivo лит verbi лїю.

сиз, гобз, близ, бърз 115, дерз (дерзый) θρασὺς, Prov. 13, 18.

лыс calvus, рѹс, кѹс (кѹсый).

убог pauper, нѣг, наг nudus, нетлг piger, ἀεργὸς (olim Prov. 13, 4 nunc праздный), благ, длг, мног, драг, дрѹг, строг (строгый) Russ. Pol. severus.

лих Boh. Croat. Illyr. impar, тих, сѹх; глѹх.

лик Serb. robustus, fortis, лак; прек.

Horum definita terminatio est ъій: лѣвъій, прамъій rectus. Post г, х, к per abusum scribi їи pro ъій supra p. 17 et 21 monuimus.

Quaedam uti лев, кром, ѕѣл, прек inusitata quidem sunt, qua Adjectiva, sed sunt themata Adverbiorum левѣ, кромѣ, ѕѣлѡ etc. сам, ин, иет, дрѹг forma ab Adjectivis non differunt, quamvis ob significationem inter Pronomina locum sibi postulent.

For-

Forma Adjectivorum secunda.

§. 36. Formae secundae Substantivorum respondent Adjectiva, quae radicali liquida finiuntur: вꙋй fatuus, сꙋй vanus, шꙋй sinister: вꙋїй, сꙋїй, шꙋїй.

дивїй, ferus, incultus.
крѣплїй fortior, Comparativus a крѣпкый.
велїй magnus. Comparativus болїй major.
синь: синїй caeruleus, lividus. Comparativi оунїй melior, мнїй minor.
чꙋждь: чꙋждїй, чꙋжїй, Serb. тꙋждь, 100.
лѹж mendax, a лгати, рꙑж (рꙑжїй) rufus, дꙋжїй a дꙋг, robustus, bene valens.
вьсь vide inter Numeralia.
пѣшь, пѣшїй pedes 89.
нищ egenus, тощ: тщїй vacuus. слащ ἡδύς, suavis, jucundus (olim Prov. 12, 11. nunc сладостен).
ниц pronus.
проч: прочїй, reliquus, residuus.

Pleraque ex his derivata sunt ope ь seu їй. Nam дивїй est a див, чꙋждь a чꙋдо, ниц a никꙋ, слащ a сласть.

Quaedam, uti Comparativi omnes, terminatione definita carere non possunt. Formantur autem ope suffixi ь et їй possessiva a Substantivis.

M. - ь F. - а N. е

Іаковль, авраамль, cum ль paragogico ob labiales в, м, pro їаковь, авраамь; овнь, овна, овне ab овен; фараωнь, сїωнь, орль, орла, орле ab орел; кожла крв in Missali glagolitico a козел; осль ab осел; велблужды a велблуд, кнажь a князь, едінорож a единорог, враж a враг, паўч a паук, пророч a пророк, человѣч a человѣк, юнч a юнец, агнеч ab агнец, телч a телец, жерч a жрец, отеч, отча, отче ab отец, нѣмешц a нѣмсыть. At исполнь a полн, свободь a свобода Adverbiis adnumeranda sunt, cum de omni genere et numero valeant. Alia amant ов, alia ень, ин, quae videsis loco suo. Alia duas formas admittunt: адамль et адамов, варнавль et варнавин.

M. - їй F. - їа N. - їе

говяжїй, говяждїй a говадо; скотїй a скот, козїй a коза, божїй a бог, песїй a пес, овчїй ab овца; палащїй urens, a Gerundivo пала, палащ. Praeterita Gerundivorum masculina contracta, quae ив rejiciunt, quando Adjectivorum terminationem definitam assumunt, pro їй amant ей: оударей, порождей ab оударь, порождь. Sic et Comparativi старѣй, крѣплѣй. Alia їй et ей admittunt: оунїй et оуней, велїй et велей.

ай: множай, vide in Comparativis:
ой, оа, ое vide in Pronominibus.
ѹй, ѹа, ѹе: волѹй, волѹа, волѹе (pro волов, -ва, -во) а вол. Serbi hodiedum волѹйскый dicunt.

Adjectiva consonis servilibus aucta.

§. 37. Augentur Adjectiva a fine etiam consonis servilibus в, н, л, р, т, ст, ск, ш, х, к, quibus plerumque vocales mobiles о et е, sed et immobiles а, о, и praefigi solent.

- в,	ав,	ов	: ев,	ив.
- ва,	ава,	ова	: ева,	ива.
- во,	аво,	ово	: ево,	иво.

в: мертв, мертва, мертво а мрѣти; черств; жив est Praeteritum Gerundivi а жити vivere.

ав: кровав а кровь, скверна в, кѹдрав а кѹдрь, ржав, величав, лѹкав а лѹка. Sic et compositum здрав sanus, а драти.

ов: адамов ab адам, лвов а лев, слонов, вранов, гадов et plura alia possessiva. Hinc etiam егов, quod Rom. 8, 9. non solum nunc, sed et in antiquis editionibus et in Mss. minus antiquis pro его legitur. At Apostolus an. 1324 legit citato loco нѣсть сего pro сей нѣсть егов. Illyrii nunc omnes possessivo нѣгов, нѣгова, нѣгово, alii autem Slavi solo Genitivo егω utuntur. Alia qualitatem, originem, materiam

riam indicant: домовый, терное spineus, сыров crudus, humidus, ὑγρὸς, viridis (de ligno) Luc. 21, 23., ситовый scirpeus, неистов insanus, et fortasse готов. Adde Adjectiva pronominalia иаков, таков, саков, каков.

ев pro ов, post vocales et consonas liquidas: новъ, змиев, царев, олтарев, сицев talis, a сице.

ив: злобив a злоба, ad significandum habitum; лѣнив, ревнив, скрѣнив εὐμετάβολος Prov. 17, 20. (nunc удобопреложный), гнѣвив, зазрив, укорив, покорив, търпѣлив, молчалив taciturnus, тщалив, a Praet. partic. activi търпѣл, молчал; тщал; блядив verbosus; юродив ab юрод, правдив, клеветив, строптив, шептив, льстив a лесть, милостив, нечестив, ужастив, оплазив, продерзив, лжив, плѣшив, вшив. Post consonas quasdam л euphonicum inseritur: гнѣвлив, воставлив, сварлив, завидлив lividus, invidiosus, вбидлив, убодлив вол, bos cornupeta, стыдлив, увѣтлив placabilis, забытлив obliviosus, пытлив, боязлив formidolosus, недужлив, возноснив, прослив, ослушлив, страшлив.

Formativas овен seu евен vide sub ен; овит sub ит; овский sub ск.

Desinentia in ем, ом, им, ut знаем, питом, (питомый телец), неключим, sunt participia pas-

siva praesentia. Confer etiam Adverbia ope ма, мо, ми formata.

- ен : ный, ень : нїй, нн, ан.
- на : наа, на : наꙗ, нна, ана.
- но : ное, не : нее, нно, ано.

ен: потаен а потай, гноен (et гнонн), равен, равна, равно; противен, оудобен, прискрбен, прамный, чермен, позднн, празден, десный dexter, тѣсен, коснен: косный tardus, точен. Plurima a Substantivis: дивен a див, червлен, inserto л euphonico, a червь, подобен, оумен, безꙋмен, темен: темный a тма, земльны (in codd. serbicis) et земныи eliso л euphonico, a земля, повинен, свинен (стадо свинное), глинен, бервен a бервїе (бренїе), странен, истинен: истинный, законный, огнен, колен, бѣлен: бѣлный, зелен, силен, мглен nebulosus, вѣрен, бꙋрен, мирен; бѣден, мꙋден, снѣден, єдиночаден unigenitus, чꙋден, плоден, вреден, праведен a правда; приптен, житен, честен, перстен terrenus, a персть; любезен, полезный, желѣзный, возможен, недꙋжен, книжен literatus a книга, должен, хꙋдожен a хꙋдог artifex, искꙋсен, красен a краса; страшен a страх, грѣшен a грѣх, вѣчный aeternus горꙋшен a горꙋха, вѣчена a вѣк,

вѣк, двоичен а двоица, личен personalis, a лице, алчен ab алч, злачен a злак, брачен nuptialis a брак, солнечный a солнце, немощен. Differunt autem Adjectiva haec et similia a participiis passivis in ен tam significatu, quam motione. Nam Adj. хвален, хвална, хвално a хвала est laudabilis, laude dignus, participium vero хвален, хвалена, хвалено est laudatus, qui laudatus fuit. Sic differt творенный a творити in рукотворенный manufactus, et творный in voce чудотворный thaumaturgus, qui mira operatur. снѣдно est esculentum, edule, quod edi potest, снѣдено comestum. Pauca quaedam euphonia exigente е immobile habent: зелен, зелена, зелено, мглен, студен, огнен, блажен.

Formativae ен praefigi solet quandoque ов seu ев, hinc овен, евен.

овен: виновен causalis, a вина; чиновен, терновен (вѣнец), медовен (медвен), духовен, грѣховен, церковный. At лукавен a лукав.

евен: тридневен, дневный, a день, олтаревен, (до рог олтаревных Psalt. Ven. 117, 26. aliae edit. олтаревых), дождевен a дождь, душевен, плачевный a плач. Alia a Verborum Infinitivis derivata terminationi ен praefigunt ел, hinc елен, елный.

елен,

ален, елный: свѣтователный а свѣтовати, нескланятеланый indeclinabilis, извѣстителный, извѣщавателный, обстоятелный circumstans, circumstantialis, воздержателный continens, доброучителен benedocens. Hac forma usi sunt Grammatici in exponendis terminis technicis. има нарицателное est nomen appellativum, сѹществителное substantivum, прилателное adjectivum. падеж именителный est casus nominativus. залог дѣйствителный vox activa. наклоненіе изявителное modus indicativus etc.

есный, seu ен cum praefixo augmento ес: небесный coelestis a небо, небесе; тѣлесный a тѣло, тѣлесе.

ень: матерень a мати, матере, господень, господна, господне, отень ab от, unde et отец. Adde сыновень a сын interposito ов.

ній: давній, домовній, древній, земній, далній, бѣлній, выспренїй a выспрь, оутренїй, внѹтрьній, горній, искренїй proximus, преизподній, заднїй a зади, предній a пред, прежнїй a прежде, среднїй a среда, нижнїй a низ, ближнїй, вышнїй excelsus, altissimus, верхнїй. Ab Adverbiis derivata praefigunt ш, hinc formativa шнїй.

шнїй: домашнїй domesticus a дома, тамошнїй a тамо, кромѣшнїй exterior a кромѣ, внѣшнїй

нїй а внѣ, нынѣшнїй et нынашнїй а нынѣ et нына; долѣшнїй (in correcta edit. долнѣйшїй), вчерашнїй hesternus а вчера (Russ. вчерась cum сь demonstrativo), здѣшнїй а здѣ (Russ. здѣсь), днешнїй а днесь, лѣтошнїй а лѣтось.

ин: таин (тайна) а тай, гноин ulcerosus а гной, достоин, достойна, достойно; покоин, иглин (иглинѣ оуши foramen acus), молнїин, непризнин, гвоздин а гвоздь. A nominibus rerum animatarum femininis et masculinis secundae formae: голѹбин а голѹбь, змїин а змїй seu змїа, сернин (сернина кожа), зверин а звѣрь, вдодин а вдод, quod est primae formae (крилѣ вдодинѣ in Ostrogiensi, at nunc вдодовы Zach. 5, 9.), татин а тать. Praecipue a nominibus propriis personarum in а et и: евжин ab евга pro ева, левїин а левї, марїин а марїа, їѹдин а їѹда, мелхїин а мелхї. Sic адамин ab адама (at адамов ab адам), сатанин а сатана, москвитин ad Substantiva in ин spectat.

ан: олован plumbeus, древан ligneus, рѹман, времан (Serb. времен), оусман (оуснїан ab оуснїе) et оусмен coriaceus, loreus, каман а камы et каменный а камень, стклан vitreus, льнан lineus, (надраги льняны Exod. 28, 42. foeminalia linea, olim н. полотняны, alias платняны а платно), пыран (хлѣв) subcine-

ri-

riciûs, a пырь favilla, сребран argenteus, багран, (Serb. багрен) purpureus, медан, плотан carneus, тростан, рожан (рожан) a рог, власан, шипчан (цвѣтец), roseus, a шипък; слан vero, salsus, ope ан formatum est, differtque a participio passivo солен salitus. стоαп слан est columna salis, et соль несланa Marc. 9, 50. est sal insulsum, τὸ ἅλας ἄναλον.

- ел, ел.
- ла, ела.
- ло, ело.

ел, ла, ло: тепел (тепл), тепла, тепло calidus, свѣтел, кысел, кысла, кысло, кругел.

ел, ела, ело: дебел, дебела, дебело, crassus, тажел gravis, cum е immobili, a таг. At гнил, (гнилый), зрѣл, драхл sunt participia activa seu neutra Verborum гнїю, зрѣю, драхнꙋ.

елен vide supra sub ен.

- р, ер.
- ра, ера.
- ро, еро.

р: добр a доба, храбр (храбор), бодр promtus, бъждрїй vigil, Dan. 4, 10. in ed. Ostrog., nunc бодрый, мꙋдр, щедр a щадѣти, хытр, остр acutus, ab ость, быстр limpidus, пестр 120, мокр humidus, madidus, a мок: мокнꙋ.

ер,

ер, ера, еро amant Numeralia, ut патеро, et Pronomina uti кѣтер quidam, quae videsis infra.

- т, ат, ит.
- та, ата, ита.
- то, ато, ито.

т: желт: желтый flavus. Adde Numeralia четвертый, третій.

ат: космат villosus, стѣнатый, мѹжатаа жена, блахат, богат dives, et praefixo н: пернат pennatus, a перо. Praefixo ов: виноват reus.

ит: вражбит augurandi peritus, a вражба; именит et иманитый nominatus, мастит (Psal. 91, 12. въ елеи маститѣ, v. 15. въ старости маститѣ ἐν γήρει πίονι, in senecta uberi), нарочит praecipuus, eximius. Conjuncto с cum т: аст, ист.

аст: рогастый Russ. magnis cornibus, differt a рогатый cornutus, corniger, Croat. рогаст idem est quod Russorum et Illyriorum рогат; криласт Serbis est notam albam quasi alarum habens, крилат vero alatus.

ист: нѣдристый sinum latum habens, рѣчист eloquens. Praefixo vero ов: овит.

овит: домовит, сановит, тресновит fimbriatus, ядовит virulentus, плодовит fertilis. Adde рѣчевит, mutato о in е ob ч praecedens.

- ск

- ск,	скый.
- ска,	скаа.
- ско,	ское.

ск, скый: валїйск (княжε валїйск princeps ariolorum, seu incantatorum Dan. 4, 6.), житїйскый et житейскый a житїε, вдовскый, земскый terrestris, словенскый ıазык slavonica lingua, конск, женскый пол sexus femininus, поганскый in antiquo Apostolo pro ıазыческый gentilis, in eodem Jud. 1, 12. дрѣва єсеньска (ed. древеса есенна) arbores autumnales, φθινοπωρινὰ; польскый a поле, жернов оселск mola asinaria, морскый marinus, мїрскый mundanus, мѹрскый (et мѹринскый) ex Aethiopia, винарск, кедрск, янтарск, царск, людскый, господьскаıа вечера dominica coena, плотскый carnalis, южскый et inserto ε euphonico, южескый a юг, мѹжеск род genus masculinum, человѣческ, старческый a старец, старическый a старица (старическыıх басней aniles fabulas 1 Tim. 4, 7. in antiquo Apostolo, nunc баснїй), всаческ a всак. Adde небеск, тѣлеск, alias небесный, тѣлесный. Formam hanc amant Gentilia: литовскый a литва, римскый a рим, латинскый, рѹскый a рѹсь, росїйскый vero a росїа, греческый a грек.

цкїй.

шїй, ѣйшїй vide infra in Comparativis.
шнїй vide supra sub нїй.

- ъх,	хъіи.
- ха,	хаа.
- хо,	хое.

ъх, ох: ветох, ветха, ветхо vetus. Alia amant ък.

- ък, ек,	ок,	ик,	ак.
- ка,		ока,	ика,	ака.
- ко,		око,	ико,	ако.

ък: крѣпок, крѣпка, крѣпко, тонок, cum o euphonico et mobili, (Croat. Boh. тенек, Illyr. танак) tenuis, subtilis, сладок, кратак, кроток, оузок, близок, a близ, ползок, дерзок (дързък), мякок, мякный (Russ. мягок, мягкій), легок. Post consonas liquidas ек: горек, горькый, тажек, тажкый.

ок, ока, око, cum o immobili; глѫбок, широк, высок, altus, жестов. Adde далекый longinquus, remotus, cum е immobili.

ик: велик: великый a вель. Hanc formam adoptant Pronominalia малик, толик, селик, колик. Istorum alia amant ак.

ак: ıак, ıакый, такый, какый, inde et Adverbia ıакw, такw, какw, Adde Numeralia єдинак, adverb. єдинакw, всак, всакый, a весь; тролк, тро-

трολκω; трєтак, fem. трєтаκы (юница) trium annorum vacca.

Comparatio Adjectivorum et Adverbiorum.

§. 38. Comparativus quorundam Adverbiorum primitivorum terminatur in є; оунє melius, болє majus, вαщє amplius, пачє magis, super, лѹчє melius. In codd. Serbicis post λ et н scribitur κ pro є: оунκ, болκ. Hanc formam amant et alia, uti дрєвлє (дрѣвлκ) a дрєвнїй, глѹблє profundius, a глѹбоκ, крєплє (крѣплκ) fortius, a крѣпоκ, тверже a тверд, прєжде a пред, нижє humilius a низ, вышє a высоκ, лишє abundantius, a лих.

§. 39. Comparativus Adjectivorum tribus modis formatur, aut a comparativis Adverbiorum primitivis, aut a positivo suo, affigendo Comparativi formativas:

1) M. -їй,	F. - ши,	N. - ѣє.	
оунїй,	оунши,	оунѣє,	ab оунє.
мнїй,	мєнши,	мнѣє,	ab obs. мєнѣ.
болїй,	болши,	болѣє,	a болє.

Censentur vero haec anomala, quod positivo proprio careant. Respondet enim primo comparativo positivus благ vel добр, secundo мал, tertio вєлїй seu вєлиκый.

Pro болїй scribitur et болѣй, sic etiam крѣплїй et крѣплѣй. Alia omnia amant ѣй: трщивѣй sol-

sollicitior, юнѣй, славнѣй, силнѣй, пространнѣй, сластнѣй, беспечалнѣй, добрѣй, мѹдрѣй, старѣй, чистѣй, пречистѣй.

Neutrorum in ѣе formam referunt et Adverbia: новѣе, первѣе, оудобѣе ab оудобь, силнѣе, отраднѣе, тѫщнѣе, далѣе a дале, добрѣе melius, горѣе pejus, скорѣе citius, острѣе, истѣе diligentius, долзѣе a долго, дерзѣе, лѹнѣе, тачѣе deterius Joh. 2, 10. olim, pro hodierno хѹждшее. Feminini in ѣа nullum exemplum in libris sacris occurrit. At Serbi aliique Illyrii a masc. in їи fem. in їа, neut. in їе formant: мѹдрїи, мѹдрїа, мѹдрїе, богатїи, богатїа, богатїе etc.

2) M. - шїй, F. - шаа, N. - шее.
- ши, - ше.

горшїй,	горшаа,	горшее,	a горе.
вацшїй,	вацшаа,	вацшее,	a вацe.
лѹчшїй,	лѹчши,	лѹчше,	a лѹче.

Quibus utpote anomalis respondent positivi зол, велик, добр. Hujus formae etiam оунїй, мнїй, болїй capacia sunt: оуншїй, меншїй, болшїй, болшаа, болшее. Sic et лишшїй, лишшее et лишше a лише, et plurima alia Adjectiva: маадшїй a маад, чистшїй a чист, Neutrum seu Adverbium пѹще a пѹст, трѣбше a трѣбѣ. Praecipue ope ок seu кый formata, quae rejecta hac terminatione syllabae radicali шїй apponunt:

бла-

глꙋбшїй а глꙋбокый, далшїй а далекый, ширшїй а широкый, жестшїй а жестокый.

Sic крѣпшїй et крѣпльшїй а крѣпкый pro крѣплїй, тоншїй а тонкый, сладшїй, et слаждшїй а сладкый, кратшїй а краткый, кротшїй а кроткый, тяжшїй (olim et тяжїй) а тяжкый, quae tamen, mutato к in ч, etiam tertio modo formari solent: глꙋбочайшїй, далечайшїй, широчайшїй, жесточайшїй, легчайшїй а легкый.

3) ѣйшїй; айшїй vero post ж, ш, ч.

ѣйшїй: первѣйшїй, сꙋгꙋбѣйшїй, юнѣйшїй а юн; praesertim si terminationem ный praecedat consonans: славнѣйшїй, силнѣйшїй, честнѣйшїй; малѣйшїй, бѣлѣйшїй, мꙋдрѣйшїй лютѣйшїй.

айшїй: младжайшїй а младый, нижайшїй а низкый vel potius а ниже, ближайшїй а ближе, оубожайшїй ab оубогый, множайшїй а многый, блажайшїй а благый, дражайшїй а драгый; тишайшїй а тихый, ветшайшїй а ветхый, крѣпчайшїй а крѣпкый, величайшїй а великый, горчайшїй а горькый, сладчайшїй а сладкый. Resecto шїй desinunt quaedam in ай: множай. Hinc Adverbia seu Neutra множае, дражае; крѣпчае, жесточае, легчае, quamvis et neutra terminatione in ше suppleantur: далечайше.

чайшє. Tribuunt autem Grammatici etiam terminationem fem. ши Adverbiis: скорѣйши, крѣпчайши. Prov. 22, 1. изволенѣйши.

In quibusdam libris, iis nimirum qui a Polono-Russis recogniti sunt, subinde comparativis болє, нижє, вышє, блѧщє et aliis more Polonorum и in fine affigitur: болєи, нижєи, вышєи, блѧщєи, quod minime probandum. 3 Esdrae 8, 20. plane legebatur olim найвышшєй (лѣра), quod in Mosquensi prima in найвышши (ob praecedens очи) mutatum est; in correcta vero Vulgatae verba *in superna* redduntur на вышнаѧ. In formula пречистѣи рѹцѣ твои, purissimae manus tuae, terminatio ѣи est Dualis femininus Comparativi seu Superlativi пречистѣй, a fem. sing. пречистѣа pro пречистѣйши.

§. 40. Superlativus suppletur productioribus Comparativis in ѣйшїй et айшїй. Aequivalent enim Comparativi absolute sumti Superlativis, ita ut omnibus major, melior, censeatur maximus, optimus. Errant itaque Grammatici, qui terminationes longiores Comparativorum Superlativis propriam esse docuere, ita ut мѹдршїй, свѧтшїй, чистшїй a мѹдрѣйшїй, свѧтѣйшїи, чистѣйшїй gradu distinguerent et breviores Comparativos, longiores vero Superlativos appellarent, cum potius dicendum fuerit, Comparativis, praecipue productioribus, sensum tribui absolutum et hos pro Superlativis aliarum linguarum usurpari. Soletque iis ad indicandum summum gradum nume-

rale

tale все (πάνυ) aut praepositio пре (prae, per) aut utrumque praefigi: премилостивѣйшїй, преосвященнѣйшїй, всемилостивѣйшїй, всепреблагословеннѣйшїй.
Comparativus паче exigit particulam най: найпаче, quod in Psalmis graeco ἐπιπλεῖον, amplius, alibi et superlativo μάλιςα, maxime, respondet.

Hodie in plurimis dialectis slavicis ope particulae най, Comparativis praefixae, Superlativus formatur. Apud Serbos наймудрїи, наймудрїа, наймудрїе. Bohemi най nunc ut ней pronunciant et scribunt: нейлепшїй optimus; Carnioli най etiam in нар mutant. Croatarum найвекшїй, maximus, iis est et нарвечїй et найвекшїй.

Caput V.

De Numeralibus.

§. 41.

E Numeralibus cardinales numeri, si quatuor primos excipias, formam Substantivorum, ordinales vero omnes Adjectivorum formam referunt.

Numeri cardinales.

Simplices:	Compositi: a.	b.
1 єдин.	11 єдинонадесять	- - - -
2 два.	12 дванадесять.	20 двадесять.
3 три.	13 тринадесять.	30 тридесять.

4

4 четыри.	14 четыринадесѧть.	40 четыридесѧть.
5 пѧть.	15 пѧтьнадесѧть.	50 пѧтьдесѧть.
6 шесть.	16 шестьнадесѧть.	60 шестьдесѧть.
7 седмь.	17 седмьнадесѧть.	70 седмьдесѧть.
8 осмь.	18 осмьнадесѧть.	80 осмьдесѧть.
9 девѧть.	19 девѧтьнадесѧт.	90 девѧтьдесѧть.

10 десѧть. 100 сто. 1000 тысȣща (R. тысѧща). 10000 тма μυριάς. Adde пол semis, dimidium.

§. 42. єдин, єдина, єдино, a єд ope ин formatum est. два, duo, et оба, ambo, dualis numeri sunt, quorum femininum et neutrum двѣ, обѣ. трїє et четырїє sunt masculina, три, четыри fem. et neutra. пѧть, шесть ope ть, девѧть, десѧть ope ѧть, седмь, осмь ope мь formata videntur, referuntque formam femininorum. сто est neutrum, cujus Dualis est стѣ: двѣ стѣ (Exod. 30, 23. atque alibi Russ. двѣсти in correcta editione); Pluralis ста: три ста. тысȣща fem. e Goth. Thusund ortum est, cui Russi suum тысѧща in editis libris substituerunt. тма fem. et tenebras et μυριάδας (decem millia) significat.

Antiqua versio, licet et haec a Russis recognita fuerit, legit Gen. 24, 60. бȣди въ тысȣщи тем, esto in millia myriadum γίνου εἰς χιλιάδας μυριάδων, nunc в тысѧщы.

Non solum in codd. Serbicis тысȣща pro тысѧща librorum editorum legitur, sed etiam in ipsa edi-

tione Ostrogiensi, in alis adhuo locis antiquior haec forma intacta mansit. Job. 33, 23. тыс8щ, Eccles. 7, 29. ѿ тыс8щи, Sir. 16, 3. тыс8щѧ, 39, 14. тыс8щи, Ezech. 48, 8. пѧти тыс8щ, 2 Macch. 8, 34. тыс8щѧ, Marc. 5, 13. двѣ тыс8щи, inde тыс8щник Joh. 18, 12. тыс8щ olim masc. fuisse Boh. tisjc et Pol. tysiąc et e libro Job citatus locus firmare videtur.

§. 43. In numeris ab 11 usque 19, qui interponendo на ex unitatibus et decade componuntur, десѧте pro десѧть frequenter usurpatur: двонадесѧте. єдиннадесѧть, eliso o, pro єдинонадесѧть non solum apud Smotriskium et in libris glagoliticis, sed etiam in Ostrog. editione Ezech. 40, 29. reperias. Legitur enim ibidem єдинъ надесѧте степень pro hodierno десѧтїю степенми. обанадесѧть, duodecim, in Evangeliis frequentius occurrit, quam двадесѧть. Immo in Mss. etiam iis in locis обанадесѧте scriptum observavi, in quibus nunc дванадесѧте habetur. In compositis sine на ad exprimendas decades lene ь ab editoribus fere negligi solet. Hinc двадесѧтъ pro двадесѧть, пѧтдесѧтъ et пѧтьдесѧтъ pro пѧтьдесѧть, шестдесѧтъ pro шестьдесѧть impressa reperies. Pro девѧтьдесѧть nonaginta Matth. 18, 12. in Ostrogiensi Bibliorum editione et novissima Petropolitana an. 1816 legitur девѧтьдесѧтъ, in Nov. Test. Kiov. 1732 девѧтдесѧть; at in scribendo, qui ibidem sequitur, numero simplici девѧть omnes conveniunt.

§. 44.

§. 44. Numeri ordinales Adjectivorum definita terminatione gaudent:

первый primus,		кдиный-надесать	11mus
вторый secundus,		вторый-надесать	12us
третїй tertius,		третїй-надесать	13us
четвертый quartus,		четревтый-надесать	14us
патый quintus,		патый-надесать	15us
шестый sextus,		шестый-надесать	16us
седмый septimus,		седмый-надесать	17us
осмый octavus,		осмый-надесать	18us
деватый nonus,		деватый-надесать	19us
десатый decimus,		двадесатый	20us

Libri minus antiqui exhibent первый надесать pro кдиныйнадесать, sive кдиныйнадесате. Vide 1 Paral. 25, 18. At more Russico etiam единонадесатый, дванадесатый (Ostrogiensis editio plane дванадцатый), тринадесатый, четыренадесатый 1 Paral. 24, 12. 13. leguntur, verum a v. 14. continuantur патыйнадесать, шестыйнадесать etc. et v. 28-31 cum двадесать conjuncti cardinales simplices первый, вторый, третїй, четвертый denotant vigesimum, primum, secundum etc. Antiquiores formulae sunt первый между десатма, primus inter bis (seu duo) decem, i. e. vicesimus primus, четвертый между десатма vicesimus quartus, седмое между десатма лѣто vicesimus septimus annus.

At седмое десать лѣто est septuagesimus annus. In Compositis enim uni solum numero terminatio ый adnecti solet.

Ordinales numeros, primis quatuor exceptis, a cardinalibus derivari sat clarum est; первый vero est a пре ope вый (uti lat. primus a prae, pri, graec. πρωτος a προ) formatum. вторый contractum videtur ex двaторый, quod est a два et formativis т-ор, uti graec. δεύτερος a δύο. третїй a тре pro трое, ope тїй, четвертый a четверо ope тый deducitur.

45. A два, оба, три, collectivi numeri ope ой formantur: двой, двоа, двое; обой, обоа, обое; трой, троа, трое. A четыри vero четверо, mutato ы in в, a пать et sequentibus ope affixi еро: патеро, шестеро, седмеро etc. Ab his iterum abstracta ope ица: двоица, троица, четверица, седмерица etc. дващи, трищи, uti et два краты etc. vide inter Adverbia. A сто formatur сотый (Boh. стый) in compositis двѹсотый, трисотый, et сотный in четверосотный, шестьсотный; a тысѹща (тысаща) тысѹщный (тысащный). A весь est всак quilibet, ope ак, a трое vero троакый, ope ак, акый, a всак iterum всаческ, ope еск formatum. Multiplicativi numeri сѹгѹбый, трегѹбый compositi sunt ex сѹ cum, тре et radice гѹб. два два, uti apud Graecos δύο δύο, sunt bini, оба ambo.

Tria genera cardinalis numerus єдин in singulari et plurali distinguit. Sic et весь, вса, все, omnis,

nis, sed два et оба, три, четыри nonnisi duo: два, оба est dualis masculinorum, двѣ, обѣ fem. et neutrorum. трїе, четырїе est masculinorum, три, четыри femininorum et neutrorum. Russis четыре pro utroque genere valet. Vide Declinationes. пать et sequentes numeri cardinales, uti collectiva патеро, шестеро, седмеро, etc. Substantivorum vices gerunt. Hinc пать лѣт, шесть тысѹщ, патеро телат. Vide Syntaxim.

Caput VI.

De Pronomine.

§. 46.

Pronominum stamina.

Pronomina primitiva, staminibus syllabarum radicalium sequentibus constant:

1) и, ва, вѣ, вы, мы et ны, тъ, ты, (с), сь, че, к.

2) ов, он, ин, аз, сам.

3) ист, дрѹг.

§. 47. Ex his Personalia sunt: аз ego, ты tu, он ille (pro и). In Plurali мы nos (ἡμεῖς), ны nos (ἡμᾶς), вы vos, они illi. In Duali ва m. et вѣ f. nos. Pronominis и duntaxat casus obliqui in usu sunt: Accus. Sing. m. й, f. ю, n. е seu є. Plural. я seu а. Reliquos casus vide in Declinationibus. Ab и or-

ortum est Relativum иже qui. Reciprocum (c) caret recto, sed Accus. сѧ, себе, Dat. си, себѣ, Instrum. собою, singulari et plurali numero exprimendo usurpantur. Interrogativum к augetur determinativo то: кто quis. че vero aut то aut со assumit: что, чесо quid, in Mstis etiam чьсо.

§. 48. Determinativa et demonstrativa pronomina тъ et сь duplici terminatione, indefinita seu communi, et definita seu emphatica, gaudent:

тъ, та, то : той, тая, тое.
сь, си, се : сїй, сїя, сїе.

Alia amant ъій, ая, ое, uti об, он, сам:

об, оба, обо : объій, обая, обое.
сам, сама, само : самъій, самая, самое.
он, она, оно : онъій, оная, оное.

Sic et ин, alius, et дрѹг, alter, (in formulis дрѹгдрѹга; дрѹгдрѹгѹ) Adjectivorum formam definitam referunt: иный, дрѹгый.

§. 49. Aucta a fine affixis encliticis же, жде, ждо sunt: Relativum иже, яже, еже, qui, quae, quod; Demonstrativum тъжде, et тойжде, тажже et тажде (таже), тожде (тоже), idem, eadem, idem. Numerale кождо, pro antiquo къждо, quilibet; hinc кождо их quilibet eorum. Sed et кдинкождо unusquisque, et кыйждо (койждо), каяждо, коеждо in usu sunt.

In

In Ostrogiensi editione Ezech. 47, 12. reddita sunt Vulgatae verba *per singulos menses* на коꙗждыи мѣсяц. Multis enim in locis Ezechielis textus antiquus ab homine Polono-Russo secundum Vulgatam recognitus et refictus fuit. At alibi коꙗждыи nusquam legitur. Apoc. 22, 2. на кїиждо мѣсяц respondet graeco κατὰ μῆνα ἕκαστον. Russ. Pol. Boh. nunc каждыи pro кыиждо.

§. 50. Possessiva ope formativarum a primitivis derivantur, suntque Adjectiva pronominalia, uti et alia quaedam. Formantur autem affigendo ь, ой, ꙑй, їй, ов seu ев, от-ор seu ет-ер, ак et ик. Et quidem

a нас :	нашь,	наша,	наше,	noster.
- вас :	вашь,	ваша,	ваше,	vester.
- м :	мой,	моꙗ,	моѥ,	meus.
- ты :	твой,	твоꙗ,	твоѥ,	tuus,
- с :	свой,	своꙗ,	своѥ,	suus,
- к :	кꙑй,	каꙗ,	коѥ,	quis.
- че :	чїй,	чїꙗ,	чїѥ,	cujus.

Ope ов formata sunt ꙗков, таков, каков. Sic et кгов a кго, тогов a того; сицев, сицева, сицево a сице.

Ope от-ор: которыи, olim et котерыи, qui, a к (кто); ктер, ктера, ктеро aliquis, ab и, quod hic ob affixa in к mutatum est (cf. кго, кму cum и).

Ope ак: ꙗк, ꙗкыи qualis, ab и; так: такыи talis, a т; как: какыи qualis, a к.

Ope

Оре ик: каик, толик, селик, колик ab и, т, сь, к, interposito tamen л. Ab iisdem staminibus и, т, сь, к formantur etiam Adverbia амѡ (тмо), тамѡ, семѡ, камѡ, оре мо.

§. 51. Quibus particula нѣ particulariter affirmans, et negativa ни praefiguntur, composita sunt: нѣкто, нѣкый aliquis, нѣчто aliquid. ник то, никтоже, никый nullus, ничто, ничесо, ничесоже nihil, ничїй nullius, ad nullum pertinens. Adde онсїй, a quo abstractum онсица, ὁ δεῖνα quidam. єдинкождо, ниєдин, ктолибо, чтолибо, conjunctim scribi solent, licet vere composita non sint. Post тождє sequi solet исто: тождє исто idem ipsum.

Affixa verborum personalia sunt aut obsoleta aut adhucdum usitata Pronomina, quae videsis capite sequenti.

Caput VII.

De Verbo.

§. 52.

Thema Verbi.

Verbi etymon primum, ac proinde thema omnium Temporum et Modorum, constituit syllaba radicalis nuda, quae nulla adhuc servili litera a fine aucta sit. Itaque Futuri дам, Infinitivi дати, Praesentis даю, Imperativi дай, Infinitivi даяти, Participiorum activi дал, et passivi дан, thema est

syl-

syllaba да, dedit, Praeteritum simplex tertiae personae Indicativi. Ab omnibus igitur Verbi syllabis radicalibus, quae vocali terminantur, facile et Praesens et Infinitivus formari potest, affigendo Praeterito simplici ю vel ти.

зна, Praes. зна-ю, Inf. зна-ти noscere.
гни, гни-ю, гни-ти putrescere.
кры, кры-ю, кры-ти tegere.

§. 53. In iis vero, quorum syllaba radicalis consona finitur, uti sunt вѣдѹ, падѹ, вѣзѹ, стрегѹ, тѣкѹ, влѣкѹ et alia multa in ѹ, Praeteritum Gerundivi, nimirum вѣд, пад, вѣз, стрег, тѣк, влѣк thema primum constituit, a quo Praeteritum Indicativi formatur affigendo vocalem ѣ (in prima persona охъ): вѣд: вѣдѣ, вѣдохъ; пад: падѣ, падохъ etc. Aliae Verborum formae in Praeterito vocales ѣ, и, а affigunt. Sed cum Lexica slavica non prostent, in quibus Praeterita simplicia ceu themata exhibeantur, maluerunt Grammatici Praesens pro themate assumere, et ab hujus prima persona Praeteritum deducere. Sensit tamen jam Meletius Smotriski difficultates in deducendo Praeterito secundae (nobis tertiae) Conjugationis a persona prima, quae ob ю affixum mutationem transformabilium subire solet, ideoque illud a persona secunda formandum praecepit. Vidit omnino гласи (гласихъ) a гласиши, resecto nimirum ши, deduci ap-

aptius, quam a гладю ob mutationem radicalis consonae c in ш. Monuit tamen hoc in loco irregularia multa et varia, de quibus alibi brevi agendum sit, vigilem curam exigere. Atque hac ratione difficultates in formatione Praeteriti a solo Praesenti obvias subterfugit potius, quam solvit; impar omnino et ille et alii huic labori, ob formarum Verbi diversitatem nondum sat clare observatam ac distincte explicatam. Nobis igitur in iis saltem formis, in quibus ob affixum ю primae personae finales consonae transformantur, Praeteritum simplex aut Infinitivus, utpote intuitu characteristicae vocalis tempora analoga, pro themate ipso valebit.

Formae Verborum.

§. 54. Verborum formae, a quibus non solum significatus ratione actionis, sive tempore definito absolutae, sive tempore indefinito continuatae aut etiam iteratae, sed etiam Futuri et Praesentis clarior notio dependet, variae sunt. Earum simplicissima seu

Prima comprehendit ea Verba, quae nullam characteristicam vocalem ante ти Infinitivi habent. Suntque eorum duo genera.

a) Eorum quorum syllaba radicis vocali terminatur, uti пи-ти; да-ти; би-ти; ви-ти, пѣ-ти, мы-ти, чу-ти.

b)

b) Eorum, quorum radix consona terminatur: пас-ти, нес-ти, рас-ти (pro растти), Praesens пасꙋ, несꙋ, растꙋ.

Secunda complectitur ea Verba, quae in Praesenti (seu Futuro) нꙋ, in Inf. нꙋти syllabae radicali affigunt: дꙋ-нꙋ, ста-нꙋ. Habentque plerumque etiam praefixas praepositiones: поманꙋ, изринꙋ, изсꙋнꙋ, прозабнꙋ, оужаснꙋ etc.

Tertia eorum est, quae characteristicam ѣ syllabae radicali affigendo Praeteritum, et huic demum addito ти Infinitivum formant: разꙋм-ѣ: разꙋм-ѣти а разꙋм; повелѣ: повелѣти; видѣ: видѣти; гладѣ: гладѣти; стыдѣся: стыдѣтися. Quaedam tamen а pro ѣ amant, uti стоати, контися, держати, слышати.

Quarta eorum, quae characteristica и gaudent, uti таи: таити; кои: коити; гиби: гибити; преломи: преломити; клони: клонити; сꙋди: сꙋдити; хыти: хытити.

Quinta eorum, quae characteristica а aut ѧ gaudent: сїѧ: сїѧти; гнѣватися, зовати, копати, глѧдати.

Sexta demum eorum, quae characteristica ова aucta sunt: кꙋп-ова: кꙋп-овати, мил-овати, рад-оватися.

Verba formae primae.

§. 55. Praesens seu Futurum - ꙋ,
post vocales - ю,
Infinitivus - ти.

(A) Praes. - ю, Infin. - ти, praecedente vocali,

(Conjugatio I. Paradigma A.)

Praes.	Praet.	Infin.	
бїю,	би,	бити	caedere.
пїю,	пи,	пити	bibere.
пою,	пѣ,	пѣти	canere.
вырю,	вы,	выти	ululare.
мыю,	мы,	мыти	lavare.
чꙋю,	чꙋ,	чꙋти	sentire.

Huc refer et рыю, тыю, обꙋю; composita почїю, ѡбꙋю, изꙋю. Porro знаю, знати; смѣю, смѣти audere; тлѣю, тлѣти; грѣю, грѣти, брѣю, брити tondere, вопїю, вопити; гнїю, гнити; крыю, крыти; строю, строити.

Haec, cum eorum syllaba radicalis in vocalem desinat, in Praeterito characteristica vocali a fine non augentur. Ea tamen, quibus continuata actio designatur, characteristicam quintae formae (а) affigunt:

вѣю,	вѣѧ,	вѣати	flare.
лїю,	лїѧ,	лїати	fundere.

Sic

Sic лаю: лаѧти; ѿрѣю, дѣю (ѡдѣю, надѣюсѧ); даю: даѧти; таю: таѧти; зѣю: зїѧти; сѣю: сѣѧти; чаю; каюсѧ: каѧтисѧ. Porro спѣю, смѣюсѧ, блаюсѧ, блею, грѣю, въстаю: въстаѧти. (коюсѧ et стою vide sub forma tertia).

Composita autem actionis momentaneae characteristicam ѧ non affigunt. Hinc воздѣ, задѣ, придѣ a дѣю, возврѣ a врѣю.

Quorum vocalis radicalis est ȣ, resolvunt ȣ in ова (ева), formam sextam aemulando:

a) кȣю, кова, ковати cudere.
(кȣ) (кȣти)

Sic снȣю, ѡснȣю: ѡсновати; плȣю: пловати.

b) блюю, блева: блевати vomere.
(блю) (блюти)

Sic etiam плюю, ѡплюю: ѡплевати, et плѣвати conspuere; клюю: клевати pro клюти.

Anomala formatio.

§. 56. Verba quaedam hujus formae, quorum syllaba radicalis in ѧ desinit, assumunt, rejecta vocali radicis, нȣ pro ю in Praesenti, formam secundam aemulando:

пнȣ	a	пѧ :	пѧти	tendere.
тнȣ	-	тѧ :	тѧти	secare.
жнȣ	-	жѧ :	жѧти	metere.
почнȣ	-	почѧ :	почѧти	incipere.

Adde

Adde клєнꙋсѧ (клнꙋсѧ) a кла: клати jurare, Futurum станꙋ a ста: стати stare. мꙋ pro нꙋ affigunt имꙋ a ıа: ıати capere, et жмꙋ a жа: жати liquorem exprimere.

Alia amant in Praesenti seu Futuro вꙋ pro ю:

живꙋ a жи : жити vivere.

плѣвꙋ a плѣ : плѣти evellere.

Sic пловꙋ et плывꙋ pro плꙋю, словꙋ et слывꙋ pro слꙋю, ѡсновꙋ pro ѡснꙋю.

Alia дꙋ pro ю:

Praes. идꙋ ab (и) : ити ire.

Fut. бꙋдꙋ a бы : быти esse.

Adde ѡдєждꙋ pro ѡдѣю, надєждꙋсѧ pro надѣюсѧ, задєждꙋ (задєжꙋ) pro задѣю. A шє est inusitatum шєдꙋ, a quo tamen Gerundivum шєд et Participium activum шєл, шла, шло vigent. дати format Futurum unitatis ope м: дам. Sed tertia plur. дадꙋт (дадат), Imperativus даждь (pro дади) formata sunt ab inusitato дадꙋ.

§. 57.

(B) Praes. - ꙋ, Praet. - є, оу, Inf. - ти, post radicales consonas в, п; д, т; з, с; г, х, к.

(Conjugatio II. Paradigma C).

Post в, п, post quas inseri solet с ante ти Infinitivi:

грєбꙋ, грєбє : грєбоу, грєбсти.

(погрєсти).

Sic

Sic почерпѫ: почерпсти; сопѫ: сопсти; тепѫ: тепсти, (et тепати). Adde Russ. скребѫ: скребсти, Serb. кебем: кебсти; зебем: зебсти (Boh. забсти); дѫбем: дѫбсти (Carn. долбем, долбсти); скѫбем: скѫбсти, Carn. хропем: хропсти.

Post д, т, quae mutantur ante ти in с:

веде, веде: ведох, вести ducere.

Sic водѫ: вости; падѫ: пасти; сѧдѫ: сѣде, сѣсти; гѫдѫ: гѫсти. Porro бладѫ, блюдѫ, кладѫ, бредѫ, прадѫ, кradѫ. Adde defectivum градѫ quoad Praesens.

плетѫ, плете: плетох, плести plectere.

Similiter матѫ, метѫ (мѣтѫ); futura шбрѣтѫ, срѣтѫ, ab inusitato рѣтѫ; чтѫ: чести; цвѣтѫ, гнетѫ (гнѣтѫ), растѫ: расти.

Post з, с, mutato з in с ante ти:

везѫ, везе: везох, вести vehere.

Sic лѣзѫ: лѣзти et лѣсти, defectivum вонзѫ: вонзе а нзѫ; шверзѫ: шверсти; грызѫ: грысти.

пасѫ, пасе: пасох, пасти pascere.

Similiter несѫ, трасѫ, et compositum спасѫ: спасти salvum facere.

Post г, х, к, mutatis gutturalibus ante е Praeteriti in analogas, et transformatis гт, хт, кт ante и Infinitivi in щ:

могѫ, може: могох, мощи posse.

вьрхѫ, вьрше: вьрхох, вьрщи triturare.

Sic

Sic лагꙋ, лѧже: лѧгоꙋ; лѧщи; сагꙋ; жгꙋ (жегꙋ), жжже: жегоꙋ, жещи; вргꙋ, врещи; брегꙋ, прагꙋ, стргꙋ, стригꙋ. Adde бѣгꙋ quoad primam personam et Inf. бѣщи, currere, apud Smotriskium бѣчи, Russice, non Slavice. Confer sub forma tertia бѣжати.

пекꙋ, пече: пекоꙋ, пещи pinsere.

Similiter reflexivum пекꙋсѧ; рѣкꙋ, рѣче: рѣкоꙋ (рѣꙋ); сллкꙋ, наллкꙋ, текꙋ, сѣкꙋ, влекꙋ. Adde ѳолкꙋ: толщи, à quo толкнꙋ formae secundae.

§. 58. Verba hujus formae, quorum syllaba radicalis consonis в, р, finitur, et pauca alia, amant characteristicam а in Praeterito et ante ти Infinitivi, formam quintam aemulando:

ревꙋ,	рва,	рвати.
зовꙋ,	зва,	звати.
жвꙋ,	жва,	жвати.
берꙋ,	бра,	брати.
перꙋ,	пра,	прати.
дерꙋ,	дра,	драти.
серꙋ,	сра,	срати.

Adde женꙋ, гна, гнати. Etiam post д, с, г, к, si immediate aliae consonae nulla vocali interposita praecedant, characteristica а locum habet:

ждꙋ,	жда,	ждати	exspectare.
сѧсꙋ,	сѧса,	сѧсати	sugere.

Sic

Sic лгꙋ: лгати ткꙋ: ткати texere, a quo differt ткнꙋ formae secundae. Praesens лжю (лжꙋ) a лгати, uti слю a слати, стелю a стлати, колю a клати, ржю (ржꙋ) a ржати refer ad formam quintam.

§. 59. Quaedam tamen post р postulant characteristicam tertiae formae saltem in Infinitivo:

мрꙋ : мрѣти; понрꙋ : понрѣти.
трꙋ : трѣти; пожрꙋ : пожрѣти.
прострꙋ : простреѣти.

Horum Praeterita inter primam et tertiam formam fere nutant. Hinc оумре: оумрох et оумрѣ: оумрѣх. Addere possis прюсѧ : прѣтисѧ, мелю: млѣти. Sed Verba in ю, Infin. ѣти, uti мнιю, зрю, вдю et alia omnia, quae Conjugationis tertiae Paradigma E. sequuntur, ad tertiam formam referenda sunt.

Anomala in мь:

ꙗмь, ꙗсти edere, a ꙗд.
вѣмь, (вѣсти) scire, a вѣд, вѣдѣти
кемь (pro кеми), a ке.

§. 60. Complectitur vero forma prima Neutra et Activa. Transeunt autem neutra in Factitiva vel ope praepositionum (номогꙋ juvo a могꙋ possum) vel induendo formam quartam (растити crescere facere, власы растити capillos alere, a растꙋ cres

co). Notandum etiam, cum ejusdem originis (radicis) Verba plures induere formas soleant, formam quorundam primam exolevisse. Sic бѣгꙋ, бѣщи personas alias (бѣжиши, бѣжит) a forma tertia бѣжати mutuatur, ejusque composita побѣгнꙋ, прибѣгнꙋ formam secundam induerunt. A владꙋ, власти magis jam usitatae sunt formae владѣти, et владати in composito обладати. Non igitur miraberis conjugationem irregularem Verbi имамь e tribus congestam formis, nimirum ex имꙋ prima, имѣти tertia, имати quinta.

Verba formae secundae.

§. 61. Praes. Fut. - нꙋ, Praet. - нꙋ, нꙋх.
Inf. - нꙋти. - е, ох.

(Conjugatio II. Paradigma D.)

Quoad Praesens e forma prima huc pertinent имꙋ, жмꙋ, пнꙋ, тнꙋ, жнꙋ, почнꙋ (начнꙋ, зачнꙋ), Fut. станꙋ. Ex integro vero huc spectant дмꙋ, дмꙋти (pro дꙋнꙋ, дꙋнꙋти), мнꙋ, мнꙋти (olim et мати), et omnia alia in нꙋ, нꙋти, licet eorum non pauca characteristicam Praeteriti е, ох a forma prima repetant, unde et formarum istarum primae et secundae summa affinitas liquet. Habet autem нꙋ locum post vocales, et consonas б, п; м, н; д, т; з, с; г, х, к.

Post

Post vocales: винꙋ (повинꙋ, ѡбинꙋ), поманꙋ, поманꙋ, минꙋ, изринꙋ (ѡтринꙋ), зѣнꙋ, сꙋнꙋ (изсꙋнꙋ), канꙋ (оуканꙋ), кынꙋ, воспланꙋся плынꙋ, плюнꙋ. Haec a Verbis formae primae assumto нꙋ pro ю orta sunt: винꙋ pro вїю, минꙋ pro мїю. Praet. винꙋ, винꙋх, поманꙋ, поманꙋх.

Post в, п: гыбнꙋ (погыбнꙋ), Praet. погыбе: погыбох, прозябнꙋ, прозябе, оуглѣбнꙋ, сдолбнꙋ, прилпнꙋ: прилпе, истопнꙋ, оуспнꙋ: оуспе obdormivit.

Post м, н: мнꙋ, Praet. мнꙋ: мнꙋх; потонꙋ, оуснꙋ a сон.

Post д, т: оуванꙋ (оувяднꙋ): оуваде; возбнꙋ compositum a воз et вднꙋ), спаднꙋ; метнꙋ, тꙋтнꙋ, свѣнꙋ (свѣтнꙋ), блеснꙋ (блестнꙋ), взпрянꙋ (взпряднꙋ): взпряде evigilavit.

Post з, с: оувязнꙋ: оувязе, изчезнꙋ, гонзнꙋ, поползнꙋ, измолзнꙋ, дерзнꙋ; оужаснꙋся: оужасеся, оугаснꙋ, коснꙋся, плеснꙋ (плескнꙋ), покроснꙋ, треснꙋ; возкреснꙋ: возкресе resurrexit.

Post г, х, к: гнꙋ (разгнꙋ), прибѣгнꙋ: прибѣже: прибѣгох, мгнꙋ, ѿрыгнꙋ, стягнꙋ, сягнꙋ; двигнꙋ (подвигнꙋ), воспрягнꙋ, постигнꙋ: постиже: постигох, проторгнꙋ: проторже; пхнꙋ (сопхнꙋ), дхнꙋ (воздохнꙋ), издхнꙋ: издше, потꙋхнꙋ, изсхнꙋ: изсше: изсхох et изсхнꙋ: изсхнꙋх. навыкнꙋ, мкнꙋ (измкнꙋ: измче: измкох), промкнꙋся, намокнꙋ, оумякнꙋ, изникнꙋ, приникнꙋ, потк-

нѹ: потче: потко҄х, изсакнѹ, оуспѣкнѹ; оумолкнѹ, возкликнѹ, померкнѹ: померче, толкнѹ.

§. 62. Utuntur hac forma Slavi praecipue in Verbis compositis ad Futura unitatis (actionis momentaneae, determinato tempore definitae) formanda, quorum Praesens ex aliis formis, plerumque ab Iterativis quintae, petendum est. Futuri дерзнѹ Praesens дерзаю a дерзати formatur; оуснѹ petit Praesens сплю a спати, возбнѹ Praesens бдю a бдѣти, помолкнѹ Praesens молчѹ a молчати. Aliorum Compositorum, uti спаднѹ, побѣгнѹ etc. themata simplicia formae primae падѹ, бѣгѹ Praesens exhibent. Ipsa etiam Praeterita погыбе, оуглѣбе, изниче indicio sunt, formas погыбѹ, оуглѣбѹ, изникѹ olim usitatas fuisse.

§. 63. Haec forma in нѹ complectitur Verba Activa et Neutra. Horum aliqua sunt inchoativa Futura a nominibus deducta, ut оуснѹ obdormiam a сон, вскыснѹ acescam a radice кыс, ѡслѣпнѹ obcoecabor a слѣп. Factitiva sub нѹ nulla comparent. Haec enim sub aliis formis sistuntur, ut ѡслѣпити obcoecare sub quarta, ѡслѣпати et ѡслѣплати sub quinta. Neutra tamen etiam hujus formae subinde vi praepositionum Factitiva fieri possunt. A поманѹти, meminisse, est воспоманѹти in memoriam revocare, suggerere.

Ver-

Verba formae tertiae.

§. 64.

a) Praet. - ѣ, Inf. - ѣти, Praes. - ю.
b) Praet. - а, Inf. - ати, Praes. - ю.
- а, - ати,
c) Praet. - ѣ, Inf. - ѣти, Praes. - ѣю.

(Typus (a) Conjugatio III. Paradigma E).
(Typus (b) Conjugatio I. quoad Praeteritum).
(Typus (c) Conjugatio I. quoad Praesens).

Derivata a thematibus priorum formarum sunt:

a) сѣдѣ, сѣдѣти, сѣждꙋ, a садꙋ.
b) стоа, стоати, стою, a стати.
лежа, лежати, лежꙋ, a лагꙋ.
c) имѣ, имѣти, имѣю, ab имꙋ.
владѣ, владѣти, владѣю, a владꙋ.

Anomali вѣмь tempora quaedam formae primae respondent, sed alia, uti Praet. вѣдѣ, et Inf. вѣдѣти, formae huic tertiae conformia sunt. бѣжати, бѣжа, retinet solum primam personam бѣгꙋ e forma prima. Nam бѣжиши, бѣжит et reliquae ad formam tertiam spectant. Suntque Verba hujus formae, si cum prioribus formis comparentur, non Singularia, sed Iterativa aut Continuativa, quibus actio indefinita longioris morae significatur. садꙋ ex. gr. primum sedendi actum (con-

(consido), сѣдѣти sessionis continuationem (sedere) denotat.

§. 65. Primitiva hujus formae plura sunt, et quidem typi primi (a) quorum Praet. et Infin. characteristica ѣ gaudent, Praesens vero in ю terminatur. Post в, б, п, м: скорбѣти: скорблю, кыпѣти, терпѣти: терплю, дымѣти, шꙋмѣти, гремѣти: гремлю, apud Smotriskium et гремю, absque л epenthetico, Polonorum more.

Post н, л, р: звенѣти: звеню, мнѣти; велѣти, колѣти, зрѣти: зрю, горѣти. Post д, т: видѣти: вижꙋ (вижꙋ), et composita ненавидѣти, завидѣти, ѡбидѣти; вѣдѣти, повѣдѣти, бдѣти: бдю, снабдѣти: снабждꙋ (снабжꙋ), смердѣти, гладѣти, стыдѣтисѧ; питѣти (olim pro питати), летѣти; хотѣти: хощꙋ, вертѣти: верщꙋ, (apud Smotriskium et верчꙋ Russorum more). Post с: висѣти: вишꙋ pro вишю. Anomalum сплю: спиши, спит in Praet. et Infin. amat а formae quartae: спа: спати.

Verba typi secundi (b) a prioribus in eo differunt, quod pro ѣ postulent а post vocales et post ж, ш, ч: боѧтисѧ: боюсѧ, боишисѧ; держати: держꙋ (pro держати: держю), дрожати; слышати; слышꙋ; пищати, трещати; звꙋчати, молчати, ворчати, кричати: кричꙋ. Sic кончати a конец.

Ver

Verba typi tertii (c) Inchoativa sunt, exiguntque in Praesenti ѣю. Primitiva: говѣти: говѣю, желѣти: желѣю (Exod. 21, 22. in antiqua editione желѣдвою да жьлѣдет pro желѣет), вождел ѣти, хотѣти: хотѣю. Adde composita ѡдолѣю, ѡскѹдѣю, ѡмѹтѣю. E forma prima huc referri possint блею, тлѣю, врѣю, зрѣю maturesco.

Inchoativorum in ѣю, a Nominibus, maxime ab Adjectivis derivatorum ingens est numerus: ѡмертвѣю a мертв, ѡслабѣю, разслабѣю a слаб, оукрѣпѣю a крѣпок, оумѣю ab оум, разѹмѣю a разѹм, ѡнѣмѣти a нѣм, ѡхромѣю a хром, ѡтемнѣти a темен, оутѣснѣти a тѣсен, дебелѣти a дебел, цѣлѣти a цѣл, довлѣти: довлѣю, a до et волл; старѣти a стар, ѡсирѣти a сир, смѣдѣти a смѣд. погордѣти a горд, богатѣти a богат; печатлѣти a печать, ѡсѹетѣти a сѹета, ѡкрилатѣти a крилат, ѡтаготѣти a тагота, ѡпѹстѣти a пѹст, ѡжестѣти a жесток, гѹстѣти a гѹст, разтолстѣти a толст; оубозѣти ab оубог, ѡнизѣти a низ, ѡмерзѣти a мерзок.

Factitiva sub hac forma non alia reperire licet, quam ea, quae vi praepositionum talia fiunt: повѣдѣти notum facere, narrare, a вѣдѣти scire; повелѣти jubere, a велѣти velle; снабдѣти servare, observare, curare, a с, на, et бдѣти vigilare. скорбѣти, цѣлѣти neutra sunt,

quae

quae si formam quartam induant, activa significatione gaudent: скорбити, цѣлити. Eadem ratione differunt тлѣти: тлѣю et тлити: тлю.

Verba formae quartae.

§. 66.

Praet. - и, Inf. - ити, Praes. - ю.

(Conjugatio III. Paradigma F.)

Huc spectant Iterativa (a Verbis formae primae derivata:

гонити pellere, a женѹ, гнати.

ѩздити } vehi, a ѩдѹ, кдѹ.
кздити }

водити ducere, a ведѹ.

ходити ire, a шедѹ.

возити vehere, a везѹ.

носити ferre, a несѹ.

His adde зорити, презорити a зрѣти.

Factitiva aut immediate, aut mediante Substantivo a prioribus formis deducta, aut saltem iis respondentia:

поити, напоити, potum praebere, a пити.

коити, покоити, pacare, a почїю.

строити a стрѹ; избавити ab избыти.

словити (благословити) a словѹ, слѹю.

плавити a пловѹ, плѹю; ставити a став.

гѹбити a гыбнѹ, разграбити a гребѹ.

прилѣ-

прилѣпити а прилпнꙋ; оусniти а спати.
валити а влаюсѧ, волити а велѣти, палити а планꙋ.
варити coquere а врѣти, морити а мрѣти.
бꙋдити e somno excitare, а бдѣти.
растити, израстити, возрастити, а растꙋ.
вѣсити а висѣти, оужасити ab оужаснꙋти
садити plantare, а сѣдѣти, стꙋдити а стыднꙋ.
ложити, положити, а лежати, движити а двигнꙋ.
гасити а гаснꙋ, воскресити а воскреснꙋ.
мочити а мокнꙋ, точити а текꙋ.

Sic Activa скорбити, тлити, respondent Neutris скорбѣти, тлѣти, et intensivum поити, споити, conjungere, Verbo пати.

§. 67. Primitiva hujus formae censeri possunt sequentia, licet aliquorum compositorum simplicia in usu non sint:

роитисѧ, доити, таити, кроити.
ѧвити: ѧвлю, ловити, давити, дивитисѧ, молвити.
любити: люблю, потребити.
излꙋпити: излꙋплю, топити, изцѣпити, хопити, кꙋпити, кропити, стꙋпити.
ломити: ломлю, томити, глꙋмити, оустремитисѧ кормити.
мѣнити, ранити, чинити, хранити, клонити.
молити, дѣлити, оутолити, хꙋлити, хвалити.

раз-

разорити, варити, предварити praecedere, мѣрити, оударити, корити, кѹрити, творити, сварити, смотрити.

вадити: важдѹ, оубѣдити, побѣдити, пѹдити, мѹдити, нѹдити, родити, сѹдити, цѣдити, годитиса; блѹдити, плодити, вредити, трѹдити, градити, пощадити.

мѹтити: мѹщѹ, ротитиса, посѣтити, сытити, хытити, хватити, поглотити, братити, прѣтити, постити, пѹстити.

лазити, поразити: поражѹ, казити, грѹзити.

мѣсити: мѣшѹ, ωкѹсити, вкѹсити, просити.

§. 68. Utrum смѣжити, ѿрѣшити, приключити, aliaque in quibus literae ж, ш, ч praecedunt characteristicam и, ad primitiva referenda sint, dubitari possit. Literae enim г, х, к ante и in ж, ш, ч transformari solent. Est namque тѹжити а тѹга, множити а мног, слѹжити а слѹга etc. лишити а лих, тѣшити а тѣха, грѣшити а грѣх etc. оучити ab оука, мѹчити а мѹка, лѹчити а лѹк etc.

Similium a nominibus aliisque orationis partibus ortorum Denominativorum hujus formae exempla cumulare non vacat. Ex innumeris cape pauca: присвоити а свой, живити а жив, славити а слава, трѹбити а трѹба, оукрѣпити а крѣпок, посрамити а срам, женитиса а жена, цѣнити

ти

ти а цѣна, плѣнити а плѣн, полнити а полн, бранити а брань, малити а мал, оудалити а далє, вселити а село, цѣлити а цѣл, мыслити а мысль, вдворити а двор, смирити (смѣрити) а мир (мѣр); нерадити а рад, чꙋдитисѧ а чꙋдо, сладити а сладок, прохладити а хлад; свѣтити а свѣт, свѧтити а свѧт, прекратити а краток, кротити а кроток, возвѣстити а вѣсть, прелстити а лесть, гостити а гость, крестити а крест; ближитисѧ а близ, косити а коса, гласити а глас, красити а краса, ѡбличити а лице etc. etc. Hinc fieri potuit, ut quaedam ultra trium syllabarum mensuram excrescerent: изходатаити а ходатай, готовити а готов, сꙋпротивитисѧ а сꙋпротив, пособствити а пособство, оуничижити а ничтоже, eliso то.

Verba hujus formae fere mere Activa sunt, exceptis admodum paucis Neutris et Reflexivis.

Verba formae quintae.

§. 69.

a) Praet. - а, Inf. - ати, Praes. - аю, ю.
b) Praet. - ѧ, Inf. - ѧти, Praes. - ѧю.

(Conjugatio I. Paradigma A et B).

Typi primi characteristica est а solidum: играти: играю, орати: орю. Huc refer Primitiva numero pauca:

оуповати: оуповаю, sperare.

зовати: зоваю et зовлю, колебати: колеблю, agitare, movere.

сыпати: сыплю, капати: капаю, копати, кѹпатисѧ, хапати: хаплю.

дремати: дремлю.

стенати: стенѹ (стеню).

желати: желаю.

играти: играю, орати: орю.

рыдати, жадати: жаждѹ, страдати: страждѹ.

витати, питати, пытати, метати: мещѹ, пратати, блистати, ристати: рищѹ.

вѧзати: вѧжѹ, мазати: мажѹ, рѣзати: рѣжѹ, тѧзати: тѧжѹ, казати: кажѹ, лобзати: лобжѹ, Iterat. ѡблобизати: ѡблобизаю.

пѣсати: пишѹ, тесати: тешѹ, чесати: чешѹ, плѧсати: плѧшѹ.

рѹгатисѧ, стрѹгати: стрѹжѹ.

махати: машѹ, дыхати: дышѹ.

локати: лочѹ, рыкати: рычѹ, истѹкати, алкати: алчѹ, плакатисѧ: плачѹсѧ flere, плакати: плакаю abluere.

искати: ищѹ, пискати, ласкати.

Terminatio brevior ю actionem singularem, longior аю actionem continuatam aut iteratam plerumque designat. Utriusque autem terminationis

nis non nisi pauca capacia sunt. Quae breviorem ament, ex indiculo praemisso cognosces.

§. 70. Huc etiam spectant Iterativa, quorum themata jam in prioribus formis, praecipue in prima et secunda, occurrunt:

призываю а зовꙋ, плавати а пловꙋ.

погывати а погывнꙋ, разгывати а разгнꙋ, прозабати а прозабнꙋ.

оутопати аb оутопнꙋ, оусипати а спати, почерпати а почерпꙋ, стꙋпати а стꙋпити.

имати (имамь), et кмати: кмлю аb имꙋ, ламати а ломити, дымати а дмꙋ.

припинати а припнꙋ, поминати а поманꙋ, пожинати а пожнꙋ, починати а почнꙋ; заклинати а ·клєнꙋ et заклинаю а клнꙋ.

калати а колю, посылати а послю, постилати а стелю.

собирати а соберꙋ, шпирати аb шпрю, попирати а перꙋ, оумирати аb оумрꙋ, раздираю а дерꙋ, стирати а сꙿтрꙋ, простирати а прострꙋ, призирати а зрю, пожирати а пожрꙋ, погарати а горѣти.

ꙗдати а ꙗмь, снѣдати а снѣмь, вѣдати а вѣдѣти, повѣдати а повѣдѣти, оувадати аb оувлнꙋ (оувлднꙋ), прокадати а бодꙋ, падати а падꙋ, назидати, созидати: созиждꙋ а здати, шжидати а ждꙋ, просадати а садꙋ,

вла-

владати, ѡбладати а владꙋ, соблюдати а блюдꙋ, гладати а гладѣти, накладати а кладꙋ, воспрадати а воспрянꙋ.

ѡбрѣтати: ѡбрѣтаю, Fut. ѡбрящꙋ, ab ѡбрѣтꙋ, читати а чтꙋ. причетати а приттꙋ; процвѣтати а процвѣтꙋ, соплѣтати а плетꙋ, изгнѣтати а гнѣтꙋ, превозрастати а растꙋ.

изчезати ab изчезнꙋ, дерзати а дерзнꙋ, ѿверзати ab ѿверзꙋ.

спасати а спасꙋ, оужасатися ab оужаснꙋся, оугасати ab оугаснꙋ, прикасатися, а прикоснꙋся, ѿтрясати а трясꙋ.

прибѣгати а прибѣгнꙋ, помагати а помогꙋ, ѡблыгати ab ѡболгꙋ, полагати а положити (лагꙋ), посягати а посягнꙋ, вергати а вергꙋ.

изсыхати: изсышꙋ, ab изсхнꙋ.

претыкати а преткнꙋ.

His addere possis пожигати, растыргати, прерѣкати, притекати, померкати. Sed haec, uti et alia in libris antiquis typum secundum яти potius sequuntur, ante я mutando г in з, к in ц. Hinc пожизати а жгꙋ, растерзати а тергнꙋ, прерѣцати а рѣкꙋ, притецати а текꙋ; померцати а меркнꙋ. Alia vide sub typo я, яти.

Typum primum etiam sequuntur Denominativa plurima: готовати а готов, подобати, знаменати, дѣлати а дѣло, глаголати а глагол,

кот-

которати а котора, поработати, роптати: ропщꙋ, потоптати, шептати, клеветати, щебетати, скрежетати а скрежет stridor, помсати: помшꙋ а помс cingulum.

§. 71. Ad eundem typum referuntur Frequentativa omnia, quae inter vocalem radicis (primae et secundae formae) et characteristicam а interponunt в, seu quae pro ю aut нꙋ apponunt ваю: бывати: бываю, а быти.

Sic ѡбꙋвати : ѡбꙋваю ab ѡбꙋю, ѡбавати а баю, побивати а бїю, оупивати а пїю, оуспѣвати а спѣю, оумываю ab оумыю, изливаю а лїю, ѡплюваю а плюю, ѡкрываю а крыю, давати а даю, ѡдѣвати ab ѡдѣю, раздꙋваю а дꙋю, почиваю а почїю.

Sic quoque ѡбвиваю, повиваю а винꙋ, помаваю а поманꙋ, ставати а станꙋ, зѣвати а зѣнꙋ seu зѣю, покывати а кынꙋ.

Huc quoque referas Frequentativa in ваю, quae a forma tertia deducuntur, servata characteristica ѣ ante ваю: претерпѣваю, доразꙋмѣваю, сꙋмнѣваюса, ѡщепѣнѣваю, повелѣваю, съдолѣваю, растлѣваю, исцѣлѣваю, снабдѣваю, ѡскꙋдѣваю. Adde скончаваю (скончеваю) а скончати. A Verbis formae quartae vix ulla Frequentativa in ваю reperias. Occurrunt tamen оупокоеваю ab оупокоити, прогоневаю а прогонити, искореневаю ab искоре-

ренити, прегорчеваю а прегорчити mutata ubique characteristica vocali и in е. Quae a forma quinta derivantur, servant characteristicam а: возсїтаваю а сїяти, ѡчатаваю ab ѡчаяти, ѿвѣщаваю ab ѿвѣщати, искаваю ab искати. Sic etiam ископаваю ab ископати. Hinc ископаваяй Sir. 27, 29. recte Ostrogiensis, male correcta ископоваяй. Serbis ископавати: ископавам adhuc in usu est, uti Bohemis выкопавати et подкопавати. Matth. 6, 19. 21. codd. manuscripti et libri Serbici подкопавают legunt, Ostrogiensis vitiose подкоповают. А подкоповати (formae sextae) Praesens esset подкопѹю, non подкоповаю. Correctores autem maluerunt hoc loco substituere Russicam formam: подкопывают. At Prov. 29, 4. раскоповает (pro antiquiori voce раскѹтает) etiam in correcta editione legitur. Vides hic formam antiquam раскопаваю in fictam раско поваю commutatam. Nec jam miraberis 3 Macch. 4, 10. legi nunc ѡплакивати, quod graecum ἀποδύρεσθαι melius utique exprimit, quam оутѣшити primi interpretis. Russis enim forma haec, quae et Serbis placuit, duntaxat usitata, ѡплакавати autem, quam Bohemi servant, prorsus ignota est.

§. 72. Typus secundus in а, ати: извапати: извапаю, сїпати: сїпаю.

Hunc typum sequuntur Iterativa, quae a thematibus formae primae, secundae et tertiae formari

mari solent: бїтаю а бити, помаιати а поманꙋ, блєιаю а блєю, ωчаιаю а чаю. Et mutatis г et к ante а: помизати а мгнꙋ, разжизати а жгꙋ, ωсазати а сагнꙋ, напразати а напрагнꙋ, постизати а постигнꙋ, постризати а стригꙋ. Sic quoque изницати, приницати а никꙋ, налацати а лакꙋ, нарицати а ркꙋ, прерѣцати а рѣкꙋ, истицати а ткꙋ, стицати а текꙋ, сѣцати а сѣкꙋ: звѣцати а звѣкнꙋ, воскліцати а кликнꙋ, брацати а бракнꙋ, мерцати а меркнꙋ; huc etiam refer послꙋшаю а слꙋхати.

Derivata a forma quarta innumera sunt. A quovis enim fere Verbo in ити formantur Iterativa hujus typi, pro ити apponendo ати. Mutationem transformabilium et vocalis о in а in syllaba radicali, epenthesim literae л post labiales в, б, п, м, exempla subnexa docebunt.

напаιати, потаιати, присваιати, престраιати, оустраιати, а напоити, таити, присвоити, престроити, оустроити.

ιавлати, избавлати, оулавлати (Russ. оуловлати) а ловити, подавлати, оудивлати, направлати, прославлати, оуιазвлати, а ιавити, избавити, подавити etc. оумрщвлати ab оумртвити.

люблати, погꙋблати, раздраблати а дробити, ωскорблати.

А а при-

прилеплꙗти, оукрѣплꙗти, хаплꙗти а хопити.

вразꙋмлꙗти а вразꙋмити, ѡкърмлꙗти, храмлꙗти а хромити. похрамꙗти refer ad typum (a).

измѣнꙗти, ѡсѣнꙗти, разганꙗти а гонити, (R. ѿгонꙗти), напълнꙗти, кланꙗтисѧ а клонити, возбранꙗти, оупражнꙗти ab оупразнити.

валꙗти а валити, попалꙗти, оудалꙗти, раздѣлꙗти, исцѣлꙗти, оукалꙗти а калити, помышлꙗти а мыслити.

разарꙗти а разорити, варꙗти а варити praecedere, вдварꙗти а вдворити, смирꙗти, ѡзарꙗти, оукарꙗти а корити, затварꙗти, оумꙋждрꙗти (оумꙋдрꙗти) ab оумꙋдрити, сматрꙗти а смотрити, оухыщрꙗти ab оухытрити.

важдати а вадити, препровраждати (R. провождати) а водити, побѣждати, нꙋждати, раждати а родити, досаждати, ѡсꙋждати, ѡщѣждати, чꙋждати, оугаждати ab оугодити, пригваждати а пригвоздити, трꙋждати, а трꙋдити. In antiquissimis Codd. post жд scribitur а: осꙋждати, побѣждаю, трꙋждаю.

смꙋщати а смꙋтити, въсхыщати а хытити, просвѣщати, пригнѣщати а пригнѣтити, ѡбращати, прещати а претити.

извѣщати а взвѣстити, ѿпꙋщати а пꙋстити, мщати а мстити, вмѣщати, прелщати а прелсти-

ти,

ти, изращати, причащати, ѡчищати, пращати (R. прощати) а простити.

влажати а влазити ingredi, поражати а поразити, погрꙋжати а погрꙋзити.

ѡбожати ab ѡбожити, приближатисѧ, прꙋжати, стꙋжати.

смѣшати а смѣсити, взнашати а носити, (R. поношати), ѡрошати, изсꙋшати, искꙋшати, глашати, ѡгнꙋшати, прашати а просити, воскрѣшати.

лишати а лишити, ѿрѣшати а рѣшити, оутѣшати, совершати, сгрѣшати.

поꙋчати ab оучити, разлꙋчати, ѡбличати, порꙋчати а порꙋчити, истачати (R. источати), затачати а точити.

Eundem typum sequuntur pauca Denominativa: ѡбꙋвати а бꙋй, вечерати а вечерѧ; et ѿвѣщати ab ѿвѣт, vel immediate ab inusitato ѿвѣтити. Sic ѡветшати ab ѡветшити et hoc а ветхъ.

Usus Iterativorum et Frequentativorum formae quintae praecipuus est in formando Verborum compositorum Praesenti. Cum enim composita ex. gr. изꙋю, претнꙋ, ѿрѣшꙋ Futura sint, Praesens ab Iterativis eorum peti solet: изꙋваю, претинаю, ѿрѣшаю.

Verba formae sextae.

a) - ꙋю, ова, овати post consonas solidas.

b) - юю, ева, евати post vocales et liquidas.

(Conjugatio I.)

(Paradigma A, quoad Praesens).
(Paradigma B, quoad Praet. Infin.)

§. 73. Primitivum hujus formae vix ullum repereris, nisi fortasse ea primitiva censeas, de quorum primo etymo non constat. Sunt enim omnia a nominibus, rarius a thematibus aliarum formarum, derivata.

a) - ꙋю, овати:

вдовꙋю a вдова, волхвꙋю a волхв.

трекꙋю a трека, кꙋпꙋю a кꙋп, кꙋпити; свирѣпꙋю a свирѣпый, нѣмꙋю a нѣм.

ѡвиннꙋю, повиннꙋюся, a виннꙋ; миннꙋю a миннꙋ, именꙋю ab имя, имене; знаменꙋю a знаменати, взлнꙋюся a взлна.

помилꙋю a мил; цѣлꙋю salutare, osculari, a цѣл. Salutant nimirum Slavi, dum alterum integrum (цѣл) id est sanum et salvum esse jubent. дражелꙋю a драхл.

вѣрꙋю a вѣра, мирꙋю εἰρηνεύω a мир, дарꙋю a дар, жирꙋю a жир, щедрꙋю a щедр.

ѡвѣдꙋю ab ѡвѣд, исповѣдꙋю, заповѣдꙋю (alias et исповѣдаю, заповѣдаю), радꙋюся a рад, приплодꙋю a плод.

co-

совѣтую a совѣт, wбѣтую ab wбѣт, испытую ab испытати, ратую, сѣтую.

забазую a вязати, wблизую a лизати, истязую a тязати, показую a показати, ползую a полза, wбразую ab wбраз.

wпоясую ab wпоясати, восписую a писати, согласую a глас.

wболгую ab wболгати, недугую a недуг.

лихую a лих. ликую a лик, инокую ab инок, толкую a толк, слукую, изыскую ab искати.

Adde plurima alia partim ab Adjectivis in ен derivata, uti лукавную a лукавен, чермнуюся a чермен, празднию, бѣснуюся, вѣчную, partim a Substantivis orta, uti болѣзную, господую, враждую, a болѣзнь, господь, вражда; et alia, maxime a forma Abstractorum in ство deducta: дѣйствую a дѣйство, витїйствую a витїйство, ходатайствую, благовѣствую, разньствую, пѣстунствую, священствую, свѣдѣтелствую, предстателствую, господствую, наслѣдствую, усердствую, десятствую, сѫботствую, торжествую, шествую, монашествую, послушествую, пророчествую, жречествую, владычествую, избыточествую, wсуществую a существо, человѣколюбствую, et innumera alia, plerumque graecorum exemplorum servili imitatione procusa.

b)

b) - ева, евати:

воюю: воева: воевати, а вой.

оутренюю: оутреневати, ab оутреній.

властелюю: властелевати а властель.

совершую: совершевати, а совершити.

врачую: врачевати, а врач.

непщую: непщевати, а не et пещися.

сокровищую: сокровищевати, а сокровище.

Post ш, ч, щ scribi ую pro юю satis jam notum est ex iis, quae Introduct. §. 24. nota (t) monuimus.

Sextae formae usus idem fere est, qui Frequentativorum quintae, ad formanda nimirum Praesentia. куплити Praesens куплю ab hac forma petit, cum куплю Futurum sit. A вязати Praesens вяжу praefixa praepositione за transit in Futurum завяжу (alligabo), ut igitur a composito завязати Praesens habeatur, hoc a forma завязовати, utpote frequentativa respectu brevioris formae, repetendum erit: завязую.

Exposito formarum Verbi discrimine et usu jam ea, quae Grammatici de Futuri formatione docent, illustremus.

Futurum simplex.

§. 74. Futurum simplex a forma Praesentis terminatione non differt. Hinc eodem modo inflectuntur Futura, quo Praesentia. Sunt etiam non pauca Verba singularia primae, secundae, et

quar-

quartae formae, quibus actio subito transiens denotatur, quae sub forma primigenia non Praesens, sed reipsa Futurum sistunt; Praesens vero, cum id diutius duret, ab alia forma, qua longior mora designatur, sumere solent. Sic бꙋдꙋ (ero) natura sua Futurum est, quod Praesens кємь (sum) ab alio themate mutuatur. Praesens autem бываю (esse soleo) a Frequentativo бывати singularis Verbi быти ormatum est. Themata igitur Praesentis et Futuri temporis in Lexicis diligenter notanda erunt. Hic saltem aliqua Futura primigenia praeter бꙋдꙋ subjungamus. Et quidem formae primae:

дам	dabo,	Praes.	даю, дати.
падꙋ	cadam,	-	падаю, падати.
садꙋ	sedebo,	-	сѣждꙋ, сѣдѣти.
лагꙋ	jacebo,	-	лежꙋ, лежати.

садꙋ proprie significat: ponere se in sede, *sich setzen*, лагꙋ ponere se in lecto, *sich legen*. A живꙋ Futurum circumscribi solet жив бꙋдꙋ vivus ero, vivam.

Formae secundae, quae proprie Futurorum est:

дꙋнꙋ	flabo,	Praes.	дмꙋ (дꙋю).
зинꙋ	oscitabo,	-	зѣваю, зѣю.
канꙋ	stillabo,	-	каплю, капати.
плюнꙋ	spuam,	-	плюю, плевати.
станꙋ	stabo,	-	стою, стояти.

сагнꙋ

сагнꙋ attingam, Praes. сагаю, сагати.
дъхнꙋ spirabo, - дышꙋ, дыхати.
рыкнꙋ rugiam, - рычꙋ, рыкати.
дерзнꙋ confidam, - дерзаю, дерзати.
двигнꙋ movebo, - двигаю, двигати.

Formae quartae:

кꙋплю emam, Praes. кꙋпꙋю, кꙋповати.
лишꙋ carebo, - лищаю, лишати.

Grammatici Bohemi, uti et Poloni, verba singularia Futura appellant *perfecta*, seu perfectae actionis, quae momento absolvatur, Praesentia vero *imperfecta*, quod eorum actio duret.

Praesens pro Futuro.

§. 75. Utuntur vero Slavi subinde etiam Praesenti Verbi singularis pro Futuro, eadem nimirum forma exprimendo Praesens et Futurum. Matth. 8, 19. идꙋ по тебѣ, аможе аще идеши, sequar te quocunque ieris. Praesertim si particula аще (ἐάν) praecedat: аще просите si petieritis, иже аще речет qui dixerit. Sic кїю, пїю, ведꙋ, минꙋ, градꙋ venio, et veniam; hinc градꙋщїй venturus; разꙋмѣет intelliget, явитса revelabitur, волит, родит, видат videbunt, свободит, пꙋстит, простит, крес; титса baptizabitur, варяю praecedo et praecedam, полшет praecinget.

Futurum compositum.

§. 76. Futurum compositum formatur, si Praesenti verbi simplicis praepositio praefigatur. Enume-

merant autem Grammatici praepositiones, quae futuri formationi aptae sint, praeprimis sequentes: ω, ѻу, из, въ (во), по, на, съ (со), възъ (воз), при, про, раз, quibus addere licet reliquas omnes, e quibus verba composita constare possunt, nimirum до, ѡб, ѿ, пре, под, пред, низ. Quaelibet enim praepositio Verbo praefixa hoc ipso, quod significatum ejus vario modo determinet, ipsum etiam tempus ita restringit, ut Praesens verbi simplicis in compositis Futurum evadat. Verbo лїю (fundo) si praefigas в, на, из, про, раз, habebis Futura влїю, налїю infundam, излїю effundam, пролїю, разлїю, profundam, diffundam. Sic ѡбѹю induam, изѹю, разѹю exuam; почнѹ, начнѹ, зачнѹ incipiam, почїю quiescam, оударю percutiam, положю ponam, sunt Futura composita, etsi eorum simplicia exoleverint.

Frequentissimi autem usus in formando Futuro sunt praepositiones оу, по, възъ, ita quidem, ut propriam subinde significationem fere amittant. Talia sunt: оубїю, оумыю; поймѹ, поидѹ, понесѹ, познаю, послю; возмѹ, возмогѹ, возсмѣетеся ridebitis, возрастѹ crescam. Formae tertiae: оувидит videbit, оубоюся timebo, оумрѹ moriar, оузрит aspiciet, оудержит, оумълчит, оуслышит, возмнится, возненавидит (Praes. ненавидит) odio habebit. Formae quartae: оупокоит pacabit, оумо-

молит, оумзвит, оусрамаатса confundentur, оустоит; погубит, послужит; возбудит, возмѣрит, возлюбит, возсудит. Formae quintae: поругаюса взалчу ab алкати, взыщу, возплачетеса flebitis, возрыдаете, возглаголете. Formae sextae; оувѣруете credetis; возрадуетеса gaudebitis. Plura alia Futura composita formae secundae (in ну) vide supra §. 61.

Haec tamen ope praepositionum formata Futura, si iis particula да praefigatur, etiam Praesens Optativi et Conjunctivi supplent: да оумолчит taceat, ut taceat, да послужит ut serviat, да пріидет adveniat, да сбудетса ut impleatur.

§. 77. Non est tamen praepositionum tanta vis, ut etiam Praesens Frequentativorum in Futurum convertere possint. Sed nec Iterativorum, quibus sub aliis formis verba singularia respondent, Praesens pro Futuro usurpari solet. Sunt enim ѡбладают, ѿстоит, изгонит, изнесит, приходит Praesentia. Adde присѣдит adsidet. Non desunt tamen exempla Futuri iterativi: поемлет, вземлет, посѣкаетса, ѿвѣщают respondebunt. Praes. ѿвѣщавают; ѡставлаетса, ѡбращу ab ѡбрѣтати (Praes. ѡбрѣтаю). Differunt autem поемлет a поимет, посѣчет a посѣкает ratione formarum, quarum prima (иму, сѣку) actionem momentaneam, subito transeuntem, quinta vero имати, сѣкати actionem continuatam aut iteratam designat.

Fu-

Futura periphrastica.

§. 78. Futura circumscripta seu periphrastica formantur ope auxiliarium имамь, хощѹ, бѹдѹ, quae Infinitivo praeponi aut postponi solent: имамь чести legam, хощѹ написати adscribam, бѹдѹ дѣлати operabor. имамь Graecorum μέλλω, бѹдѹ Germanorum *ich werde*, хощѹ Anglorum *I will* respondent. Exempla Futuri ope имамь formati in Evangeliis non pauca leguntur: имѣти имаши habebis, предан имать бити tradetur, оуслышати имате audietis, прїити имать сын veniet, venturus est filius, не имать бити non erit, не имать пити non bibet, не имате видѣти non videbitis, не имѹт вкѹсити non gustabunt, не имате вѣровати non credetis. Addi potest начнѹ: нерадити начнет contemnet, (negliget, non curabit) Matth. 6, 24; Sic Luc. 16, 13., ubi pro нерадити antiquiorum editionum editores substituerunt formam Russis usitatam нерадѣти. небоатисѧ начнеши non timebis Sir. 9, 16. (nunc неоубоишисѧ). немощи (male in Ostrog. немочи) начнеши Sir. 7, 6. nunc невозможеши. искати начнет ζητήσει, Sir. 33, 26.

§. 79. Auxiliare бѹдѹ activorum et neutrorum Infinitivo rarius jungitur: имѣти бѹдете habebitis Joh. 16, 33; at in аще бѹдет обрѣсти ю, Matth. 18, 13. si contigerit, бѹдет est pro γένηται. In Vet. Test. libris minus antiquis reperiuntur plura ejus-

modi

modi Futura: владѣти бꙋдꙋ, писати бꙋдеши, слꙋжити бꙋдꙋт, ѡбитати бꙋдет habitabit. Raro etiam participio activo (et neutro) in л ad exprimendum Futurum exactum addi solet бꙋдꙋ: єлико бꙋдет сътворил quaecunque fecerit, Ezech. 18, 22. Ostrog. ed. (nunc єлика сотворил). идѣже вꙿшли бꙋдꙋт тамо, quo ingressi fuerint, οὗ εἰσήλθοσαν ἐκεῖ, Ezech. 12, 10. (nunc аможе внидꙋт); или оуснꙋл бꙋдет aut obdormiverit 3 Reg. 18, 27. (nunc или спит сам); да не како искꙋсил вы бꙋдет ne forte tentaverit vos 1 Thess. 3, 5. (nunc deleto бꙋдет).

Frequentius autem бꙋдꙋ cum Participii passivi Praesenti et Praeterito connectitur: да видими бꙋдꙋт ut videantur; бꙋдете ненавидими; взят бꙋдет, дано бꙋдет dabitur; предан бꙋдет tradetur, ведени бꙋдете, изгнани бꙋдꙋт, оувѣдѣно бꙋдет, разрѣшено бꙋдет, свѧзано бꙋдет etc.

Verbum auxiliare хощꙋ (volo) Infinitivo jungi solet: єгда хотѧт сїѧ быти quando futurum est ut ista fiant, ὅταν μέλλῃ ταῦτα γένεσθαι Luc. 21, 7. хотѧй прїити qui venturus est, ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, Matth. 11, 14. ѧже хотѧхꙋ емꙋ быти quae essent ei eventura, τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν, Marc. 10, 32.

Apud Illyrios auxiliare ћꙋ, quod e хощꙋ contractum est, frequentissime Infinitivo jungi solet; Russi vero et Bohemi in verbis iterativis auxiliare бꙋдꙋ amant. Croatae et Carnioli бꙋдꙋ cum participio activo in л connectendo Futurum formant. Poloni бꙋдꙋ cum Parti-

ti-

ticipio activo in л aut cum Infinitivo conjungunt: będę pisał, aut pisać będę scribam. Relkovich in Grammatica Slavonica (dialecti Illyricae hodiernae) Futurum II. Conjunctivi ope budem et Participii activi formatum exhibet: kada ja budem imao, kada mi budemo imali, si habuero, si habuerimus. Lanossovich vult etiam Infinitivum adhiberi: kada budem imati.

Praesens aliorum Modorum.

§. 80. Aliorum Modorum Praesens a Praesenti (seu Futuro) Indicativi formatur rejiciendo ꙋ vel ю et apponendo characteristicam terminationem cujusvis Modi. Est autem и Imperativi terminatio: иди, бꙋди, ими, посли, встани, ab идꙋ, бꙋдꙋ, имꙋ, послю, встанꙋ. Desinentia in гꙋ, кꙋ mutant ante и gutturales г, к in analogas ꙁ, ц: немоꙁи, noli, a немогꙋ, помоꙁи a помогꙋ, иꙁвлеци ab иꙁвлекꙋ.

Coalescit autem и cum vocali praecedente in diphthongum: пой a пою, владѣй a владѣю, питай a питаю, помилꙋй a помилꙋю.

In Verbis 3. et 4. formae, in quibus consona radicalis ante ю primae personae transformari solet, aut secunda persona, aut Infinitivi consona immutata respici debet:

сꙋждꙋ,	сꙋдиши	: сꙋдити,	Imper.	сꙋди.
мꙋщꙋ,	мꙋтиши	: мꙋтити,	-	мꙋти.
пꙋщꙋ,	пꙋстиши	: пꙋстити,	-	пꙋсти.
слежꙋ,	слѣꙁиши	: слеꙁити,	-	слеꙁи.
прошꙋ,	просиши	: просити,	-	проси.

Sic

Sic люби а люблю: любити, соблазни а соблажню: соблазнити, мысли а мышлю: мыслити, остри ab ощрю: остриmи.

а et ы Gerundivi: даm seu дал а даю, глагола а глаголю, гора а горю. Vocalem ы exigunt desinentia in ꙋ: имы ab имꙋ.

Et affixo й Adjectivorum: имый habens. Sic живый qui habitat, κατοικῶν Psal. 90, 1., живый блꙋдно vivendo luxuriose, ζῶν ἀσώτως Luc. 15, 13. чтый (отца) honorans, ὁ τιμῶν Sir. 3, 3., клены̆йся qui jurat, вергый projiciens. Quaedam et ope а formantur: дма а дмꙋ, жна а жнꙋ, тра а трꙋ.

Bohemi Verbis in ꙋ solidum pro ы apponunt а: веда ducens, неса portans. Hanc terminationem etiam in Chronographo russico Nestore non semel observare licebit.

ем (ем), ом, им Participii passivi, apponendo ем pro ю post vocales: даем seu даем, знаем, нарицаем, ѡскꙋдѣем, а даю etc. ем pro ю post consonas: глаголем а глаголю, иолеблем; пишем, мещем а пишꙋ, мещꙋ.

ом pro ꙋ: ведом, несом, женом, чтом а ведꙋ, несꙋ etc.

им pro ю in verbis 3. et 4. formae: творим а творю, гоним а гоню. Restituenda autem est consona radicalis, quae in 1. persona mutationem subiit: сꙋдим а сꙋдити: сꙋждꙋ, видим а видѣти: виждꙋ, просим а просити: прошꙋ.

Prae-

Praeteriti simplicis et Infinitivi formatio.

§. 81. Dato Praesenti (seu Futuro) primae formae personam tertiam Praeteriti facile formabis, rejiciendo ю, si syllaba radicalis vocali terminetur. A пію si ю rejicias, habebis пи; cui si χ affigatur, persona prima formabitur: пиχ bibi. Verba autem in ȣ, quorum syllaba radicalis consona clauditur, assumunt in Praeterito characteristicam є, in prima persona оχ: иде, идоχ; веде: ведоχ, плете: плетоχ, ab идȣ, ведȣ, плетȣ. Consonae transformabiles ante є mutationem subeunt, non ante оχ: верже: вергоχ a вергȣ, влече: влекоχ a влекȣ. Infinitivi Verborum istorum quomodo a prima persona formari possint, sub forma I. inductio sat ampla §. 57 docet.

Verba 2. formae, si terminationem нȣ praecedat vocalis, exigunt in Praeterito нȣ, нȣχ: минȣ, мȣнȣχ a минȣ, минȣти. Quorum syllaba radicalis (ante нȣ) consona terminatur, etiam 1. formae Praeterita aemulantur, rejecto нȣ et affigendo є, оχ; погыбе, погыбоχ a погыбнȣ.

In Verbis aliarum formarum dato Infinitivo formabis Praeteritum rejiciendo ти, et dato Praeterito simplici formabis Infinitivum affigendo ти:

A горѣти : горѣ. A терпѣ : терпѣти.
кȣпити : кȣпи. гони : гонити.

пи-

А писати : писа   А каза : казати.

толковати : толкова. помилова : помиловати.

Juverit formationem Praeteriti et Infinitivi, utpote temporum analogorum schemate generali comprehendere.

Praes.	Praet.		Inf.	
- ю,	-	- х,	- ти:	Verb. form. 1. a.
- ȣ,	- е,	- ох,	- ти:	Verb. form. 1. b.
- нȣ,	- нȣ,	- нȣх,	- нȣти:	Verba formae 2.
- ю,	- ѣ,	- ѣх,	- ѣти:	Verba formae 3.
- ю,	- и,	- их,	- ити:	Verba formae 4.
- аю, ю,	- а,	- ах,	- ати:	Verba formae 5.
- ȣю,	- ова,	- овах,	- овати:	Verba formae 6.

Iterativa et simplicia continuatae actionis exigunt in 3. pers. Praeteriti terminationem аше pro а: бываше, зваше, спаше, гнѣвашеса, требоваше etc.

Lexicographis auctor sim, ut Verborum 1. et 2. formae primo loco ponant Praesens ceu thema, Verborum vero 3. et 4. formae Infinitivum aut Praeteritum, cum in his radicales literae nullam patiantur transformationem. Idem fere in Verbis 5. formae observandum erit, cum etiam horum non pauca in Praesenti mutationem subeant. Sive enim питаю, sive питати primum locum occupet, nihil inde incommodi: sed pro алчȣ, ищȣ malim Infinitivos алкати, искати, exhiberi, ut mutationis ratio pateat. In his et similibus, in quibus ex uno tempore aliud certo cognosci non potest, tutius erit utrumque loco suo ponere et lectorem eo remittere, ubi syllaba radicalis non mutata exhibetur.

Prae-

Praeterita aliorum Modorum.

§. 82. Aliorum Modorum Praeterita ab Indicativi Praeterito formantur, characteristicam terminationem affigendo tertiae personae. Est autem consona

в Gerundivi terminatio: бывъ a бы: бытѝ, минꙋвъ a минꙋ, гладѣвъ а гладѣ, посадивъ a посади, пбказавъ a показа, вѣровавъ a вѣрова. Excipe tamen Verba primae formae in ꙋ. Haec enim в plane respuunt, et rejecto ꙋ ipsa syllaba radicalis Praeteritum Gerundivi constituit: шедъ a шедꙋ, плет a плетꙋ, рек a рекꙋ. Sic ѥм (pro им) ab имꙋ, начен a начнꙋ et alia quaedam formae secundae. Vide Conjugationem II. Affigitur autem huic terminationi non solum in feminino ши: минꙋвши, показавши, in plurali ше: шедше; sed etiam in obliquis casibus ш: глас рекш vocem dicentem (quae dixit).

л Participii activi: был, фрꙋнꙋл, видѣл, явил, рѣзал, вѣровал, a бы, фрꙋнꙋ, видѣ etc. Sed нел, изгꙑбл a несе, изгꙑбе, rejecto prius е formativo Praeteriti formabis. In iis autem, quae ante е Praeteriti consonas transformant, thema ipsum, aut prima persona Praeteriti respicienda erit, quia haec ante оу radicalem thematis immutatam exhibet: текл a текꙋ, текоу, стрегл a стрегоу.

-н, ен, вен, овен, et -т Participii passivi: послан, біен (бивен), несен, обвен, шринновен, а посла, бн, несв, обвю, шринв, et пвт, пит, свит, простерт а пв: пвти, пи, свинв, прострв, pro ratione diversarum formarum et Conjugationum, quas vide.

Scio equidem activa питал, творил a Grammaticis linguae slavicae veteris inter Participia non referri, et passiva питаем, творим, et питан, творен Gerundivis adnumerari, solumque ea Participia appellari, quae terminationibus й, щій, ый aucta sint, uti activa питалй, питающій (a питал), творлй, творлщй (a творл), et passiva питаемый, творимый, питаный, твореный. Verum terminationem activam питал, питала, питало Participia eodem jure, quo passiva питан, питана, питано, appellanda recte Grammatici linguae illyricae hodiernae observarunt, cum ratio ab analogia petita id suadeat. Liceat itaque etiam mihi duntaxat питал, ималы, творл, et питав, км, творив Gerundivum (Bohemis Transgressivum, aliis Circumstantialem) Modum vocare. Aucta vero terminationibus й, щій, ый Adjectiva dicantur, e Gerundivis et Participiis formata, et sub hac forma non ad Verbi conjugationem, sed ad Adjectivi declinationem referenda erunt.

Praeteritum iterativum: ах, аше.

§. 83. Quid intersit inter дах, да et даах, дааше, inter бих, би et біах, біаше, inter творих, твори et творах, твораше, ex formarum discrimine supra explicato cognosci potest. да enim a Verbo singulari дати, даваше ab Iterativo дава-

ти

ти formata censeri debent. Sunt autem et alia Verba, a quibus Iterativa in аю formari aut non solent, aut non possunt, quae tamen terminationis iterativae ах, аше in Praeterito capacia sint. А живѫ Praeteritum singulare in composito оживѫ est оживи revixit; si autem continuatam actionem designare velis, non жих, жи, sed живах, живаше (vivebam, vivebat) dicendum erit. Formatur autem praeteritum hoc continuativum apponendo ах pro ох, ѣх, их primae personae et аше pro е, ѣ, и 2. et 3. personae: 1. идах, 2. et 3. идаше, pro идох, иде ab идѫ; баше pro бѣ, а быти. Sic quoque

блюдах :	блюдаше	pro	блюдох,	блюде.
растах :	расташе	-	растох,	расте.
можах :	можаше	-	могох,	може.
течах :	течаше	-	текох,	тече.

Et sic имаше pro имѣ, мнаше pro мнѣ, видаше pro видѣ, молаше pro моли, люблаше pro люби etc.

Verba in ати, quorum Praeteritum ах, а Iterativi vices supplet, saltem in tertia persona pro а amant аше; питаше pro пита. Solent autem etiam horum, uti et aliorum verborum Praeterita amplius augeri assumto altero а, ita ut ах (ах) prolongetur in аах (аах), аше (аше)

in лаше (лаше): читалх, читалше; творалх, творалше; quas terminationes Smotriski Plusquamperfecto minus recte tribuit, cum iis duntaxat frequentior et a longiori tempore continuata actio designetur. In Mss. certe satis obvia sunt ejusmodi Praeterita prolongata, uti бѣлаше pro баше, хождааше, слѣжааше, видалше, разоралше, ѿвѣщавалше in singulari; продаахѹ, ждаахѹ, кѹповаахѹ, гоняахѹ, женаахѹся in plurali. Sic etiam имѣлаше, хотѣлаше et хоталше. Quae si latine reddenda sint, non Plusquamperfecto, sed Imperfecto exprimenda erunt: идѣлше solebat ire, градалхѹ gradiebantur frequenter, solebant venire. Supplent enim Slavi verbum soleo, quo carent, Frequentativorum suorum formis.

Praeteritum circumscriptum.

§. 84. Praeteritum periphrasticum seu circumscriptum Indicativi constat e Participio activo et auxiliari есмь, еси, есть aut бѣх, бѣ.

чел есмь, читал есмь

чел еси, - - еси

чел есть, - - есть etc.

Haec exempla Smotriski adduxit. Mrazovi[illegible] quoque питал есмь et творил есмь sub nomine Praeteriti perfecti paradigmati inseruit, quamvis p. 104. in nota monuerit, multos esse Grammaticos,

ticos, qui existiment tempus praeteritum cum auxiliari есмь linguae (veteri) slavonicae non convenire. Concludit tandem ipse, cum in libris liturgicis secunda persona cum auxiliari еси, et tertia cum есть reperiatur, nullam esse rationem, ob quam usus primae personae cum есмь probari non possit. Sed enim exstant etiam exempla saltem in veteri Testamento pro usu primae personae cum есмь: Isai. 57, 16. аз есмь сътворил, in correcta аз сотворих. Isai. 10, 9. нѣсмли взял, at v. 10. взях in Ostrogiensi, in correcta vero etiam v. 9. не взяхли, Ezech. 33, 7. стража тя есмь поставил, in correcta стража дах тя, Ibid. 40, 4. влѣзл есмь сѣмо, in correcta вшел еи; 3 Reg. 18, 22. аз есмь остах, ubi legendum остал, in correcta аз остах ὑπολέλειμμαι. Isai 36, 10. olim in plurali есмы пришли venimus, *wir sind gekommen* (hunc прїидохом). Esther 8, 7. дал есми dedi, quod correctores mutarunt in дах. De persona 2. et 3. nemo dubitaverit, quum etiam in novo Testamento cum auxiliari legantur. Matth. 18, 15. приобрѣл еси lucratus es, ἐκέρδησας. c. 25, 20. пять талант (v. 22. два таланта) ми еси предал tradidisti, παρέδωκας. Luc. 11, 27. яже еси ссал quae suxisti, ἐθήλασας. Joh. 4, 18. имѣла еси habuisti, ἔχεις, рекла еси dixisti, εἴρηκας. At v. 17. добрѣ рече bene dixisti, καλῶς εἶπας, in editionibus antiquioribus, in postrema

ma vero рекла еси. Olim tamen simplicis Praeteriti in 2. et 3. persona, quae terminatione plane non differunt, longe frequentior usus fuit. Qui Ostrogiensem editionem Mosquae 1663. recuderunt, plurimis in locis personam secundam, in quibus textus simplicis Praeteriti inflexionem retinuerat, in margine circumscribere solent. In recentioribus vero editionibus, quas Russi recensuerunt, non nisi rarissime persona 2. simplicis Praeteriti legitur, cum ei vix non ubique Praeteritum circumscriptum substitutum fuerit. Inde factum est, ut persona secunda simplex a Grammaticis neglecta fuerit. Pro ea enim in eorum paradigmatibus persona secunda circumscripta питала еси inter питахъ et питаше, et творила еси inter творихъ et твори locum occupat, quod certe absonum est.

Exempla auxiliaris бѣхъ, бѣ, cujus ope Praeteritum plusquamperfectum circumscribitur, pauca sufficient. Luc. 15, 32. изгыбл бѣ perierat, Joh. 6, 17. не оу бѣ пришел nondum venerat, ἐληλύθει. Sic бѣ лежало, бѣхꙋ пришли, ѿшли бѣхꙋ, бѣша вошли etc.

Praeteritum passivum eodem modo circumscribi solet, jungendo nimirum Participio passivo auxiliare есмь aut бѣхъ, бѣ, et быхъ, бысть: послан есмь missus sum, оуже ѡсꙋжден есть, проклати сꙋть; бѣ всаждени, положен бѣ positus erat, не

оу нѣ прославлен Joh. 7, 39. nondum erat glorificatus, каҳꙋ соѣранни. Sic quoque дан быть, послан быть, речено быть dictum erat, прельщени быти, наꙋчени были, писана были scripta fuerant.

Optativi Praeteritum, et Futurum conditionale.

§. 85. Optativi, aut si mavis Conjunctivi, Praeteritum conditionale, quod Latinorum Imperfecto et Plusquamperfecto Conjunctivi respondet, formatur adjungendo Participio activo et passivo auxiliare быҳ, бы, быҳом, бысте, быша: да возвеселился быҳ ut laetarer, аще бы разꙋмѣл и ты; аще бы вѣдала дар божій-ты бы просила оу него, и дал бы ти Joh. 4, 10. si scires donum Dei-tu petiisses (peteres) ab eo et daret tibi. Postrema editio in primo membro addit еси post вѣдала, quod ты abest et вѣдала бы sine еси etiam de tertia persona intelligi possit. да бы ѣл ut ederet, да бы был снимъ ut esset cum eo; аще бы был пророк, вѣдѣл бы что быша емꙋ отвѣщали quid responderent ei; да быша имѣли ut haberent.

Esther 4, post versum 17. (in Vulg. 13, 13.: libenter etiam vestigia pedum ejus deosculari paratus essem) interpres antiquus plane бы cum Praeterito simplici Indicativi conjunxit, cujus rei exemplum vix alibi reperire liceat. Legitur enim in Ostrogiensi благоволаҳ бы лобзати и плеснѣ ногꙋ его ηὐδόκουν φιλεῖν πέλματα ποδῶν αὐτοῦ, pro благоволил быҳ лобзати и слѣды etc. quod correcta editio nunc exhibet.

Eo-

Eodem modo Plusquamperfectum exprimitur: взал быхъ accepissem; аще не быхъ пришел si non venissem; аще дѣла не быхъ сотворил si opera non fecissem; аще бы восхотѣл еси жертвы, дал быхъ убо Psal. 90, 18. si voluisses sacrificium, dedissem utique; (at Ostrog. ed. et Psalt. Ven. восхотѣл бѣ еси, et дал быхъ pro дал быхъ). добро бы было емꙋ, аще не бы родилсѧ Matth. 26, 24. bonum esset ei, si natus non fuisset, Cod. Serb. боле бы было емꙋ, аще се не бы родил, melius etc. престали бы убо быша cessassent utique. In voce passiva: да не предан быхъ был ne traderer; аще не бы ти дано свыше (omisso было) Joh. 19, 11. si tibi datum non esset desuper.

Futurum conditionale quod Latinorum futuro Conjunctivi, Germanorum futuro exacto respondet, similiter e Participio activo et auxiliari бꙋдꙋ constat. аще грѣхи бꙋдет сотворил Jac. 5, 15. si peccata commiserit, ἢ πεποιηκώς. Legitur vero futurum conditionale бꙋдет сотворил non solum in codd. manuscriptis, sed in antiquis editionibus omnibus. Correctores tamen maluerunt hoc loco substituere Praeteritum Indicativi сотворил есть. Sic etiam Exod. 21, 13. аще не предаде editio postrema pro antiquo предал бꙋдет exhibet. Alia exempla vide supra §. 78.

Infinitivus et Supinum.

§. 86. De Infinitivo ejusque characteristica vocali, quae terminationem ти praecedit, sub qualibet forma egimus. Confer etiam §. 81. Ab eo differt Supinum, quod hoc vocalem и post т respuat atque adeo in т solidum (тъ) desinat: идѫ искатъ eo quaesitum, пойдѫ спатъ ibo dormitum, аз послах вы жатъ; приде мрѣти-видѣтъ гроб; чьсо видѣт издосте ter legitur; текоста възвѣститъ, вниде снима облѣщь cum ь ob щ. Supini т finale cum solidum sit, non liquidum, differt etiam a Russorum Infinitivo, qui ob absorptum и signo ь notatur: искать, спать. Haec Supini forma in libris impressis omnino nunc desideratur, et non nisi in antiquis codd. manuscriptis reperitur. Bohemi Supinum ab Infinitivo adhuc seculo XVI., Venedi Lusatiae in quibusdam formulis seculo XVIII. distinxere, Croatae hodiedum distinguunt.

Participiale Gerundium.

§. 87. Subnectunt quidam Grammatici Gerundivis alium modum in ено, причастодѣтїе dictum, quem Latinorum Gerundio in dum respondere falso putarunt. Abr. Mrazović, quamvis de ejus formatione p. 150 egerit, eum a conjugatione penitus rescidit et rectissime quidem, cum revera nihil aliud sit, quam Adjectivum ab Infini-

tivo

tivo formatum. Confer formativam елен in Adjectivis. Nec enim читателен verti potest legendus, qui legi debeat, sed legibilis, qui legi possit; adeoque formae читателно locus inter Verba tribuendus non est, cum etiam Verbalia, uti чтенїе, читатель, творитель, licet a Verbis immediate deducantur, inter Verba referri non soleant.

Passivum.

§. 88. Passivi inflexio specialis nulla est in lingua slavica, excepto Participio passivo praesentis et praeteriti temporis, e quibus ope auxiliarium бѫдѫ, бѣ, бы, Futura et Praeterita periphrastica passiva constitui supra §. 78 et 84. indicavimus. Solent autem Passiva et quidem frequentissime formari adjungendo activis reciprocum сѧ. Cape exempla. Praesens: дѣютсѧ диви fiunt sive patrantur prodigia, что ти мнитсѧ quid tibi videtur, да свѧтитсѧ имѧ твое sanctificetur nomen tuum. Futurum: ѿиметсѧ auferetur, речетсѧ, проповѣстсѧ. Praeteritum: ѡбрѣтесѧ inventus est, оуподобисѧ исполнисѧ impletus est, оуготовасѧ, родишасѧ nati sunt. Optativi Praeteritum: аще не быша прекратилисѧ днїе оны (olim тїи), не бы оубо спаслась всѧка плоть Matth. 24, 2. nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro. Infin. датисѧ dari, читатисѧ legi, ѡчиститисѧ mundari.

dari. Temporum circumscriptorum inflexionem vide in Conjugationibus.

Reciproca neutra seu media.

§. 89. A Passivis differunt non quidem forma, sed significatione Verba, quae ob adnexum ca reciproca aut potius reflexiva dicuntur. Respondent autem significatu suo intransitivis seu neutris, Graecorum mediis, Latinorum deponentibus. пасꙋ (pasco) activum est, пасꙋса (pascor) reciprocum neutrum, non passivum. Transeunt igitur activa quaedam adjuncto са in neutra.

Act. держати, Neutr. держатиса.
светити, светитиса.
возвратити, возвратитиса.

At пекꙋ pinso, a пекꙋса curam habeo, prorsus differt. Sic et смѣю audeo, a смѣюса rideo.

In aliis са significatum varie modificat. брати sumere, братиса pugnare, клонити, склонити inclinare, поклонитиса adorare; ѿвергꙋ abjiciam, ѿвергꙋса abnegabo me. Bene multa non nisi cum reciproco са in usu sunt: дивитиса mirari, приближитиса adpropinquare, прикасатиса tangere, противитиса resistere, плакатиса flere, радоватиса gaudere, поткнꙋса offendam. Adde падꙋса, боюса, смѣюса rideo, надѣюса spero, et alia, quorum pleraque sub formis Verborum singulis notavimus.

Ra-

Rarius pro сѧ Dativus си occurrit: разжалити си, стѹжати си. Subinde dubium oriri possit, quo sensu Verbum activum reciproco сѧ auctum accipi debeat. скопишасѧ enim reddere possis castraverunt se (se ipsos) et castrati sunt (ab aliis); бїютсѧ caedunt se invicem, et caedunt se ipsos, et caeduntur. E sensu autem facile colliges, utrum significatio reciproca, an reflexiva, an denique passiva verbo tali tribuenda sit.

Affixa personalia Verborum.

§. 90. Serviles illae literae, quibus syllabae radicali Verborum appositis personae designantur, nihil aliud sunt, quam aut obsoleta aut adhucdum usitata pronomina. Jure itaque affixa personalia dici possunt. Affiguntur autem syllabae ѥс Verbi irregularis in Praesenti:

Sing. 1.	- мь,	2. - си,	3. - ть.
	ѥсмь,	ѥси,	ѥсть.
	sum,	es,	est.
Plur.	- мы,	- те,	- ѹть.
	ѥсмы,	ѥсте,	сѹть.
	sumus,	estis,	sunt.
Dual.	- ва,	- та,	- та.
	ѥсва,	ѥста,	ѥста.

Vides ѥси scribi pro ѥсси, et in сѹть excidisse initio ѥ. Indorum Duali асва respondet Slavorum ѥсва. Confer etiam Graecorum εἰμι, εις, εσι, εσμεν, εσε.

си in secunda persona non nisi quaedam anomala servarunt: вѣси, повѣси a вѣмь, даси a дам. Alia ши amant pro си, quod conferendum est cum σὺ Graecorum.

Aliorum autem Verborum syllabae radicali affiguntur:

(a)

Sing. 1.	- ꙋ,	2. - еши,	3. - ет.
Plur.	- ем,	- ете,	- ꙋт.
Dual.	- ева,	- ета,	- ета.
	ведꙋ,	ведеши,	ведет.
	ведем,	ведете,	ведꙋт.
	ведева,	ведета,	ведета.

(b)

Sing. 1.	- ю,	2. - иши,	3. - ит.
Plur.	- им,	- ите,	- ат.
Dual.	- ива,	- ита,	- ита.
	гоню,	гониши,	гонит.
	гоним,	гоните,	гонат.
	гонива,	гонита,	гонита.

In Praeterito simplici:

Sing. 1.	- х,	2. - -	3. - -
Plur.	- хом,	- сте	- ша, хꙋ.
Dual.	- хова,	- ста	- ста.
	дах	да	да.
	дахом	дасте	даша, дахꙋ.
	дахова.	даста	даста.

In

In Duali etiam genera distinguuntur. Feminini enim terminatio est вѣ, тѣ: несвѣ, нетѣ; бѫдевѣ, бѫдетѣ; гонивѣ, гонитѣ; даховѣ, дастѣ. Dualis ма pro ва confictus est ab iis, qui ва secundae personae tribuendum sibi male persuaserunt. In antiquissimo codice бѫдемы, помнимы, разумѣхомы scriptum reperi, ita ut dubium non sit, plurale м ortum ex мы. Vide infra Conjugationes anomalorum.

Caput VIII.

De Praepositionibus.

§. 91.

Particulas indeclinabiles aliis vocibus praefixas, quas Praepositiones (предлоги) vocant, viginti numerare solent Grammatici. His tamen nos aliquot addendas censuimus, uti без et чрез, quas immerito exclusere alii. Constant vero omnes unica syllaba radicali, quae pro numero radicalium literarum aut ad primam, aut ad secundam aut denique ad tertiam classem referendae sunt.

1.	2.	3.
ѡ de.	ѡб.	пред ante.
оу apud.	ѿ ab.	прѣз.
въ, во, in.	из ex.	чрез per.
(вы-)	вьз, воз.	
па-	без sine.	

по

по post.	пра-	
на in.	про-	
до ad.	прє-	
за pro.	при ad.	
са de.	под sub.	
са, со, cum.	над super.	
къ, ко, ad.	низ-	
	раз-	

Mrazovik subjungit 24 Adverbia, quae praepositiones improprias vocat, quod vices propriarum supplere soleant, uti между inter, сквозѣ per, противу contra, ради propter, etc. quae spectata forma sua Adverbiis adnumeranda sunt.

§. 92. Ex his (вз), на, пра, про, прє, раз inseparabiles dicuntur, quod non nisi in vocibus compositis locum habeant. Huc alii referunt et adverbium низ, et воз, quae tamen, licet rarius, etiam extra compositionem nominibus praefiguntur. Reliquae omnes separabiles sunt, ac nominibus et pronominibus praeponi solitae casus obliquos Accusativum, Genitivum, Dativum, Localem et Sociativum regunt. De earum regimine vide Syntaxim. De earum significatu, pro cujus diversitate aliae unum, aliae duos, immo et tres casus postulant, pauca monenda sunt. Loci aut temporis terminum, ad quem actio dirigitur, designant: до ad, in, къ, ad; in compositione etiam взз sursum: воз-

несыйся до небес elevatus in coelos, прийду къ вам veniam ad vos. Medium per quod: ωб, ωбнощь per noctem, чрез вѣру per fidem (in Ms. et Ostrog. вѣрою), чрез него (olim Col. 1, 20. собою); чрес non raro pro чрез; in compositione пре, про: прейду transibo, пройду pertransibo. Terminum a quo: с, ωт, из: съ горы de monte, съ небесе de coelo, съ обѣда a prandio; ѿстоит ѿ нас distat a nobis, ѿ града ab urbe, из уст ex ore. Hinc съ начала, ѿ начала, из начала ab initio, quamvis с proprie sit de, ѿ ab, из ex. Quietem in loco: у, при: у тебе apud te, при пути penes viam, при дверех ad januam. Situm et etiam motum ad locum: в in, по secundum, juxta, per, in, post, на in, super, contra, за post, pro, пред ante, под sub, над super. Exempla vide in Syntaxi. Societatem denotat с cum: съ тобою tecum, cui opponitur без sine: без ума sine ratione, без вины sine causa. Disjunctionem раз dis, in compositis tantum: разрѣшити dissolvere, разсыпати dissipare. Objectum actionis ω de, a quo Russi ωб non distinguunt dicendo etiam ωб нем de illo, pro ω нем. Differunt tamen ω et ωб non solum regimine casuum, sed etiam significatione in verbis compositis, uti ex indiculo subjuncto cognoscere licebit.

§. 93. Serviunt omnino praepositiones etiam componendis aliis vocibus, praeprimis autem Verbis, quorum actionem plenius determinant, significatumque plerumque varie modificant; qui cum saepe aliarum linguarum praepositionibus in genere definiri non possit, plurium exemplorum collatione opus est.

ѡ:

ѡбогатити divitem reddere, *bereichern*, ѡпитисѧ inebriari, ѡпалити amburere, ѡписати describere, ѡплакати deplorare, ѡпратати compescere, ѡмочити intingere, ѡмыти abluere, ѡнѣмѣти obmutescere, ѡдѣти induere, ѡжити reviviscere, ѡживити vivificare, ѡженитисѧ uxorem ducere, ѡжидати expectare, ѡсолити salire, sale condire, ѡсѣнити obumbrare, ѡслабити debilem reddere, ѡставити dimittere, relinquere, ѡсвѧтити sanctificare, ѡсвѣтити illuminare, ѡсновати fundare, ѡчистити et ѡцѣстити mundare etc. In ѡслȣшати praepositio ѡ plane negandi vim habet. Adde decompositum ѡпровергати dejicere, abjicere. ѡбезглавити, ѡбезчадити privare capite, liberis, sunt a formulis без главы, без чѧд. Substantiva ex ѡ composita fere a Verbis deducta sunt, uti ѡток insula ab ѡтекȣ, ѡплот sepes ab ѡплетȣ, ѡпона cortina ab ѡпнȣ, ѡтрава venenum, ѡстрог ab ѡстрегȣ. At ѡкрин p. 240 a

крин, et ѡстегнь femoralia a стегно. Cf. etiam ѡв.

оу:

оувлнѹти, оувладати marcescere, оувѣдѣти, оувидѣти, оубити occidere, оубости confodere, оумнити, оумалити minorare, diminuere, оудалити elongare, оударити percutere, оурѣзати abscindere, оусѣкнѹти decollare, оутвердити confirmare, оугасити exstinguere, оукротити mitigare, оукрасити exornare. оу Futuro formando saepe adhiberi, cum actionem simplicium magis determinet, supra dictum est. Decomposita: оуразѹмѣти, оусѹмнѣти, оусрѣсти. Adde Substantiva partim a Verbis, uti оутварь, оужас, оустав, оукрой, partim a nominibus deducta, uti оудоль, оудоліе, оусердіе, оусиліе, оучастіе. In оубог pauper, egenus, unde оубожіе paupertas, оу privationem significat.

в:

вняти intendere, Fut. воньмѹ, внимати: внемлю; внити intrare, внѹшити auribus percipere, in quibus н epentheticum inter в et vocalem interponitur; ввѣрити concredere, ввергѹ injiciam, впадати incidere, вписати inscribere, воплотитися (вплътитися) incarnari, вмѣнити reputare, вмѣстити capere, внрѣти subintrare, subrepere, впросити (вопросити) interrogare, вразѹмити intel-

tellectum dare, instruere, водворитися, вселитися, inhabitare, incolere, вѣсадити imponere, inde всадник eques; вцаритися regnare, вочеловѣчитися hominis naturam assumere, ἐνανθρωπίσαι; вогнѣздити nidulari, вкоренитися radices figere, *sich einwurzeln*, вкусити gustare. Inde et Substantiva вопрос interrogatio, вход ingressus, вкус gustus.

(вы)

A Russis, Polonis et Bohemis duntaxat вы in compositione vocum adhibetur. Nec enim in libris slavicis antiquis unquam particula вы, quam Slavi meridionales prorsus ignorant, pro из legitur. Objici possit выдати Act. 25, 11. pro χαρίσασθαι, at inspectis codd. manuscriptis simplex дати hoc loco reperies. Nec me movent alia exempla e libris veteris testamenti petita: выразумѣваше Gen. 24, 21. вырѣзаны Exod. 39, 6. (secundum Vulg.), вывешенно bis 3 Reg. 7, 18. (in Ostrog. cap. 6.; in correcta nunc висимо a висѣти), вытыкати, выразумѣти 2 Paral. 2, 14. (in correcta nunc ткати, разумѣти), вырѣза ibid. 3, 7. (at corr. изваяа), выбирали ibid. 24, 11. (corr. выбираху). Hi enim libri in Russia aut Polonia translati sunt. Legitur quidem etiam Prov. 28, 17. выручаяй ἐγγυώμενος, Sir. 7, 27. выдай дщерь certe pro вдай, Zach. 5, 4. вынесу и (in correcta изнесу его), Zach. 7, 14. iterum вынесу (in correcta ѿвергу), Ibid. 9, 8. вы-

гонѧй, (in correcta изгонлѧй). Sed his in locis composita cum particula вы pro из certe non sunt a manu primi interpretis, sed correctorum in Russia aut Polonia viventium.

па:

In Compositis duntaxat, pro по: паѹк aranea, паперть f. vestibulum, posticum, (Serb. припрата, припрат), папрать filix, памѧть memoria, a поманѹ, пажить pascuum, a пожити, пагѹба pernicies, павечерница. Huc etiam trahi possint пазногти ungulae; паздеро et паздерїе flocci lini.

по:

поймѹ accipiam, a поѧти, пойдѹ ibo, ab ити; побѣдити vincere, a бѣдити cogere, попалити, поперѹ conculcabo, попекѹсѧ sollicitus ero, curabo, помѧнѹти, помнѣти, meminisse, помазати inungere, помогѹ adjuvabo, поновити renovare, понесѹ portabo, положити, полагати ponere, collocare, поринѫ propellam, подати praebere, porrigere, потерпѣти sustinere, perpeti, потщатисѧ festinare, посѣтити visitare, посмѣюсѧ subridebo, послати mittere, послю mittam, послѹжити ministrare, постлати sternere, почїю requiescam, покрывати cooperire, покропити conspergere etc. Decomposita: позавидѣти aemulari, invidia moveri, пообладати dominari. Adde Substantiva помост stratum, pavimentum, поморїе

ora

ora maritima, понос contumelia, порок probrum, dedecus, потоп diluvium, поток rivus, позор spectaculum, послꙋх testis, покой quies. Russicum порог, i. e. праг, limen, differt ab Adverbio порог cornibus, per cornua. Illud enim vox simplex, hoc vero e по et рог compositum est.

на:

наити, наимꙋ, conducere, наити, наидет на та veniet super te, наꙋчити docere, наꙋстити persuadere, навыкати assuescere, нападати incidere, напоити potum praebere, наплънити implere, направити dirigere, напрагꙋ (лꙋк) intendam (arcum), написати inscribere, налагати imponere, налакꙋ, налацати incurvare, нарекꙋ, нарицати appellare, надѣюса sperare, назнаменати significare, назидати superaedificare, назирати inspicere, насытити satiare, насладитиса delectari, наслѣдити hereditare, настати instare, наставити instituere, настꙋпити на змию calcare supra serpentes, начати, начинати, incipere, наказати instruere, corrigere, corripere, наклонити inclinare. Substantiva наем (наим) merces conducta, наемник mercenarius, навѣт insidiae, народ natio, gens, нарок tempus praefinitum, a нарекꙋ. насиліе vis, violentia, a сила, наслѣдіе hereditas, наглавіе cidaris Exod. 29, 4. Confer et particulam най supra p. 336, et infra над.

до:

доити, дойдꙋ, venire usque ad terminum, недоꙋмѣтисѧ dubitare, haesitare, довлѣет sufficit, допльнити implere, supplere, домышлятисѧ conjectare; недомышлѧюсѧ ѡ вас Gal. 4, 20. haesito (ἀπορȣ̃μαι) in vobis, донести perferre, deferre, досадити, досаждати injuria, contumelia afficere, досѧзати attingere, достати sufficere, достоит decet, достигнꙋти, достизати consequi, assequi, доканчати ad finem perducere. Inde et Substantiva: доност delatio; досада, досаждение contumelia, достаток, et недостаток defectus, достоѧние hereditas. Adjectiva: доводный sufficiens, достоин dignus. Confer et Adverbia дондеже, доселѣ, доколѣ.

за:

заити, заходити, occidere (de sole), заимати (заемлю, займꙋ) mutuum sumere, завити, завивати, obvolvere, завидѣти invidere, завѧзати, завѧзовати, colligare, завѣщати disponere, pacisci, mandare, забыти, забывати, oblivisci, заблѫдити aberrare, запнꙋ, запинати, supplantare, закладати occidere, запрѧгати jungere (equos), запечатлѣти obsignare, заплевати conspuere, запретити comminari, interdicere, запꙋстѣти desolari, vastari, заматорѣти aetate provehi, consenescere, задѣти, задѣвати, angari-

riare, onus imponere, затворити claudere, затыкати obturare, зажгꙋ, зажигати, зажизати incendere, зазрѣти, зазирати, reprehendere, invidia commoveri, засвѣдѣтелствовати testificari (de unico actu), застояти, да не-застоит мене Luc. 18, 5. ne suggillet (obtundat) me, ἵνα μὴ ὑπωπιάζῃ με; заступити suscipere, defendere, защитити protegere, зачати concipere, заградити oppilare, заклати mactare, заклинати adjurare, заключити occludere, includere, закрыти operire, contegere, закъснѣти tardare. Decompositum: заповѣдѣти, заповѣдати, praecipere. A Verbis deducta Substantiva: заем (заим) mutuum, mutuatio, заала (inusit. cf. adverb. внезаапꙋ), завѣт foedus, зависть invidia, zelus, забвеніе oblivio, запад occasus (solis), заповѣдь praeceptum, зазор reprehensio, denotatio, закон lex, закров latibulum, ἀποκρυφὴ Psal. 17, 12. Et alia a Substantivis formata: запястіе armilla, a пясть, заморіе orae transmarinae.

c: 1) de, deorsum.

снити et сходити, descendere, сшед (сошед) cum descendisset, снати et снимати (a яти, имати) demere, *herabnehmen*, свѣсити demittere, спаднꙋти, спадати cadere deorsum, decidere, слѣтѣти volare deorsum, слѣти, слазити descendere, сложити deponere, слацати incur-

curvare (arcum), слачєн incurvatus, срѣꙗти detrudere, deturbare, сѫгнꙋ (согнꙋ) incurvare, согбєн incurvatus. Sic et Adjectivum слꙋк incurvus, Adverbia свєрхꙋ, свышє ab alto, *von oben.* Decompositum снизшєд cum descendisset deorsum. Cf. infra composita ex particula низ.

c: 2) con-

снѧти congregare, inde сонм congregatio, снитисѧ convenire, снѣсти edendo consumere, a ꙗсти; снискати conquirere ab искати, соєдинити coadunare, unire, свити convolvere, свѣдѣти scire, свѣмь conscius sum, inde свѣсть conscientia, свѧзати colligare, свєршити perficere, сбытисѧ, сбꙋдєтсѧ fiet, implebitur, собєрꙋ, собирати colligere, соблазнити scandalizare, сподобити dignum efficere, спасти, спасати salvare, смирити (смѣрити) humiliare, смиритисѧ conciliari, смꙋтити conturbare, сматꙋ, смасти concitare, смѣжити (очи) nictando claudere, смѣсити commiscere, сломити frangere, confringere, срѣтати occurrere, сристатисѧ concurrere, сдробити comminuere, стрѣти, стирати vellere, conterere, сотрѧсти, сотрѧсати conquassare, создати, созидати aedificare, condere, сзиратисѧ aspicere se invicem, сжимати constringere, сжалитисѧ contristari, сжизати (сожигати) comburere; сѣщи, сосѣкати concidere,

сочє-

сочетати conjungere, сшити consuere, согнити computrescere, согнути (книгу) complicare, сгорати conflagrare, сграмаждити coacervare, a грамада 201, сгрешити peccare, скопити castrare 162 скрыти, скрывати abscondere, сокрушити confringere, скончати consummare, сказати dicere, disserere, demonstrare, explanare. Decomposita: снабдети, совопросити, совокупити (in codd. Serb. съвъкупити, съвъпросити), inde совопросник (съвъпросьник) συζητητής, conquisitor 1 Cor. 1, 20. Substantiva: союз, союз (in Mss. et съвоуз) vinculum, савет consilium, саблазн scandalum, снедь esca, смерть mors, слог syllaba, счет computatio, снузник auriga, ascensor, a с et оуза, inserto н epenthetico. Quaedam amant су apud veteres pro с, seu Russico со. Talia sunt сумнети dubitare, супроник adversarius, супротиву, супруг, супружник, супостат, сумрак, сусед (sic Psalt. Ven., at editiones russicae сосед), сусек puteus (apud Polykarpow сосек vas frumentarium, et сусек cisterna), сугубый, сограждане (in antiquo Apostolo, at edit russ. сожители).

c: 3) una, simul, σύν.

совнити simul intrare, спокланяем qui simul adoratur, совоскреснути simul resurgere, сславити conglorificare, сраспинатися simul crucifigi,

спог-

спогребатися simul sepeliri. Substantiva: снаслѣдник coheres, споспѣшник coadjutor, сработник collaborans, спостник una jejunans, споборник *σύμμαχος*, pugnae socius, commilito. Antiquiores tamen interpretes solent ejusmodi composita graeca resolvere. Pro хртови сраспахся, *χριςῷ συνεςαύρωμαι* Gal. 2, 20. una cum Christo crucifixus sum, legit Apostolus an. 1324 сь хмь пропеть кемь. Pro юзам моим спострадасте, *τοῖς δεσμοῖς μου συνεπαθήσατε* Hebr. 10, 34. retinuit adhuc Ostrogiensis editio antiquam versionem codicis съ оузами моими пострадасте, Vulg. de vinculis meis mecum doluistis. At Col. 2, 12. etiam Ostrogiensis *συνταφέντες* — *συνηγέρθητε* vocibus servili imitatione graecorum compositis expressit: спогребшеся — съвъстасте, uti Cod. Belgradensis; antiquus vero Apostolus etiam hoc loco separatis praepositionibus uti maluit: сним погребшеся — сним въстасте.

ѡб:

ѡбѹти calceos induere, ѡбыдѹ (ѡбидѹ) circumdabo, cingam, ѡбимѹ amplecti, ѡбем (ѡбием) его complexus (amplexans) eum, тма его не ѡбят tenebrae eum non comprehenderunt, ѡбимати, ѡбемлю, vindemiare; ѡбясти ambedere, ѡбвити, ѡбвинѹти, ѡбвивати involvere, circumvolvere; et eliso в post ѡб: ѡбыкати pro ѡбвыкати assuescere, ѡбинѹся subterfugere, неѡбинѹяся

ѣвнѣ palam, aperte, παῤῥησία, ѡвѧзати et ѡбвѧзати obligare, circumligare, ѡбонати а вонати, ѡветшити antiquare, ѡветшати antiquari, a ветхъ, ѡбидѣти injuriam facere, a видѣти, ѡбитати a витати, ѡбѣщати promittere, a вѣщати, ѡбѣсити suspendere, a вѣсити, ѡбладати a владати, ѡблекѫ induam, ѡблащитисѧ indui, a влекѫ, ѡбратити convertere, a вратити, ѡбновити renovare, ѡблїати perfundere, rigare, irrigare, ѡблѣнитисѧ pigritari, ѡблизати lambere, ѡблобызати deosculari, ѡблагѫ снами (accumbe) nobiscum, ѡбличити arguere, confundere, ѡбрѣтати invenire, ѡбрѣзати circumcidere, ѡброситi irrorare, ѡбрѫчити desponsare, ѡбтекѫ percurram, ѡбглѧдати circumspicere et ѡглѧдати. Cf. supra ѡ. Decompositum ѡбнемощати. Substantiva ѡбѣдъ prandium, ѡбѣтъ votum, ѡбычаи consuetudo, ѡбласть potestas, ѡблак nubes pro ѡбвлакъ a влекѫ, ѡбраз imago, ѡброк stipendium, ѡбстоꙗнїе circumstantia, ѡбѫвь, ѡбѫща. Adde ѡбилїе abundantia, ab inusit. били, et ѡбще ab ѡбщь pro ѡбьщь; inde ѡбщина communitas (apud Bohemos ѡбец pro ѡбщь), ѡбщникъ κοινωνός, socius, ѡбщити communicare, ѡбщенїе communio, collatio, ѡбщатисѧ et ѡбщевати communicare.

ѡт.

ѿт:

ѿидꙋ abibo, ѿимꙋ auferam, ѿведꙋ abducam, ѿвезꙋ aveham, ѿвалити revolvere, ѿвратити avertere, ѿверзꙋ, ѿверзти et ѿтверсти aperire, ѿвергꙋ, ѿвещи abjicere, ѿпадет decidet, ѿпꙋстити dimittere, ѿметатися negare, abnegare, ѿмстити vindicare, ѿложити seponere, ѿлꙋчити separare, sejungere, ἐκκλεῖσαι Gal. 4, 17. (in Mss. Apostolo ѿрꙋчити вас хотѧт, id est ἐκκλησίαι, pessime); ѿринꙋти repellere, ѿрѣзати abscindere, ѿрѣшити solvere, ѿрицатися excusare, ѿрыгати eructare, ѿстоѧти distare, abesse, ѿстꙋпити (in Mss. pro ѿстꙋпати) devitare, ѿкрыти retegere, revelare. Substantiva: ѿвѣт responsum, ѿрада remissio, ѿпꙋст absolutio. Huc etiam referri possit отрок, отроча puer; scribendum igitur esset ѿрок, ѿроча.

изъ, ис:

изъѧти eximere, изыдꙋ exibo, изыде conexiisset, исходѧщꙋ емꙋ exeunte illo; изымати, изимати eximere, eripere; изострити exacuere, испекати excoquere, изволити eligere, изведꙋ educam, извлек cum e vagina extraxisset gladium, изврежетсѧ ejicietur, избив occidit, изкопаю effodiam, избыти superesse, liberari, избавити liberare, износити proferre, излїю effundam, изрыетсѧ effodietur, изоржавѣ aeruginavit Jac. 5,

3.

3. (in Mss. изрьждавѣ), издше expiravit, изжив, изждив cum consumsisset, expendisset, изденꙋ (изженꙋ) expellam, извꙋни меч educ ensem, изсякнет exsiccabitur, exarescet, изгыбл бѣ perierat. Adde decompositum изнемогꙋ: не изнемождет, ὐκ ἀδυνατήσει, non erit impossibile. Psal. 104, 24. колена моя изнемогоста genua mea infirmata sunt (melius Psalt. Ven. колѣнѣ мои изнемогостѣ in Duali). ис pro из: испїю, испекꙋ, истаю, источити, истꙗнꙋ, истрꙗсꙋ, истꙋкати, исцѣлити, исчезнꙋти, исхытити, исхнꙋ pro изсхнꙋ, ископати, искыдати, искꙋсити. Decomposita: исповѣдати confiteri, испровергꙋ subvertam. Substantiva: изсой caedes Jud. 15, 17. (nunc избїенїе), извергъ, исход, искꙋп, искꙋс; истеси renes Job. 16, 13., in Ostrogiensi Levit. 3, 4. истеси, cui Russi e dialecto sua substituerunt почки. Adde изобилїе, исчадїе; Adverbium искони ab initio.

въз, вз, воз:

взыдꙋ ascendam, возмꙋ, взяти accipere, suscipere, attollere, возопити exclamare, a въпити, eliso в, возвалити volvere sursum, возвысити exaltare, возбнꙋх evigilavi, возбꙋдити excitare, возновити renovare, вознестися elevari, sursum ferri, взложити imponere, возрастꙋ excrescam, *aufwachsen*, воздати retribuere, воздаянїе retributio; воздѣждꙋ (воздѣжꙋ), воздѣти

hin-

hinauf thun, elevare, воздвигнꙋт elevabunt, вожделѣти (вожделѣти) desiderare, воззовꙋ clamabo, воззвах clamavi, встанꙋт (востанꙋт) surgent, воскресити suscitare. Sic et in aliis вос pro воз: воспою cantabo, воспрядаю expergiscor, fut. воспрянꙋ, востекꙋ, восхотѣти, воскипѣти, восклонити reclinare, erigere. Decomposita: воспомянется in memoriam redibit, воспріемлю, возненавидѣти. In plerisque vero particula воз ob frequentem ejus usum in formandis futuris significationem hic expositam amittit. Nam люблю est Praesens, возлюблю diligam, Futurum. Servant autem et alia tempora воз ad actionem magis determinandam: возлюбленн dilectus, adamatus. Substantiva ex воз composita: возрасль propago, возраст statura aetas, ἡλικία, воздꙋх aer, восток, въсток, возход, oriens. Adde возмездїе merces, retributio, возглавїе pulvinar, возглас antiphona, воскрилїе fimbria (vestimenti). Adject. взможно, возможно, possibile. Confer Adverbia взнак, вспять, вскрай, вскꙋю, et separabilem particulam вз (воз) in Syntaxi.

без sine:

Particula haec separabilis non nisi in compositis Substantivis et Adjectivis locum habet. Ab his demum pauca quaedam Verba deducuntur. бездна abyssus ex без et Genitivo дна (a дно fundus) co-

coaluit. Alia formam їе (rarius ство) amant: без-ꙋмїе insipientia, ἄνοια Luc. 6, 11. безꙋмство stultitia, amentia, ἀφροσύνη Marc. 7, 22. безꙋмен insipiens; безочьство improbitas, impudentia, importunitas, ἀναίδεια Luc. 11, 8. ab око, cf. Illyricum безочный; безмолвїе silentium, quies, безмолвный sedatus, quietus, et безмолвствовати ἡσυχάζειν 1 Thess. 4, 11. беззаконїе ἀνομία, iniquitas, hinc беззаконный, беззаконнꙋю; безсмертїе immortalitas, безчадїе ἀτεκνία, sterilitas, безчаден ἄτεκνος, sine liberis; безчестїе ἀτιμία, ignominia, безчестен ἄτιμος, ignominiosus, ignobilis, sine honore, et безчествовати ἀτιμάζειν, inhonorare Rom. 2, 23. безчинный ἄτακτος, inordinatus, hinc 1 Cor. 13, 5. ни безчинствꙋет οὐκ ἀσχημονεῖ, non agit indecore, (злообразится in ant. Apostolo) et не безчинновахом 2 Thess. 3, 7. οὐκ ἠτακτήσαμεν, non inordinate nos gessimus. Sic безѡбразити 1 Cor. 7, 36. respondet graeco ἀσχημονεῖν. Huc refer ѡбезчадити, ѡбезглавити. Adde adverbia безщаднѡ ἀποτόμως 2 Cor. 13, 10. non parcendo, Vulg. durius, безпрестани, ἀδιαλείπτως, indesinenter, sine intermissione Rom. 1, 9. et Adjectiva innumera, uti безбожный ἄθεος, sine deo, dei expers, безлꙋнный illunis (nox), безчислен, безчисленный innumerabilis etc.

1.

пра:

Substantivis дѣд, баба, внѹк, ad gradum consanguinitatis exprimendum, praeponitur: прадѣд proavus, avi pater, прабаба proavia, aviae mater, прапрадѣд atavus, proavi pater, правнѹк pronepos, правнѹка proneptis, прапра внѹк abnepos; hinc et protoparentes dicuntur праотец, праматн, прародитель: 2 Tim. 1, 3. ѿ прародителей ἀπὸ προγόνων, a progenitoribus (majoribus). Eadem voce usus est interpres slavus 2 Macch. 8, 19. et v. 17. olim прародительскїа заповѣди попранїе, nunc прародительнагѡ жительства разрѹшенїе τὴν τῆς προγονικῆς πολιτείας κατάλυσιν, Vulg. veterum instituta convulsa. Codd. Serbici прѣмати etc. pro праматн habent, Croatae прεдεд, прεбаба, прεвнѹк scribunt, at ipsi Serbi пра cum aliis Slavis in hanc usque diem in прадεд, прабаба, праунук servant.

про:

пройдѹ, прошед cum penetrasset, проведѹ, проводити deducere, провидѣти praevidere, провертѣти perforare, провѣщати pronunciare, пробити pertundere, пробави praetende, прободѹ transfigam, пропнѹ, пропатѹ быти crucifigi, проповѣдати praedicare, пролити profundere, inde пролитїе profusio, прорекѹ, прорицати prophetare, продати vendere, продолжити prolongare,

про-

прозабнꙋти progerminare, прозрѣти videre, visum recipere, прозирати prospicere, просѣдеса diruptus est, просадити disrumpere, просвѣтити illuminare, прославити glorificare, простирати extendere, процвѣтет efflorebit, прочтꙋ perlegam, прогнати propulsare, прогнѣвати incitare ad iram, прогнѣватиса irasci, проклинати maledicere. Decomposita: произведꙋ, произволити. In antiquo Apostolo пронарече 1 Cor. 2, 7. προώρισεν, praefinierat, destinavit, nunc предꙋстави. Substantiva et Adjectiva: провод, прокор Jer. 2, 16. olim e Vulgata даже до прокора usque ad verticem; est autem прокор Russis discrimen capillorum; промысл, пророк propheta, проход transitus; пропасть χάσμα Luc. 16, 26. hiatus, проказа lepra, пространство spatium, пропатїе crucifixio. Bohemis про est etiam particula separabilis: про бога (boha) per deum, прото propter hoc, про тебе propter te. Poloni про mutarunt in prze in omnibus compositis, excepto prowadzić et derivatis ab eo; Carni in pre: predam pro продам. Croatae tamen in hac voce et quibusdam aliis про retinuere.

пре-:

преидꙋ transibo, преходат transeunt, преѡбразити transfigurare, преводити traducere, превезꙋ transveham, inde превоз trajectus, превратити pervertere, пребꙋдꙋ, пребывати permanere,

прѣпирати persuadere, прѣписати describere, прѣпинати impedire, прѣплавати pernavigare, прѣполовити dimidiare, прѣпоѧсати praecingere, прѣмѣнити transmutare, прѣмогꙋ superabo, прѣливати transfundere, прѣломити diffringere, прѣлетѣти transvolare, прѣложити transponere, прѣльстити decipere, defraudare, прѣрвати interrumpere, прѣрѣкати contradicere, прѣдати tradere, prodere, inde прѣдатель proditor, прѣтесати, прѣтворити transformare, прѣзимѣти hyemare, прѣзрѣти despicere, прѣселитиса transmigrare, прѣслꙋшати non audire, non obtemperare, прѣстати cessare, desinere, прѣставитиса migrare (de hoc seculo), прѣстꙋпити transgredi, прѣскочити transilire, прѣклонити inclinare, прѣкратити abbreviare. Decomposita multa: прѣѡбидѣти, прѣизбꙋдꙋ, прѣизѡбилꙋю, прѣизбыточествꙋю superabundo, прѣвзыдꙋ supergrediar, прѣвозноситиса superexaltari, прѣпрославити, прѣнебрегати negligere etc. Substantiva: прѣпрꙋг olim Ruth. 3, 15. περίζωμα, nunc покрывало, прѣлюбы adulterium, прѣмꙋдрость sapientia, прѣлесть dolus, прѣзор, прѣжас, прѣстол solium, thronus, прѣграда interseptum etc. Adde Russ. перевясло fasciculus, παλάθη 4 Reg. 20, 7. Russi enim pro прѣ pronunciant пере. Adjectiva longe plurima: прѣвѣчный, прѣподобный ὅσιος, прѣмꙋдрый sapiens, прѣчистый, прѣхытрый perastutus etc.

etc. Etiam Comparativis particulam прѣ, quae eminentiam denotat, praefigi supra §. 40. dictum est. Illyrii прѣ saepe ut при pronunciant in compositis. Hinc in eorum Lexicis composita ex прѣ etiam sub при quaerenda sunt. Ab hoc vitio immune est Lexicon Serbicum Vukii.

при:

прїидꙋ adveniam, прихождꙋ advenio, пришествїе adventus, прияти accipere, прїимꙋ accipiam, прїемлю accipio, привали advolvit, приведе adduxit, привлече attraxit, привязати alligare, прибывахꙋ augebantur, прибѣгаю confugio, приближихся appropinquavi; принести, приносити adferre, приникнꙋти, приницати aspicere, прилѣпитися adhaerere, приложити, прилагати adponere, прирасти, прирастати accrescere, пририцꙋ: пририцати accurrere, призва vocavit, призовꙋ invocabo, призри respice, приступити accedere, пришивати assuere, причтꙋ, причитати adnumerare, пригвоздити clavis affigere, прикрыти obtegere, прикоснꙋся, прикасатися tangere, приключися accidit. Decomposita: приωбрѣтати acquirere, lucrari, привмѣнен бых aestimatus, reputatus sum, привнити subintrare, прїиждивꙋ supererogabo. Substantiva: приꙋз, привѣт propositum, примрак, принос, притвор porticus, призрак phantasma, присон olim Rom. 11, 16. φύραμα, mas-

sa, nunc примѣшенїе, пристꙋп accessus, причет рода Genealogia, притча parabola, приемник susceptor, пришлец advena, присага juramentum, (olim Prov. 29, 24. nunc клатва). Adjectiva et Adverbia: привременен πρόσκαιρος, temporarius, приалчен, пристрашен, прискорбный moestus, прїискреннѣ παραπλησίως Hebr. 2, 14. Alias при in dialectis respondet latino sub: приглꙋх subsurdus, пригорькый subamarus.

под:

подяти, подемлю: ѡблак подят его Act. 1, 9. nubes suscepit eum, подялмя еси Psal. 29, 1. suscepisti me (Psalt. Ven. подктме in 2. persona), подꙋстити hortari, admonere, подвалити subvolvere, подврещи, подвергати subjicere, подвратити subvertere, подпирати suffulcire, подписати subscribere, подливати suffundere, подлагаю supponere, подрасти succrescere, поддати subdere, поддꙋвати sufflare, подсмѣвати subridere, подсылаю submitto, подстилати substernere, подстрекати stimulare, подшивати subsuere,. подчинити subordinare, subjicere, подкопати, подкопавати suffodere, подклонити reclinare, Decomposita: подꙋтверждати succingo, confirmare, подраздѣлити subdividere; подпомогꙋття olim Exod. 18, 22. nunc спомогꙋт тебѣ adjuvabunt te. Substantiva: подвой postis, подстав basis, подпора ful-

fulcimentum, подложница concubina, подножїе scabellum, подточилїе, подградїе, подкрилїе etc. Adjectiva: поднебесный qui sub coelo est, подлѣтен sub tempore, подручный subjectus, sub manu, подзаконный sub lege etc.

над:

In compositis rari usus: надписанїе Luc. 20, 24. ἐπιγραφή, inscriptio seu superscriptio, *Aufschrift, Ueberschrift.* Praeter hanc vocem in Psalmis et Novo Test. nulla alia occurrit, quae ex praepositione над composita sit. надсѣяти superseminare, in glagoliticis evangeliis reperi. Russi tamen, Serbi et Croatae nunc plura ex над composita vocabula habent. Alexjejew ex libris slavicis non nisi pauca haec collegit: надгладати inspicere, наддверїе Isai. 6, 4. ὑπέρθυρον, (olim завѣса наддвернаа), надлежати, надклонитися, надникнути,adносимый, надписанїе e Luc. 20, 24. надписовати, надраменїе humerale, ὠμοφόριον, надходити. Maximow in Grammatica sua p. 163. adduxit formulam надиде на ма supervenit super me, cum qua conferri meretur vetus slavica найдет на та Luc. 1, 36. ἐπελεύσεται ἐπί σε, superveniet in te. на itaque hic supplet над, quod ex на ope д formatum est. Sic Marci 11, 16. legitur написанїе in editis, immo et Luc. 20, 24. in Ms. et editione Mardarii A. 1562.

низ-

низ-:

Ex низ, quod apud Russos Substantivum est, composita e Concordantiis in Psalmos et N. T. collecta cape hic omnia: низвергꙋ: низвергла мя еси Psal. 101, 11. (Ven. низвръжеши) κατέρραξάς με, allisisti, deorsum projecisti me; низведꙋ deducam, низвѣсити summittere, низпадати, низпослати demittere, низпꙋстити, низложити et низлагати deponere, (in antiquo Apost. раздрꙋшающе destruentes, pro низлагающе, καταιροῦντες), низринꙋти praecipitare, низшед cum descendisset, низходити, unde низхожденїе. Addere possis низлежати procumbere, decumbere. низпꙋскати Ezech. 1, 26. est forma russica pro низпꙋщати. Decomposita sunt низвосходити ab imo ascendere, низположити, низпослати, низпровергши. Adde Substantivum низверг praecipitium. Adjectivum низоносный. Confer Adverbium низꙋ, russicas formulas внизъ, наниз deorsum, Serbicum низ qua particulam separabilem: низ брдо, низа странꙋ, de monte.

раз-:

разыдꙋтся dispergentur, разорити destruere, разверзе море interrupit mare, развратити pervertere, разбїется collidetur, разботѣют pinguescent, распнꙋ, распинати crucifigere, размѣрити dimetiri, размыслитися haesitare, разлꙋчити

se-

sejungere, separare, разрушити destruere, разрѣшити dissolvere, раздати distribuere, раздѣлю dividam, раздерется rumpetur, раздражиша irritaverunt, растнив дрва (дрова) cum concidisset ligna, растлѣша corrupti sunt, расточил єсть dispersit, разжизати incendere, разсыпати dissipare, разширити dilatare, разгывати, разгнув книгу cum revolvisset, explicuisset librum, раскопати suffodere, раскаятися poenitere. Decomposita: распростерети expandere, распространити dilatare, распропинати expandere, cruci affigere. Substantiva разум intellectus, развора vectis, развѣт Os. 11, 6. διαβελία, Act. 24, 12. ἐπισύςασις, разбой, inde разбойник latro, распуст, раздор dissidium, растес, разсып, расход, раскол schisma, inde раскольник schismaticus, распутїе, разлиχїе, раздолїе. Cf. Adverbium развѣ. Pro раз Bohemi et Poloni pronunciant роз, quos et Russi subinde imitantur, uti in роспись catalogus. росходы impensae, πρόσοδοι 3 Macch. 6, 27., (qui liber a Gerasimo Danilovič, ut reor, translatus editioni Ostrogiensi an. 1581 recens accessit), etiam in correcta editione servatum fuit. Olim voce росход 1 Paral. 29, 2., et росходы 2 Paral. 8, 16. Vulgatae impensas expressit interpres. Immo Jud. 16, 1. pro разторжѣ Ostrogiensis exhibet розорва, dirupit.

предъ

прєд:

прєдити praeire, прєдидѹщїй praeeedens, прєдѡбразити praefigurare, прєдѹтверждєн prius confirmatus, прєдварити praecedere, praevenire, прєдвидѣти praevidere, прєдвѣдѣти, прєдѹвѣдѣ praescivit, прєдвкѹсити praegustare, прєдлєжит πρόκειται, (prius) adest, прєдлєжат proposita sunt, прєдложити, прєдлагати proponere, прѣдрицаю (Ms.) praedico, edit. прєдглаголю, прєдрєкох et прєдрѣх praedixi, прєдзнамєнати praesignare, прєдзрѣти praevidere, прєдтєкѹ, прєдтицати praecurrere, прєдстояти stare ante, praeesse, прєдставити sistere, прєдѹставити praedestinare. Decomposita non pauca: прєдѿнати, прєдпрїяти, прєдпознати praecognoscere, прєдпослати praemittere, прєднаписана быша, прєднаписашася prius scripta sunt, προεγράφη Rom. 15, 4., прєднарєчє decreverat, definierat (prius) Act. 4, 28., unde прєднарєчєнный Act. 10, 41., прєдсоблюдати praecavere etc. Veteres tamen et Adverbio прєди et прєждє utuntur: идяшє прєди ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, praecedebat Luc. 19, 8., прєдитєк προδραμὼν ἔμπροσθεν praecurrens ibid. v. 4., прєждє написан, прєждє оутвєрждєн, прѣждє нарєчє, прєждєѡсвящєнный praesanctificatus. Vice versa 1 Cor. 8, 8. pro прѣдпоставит παρέστησι antiqui codicis exhibent editiones постави прєд богом. Substantiva прєдпєс stella

προ-

προκύων dicta, прєдлог praepositio, прєдтєча praecursor (alias прєдитєча, immo et прєдотєча), прєдпраздниство προεορτία, profestum, прєдходатайца praeveniens mediatrix. Adde прєдмтїє, прєдвратїє, прєддвєрїє, прєддворїє προαύλιον, vestibulum, прєдточилїє (137), прєдсѣнїє, прєдстолпїє, прєдчинїє Jud. 6, 26. παράταξις, прєдчєртожїє πρόπαςος, прєдградїє suburbana. Adjectiva прєдвѣчный, alias прєвѣчный, praeaeternus, ante secula, прєдизбранный praeelectus, прєдполꙋденный antemeridianus.

прѣз seu прєз:

Rari admodum usus particula: прєзима cognomen, Serbis прєзимє, et прєзимєнак ejusdem cognominis; прєзмꙋжєжєн, прєзєстєствєнный Rom. 1, 26. ὁ παρὰ φύσιν, praeter (contra) naturam. At прєєстєствєнный est supernaturalis, ὁ ὑπὲρ φύσιν. In compositis Verbis прєз locum non habet, sed suppletur praepositione прє, quam vide. Confer Böh. p r z e s, Pol. p r z e z. trans, per, quod nominibus separatim praefigitur, olim et Serbicum прѣз: прѣз всє лѣто per totum annum. Differt Croat. прєз, Carn. et Illyr. брєз, quo utuntur pro бєз sine.

чрєз:

Significatione et usu convenit cum прєз. Nam прєзєстєствєнный Alexjejew explicat per чрєзєстєствєнный.

венный. Habet idem sequentia composita: чрезвсежителный per totam vitam durans, чрездействован, чрездѣльно, чрезпотребство, чрезпредѣлїе exilium, чрезсобористе, чрезсыть. Vide supra p. 189, et 400. Cf. etiam Croat. чез, Carn. чез et чрез, чрѣз trans.

Caput IX.

De Adverbio.

§. 94.

Adverbia quoad formam sunt aut primitiva, aut derivata, aut denique composita. Primitiva nuda radice constant, in fine quandoque vocali aucta. Talia sunt:

1) оу, вѣ-, не, нѣ-, ни, -ли, -де, тѫ, -же, -жде.

2) авїе, руне, аки, кй, твѣ, кле, кда, веле, вон: внѣ, вынѫ, выше, боле, паки, паче, междѫ, най-, нынѣ, низ: низѫ, неже, ниц, лани (R. лони), лиц, лѫче, ради, раню, дале, долѣ: долѫ, дѣла, тай, тѫне, тез-, тачѣ, тачїю (точїю), ѕѣлю, сице, горѣ, годѣ.

3) оутрь, ашѫт, искрь, кще, вище, верхѫ, близ, предѣ, прежде, преки, древле, свѣне, средѣ, скорю, сквозѣ, скрозѣ, кромѣ, -крат.

Quae hic desiderantur, alibi quaerenda sunt: без, чрез inter Praepositiones, гдѣ, здѣ, вынрь inter Adverbia derivata, поздѣ inter composita.

Pro

Pro оуне, тѹне, свѣне, древле etiam оунѣ, тѹнѣ, свѣнѣ, древлѣ, scribi solet. Pro иле alii habent єли, et преди pro предѣ, Pro нынѣ codd. Serb. нынꙗ.

§. 95. Non pauca ex his origine sua Substantiva esse, satis patet. ѹ enim in fine casum obliquum designat. тѹ hic, illic, est accusativus a та; междѹ, inter, a междa, противѹ, contra, a противa, вынѹ, semper, a вына. At долѹ, низѹ, верхѹ sunt Genitivi a дол, низ, верх; долѣ infra, горѣ, supra, sunt Locales a дол, гора; внѣ foris, extra, a вон, зимѣ hieme, pro взимѣ, ѹтрѣ mane ab оутро, quod dum Adverbii vices supplet per ω scribitur: оутрω. Sic et лани, ради pro Loc. aut Gen. habendi sunt. вчера, heri, est Genitivus contractus a вечер vesper, vespertino tempore. точїю duntaxat, alias токмω, est Instrumentalis, quo Adverbia saepius suppleri solent: нощїю noctu, днїю diu; волею voluntarie, виною in speciem, προφάσει, Vulg. simulantes Luc. 20, 74., лиц versus faciem, e regione pro лицем, a лице. днесь, hodie, compositum est ex ден et demonstrativo сь, cf. σήμερον, et ipsum hodie i. e. hoc die.

§. 96. Adverbia in ω nihil aliud sunt, quam Adjectiva neutra in о: правω, прамω, лѣвω, малω, ѕѣлω, цѣлω, частω, многω, долгω, a прав etc., cujus neutrum est право etc. Sic кѹпнω simul, присnω semper, et alia innumera ab Adjectivis deri-

rivatis orta, uti равнω, давнω, разнω, должнω, тощно *σπουδαίως*, studiose, горькω, тяжкω.

Huc pertinent Adverbia qualitatis ope ак formata: какω, такω, якω, якоже, овакω, онакω, инакω, единакω, двоякω, троякω, всакω, а какый etc. ωпакω, praepostere, est ab ωпак.

In Ostrogiensi editione Adverbia ab Adjectivorum neutris in о non distinguuntur, quia Grammaticorum posteriorum regula, qua praecipitur Adverbia per ω scribenda esse, observari nondum potuit.

§. 97. Etiam neutra Adjectivorum in ое, їе, ее, Adverbiorum vice funguntur: первое, второе, третїе etc. Sic абїе mox, statim. Idem valet de Comparativis in ѣе, ѣйше, ае, айше: прѣвѣе, оудобѣе, ѿраднѣе, ωпаснѣе, ѕлѣе, далѣе, истѣе, оудобѣйше, добрѣйше, множае, множайше, легчае, легчайше. сладьшей dulcius olim Sir. 23, 36. pro сладше est Polonismus, nunc сладчае.

§. 98. ѣ amant alia ab Adjectivis deducta: правѣ (et правω) а прав, ѕлѣ, добрѣ, мудрѣ, благѣ а благ, лютѣ, толицѣ, горьцѣ, сладцѣ, высоцѣ, легцѣ, тисѣ а тих. Alia е: сице, sic, а сик (alias сиков et саков talis). Huc spectant et Adverbiorum Comparativi оуне, боле, древле, прежде а пред, ниже а низ, выше altius а выс (unde et выспрь, высок), лише а лих, ваще, паче, de quibus §. 38. Adde лжѣ levius Job. 6, 4. olim,

nunc

nunc male скоралє, pro скорѣє. Huc referri possint et alia in є: wбачє, иначє, далєчє pro далєкw, єдиначє, тачє, глѹбочє.

ы postulant Adverbia, quae ab Adjectivis in ск (скый) derivantur: римскы, єллинскы, царскы, мытарскы, храбрскы, плотскы, мѹжскы, божскы, ꙗзычєскы gentiliter, вєличскы, всѧчєскы (всачскы et всачско in Ms. Serb. in quo et тѣлєско pro тѣлєснѣ). Sic акы sicut, пакы iterum. Occurrit et малы pro малw.

§. 99. Adverbia numeri duplici modo formantur. Primum ope жды seu щи: колижды, колижды, коликощи, quoties, єдиножды, єдинощи (codd. Serb. єднѹщи, єднѹщ), дважды, дващи (дващ), трижды, трищи (потрищ), четырижды (четвєрищнw), патижды, патищи, шєстижды, шєстищи, сєдмижды, сєдмищи, (сєдмєрдищи) etc. Sic etiam єлижды, єлищи quotiescumque, толижды, многажды et многащи, малощи raro. Deinde affigendo in fine, aut connectendo particulam крат, краты: двакраты duabus vicibus, трикраты, потрикраты, патькрати, дєсєдмькрат, стократ, тысѹщакрат, єлькрати (Ms.), коликраты, (колькраты), тмами тєм крат μυριοπλασίως Sir. 23, 27. in Ostrogiensi тмами sine тєм крат, до сєдмьдєсат сєдмєрицєю septuagies septies Matth. 18, 22.

Ex-

Exprimuntur demum Adverbia numeri Instrumentali feminino кдиною, et eodem casu Abstractorum in ица: кдиницею semel, двоицею et вторицею, третицею, четверицею, патерицею; шестерицею, седмерицею et седмицею, осмерицею, деватерицею, десатерицею (Serb. десеторицею), сторицею centies, тмерицею decies millies, множицею. multis vicibus.

§. 100. Ope мо formantur Adverbia loci, motum ad locum designantia: камѡ quo, quorsum, ab interrogativo к, тамѡ a тъ, сѣмѡ a сь. Sic овамѡ, овоамѡ, онамѡ, инамѡ, кдинамѡ pro ѥдино мѣсто. Adde мимѡ a минѹ, токмѡ (тъкмѡ) tantummodo, alias точїю (тъчїю).

Ope ма et ми Adverbia quantitatis: кльма, тольма, весьма, вохма prorsus, penitus, кольми et кольма, велми. Adde дѣльма pro дѣла propter, ob. At полма est instrumentalis dualis a пол: растешет (olim протешет) єго полма dividet eum, in duas partes secabit, διχοτομήσει Matth. 24, 51.

Ope лѣ formata sunt Adverbia temporis: доколѣ quamdiu, доселѣ, ѿтолѣ, ѿселѣ, a к, т, сь, praefixis praepositionibus до et ѿ. Aucta initio et a fine sunt: донелѣже, ѿнелѣже, ѿнележе et ѿнелиже, in quibus quatuor elementa notabis до (ѿ), не, лѣ et же; не vero e neutro к ortum

est.

est. Huc spectare videtur клє aliquantum, vix: клє жив semivivus.

Adverbia quantitatis коль pro коли, толь pro толи, a к et т, assumendo particulam ли orta sunt. Huc refer et нєгли vix, forsitan, нєжєли a нєжє quam. A коли praefixa negatione ни et in fine assumto жє deducitur николи, николижє οὐδέποτε, nunquam.

Ope дє seu дѣ formantur Adverbia loci, quietem in loco denotantia: гдѣ ubi, ab interrogativo к (apud Veteres кдє); здѣ hic, a сь (olim сдє); идѣжє ubi, ab и, ондѣ ibi, ab ѡн; индѣ alibi, ab ин; вєздѣ ubique, a numerali вєсь. Hinc et доньдєжє donec, ex до- нє- дє-жє.

дє pro дѣ olim scriptum fuisse, supra p. 34. et 35. monui. Smotriski ipse in prima editione Grammaticae гдє, здє, сєздє, ондє, индє scripsit, quae autem ab editoribus aliis mutata sunt.

оудѣ motum per locum, оудꙋ vero motum a loco designant: кꙋдѣ qua, оудѣ (pro юдѣ), et affixo relativo жє: оудѣжє qua, тꙋдѣ, сюдѣ hac, онꙋдѣ illac, инꙋдѣ, повсꙗкоꙋдѣ. ѿкꙋдꙋ unde, оудꙋ, оудꙋжє, юдꙋ, юдꙋжє, ѿнюдꙋжє, ѿтꙋдꙋ, ѿсюдꙋ (in Mss. tamen etiam ѿкꙋдѣ, ѿсюдѣ), овоꙋдꙋ, оноꙋдꙋ, ѿоноꙋдꙋ, овоюдꙋ, ѿовоюдꙋ, внѣꙋдꙋ (внѣюдꙋ), ѿвсюдꙋ undequaque, внꙋтрьꙋдꙋ intrinsecus, извнꙋтрьꙋдꙋ. In ѿнꙋд (ѿнюд) omnino, prorsus, ꙋ finale resectum est.

Ad-

Adverbia temporis formantur ope гда: когда quando, тогда tunc, овогда, кгда, внегда, иногда, (in Mss. et инда), всегда. Composita ex нѣ et ни: нѣкогда aliquando, никогда, никогдаже nunquam.

Huc spectare videntur кда num, nunquid, кдиньде ὁμȣ͂, unanimiter, at кдва, vix, ope ва formatum est. Notanda vero hic et ea, quae ь in fine habent: ѡсобь seorsim, separatim, pro ѡсобнѡ, ab ѡсоба persona, оудобь facile, pro оудобнѡ, ab оудобїе (et hoc ab оу et доба); свободь et исполнь vices Adjectivorum свободный liber, полный plenus, supplent. Adde искрь prope. развѣ compositum sit ex раз et вѣ, quae particula etiam initio vocis вѣглас (alias et вѣиглас) prudens, expertus, occurrit. Confer вѣть sermo, oratio, Serb. весѣа, викѣа deliberatio, Russ. вече conventus populi, consilium, olim вѣче, Slav. вѣще. ашȣт frustra, in vanum, quod in Apostolo antiquo bis legitur, semel pro безȣма, altera vice pro всȣе, obscurae originis vox est, cum qua tamen Boh. obsoletum кшȣт et кшит, unde кшитный vanus, convenit.

Nolim huc trahere Adjectivum вѣверный obscuri sensus. Gen. 14, 10. кладези вѣверны legit Ostrog. pro кладязи смоланыа φρέατα ἀσφάλτȣ. Certe ad врѣати fervere, bullire, respexerit interpres. Carnioli vriem et vervriem dicunt.

Rec-

Recte Abr. Mrazovich еле substituit pro ели, quod Smotriskii prima editio exhibet. In posterioribus, uti Rimnicensi A. 1755, penes ели appositum fuit et еле. Legebatur olim еле Luc. 10, 30. еле жива seminecem, Vulg. semivivum, cui Russi кѫва жива substituerunt. In Glagoliticis libris corrupte ли мртва habetur pro еле мртва. Miror лонѣ, praeterito anno, retinuisse editorem Rimnicensem, cum jam Polykarpow in Lexico et Maximow in Grammatica rectius лони scribant. Norunt et Poloni лони, Bohemi в praeligendo влони. Slavi vero meridionales pronunciant лани. Apud Alexjejevium neque лани, neque лони reperias. Jam enim in Ostrogiensi editione 2 Cor. 8, 10. pro ѿлани ἀπὸ πέρυσι ab anno priore, ѿ прешедшаго лѣта, et 2 Cor. 9, 2. ѿ мимошедшаго лѣта in gratiam Russorum substituta fuere, quod editores Serbi, apud quos лани viget, nunquam tentassent, cum eorum antiqui Codices utroque loco ѿлани intactum exhibeant.

§. 101. E particula ли composita sunt коли unquam, aliquando, негли forsitan, выспрь sursum (a выс et перѹ volo, quasi sursum evolando). тез idem, e тое et determinativo зи contractum est, neque p. 94. inter radices, sed inter Pronomina referendum erat. Solent Illyrii et hodie Pronominibus quibusdam зи adnectere: тизи pro ти isti. Praecipue notanda sunt ea, quibus in fine particula же affigitur: оуже jam, ab оу; неже et addito ли: нежели quam, ниже neque, даже usque, донѥже donec, таже postea. Jungi autem solet relativis ad relationem firmandam: аможе (таможе), идѣже, оудѹже (юдѹже), такоже sicut. Alia assumunt жде et же ad emphasim exprimendam: такожде simili-

ter, eodem modo, всѧкдє ubique, послѣдиждє, послѣждє postremo. Numeralibus крат apponi supra dictum est. Initio vero praefigi solent negationes нє, ни: нє оу nondum, нє ктомꙋ non amplius, нє такѡ, нє помнозѣ. In his quidem divisim, in aliis etiam conjunctim: нєꙋдобь, нєволꙋ, нєдосыти. Porro нималѡ, николи, николиже, никогда, никакоже. Particula indeterminatae quantitatis нѣ: нѣкогда, нѣкакѡ. Superlativi nota най: найпачє. Vide Comparationes Adverbiorum §. 40. Compositorum cum praepositionibus major est numerus, suntque pleraque circumscriptiones adverbiales. Lubet pauca hic subjungere:

ѡ: ѡтай in occulto, ѡколѡ, ѡкрєст circa, ѡкрꙋг, ѡсвѣнь.

в: внꙋтрь intus, intra, ab оутрь; вблиз, внєгда a єгда, вмалѣ, вмѣстѡ in locum, loco, внєзапꙋ (внєзапь) olim внєзаапꙋ, subito, repente, inopinate, a нє, за, et апа; вравнѣ ἐν ἴσῳ Sap. 14, 9. similiter; вотще et всꙋє in vanum, вскорѣ, вкꙋпѣ simul. Adde визобиль, вирєкы, вслѣд, всласть.

по: повынꙋ, пополꙋ, помалѣ, помалꙋ παρὰ μικρὸν, понє saltem, понагꙋ, полєгкꙋ, поразнꙋ, подолг pone, juxta, подробнꙋ, потом, посєм, посих postea, послѣди, посрєдѣ in medio, порогь etc. Decomposita: попрєлихꙋ, попрємногꙋ.

на:

на: наопак, наѹсть, напюснѣ, напраснѡ repente, намнозѣ, наразнѡ, надолзѣ diu, натолицѣ, начастѣ, наголѣ, накривѣ.

до: довнѹтрь, донизѹ, додалеча, додолѹ, додола, дозадѣ, доѕѣла, доселѣ, добыти satis, доколѣ quousque.

за: зане, затѹне, заѹтра. Polono-russica ѕинѹдѹ, ѕдалеча, ѕначала primae editionis Smotriskii mutata sunt ab editoribus aliis in ѿнѹдѹ, издалеча, сначала.

с: свыше, сверхѹ, снизѹ, свыспрь, спреди, созади; verisimiliter et свѣнѣ. At Croat. звѹн, звѹна, звана respondet Slav. извнѹ.

ѡт: ѿвнѣ, ѿвнѹтрь, ѿлани, ѿнюд omnino, ѿтѹдѹ, ѿкѹдѹ, ѿселѣ, ѿселѣже, a quo tempore. Adde ѿнегѡ Marc. 6, 25. ἐξ ἀυτῆς, jam nunc, Vulg. protinus, correcta editio in glossa абіе; Cod. Serb. Kop. нынѧ in textum admisit pro graecismo ѿнегѡ.

из: изѹтра, изѹтрь, изѹтрьѹдѹ, изюна, извнѹ, извна (извнѣ), извнѹтри, извнѹтрь, излиха, издавна, издалеча, издревле, испервa, истиха, истолста, искони ab initio.

вз: вспять retrorsum, a пять; вскѹю (subaudi винѹ) quare, ob quam causam; вскрай in littore, in extrema ora. Adde возгласе alta voce,

Possunt vero et aliae praepositiones praefigi: прєволє, прєвєсьма, прєизлиха praenimis, приблиз. Adde circumscriptiones безѹма frustra, sine causa, безпрєстани continuo, бєсчина et бєсчинѹ pro безчинно sine ordine, почто, ѡвнощ noctu, per noctem, ѡв он пол trans, in altera ripa; сирѣч id est, ex си et рѣч, alias рєкшє, quod est Praeteritum Gerundivi a рєкѹ dico. Modus enim hic adverbialis dici posset: 2 Cor. 9, 6. φειδομένως in antiquo Apostolo expressum est Gerundivo щєдєи (i. e. щадяй) parcens, parcendo, nunc скѹдостїю, Instrum. a скоудость inopia, penuria. Vice versa pro Gerundivo надѣявсє Philip. 1, 2. quod graeco πεποιθὼς respondet, editiones omnes exhibent Adverbium извѣстнѣ: извѣстнѣ вѣм certo scio. Imperativos autem прїиди, прїидѣте, принеси, приведи, гради, встани inter Adverbia jubendi referre Smotriskio et aliis placuit; mihi absurdum videtur.

§. 102. Ex Adverbiis primitivis non nisi pauca componendis vocibus serviunt: тѹземец αὐτόχθων.

Negativa particula ни non, quae alias simpliciter negat, non nisi Pronominibus et Adverbiis a pronominibus ortis in compositione praefigi solet: никто nemo, нигдѣже nusquam; extra compositionem etiam numerali єдин: ни єдин nec unus, nullus. Verbis praefixum significat nec, neque:

que: ни видят, ни слышат, ни разꙋмѣют Dan. 5, 23. nec vident, neque audiunt, neque intelligunt. не autem olim in constructione negativa cum Verbis connecti solebat, nunc separatim scribitur, paucis tamen exceptis, qualia sunt нѣсмь, нѣсть, pro несмь, несть, неправдовати inique agere, непщевати existimare, ненавидѣти invidere, нечествовати impie agere, ἀσεβεῖν, негодꙋю indignor, нерадити non curo. Nominum tam Substantivorum, quam Adjectivorum, uti et Adverbiorum ex не compositorum ingens est numerus: неповинен innocens, неправда ἀδικία, iniquitas, неправеден iniquus, неправеднѡ inique; непорочный sine macula, ἄμωμος, немощ infirmitas, немощный infirmus, недѣля dies dominica, a non laborando dicta, невѣста sponsa, неплоды sterilis, недостоин indignus, недꙋг morbus, невѣглас imprudens, незлоба, незлобїе, ἀκακία, innocentia, неистов insanus, неистовленїе, неистовство insania, inde неистовствовати insanire, ненависть invidia, неключим, непотребен inutilis, непроходный invius, вода непостоянная Psal. 122, 6. τὸ ὕδωρ τὸ ἀνυπόστατον, Vulg. intolerabilis. несѣкомый Psal. 113, 8. τὴν ἀκρότομον, Vulg. rupem. Vide p. 237.

веле non nisi in compositis locum habet: велелѣпїе, велелѣпота, μεγαλοπρέπεια, magnus decor, magnificentia, alias et великолѣпїе, olim вельлѣ-

лѣпота, Psal. 20, 6. et 67, 35., велерѣчивый magniloquus, велерѣчевати magna loqui.

Ex пакы rursus, iterum: пакыбытїе παλιγγενεσία, Matth. 19, 28. regeneratio. Adde пакытеча, παλίνδρομος, пакыглаголный παλιλλόγος.

А прекы seu singulari прек in compositis fit преко: прекословїе ἀντιλογία Hebr. 6, 16. controversia, contradictio, прекословный contradicens, ἀντιλέγων Tit 2, 9.

А между: междометїе interjectio, междорѣчїе Mesopotamia, междорамїа plur. μετάφρενα Psal. 67, 14. Ven. Psalt. междоурамїе; междостолпїе, 3 Reg. 7, 31., междочасїе. Ex низ composita vide supra p. 42.

Adverbia derivata in ω aptissima sunt componendis vocibus. А мимѡ sunt мимоиду praeteribo, мимошед cum praeterivisset, время мимошедшее tempus praeteritum, мимонеси transfer, мимотекше ὑποδραμόντες Act. 27, 16. decurrentes, cum decurrissemus, вода мимотекущаа ὕδωρ διαπορευόμενον Psal. 57, 8. aqua decurrens, мимограды παράγων Marc. 2, 14. cum praeteriret, praetergrederetur, мимоходити pertransire, в мимохожденїи ἐν παρόδῳ 1 Cor. 16, 7. in transitu. Scribitur tamen et divisim мимѡ ходит, мимѡ идет, мимѡ грядый Rom. 15, 24. praeteriens. А присно: приснодѣва ἀειπάρθενος, semper virgo, приснос8щный

ный ἀΐδιος Rom. 1, 20. sempiternus, et multa alia. A малω, многω, благω, longe plurima, mutato solummodo ω in о. тез assumit о: тезоименїе, тезоименство idem nomen, dies onomastica, тезоименитый ejusdem nominis, Russ. vulgo тезки dicuntur cognomines. достойнω contrahitur in досто: достолѣпный dignus decore, достопаматный dignus memoria, достохвалный ἀξιέπαινος, laudatione dignus etc. Quae in neutro е pro о habent, etiam in compositione е postulant: лжепророк pseudopropheta, тщеславїе κενοδοξία Philip. 2, 3. inanis gloria, тщегласїе κενοφωνία, inaniloquium, vanus clamor 2 Tim. 2, 26. трое in compositis in тре contrahi solet: тревеликый valde magnus, треволненїе τρικυμία, fluctus decumanus, тревогатый admodum dives, трепѹтїе trivium, треперстїе, треног tripus, тредневство τριημερία Amos 4, 4. (olim тредньны), tres dies, трезѹб tridens, трегѹбый triplex, треклатѣйшїй τρισαλιτήριος, 2 Macch. 8, 34. ter execrabilis, Vulg. facinorosissimus, трекровник τρίστεγον Act. 20, 9. tertia contignatio.

Ca-

Caput X.

De Conjunctionibus.

§. 103.

Conjunctiones secundum significatum earum in copulativas (и, же, егда, внегда, тогда), disjunctivas (или, ли, либо, ни, ниже), adversativas (но, поне, аще и, обаче), conditionales, causales, subjunctivas, illativas, expletivas (ѹ́бо, ждо, жде) et ambiguas dividere solent Grammatici, praeeunte duce Meletio. Maximow, qui majorem Grammaticam Mosquensem compendio strinxit, disjunctivas denuo dispescuit in duo genera. Ad quorum primum (растпрагательное) а sed, quod Meletius omiserat, ad secundum vero (раздѣлительное) или, ли, либо, ни, ниже, uti ipse Meletius retulit.

Respectu ordinis conjunctiones denuo dividi solent in praepositivas, et postpositivas, et communes. Ad priores refert M. Smotriski но, не бо, и, ѹ̀бо, да, зане́же, тѣ́мже, понеже, ѹ́бо, аще бо, и́ли, ни, ниже, ибо. Postpositivis adnumerantur: же, ѹ́бо, ли, бо. Communibus, quae aliis vocibus et praeponi et postponi possunt, accensentur: обаче, аще, поне, зане, прочее.

Male apud Maximowium не бо commate separatum est: не, бо. бо enim nunquam praeponi, id est, initio periodi, quin alia vox praecedat, locari potest. Male etiam

etiam tam in editione Rimnicensi, quam apud Maximowium или ни sine commate exhibentur, cum utrumque или et ни nominare voluerit Meletius. Inter ambiguas Meletius posuit praeter еда, ли, etiam чи, чили, quas ambas, utpote polonicas, merito rescidit Maximow.

§. 103. Praeplaceret autem nobis divisio Conjunctionum in simplices, compositas et decompositas, si aliis etiam exemplis quam tribus hisce: прежде, прежде даже, прежде даже не, formam earum exposuissent Grammatici. Differunt autem Conjunctiones ab aliis particulis non tam forma, quam functionibus. Nam et Adverbia pro Conjunctionibus usurpari solent. Simplicissimae earum ad primam classem radicalium syllabarum spectant, любо ad secundam, аще ad tertiam.

1) а, и, ко, бы, нъ: но, ни, ли, да, то, же.

2) оубо, любо, 3) аще.

Compositae sunt ибо etenim, ex и et бо; или aut, ex и et ли; obsoletae иде *καίπερ*, etsi, *καίτοι γε* Act. 14, 17, et quidem, quamquam, (nunc и оубо), et иже (nunc аще и); либо aut, ex ли et бо. Huc referri possit et оубо, quod accentu nimis subtiliter distingui voluit Meletius ab оубω, qui uti et alii оубо particulam illativam, оубω vero expletivam esse docuerunt.

Discrimen hoc jam observatum fuisse in editione novi Testamenti ante correctiora Biblia, e Concordantiis, quas Andr. Bogdanow in epistolas confecit, claris-

sime

sime patet. In Bibliis autem correctis оуко etiam pro ὖν, cui alias оуѣѡ respondebat, locum obtinuit. Ex. gr. Matth. 12, 26. πῶς οὖν какѡ убо станетъ царство єгѡ, olim (in N. T. Kioviensi an. 1732) оуѣѡ. At ibid. v. 28. etiam in hac editione оуко постиже ἄρα, igitur (nempe) pervenit, connectendo membrum secundum periodi cum primo, quod conditionem per аще ли же exprimit. Sic et Luc. 11, 20. ἄρα оубо, Vulg. profecto.

§. 104. любо aut, nec non derivatum обаче (ѡбаче) tamen, attamen, πλὴν, formam Adverbiorum referunt. иже quod, est neutrum pronominis иже; зане ex за et pronomine е; понеже quoniam, ex по-не-же composita sunt. тѣмже itaque, est Instrumentalis a тоже. идѣже, кдѣ, тамѡ, егда, тогда, якѡ, такѡ et alia in Adverbiis locum sibi vendicarunt.

иже quia, quod, non est slavica conjunctio, sed polonica, in parva Russia usitata. In libris, quos olim in Polonia russica translatos puto, saepe particula haec pro якѡ occurrit. Vide in editione Ostrogiensi 2 Par. 7, 22. cap. 13, 18. cap. 26, 23. cap. 28, 6. cap. 32, 2. cap. 34, 21. Nehem. 4, 1. et cap. 6, 16. et confer marginem Mosquensis an. 1663, in quo якѡ ab editoribus appositum fuit ceu emendatior lectio pro иже, quod textus antiquus his in locis exhibet. Citatis versibus etiam correctior editio якѡ legit, duobus tamen exceptis, in quibus pro иже seu pro якѡ marginis єгда et понеже substituta sunt.

§. 105. Juverit simplices Conjunctiones exemplis illustrare.

а sed, autem: а село, есть мір - а плевелы - а враг-
а жатва - а жатели, Matth. 13, 38. 39. ὁ δὲ ἀγρὸς, ager autem, est mundus - zizania vero - inimicus autem - messis vero - messores autem. а еже живет quod autem vivit, ὃ δὲ ζῇ Rom. 6, 10. Hinc а аз in antiquo codice pro аз же, а богатый pro богатый же, а мытарь Luc. 18, 13, in Evangeliis a Mardario monacho editis, pro мытарь же, καὶ ὁ τελώνης, publicanus autem.

и et, etiam; день и нощь die ac nocte; иду и пріиду к вам vado et veniam ad vos; ибо и пси ядят nam et catelli (canes) edunt. аще и κἄν, etsi, etiam si.

бо: что бо quid enim, кто бо quis enim, не бо non enim, едва бо vix enim, вси бо omnes enim, мнози бо multi enim, аще бо si enim, еже бо оумре quod autem mortuus est, ὃ γὰρ ἀπέθανε. не оу бо можасте 1 Cor. 3, 2, nondum enim (οὔπω γὰρ) poteratis, correcta nunc ибо не оу nam nondum -, cum editiones quaedam оубо pro оу бо male legerent.

бы Conjunctionibus adnumerari solet, at certe бы nil aliud est, quam syllaba radicalis nuda Verbi быти, adeoque forma sua Praeteritum simplex et quidem Optativi, quod Latinorum esset, Germanorum *wäre* ita respondet, uti Praeteritum Indicativi бѣ latino erat, et germ.

germ. *war*. Hinc et personalium suffixorum х, хом, сте, ша capax est, et qua auxiliare ad formandum aliorum Verborum Optativum adhibetur, uti supra §. 85. docuimus. Conjungi solet cum particula да ut: яко дабы прешел ὅπως μεταβῇ, ut transiret, дабы был с ним ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ, ut esset cum illo, дабы пребыл оу них ut maneret apud ipsos. Negatio не particulae бы praefixa nunc separatim scribitur: и не бы дал подкопати дом свой et non sineret perfodi domum, да не бы ѿшел ѿ них ne discederet ab eis.

нъ seu но (in Mss. et in Evangeliis Mardarii etiam ноу) verum, sed: и не буди неверен, но верен et noli esse incredulus, sed (ἀλλὰ) fidelis. нест бг, бг мертвых, но бг живых non est Deus Deus mortuorum, sed viventium; аз потрясу не токмо землю, но и небом ego movebo (concutiam) non solum terram, sed et coelum Hebr. 12, 26. не точию праздны, но и блядивы non solum otiosae, sed verbosae (nugaces). не аз точию, но и вси non ego solus (μόνος), sed et omnes 2 Joh. 1, 1.

ни quatenus absolute negat, est Adverbium, at quatenus conjungit non solum voces singulas, sed et integra membra periodi, est Conjunctio: яко ни смерть, ни живот, ни аггли, ни на-

чала

чала, ниже силы, ни настоѧщаѧ, ни грѧдущаѧ, ни высота, ни глубина, ни ина тварь кая возможет нас разлучити &c. Rom. 8, 38. 39. quia neque mors (οὔτε οὔτε) neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei. ни бо аз ѿ человѣка приѧх е, ниже научихсѧ. Gal. 1, 12. neque enim ego accepi illud, neque didici. но ниже еще можете нынѣ (olim ни), ἀλλ' οὔτε νῦν 1 Cor. 3, 2., sed nec nunc quidem adhuc potestis. добро не ѣсти мяс, ниже пити вина Rom. 14, 21., bonum (est) carnes non edere, neque bibere vinum. не у ли чуете, ниже разумѣете Marc. 8, 17. nondum cognoscitis (sentitis), nec (οὐδὲ) intelligitis?

ли particula Interrogationi serviens: Luc. 24, 11. имате ли что снѣдно здѣ; habetis aliquid esculentum hic? достоит ли кинсон кесареви дати, или ни; дамы ли, или не дамы; Marc. 12, 4. licet (ne) censum Caesari dare; dabimus (ne) annon dabimus? ни ли седмь neque septem? единаче ли и вы без разума есте; не у ли разумѣваете, яко — Matth. 15, 16. 17. adhuc (ἀκμὴν) et vos sine intellectu estis? nondum intelligitis quia —. еще ли adhuc (ἔτι)?

не.

не ты ли nonne tu? не вы ли nonne vos? или ex и et ли compositum est: иже wставит дом, или братію, или сестры, или оца, или матерь, или жену, или чада, или села Matth. 19, 29. qui reliquerit domum aut fratres aut sorores aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut liberos, aut agros. аще же брат или (Ms. ли) сестра наги будут (olim нага будета) Jac. 2, 15. si autem frater aut soror nudi sint. лико aut enim, ex ли et ко, негли ex нег et ли coaluit. Sic ли et cum неже frequentius conjungi solet: паче-нежели magis quam. Si аще praecedat, per ли graecum δε exprimitur: аще ли ἐὰν δὲ, εἰ δὲ, quodsi, si autem. His et же saepe subjungitur: аще ли же.

да qua formativa Optativi: да будет воля твоя fiat voluntas tua, болій же в вас, да будет вам слуга, qui major est vestrum, sit minister vester; да не будет absit. Vide supra p. 378. 2) qua subjunctiva particula ut, ἵνα: рцы да садета сїя оба сына моя, dic ut sedeant hi duo filii mei. что хощета да сотворю вама, quid vultis ut faciam vobis (ποιήσω sine ἵνα), глаголаста єму, гдн, да wверзутся очи наши (Ostrog. да wверзетася очи наю) Matth. 20, 32. 33. 3) qua disjunctiva et copulativa particula δε, et, autem: да девят гдѣ; et novem

vem ubi? οἱ δὲ ἐννέα ποῦ Luc. 17, 17. да кто
есть ближній мой καὶ τίς Luc. 10, 29. habet
Mardarii editio pro и кто etc. Luc. 17, 17.
olim да такоже ὡς ἂν, ut ergo, pro егда же (рече
им). Act. 11, 17. да аще оуним (εἰ οὖν) olim, nunc
да rejecto: аще оуво. яко да respondet graeco
ὅπως: тако да просвѣтится свѣт ваш пред
человѣки, яко да видят ваша добрая дѣла
Matth. 5, 16. sic luceat lux vestra coram hominibus,
ut videant opera vestra bona. Subinde et яко да pro ἵνα: рци яко да каменіе
сіе хлѣбы бꙋдꙋт (in correcta nunc яко deest)
Matth. 4, 3. dic ut lapides isti panes fiant.
да не μή, ne: да не мните Matth. 5, 17. μὴ
νομίσητε, nolite putare; ubi in correcta (да)
parenthesibus inclusum est. Alibi enim formula
haec Imperativo exprimitur: не мните ne
existimate. да бы vide supra sub бы.

то qua illativa particula connectit membrum sequens
cum praecedente conditione: аще ли
же ни, то просѣдаются мѣхи Matth. 9, 17.
alioquin (εἰ δὲ μή γε) rumpuntur utres. аще
ли начаток ст҃, то и примѣшеніе: и аще корень
ст҃, то и вѣтви Rom. 11, 16 quod si
primitiae sanctae, etiam massa, et si radix
sancta, etiam rami. Convenit itaque то prorsus
cum germ. so. Respondet etiam graeco ἀλλὰ

Rom.

Rom. 6, 5. Initio vero periodi graeco *και*: то кто может спасен быти Luc. 18, 26. et quis (*καὶ τίς*) potest salvus fieri? Olim in Mss. et Luc. 19, 23. то почто *καὶ διὰ τί*, et quare (quare igitur), nunc in editis и почто. то аще in antiquo Apostolo pro аще ли *εἰ δὲ*, etsi, quodsi.

же *δε*, autem: азъ же, ты же, он же, они же, ego autem, tu autem, ille autem, illi autem. аще же *ἐὰν δε*, quodsi. Inde et ниже *οὐδὲ*, neque. Post иже non solet poni же: sed potius а ante иже: а иже *ὅδε*, qui autem. Alias же vocibus affixum est aut relativum aut emphaticum Vide pronomina et Adverbia.

оубо seu оубѡ; quamvis a бо differat, tamen ex оу et бо compositum esse possit. 1 Cor 9, 2. legunt editiones N. T. аще оубѡ иным (olim инѣм) нѣсмь апл, но оубѡ вам есмь, si aliis non sum Apostolus; sed tamen vobis sum. Primo оубѡ in graeco nihil, alteri оубѡ particula *γε* (*ἀλλά γε*) respondet. In postrema editione Bibliorum correcta deleto utroque оубѡ, pro primo substitutum fuit и ante нѣсмь, pro secundo vero обаче. Ibidem v. 16. graeco *ἐαν γαρ* respondet аще бо, v. 17. graeco *εἰ γὰρ* аще убѡ, v. 18. graeco *τίς οὖν* кая убо, v. 24. graeco *πάντες μεν* вси убѡ.

люко, а люб carus, quasi dicas, lubet, si malis, ter in Evangeliis legitur pro или: люкоєдинаго (melius divisim люко єдинаго) возлюбит а дрУгаго возненавидит Matth. 6, 24. et recentius Lucae 16, 13. люкоєдинаго возненавидит, aut enim (ἢ γὰρ) unum odiet et alterum diliget. Luc. 12, 38. люко в' третїю стражУ прїидет et si (καὶ) in tertia vigilia venerit. Recte hic sensum particulae καὶ reddidit antiquus interpres, cum vigilia secunda praecedat. In Bibliis correctis nunc и pro люко legitur. In antiquo Apostolo etiam aliis in locis люко pro аще и reperi.

Non miror editiones russicas omnes Matth 6, 24. возлюбит primo loco contra ordinem graeci textus exhibere, cum et Cod. Serb. Kop. eodem contextu legat: либо (pro люко) кдинаго вьзлюбит. Rectum ordinem aut restituit aut servavit Mardarius in editione sua A. 1562, mutato tamen люко in илико: илико кдинаго вьзненавидит а дрУгаго вьзлюбит. At Luc. 16, 13. Mardarius legit либо et Luc. 12. 38. или pro люко. Cod. Kop. Luc. 16, 13. servavit люко, et Luc. 12, 38. люко bis posuit: люко вь вторУю люко вь третїю стражУ. Cum люко utique conferendum est Polonicum lub, lubo.

аще si: и аще прїидет в вторУю стражУ et si (καὶ ἐὰν) venerit in secunda vigilia, аще бы вѣдал si sciret. аще же око твое, quod si (εἰ δὲ) oculus tuus; аще каκω возмогУт - si quo modo

(εἴπως) possent; аще ли, ἐὰν δὲ, si autem, quod si; аще ли не ѿпꙋщаете si autem non (ἐὰν δὲ μὴ) remiseritis. и аще оубѡ бꙋдет дом достоин - et si quidem (καὶ ἐὰν μὲν) fuerit domus digna Matth. 10, 13. ащели же не бꙋдет достоин - si autem (ἐὰν δὲ μὴ) non fuerit digna. аще ли́ же ни, рекл бых вам Joh. 14, 2. si quo minus (εἰ δὲ μὴ), dixissem vobis. вся ꙋбо єлика аще хощете, omnia ergo quaecunque (ὅσα ἂν) vultis. иже аще разорит qui ergo (ὃς ἐὰν οὖν) solverit; ижебо аще оубїет qui autem (ὃς δ' ἂν) occiderit; воньже аще дом внидете in quamcumque (εἰς ἣν δ' ἂν) domum intraveritis; и ємꙋже аще хощет сн҃ ѿкрыти et cui (καὶ ᾧ ἐὰν) voluerit filius revelare (detegere) Luc. 10, 22. Vides jam quam serviliter exemplaria graeca exprimere conatus sit interpres, qui Conjunctivum, quo lingua slavica caret, particula аще supplere voluit.

Adverbiis quibusque et aliis formulis Conjunctiones suppleri, jam monuimus. Frequentioris usus sunt тѣмже διὸ, propter quod, propterea, ὥςτε itaque, ergo, тѣмже оубо ἄρα οὖν itaque, igitur, сегѡ ради διὰ τοῦτο, propterea, такожде ὁμοίως similiter, ꙗкоже - такѡ, sicut - ita.

Caput XI.

De Interjectionibus.

§. 106.

Interjectiones exprimendis animi affectibus serviunt, constantque sonis admodum simplicibus, qui forma sua ab aliis particulis non differunt. Tales sunt:

1) а, ѡ, (ѡѡѡ), оу, фе, ба, на, нꙋ, се, га, гѡ, ха (ха ха ха).

2) аꙋ, ѡй, оуа, оувы, ѡле, ѡтѡ, аг, ах, ѡх, вот Russ., ваг, цыть, гей, гой.

Ex his оувы, ѡле, ѡтѡ certe composita sunt. Accenseri solent Interjectionibus et Substantiva бѣда, горе, Adverbia благѡ, благоже, коль, ꙗко, item particula Conjunctivi formativa бы: ѡ бы, ѡ дабы, Pronomen что, immo et Imperativi зри, слыши, et formula даждь то бог. Maximow, praeter вот, ex ore vulgi sumtos sonos ась, сы, цы, цс recitat. Mallem affirmativam particulam ей (кй) ita huc referre. на, en tibi, non nisi Maximow habet, quod tamen omnes Slavi norunt. In plurali etiam нате en vobis. ваг apud Meletium est latinum Vah, pro quo Maximow scripsit уа, quod et Mrazovichio placuit. Hic etiam in gratiam Serborum scribere maluit ха pro га, хей pro гей,

et хой pro гой, innuere volens pronuncianda esse, uti ha, hej, hoj.

Meletius pro vario affectu Interjectiones dispescuit in viginti duas classes, cumque alii secuti sunt. Est itaque apud eum vox 1 Admirantis: се, 2 Obstupescentis: ὤ, ѧ҃ко. Rimnicensis editio addit ωлε, Maximow adhuc коль. 3 Laudantis: бл҃гωже, бл҃гωже. 4 Demonstrantis: се, сеωн, сеси, сето, зри. Rimn. pro fem. сеси habet masc. сесей ecce hic, Maximow addit vulgare вот. 5 Improperantis: вар, оуїа. Rimn. addit оуа, ау. Maximow substituit: уа, аѹ, ω, вот, на. 6 Dolentis: ар, ах, а. 7 Flentis: ωх, ωωω. 8 Lamentantis; ὼ, оувы, горе. Max. addit ах. 9 Exclamantis: ῶ. 10 Contemnentis: гω. 11 Abhorrentis: фе. 12 Compellentis: нѹ. 13 Gaudentis: гой. Max. addit благω ми. 14 Miserantis бѣда. 15 Optantis: ὤ, ωбым, дажь то боже. Rimn. et Max. ω бы, ω да бы pro ωбым. 16 Ridentis: ха ха ха. 17 Silentium imperantis: цыть. Max. et цсс. 18 Timentis: ωй, ωй. 19 Vocantis: гей, Max. praemittit слыши audi, et addit сы, цы. 20 Revocantis: га, чтω. Rimn. et Max. addunt а, ась, et scribunt что. 21 Terrentis: се, ωтω. Rimn. et Max. addunt вот ecce. 22 Subito irruentis: здесь. Rimn. здѣсь, сездѣ. Maximow praeterea addit Russica вот тѹт, тѹт тѹт, quibus priora explicat. Sed et здѣсь, hic, Russicum est, ex здѣ ortum, apposito in fine сь demonstrativo.

Quae de accentu Interjectionis ω monet Meletius Smotriski, nimirum ω Exclamationis notari debere circumflexo (ῶ), ω admirationis acuto (ώ), et ω lamenti gravi (ὼ), nimis subtilia sunt.

§. 107. Videamus jam, quibus vocibus interpretes reddiderint Interjectiones graecas in scriptura sacra obvias.

ἀ ἀ κύριε μου, κύριε Jud. 6, 22. оувы мнѣ гд҃и гд҃и, ꙗкѡ видѣх-, in Ostrogiensi ѡ҃ г҃и г҃и сег҃о ан (lege ли) ради видѣх.

ὀυὰ, vah, Marc. 15, 29. оуа.

ὀυαὶ ὑμῖν vae vobis, Luc. 6, 25.26. atque alibi saepius горе вам.

ὀίμοι Job. 10, 15. лютѣ мнѣ; Mich. 7, 1. оу лютѣ мнѣ; Jer. 4, 31. et 15, 10. горе мнѣ, at ibid. 45, 3. *ὀίμοι ὀίμοι* оу лютѣ мнѣ, оу лютѣ мнѣ. Ezech. 9, 8. *ὀίμοι*, Vulg. heu, heu, heu, горе (горе), ѡ лютѣ мнѣ, in Ostrog. bis горе, sine parenthesi. Ibid. 11, 13. *ὀίμοι ὀίμοι*, Vulg. heu, heu, heu, горе мнѣ, лютѣ мнѣ, in Ostrog. bis лютѣ мнѣ.

ἄγε Jac. 4, 13. ecce, age, волѣ in Mss. antiquis, слышите in editis; Jac. 5, 1. iterum волѣ, in editis vero прїидѣте olim, nunc прїидите.

ἰδὲ, ecce, се, quod est neutrum pronominis demonstrativi сь hic. Luc. 17, 21. *ἰδὲ ὧδε, ἢ ἰδὲ ἐκεῖ. ἰδὲ γαρ* - се здѣ или се онде, се бо - ita Mss. et editio Mardarii, immo et Ostrogiensis. At in Evangeliario Mosquensi An. 1606 се post или deest, uti in posterioribus editionibus.

ὄφελον utinam, 2 Cor. 11, 1. ѡ да бысте малѡ потерпѣли безꙋмїю моемꙋ; Ostrogiensis: аще бысте прїали малое безꙋмїе мое. Antiquus Apostolus не да (pro нъ да); Cod. Belgrad. хотѣх да. Et

Gal.

Galat. 5, 12. ὄφελον καὶ ἀποκόψονται – ѡ дабы ѿсѣчени были, Ostrog. дабы sine ѡ, antiquus Apostolus не да и да, Cod. Belgr. хотѣх и да. Psalm. 118, 5. ὄφελον κατευθυνθείησαν αἱ ὁδοί μου, да бы исправилися пѫтїе мои, Ostrog. еда исправилися быша п. м., sic et Psalt. Ven. кда pro дабы. Videturque еда hoc loco ex не да (i. e. нъ да) ortum. Qui libros Regum (vix ante seculum XV.) vertit, sensum Interjectionis ὄφελον non est assecutus. Vertit enim полезно бы господинѹ моемѹ было, melius utique correctores Mosquenses ѡ да бы господин мой был.

Appendix de Compositis.

§. 108. De Compositis, quorum pars posterior per Praepositiones et Adverbia determinatur, supra jam pluribus actum est. Nunc de compositis ex aliis orationis partibus pauca subjungenda sunt. Slavis et olim, antequam Graecorum libros in linguam suam transfunderent, composita vocabula omnino non defuisse, ex plerisque nominibus propriis personarum et locorum satis elucet. Talia sunt драгомир, свѧтослав, свѧтополк, свѧтовит, болеслав, владимир, ростислав, людмила, новоград, бѣлоград (Serb. nunc београд), велеград in Moravia etc. Vocabula alia, uti

мед-

медвѣд ursus, козодой caprimulgus, воевода, виноград, вертоград, милосерд misericors, лѣторасль, бѣлоглавый, черноокый et similia, non admodum multa sunt, quae quidem etiam in dialectis vulgaribus usitata sint. Ingens autem compositorum copia, quorum partem aliquam e libris ecclesiasticis Petrus Alexjejev collegit, non aliunde orta est, quam ab exemplarium graecorum per plura secula continuata imitatione. Qua in re recentiores interpretes subinde justos limites transgressos fuisse, facile concesserim. Ὀπωροφυλάκιον Psal. 78, 2. antiquus interpres recte reddiderat овощное хранилище, Vulg. pomorum custodiam. Hac circumscriptione genio linguae slavicae prorsus conformi, quae non solum in Veneto a Serbis edito Psalterio, sed etiam in Ostrogiensi et Mosquensi prima Bibliorum editione, immo et in Psalterio una cum Novo Testamento Kioviae 1732 in 4. legitur, Correctores Mosquenses non contenti maluerunt vocem овощехранилище, quae graeco genio penitus respondeat, efformare, et correctis Bibliis inserere. Hebr. 2, 17. pro ἀρχιερεὺς Apostolus antiquus voce святитель (свтль) usus est, at editiones nunc omnes первосвященик legunt. Rom. 15, 16. ἱερουργοῦντα in eodem Ms. Serbico Apostolum continente simplici служещу, in editis composita voce священодѣйствующу expressa est. Vice versa

Rom.

Rom. 11, 17. oleaster, ἀγριέλαιος, in Ms. est свѣрѣпомаслина, in editis vero дивїа маслина. Alias in hoc Ms. saepius simplicia vocabula pro compositis leguntur, uti годѣ pro благоѹгоднѡ, говѣанїе pro благоговѣинство Hebr. 5, 7. εὐλάβεια, Vulg. reverentia; хвалю et хвалѹ имам pro благодарю, хвала pro благодаренїе gratiarum actio. Sed in his ipsi manuscripti codices differunt. Belgradensis Cod. longe recentior vocem graecam φιλοσοφία, quam habet antiquus Apostolus, editique servarunt, composito vocabulo любомѹдрїе transtulit, graeco genio convenienter quidem, sed non slavico. Melius certe 1 Tim. 3, 4. φιλόθεοι composito боголюбцы, 1 Pet. 3, 8. φιλάδελφοι братолюбцы, φιλόφρονες мѹдролюбцы, Tit. 3, 4. φιλανθρωπία чл҃колюбїе reddita sunt. His tamen conatibus per plura secula continuatis factum est, ut millenis vocibus lingua slavica augeretur.

Aptissima compositioni sunt Adverbia seu Adjectiva in genere neutro. Sic благо, добро, non raro et оудобо respondent graeco εὐ in compositis: благовѣстити evangelizare, благовѣстник evangelista, благотворити, благословити; оудобовѣрный εὔπειστος etc. малодѹшный μικρόψυχος, многоязычный πολύγλωττος, многомилостив πολυέλεος, многосвѣтлый πολύφωτος, противоглаголати, противовѣщати, долготерпѣнїе μακροθυμία, смире-

номѹ-

номѹдрїе ταπεινοφροσύνη, humilitas, животворити vivificare etc.

Neque minus apta sunt Numeralia et Pronomina Adjectiva ad constituendam primam compositi partem, si Adverbii formam induant: єдинославный ὁμόδοξος, єдиноборец μονομάχος, єдиносѹщный ὁμοούσιος, єдинорог et contracte инорог μονόκερος, єдиночадый, єдинородный unigenitus; двоенадесатица, двоеслов διλόγος, contracte дво: двословный, двоꙗзычный, et двѹ: двѹстолпїе, двѹсотный. троеглаcный et трегласный, et трисолнечный τρισήλιος, трисвятый τρισάγιος; четвероног quadrupes, (in Cod. Serb четврѣног, четврѣдневен et четверѣдневен), четыридесатница; патокнижїе, шестокрилатый, шестодиев, шестодневец, седмочисленный (лик), осмогласник ὀκτώηχος, десатотысащная часть decies millesima pars. At полцарствїе, полвременїе, полѹнощница. все Adjectivis praefigi solet: всесилен παντοδύναμος, всеславный, πανεύκλεος, всеблаженый, всепѣтый, всеблагый πανάγαθος, всесвятый πανάγιος, sed et Substantivis: вседржитель παντοκράτωρ, всегѹбитель ὀλοθρευτής, exterminator, всецар παμβασιλεύς. At весь cum мїр coaluit in весмїр mundus. самогласный, самолюбец φίλαυτος, самовидец αὐτόπτης. инообразный, иноплеменник ἀλλόφυλος, иноскаꙁаема

Gal.

Gal. 4, 24. ἀλληγορούμενα, иноѧзычник 1 Cor. 14, 11. barbarus.

Ipsa etiam Substantiva primam partem compositi constituere possunt. Quo in casu in fine assumunt о: богослов theologus, богословїе theologia, богоносец θεοφόρος, боготочный θεόῤῥυτος, богородица θεοτόκος, свѣтодавец φωτοδότης. домостроитель dispensator domus, млатобїец, пѣтлоглашенїе gallicinium. Feminina rescindunt prius а: рꙋкописанїе chirographum, рꙋкотворенный manufactus, водонос hydria. Neutra retinent о: древонос, сребролюбїе φιλαργυρία, avaritia; aut їе in о mutant: бренодѣлатель a бренїе lutum, limus.

Post й seu vocales, et post ж, ш, щ, ц, ч pro о locum habet е: воевода a вой, краеꙋгланый a край, сꙋесловїе vaniloquium, сꙋесловци ματαιολόγοι, a сꙋй; мꙋжелюбица, лжесвѣдѣтель falsus testis, чꙋжестранный peregrinus; пѣшеходец, дꙋшелюбный, дꙋшетленный ψυχοφθόρος; тщеславїе, нощеденствїе, лицемѣрїе, вѣнценосец στεφανοφόρος, младенцеꙋбїйца, лꙋчезарный. Adde огнеωбразный πυρίμορφος, ab огнь, тлетворный a тла, землемѣрїе, землевѣлатель, a земла, пꙋтешествїе ὁδοιπορία, пꙋтевождь, a пꙋть. Alia, etsi in ь desinant, ut жизнь, пѣснь, плѫть, postulant о: пѣснословити, жизнодавец, плѫтоносец σαρκοφόρος.

Grammaticae Slavicae

Pars II.

De Vocum flexione.

Caput I.

Declinatio Substantivorum.

§. 1.

Mel. Smotriski quatuor Substantivorum declinationes constituit, quibus quinquaginta octo paradigmata comprehendit. Abr. Mrazovich, servato declinationum numero, paradigmata quadraginta et unum exhibuit. Quid autem juvat declinationum numerum restringere, auctis nimium paradigmatibus? Mihi itaque visum fuit, habita ratione primum generis, deinde terminationum, novem Declinationes constituere, quas in Schemate generali hic inspiciendas sistimus.

Singu-

Singularis.

	Nom.	Acc.	Gen.	Dat.	Loc.	Soc.	Voc.
M. 1	-	-	-а -ȣ	-ȣ -ови	-ѣ -ȣ	-ом	-е -ȣ
2	-ь	-ь	-ѧ -е	-ю -еви -и	-и	-ем	-ю -е -и
N. 1	-о	-о	-а	-ȣ	-ѣ	-ом	
2	-е	-е	-ѧ	-ю	-и	-ем	
3 a	-ѧ	-ѧ	-ене	-ени	-ени	-енем	
b	-ѧ	-ѧ	-ѧте	-ѧти	-ѧти	-ѧтем	
c	-о	-о	-есе	-еси	-еси	-есем	
F. 1	-а	-ȣ	-ы	-ѣ	-ѣ	-ою	-о
2	-ѧ	-ю	-ѧ	-и	-и	-ею	-е
3	-ь	-ь	-е	-и	-и	-їю	-и
4	-ь	-ь	-и	-и	-и	-їю	-и

In singulari Masculina et Neutra non distinguunt Accusativum a Nominativo; Neutra nec Vocativum.

In Femininis omnium declinationum, et in Neutris tertiae, Localis a Dativo non differt.

Plu-

Pluralis.

	Nom.	Acc.	Gen.	Dat.	Loc.	Soc.
M. 1	-и -ове -е	-ы	-ѡв	-ѡм	-ѣх -ех -ох	-ы
2	-їе, е -еве -и	-а -и	-ь -їй -ев	-ем	-ѣх	-и -ми
N. 1	-а	-а	-	-ѡм	-ѣх	-ы
2	-а	-а	-ь	-ем	-ѣх -их	-и
3 a	-ена	-ена	-ен	-енем	-енех	-ены
b	-ата	-ата	-ат	-атем	-атех	-аты
c	-еса	-еса	-ес	-есем	-есѣх	-есы
F. 1	-ы	-ы	-	-ам	-ах	-ами
2	-а	-а	-ь -їй	-ам	-ах	-ами
3	-е	-е	-їй	-ам -ем	-ах	-ами
4	-и	-и	-їй	-ем	-ех	-ми

In Plurali Vocativus in nullo genere differt a Nominativo. Neutra et Feminina non distinguunt Accusativum a Nominativo.

Schema numeri dualis vide sub numerali два, двою, двѣма.

§. 2.

§. 2. Masculinorum igitur duae sunt Declinationes: prima eorum, quae consona solida, secunda vero eorum, quae consona liquida seu affecta terminantur. Exempla pro prima praebent Substantiva formae primae, pro secunda Substantiva formae secundae. Vide P. I. §. 21. 22.

Neutrorum tres: prima desinentium in о, secunda in е, tertia in ѧ cum augmentis -ен, ат, et quorundam in о cum augmento -ес.

Femininorum quatuor: prima desinentium in а, secunda in ѧ, tertia et quarta eorum, quae consona liquida terminantur. Masculina in а et ѧ Femininorum declinationem sequuntur.

Declinatio Grammaticis slavicis est склоненїе, casus падеж, Nominativus именителный, Accusativus винителный, Genitivus родителный, Dativus дателный, Localis сказателный, i. e. Narrativus a сказати, qui Latinorum Ablativo cum praepositione de respondet, quemque Bohemi ob frequentem ejus usum cum praepositione в, in, Localem appellarunt. Instrumentalis est творителный ab operando dictus, Latinorum Ablativo absoluto (sine praepositione) respondens, quem ob frequentem illius usum cum particula с, cum, Sociativum mihi appellare liceat. Vocativus denique est звателный.

§. 3. Accusativum Masculinorum inanimatorum non esse distinctum a Nominativo, satis liquet vel e dialectis vulgaribus. In his quidem nunc pro Accusativo animatorum Genitivus usurpatur. At in sla-

slavica lingua veteri etiam animatorum Accusativus non differt a Nominativo, suppetuntque exempla non pauca etiam in editionibus antiquioribus. Apoc. 7, 2. видѣх ин агг҃л восходащ vidi alium angelum ascendentem. Luc. 2, 12. wбрѧщете младенец псвит лежащ в ѧслех invenietis infantem (pannis) involutum, jacentem in praesepi. In correcta tamen Bibliorum editione utroque loco Genitivos substitutos leges: иного агг҃ла восходаща, et младенца повита лежаща.

Mardarii editio servavit Accusativos cum prima persona Marci 9, 17. привєдох сын мой к тебѣ имѹщ дѹх нѣм; Ostrogiensis legit quidem сына моего имѹща, retinuit tamen Accusativum дѹх нѣм, at editio N. T. Kioviensis An. 1732 etiam дѹха нѣма exhibet, uti posteriores Bibliorum editiones omnes.

In manuscriptis frequentius ejusmodi Accusativos (nunc obsoletos), non solum cum Nominativis primae aut secundae personae, sed etiam cum Nominativo tertiae personae legeris, uti посла рак свой pro рака своего, misit servum suum, породит тебѣ сын pariet tibi filium. Cum Russi discrimen inter Nominativum et Accusativum non tam accurate observent, uti Slavi veteres, et pro Accusativo plurali potius Genitivo utantur, factum est, ut Accusativi холмы, глаголы, кедры, леды,

ско-

скоты etc. multis in locis pro Nominativis male positi fuerint.

In Duali non nisi tres casus differunt; Nominativo enim Accusativus, Genitivo Localis et Dativo Sociativus seu Instrumentalis similes sunt.

Casuum inflexiones.

§. 4. Casus formantur ope vocalium, aut ope consonarum in fine appositarum.

a) ope vocalium: 1. affigendo vocales Nominativo, si in consonam desinat: сын-а, сын-ꙋ, сын-ѣ, сын-е, сын-и, сын-ы sunt casus obliqui et plurales a сын filius.

2. vocali Nominativi alias substituendo: слов-а, слов-ꙋ, слов-ѣ, слов-ы a слово verbum; вод-ꙋ, вод-ѣ, вод-ою, вод-о a вода aqua;

3. vocalem auferendo: слов, лиц, вод, (Genitivi plurales) a слово, лице, вода.

b) ope consonarum: 1. affigendo м et х praevia vocali (ми et ма cum et sine vocali). Formant enim terminationes

ом, ем Sociativum singul. m. et n.

ѡм, ѥм, ам, ем Dativum pluralem.

ми, ами, еми Sociativum pluralem.

ма, ама, ома, ема Dat. et Soc. dualem.

ѣх, ех, ох, их, ах Localem pluralem.

2. Augmenta quaedam inserendo. Assumunt autem Masculina ов, ев: богови a бог, цареви a царь, сынове, сынов etc. a сын. Neutra ен, ат, ес: имене, имени, имена, ab имя; ослате, ослати, ослаты, ab осля; небеса a небо. Feminina (мати et дщи) ер: матерь, матере, дщерь, дщере.

Consonarum transformatio.

§. 5. Quae transformabilium literarum mutationes in declinatione locum habeant, in Introductione §. XI. XIII. exposuimus. Sufficiat hic meminisse gutturales г, х, к, ob graciliores vocales transformari in analogas sibilantes з, с, ц, et in ж, ш, ч; ц vero in ч:

S.	Nom.	бог	дѹх	внѹк.
	Loc.	бозѣ	дѹсѣ	внѹцѣ.
	Voc.	боже	дѹше	внѹче.
Pl.	Nom.	бози	дѹси	внѹци.
	Loc.	бозѣх	дѹсѣх	внѹцѣх.

Sic волсви a волхв.

Nom.	отец	младенец	агнец.
Voc.	отче	младенче	агнче.
Nom.	книга	сноха	рѹка.
D. L.	книзѣ	сносѣ	рѹцѣ.
Nom. n.		оухо	око.
Dual. f.		оуши	очи.
Plur. n.		оушеса	очеса.

§. 6. Quando in Genitivo et aliis casibus vox a fine augetur, vocales mobiles ε et ο ante consonam finalem eliduntur. лев: льва, ров: рва, конец: конца, орел: орла, осел: осла, песок: песка, остаток: остатка. Adde жрец: жерца (жрца). At мертвец, шпренок, et alia ob concursum plurium consonarum vocales non elidunt: мертвеца, шпренока. Sic et вертеп servat ε: вертепа, в вертепѣх; in Serbicis tamen libris вртоп elidit о: в вртпѣх.

Paradigmata Declinationum.

§. 7.

Declinatio Masculinorum I.

Singularis.

Nom.	раб	сын	прем	дом
Gen.	раба	сына	прма	дому
Dat.	рабу	сынови	прму	дому
Loc.	рабѣ	сынѣ	прмѣ	дому
Soc.	рабом	сыном	прмом	домом
Voc.	рабе	сыне	прме	доме.

Pluralis.

Nom.	раби	сынове	прми	домове
Acc.	рабы	сыновы	прмы	домы.
Gen.	раб	сынωв	прем	домωв
Dat.	рабωм	сыновωм	прмωм	домωм
Loc.	рабѣх	сыновѣх	прмѣх	домѣх
Soc.	рабы	сыновы	прмы	домы:

сын

сын, sine augmento ов; declinatur ut рак. Positi hic sunt in Plurali casus augmento prolongati omnes, licet praeter Nominativum et Genitivum rarius alii inveniantur. In Singulari Dativus in ови valde frequens est: богови et богу. Sic et ракови, домови, закони, мірови, градови, духови. Plur. Nom. ове: волове, бѣсове. Acc. овы: чиновы, жидовы, бѣсовы. Male apud Mrazovich pro more hodierno Illyriorum сынове. Gen. ωв: раковъ, богωв, врагωв frequens in libris minus antiquis pro рак, бог, враг. Dat. овωм minus frequens: поповωм (Ms. поповом), домовωм, жидовωм, градовωм, бѣсовωм, лисовωм, гласовωм, духовωм. Loc. овѣх, овех, aut овох rarius: сыновех et сыновох, воловѣх, родовѣх.

Anomala.

Anomala primae declinationis vix ulla, nisi huc referas Gentilia et Patronymica, quae in Nominativo plurali amant е: кыяне, поляне, козаре, бугаре. персе (Πέρσαι) Ezech. 27, 10. nunc персяне a singulari персянин. Terminata enim in анин rejiciunt in plurali ин; римлянин, Nom. plur. римляне, Acc. римляны, Gen. римлян, Loc. римлянех. Sic галилеяне, арабляне, содомляне, гоморяне. In Codd. Serb. римляне, критяне. жидове est potius a жид, quam a жидовин. A Sing. іудей (et іудеянин) plur. іудее, nunc et іудеи. евреин ѿ евреи Phil. 3, 5. (in Ostrog. vitiose ѿ евреех). Nom. plur. евреe, nunc et евреи.

§. 8.

Declinatio Masculinorum II.

Singularis.

Nom.	царь	врачь	кнѧзь	мравїй
Gen.	царѧ	врача	кнѧзѧ	мравїѧ
Dat.	царю	врачеви	кнѧзю	мравїю
Loc.	цари	врачи	кнѧзи	мравїи
Soc.	царем	врачем	кнѧзем	мравїем
Voc.	царю	врачꙋ	кнѧже	мравїю.

Pluralis.

Nom.	царїе	врачеве	кнѧзи	мравїе
Acc.	царѧ	врачѧ	кнѧзѧ	мравїѧ
Gen.	царїй	врачєв	кнѧ̂зь	мра̂вїй
Dat.	царєм	врачєм	кнѧзєм	мравїєм
Loc.	царѣх	врачех	кнѧзех	мравїех
Soc.	цари	врачи	кнѧзи	мравїи.

Pro врача, врачꙋ scribebatur olim врачѧ, врачю. Augmentum ев subinde assumunt, Dativus singularis: дневи, огневи, коневи, каменеви, цареви, винареви, господеви, мꙋжеви, мечеви. In plurali Nominativus: вравїеве, скорпїеве, ѕмїеве, молеве, сипмеве, цареве, дождеве, ежеве. Accusativus: дождевы. Genitivus: оуглев, скорпїев, ѕмїев, овощев. Dativus rarius: врачевєм. Smotriski in paradigmate жрец etiam casus cum augmento ев notavit sequentes; Sing. Dat. жерцеви, Plur. Nom. жерцеве, Gen. жерцєв, Dat. жерцевєм, Acc. жерцевы.

Ano-

Anomala.

Anomala sunt пѹть, господь, людїе et alia quaedam.

S. Nom.	пѹть	Pl.	пѹтїе	людїе
Acc.	пѹть		пѹти	люди
Gen.	пѹти		пѹтїй	людїй
Dat.	пѹти		пѹтем	людем
Loc.	пѹти		пѹтех	людех
Soc.	пѹтем		пѹтми	людми.

Sic гость in plurali: гостїе, гости, гостїй, гостем, гостех, гостми.

день, Gen. дне, Dat. дни, Plur. днїе, Acc. дни, Gen. днїй et день, Dat. днем, Loc. днех, Soc. деньми. Sic omnia in ень exeuntia: камень: камене, камени; корень: корене, корени. огнь regulariter inflectitur: огна, огню etc.

господь ex utraque declinatione mixtas inflexiones amat: Gen. господа, Dat. господѹ et господеви, Loc. господѣ, Soc. господьм, Voc. господи, Plur. Nom. господїе, Acc. господы, Gen. господїй, Dat. господем, Loc. господех, Soc. господы et господми.

§. 9.

Notae in singulos casus declinationis primae et secundae.

Gen. а in prima est etiam inanimatorum: плода, меда, моста, вѣка. Subinde tamen ѹ: домѹ, хол-

холмꙋ, полꙋ, медꙋ, мостꙋ, из бокꙋ, лꙋкꙋ, до верхꙋ. In 2da Gen. praeter е etiam и: зверй pro звѣра, гортани, лакти. At из камени (pro камені) est inflexio russica. своего воꙗ in Ostrog. ed. 2 Macch. 8, 35. est inflexio polonica (in correcta nunc воинства).

Dat. in 2da etiam и: гортани; (гртанꙋ in libris Serbicis est a гртань pro гртань) звѣри; пламени, камени. Vide supra anomala in ень.

Loc. ѣ in 1ma etiam inanimatis convenit: на сонмѣ, в завѣтѣ. Horum tamen quaedam ꙋ admittunt: гробꙋ et гробѣ, в домꙋ, законꙋ, станꙋ, на оном полꙋ, в оуглꙋ et оуглѣ in angulo, на мирꙋ, вѣтрꙋ, в садꙋ, в смѣхꙋ olim Sir. 21, 23. in correcta pessime в смѣхѣ pro смѣсѣ. Litera х enim ante ѣ transformari debet in с. Sic на версѣ (pro на верхꙋ) a верх. в бою more Polonorum pro в бои. ѣ pro и est inflexio russica: отцѣ pro slavica отци.

Soc. in 2da ем: елеем, тїмоѳеем ab елей, тїмоѳей. Subinde tamen in peregrinis ом: їереом pro їереем.

Voc. regularis in 1ma desinit in е, raro in ꙋ: сынꙋ pro сыне; маркꙋ (non марче) a Nom. марко seu марек. In 2da quaedam respuunt ю et desiderant е: княже a князь. Sic omnia desinentia in ц: отче, старче, ab отц, старец. Adde nomina pro-

propria in ӥ: николае а николай, григорїе a григорїй. господи est ab anomalo господь.

Plur. Nom. и etiam inanimatis communis est: снѣзи a снѣг, облаци ab облак. сыны est russica terminatio pro сынй aut сынове. Gentilia exigunt е: галате, (Msl галати), крїтяне. Pro іе in 2da desinentia in ци habent и: отци, юнци, конци, агнци, старци, телци, et alia, ut бои, мечи. Desinentia in ӥ pro іе amant е (іе): ходатае (ходатаіе), іерее, фарисее. Sic et terminata in тлѣ contrahunt subinde іе in е: оучителе pro оучителїе.

Acc. ы in 1ma declinatione: враны, клеврѣты, дѣды. Sic et дрꙋгы, грѣхы, тазыкы, quamvis Russi post г, х, к Polonos hac in re imitati nunc scribant и. Analogia certe hic ы postulat, cum vocalis и Nominativi character sit, et mutationem gutturalium exigat, ita ut дрꙋзи, грѣси, тазыци Nominativi sint, at дрꙋгы, грѣхы, тазыкы Accusativi, quod codices antiqui confirmant. In 2da Acc. ѧ: жрекїа, вола, кораблѧ, родителѧ, лактѧ, мꙋжѧ seu мꙋжа, отцѧ seu отца, конца, сопца. Subinde tamen и: кони pro конѧ, uti in anomalis пѫти, люди, гости, дни. Immo et ѣ: клеиѣ Serborum more pro клена.

Mrazović, cum recentiores libros inspexisset, in paradigmatibus exhibet accusativos russicos оучители,

отцы,

отцы, жерцы, камени, cum tamen Mel. Smotriski constanter servarit а: свѣдителя etc. et non nisi sub paradigmate отец et чванец praeter отца, чванца etiam отцы, чванцы admiserit.

Gen. sine augmento os in 1ma valde frequens est, praecipue cum praepositionibus. Exemplo sint Genitivi e Smotriskii paradigmatibus: клевret, прем, воин, юрωд (a Nom. юрод), дрꙋгωв sive дрꙋг, прорωк, грѣхωв sive грѣх, сωн sive сынωв, фимлан, орест, віант, домωв sive дωм. Adde et eos, qui apud nos ad 2dam spectant: отєц, чванєц, жрєц sive жерцєв, пастырей sive пастырь, матерей sive матер, свѣдителей et свѣдитель, ходатай, їерей, мравій, зной, краѧй, врач sive врачєв. Distingui autem solet in libris impressis Genitivus pluralis sine augmentis a Nominativo singulari primum ope є et ω, scribendo in Genitivo є pro е, ω pro о: отєц, прорωк, a Nom. отец, пророк.* Sic et Genitivi клеврєт, прєм, вωин et alii distingui debuissent a Nominativis клеврет, прем, воин, quamvis id Smotriski neglexerit. Aliis autem vocalibus imponi solet камора, de qua in Introductione p. 59. egimus; влас, ѿ недꙋг, дꙋх, ѿ вѣтр. Augmentum ев, et terminationem їй seu ей fere respuunt exeuntia in ец; старєц, птенєц, юнєц, sed et subinde alia, uti вωй, ремєнь, ѿ дєнь, гꙋбитєль, ѿ кнѧз,

пѣнязь,

пѣнязь, ѿ мѫжъ, ѿ мєчь. Pro ій libri recentiores, immo subinde et antiqui, ей amant: днєй pro дній, звѣрей pro звѣрій, лактєй pro лактій (alias et лакть et лакоть).

Dativus омъ, 2dae ємъ, sola vocali differt a Sociativo singulari омь et ємь: дѹхомъ, мѫжємъ. львам est Russ. In 2da etiam омъ: їєрєомъ, їѹдєомъ.

Loc. ѣхъ, єхъ, uti Smotriskii paradigmata docent: клєврєтєхъ et клєврєтѣхъ, тєрмєхъ et тєрмѣхъ, воинєхъ et воинѣхъ. Nonnunquam охъ: домохъ olim Isai. 13, 22. nunc домѣхъ, сынохъ (praeter сынѣхъ, сынєхъ), волохъ in Damiani Apostolo, кѹмирохъ et кѹмирєхъ. Post quasdam consonantes єхъ pro ѣхъ: царєхъ, граждамєхъ, градєхъ, скотєхъ. Post transformatas gutturales ѣхъ: дрѹзѣхъ a дрѹгъ, грѣсѣхъ a грѣхъ, пророцѣхъ a пророкъ, quamvis Smotriski et дрѹзєхъ, грѣсєхъ, пророцєхъ probet. In 2da plerumque єхъ, praecipue post vocales: конєхъ, кораблєхъ, оучитєлєхъ, зноєхъ (Cod. Serb. коникъ, кораблкъ, знокъ). їєрєєхъ (rarius їєрєохъ). Adde anomala днєхъ, людєхъ, пѹтєхъ. сынахъ pro сынѣхъ est inflexio russica. Pro в лѹкахъ (ἐν τόξοις) 1 Par. 10, 3. in postrema editione ponendum fuit в лѹцѣхъ, a лѹкъ.

Soc. in 1ma proprie ы, non ми, neque ами, etsi in libris recentioribus inflexiones ми et ами, utpote russicas, jam reperias, ut кѹмирми, врагми, грѣхми, immo et зѹками, рогами, рогами, облакамн.

камн. Smotriski flexionem амн paradigmatibus male inseruit: клеврєтами et клевреты, сынми quidem in Damiani Apostolo, et дарми Prov. 6, 35. in Ostrogiensi et correcta leguntur. In Missali glagolitico помощници pro помощникы. Sic et Serbi с' људми, cum tamen Sociativus 1mae Accusativo, non Nominativo sit similis. In 2da plura sunt, quae ми pro и admittunt: мольми, звѣрми, оугльми carbonibus, гвоздьми clavis, мѫжми, мечьми; praecipue anomala: дьньми, людми. степенми, olim et степеньми. In Duali vero ома in 1ma, ема in 2da est regularis flexio: воинома, пѣнязема.

брат, Gen. брата, Dat. братѹ in Singulari 1mam, in Plurali 2dam declinationem sequitur: братїе, Acc. братїа, Gen. братїй. Collectivum vero братїа fratres, refer ad feminina, каменїе ad neutra. древодѣла inflectitur uti Masculina in ель, Gen. древодѣла, Dat. древодѣлю. сѫдїа cum aliis masculinis in а femininorum 2dam sequitur.

§ 10.

Declinatio Neutrorum.

	I.	II.	
Nom.	слово	лице	оученїе.
Gen.	слова	лица	оученїа
Dat.	словѹ	лицѹ	оученїю
Loc.	словѣ	лици	оученїи
Soc.	словом	лицем	оученїем.

Plu-

Pluralis.

Nom.	слова	лица	оученїа
Gen.	слов	лиц	оученїй
Dat.	словѡм	лицєм	оученїєм
Loc.	словѣх	лицѣх	оученїих
Soc.	словы	лицы	оученїи

III. cum augmentis ен, ат, ес.

	(a)	(b)	(c)
Nom.	имѧ	овча	небо
Gen.	имене	овчате	небесе
D.L.	имени	овчати	небеси
Soc.	именем	овчатем	небесем.

Pluralis.

Nom.	имена	овчата	небеса
Gen.	имен	овчат	небес
Dat.	именєм	овчатєм	небесєм
Loc.	именех	овчатех	небесѣх
Soc.	имены	овчаты	небесы

Huc pertinent; et quidem ad 1mam, pluralia чресла, пѹта, врата, оуста, расна, ad 2dam ладвїа. слово, λόγος, quando filium Dei denotat, Accusativum Genitivo слова supplet et Vocativum uti Masculina in е terminat: слове. Sic et слнца pro Accusativo слнце usurpatur, quando de sole Christo sermo est.

Aug-

Augmento ен prolongantur omnia desinentia in ма, immo in quibusdam libris etiam рамо, Gen. рамене (quasi a рама), in plurali рамена, Loc. на раменахъ, at in Duali Nom. рамѣ a рамо. Augmentum ят recipiunt derivata a nominibus animalium: жребя, осля. Sic et овча, отроча, alias овча, отроча. Augmenti ес plurima in о capacia sunt. слово: словесе, тѣло: тѣлесе, чудо: чудесе. Adde древеса, дѣлеса et alia. с руньсы, cum velleribus, Ostrogiensis 4 Reg. 3, 4., at correcta с рунами, rectius с руны а руно. Plur. оудеса est ab оудо; alias оудъ est m. generis. Pro коло etiam in Nominativo dicitur колесо.

Anomala genere sunt око, оухо. In Duali enim очи, оуши feminina sunt; in plurali neutra: очеса, оушеса. А дѣтя, дѣтяте pluralis дѣти ad femininorum 4tam spectat. E neutris in е cum augmento non nisi rarissime leguntur личеса a лице, моресá а море, at vix alia.

Notabilia quosdam casus.

§. 11. Desinentia in ле, ре, in Gen. а, in Dat. ю exigunt: поле, пола, полю; море, мора, морю. Gen. 3tiae имени, сѣмени pro имене, сѣмене apud Russos obvius est.

Loc. 2dae in и: солнци, сердци, non ut Russi inflectere solent, in ѣ: солнцѣ, сердцѣ, a vulgari

gari suo солнцо; срдцє. по морю in Ostrogiensi est Polonismus, nisi sit potius Dativus, cum по saltem apud Russos etiam Dativum regat. по морꙋ vero est Serbismus.

Plur. Gen. їй in 2da nonnisi ea postulant, quae in їє desinunt: копїй, орꙋжїй, a копїє, орꙋжїє. A сто fit сат seu сот vocalem euphonicam inserendo; a сєрдцє vero сєрдц et сєрдєц; at нѣдр a plur. нѣдра, царств a царство, царствїй vero a царствїє.

Dat. in ам et Loc. in ах Russis proprius est. Hinc in libris impressis non raro дрєвам, мѣстам, сєрдцам, свѣдѣнїам, чꙋвствїам, pro дрєвωм, мѣстωм, сєрдцєм, свѣдѣнїєм, чꙋвствїєм. Sic et чєлах, морах, ложах, лицах сєрдцах pro чєлѣх etc.

Loc. єх post quasdam consonas: чадєх, ложєснєх, вратєх, пꙋтєх a пꙋто; в пѣтрѣх et пѣтрєх. Rarius ох pro єх: сєлох, вратох, колѣнох. Post щ olim єх pro их: жилищєх, et post ї omnino их, uti paradigma in їє ostendit. Prov. 7, 12. recte на распꙋтїих e veteri editione servatum fuit, at v. 8. в распꙋтїах correcta exhibet. Sed et alia in их pro єх seu ѣх occurrunt: сєрдцих, полих; ложих et морих in Ostrog. Rarissime in libris antiquis ах: ложєснах in cod. Serbico, sed et ложєснѣх.

Soc. in ами Russi adoptarunt, pro ы et и: простиралами in correcta Prov. 7, 16. pro простиралы, v. 21. тєнєтами etiam in Ostrogiensi; сꙋжами pro

сꙋжи/

оужи, сонїами pro сонїи. Desinentia in ѥ admittunt quandoque ми: знаменьми, играньми, беззаконьми, pro знаменїй etc. Adde e libris Serbicis пред вратми pro враты, бременми pro бременѡ.

§. 12.

Declinatio Femininorum.

	I.	II.		III.	IV.
Nom.	вода	воля	ладїя	церковь	кость
Acc.	воду	волю	ладїю	церковь	кость
Gen.	воды	воля	ладїя	церкве	кости
Dat.	водѣ	воли	ладїи	церкви	кости
Soc.	водою	волею	ладїею	церквїю	костїю
Voc.	водо	воле	ладїе	церкви	кости

Pluralis.

	I.	II.		III.	IV.
N. A.	воды	воля	ладїя	церкве	кости
Gen.	вод	воль	ладїй	церквїй	костїй
Dat.	водам	волям	ладїям	церквам	костем
Loc.	водах	волях	ладїях	церквах	костех
Soc.	водами	волями	ладїями	церквами	костми.

Ad primam spectant non solum Feminina in а post consonas solidas, sed etiam Masculina in а, ut воевода, юнота, слуга.

Ad

Ad 2dam Feminina et Masculina in а; hinc et desinentia in жда, жа, ша, ща, ча, ца, ut нѹжда, ѡдежда, надежда (надежа), госпожда (госпожа), кожа, мрежа, стража, дѹша, чаша, овца, мышца, птица, юница, вдовица, лѹча, алча fames, притча, пища; et Masculina вельможа, юноша, предтеча, in quibus omnibus а vices liquidae а agit. Ista in Accusativo admittunt ѹ pro ю: мрежѹ, дѹшѹ, pro мрежю, дѹшю. Huc etiam pertinent Fem. formae ыни (ына); horum Vocativus similis est Nominativo: рабыни, кнагыни, Plur. Nom. рабына. Collectivum братїа. (fratres) flectitur ut ладїа: Acc. братїю, Gen. братїа, Dat. братїи.

Smotriski Masculinis сѹдїа, юноша in Gen. sing. et Nom. plur. inflexionem russicam и attribuit, Mrazowik plane Femininis omnibus. At ego antiquiorum codicum auctoritatem respiciens non potui in Gen. sing. et Nom. plur. и, utpote terminationem russicam; antiquiori slavicae а praeferre. In libris serbicis е seu ѥ pro а locum habet: нѹжде, надежде, лѹче, землѥ, тлѥ, бѹрѥ. Inde ѿ бани in editione Ostrogiensi, in qua flexiones antiquae frequentius obviae sunt, legitur Sir. 34, 23. (olim certe ѿ банѧ), nunc in correcta ѿ бани pro Russorum consuetudine.

Ad 3tiam spectant desinentia in овь seu ви, ut кровь seu крови, церковь seu церкви. Feminina formae ы, ut любы, ятры, свекры casus obliquos petunt a любовь, ятровь, свекровь. неплоды, Acc. неплодовь, Gen. неплодве etc. ятры, ятровь servat

vat о (saltem in editionibus russicis) etiam in aliis casibus: ꙗтрове, ꙗтрови, ꙗтровїю. Augmentum ерь postulant мати et дщи.

Nom.	мати	дщи
Acc.	матерь	дщерь
Gen.	матере	дщерѐ
D. L.	матери	дщери
Soc.	матерїю	дщерїю.

Soc. olim et матерѣю. In plurali матере et матери, Gen. матерїй, Dat. матерем, Loc. матерех, Soc. матерми. Pro plur. дщере et дщери etiam дщера, Dat. дщерам conformiter 2dae.

Ad 4tam pertinent Feminina in consonas liquidas desinentia (exceptis quae sunt tertiae in овь), вѣтвь, скорбь, дань, сѣнь, мысль, ꙗдь, сѣть, клѣть, лесть, горесть, радость, рѣч, желч, нощ etc. Pluralia ѡтреби, изгреби, ꙗсли, гѹсли, двери, дѣти, перси. кровь 3tiae, in plur. крови.

Notae in quosdam casus.

Gen. и in 2da declinatione, ut земли, тли, стези, дѹши, pro землѧ, тлѧ, стезѧ, дѹшѧ seu дѹша, sicuti Dat. ѣ: волѣ, ржѣ, птицѣ pro воли, ржи, птици, est recentior russica inflexio, nunc in editionibus a Russis adornatis passim obvia. Pro Gen. надежда, et Acc. надеждѹ in libris antiquis надеждѧ, надеждю reperias.

Soc. ѥю et їю Russi contrahunt in ью: смертью, кѹпелью, дщерью. Pro ѥю post жд etiam ою occurrit: надеждою uti in 1ma, melius utique надеждею conformiter secundae.

Voc. є pro и in 4ta libri recentiores et Grammatici quidam male exhibent: двере, смерте, радосте. Rectius смерти, радости (Psal. 31. 7.), крѣпости (Psal. 17, 1.). Voc. о pro є exeuntia in жда subinde habent: надеждо, rectius надежде. юношо pro юноше in libris glagoliticis occurrit. вѣтво (pro вѣтви a вѣтвь) male formatum est, cum forma вѣтва non sit usitata.

Plur. Nom. et Acc. и pro ѧ in 2da, ut земли pro землѧ, стези pro стезѧ, a Russis serius invecti sunt. Nam Psal. 22, 3. pro на стези правды super semitas justitiae, Ostrogiensis legit на стезѧ правы (правы utique vitiose pro правды). Sic et pro Nom. masc. сѫдїи, Psal. 140, 6. Ostrog. habet formam antiquam сѫдїѧ, et Psalt. Venetum, utpote e cod. serbico editum, сѫдїє.

Gen. бездн a бездна, земль a землѧ, молитв a молитва, жертв, паств, a жертва, паства, татъ et татьк in codd. serbicis pro татїѥ a татька. Sunt tamen, quae euphoniae causa inter duas consonas in fine vocalem є inserunt: тем a тьма, сѫдеє a сѫдька, овец ab овца, оуստен ab оустна, зорей a зорѧ: даже до зорей olim Act. 20, 11. Gen.

смоквїи seu смоквей non est proprie a смоква, sed a forma смоквы seu смоковь.

§. 13.

Declinatio Adjectivorum indefinitorum.

Adjectiva indefinita, aliis apocopata dicta, cum terminatione a Substantivis non differant, habita ratione generis etiam Substantivorum paradigmata sequuntur. Igitur masc. благ inflectitur ut раб, fem. блага ut вода, neutr. благо ut слово. Sic Possessiva павлов, павлова, павлово, царев, царева царево, ѕмїин, ѕмїина, ѕмїино. господень autem et alia, quae consona liquida finiuntur, 2dae Masculinorum, господна 2dae Femininorum, господне denique 2dae Neutrorum se conformant. Exceptis tamen quibusdam casibus. Nam Sociativus singularis, Dativus, Localis et Sociativus pluralis vix non semper Adjectivorum definitorum inflexionem adsciscunt. Mixtam proinde sistunt Grammatici Declinationem. сват enim, свата, свату, свате, свате, in Plurali свати, Acc. сваты, Gen. сват sunt inflexiones Substantivis communes, Soc. vero singularis сватым, Dat. in plurali сватым, Loc. сватых, Soc. сватыми Adjectivis definitis conformes. Demus jam hic paradigmata quaedam in Grammaticis quidem obvia, sed correctiora.

Mas-

Masculinorum Singularis.

Nom.	павлов	2. павль	нищь
Gen.	павлова	павла	нища
Dat.	павловꙋ	павлю	нищꙋ
Loc.	павловѣ	павли	нищи
Soc.	павловом	павлем	нищем.

Sic et варнавин, варнавина, варнавинꙋ etc. словенск, словенска etc. Neutra павлово, павле, нище, in obliquis casibus non differunt a Masculinis: Gen. павлова, Dat. павловꙋ etc.

Pluralis.

Nom.	павлови	2. павли	нищи
Acc.	павловы	павла	нища
Gen.	павлов	павль	нищ
Dat.	павловωм	павлєм	нищєм
Loc.	павловѣх	павлѣх	нищех
Soc.	павловы	павли	нищи.

Neutra Nom. et Acc. павлова etc.; in reliquis casibus, uti Masculina.

Femininorum Singularis.

Nom.	павлова	2. павла	нища
Acc.	павловꙋ	павлю	нищꙋ
Gen.	павловы	павла	нища
Dat.	павловѣ	павли	нищи
Soc.	павловою	павлею	нищею.

Pluralis.

Nom.	павловы	2. павла	нища
Gen.	павлов	павль	нищ
Dat.	павловам	павлам	нищам
Loc.	павловах	павлах	нищах
Soc.	павловами	павлами	нищами.

Gen. павловых, Dat. павловым, Loc. павловых, Soc. павловыми, et 2. Gen. павлих, Dat. павлим, Loc. павлих, Soc. павлими apud Meletium et alios, utpote inflexiones magis usitatae, sunt proprie casus definiti Adjectivi: павловый, павлїй.

Exempla numeri singularis.

Nom. masc. дом давидов, сын царев, мꙋж безꙋмен, ꙗзык лстив, меч остр, град тверд, мал квас, плод зъл, дар благ, грозд зелен, плач горек, страх лют. 2. бог їакѡвль, день господень. Sic Acc. дꙋх прав, дождь волен, камень горящ, град ѡпꙋстѣвш, меч градꙋщ.

Neutr. слово лꙋкаво, отроча младо, сердце глꙋбоко, подобїе змїино, время люто, рамо наго. 2. слово господне, око непсыце, мясо юнче.

Fem. честь царева, глава змїева (змїина). 2. слава господна, высота чл҃овѣча, рꙋка грѣшнича, гора сїѡна.

Acc. Fem. главꙋ змїевꙋ, ризꙋ новꙋ, ꙋдоль плачевнꙋ. 2. славꙋ господню, дꙋшꙋ праведничю, мздꙋ пророчю (пророчꙋ), горꙋ сїѡню.

Gen.

Gen. masc. прꙋда чиста electri puri, мꙋжа прѣмꙋдра, крова дивна, ѿ слꙋха зла, из конца сѣверска, меча остра, телца юна, пѣвнивца сладка; мꙋжеска, женска полꙋ. 2. домꙋ господня, ѿ раꙗ божїꙗ. Neutr. ѿ словесе мѧтежна, сердца съкрꙋшена и смирена, 2. лица божїꙗ.

Fem. ѿ горы малы, трꙋбы рожаны, из рꙋкы адовы, ѿ воды многы, ѿ рꙋкы стражевы. 2. ѿ сѣти ловча, дщере сїѡна, ѿ дѣтели дїавола.

Dat. masc. сынꙋ єдинороднꙋ, мꙋжꙋ праведнꙋ, к домꙋ царевꙋ, плотꙋ возриновенꙋ, по пꙋти непорочнꙋ, кнѧзю тѵрскꙋ, живꙋ быти ємꙋ. 2. богꙋ їакѡвлю, домꙋ господню. Neutr. лицꙋ божїю. Femin. Dat. similis est Locali,

Loc. masc. в гласѣ трꙋбнѣ, в пꙋти непорочнѣ, в столпѣ ѡблачнѣ, в гробѣ новѣ изсѣченѣ, на всем холмꙋ высоцѣ, в ѡбразѣ мꙋжьсцѣ, на гладцѣ камыцѣ, в народѣ мнозѣ, на одрѣ постланѣ, ѡ кнѧзи тѵрстѣ, на жирꙋ блазѣ. 2. в домꙋ господни, в храмѣ божїи, ѡ єтерѣ їсѣ оумрши. Neutr. на мѣстѣ злачнѣ, на поли добрѣ (плоднѣ), в сердци морстѣ, в сребрѣ достоинѣ, 2. на лонѣ авраамли.

Fem. на пажити тꙋчнѣ, в церкви велицѣ, ризѣ ветсѣ, на горѣ высоцѣ, на земли пꙋстѣ и непроходнѣ и безводнѣ, на водѣ мнозѣ, в дꙋбравѣ древанѣ. 2. в силѣ господни.

Soc.

Soc. masc. дȣхом владычном, смыслом чистом, с скотом избранном, с мечем щȣдском, многом ꙗзыком. 2. дождем потоплающием. Neutr. пришествїем тїтовом, надѣꙗнїем многом. 2. божїем словом, именем господнем (Serb. cod. господнем). Soc. Fem. non differt a Soc. definito: славою отчею.

Vocativus possessivorum similis est Nominativo: предтече спасов, боже їаковль, сыне неприꙗзнин, давїдов, дїаволь, члвѣч. Alia amant е: свате, благе, праведне, бȣе, нище; cum Substantivis constructa definitorum terminationem assumunt: отче сватый, боже благый. Occurrit tamen роде невѣрен pro невѣрный.

Exempla numeri pluralis.

Nom. masc. кнази їȣдови, сынове ефремли, отроци давидови, людїе мнози etc. Neutr. Nom. et Acc. стада вельблȣдска, оуста ѿверста, ребра сѣверова. 2. дѣла господна, маса юнча.

Femin. Nom. et Acc. дщере царевы, очи веселы, скорби многы и ѕлы, птица пернаты. 2. кожа овна, паствы овча.

Acc. masc. вола многы, люди храбры, ѕвѣри ѕлы, мȣжа силны. 2. сыны овна.

Gen. masc. плод ѕла (pro плодѡв ѕлых), бѡг слїан (слїаных), ѿ острѡв мнѡг, мȣж многоꙗзычен

чен, камєнь огнєи, до прєдѣл мѹрянск, плѣнник жидовск. 2. ѿ влас вельблѹждь, ѿ рог єдинорождь, ѿ днь мнѡжайш, ѿ матєрень сосєц, срєдѣ град ѡпѹстѣвш. Neutr. оуст лвов, ѿ мнѡг лѣт, словес ложен (pro ложных), лиц грѣшнич, стол мѣдан, срєбран, ложєсн сарри. Femin. крѹп пшеничен, ѿ доск кѵпарисен, плѣв смѣшен (pro смѣшеных). 2. стран погыбш (погыбших).

Dat. masc. птенцєм врановом (pro врановым), нам живом быти, нам стом и непорочном, дїаконѡм чистом, симже такѡ свршеном, первенцєм написаном. 2. дѹхом льстчем. Neutr. тщем нѣдром Job. 31, 34. *κόλπῳ κενῷ*, nunc тщим нѣдрѡм. Femin. многам дшам крстїанскам, оузам моим явленам, старицам порабощенам, црквам галатїйскам. 2. оустнам исповѣдающем (-ам), et звѣздам сїающам (in Mss.). Adde дверем затворенном, rectius затворенам.

Loc. masc. в людех тажцѣх, по мнозѣх днех, в скѹделнех сѹсѹдѣх. Neutr. в дѣлѣх добрѣх. Femin. в страстех многах, на крижалех каменах, в рѹкотворенах црквах, ризах позлащенах бѣлах, на колесницах мщах, средах морсках. 2. в козїах кожах, вь бльстещахсе ризах (Mss. Serbici).

Soc. masc. оузы желѣзны, многы ногты, с людми многы, прѣд многы свѣдѣтели, єзыкы

чело-

человѣческы и ангелскы, цари и сынми израилевы. 2. власы велеблѹжди, с людми божїи (pro божїими. Neutr. оусты давїдовы, дѣлы добры, благы; лѣты вѣчны, расны златы (pro златыми), пѹты мѣданы, оужи новы. Dual. великома крилома. Femin. многами слзами, ризами многоцѣнными, нитьми златами. 2. кожами овнами.

Casus rarius obvios, nimirum Dativum, Localem, et Sociativum pluralem, non nisi e codicibus antiquis colligere licuit. In editionibus enim fere omni in loco Adjectivorum definitorum terminationes substitutae fuere, ita ut mirer Hebr. 11, 37. козїахъ etiam in postrema editione adhuc retentum fuisse pro козїихъ, cum in paradigmate божїй apud Meletium et alios formae indefinitae casus non designentur alii, quam Masculinorum et Neutrorum Gen. божїа, Dat. божїю, et Loc. (etiam Femininorum) божїи. Admittunt enim non raro possessiva in їй, ut кравїй, песїй, овчїй hos tres casus in singulari ad normam indefinitorum. Sic etiam велїй, Gen. велїа, Dat. велїю, Loc. велїи pro masc. велїемъ et fem. велїей. In reliquis casibus a definitorum declinatione non deflectunt. Frequentior adhuc usus est possessivorum in ь, et gentilium in ск, quae in Nominativo formam indefinitam amant, uti павль, сыновень, рѡссїйск, quorum saltem Genitivos plur. indefinitos notavit

Me-

Meletius: па́вль, сынωвнь (сыновень), ρωссїйск; in paradigmate vero павлов, варнавин non nisi definitos павловыχ, варнавиныχ. In Participiis (Gerundivis) notavit Gen. бїюща, бивша, Dat. бїющꙋ, бившꙋ, et Acc. fem. бїющю, бившю, Accusativos plurales бїющѧ, бившѧ, in participio passivo Gen. бїена, Dat. бїенꙋ, Acc. fem. бїенꙋ, et Acc. plurales бїены, n. бїена. Addi possunt Nom. (et Acc.) огнь палащ, юг вѣющ, град ωпꙋстѣвш, глас съшедш, fem. -щи, n. -щє. отеч, отча, отчє, Gen. отча, Dat. отчꙋ, Loc. отчи, Acc. fem. отчꙋ, Gen. plur. отєч, uti et alia Adjectiva indefinita secundum paradigma ниш inflectuntur, Vocativo possessivorum excepto, qui є respuit: сынє отеч, ѹченичє спасов, сынє чл҃вѣчь Ezech. 2. 3. 4. etc.

Miror itaque Meletium, cum recte Vocativum павлов notaverit, tamen варнавинє, варнавлє, па́влє, сыновнє, ρωссїйстє paradigmatibus inseruisse. Magis miror correctores Bibliorum Levit. 19, 32. лицє старчо scripsisse, cum Ostrogiensis recte старчє habeat. In libellis preces continentibus post ч vulgare о pro є non semel offendas: богородичо, pro богородичє, разбойничо покаанїє pro разбойничє.

Pronominum 1. et 2. personae Declinatio.

§. 14. Pronomina personalia 1mae et 2dae personae, et reciprocum сѧ, se, omnium personarum, prorsus anomala sunt. Ab аз, ego, nulli formantur casus, sed a Nominativo inusitato,

cu-

cujus radicalis litera erat м, a qua reliqui casus, quidam affigendo vocales, alii interponendo augmentum ен, deducuntur. A pronomine ты, tu, et reciproco ся, quae tamen pro ен augmentum ес assumunt, eodem modo casus formantur. In Plurali 1mae personae м et н in Nom. мы, et Acc. ны alternant, ita tamen ut non a Nominativo мы, sed ab Accusativo ны casus obliqui deducantur. Pluralem 2dae personae constituit radix вы, a ты omnino distincta. Reciprocum ся, cum ad omnes tres personas utriusque numeri referatur, caret Nominativo proprio, ejusque inflexio in plurali prorsus eadem est, quae in singulari. Declinantur vero аз, ты, ся hoc modo:

Sing.	Nom.	(аз)	ты	—
	Acc.	мя	тя	ся
	Gen.	мене	тебе	себе
	Dat.	мнѣ, ми	тебѣ, ти	себѣ, си
	Loc.	мнѣ	тебѣ	себѣ
	Soc.	мною	тобою	собою.
Plur.	Nom.	мы	вы	—
	Acc.	ны	вы	—
	Gen.	нас	вас	—
	Dat.	нам	вам	—
	Loc.	нас	вас	—
	Soc.	нами	вами	—

Dual.

Dual. N.A. m.	ва	—
f.	вѣ	
G. L.	наю	ваю
D. S.	нама	вама.

Male Meletius Nom. ва, вѣ, personae 2dae tribuit, cum tamen ipse есва, бꙋдева personam primam esse recte statuerit. Vide P. I. §. 90. Nominativi на, нѣ; qui personae primae tribui solent, prorsus conficti sunt, nec eos ullibi reperire licet, praeterquam apud Grammaticos, qui a Genitivo наю eos formandos censuere. Jam in Mss. confundi solent genera dualis, ita, ut fem. вѣ frequenter pro ва legatur. Act. 13, 32. вѣ вам благовѣствꙋевѣ, nos vobis evangelizamus, legit Apostolus a Damiano monacho An. 1324 scriptus, editi vero in plurali мы вам благовѣствꙋем. Luc. 23, 41. legunt Codices Mss. et Liturgia Veneta An. 1519. и вѣ — всприемлевѣ, et nos — recipimus, Ostrogiensis vero et correcta substituunt мы (pro вѣ) et воспріемлева masculinum pro feminino.

§. 15. Etiam hic, uti in Substantivis masculinis animatorum, Genitivi мене, тебе, себе, et нас, вас supplere solent Accusativum. Designat enim in lingua slavica et Genitivus objectum rei. Utuntur autem Slavi Genitivis horum pronominum ad exprimendum Accusativum emphaticum. Sic et Dativus emphaticus мнѣ, тебѣ, себѣ, initio Constructionis et cum praepositionibus locum habet.

Localis in singulari Dativo emphatico similis est, uti in declinatione Substantivorum; in plurali vero non differt a Genitivo, uti in Adjectivis:

vis: Gen. ѿ нас, Loc. w нас. In Reciproco autem ся, etiamsi ad pronomina pluralia referatur, hi casus distinguuntur. Dicendum enim мы ѿ себе, вы ѿ себе in Genitivo, et мы w себѣ, вы w себѣ in Locali.

Sociativi singularis terminatio - ою, Nom. et Acc. plur. - ы, Dat. - ам, Soc. - ами casibus Femininorum primae Declinationis respondent.

Accusativi ны, вы etiam pro Dativis нам, вам usurpari solent: дай ны, повѣждте ны. Ostrog. Jos. 9, 25. гакоже вы есть годѣ, correcta nunc гакоже угодно есть вам.

с in нас, вас terminationi х in Pronominibus 3tiae personae et in Adjectivis respondet. Censeri igitur possunt нас, вас orta ex нах, вах, cum х in с transformari soleat.

Caput II.

Pronominum tertiae personae et Adjectivorum definitorum et Numeralium Declinatio.

§. 16. Multum differre flexiones Pronominum tertiae personae a Substantivorum Declinatione cuilibet intuenti Schema generale Pronominum sat clare patet. Genitivi character est ого, seu его, Dativi омѹ seu емѹ, Localis ом seu ем. Praemisimus autem Pronominum Declinationes flexioni-

nibus Adjectivorum definitorum, quod haec terminationem suam Pronomini и (ии) debeant. Istud enim in fine illorum appositum articulum definitum aliarum linguarum supplet. Coaluit nimirum благый ex благъ et ии, благаго (olim благаагѡ) ex блага его, благомꙋ (olim благꙋꙋмꙋ) ex благꙋ емꙋ, Plur. благыѧ ex благы ѧ, благыхъ (olim благыихъ) ex благъ ихъ etc.

Pronominum tertiae personae Declinatio

I. et II.

Sing.	Nom.	Acc.	Gen.	Dat.	Loc.	Soc.
M. 1	т, той	т, той	того	томꙋ	том	тѣм
2	сь, сїй	сь, сїй	сего	семꙋ	сем	сим
N. 1	то, тое	то, тое	того	томꙋ	том	тѣм
2	се, сїе	се, сїе	сего	семꙋ	сем	сим
F. 1	та, таѧ	тꙋ, тꙋю	тоѧ	той	той	тою
2	си, сїѧ	сїю	сеѧ	сей	сей	сею
Plur.						
M. 1	ти, тїи	ты, тыѧ	тѣх	тѣм	тѣх	тѣми
2	си, сїи	сїѧ	сих	сим	сих	сими
N. 1	та, таѧ	та, таѧ	—	—	—	—
2	си, сїѧ	си, сїѧ	—	—	—	—
F. 1	ты, тыѧ	ты, тыѧ	—	—	—	—
2	сїѧ	сїѧ	—	—	—	—

De-

Declinatio Adjectivorum definitae terminationis I. et II.

Sing.	Nom.	Acc.	Gen.	Dat.	Loc.	Soc.
M. 1	-ый	-ый	-агѡ	-омꙋ	-ом -ѣм	-ым
2 a	-їй	-їй	-ѧгѡ	-емꙋ	-ем	-им
b	-їй	-їй	-їѧгѡ	-їемꙋ	-їем	-їим
N. 1	-ое	-ое	—	—	—	—
2 a	-ее	-ее	—	—	—	—
b	-їе	-їе	—	—	—	—
F. 1	-аѧ	-ꙋю	-ыѧ	-ой -ѣй	-ой -ѣй	-ою
2 a	-ѧѧ	-юю	-ѧѧ	-ей	-ей	-ею
b	-їѧ	-їю	-їѧ	-їей	-їей	-їею
Plur.						
M. 1	-їи	-ыѧ	-ых	-ым	-ых	-ыми -ѣми
2 a	-їи	-ѧѧ	-их	-им	-их	-ими
b	-їи	-їѧ	-їих	-їим	-їих	-їими
N. 1	-аѧ	-аѧ	—	—	—	—
2 a	-ѧѧ	-ѧѧ	—	—	—	—
b	-їѧ	-їѧ	—	—	—	—
F. 1	-ыѧ	-ыѧ	—	—	—	—
2 a	-ѧѧ	-ѧѧ	—	—	—	—
b	-їѧ	-їѧ	—	—	—	—

§. 17.

§. 17.

Declinationis Pronominum primae exemplum он.

	M.	N.	F.
S. Nom.	он	оно	она
Acc.	он	оно	онꙋ
Gen.	оного	оного	оноѧ
Dat.	ономꙋ	ономꙋ	оной
Loc.	оном	оном	оной
Soc.	онѣм	онѣм	оною.
Pl. Nom.	они	она	оны
Acc.	оны	она	оны
G. L.	онѣх	онѣх	онѣх
Dat.	онѣм	онѣм	онѣм
Soc.	онѣми	онѣми	онѣми.

Dual. Nom. Acc. m. она, f. онѣ. Gen. Loc. онꙋ, Dat. Soc. онѣма.

Huic paradigmati se conformant non solum Pronomina alia, ut ов, сам, ин, sed etiam Numeralia, quae in consonas solidas desinunt, uti кдин, кдиного, Soc. кдинѣм; всак, всакого, Soc. всацѣм, Soc. plur. всацѣми.

Masculinum кто (rejecto determinativo то) inflectitur: кого, комꙋ, ком, at Soc. кым Adjectivorum more, non кѣм. Sic et кaждо (кождо) когождо, комꙋждо.

той-

тойжде, таяжде, тоежде uti той in Tabula Pronominum declinabis: тогожде, томѹжде etc.

Neutrum чесо, чесого, чесомѹ, чесом, cujus Soc. non est in usu. Hujus Gen. чесого contrahi solet in чесω: чесω ради propter quod.

Nom. он, она, оно definitae terminationis capax est: оный, оная, оное. In plurali: онїи, оныя, оная.

Gen. ого (f. оя) proprie Pronominibus convenit: иного, самого, licet ipse Meletius praeter тогω, когω, чесогω, reliquis агω, (f. ыя) tribuat: онагω, оныя, самагω, самыя etc.

In libris slavicis всякого, всякоя et всякаго, всякыя obvia sunt, sed всякого est a всяк, всякаго vero a всякый, quod more Adjectivorum definitorum inflectitur. Recentiores editores inflexionem агω antiquae ого etiam in aliis male praeferunt.

Grammaticos nimis subtiliter distinguere Genitivos когω, оногω etc. a кого, оного, quando Genitivo Accusativus animatorum suppletur, alibi jam monuimus.

Dat. et Loc. fem. praeter ой etiam ѣй (excepto tamen той) Pronominibus tribuit Meletius: самой et самѣй, оной et онѣй. Rectene? Confer tamen Adjectivorum definitorum ой et ѣй.

Soc. ѣм: инѣм. Sic тцѣм, колицѣм.

Gen. et Loc. plur. ѣх, Dat. ѣм, Soc. ѣми: инѣх, инѣм, инѣми, ab ин. Melius utique quam иных, иным, иными a librariis et editoribus russis invecta. Male itaque apud Meletium Dat. plur. тым pro тѣм, Dual. тыма, distinguendo Dativum a Soc. тѣма; recte vero apud eundem Dat. самѣм, овѣм, онѣм, Soc. dual. самѣма, овѣма, онѣма, plur. самѣми etc.

Idem de Numeralibus valet. Gen. et Loc. єдинѣх, єлицѣх, толицѣх, многѣх, Dat. єдинѣм, Soc. єдинѣми, многѣми, колицѣми.

§. 18.

§. 18.

Declinationis Pronominum secundae exemplum ѝ, Gen. єго.

S. Nom.	(он)	(оно́)	(она)
Acc.	ѝ	є	ю
Gen.	єго	—	єꙗ
Dat.	ємꙋ	—	єй
Loc.	єм	—	єй
Soc.	им	—	єю.
Pl. Nom.	(они)	(она)	(оны)
Acc.	ꙗ	—	—
G.L.	их	—	—
Dat.	им	—	—
Soc.	ими	—	—

Dual. N.A. (m. она, f. онѣ), G.L. єю, D.S. има.

Duales apud Meletium masc. а, fem. ѣ, neutr. а ficti sunt. Nominativi enim hujus Pronominis inusitati supplentur pronomine demonstrativo он, si emphasis id exigat. Accusativum vero dualis supplet pluralis ꙗ omnium generum.

Male apud Maximow et alios penes ꙗ in Accusativo ѝх appositum fuit, quod illi a Genitivo и́х sine omni fundamento accentu distinguendum censuere.

Relativum иже eodem modo inflectitur:

S. Nom.	иже	f. ꙗже	n. єже
Acc.	иже	юже	єже
Gen.	єгоже	єꙗже	єго́же

Pl. Nom.	иже	ꙗже	ꙗже
Acc.	ꙗже	ꙗже	ꙗже
Gen.	ихже	ихже	ихже.

Accusativo и (et иже) animatorum correctores Bibliorum et editores aliorum librorum liturgicorum innumeris in locis Gen. его (et егоже) substituerunt.

Si praecedat praepositio ante им, их, ими, prostheticum н praefigitur: с ним cum eo, с ними cum eis, к ним ad eos, ѿ них ab eis, с нимже cum quo, с нимиже cum quibus. нань, зань contracta sunt ex на ни, за ни pro на и, за и; воньже ex вониже pro во иже; на на pro на ꙗ, на ню pro на ю. Sic et из него pro из его, ѿ неа, к немꙋ, к ней, w нем, за не pro за е. Librarii Serbici scribunt из нкго, ѿ нкꙗ, к нкмꙋ, w нкм.

Demonstrativum сь, cujus femininum си et neutrum singulare се, plurale си in antiquis libris sat obvia sunt, definitam terminationem *amat*: сїй seu сей, f. сїа, n. сїе. In Damiani Apostolo tamen legitur ась что pro а сей что, hic autem quid. Alibi etiam ꙗкось quia hic, въ мирь et въ мирось in mundum hunc. Inflexionem ejus dedimus in Tabula Pronominum.

Dativo plur. сим, им in libris impressis imponi solet камора, ut discernatur a Soc. singulari сим, им.

Neu-

Neutrum что rejecto то inflectitur in obliquis casibus ut єго, Gen. чєго, (pro quo tamen fere чєсω usurpatur), Dat. чємѸ, Loc. чєм, Soc. чим.

§. 19. Eodem modo Possessiva мой, твой, свой, наш, ваш inflectuntur:

S.	Nom.	мой	наш	f. моꙗ	наша
	Acc.	мой	наш	мою	нашѸ
	Gen.	моєго	нашєго	моєѧ	нашєѧ
	Dat.	моємѸ	нашємѸ	моєй	нашєй
	Loc.	моєм	нашєм	моєй	нашєй
	Soc.	моим	нашим	моєю	нашєю.
Pl.	Nom.	мои	наши	моѧ	нашѧ
	Acc.	моѧ	—	—	—

Neutra моє seu моє, твоє, своє; нашє, вашє Gen. моєго, нашєго etc. ut Masculina, Plur. Nom. Acc. моꙗ, наша.

Dual. Nom. m. моѧ, нашѧ (seu наша), f. мои, наши, Gen. моєю, нашєю, Dat. моима, нашима.

Male apud Meletium Dualis fem. in ѣ: сїѣ, моѣ, нашѣ. Nam pro ѣ primae secunda declinatio postulat и: нозѣ мои, рѸцє твои, на овѣ рамѣ свои, оуши наши. Sicut enim pro тѣма, онѣма in secunda dicitur сима, моима, нашима, sic etiam pro тѣ, онѣ dicendum est сїи, мои, наши.

кый (кой), каѧ, кое non nisi paucis differt:

Acc.	кый	f. кꙋю	n. кое
Gen.	коего	коеѧ	
Dat.	коемꙋ	коей	
Loc.	коем	коей	
Soc.	кыим, коим	коею	
Pl. Nom.	кыи	f. кыѧ	n. каѧ
Acc.	кыѧ	кыѧ	каѧ
G. L.	кыих, коих	—	—
Dat.	кыим, коим	—	—
Soc.	кыими, коими	—	—

Sic кыйждо, коегождо, коемꙋждо etc. et нѣкый, нѣкоего etc. Pl. Nom. нѣцїи.

Pronominale чїй, чїѧ, чїе inflectitur ut мой:

Acc.	чїй	f. чїю	n. чїе
Gen.	чїего	чїеѧ	
Dat.	чїемꙋ	чїей	
Loc.	чїем	чїей	
Pl. Nom.	чїи	чїѧ	чїѧ
Acc.	чїѧ	—	—
Gen.	чїих etc.		

ктер, ктера, ктеро, declinatur ut indefinita Adjectiva: Gen. ктера alicujus, Dat. ктерꙋ, Loc. masc. et fem. ктерѣ. Pl. Nom. ктери, ктеры, ктера etc.

§. 20.

§. 20.

Adjectivorum definitorum Declinatio I.

(свѧтый).

	M.	F.	N.
S. Nom.	свѧтый	свѧтаѧ	свѧтое
Acc.	свѧтый	свѧтꙋю	свѧтое
Gen.	свѧтаго	свѧтыѧ	свѧтаго
Dat.	свѧтомꙋ	свѧтой *)	свѧтомꙋ
Loc.	свѧтом *)	свѧтой	свѧтом
Soc.	свѧтым	свѧтою	свѧтым
Pl. Nom.	свѧтїи	свѧтыѧ	свѧтаѧ
Acc.	свѧтыѧ	свѧтыѧ	свѧтаѧ
G. L.	свѧтых	—	—
Dat.	свѧтым	—	—
Soc.	свѧтыми	—	—

*) Dat. et Loc. fem., etiam свѧтѣй, Loc. masc. свѧтѣм.

Huc pertinent Pronomina который, дрꙋгый, Numeralia ordinalia первый, вторый et reliqua, excepto третїй; omnia denique Adjectiva in ый, аѧ, ое terminata. Hinc et вселеннаѧ orbis terrarum, respondens gr. particip. ἡ οἰκουμένη, declinatur ut fem. свѧтаѧ.

Gen. in ого, qui in Ostrogiensi, raro tamen, occurrunt, ut 1 Macch. 4, 59. пѧтого, двадесѧтого, alibi милого, свѧтого, великого, sunt Russismi vulgares.

Dat. fem. in ѣй similis Locali, quem vide.

Loc.

Loc. ѣм, f. ѣй valde frequens ab indefinitorum flexione in ѣ ortus, addito in masc. et neutro м, fem. й finali: нарицаемѣм, истиннѣм, праведнѣм, fem. правѣй, славнѣй, милѣй, вторѣй, добрѣй. Exigitque haec inflexio Gutturalium г, х, к, uti et ск, mutationem: блазѣм, блазѣй а благый, ветсѣм, ветсей а ветхый, велицѣй а великый, небесцѣм а небеский, морстѣй а морьскый, плтсцѣй а плтскый. (In libris glagoliticis etiam in Soc. fem. тежцею ꙗзвою gravi ulcere, pro тѧжкою). In plurali autem in Loc. Dat. Soc. ѣх, ѣм, ѣми pro ых, ым, ыми non nisi improprie usurpari, monuit jam Meletius, cum illae flexiones Pronominibus propriae sint. Hinc таковѣми pro таковыми. Sunt itaque casus многѣх, многѣм, многѣми ab indefinita forma мног, quod ceu Numerale pronominum inflexionem sequitur; многых vero, многым, многыми sunt a многый.

Nom. plur. in ïи mutationem transformabilium exigit: блазїи, глѹсїи, земстїи et земцїи, авраамсцїи, а благый, глѹхый, земскый, авраамскый; дѹси пророчестїи, in Serb. Codd. гласи пророчьсцїи.

Acc. in ыѧ in hymnis et orationibus obvios, minus usitatos esse, ac pro iis Acc. in ых (их) usurpari monuit Meletius.. Dicendum potius fuit, Russos ab aliquo tempore negligere Accusativos et pro his eos uti Genitivis.

Gen. Loc. in ыих, pro ых, Dat. ыим pro ым, Soc. ыими, antiquissimi Codd. habent: праздныих, праздныим, праздныими. Bohemi terminationes ých, ým, ými ob productam vocalem y accentu signant, aut ý in ey resolvunt. Respondentque casibus in ыих, ыим singulares Genitivi in аго, Dativi in ѹѹмѹ: великаго, великѹѹмѹ, qui in antiquissimo изборник An. 1073 leguntur. Confer etiam in secunda terminationes їих, їим, їими.

§. 21.

§. 21.

Adjectivorum definitorum Declinatio II.

(a. вышнїй).

S. Nom.	вышнїй	f. вышнѧѧ	n. вышнєє
Acc.	вышнїй	вышнюю	вышнєє
Gen.	вышнаго	вышнїѧ *)	вышнаго
Dat.	вышнєму	вышнєй	вышнєму
Loc.	вышнєм	вышнєй	вышнєм
Soc.	вышним	вышнєю	вышним
Pl. Nom.	вышнїи	вышнїѧ *)	вышнѧѧ
Acc.	вышнїѧ *)	вышнїѧ *)	вышнѧѧ
G. L.	вышних	—	—
Dat.	вышним	—	—
Soc.	вымними	—	—

*) Olim et вышнѧѧ (вышнꙗѧ) in Gen. singulari; in Nom. et Acc. feminino et in Acc. masculino plurali: дрєвнꙗѧ, оутрьнꙗѧ, послѣднꙗѧ, ближнѧѧ, прочаѧ, кормщаѧ.

Hoc paradigma sequuntur omnia Adjectiva desinentia in їй, ꙗѧ, єє, adeoque Comparativi et Superlativi in шїй, (ѣйшїй), Gerundiva in щїй et щїй. Post ш, ч, щ pro ѧ scribi а ex Introductionis §. IX. constat: мєншаго, нищаѧ, нищаго etc. Sic et чуждаго а чуждїй (чужїй), чуждєму, чуждєм et чужєм, чуждим et чужим, Acc. fem. чужду (чужу), Plur. n. чуждаѧ etc. Pauca

quae-

quaedam formant fem. in їа, neutr. in їє, quorum flexionem sub 2. b. in Tabula generali dedimus.

(b. велїй)

S. Nom.	велїй	f. велїа	n. велїє
Acc.	велїй	велїю	велїє
Gen.	велїаго	велїѧ	велїаго
Dat.	велїємꙋ	велїєй	велїємꙋ
Loc.	велїєм	велїєй	велїєм
Soc.	велїим	велїєю	велїим
Pl. Nom.	велїи	велїѧ	велїа
Acc.	велїѧ	велїѧ	велїѧ
G. L.	велїих	—	—
Dat.	велїим	—	—
Soc.	велїими	—	—

Sic inflectuntur дивїй, козлїй, козїй, божїй, вражїй, песїй, овчїй, nec non Numerale третїй. In diplomate (грамота) An. 1265. legitur hujus neutrum третїєє лѣто (pro третїє) et Acc. fem. на третїюю зимꙋ (quasi a третїаа). Alias Acc. fem. secundum paradigma їю: козлїю кръвь, божїю милость; sic et третїю часть Apoc. 12, 4.

Gen. єго, qui in Ostrogiensi subinde occurrit, ut ближнєго, дрꙋжнєго, искрєнєго, вчєрашнєго, настоѧщєго, est aut Polonismus, aut Serbismus. Sic Prov. 7, 5. ѿ жены тꙋждєа pro veteri чꙋждаа, nunc чꙋждїѧ, e Cod. Serbico sumtum est. Gen. ближнаго, полєжившаго, et Dat. рєкщꙋꙋмꙋ, трєбꙋющꙋꙋмꙋ, in plurali

rali Gen. et Loc. in них (їих), Dat. in ним, Soc. in ними: ближниих, вїющиим, оунишими, тѫщиими in antiquissimis Codd. frequentes sunt. In Damiani Apostolo et in glagoliticis libris Dativi singulares in ѹмѹ leguntur: дающѹмѹ, вскрсшѹмѹ стригѹщѹмѹ, могѹщѹмѹ, in Serbicis seculo XVI. impressis омѹ: живѹщомѹ, рождшомѹ, fem. рождшой.

Femininorum Nom. ї҆ѧ pro аа a Gerundivis in ши, щи ortus est: раждающїѧ, болѣвшїѧ, in Damiani Apostolo, pro раждающаа, болѣвшаа. Sic et Pluralis in еи pro їи a plurali Gerundivorum in щє, шє: ходащєи, шєдшєи.

Dat. sing. имѹщїи, Loc. божїи, Dat. plur. тѧдшем, пославшем, сходащем, immo et белїем, sunt casus indefinitis Adjectivis proprii, de quibus supra.

§. 22.

Numeralium Declinatio.

Numeralia, cum formas induant diversas, etiam flexionibus multum differunt. сто, тысяща (тысѹща), тма myrias, Substantivorum, первый etc. Adjectivorum declinationes sequuntur. обой, двой, трой uti Pronomen мой declinantur. кдин Pronominum demonstrativorum declinationi primae, весь fere secundae se conformant.

	Masc.		Fem.	
S. Nom.	кдин	весь	кдина	вса
Acc.	кдин	весь	кдинѹ	всю
Gen.	кдиного	всего	кдиноа	всеа
Dat.	кдиномѹ	всемѹ	кдиной	всей
Loc.	кдином	всем	кдиной	всей
Soc.	кдинѣм	всѣм	кдиною	всею.

Pl.

Pl. Nom.	ѥдини	вси	ѥдины	вся
Acc.	ѥдины	вся	ѥдины	вся
G. L.	ѥдинѣх	всѣх	—	—
Dat.	ѥдинѣм	всѣм	—	—
Soc.	ѥдинѣми	всѣми	—	—

Neutrum Nom. Acc. ѥдино, все. Plur. ѥдина, вся, in aliis casibus cum Masculino convenit. ѥдин etiam in obliquis indefinitae terminationis capax est: Gen. ѥдина, fem. ѥдины, Dat. ѥдинꙋ, fem. ѥдинѣ, Loc. ѥдинѣ, Voc. ѥдине, fem. ѥдина. In libris recens editis Gen. ѥдинаго pro ѥдиного, quod tamen Ostrogiensis et Psalt. Venetum adhuc retinuere, fem. ѥдиныя, in Plurali ѥдинїи, ѥдиных, ѥдиным, ѥдиными substituta leges.

трїе, четырїе (Russ. четыре) femininorum quartam fere sequuntur:

Nom.	трїе	f. три	четырїе	f. четыри
Acc.	три	—	четыри	—
Gen.	трїй	—	четырь	—
Loc.	трїех	трех	четырех	—
Dat.	трїем	трем	четырем	—
Soc.	трїеми	треми	четырми	

Nom. три, четыри etiam pro omni genere.

Gen. трїй et трей, immo et трею Serborum more, qui трїю, четырїю dicunt. Grammatici, posteriores editiones secuti, non distinguunt Gen. a Locali (трех), cum tamen Marci 14, 5. in editionibus antiquis legatur:

tur: ваше трїи сот пѣназь. Bohemi трїи diu servarunt et чтырь hactenus retinent. Isai. 11, 12. olim ѿ четырь оугл, nunc четырех крил. Jerem. 32, 21. четырь перст, nunc четырех п. Soc. четырма apud Meletium, est vulgaris flexio. Rectius apud eundem тремн (in Mss. et трьми), et треми тысащами. трома est ex ore vulgi. трема 1 Reg. 13. 17. est russica inflexio.

Collectiva четверо, шестеро etc. declinantur ut Substantiva neutra: четвера, четверꙋ, четвером. Pluralis masc. четвери (a четвер) apud Meletium, Gen. четверїй (melius четвер), Dat. четверем, Loc. четверех, Soc. четверми; pro his alii casus Adjectivorum definitorum adoptarunt: четверых, четверым, четверыми. Quid autem sibi vult Dualis apud Meletium: четвера, четверꙋ, четверма?

пать, шесть, седмь, осмь, девать, десать, cum formam Substantivorum femininorum referant, inflectuntur uti feminina quartae declinationis in singulari:

N. A. пать	G. D. L. пати	Soc. патїю
шесть	шести	шестїю
седмь	седми	седмїю

Exempla Genitivi: до пати сот, ѿ седми агнь, ѿ десати овен, десати лактїй, лѣт ста пати. Dativi: шести стом, Localis: по шести днех, Sociativi: шестїю лѣт, седмїю днь per septem

dies

dies, над десатїю градшв, седмїю татив, патїю сшт, с осмїю мѹжи cum octo viris.

Solet autem non raro (Adjectivorum flexionem их, им imitando) Genitivo et Locali affigi х, Dativo м: ѿ патих хлѣб, по днех осмих, седмим агглшм, десатим дѣвам. Nec desunt exempla Localis in ех: по четыридесатех лѣтѣх, по лѣтѣх (четыри ста и) тридесатех. Sociativus quoque assumit ми: деньми четыредесатми Act. 1. 3. (in Cod. Serb. деньми четыридесети).

Smotriski agnoscit quidem Gen. Dat. Loc. пати, шести, седми, осми, девати, десати, immo et единнадесати, formavit tamen conformiter quidem paradigmati четыри, четырех, четырем, четырма a пать, шесть Gen. et Loc. патех, шестех, Dat. патем, шестем, Soc. seu Instrum. патма, шестма, sic et седма, осма, деватма, десатма, единнадесатма, sed sine auctoritate. At a двадесать Soc. dualis est двѣма десатма, a десать vero nonnisi in formula междѹ десатма inter duas decades. Ezech. 47, 13. in Ostrog. Dat. двѣманадесатьма племеньма, ταῖς δώδεκα φυλαῖς, non caret vitio, quia надесате flectendum non fuit, nunc двѹнадесати племенѡм russico more. Recte Luc. 14, 31. in Singulari с десатїю тысащи cum decem millibus, et in Duali с двѣма десатьма тысащама in Ostrogiensi et aliis, (in Cod. Serb. с двѣма десетма тысѹщма), nunc со двѣма десать тысащами, neglecto archaismo in terminatione duali.

In compositis Numeralibus ex десат interposito на solum prima pars inflectebatur olim: единонадесате, G. единогонадесате, D. единомѹнадесате,

при

при єдинойнадесать годинѣ, с҆ єдинѣмнадесяте cum undecim. Sic et G. седминадесат, осминадесат etc. Sed et more simplicium declinantur assumendo и aut их, им, ми in fine: к҆ єдинонадесяти апⷭ҇лѡм, et sine numerato єдинонадесятим, с҆ єдинонадесятми, G. тринадесяти, immo et четырех надесяти, осминадесяти. In дванадесяте, обанадесяте, два, оба Dualis inflexionem postulant: двою-, обоюнадесяте, двѣма-, обѣманадесяте.

In compositis sine на jam prima, jam secunda pars declinatur, non raro et utraque: шестидесять лѣт, девятидесять и девяти (овец), по пятидесять, по шестидесяти, по седмидесятих лѣтѣх, ѡ девятидесятих, по тридесяти днех, по четыридесяти, по четырьдесятих (Ostrog.) лѣтѣх, в҆ тридесятих (olim в҆ трехдесятих), деньми четыридесяти et четыридесятми (четырми десяты in antiquissimo Codice), седмїю десять и двѣма вѣдрома septuaginta duabus urnis. A двадесять Genitivus est двоюдесяти (apud recentiores etiam двѹдесяти et двадесяти) olim et двоюдесятѹ, Dat. et Soc. двѣмадесятма. десятма vero, omisso двѣма, non nisi in formula междѹ десятма locum habet: в҆ седмое междѹ десятма лѣтома, vicesimo septimo anno.

A пол, Gen. полѹ, Dualis полма́, et Plurales в полы, наполы in duas partes, обаполы ex utraque parte, qua Adverbia usurpantur. Formulae vulgares

res пол шеста, пол седма, пол осма Russis, Polonis Bohemis communes, in libris sacris non inveniuntur. Apoc. 11, 9. 11. interpres slavus graeci textus ordinem secutus est: дни три и пол, v. 11. по трех днех и пол.

§. 23.

Schema dualis numeri (два, оба).

N. A.	два,	оба.	fem. двѣ, обѣ.
G. L.	двою	обою	in omni genere.
D. S.	двѣма	обѣма	

двѣ, обѣ etiam neutris conveniunt: обѣ рамѣ, двѣ говадѣ; двѣ свѣтилѣ велицѣ olim Gen. 1, 16; nunc mutato duali in pluralem два свѣтила великаа; et два tribuendo Neutri, Russorum et Polonorum hodierno more. Sic pro двѣ лѣтѣ Act. 28, 30. substituere editores Russi два лѣта, cum tamen et ipsi двѣлѣтѣ Act. 23, 23. et c. 27, 37. conservarint.

двꙋ pro двою non raro occurrit: двꙋдесяти, двꙋ локтꙋ. Affigunt autem vulgo Gen. двꙋ etiam plurale х: двꙋх ради евнꙋхов Esther 1. Sic et двох ex двою ortum est: двох животных duorum animalium. Neutrum probandum, uti nec двома apud Meletium pro двѣма. двоих est Gen. a двой; обѣима russica inflexio ab обой. Jud. 16, 3. olim съ обѣима подвоема, nunc in plur. со обѣими верелами. Dicendum vero slavice обоима ab обой, et обѣма ab оба.

двѣ

двѣ стѣ duali, три ста plurali numero declinanda sunt:

Nom.	двѣ стѣ,	три ста.
Gen.	двою стꙋ,	тріи (трех) сωт.
Loc.	двою стꙋ,	трех стех.
Dat.	двѣма стома,	трем стωм.
Soc.	двѣма стома,	треми сты.

Nescio, cur Meletius двѣю стꙋ admiserit, cum двою (sine стꙋ) recte habeat. In Dat. et Soc. двѣма стама et двома стома sine legitima auctoritate distinxit, cum non nisi двѣма стома recte dicatur. стама plane vitiosum est, cum сто sit generis neutrius; двома vero est polonica inflexio. Etiam Mrazovič, duces non optimos secutus, omnia hic miscet. двѣ ста apud eum vulgare Serbicum esse, uti et двеста in Sirmio, Vukii Lexicon nos docet.

Dualis Pronominum, Substantivorum et Adjectivorum.

§. 24. In Duali tres duntaxat casus distinctos esse, e Schemate generali Dualium clare cognoscitur: два, двою (seu двꙋ), двѣма. Huic proxime accedit, cum et Genitivum in ою formet, pronomen demonstrativum той: та, f. тѣ, тою, тѣма.

Sic et ов, он, сам, quae consona solida finiuntur, excepto quod Genitivum in ꙋ forment:

ов:	оба,	f. овѣ,	овꙋ,	овѣма.
он:	она,	онѣ,	онꙋ,	онѣма.
сам:	сама,	самѣ	самꙋ,	самѣма.

De-

Definitae terminationis Genitivus обоѭ, оноѭ, самоѭ rarioris usus est. обама рꙋкама in Cod. Serb. probari vix potest.

Quae vocali seu й seu consona liquida finiuntur, pro fem. ѣ postulant и, pro оѭ Genitivi еѭ, pro ѣма Dativi има:

сїй: сїа f. сїи, сеѭ, сима.
мой: моа, мои, моеѭ, моима.
ваш: ваша, ваши, вашеѭ, вашима.

Sic et Accusativus ıa, f. и, Gen. еѭ, Dat. има ab и.

§. 25. Substantiva masculina primae Declinationis formant dualem in а, ꙋ, ома, secundae vero in а, ю, ема:

1. сын: сына, сынꙋ, сынома.
2. пастырь: пастыра, пастырю, пастырема.

Male hic et in Neutris Meletius a Dativo distinxit Sociativum, huic tribuendo terminationem ама, сынама, pro сынома, отцама, pro отцема. In Ostrogiensi 1 Reg. 14, 14. occurrit Dualis (Bohemis usitatus) in ы: два волы (pro вола) изорати можета, quae e Vulg. aut potius e versione Bohemica sumta sunt. Confer обаполы (pro обапола) a пол.

§. 26. Neutrorum Dualis in Genitivo et Dativo a duali Masculinorum non differt, sed in Nominativo Neutra primae desinunt in ѣ, secundae vero in и:

1. крило: крилѣ, крилꙋ, криломá.
колѣно: колѣнѣ, колѣнꙋ, колѣнома.
2. сердце: сердци, сердцꙋ, сердцема.
знаменїе: знаменїи, знаменїю, знаменьма.

In Dativo et Sociativo contracte знаменьма pro знаменїема, cum etiam in Sociativo plurali знаменьми habeatur. Ab имѧ dualis именѣ, ab отроча отрочатѣ distingui debet a plurali имена, отрочата, uti neutrum двѣ a masculino два. Dativum formabis, si plurali addas ма: именемá, отрочатема, et племеньма contracte pro племенема.

Male iterum Meletius Sociativos именама, отрочатама distinguere conatur a Dativis именема, отрочатема; deducendo nimirum именама, отрочатама a plurali именами, отрочатами, qui tamen nec ipsi Meletio probabatur, cum имены et отрочаты habeat. Qui Pentateuchum vertit, a кꙋра dualem кꙋрати formavit. Legitur enim Levit. 14, 4. in Ostrog. двѣ кꙋрати живѣ чистѣ, et v. 49. два кꙋрати; in correcta nunc двá птичища жива чиста in masculino, a птичищ.

Ab око, ꙋхо, in plurali очеса, ꙋшеса, anomalus dualis femininus in usu est:

очи, очїю, очима.
ꙋши, ꙋшїю, ꙋшима.

Sic et плещи, плещїю, плещемá et плещима a плеще.

Cum Matth. 18, 9. et Marc. 9, 47. in Mss. legatur verus et antiquus dualis очи, quem etiam Mardarius in editione sua servavit, non possum scioli audaciam probare, qui his in locis dualem ab око recens formatum оцѣ substituit, quem jam Ostrogiensis et posteriores editiones exhibent.

§. 27. Femininorum duales terminationes sunt, primae in ѣ, ꙋ, ама, secundae in и, ю, ама, tertiae in и, їю, ама, 4tae in и, їю, ма. Exempli gratia:

1.	дѣвѣ,	дѣвꙋ,	дѣвама.
	оустнѣ,	оустнꙋ,	оустнама.
	нозѣ,	ногꙋ,	ногама.
	власѣ,	влахꙋ,	влахама.
	рꙋцѣ,	рꙋкꙋ,	рꙋкама.
2.	стези,	стезю,	стезама.
	мрежи,	мрежю,	мрежама.
	птици,	птицю,	птицама.
	ладїи,	ладїю,	ладїама.
3.	церкви,	церквїю,	церквама.
4.	длани,	дланїю,	дланьма.

Sic a мати: матери, матерїю, матерма; a дщи: дщери, дщерїю, дщерьма; et a masc. юноша dualis юноши: шедша два юноши прїидоста. In glagoliticis libris non raro и pro ѣ in prima, hodierno Dalmatarum more: дви рꙋци, дви години, cum etiam in Dativo рꙋци pro рꙋцѣ dicant.

Rec-

Recte quidem apud Meletium duales ладїи а ладїа, сѹдїи а сѹдїа, male vero мрежѣ, матерѣ, et in masc. воевода, юноша.

Facile jam emendabis errores, qui sive oscitantia sive imperitia librariorum, in editiones irrepserunt. Pro вѣждома моима, palpebris meis, Psal. 131, 4. posteriorum editionum, legendum cum Ostrogiensi et Veneto psalterio вѣждама. Pro ланитома Marci 14, 65. Joh. 19, 3. legendum cum Mss. et Mardarii editione ланитама. Pro по двѣма ризома Luc. 9, 3. Ostrogiensis et editionum antiquarum, posteriores correxerunt ponendo ризама; nunc in postrema по двѣ ризѣ legitur. Act. 21., 33. in Mss. legitur оужема желѣзнома двѣма; in Ostrogiensi vero веригама, quin mutatum fuerit желѣзнома. Posteriores editores mutarunt male fem. веригама in mascul. веригома, ubi potius желѣзнома corrigendum erat. In postrema editione neglecto Duali pluralis вериги желѣзными substitutus fuit, repetito errore pristino; верига enim femininum est, ejusque Instrumentalis plur. веригами, non вериги.

§. 28. Dualis Adjectivorum indefinitorum a Substantivorum duali non erat diversus, nunc in casu tertio differt, cum hic a terminatione definita formetur.

1. сват:	N. свата,	f. сватѣ	G. сватѹ
благ:	блага,	f. благѣ	благѹ
D. сватыма. благыма.			
2. сыновень:	сыновна,	f. сыновнѧ	G. сыновню.
нищ:	нища,	f. нищи	нищѹ
божїй:	божїа;	f. божїи	божїю.
D. сыновнима. нищима. божїима.			

Mixtam igitur sistunt Grammatici Dualis declinationem. Duorum enim casuum priorum terminationes sunt Adjectivorum indefinitorum, quibus Dat. et Soc. in ома seu ема proprie respondet. Hic possessivis tribuebatur: колѣнома іисусома Luc. 5, 8., двѣма царема аморрейскома olim Jos. 9, 10. (nunc in plur. двоим царем аморрейским), съ двѣма евнухома царевома Esth. 1. (nunc in plur. евнухи царевыми). Etiam Gerundivorum Duali antiqua terminatio convenit:

сѣдаща, f. -щи, G. L. сѣдащею, D. S. сѣдащема.
шедша, f. -ши, шедшею, шедшема.

по нем идоста два слѣпца, зовуща и глаголюща Matth. 9, 27. она же изшедша прослависта его v. 31., тѣма же изходащема v. 32., ѿ обою слышавшею-и по нем шедшею Joh. 1, 40. (nunc neglecto duali слышавших, шедших), in Mardarii editione et Mss. antiquiori more слышавшую, шедшую. двѣма лѣтома скончавшемаса et скончавшаемаса, quorum prius Dual. a Nom. sing. скончавш, скончавша terminationis indefinitae, alterum a Nom. скончавшій, dual. скончавшаа (лѣта) definitae terminationis formatum est. Matth. 8, 33. ѡ бѣсною est Localis definitae terminationis; alibi ую: десную. Alias et сватыю pro сватою. Ezech. 30, 22. feminino duali in ѣ appositum и de-

definitam terminationem designat: скрȣшȣ мышцы єго крѣпцѣи и протаженѣи и сътренѣи, nunc neglecto duali крѣпкїа и протаженыа и сотреныа (τὰς ἰσχυρὰς τεταμένας). пречистѣи рȣцѣ твои, свои живоначалнѣшїи рȣцѣ.

Male correctum fuisse dualem Matth. 24, 41. двѣ мелющи substituendo мелющѣ pag. 27. monui. Meletius enim pro dualibus in и ubique ѣ pro arbitrio suo statuit. Addam etiam Luc. 17, 35. in Ostrogiensi et editionibus antiquis recte legi: бȣдетѣ двѣ вкȣпѣ мелющи, nunc male мелющѣ. Zach. 5, 9. olim двѣ женѣ сходащи, nunc mutato, ut solent Correctores, duali in pluralem, двѣ жены исходащыа.

Caput III.

Verborum Conjugatio.

§. 29.

Veteres Grammatici, cum observassent omnium Verborum regularium personam secundam aut in -єши aut in -иши terminari, huicque conformiter tertiam inflecti in -єт vel -ит, primam pluralis in -єм vel -им, secundam in -єтє vel -итє, duas duntaxat Conjugationes constituerunt, primam eorum, quorum secunda persona in Praesenti terminatur in єши, secundam eorum, quorum persona secunda finitur in иши: Vide affixa personalia Verborum P. I. Cap. VII. §. 90.

Huic

Huic solum discrimini ceu fundamento innixi Verba in ѹ et ю purum terminata ad eandem Conjugationem retulerunt. Hac ratione factum est, ut acutior aliis Meletius formam singularem чтѹ cum iterativa читаю connecteret, et diversas has formas, quarum quaelibet intuitu aliorum temporum Conjugationem specialem jure postulat, una (prima nimirum) Conjugatione complecteretur. Quis istud probare possit? чтѹ enim, ut alia praetereeam, Praesens Participii passivi format in ом: чтом; читаю vero in ем: читаем. Nos igitur primam Conjugationem Meletii in duas dispertientes tres Conjugationes statuimus, pro tribus terminationibus Praesentis Participii passivi in ем, ом, им. His respondent tres diversae terminationes tertiae personae pluralis Indicativi:

	ем, ют	ом, ѹт	им, ат.
	I.	II.	III.
Sing. 1	ла-ю	бод-ѹ	гон-ю
2	ла-еши	бод-еши	гон-иши
3	ла-ет	бод-ет	гон-ит
Plur. 1	ла-ем	бод-ем	гон-им
2	ла-ете	бод-ете	гон-ите
3	ла-ют	бод-ѹт	гон-ат

Sche-

Schema generale Conjugationum.

Praes.		Ind.	Imp.	Gerund.	Part. pas.	Infin.
I.	A.	- ю	—	- ꙗ	- ѥм	- ти
		- ѥши	- й	- ющ		
	B.	- ю	—	- ѧ	- ем	- ати
		- еши	- и	- ющ		
II.	C.	- ȣ	—	- ы	- ом	- 'ти
		- еши	- и	- ȣщ		
	D.	- нȣ	—	—	—	- нȣти
		- неши	- ни	—	—	
III.	E.	- ю	—	- ѧ	- им	- ѣти
		- иши	- и	- ѧщ		
	F.	- ю	—	- ѧ	- им	- ити
		- ищи	- и	- ѧщ		

Praet.		Ind.	Part. act.	Gerund.	Part. pass.
I.	A.	- х	- л	- в	- ѥн
	B.	- ах	- ал	- ав	- ан
II.	C.	- ох	- л	—	- ен
	D.	- нȣх	- нȣл	- нȣв	- новен
III.	E.	- ѣх	- ѣл	- ѣв	- ѣн
	F.	- их	- ил	- ив	- ен

§. 30.

§. 30. Paradigmatum A. B. C. D. E. F. characteres praebet forma Infinitivi seu Praeteriti:

A.	Inf.	- ти	Praet.	- х	би-ти,	би-х
B.	—	- ати	—	- ах	сл-ати,	сл-ах
C.	—	- ти	—	- ох	нес-ти,	нес-ох
D.	—	- нѹти	—	- нѹх	ми-нѹти,	ми-нѹх
E.	—	- ѣти	—	- ѣх	мн-ѣти,	мн-ѣх
F.	—	- ити	—	- их	твор-ити,	твор-их.

Praesens a) Indicativi, b) Imperativi, c) Gerundivi, d) Participii passivi.

	A	B	C	D	E	F.
a	бию	слю	несѹ	минѹ	мню	творю
b	бїй	сли	неси	мини	мни	твори
c	бїѧ	слѧ	несы	—	мнѧ	творѧ
d	бїем	слем	несом	—	мним	творим

Infinitivus et Supinum.

бити	слати	нести	минѹти	мнѣти	творити
бит	слат	нест	минѹт	мнѣт	творит

Praeteritum e) Indicativi, f) Participii passivi, g) Gerundivi, h) Participii passivi.

e	бих	слах	несох	минѹх	мнѣх	творих
f	бил	слал	несл	минѹл	мнѣл	творил
g	бив	слав	нес	минѹв	мнѣв	творив
h	бїен	слан	несен	миновен	мнѣн	творен

§. 31.

§. 31.

Conjugatio I.

Paradigma A. Persona prima ю post vocales.

			1	2	3
Praes. Indicativi.	Sing.		бїю	бїеши	бїет
	Plur.		бїем	бїете	бїют
	Dual.	m.	бїева	бїета	бїета
		f.	бїевѣ	бїетѣ	бїетѣ

			1	2	3
Imperativi.	Sing.		—	бїй	бїй
	Plur.		бїим	бїйте	бїйте
	Dual.	m.	бїйва	бїйта	бїйта
		f.	бїйвѣ	бїйтѣ	бїйтѣ

Gerundivi.	Sing. m. n.	бїа	f. бїющи
	Plur. m. f. n.	бїющє	
	Dual. m. n.	бїюща	f. бїющи

Particip. pass.	Sing.	m.	бїем	f. бїема	n. бїемо
	Plur.		бїеми	бїемы	бїема
	Dual.		бїема	бїемѣ	бїемѣ

Infinitivus бити, Supinum бит.

			1	2	3
Praet. Indicativi.	Sing.		бих	би	би
	Plur.		бихом	бисте	биша
	Dual.	m.	бихова	биста	биста
		f.	биховѣ	бистѣ	бистѣ α)

Part. activi.	Sing.	m.	бил	f. била	n. било
	Plur.		били β)		
	Dual.	m.	била?	f. билѣ?	билѣ?

Gerundivi.	Sing. m.	бив	f. бивши
	Plur. m. f. n.	биющє	
	Dual. m. n.	бивша	f. бивши

Part.

Part. passivi.	Sing.	бїен	f. бїена	n. бїено
	Plur.	бїени	бїены	бїена
	Dual.	бїена	бїенѣ	бїенѣ

At пїю: пит пита пито etc.

α) Praeterit. iterat.: 1. бїах, 2. бїаше, 3. бїаше, Plur. бїахом, бїасте, бїахꙋ a forma бїати petendum est.

β) били est omnium generum. Bohemi etiam in plurali tria genera distinguunt: били, былы, била, uti et Serbi (ли, ле, ла). Poloni duo m били, f. et n. былы.

Ad hoc paradigma refer 1) verba formae primae in ю: мыю, пою, спѣю, чаю, чꙋю etc. 2) Inchoativa formae tertiae in ѣю: имѣю, оумѣю, ѡскꙋдѣю, разботѣю, разꙋмѣю, тлѣю, saltem quoad Praesentia. Imperat. имѣй, имѣйм, имѣйте, Gerund. имѣа, имѣюши. Nam Infinitivus et Praeterita paradigmati E. se conformant. 3) verba formae quintae in аю: ꙗблаю, падаю, питаю, пытаю, читаю, ita tamen ut in Praeteritis magis ad paradigma B. respicias. Participium pass. enim post а non admittit ен, sed н: знан a знаю. 4) Verba formae sextae quoad Praesentia: кꙋпꙋю, вѣрꙋю, милꙋю, сѣтꙋю etc. Praeterita enim ab Infinitivo in овати dependent: кꙋповах, кꙋповал, кꙋповав, кꙋпован.

Para-

Paradigma B. Persona prima ю post consonas.

Indicativi Praesens sive Futurum.

Sing. 1	глаголю послю (Fut.) мажю	2	глаголеши послеши мажеши	3	глаголет послет мажет
Plur. 1	глаголем послем мажем	2	глаголете послете мажете	3	глаголют послют мажют

Imperativus.

Sing. 1	—	2 3	глаголи мажи
Plur.	глаголѣм мажѣм	2 3	глаголѣте мажѣте α)

Gerundivi Praesens.

Sing.	глагола мажа	f. глаголющи мажющи
Plur.	глаголюще мажюще	m. f. n.

Participii passivi Praesens.

Sing. m	глаголем мажем	f. глаголема мажема	n. глаголемо мажемо
Plur.	глаголеми мажеми	глаголемы мажемы	глаголема мажема

Infinitivus et Supinum.

глаголати, мазати.
глаголат, мазат.

Prae-

Praeteritum Indicativi.

	1	2	3
Sing.	глаголах мазах	глагола мазаше	глагола мазаше
Plur.	глаголахом мазахом	глаголасте мазасте	глаголаху мазаху

Praeteritum Participii activi.

	m	f.	n.
Sing.	глаголал мазал	глаголала мазала	глаголало мазало
Plur.	глаголали мазали	m. f. n.	

Praeteritum Gerundivi.

	m	f.
Sing.	глаголав мазав	глаголавши мазавши
Plur.	глаголавше мазавше	m. f. n.

Praeteritum Participii passivi.

	m	f.	n.
Sing.	глаголан мазан	глаголана мазана	глаголано мазано
Plur.	глаголани мазани	глаголаны мазаны	глаголана мазана

α) Sic olim, nunc глаголите, мажите. Duales hic omisimus, quod facile formari possint a plurali, pro м ponendo ва, pro те vero та: глаголева а глаголем, глаголета а глаголете, глаголахова а глаголахом, глаголаста а глаголасте. Tertia persona in duali non differt a secunda.

Hoc paradigma sibi vendicant verba formae quintae in ати, quae in Praesenti in ю desinunt:

зоблю, зоблеши, зоблет, зоблем, зоблют а зобати; ѥмлю, ѥмлеши etc. ab имати, страждȣ (olim стра-ждю) а страдати; ѿрыжȣ, ѿрыжеши, ab ѿрыгати; пишȣ; пишеши а писати; мещȣ, мещеши, а ме-тати, ищȣ, ищеши, ab искати; плачȣсѧ, плачешисѧ, а плакатисѧ. Alia formae quintae, quae in Prae-senti аю amant, quoad Praesentia ad Paradigma A. spectare supra monuimus. Itaque ab ѡбрѣта-ти Praesens ѡбрѣтаю ad Parad. A., Futurum vero ѡбрѧщȣ ad B. referendum erit.

Conjugatio II.

Paradigma { C. Praesens ȣ post consonas solidas.
D. Praesens (Futurum) ȣ post и.

Praesens (aut Futurum) Indicativi.

	1	2	3
C. Sing.	несȣ	несеши	несет
D.	винȣ	винеши	винет
Plur.	несем	несете	несȣт
	винем	винете	винȣт
Dual.	несева	несета	несета
	винева	винета	винета

Praesens Imperativi.

	1	2 3
Sing.	—	неси
		вини
Plur.	несѣм	несѣте
	винѣм	винѣте

Prae-

Praesens Gerundivi.

Sing.	несы	f. несȣщи
Plur.	несȣще m. f. n.	

Praesens Participii passivi.

Sing. m	несом	f. несома	n. несомо
Plur.	несоми	несомы	несома

Infinitivus.	нести винȣти	Supinum.	нест винȣт

Praeteritum Indicativi.

	1	2	3
Sing.	несох виниȣх	несе винȣ	несе *α*) винȣ *β*)
Plur.	несохом винȣхом	несосте винȣсте	несоша винȣша
Dual.	несохова винȣхова	несоста винȣста	несоста винȣста

Praeteritum Participii activi.

Sing. m	несл винȣл	f. несла винȣла	n. несло винȣло
Plur.	несли винȣли	{ m. f. n.	

Praeteritum Gerundivi.

Sing. m.	нес винȣв	f. несши винȣвши
Plur.	несше винȣвше	{ m. f. n.

Praeteritum Participii passivi.

Sing. m.	несен	f. несена	n. несено
	ѿриновен	ѿриновена	ѿриновено
	бит	бита	бито
Plur.	несени	несены	несенá
	ѿриновени	ѿриновены	ѿриновена
	бити	биты	бита

α) несꙋ petit Praeteritum Iterativum ab iterativa forma носити. At идꙋ et alia formant illud ope ах: идах, идаше, Plur. идахом, идасте (olim et идашете), идахꙋ, Dual. идахова, идаста (et идашета). quae inflexio primae Conjugationi conformis est.

β) Antiqui libri constanter нꙋ in tertia persona Praeteriti servant, et in Evangeliis etiam in postrema editione поманꙋ петр legitur. At in aliis libris pro arbitrio Novatorum не pro нꙋ non raro offendes: премине слово pro преминꙋ рѣч, толкне pro толкнꙋ, попльзнеса, immo et помане Exod. 2, 24. atque alibi pro поманꙋ. Esther 7, 5. дерзне, pro дерзнꙋ Ostrogiensis.

Ad Paradigma C. spectant verba formae primae in ꙋ: ведꙋ, бодꙋ, fut. бꙋдꙋ, матꙋ, плетꙋ, везꙋ, пасꙋ, могꙋ, текꙋ. Adde зовꙋ, берꙋ, женꙋ et alia quoad Praesens. Nam ratione Infinitivi in ати, paradigma B. sequuntur: звати, брати, гнати, Praet. звах, брах, гнах etc. Verba vero tertiae et quartae formae in ждꙋ, жꙋ, шꙋ, щꙋ, чꙋ, cum in his ꙋ scribatur pro ю, ad Conjugationem III. referenda sunt.

Paradigma D. Verbis secundae formae in нꙋ, нꙋти, proprium est: минꙋ, поманꙋ, прилпнꙋ, дхнꙋ, ткнꙋ, оусѣкнꙋ. Quae rejecto нꙋ in con-

so-

sonam desinunt, in Praeterito pro нꙋх, нꙋ, amant terminationem ох, е, quae est paradigmati C. propria: прозѧбох, прозѧбе a прозѧбнꙋ, оуспох, оуспе ab оуспнꙋ. Inspice indiculum Verborum in нꙋ, quem p. 355 dedimus.

Conjugatio III.

Paradigma { E. Praesens -ю, Praet. ѣ, Inf. ѣти.
F. — ю, — и, — ити.

Praesens (aut Futurum) Indicativi.

	1	2	3
E. Sing. m	зрю	зриши	зрит
	лежꙋ	лежиши	лежит
F. - -	волю	волиши	волит
Plur.	зрим	зрите	зрѧт
	лежим	лежите	лежат
	волим	волите	волѧт

Praesens Imperativi.

	1	2 3
Sing.	—	зри
		лежи
		воли
Plur.	зрѣм	зрѣте
	лежѣм	лежѣте
	волѣм	волѣте a)

Praesens Gerundivi.

	m.	f.
Sing.	зрѧ	зрѧщи
	лежа	лежащи
	волѧ	волѧщи
Plur.	зрѧще	m. f. n.
	лежаще	
	волѧще	

Prae-

Praesens Participii passivi.

Sing. m	зрим болим	f. зрима болима	n. зримо болимо
Plur.	зрими болими	зримы болимы	зрима болима

Infinit.	зрѣти болити	Supin.	зрѣт болит

Praeteritum Indicativi.

	1	2	3
Sing.	зрѣх болих	зрѣ боли	зрѣ β) боли
Plur.	зрѣхом болихом	зрѣсте болисте	зрѣсте болисте
Dual. m	зрѣхова	зрѣста	зрѣста
f.	зрѣховѣ	зрѣстѣ	зрѣстѣ
m.	болихова	болиста	болиста
f.	болиховѣ	болистѣ	болистѣ

Participium Activi.

Sing. m	зрѣл болил	f. зрѣла болила	n. зрѣло болило
Plur.	зрѣли болили	} m. f. n.	

Praeteritum Gerundivi.

Sing. m.	зрѣв болив	f. зрѣвши боливши
Plur.	зрѣвше боливше	} m. f. n.

Praeteritum Participii passivi.

Sing. m	зрѣн болен	f. зрѣна болена	n. зрѣно болено
Plur.	зрѣни болени	зрѣны болены	зрѣна болена

α) Apud Recentiores зрим, зрите; лежим, лежите; волим, волите. At apud Veteres хвалѣте, веселѣтеса, приттѫрѣте, сядѣте, вкѫсѣте, просѣте, uti in 1ma et 2da Conjugatione.

β) Praet. iterat. зрах, зраше, Dual. зрасга, fem. зрастѣ Marci 15, 47. Sic болах, болаше a болѣти; млачаше (Russ. pro млащаше) Jud. 6, 11. a млатити.

Paradigma E. sequuntur Verba formae tertiae: минѣти, звенѣти, видѣти, сѣдѣти etc. Exceptis tamen Inchoativis in ѣю, quorum Praesentia Paradigmati A. conformia sunt. Huc etiam pertinent, quoad Praesentia, verba, quae pro ѣти in Infinitivo ати (ати) amant, ut стою, стоиши, Imp. стой, стоим, стойте; лежѫ, слышѫ, слышиши etc.

Paradigmati F. se conformant Verba formae quartae: таити, таю, таиши; доити, дою, доиши; напоити; кѫпити, кѫплю, кѫпиши; родити, рождѫ, родиши; слезити, слежѫ (слезю), слезиши; гасити, гашѫ, гасиши; мѫтити, мѫщѫ, мѫтиши; пѫстити, пѫщѫ, пѫстиши.

Paradigmata E. et F. in Praesenti, omnium Modorum, non differunt. Distinguuntur autem in Infinitivo characteristicis vocalibus (ѣ, и) tertiae et quartae formae, atque hinc in temporibus affinibus seu analogis, Praeterito Indicativi, Gerundivi et Participii passivi. Sunt autem non pauca Verba, quae idem paradigma per omnia Tem-

pora

pora aut Modos sequi non possunt; quod formatio Infinitivi diversa aliud subinde paradigma exigat in Praeterito, quam in Praesenti, ut adeo Verbum ejusdem formae quoad Praesens et analogos Modos aliam, et quoad Praeteritum ac Infinitivum, et Modos his affines, iterum aliam Conjugationem, aut saltem aliud Paradigma sequatur. Hanc ob causam in formis Verborum Praeteritum et Infinitivum diligentius notare, et in construenda Conjugationum tabula Tempora analoga coordinare oportuit. Multa enim sunt Verba, quae plene conjugari, id est, quoad omnia Tempora et Modos inflecti non possunt, cognita solum Praesentis (aut Futuri) persona prima, nisi etiam aut eorum Infinitivus aut Praeteritum simplex notum sit, quorum cognitio omnino e formarum doctrina P. I. §. 52—75. exposita, quam formatio temporum §. 80—90. excipit, petenda erit.

Verba duorum Paradigmatum.

§. 32. E Paradigmate A. ad Paradigma B. transiliunt 1) Verba formae primae in ю, quae in Infinitivo et Praeterito crescunt, assumendo ѧ, ut даю, даѧти, даѧхъ; лїю, лїѧти, лїѧхъ; сѣю, сѣѧти, сѣѧхъ. 2) Verba formae sextae in ѹю et юю, ob Infinitivum in овати, евати, cui tempora

analoga se conformant: кўпўю, кўповати, hinc etiam кўповахъ, кўповалъ, кўпованъ.

Ad paradigma B. transiliunt e paradigmate C. in Praeteritis Verba formae primae, quae Infinitivum in ати formant: зовў, звати, жвў, жвати; берў, брати; дерў, драти etc.

Eadem de causa e paradigmate D. ea Verba in нў, quae ratione Infinitivi ad formam primam spectant: имў, яти, яхъ, Part. pass. ятъ; жмў, жати, жахъ; пнў, пати, пахъ; кленў, клати, клахъ; жнў, жати; зачнў, зачати, зачахъ, зачатъ. Sic станў, стати; женў, гнати, гнахъ, Praet. Part. pass. гнан conformiter paradigmati B.

E paradigmate E. (Conjugat. III.) verba formae tertiae, quae Infinitivum formant in ати: боюся, боишися, Inf. боятися, Praet. бояхся; держў, держати, держахъ, держалъ, державъ, держанъ; молчў, молчати etc. Adde сплю, спиши, Inf. спати, Praet. спахъ, Part. act. спалъ.

Ad paradigma E. transiliunt e paradigmate C. (Conjugat. II.) verba in ў, praecedente consona р, quae Infinitivum in ѣти formant: мрў, мреши, Inf. мрѣти, Praet. мрѣхъ (melius quam мрохъ), простру, прострѣти, прострѣхъ. Sic мелю, мелеши, quod ratione Praesentis ad B. spectat, ob Infinitivum млѣти paradigmati E. se conformat.

Quo-

Quoad Praeterita ad B. recte quidem referuntur verba formae quintae in аю, ad E. vero verba formae tertiae in ѣю; sed haec et illa etiam secundum A. sine ulla difficultate inflecti possunt, servata nimirum ubique characteristica а et ѣ ante terminationes х, л, в, et participio passivo pro ен affigendo н, licet omnino Participium passivum питан paradigmati B. (слан), et тлѣн paradigmati E. (зрѣн) magis sit conforme. Confer jam питати, тлѣти cum бити.

би-ти	би-х	би-л	би-в	бї-ен
пита-ти	пита-х	пита-л	пита-в	пита-н
тлѣ-ти	тлѣ-х	тлѣ-л	тлѣ-в	тлѣ-н

Qui ejusmodi paradigmata postulet, secundum quae verba primae Conjugationis omnia (питаю, владѣю, штнѹю), per omnia Tempora et Modos ita conjugentur, ut ab uno paradigmate ad aliud deflectere non liceat, ei necesse erit, aut paradigmatum numerum ultra modum augere, aut ad verba irregularia amandare multa prorsus regularia. Tentanda igitur fuit nova Temporum analogorum coordinatio, ut adeo Praesentia constituant Conjugationis integrae medietatem unam, Praeterita vero alteram, quas ambas Infinitivus interpositus dividat. Hac methodo id effectum est, ut ex formis Infinitivi facile dijudicari possit, secundum quod paradigma tempora reliqua Infinitivo analoga sint inflectenda.

§. 33.

§. 33.

Anomalorum Conjugationes.

Conjugatio Verbi substantivi ѥсмь, бꙋдꙋ, быти.

Praes. Indicativi.	Sing.	1	ѥсмь	2 ѥси	3 ѥсть
	Plur.		ѥсмы	ѥсте	сꙋть
	Dual.	m.	ѥсва	ѥста	ѥста
		f.	ѥсвѣ	ѥстѣ	ѥстѣ α)
Praes. Gerundivi.	Sing.	m.	сы	f. сꙋщи	
	Plur.		сꙋще	сꙋще	
	Dual.		сꙋща	сꙋщи β)	
Futurum.	Sing.	1	бꙋдꙋ	2 бꙋдеши	3 бꙋдет
	Plur.		бꙋдем	бꙋдете	бꙋдꙋт
	Dual.	m.	бꙋдева	бꙋдета	бꙋдета
		f.	бꙋдевѣ	бꙋдетѣ	бꙋдетѣ γ)
Imperativus.	Sing.		—	2 бꙋди	3 бꙋди
	Plur.		бꙋдѣм	бꙋдѣте	бꙋдѣте
	Dual.	m.	бꙋдѣва	бꙋдѣта	бꙋдѣта
		f.	бꙋдѣвѣ	бꙋдѣтѣ	бꙋдѣтѣ
Fut. Gerundivi.	Sing.	m.	бꙋдꙋщ	f. бꙋдꙋщи	
	Plur.		бꙋдꙋще		
	Dual.		бꙋдꙋща	бꙋдꙋщи	

Infinitivus, быти esse, fieri.

α) Olim 1. pers. sing. ѥсми, hinc ѥсмь; in plur. etiam ѥсмъ pro ѥсмы. ѥсмо in libris glagoliticis est vulgare illyricum. In Ostrog. 1 Cor. 15, 19. ѥсме bis legitur, alias ubique ѥсмы. In сꙋть excidit ѥ. Sic et нѣсмь, нѣси, нѣсть, нѣсмы, нѣсте, не сꙋть. Confer notam p. 396.

β) A сы est Adjectivum сый, ὁ ὤν, qui est, uti сꙋщїй, сꙋщаꙗ (сꙋщїа), сꙋщее, a сꙋщ.

γ)

γ) бꙋдꙋ ero, fiam, inflectitur prorsus regulariter, uti несꙋ: аще бꙋдꙋ si fuero, аще бꙋдеши si fueris etc. Sic etiam сбꙋдꙋсѧ, сбꙋдешисѧ etc. Pro Imperativi 3. pers. бꙋди, plur. бꙋдѣте alii Optativi personas adoptant: да бꙋдет sit, fiat, да бꙋдꙋт sint, fiant; да не бꙋдет absit.

Praet. I.	Sing. 1	бѣх 2.	бѣ 3	бѣ
	Plur.	бѣхом	бѣсте	бѣхꙋ, бѣша
	Dual. m:	бѣхова	бѣста	бѣста δ)
	f.	бѣховѣ	бѣстѣ	бѣстѣ

Praet. Iterat.	Sing. 1	бѣах 2	бѣаше 3.	бѣаше
	Plur.	бѣахом	бѣасте	бѣахꙋ
	Dual.	бѣахова	бѣаста	бѣаста ε)

Praet. II.	Sing. 1	бых 2	бысть 3	бысть (бы)
	Plur.	быхом	бысте	быша
	Dual.	бысва	быста	быста ζ)

Praet. Gerund.	Sing. m.	быв	f. бывши
	Plur.	бывше	
	Dual.	бывша	бывши

Praet. Part. act.	Sing. m.	был	f. была	n. было
	Plur.	были	(былы?)	(была?)
	Dual.	была	былѣ	былѣ η)

Praeteritum Participii passivi vacat, quia быти ceu Neutrum passivae flexionis capax non est; inflectuntur autem composita (ex praepositione et быти) activae significationis: забвен pro забывен, a забыти oblivisci.

Tempora circumscripta.

Praet. Indic.	1 быа кемь были кемы	2 быа кеи были кеге	3 быа кегь были сѹть
Plusquamperf.	1 быа бѣх были бѣхом	2 быа бѣ были бѣете	3 быа бѣ были бѣхѹ
Praet. Opt.	1 быа быx были быхом	2 быа бы были быете	3 быа бы были быша

Eodem modo, cum Participiis activis et passivis aliorum Verborum auxiliaria кемь, бѣх, быx, бѹдѹ connectendo, circumscripta tempora formantur. Vide P. 1. §. 84. 85. Pro быx primae personae rarius бым occurrit: дал бым darem, dedissem, Psal. 90, 18. in Ostrogiensi et Psalterio Veneto, in correcta editione nunc дал быx.

δ) Dual. persona 1. contractior бѣсва, f. бѣсвѣ, persona 2. et 3. etiam бѣхота, f. бѣхотѣ.

ε) Praeteriti iterativi seu imperfecti contractior persona 1. est бах, 2. et 3. баше, Plur. бахом, басте, бахѹ seu баша, Dual. бахова et басва, баста, et productior 2. et 3. бѣашета pro бѣаста.

ζ) Praeteritum I. бѣх, бѣ idem est ac fui, *ich war*, a быти esse, et hujus Iterativum бах respondet Latinorum Imperfecto eram. Praeteritum vero II. idem est ac factus sum, *ich ward*, a быти fieri. Praet. быx pro бѣх postulant composita избыти, пребыти: избых, пребысть, пребыста. Sic et сбытса; забыти, забых, забы oblitus est. Ipsa etiam radicalis syllaba бы latinae fi in fio, uti бѹ in бѹдѹ latino fu, in Praeterito fui, fueram, affinis est, cum Slavi litera f careant et pro f labiales б aut п ament. Confer voces бѹк et fagus, боб et faba, пламы et flamma.

и)

и) Pro fem. былы, et neutro была in plurali ubique masculinum были reperias. In glagoliticis quidem libris прѣстале сѹть legeris, pro f. прѣсталы сѹть, at terminatio haec e vulgari hodierna dialecto assumta fuit. In libris autem, in quibus purior Slavonismus servatur, nullibi feminina aut neutra a masculinis hujus Participii distinguuntur. Luc. 23, 55. legunt editi: иже бахѹ пришли quae venerant, quod et Codd. Mss. Vindobonenses confirmant, licet бѣхѹ pro бахѹ habeant. Matth. 11, 21. et 23. аще-бышѧ силы были бывшїѧ (Ostrog. бывшаѧ) въвас. Sic et Luc. 10, 13. ubi et correcta бывшаѧ legit. Bohemica et Polonica syntaxis his in locis ob femininum силы postulat былы, Illyrica быле. Meletius quidem in Duali была, f. былѣ, exhibet in circumscriptis temporibus: аще бы былаєва, f. былѣсвѣ, быласта, f. былѣстѣ, et аще бысва была, (f. бысвѣ былѣ), быста была, (f. быстѣ былѣ) f. sed metuo, ne sine auctoritate id fecerit. Idem etiam, pro arbitrio suo быша masculinum, бышѧ vero femininum esse statuit, cum tamen быша et бышѧ promiscue scribantur (vide Introd. pag. 12).

§. 34. Praeter єсмь anomala censentur, quae pro ю aut ѹ primae personae мь habent, nimirum ѩмь (снѣмь), вѣмь, дамь, имамь. Haec in plurali prima servant мы, in secunda singulari си pro ши, excepto имамь, имаши.

S.	1	ѩмь	снѣмь	вѣмь	дамь
	2	ѩси	снѣси	вѣси	даси
	3	ѩсть	снѣсть	вѣсть	дасть
Pl.	1	ѩмы	снѣмы	вѣмы	дамы
	2	ѩсте	снѣсте	вѣсте	дасте
	3	ѩдѧт	снѣдѧт	вѣдѧт	дадѧт, дадѹт

a) гамь contractum est ex гадмь, eliso д. Hinc Praesens Gerundivi гады (et гадѧ), f. гадѹщи, Part. pass. гадом, Infinitivus гасти (quasi a гадѹ), Praet. Indicat. гадох, гаде, Praet. Gerund. гад, гадши, Part. act. гал (pro гадл), Part. pass. гаден inflectuntur conformiter paradigmati C. (несѹ). Imperativus vero differt: гаждь, гаждьмы, гаждьте, in editis recentioribus etiam гади, гадим, гадите (pro гадѣм, гадѣте). Praeteritum гах, ex гадох contractum, et ejus Praet. iterativum гадах sic inflectuntur:

1	2 3			
гах	гасть	гахом	гасте	гахѹ
гадах	гадаше	гадахом	гадасте	гадахѹ

Compositum снѣмь uti гамь inflectendum est. Frequentativum autem гадати, гадаю, omnino regulare est, uti бываю a быти, вѣдаю a вѣмь,

b) Verbi вѣмь (contracti ex вѣдмь pro вѣдѹ) tempora Praeterita, cum ea Infinitivo вѣдѣти analoga sint, fere inflectuntur secundum paradigma E. (зрю, зрѣти). 1. вѣдѣх, 2. 3. вѣдѣ, Pl. вѣдѣхом etc. вѣдѣл, вѣдѣв, вѣдѣн, Inf. olim et вѣсти, quasi a forma вѣдѹ, hinc etiam Gerund. вѣды (вѣдый), f. вѣдѹщи, (apud Recentiores et вѣдѧ: вѣдѧщи), Part. pass. вѣдом conformiter paradigmati несѹ. At Imper. вѣждь, вѣждьмы, вѣждьте, recentius etiam вѣди, вѣдим, вѣдите (pro вѣдѣм, вѣдѣте). Sic et compositum повѣмь:

вѣмь: повѣждь etc. Praet. вѣдѣ 2dae et 3tiae personae etiam de prima persona Praesentis usurpabatur: вѣдѣ novi, scio, невѣдѣ nescio. Sic et свѣдѣ σύνοιδα, conscius sum.

c) A Futuro дамь, dabo, Inf. дати, deducta tempora partim regularia sunt, uti дах, дахом, дасте, даша, дал, дав, дан, partim irregularia a forma obsoleta дадꙋ. Hinc tertia persona plur. дадꙋт et дадѧт, Imper. даждь (pro дади), даждьмы, даждьте; sic et подаждь, предаждь. дадим, дадите a Russis invecta sunt. Praet. 2. et 3. pers. olim дасть, nunc дал еси in secunda, et даде in tertia, in editionibus leguntur. Praet. iterat. дадах, дадѣаше etc. Tempora iterativae formae давати, даю, regulariter inflectuntur: дай, даим, дайте, Gerund. дая, дающи, Part. pass. praes. даем, praet. даян, inde Verbale дание.

Ostrogiensis editio et Psalt. Venetum servavit дасть pro recenti даде multis in locis. сребра своего не дастъ влихвꙋ non dedit ad usuram Psal. 14, 5., вышнїй дасть глас свой dedit vocem suam. Primo loco in Ostrog. дастъ, altero дасть scriptum est, cum utroque loco дасть scribendum fuerit. Psalt. Venetum дасть quidem exhibet, cum ubique ь pro ъ serbico more ponat. Maluerunt itaque editores substituendo даде Praeteritum a futuro дасть distinguere. In secunda persona pro veteri дасть jam antiquae editiones exhibent circumscriptum Praeteritum дал еси. Psal. 4, 8. дал еси веселїе въ сердци моем dedisti laetitiam in corde meo. Posteriores editiones male hoc loco сердцѣ in Locali pro сердци.

d)

d) Verbum defectivum имамь, имаши, имать, имамы, имате, personam tertiam plur. имꙋт ab имꙋ, inde et Gerund. имы (имый), имꙋщи, et alia tempora a forma имѣти deducit: Imper. имѣй, имѣим, имѣйте, Gerund. имѣл, Praet. имѣх, имѣ, имѣхом, имѣсте, имѣша seu имѣхꙋ, Part. act. имѣл, Gerund. Praet. имѣв, Part. pass. имѣн, inde Verbale имѣніе. Praet. Iter. имах, имѣах, имаше etc. Ab имꙋ vero, quod non solum forma, sed etiam significatione alias differt, formatur Imper. ими, имѣм, имѣте, Praet. Gerund. ем (pro им), емши, Inf. яти, inde ях, я (ят), яхом, ясте, яша, Part. act. ял, pass. ят. Hujus Praesens est емлю a емати seu имати. In exprimenda formula fidem habere, omnes formae locum habent: вѣрꙋ емлю, вѣрꙋ имꙋ, вѣры не яша, вѣрꙋ имѣй, вѣрꙋ имать. Composita поимꙋ, пріимꙋ, пріемлю, вонмꙋ, внати, внемлю, внимати etc. simplicibus se conformant, et pro ratione diversarum formarum diversa sequuntur paradigmata.

§. 35. Alia mutuantur tempora quaedam ab alio themate. A Defectivo идꙋ est Imperat. иди, идѣм, идѣте, Praes. Gerund. иды (идый), идꙋщи, Praet. идох, иде, идохом, идосте, идоша, Praet. iterat. идах, идаше etc. Inf. ити. Alia tempora petuntur ab obsoleto шедꙋ: Praet. Gerund. шед, шедши, Part. act.

act. шел, шла, шло, plur. шли, inde tempora circumscripta, шел еси pro secunda persona иде, пришел еси pro прїиде, pro tertia пришел есть, бѣ пришел, бахȣ пришли. Apoc. 17, 10. непришел in Ostrogiensi et aliis, sine есть, more Polonorum et Russorum, in correcta nunc прїиде; аще не быхъ пришел и глаголал им Joh. 15, 22. si non venissem et locutus fuissem eis. Part. pass. шет inusitatum quidem est, inde tamen Boh. штїе, пришитїе, взешитїе, et Slavicum шествїе (pro шетствїе) deducta sunt.

A градȣ, venio, est грады (градый), градȣщи, Praet. граде, градохъ etc. Praet. iterat.градахъ, градаше (градѣаше), градахом, градасте; alia tempora deficiunt, cum ab идȣ aut хождȣ peti soleant.

A рекȣ (рѣкȣ) Praeteritum рекохъ, рече, рекохом, рекосте, рекоша regulariter inflectitur; рѣхъ vero, рѣхом, рѣсте, рѣша sunt a verbo obsoleto рѣю, quod graeco ῥέω respondet.

Quae ex lege ob Infinitivi formam ex uno ad aliud Conjugationis paradigma quoad tempora analoga transferri solent, irregularia proprie dici non possunt. His tamen accedunt Verba имȣ, пнȣ, жнȣ, начнȣ et reliqua hujus formae, quae ob Infinitivos яти, пати, жати, начати, quoad Praeterita quidem ad primam referenda sunt, Praeteritum tamen Gerundivi secundum Paradigma C.

in-

inflectunt: ѥмь, ѥмши; растен, растенши; начен, начнши. Sic et жен, женши antiquo more, licet jam in Ostrogiensi et aliis editionibus Jac. 5, 4. жавших pro veteri женших legatur.

§. 36. Alia non nisi quoad unam alteramque personam a regula deflectunt. A хощꙋ, (-еши, -ет, -ем, -ете) tertia pluralis est хотѧт, Praes. Gerund. хотѧ, хотѧщи, Imper. хотѣй. Inf. хотѣти, Praet. хотѣ, et alia tempora his analoga respondent paradigmati E.

чтꙋ, lego, Inf. чести, Praet. чтох, чте, Partic. act. чел (eliso т pro чтл) prorsus regulariter inflectitur. At a чтꙋ, honoro, Russi formarunt Infin. чтити, quem Act. 18, 13. jam Ostrogiensis habet, pro чести (Codd. Serb. чисти). Hinc Joh. 5, 23. иже не чтит сйа, не чтит ойа in editionibus novis, licet чтете Joh. 8, 49 et Act. 17, 23. in iisdem immutatum servarint. At regulare чтет Joh. 5, 23. non solum in Mss., sed etiam in Ostrogiensi et in Evangeliis Moscuae 1606 impressis legitur. почтил, почтив russica sunt, non slavica.

A видѣти, виждꙋ, Imper. виждь adhuc in Psalmis habetur, plur. vero видите videte, certe et olim виждьте, cum Bohemi визте a singulari виз adhuc retinuerint. Confer Imper. вѣждь a вѣдѣти.

Sub-

Subinde tempora reperias, quae anomala videantur, quod a formis obsoletis orta sint. Sic влады (владый), владущи, a владу, власти, pro qua forma владѣти substituta fuit, a qua utique Praesens Gerundivi est влада, владащи. Nihil jam miraberis in antiquis editionibus Luc. 2, 2. legi владущу pro hodierno владащу. Luc. 15, 23. et 27. legebatur olim телец оупитѣнный, nunc cum Ostrogiensi оупитанный, et v. 30. olim et nunc питомый. оупитѣн nimirum est a forma minus obvia питѣти, оупитан a forma maxime usitata питати, et питом (Praesens Participii passivi) a forma prorsus obsoleta питу. Similiter искы, искущи (Gerundivi Praesens) et иском (Part. pass. Praes.) videntur esse anomala, si ab искати, ищу, deducere velis; sunt autem regulariter formata a forma obsoleta иску.

§. 37. Impersonalium conjugatio a personalium verborum conjugatione non differt. Conjugabis itaque подобает, oportet, Praet. подобаше conformiter primae; мнитса, videtur, Praeteritum мнашеса conformiter tertiae. Sic достоит, довлѣет, случаетса. In formula лѣть есть, licet, licitum est, non nisi tempora Verbi есть mutabis: лѣть баше, лѣть бысть, лѣть будет, аще бы лѣть было si liceret, si licuisset.

§. 38.

§. 38. Passivi conjugatio, si illud ope affixi reciproci ca exprimatur, eadem est, quae activi. Igitur чтѹca, legor, conjugabis, uti чтѹ lego.

чтѹca	чтешиca	чтетca
чтемca	чтетеca	чтѹтca

Praeteritum чтохca, чтеca, чтохомca, чтоcтеca, чтошаca etc. Infinitivus честиca etiam circumscribi solet, cum participio passivo чтен connectendo быти: чтенѹ быти. Sic et futurum ope бѹдѹ, Praeteritum ope есмь et быx circumscribuntur:

Fut. чтен (f. чтена, n. чтено) бѹдѹ etc.
чтени (f. чтены, n. чтена) бѹдем etc.

Praet. a)	чтен	есмь	чтени	есмы
	чтен	еси	чтени	есте
	чтен	есть	чтени	сѹть
Praet. b)	чтен	быx	чтени	быxом
	чтен	бысть	чтени	бысте
	чтен	бысть	чтени	быша

Eodem modo читаем есмь, читаем aut читан бываю, бываеши, бывает, conjugantur, habita simul ratione generis: читана бывает, читано бывает.

§. 39. Nec aliter conjugantur Praeteritum ope есмь circumscriptum, Imperfectum (et Plusquamper-

perfectum) Optativi et Futurum exactum, quae a participio activo in л ope auxiliarium бых, бѸдѸ formantur, de quibus P.I. §. 78, 84, 85. pluribus.

дал есмь, дал еси, дал есть.
дали есмы, дали есте, дали сѸть.

Sic et Plusquamperfectum бѣх ходил, бѣ ходил, бѣхом ходили, бѣсте ходили, бѣхѸ ходили.

да бых имѣл	да быхом имѣли
да бы имѣл	да бысте имѣли
да бы имѣл	да быша имѣли.

Primam personam Praeteriti circumscripti cum есмь in Psalmis et Novo Testamento nullibi reperias, sed simplex Praeteritum. Tertiam quidem non raro, at saepissime secundam. Editores enim maluerunt secundae simplici, cum a tertia distincta non sit sensumque subinde reddat ambiguum, vix non ubique circumscriptam ope еси substituere. Apoc. 17, 12. Ostrog. legit гаже видѣ, correcta vero гаже видѣл еси. Psalmo 88. in Ostrogiensi et Psalterio Veneto persona secunda Praeteriti simplex saepe retenta fuit, in correcta nunquam. V. 3. Ostrog. legit рече pro рекл еси, quod postremum et Venetum Psalt. An. 1561 exhibet. At v. 12. основа Ven. pro основал еси, v. 13 Ostrog. et Ven. ты създа pro создал еси, v. 20. рече utraque pro рекл еси, v. 39. тыже ѿринѸ и оуничижи и ѿвръже Ven. Sic et Ostrog. sed pro ѿвръже legit негодова, correcta негодовал еси, v. 44. незастѸпи Ven. et Ostrog. v. 45. поврьже pro повергл еси. v. 49. създа, v. 50. клатся (Ven. клетсе) pro клался еси. Vice versa primam personam peri-

phrasticam simplici Praeterito reddere solent: дахъ pro далъ есмь Levit. 6, 17. Alia exempla ex Ostrog. vide p. 389. Immo Apoc. 17, 10. pro непришелъ (sine есть) recte substituerunt непріиде.

Optativi personam secundam a tertia Veteres non distinxere. Utrique enim бы tribuebatur. Nec deest etiam in postrema editione exemplum, quo id firmari possit. Luc. 19, 42. аще бы разумѣлъ и ты si cognovisses et tu. Olim et in libris paulo ante Correctionem editis Joh. 11, 21. аще бы здѣ былъ si fuisses hic, et v. 32. аще бы былъ здѣ, ubi nunc бы еси былъ legitur. аще бы вѣдалъ vide p. 391, аще бы всхотѣлъ p. 392. Addam corruptum locum ex Apocalypsi c. 3, 15. неда студен бы былъ ни тепл (legendum utique ли seu или тепл), utinam (неда, vide p. 453) frigidus esses aut calidus. Verba haec Correctores in margine sic reddiderunt: ѡ дабы студен былъ еси или горящ. Dicendum fuit да бы былъ sine еси.

Bohemi olim solo бы in secunda persona usi sunt, at nunc affigunt с (quod utique ex си seu еси contractum est) auxiliari бы ad discernendam personam secundam a tertia: далбыс, кдыбыс хтѣлъ. Poloni similiter ś: byłbyś. Hos itaque Meletius aliique imitati sunt, qui бы еси pro бы, et бы еси читалъ pro бы читалъ secundae personae pro arbitrio suo tribuerunt. Russi et Illyrii бы omnibus personis, cum has Pronominibus exprimant, in singulari et plurali tribuunt; Bohemi et Poloni duntaxat tertiae in utroque numero. Hinc factum est, ut in libris slavicis бы etiam in plurali pro

бывша

бызша subinde legatur. Hebr. 10, 12. in correcta editione: престали бы быти приносимы, melius Ostrog. престали оубо быша, atque duo Mss. Vindobonenses не быша престали. Hebr. 11, 15. аще бы оубω оно помнили-имѣли бы время, Ostrog. аще она пом наху-имѣли оубо быша. 1 Joh. 2, 19. аще бы ѿ нас были, пребыли оубω быша с нами, Ostrogiensis etiam in primo membro аще бо быша ѿ нас. Aliis tamen in locis, in quibus nihil reficiendum fuit, etiam in postrema editione intactum mansit plurale быша: да быша имѣли Joh. 8, 6. аще бо быша разумѣли, не быша гда славы распали 1 Cor. 2, 8.

§. 40.

Observationes in Conjugationum flexiones.

Cum libros antiquos magis sequi oportuerit, quam novos a Russis editos, qui flexiones Verborum dialecti russicae sequi solent, fieri omnino non potuit, ut flexiones in schemate generali et paradigmatibus signatae in omnibus temporibus cum aliorum Grammaticorum terminationibus convenirent. Quapropter monendus est lector, me sine auctoritate codicum nihil statuisse. Miror itaque, Petrum Vinogradow Russum et Abr. Mrazovik Serbum, in signanda persona prima et secunda Dualis, potius sequi voluisse novatores illos, qui ма pro ва primae, ва pro та secundae personae sine auctoritate legitima tribuere maluerunt, quam Meletii Smotriskii editionem An. 1619

Jevii in Lituania impressam. In posteriori enim, Mosquensi An. 1721, quae Rimnicii An. 1755 recusa fuit, flexiones dualis ва, та, quae recte in prima signatae erant, in ма, ва, summa audacia ab editore mutatae sunt. Editor enim russus Grammaticae Mosquae An. 1648 inchoatae, An. vero 1651 absolutae praecepta pro oraculo habuit, spreta Meletii auctoritate. Observavit quidem P. Vinogradow Marci 10, 35. legi хощева, просива (addere potuisset садева v. 37, можева v. 39.), monetque secundam personam nunc quidem finiri in та (immo et olim), in tabula autem conjugationum praemissa eas terminationes fuisse appositas (nimirum ма, ва, та), quibus apud Veteres personae distinctae fuerint. Atqui haec aliter se habere, inspectis codicibus et editionibus antiquis, cuilibet patebit. In his enim nuspiam terminationem primae personae ма, sed constanter ва aut вѣ (hae enim frequenter confundi solent) et in secunda та reperies. Confirmant hoc Bohemorum et Polonorum scriptores veteres, maxime vero, qui duali numero adhuc hodie utuntur, Vinidi in Carniolia, Venedique in Lusatia. Confer Carniolicum несева, несета, несета; любива, любита etc.

Velim G. S. Bandtke Grammaticam Polonicam secundis curis Wratislaviae 1818 editam inspicias in qua p. 249 et 312, de obsoletis suffixis (ut vocat) nu-

meri

meri dualis ва, та agitur. Is Silesiorum dualem in ма Soloecismum vocat. Etiam Bohemorum quidam, pro obsoleto ва substituere maluerunt ма; censebant enim a prima persona pluralis мы formari posse aut debere dualem in ма. Hoc et Russorum Grammaticis arrisit. At in edendis libris slavicis nihil innovandum erat: servandus potius fuit Dualis antiquus, non alius confingendus. Pessime itaque factum est ab editoribus, quod Joh. 10, 50. есвѣ (pro есва) antiquarum editionum mutarint in есма, Joh. 14, 23. прїидевѣ, створивѣ in прїидема, створима, in novissima editione neglecto duali прїидем, створим. Qui duales in plurales commutarunt, saltem lectoribus gratificari voluere, quod innumeris in locis, praecipue in correcta editione factum est. Luc. 22, 9. она же рекоста емꙋ, гдѣ хощеши, оуготоваем. Hic jam Ostrog. et Mardarii editio pluralem primae personae pro оуготовасвѣ exhibent, licet dualem tertiae personae она рекоста servarint. Sic Luc. 2, 48. antiquae editiones legunt искаховѣ, et Luc. 9, 54.речевѣ, mediae искахома, речема, postremae vero искахом, речем. Job. 11, 20. olim legebatur очи-истаетѣ oculi deficient, nunc in Bibliis correctis dualis in pluralem истают mutatus est.

Flexionem Imperativi in prima persona ѣм, in secunda plur. ѣте vere slavicam esse, multis exemplis doceri potest. Ipse etiam Meletius hanc terminationem in verbis in ꙋ probavit: чтѣм, бꙋдѣм, чтѣте, бꙋдѣте; et hac ratione Imperativus differt alia vocali ab iisdem personis Indicativi чтем, бꙋдем. Sic идѣм, идѣте, падѣм, воимѣм, станѣм, блюдѣте, помозѣте, ждѣте, рцѣте. Adde воздѣжѣте et воздеждѣте elevate, исажѣте. Immo et вспоем pro вспоим, взꙋпїем

pro

pro взꙋпїим. At vero небывaим, разꙋмѣим, разꙋмѣйте, помазꙋим, целꙋим, мꙋдрствꙋим etc. In Apostolo Damiani, non solum verborum tertiae conjugationis, sed et aliorum persona secunda terminatur in ите: станите, вздадите, кмлите. In aliis tamen libris et verba tertiae Conjugationis adhuc antiquam flexionem retinuere: хвалѣте, просѣте etc. Huic maluit Meletius flexionem им, ите in Conjugatione secunda (nobis tertia) praeferre, et Imperativum творйм, творйте solo accentu ab Indicativi personis твóрим, твóрите distinguere.

Deinde notandum, personam tertiam Imperativi singularem et pluralem a secunda non differre, licet Meletius et alii Optativi (i. e. Indicativi cum particula да) personis да чтет, да чтꙋт, да творит, да творат tertiam Imperativi suppleant. In deprecativo tamen modo, qui omnino apud Slavos idem est ac Imperativus, etiam Meletius personam tertiam singularem, atque dualem secundae aequalem fecit: чти он, твори он, бꙋди он, чтѣта, творита, бꙋдѣта.

Rarius persona secunda Imperativi ope particulae да Praesenti aut Futuro Indicativi praefixa suppletur: да бꙋдеши pro бꙋди, да речеши pro рци. Imperativo autem praefigere да prorsus insolitum est. Legitur tamen 2 Reg. 14, 32. in Ostrog. ащели бы есть въ мнѣ неправда, то да оубїй ма. Melius (deleto

бы

кы in primo membro et да in secundo) correcta editio: аще же есть во мнѣ неправда, то оумертви ма, *καὶ θανάτωσόν με.*

In Praeterito secundam personam simplicem singularis numeri, licet a tertia non differat, restituendam censui, cum in antiquis libris ejus usus satis frequens sit. Non enim potui methodum Grammaticorum probare, qui cum Praeterito simplici, in quo genera non distinguuntur, circumscriptum (e participio activo in л formatum) conjungere maluerunt, post primam бѣх inserendo был, была, было (еси), post чтох, читах, творих interponendo чел, чла, чло, читал, читала, читало, творил, творила, творило, in Duali et Plurali vero iterum secundam personam Praeteriti simplicis бѣсте, чтосте, читасте, твористе assumendo.

Meletius quidem читал, -ла, -ло Praeterito simplici, et читал еси periphrastico tribuit. At был, читал, творил sine еси duntaxat in russ. lingua, cum in ea personae pronomine signentur, locum habere potest. был enim, читал, творил, sine auxiliari есм, бѫдѫ, бых, de nulla persona dici possunt, quamvis de tertia (subintellecto nimirum есть) subinde legantur, uti 2 Cor. 2, 5. аще ли кто оскорбил мене, не мене оскорби. In libris veteris Testamenti serius translatis plura exempla invenias.

In Gerundivis neutrius terminationem distinguere non potui a masculina, cum haec et neu-

tris

tris conveniat: царство раздѣлласѧ, око шслепаа, смататсѧ море, сердце гора: не сердцели наю (nunc наше) гора вѣ въ наю (nunc внас). Reperiuntur quidem древо гнїюще, падше зерно, sed hoc in casu neutrum гнїюще respondet masculino гнїющ seu гнїай, падше vero masculino падш seu падый, quorum utrumque hac terminatione gaudens jam qualitatem Adjectivi induit. Nam гнїѧ, cum putrescit, (Gall. en pourissant), non prorsus idem est ac гнїющ (n. гнїюще) putrescens, (Gall. pourissant), et пад cum cecidisset, aliquatenus differt a падш (n. падше) quod cecidit. Feminino autem semper adhaeret in Praes. Gerund. щи, Praet. ши. Pauca haec pro vindicando Schemate generali et paradigmatibus a me expositis dicta sunto.

Notae generales et speciales in quaedam tempora.

§. 41. In genere notandum, vocales syllabae radicalis in Conjugatione non mutari, exceptis his paucis, quorum Infinitivus et Praeteritum aliam vocalem, quam Praesens aut Futurum postulat, uti пѣти, пѣх, а пою; лѣщи, лѣгох а лагу; сѣсти, сѣдох а саду. Adde Fut. шбращу, ab шбрѣтати, шбрѣтаю.

Mutantur vero transformabiles consonae in alias, et quidem 1. г in з, к in ц, ante и, ѣм,

ѣте

ѣте in Imperativo (Conjug. secundae): помози, помозѣм, помозѣте a помогѹ; теци, тецѣм, тецѣте a текѹ.

2. In Indicativo ejusdem Conjugationis г in ж, х in ш, к in ч: помогѹ, поможеши, поможет, поможем, поможете; верхѹ, вершеши, вершет, вершем, вершете; текѹ, течеши, течет, течем, течете. Idem fit ante ен Participii passivi: вержен a вергѹ, разжжен a разжгѹ, вершен a верхѹ, ωдшен ab ωдхнѹ, речен a рекѹ. At literae д, т, з, с nullam in secunda Conjugatione ante ен subeunt mutationem: веден a ведѹ, плетен a плетѹ, везен a везѹ, спасен a спасѹ.

3. Ante ен Participii passivi Verborum in ити (tertiae Conjug. Parad. F.) mutantur etiam д, т, з, с, ст, uti §. XII. Introd. dictum est: рожден a родити, оутвержден ab оутвердити, позлащен a позлатити, хыщен a хытити, прекращен a прекратити, поражен a поразити, свѣшен a свѣсити, мщен a мстити, прелщен a прелстити. Adde изпражнен ab изпразнити, съблажнен a съблазнити, оумѹждрен ab оумѹдрити, помышлен a помыслити, изощрен (et изострен) ab изострити, оумерщвен (оумерщвлен) ab оумертвити, оухыщрен ab оухытрити, преизпещрен a преизпестрити, quamvis inter literas transformabiles et terminationem ен literae в, н, л, р interpositae sint.

Ser-

Serbici librarii in Codd. slavicis post н, л, р constanter кн pro ен scribunt: схранкн, исплнкн, тржжнкн а трызнити, молкн, ѡзлоблкн, затворкн. Verba autem formae ѣти (Parad. E.) transformationem literarum ante ѣн non admittunt; вѣдѣн а вѣдѣти, запѹстѣн а запѹстѣти. Hinc свѣтѣнїе Joh. 5., 35. et Exod. 27, 20. a forma свѣтѣти.

4. Labiales ante ен Part. passivi inserunt л epentheticum: ꙗвлен, славлен, возлюблен, ѡслаблен, ѡслѣплен, прѣстѹплен, посрамлен, а ꙗвити славити, возлюбити etc. Excipe оуꙗзвен, благословен.

5. Eadem epenthesis et literarum transformatio locum habet in Praeterito Gerundivi ante ь, quando rejecto ив contrahi solet: ѡставль, возлюбль, приступль, pro ѡставив, возлюбив, приступив, прѣломль pro прѣломив. Sic ѡбновльши, in plur. приступльше, pro ѡбновивши, приступивше. Porro пригвождь, рождьши, заблѹждьше, pro пригвоздив, родивши etc. вкѹш, возглаш pro вкѹсив etc. впльщши (воплощши) pro вплътив, ѡбращса pro ѡбратився, запрѣщ pro запрѣтив; пощса pro постився, крещшеса pro крестившеса, ѡчищса pro ѡчистився. Excipe ѡстрастших (Ven. оустрастших) Psal. 16, 9. ταλαιπωρησάντων, qui afflixerunt, ab ѡстрастити.

6.

6. Literas д et т ante л participii activi elidi, diximus Cap. II. Introduct. p. 48. Hinc навел a наведꙋ, пробол pro проводл, ꙗл pro ꙗдл, пал pro падл a падꙋ, чел, чла, чло pro четл, чтла, чтло a чтꙋ, ѡкрѣл ab ѡврѣтꙋ, срѣло Job. 4, 12. recte in Ostrogiensi, a срѣтꙋ, Praet. срѣте, срѣтох, male omnino in correcta срѣтило, quasi a forma (ficta) срѣтити.

7. Praeteritum primae Conjugat. solet post vocalem tertiae personae singularis paragogicum т assumere: ꙗт, поꙗт, приꙗт, ѡвꙗт, ѿꙗт (ѿнат) pro ꙗ, поꙗ etc. Sic начат, почат, запат, клатсѧ, ѡвбит, повит, пит, пролит. In secunda Conj. rarius: оумрет, простерет. Rarissime in plurali post хꙋ: впрашахꙋт in Damiani Apostolo, свершахꙋть Mich. 2, 1. in Ostrogiensi, искахꙋть 2 Reg. 17, 20. in eadem, in correcta искаша.

8. In verbis formae tertiae et quartae, spectantibus ad tertiam Conjugationem, quorum prima persona facta transformabilium literarum mutatione in ждꙋ, жꙋ, шꙋ, щꙋ terminatur, restituenda est characteristica consona primigenia (quam ex Infinitivo cognoscas) jam in secunda persona et reliquis omnibus: виждꙋ, видиши, видит etc. рождꙋ, родиши, родит, Imper. роди, Gerund. родѧ etc. поражꙋ, поразиши etc. глашꙋ, гласиши etc. плащꙋ, платиши, платити; пꙋщꙋ, пꙋстиши, пꙋ-

пꙋстити etc. Verba autem quintae formae, quae sunt primae Conjugationis, transformatam literam servant in omnibus temporibus Praesenti analogis et primigeniam characteristicam non nisi in Infinitivo et Praeteritis recipiunt: стражꙋ, стражеши, Imper. стражди, Gerund. стражда, Infin. страдати, Praet. страдах etc. Sic мажꙋ, Imp. мажи, Gerund. мажа, мажꙋщи etc. Sic пишꙋ, дышꙋ, плачꙋ, алчꙋ, мещꙋ, ищꙋ, Inf. мазати, пи́сати, дыхати, плакати, алкати, метати, искати. Idem valet de euphonico л ante ю. Servant illud verba Conjug. primae per totum Praesens omnium Modorum кмлю, кмлеши, кмлет; каплю, каплеши, каплет etc. Inf. капати, Praet. капах. Rejiciunt illud jam in secunda persona verba Conjug. tertiae: твлю, твиши, Inf. твити; кꙋплю, кꙋпиши, Inf. кꙋпити.

9. Ante лх, лше euphonicum л inserunt verba Conjug. tertiae, non vero secundae. Hinc facile dijudicabis, quid intersit inter живлше et живлаше. Hoc enim est Praet. iterat. a живити, illud a живꙋ. Eadem lege fit transformabilium mutatio ante л, ut ante ен Part. passivi. Hinc влажах, влажаше Praet. iterat. a влазити, rectius quam влазлх, влазлше. In млачаше Jud. 6, 11. ч russico more pro щ scriptum est, slavice млащаше a млатити. Confer P. I. p. 387.

10. In specie notabis, quoad Praesens, мы servari in prima plurali anomalorum, in aliis omnibus nunc contrahi in м. At non desunt vestigia etiam regularium verborum primam in мы terminatam fuisse. Praeter бѹдемы, поживемы, quae in antiquissimo изборник sec. XI. leguntur, etiam codex Caesareus (olim Hankianus) Matth. 28, 14. habet оуглаголемы persuadebimus, πείσομεν, nunc оутолим. Subinde et anomala in Codd. antiquis rejiciunt ы. Differt autem pluralis есмъ, вѣмъ, имамъ a singulari есмь, вѣмь, имамь, in iis codicibus qui discrimen inter ь et ъ accuratius observant. In Damiani Apostolo ceu codice Serbico hoc discrimen neglectum est, cum ь ubique pro ъ scribatur: мы есмь, послѹси есмь, вѣмьбо scimus enim. In eodem semel et живемо pro живем scriptum est.

Slavi meridionales omnes (Illyrii, Croatae, Carnioli) pro slavico м (seu мы) amant мо. Hinc есмо, нѣсмо, вѣмо, дамо, знаемо, оставлаемо immo et възсиламо pro възсылаем etiam in libros slavicos a Serbis sec. XVI. editos irrepsere. Poloni constanter мы retinuere, quod tamen non raro (post е et и) in м: чиним, даем, contrahunt. Bohemi мы mutarunt successu temporis in ме, quod nonnisi post е contrahere solent: бѹдем pro бѹдеме a singulari бѹдѹ. Nunquam vero post а, quod nec Poloni faciunt, neque post и, quia ам et им in singulari adoptarunt, pro veteri terminatione аю et ю. Eandem ob causam Illyrii бѹдемо, видимо, играмо, contrahere non possunt in бѹ-

дем, видим, играм, quia illis ем, им; ам sunt terminationes singularis numeri. In glagoliticis libris ante Caramani correctionem editis non solum исплевемо, любимо, пожираемо, имамо et имами, есмо et есми, sed etiam in Praeterito -хомо et -смо: пригнухомо, послужисмо, познасмо etc. leguntur. есме etiam in Ostrog. legi, monui p. 534. α). Addam hic дали есме inveniri in literis russicis (грамота) An. 1265.

есмь ex есми, quod p. 389. e libro Esther Ostrog. editionis citavi, contractum est. Hinc et alia anomala in м terminata in singulari мь liquidum requirunt. Licebit itaque мь, utpote characteristicam primae personae singularis, conferre cum Graecorum verbis in μι, et personas tertias in ть (pro ти) terminatas, cum terminationibus linguae Samskrdam Indorum. In secunda persona singulari vetus slavica retinuit adhuc и: будеши, имаши, quod et Indicae est commune. At dialecti vulgares omnes и resciderunt: будеш, имаш.

Ex speciminibus Orthographiae antiquae, quae Introduct. Cap. IV. §. VII. data sunt, constat tertiam personam singularem et pluralem omnium verborum in codicibus seculi XI. XII. XIII. terminari in ть, quod a pluribus seculis in тъ mutatum est. Anomala tamen ть servarunt. Hinc есть contractum censeri debet ex ести, quod Bohemi in estit emphatico retinent. Huic Graecorum εστι affine est, et plurales in ι (εισι, λεγουσι, dor. λέγοντι) respondent slavicae terminationi in уть, ать.

A librariis confundi е et ь in fine post т tertiae pers. sing. et secundae pluralis in Codd. antiquis saepius observavi. можете in tertia singulari pro можеть, будете pro будеть in literis (грамота) anni 1229, оуслы-

слышатє in tertia plurali pro оуслышатъ, et лєжитє, прѣклонитєсѧ in tertia singulari pro лєжить, прѣклонитьсѧ, vice versa оуѕрить in secunda pers. plur. pro оуѕритє in codice Vindobonensi Caesareo (olim Hankiano), alia alibi exarata leguntur. т emphaticum seu paragogicum in наѩтъ, зачатъ, питъ, et т participii passivi пѣтъ, проклѧтъ etiam olim, utpote solidum, crasso ъ notabatur.

Tertiae personae Conjug. II. paradigmatis D. quandoque amittunt н in singulari ante єт, et in plurali ante ѹт. Ezech. 21, 7. издшєт ἐκψύξει legitur pro издхнєт. Sic et Plur. исєшѹт ab исхнѹ, исєчют ab исєкнѹ, excluso н, secundum paradigma B. inflectuntur, mutando transformabiles х et к. ит pro єт in tertia singulari est inflexio russica. Sir. 32, 25. вонмит προσέχει in Ostrogiensi est a вонмѹ pro вонмєт. Correcta hic iterativum внимаєт recte substituit. чтит Joh. 5, 23. pro чтєт a чтѹ. Vide supra p. 542.

11. In Imperativo рєкѹ elidit є: рци, рцѣтє (nunc рцы, рцытє); in Codd. serbicis etiam пьцисє, пьцѣтєсє a пєкѹсѧ, immo стьцѣмсє, concurramus, a стєкѹ. At in composito ѿрєцисѧ vocalis є elidi non solet. воздѣжи, воздѣжѣтє (воздѣжитє) elevate, pro воздѣжди, воздѣждѣтє, повѣж pro повѣждь, подаж pro подаждь russici Codd. exhibent. лжи, лжѣтє (лжитє) est a лжѹ, лгати (Conjugationis I. Paradigma B.), quam

vis

vis et агѹ in usu sit. садѣте in садьте antiquus codex contrahit, Bohemorum more, qui ѣ excludere solent: ведьте pro ведѣте, бѹдьте pro бѹдѣте. Damiani Apostolus, quamvis живѣте, блюдѣте, пріимѣте, кльнѣте, ѡблѣцѣте, прѣбѹдѣм, тьцѣм, immo вспокм (pro вспоим) legat, tamen in aliis и pro ѣ, praeprimis in verbis tertiae Conjugationis habet: сѹдите, творите; похвалите, слышите etc. Nunc etiam in secunda Conjugat. им, ите pro ѣм, ѣте in usu est. внидите, поспите, соберите, воззовите Joel 1, 13. 14. in correcta leguntur, in Ostrogiensi vero внидѣте, оусплѣте, сѫберѣте, възовѣте. Male tamen оусплѣте pro оуспѣте formatum est a сплю, спиши, cum verba tertiae Conjugat. л epentheticum, in Imperativo non servent. Melius utique in Evangeliis спите, a quo Praesens спитѐ nunc solo accentu distinguitur. Olim Imper. спѣте, uti adhuc hodie apud Bohemos. Cum Imperativo finale conjungitur да in Ostrogiensi Lev. 18, 15. да не ѿкрый, correcta да не ѿкрыеши, Lev. 21, 1. да ся неоскверняйте, correcta да не ѡскверняте́ся.

Editores russi male formarunt вержи a вергѹ, cum верзи dicendum sit, mutato г in з. Cum illi metuerent, ne quis ѿверзи abjice, rejice, confundat cum ѿверзи ab ѿверзѹ, maluerunt Psal. 50, 13. et Psal. 70, 9. не ѿвержи substituere pro antiquo ѿверзи, quod recte Ostrogiensis et Psalter. Venetum hoc loco ser-

servarunt. In Evangeliis etiam editiones posteriores верзи (a вергу) septies, et верзися quater legunt. ѿверши polonica inflexio est, uti съвлечи, облечи Num. 20, 26. Ostrogiensis, pro съвлещи, ѡвлещи.

12. Praesens Gerundivi in secunda Conjugat. exit in ы, ущ: несы, имы, иды, грады, стрегы, иждивущ, мнущ; frequentius tamen assumta Adjectivi definiti terminatione й: живый, пловый, крадый, блюдый, грызый, могый, жегый, верхый, пекыйся, рекый. Sic et кленыйся, quamvis alia in ну Praesenti Gerundivi careant. Quaedam etiam Praesens, saltem in libris recentioribus, mutuantur a Conjugatione prima, illud formando ope а. Hinc зова, жива, живай, тдай, идай, пада, тра, жра, сматася. Sic et жна, жнай, a жну, дмася a дму. лжа, лжай est a лжу Conjugat. primae, hinc et лжущи, лжуще. славлай Joh. 8, 54. in editionibus antiquis male formatum est a славити, славлю. Melius nunc славай, in codd. serbicis славей. Epentheticum enim л in Verbis tertiae Conjugat. non nisi ante ю primae personae locum habet. Ab Iterativo vero славлаю Praesens Gerund. est славлаа, славлаай.

A горѣти Praes. Gerund. regulariter formatum est гора, горащ. Hinc Lucae 17, 29. камык горащ θεῖον, sulphur. In Mss. autem камень горущ legitur. Sic et Bohemi horucj (peklo) pro horzjci dicunt. Alibi гасущ, искущ reperias, quae a гасити, искати de-

ducere non possis. Ejusmodi formationes anomalas, uti p. 543. diximus, optime explices, si a formis antiquis, nunc obsoletis, factas supponas. Igitur горѹщи a forma горѹ, гореши, гасѹщи a гасѹ, гасеши repetenda sunt, uti иски, искѹщи, иском ab obsoleta prima persona искѹ.

13. Praesenti Participii passivi carent vix non omnia verba in нѹ paradigmatis D., cum illud a forma iterativa petere soleant. пожнѹ, exempli gratia, a пожинаю format пожинаем, cum пожнѹ non sit capax morae temporis, quam Praesens requirit. Sunt tamen женом a женѹ, гнати, кленом a кленѹса. Adde оувадом, quod tamen potius sit a forma оувадѹ, quam ab оуванѹ (pro оуваднѹ).

Literam м in Participiis passivis esse solidam, non liquidam, ideoque ei in Mss. adjungi ъ, Introd. p. 19. monuimus. In editionibus antiquis nullum discrimen observare licet inter terminationes омъ, емъ, имъ. In recentioribus autem solum finita in ом signantur Jer crasso ut зовомъ (Hebr. 11, 8.), finita vero in ем, et им Jer tenui: наѹчаемь κατηχȣμενος Rom. 2, 18. именѹемь бѹдет 1 Cor. 5, 11. славимь δοξαζόμενος Luc. 4, 15. гонимь бываше Luc 8, 29. Volebant nimirum editores hac ratione Participium passivum a prima persona plurali distinguere. Cur autem Matth. 18, 26. емь (Praeteritum Gerund. ab имѹ) scribatur pro емъ, plane assequi non possum.

14. Verba primae Conjugationis paradigm. A, quorum simplicia in Praeteritis augmentum а as-

assumunt, respuunt illud in compositis actionis singularis: дѣахъ a дѣю, at in compositis задѣхъ, воздѣхъ, придѣхъ, a задѣю etc. Verba longioris morae pro а in tertia persona amant аше: спаше, знаше, питаше; дѣаше, смѣаше pro дѣа, смѣа. Aliorum simplicia Praeteriti Iterativi flexione gaudent: врахъ (врѣахъ), враше a врю, at возврѣхъ, возврѣ a composito возврю; прахса, прашеса a прюса, at ѿпрѣхъ, ѿпрѣ a composito ѿпрю. A глаголати, глаголахъ, in tertia persona et глагола dixit, et глаголаше locutus est, in usu est, pro ratione actionis aut determinato tempore absolutae aut continuatae seu iteratae.

Praeterita secundae Conjugationis paradigm. C. quamvis in охъ, е regulariter desinant, tamen verba terminata in рꙋ, quorum Infinitivi characteristicam ѣ ante ти habent, etiam in Praeterito ѣ praeferunt: оумрѣхъ, оумрѣ melius quam оумрохъ, оумре. Sic ѡпрѣхъ, сътрѣхъ, простръхъ, codices serbici exhibent pro ѡпрохъ, сотрохъ, пожрохъ, прострохъ. жмохъ a жмꙋ apud Mrazović male formatum est. Sed et жмахъ apud Mel. Smotriski vitiosum est. A жмꙋ enim Infinitivus est жати, cui Praeteritum жахъ conforme est, Bohemis ждал a ждьмꙋ, ждити (pro ждѣти, ждати). Confer Praeterita ѧхъ ab имꙋ, ѧти; пахъ, тахъ, жахъ a пнꙋ, тнꙋ, жнꙋ. дмꙋ vero paradigmati D. se con-

format: дмѹх, дмѹ. Pleraque in нѹ, ob affinitatem cum forma prima in ѹ, pro нѹх amant ох, е: оусьпох, оусьпе ab оусьпнѹ; оуглебох, оуглебе; воздвигох, воздвиже et воздвигнѹх; поткох, потче a поткнѹ. Sic ѿплы, ab ѿплынѹ. Praeteritum iterativum живах, живаше, est a simplici живѫ. Compositum ѡживѹ format Praeteritum ѡживох, ѡживе, a Praesenti seu futuro, sed et ѡжих, ѡжи, ѡжихом, ѡжисте, ѡжиша, ab Infinitivo ѡжити. Sic et иждих ab иждивѹ, иждити (pro изживѹ, изжити).

Contractiorum Praeteritorum, quae in prima persona singulari ох rejiciunt, in tertia plurali vero, pro оша, non nisi ѹ admittunt, exempla e Damiani Apostolo collecta cape: ид, взид, прид, избѣг, ѡврѣт, pro идох, взидох, преидох, избѣгох, ѡврѣтох; in tertia plurali: идѹ, внидѹ, изидѹ, взидѹ, преидѹ, проидѹ, снидѹ, pro идоша etc. погыбѹ et погыбнѹ pro погыбоша, погыбнѹша; ьадѹ (в кораблн Act. 13, 4. nunc ѿплыша) pro ьадоша; падѹ pro падоша, взмогѹ, воздвигѹ, ѿвргѹсе, постигѹ, pro взмогоша etc. заткѹ, прѣткѹ, pro заткоша seu заткнѹша a заткнѹ. Hebr. 11, 29. истопѹ *κατεπόθησαν*, pro истопоша seu истопнѹша ab истопнѹ, nunc истопишаса a forma истопити. Adde присвенѹ pro присвенѹша, et Zach. 1, 6. постигнѹ in Ostrog., pro quo correcta substituit постигнѹша.

Se-

Secundam Praeteriti personam a tertia non fuisse distinctam, supra monuimus. Immo fuit tempus, quo et prima persona nondum х assumserat, uti e contractioribus Praeteritis concludere licet. Hinc et вѣдѣ et composita свѣдѣ, повѣдѣ, (аз исповѣдѣ) in prima persona frequenter libri antiqui usurpant; quod et Dalimilus Bohemus, qui initio sec. XIV. Chronicon Bohemiae versibus conscripsit, aliique auctores idonei confirmant.

Characteristicam х ad signandam primam personam singularem licebit conferre cum Germanorum *ich*, cui in plurali ом (olim et омы) accedit: разꙋмѣх, разꙋмѣхом, (разꙋмѣхомы).

15. Praeteritum Participii activi in secunda Conjugatione pro ох assumit л: могл а могꙋ, могох, рекл а рекꙋ, рекох. Verba in рꙋ, si consona immediate praecedat, inserunt е euphonicum ante р: оумерл, сътерл, простерл, пожерл, ab оумрꙋ, сътрꙋ, прострꙋ, пожрꙋ. Sic et жегл а жгꙋ (жегꙋ). Verba paradigmatis D. elidere solent нꙋ, si euphonia id admittat, et Part. activum conformiter paradigmati C. a Praeteritis simplicibus deducunt: избѣгл ab избѣгох, избѣгнꙋ; прибѣгл а прибѣгох, прибѣгнꙋ. At минꙋл а минꙋх; изсхнꙋл ab изсхнꙋх, quamvis et изсохл, изсхла, изсхло ab изсох formari possit. Sic et повил pro повинꙋл, cum et пови (cum т paragogico повит)

qua-

quasi a повию dicatur. Verba жнѹ, зачнѹ etc. cum ob infinitivum formae primae Praet. forment in ах, etiam in Part. act. desinunt in ал: жал, зачал. Sic et ял ab имѹ, ях, et composita взял, вн҄ял а возмѹ, взях, вонмѹ, вн҄ях. А помню, помнѣти Part. act. est помнѣл, non помнил, quamvis Hebr. 11, 15. Correctoribus Russica inflexio praeplacuerit: аще бы помнили.

A Participio act. in л ope auxiliarium есмь, бы, бѹдѹ Praeteritum circumscriptum, Optativi et Praeteritum conditionale et Futurum exactum formari P. I. §. 84. 85. docuimus. Cf. etiam §. 79. Addam hic Abd. 1, 12. Imperativum Auxiliaris бѹдѹ conjungi cum Participio activo in Ostrogiensi: небѹди видѣл μὴ ἐπίδῃς, non despicies, in correcta не презриши. In tertia persona sine есть quasi in Subjunctivo Philip. 2. 22. legitur: зане поработал, quia servivit, quod servierit. In libris minus antiquis non raro etiam in Indicativo: стиснѹл Lev. 8, 8. correcta стисне (pro стиснѹ). Sir. 31, 11. кто могл in Ostrog. et correcta, pro Russorum, Polonorum et Bohemorum consuetudine.

In plurali genera distingui, quod Bohemi et Illyrii faciunt, nondum observare mihi licuit. Notavi tamen locum ex Apostolo Petropolitano chartaceo initio Sec. XVI. scripto, in quo Hebr. 10, 2. престалы ѹбо бьша, in feminino pro престали legitur. Mardarius quoque Luc. 23, 55. бѣхѹ пришле, Illyricum hodiernum morem secutus, pro пришли aliarum editionum excudit. Confer notam p. 537. et p. 547.

16. Praeteritum Gerundivi verborum in ѹ ad paradigma C. spectantium subinde е euphonicum requirit: ем ab имѹ, взем а возмѹ,

снем

снєм (снкм) a сънмꙋ, пꙑнкм (et пꙑ́їнм) a пꙑ́їнмꙋ; ꙑаспєм a ꙑаспнꙋ, начєм a начнꙋ; оумєꙑ ab оумꙑꙋ, ωтєꙑ ab ωтꙑꙋ, пꙑостєꙑ a пꙑостꙑꙋ; жєг a жгꙋ, чєт a чтꙋ. Addita autem in fine terminatione ый euphonicum є eliditur: ꙑаспный, пꙑочтый, оумꙑый (et оумєꙑый). възнєз a възнзꙋ. Multa etiam Verba in нꙋ, rejecto нꙋ Futuri, seu оух Praeteriti, quod pro нꙋх assumserant, paradigmati C. se conformant: погыб a погыгнꙋ, погыбоух; пꙑозлб, пꙑиник, a пꙑозлбнꙋ, пꙑиникнꙋ, вздвиг pro вздвигнꙋв. Sic et оуспн inserto euphonico o ab оуспоух, оуспнꙋ; оуток ab оутокоух, оутокнꙋ. At минꙋв a минꙋх, минꙋ, плюнꙋв a плюнꙋ. Meletius distinguit чтый et чтєй, illudque Praesens, hoc Praeteritum esse statuit. Similiter возвєдєй, стꙑєжєй, нєсєй, тєчєй a Praeteritis возвєдє, стꙑєжє, нєсє, тєчє deducit, dubito an recte. Nam єй pro їй nonnisi post consonas liquidas et quidem in verbis conjugationis tertiae locum habere observavi. Horum enim Gerundivis contractis affigi solet єй: тавлєй, поставлєй, оудаꙑєй, твоꙑєй, ꙑождєй, нꙋждєй (нꙋжєй), оутвєꙑждєй, повѣшєй, a тавив, поставив, оудаꙑив, твоꙑив etc. pro тавивый, оудаꙑивый, ꙑодивый, повѣсивый etc.

Matth. 27, 48. περιθεὶς (καλάμῳ) recte Ostrogiensis aliaeque editiones antiquae Gerundivo възнєз (на тꙑость), et Joh. 19, 29. περιθέντες plurali възнєзшє

нъзше expresserunt. Pro възнъзше legit codex Petropolitanus възнезше (alius vitiose възнесше), Evangelia vero Mosqu. An. 1606 вознъзше. Primo loco jam ante correctionem postremam вонзе (Praeteritum Indicativi pro Gerundivo вонз), altero вонзше utpote notiora, male substituta fuere, quorum utrumque retinuerunt Correctores Bibliorum. Aliud certe est вонзу, cujus Imperativus вънзи seu вонзи (нож въ ножницу mitte gladium in vaginam) Joh. 18, 11. legitur; aliud възнзу et praepositione въз et нзу compositum. Marci 15, 36. περιθεὶς vocabulo възлож (Gerundivo pro възложив) exprimitur. Psal. 31, 4. Praeteritum singulare оунзе (Ven. оунзе), Psal. 37, 3. plurale оунзоша, Ven. стрѣлы твоя оунзоша въ мнѣ, sagittae tuae infixae sunt mihi, ἐνεπάγησαν. Russi norunt etiam пронзаю, пронзать, пронзу, пронзит transfigere. Simplex iterativum низати a нъзу (незу) et Russis et Serbis (his etiam низ margaritarum filo insertarum series, torques) adhuc in usu sunt. Infinitivus a forma нъзу nullibi legitur, sed нъзти (незти) esse possit.

17. Praeteritum Participii passivi in prima Conjugatione terminatur in ен aut т: біен, побіен, at Gen. 9, 31. etiam побит. Pleraque post vocales и, ы, оу amant: вен: швен (eliso и) a шию, умывен, измвен, et inserto euphonico о Russorum оумовен ab умыю etc.; hinc etiam забвен (pro забывен) a забыти; покрвен, скрвен, прикрвен (pro покрывен etc.) et покровен скровен, прикровен, sed et покрыт in libris a Russis translatis. т pro ен postulat иму et Verba in ну, quae Inf. in ати formant: пят (ejusque composita попят, ѿят, взят)

взат), пат, распат, тат, жат (a жнѫ et жмѫ); начат, почат, зачат, проклат. His adde пит, hinc verbale питїе; пѣт a пою, пѣти, licet verbale пѣнїе sit a пѣн; повит, свит, a повїю, свїю (повинѫ, свинѫ); пролит a пролїю (in Serb. codd. et лѣн, a лѣю), at пролїан est a forma пролїати, A знаю est знан. A заколю (Parad. B.) заклан et заколен, quasi a заколити.

In II. Conjugatione (Parad. C.) regularis inflexio est ен: крадeн a крадѫ, разжжен a разжгѫ, иждежен ab ижджгѫ (pro изжгѫ), облечен, contracte облъчен (in codd. Serb.), обволчен (in Russicis) ab облекѫ. Sunt tamen, quae pro ен etiam т admittunt, ut пожрен et пожерт a пожрѫ, подперт et подпрен, a подпрѫ. Alia vero potius т adsciscunt: ѿверст ab ѿверзѫ, quamvis verbale sit ѿверзенїе, простерт, распростерт. Huc spectat anomalum вѣст, вѣста, вѣсто, ab antiqua forma вѣдѫ, вѣсти (pro вѣдѣти). In Paradigmate D. potuissem pro ѿриновен compositum обиновен ab обинѫ ponere. Volui autem apponendo ѿриновен regularem formationem designare, quae fit resolvendo ѫ in ов et addendo ен, et simul, cum вит sit proprie a вїю, indicare, quaedam transilire ad alia paradigmata. Conformia paradigmati D. sunt мгновен a мгнѫ, помановен a поманѫ, превтькновен a превтькнѫ, дхновен (дохновен) a дхнѫ. At изм-

мчен,

мчен, ωдшен ab измкнѹ, ωдхнѹ, rejecto нѹ secundum parad. C. inflexa sunt. Sic et разгывен (разгывена книга Apoc. 10, 2. apertus liber) a разгынѹ; согвен a согынѹ, formata sunt. Hinc et оуспенїе ab оуспнѹ. Adde надмен a надмѹ, ωвымен ab ωвымѹ. Servant quaedam subinde н ante ен, ut воздвигнен, тагнен, aut pro овен assumunt ѹт: разгнѹт, воздвигнѹт, стагнѹт.

Verba paradigmatis F. mutare ante ен transformabiles д, т, з, с, ст, supra p. 553 dictum est.

Apud Russos et Serbos Praeteritum Participii passivi in verbis in нѹ terminatur in ѹт. Poloni admodum variant, et praeter i ę t y (ѹт) etiam i o n y (ен) admittunt: r o z g a r n i ę t y et r o z g a r n i o n y. Bohemi in plerisque servant ѹт post н, in aliis rejecto нѹ praeferunt ен: тажен pro тагнѹт (tahnut).

§. 42. De sede et mutatione Toni in Verborum Conjugatione nihil certi statuere ausim, cum is in libris a Serbis Sec. XVI. editis multum differat a tono, quem russicae editiones antiquae et novae exhibent. Russi ex. gr. Infinitivorum in сти et щи terminatorum ultimam tono afficiunt: блюстѝ, понестѝ, стрещѝ, Serbi penultimam: блю́сти, поне́сти, стре́щи. Russi ultimam primae personae signant: живѹ̀, градѹ̀, могѹ̀, рекѹ̀, Serbi penultimam: жи́вѹ, гре́дѹ, мо́гѹ, ре́кѹ. Russi personae secundae pluralis ultimam: живетѐ, терпитѐ, держитѐ,

жите̑, ѿпꙋститѐ, in iisdem vocibus Serbi antepenultimam: живе́те, тр́ьпите, др́ьжите, ѿпꙋ́стите et sic in aliis. Solam orationem dominicam, quam p. 78 ex Bibliorum editione Petropolitana 1816 descripsimus, si cum ea conferas, quae in Horis (часословец) Psalterio Venetiis 1561 a Vincentio Vukoví edito adnexis legitur, discrimen quoad tonum in verbis sequentibus observabis.

Russ.	да свати́тса	Serb.	да свѣтытсе
—	wставла́ем	—	wста́влаем
—	введи́	—	вьве́ди.

Conveniunt autem ambo in пріи́дет, wста́ви, избави, cum hic Russi tonum antiquum Serborum servent. In Psalmo 130. trium duntaxat versuum, editio russica a Psalterio Serbico quoad tonum differt in his verbis:

Russ.	вознесе́са	Serb.	вьзне́се
—	возведо́стѣса	—	вьзве́достѣсе
—	ходи́х	—	хѹ́дих
—	вознесо́х	—	вьзне́сох
—	упова́ет	—	ѹпо́вает

Conveniuntque in возда́си, Serb. вьзда́си, et ab utroque in hac voce differt Ostrogiensis, quae ultimam signat: въздаси̇̀. V, 2. pro смиреномꙋдрствовах Serbus legit смѣрахсе ἐταπεινοφρόνουν.

Quis

Quis jam definire ausit, quis sit aut fuerit verus tonus slavicae linguae veteris? In Bibliis et aliis libris ecclesiasticis recenter impressis nonnisi in iis paucis, quae a communi regula toni russici deflectunt, tonus slavicus videri possit retentus. Russici toni leges qui cognoscere cupit, Antonii Puchmayeri Grammaticam russicam adeat. Hic solum monebo, tempora Praesenti analoga tonum in ea syllaba servare, quae in prima persona tono afficitur: питáю, питáеши etc. ведꙋ, ведéши, ведéт etc. творю̀, твори́ши, твори́т, твори́м, твори́те (immo potius твори́тѐ et твóрите ad distinguendam secundam pers. plur. Imperativi: твори́те), творя́т; Inf. твори́ти; inde твори́х, твори́л etc. именꙋ́ю, именꙋ́еши etc. Imp. именꙋ́й, Praes. Ger. именꙋ́я, Praes. Part. pass. именꙋ́ем. At vero бꙋ́дꙋ, бꙋ́деши etc. мѣ́рю, мѣ́риши, мѣ́рит, мѣ́рим, мѣ́рите, мѣ́рят; слáвлю, слáвиши, слáвит etc. слы́шꙋ, слы́шиши, слы́шите etc. слы́шати, слы́шах, слы́шал, слы́шав, слы́шан; поми́лꙋю, поми́лꙋеши etc. поми́ловати, поми́ловах etc. Sunt etiam non pauca Verba, quae tonum primae personae in secunda et reliquis personis ab ultima retrahunt ad praecedentem: идꙋ́, и́деши, и́дет etc. могꙋ́, мóжеши; молю́ся, мóлишися, мóлится etc. прошꙋ́, прóсиши, прóсит etc. хощꙋ́, хóщеши, хóщет, хóщем, хóщете, in tertia plur. хотя́т, Inf.

хот-

хотѣти. иму, имеши, имет et alia formae quintae, quae pro аю Praesens in ю amant: пишу, пишеши etc. Imp. пиши, Praes. Part. pass. пишем, Inf. писати, писах, писал, писав, at Part. pass. писан, писана, писано.

Vinogradov etiam secundae pluralis творите penultimam accentu signavit; Meletius vero, excepto творю, primam reliquarum personarum: твориши, творит творим, творите, творат. Rimnicensis servavit accentus Mosquensis editionis: твориши, творит, творим, творите, творат. In passivo vero творитеся, quod et Mrazovik probavit. In Ostrogiensi vero accentus secundae pers. plur. penultimam occupat: сътворите, потребитеся, положите, sic etiam поживете pro russico поживете.

§. 43. Ad melius cognoscendas Nominum et Verborum flexiones juverit, analysim grammaticam orationis dominicae hic subjungere. Vide pag. 78.

оче lege отче, Vocat. declin. masc. secundae ab отец pater, отцу оре, formatum est ab от.

наш noster, Pron. poss. m. a Genit. нас, оре ь formatum, mutato с in ш.

иже qui, Pron. relat. m. compositum ex и et же.

еси es, 2. pers. Verbi есмь, quod est оре мь ab ес formatum.

на in, Praep. quae praeter Accusativum etiam Localem regit.

нб҃сѣхъ lege небесѣхъ coelis, loc. plur., declin. tertiae neutrorum, a небо.

да utinam, particula Optativi formativa; alias Conjunctio: ut.

ст҃итсѧ lege свѧтитсѧ sanctificetur, tertia pers. sing. in Praes. a свѧтитисѧ, passivo ope сѧ formato. Activum свѧтити est a свѧт sanctus.

имѧ nomen, Nomin. declin. tertiae neutrorum. Est vero имѧ ab имꙋ, ѧти, capere, quasi dicas conceptus, quod concipitur.

твое tuum, Pron. secundae pers. possess. n. cujus masc. твой ope ой a ты formatum est.

да прїидет adveniat, tertia pers. fut. a прїидꙋ, composito ex при et идꙋ, quod est ope дꙋ a syllaba и formatum, Inf. ити.

црсетвїе lege царсетвїе regnum, Nomin. declin. secundae neutr., a царь, rex, ope ствїе formatum. твое tuum, ut supra.

да бꙋдет fiat, бꙋдет erit, fiet, tertia pers. sing. a бꙋдꙋ, quod est a бꙋ ope дꙋ formatum, Inf. быти.

волѧ твоѧ voluntas tua, волѧ Nomin. declin. secundae femin. твоѧ femin. a твой.

ѧкѡ sicut, Conjunctio a pronom. и ope ак formata.

на нб҃си, на небеси in coelo, Localis sing. declin. tertiae neutr. a небо.

и на земли et in terra, и Conj., на Praep., земли Localis sing. declin. secundae fem. a землѧ; л post м est epentheticum, igitur землѧ pro земѧ.

хлѣб наш panem nostrum, хлѣб Accus. sing. declin. primae masc. aequalis Nominativo.

насѹщный ἐπιούσιον (supersubstantialem, quotidianum) Accus. masc. Adjectivi compositi ex на et сѹщный, quod est formatum ope ный a Gerundivo сѹщ, Verbi есмь. Pro насѹщный olim legebatur насѹщественный, a насѹщество ἐπιουσία.

даждь da, Imp. pro дади, ab inusitato дадѹ pro дамь. Vide verba anomala.

нам nobis, Dat. plur. Pron. primae pers. ab Accus. ны, Nomin. мы.

днесь hodie, Adverbium compositum ex день et demonstrativo сь hic, proprie: die hoc.

и ѡстави нам et dimitte nobis, Imper. secundae pers. Conjug. tertiae, ab ѡставити, relinquere, quod est compositum ex ѡ et ставити, factitivo formae quartae a стати stare.

долги, olim длъгы, debita, Accus. plur. Declin. m. 1. a долг.

наша nostra, Accus. plur. Pronominis possessivi наш.

ꙗкѡ, olim ꙗкоже, sicut, Adverbium.

и

и мы et nos, Nomin. plur. Pron. 1. pers., cum quo Accus. sing. ма, et Dat. ми conferri possunt. Nom. sing. аз radicem propriam constituit.

ѡставлаем dimittimus, Praes. 1. pers. plur. iterativi ѡставлати, ab ѡставити.

должникѡм debitoribus, Dat. plur. Declin. masc. 1. a должник, quod est ope ник a долг formatum.

нашым (scribendum нашим) nostris, Dat. plur. a Pron. poss. наш.

и не введи et ne inducas, и Conj., не particula negativa Verbis praefigi solita, введи 2. pers. sing. Imperativi a composito введꙋ inducam, cujus simplex, rejecta praepositione, est ведꙋ duco.

нас nos, Genitivus plur. Pron. 1. pers. pro Accus. ны, ob negationem не.

в напасть in tentationem, Acc. sing. ob praepositionem в, Declin. fem. quartae, qui a Nom. напасть non differt. Abstractum напасть est ab Infin. напасти, incidere, incursitare, fut. нападꙋ, cujus simplex, rejecto на, est падꙋ cado.

но sed, Conjunctio, olim нъ.

извави нас libera nos, secunda pers. sing. Imperativi a composito извавити eripere, eximere, cujus simplex вавити est factitivum a быти esse.

ѿ a, Praep. regens Genitivum, ѿ лꙋкаваго ἀπὸ τȣ̃ πονηρȣ̃.

лꙋкаваго malo, Genit. sing. masc. Declin. Adject. definitorum primae, cujus indefinitum лꙋкавъ ope ав a лꙋка, dolus, formatum.

ꙗко quia, Conjunctio.

твое есть tuum est, есть tertia persona sing. Verbi anomali есмь.

црствїе regnum, vide supra.

и сила et potentia, δύναμις, и слава et gloria, Nominativi sing. Declin. fem. 1. слава, unde et славити glorificare, est a славлю seu словꙋ, unde et слово.

во вѣки, olim въ вѣкы, in secula, Accus. plur. Declin. m. 1. a вѣк aetas, seculum.

Analysis versuum aliquot ex Evangelio Joh. Cap. I.

Praemittam primos tres versiculos et quarti partem ex Alexii Metropolitae Mosquensis versione descriptos (sine contractionibus codicis), ut cum textu superius p. 70-72. expresso conferri possint.

искони бѣ слово. и слово бѣ къ богꙋ. и бог бѣ слово. сь бѣ искони къ богꙋ. вса тѣм бꙑша. и без него бꙑсть ничтоже еже бꙑсть. въ том живот бѣ.

искони in principio, Adverb. ex из et Genit. кони, a конь initium. Alii вначалѣ: в in, Praepositio, началѣ initio, Localis Declin. neutr. 1. a начало, quod est ореλο a начати, incipere, formatum.

бѣ fuit, Praeter. 3. pers. sing. a быти; alii бяше erat, Praet. iterat. pro бѣаше a бѣ.

слово verbum, Nomin. Declin. 1. neutr.

къ πρός, ad, apud; alii ѿ бога a Deo.

богу deo, Dat. sing. a бог, Declin. m. 1. бога Gen. Declin. m. 1.

бог deus, Nomin. Declin. m. 1.

сь hic, οὗτος, Pron. demonst. masc. Alii се hoc, referendo ad слово. Editi сей referendo ad Dei filium λόγος, quod jam Alexius fecerat.

вся omnia, Nomin. plur. neutr. a весь. Alii все in singul.

тѣм per eum, Instrum. sing. a Pron. тъ.

бъιша facta sunt, Praet. 3. pers. plur. a бъι. Alii бъι, alii бъιсть, in sing. referendo ad все.

и et, Conj. без sine, Praep. regens Genit.

без него sine eo, (Codd. Serb. без него, Cod. Sec. XII. Mosqu. безнего), него cum prosthetico н ob praecedentem praepositionem pro его seu его; Genit. Pron. tertiae pers. и.

бысть ничтоже Alexius ordinem graeci textus ἐγένετο οὐδὲ ἕν pressius secutus est, cum quo facit

et

et Mosqu. secundus, retenta tamen negatione не: небы ничтоже, quam Syntaxis slavica exigit.

ничтоже nihil, Nominat. Pron. compositi, ex negatione ни et что quid, et emphatico же.

бысть factum est, antiquiores Codd. Syntaxi slavicae convenienter legunt небы, небысть. Negatio enim не Verbo praeponi debet, etiamsi alia vox negans in constructione inveniatur.

бы factum est, Praet. simplex a быти. бысть vero coaluisse videtur ex бы есть factum est.

еже seu иже quod, Nomin. Pron. relat. neutrius generis ab иже, quod ex и et же compositum est.

бы, seu ut alii legunt бысть, vide supra.

въ том in ipso, въ in, Praep. regens Localem.

том Loc. sing. Pron. demonst. a тъ.

живот vita, Nom. Declin. m. 1. живот formatum est ope от ab Adjectivo жив vivus, quod est a Verbo живу, жити, vivere.

бѣ erat, fuit, Praet. a быти esse.

и живот бѣ et vita erat.

свѣт lux, Nomin. Declin. m. 1.

чл҃ком hominum, proprie hominibus, Dat. plur. declin. m. 1. a человѣк, quod ope ов et ѣк a чел formatum videtur. Confer чело frons et челядь familia.

и свѣт et lux, vide supra.

въ тьмѣ, во тьмѣ, in tenebris, sing. Declin. fem. 1. a тьма, quod est ope а a radice тьм seu тем formatum. Confer Polonorum ćma, quorum ć respondet slavico ть.

свѣтить, alii свѣтиться, lucet, tertia pers. sing. Praes. a свѣтити seu свѣтитися, quod est a свѣт lux.

и тьма et tenebrae, vide supra.

єго eum, in editis єгѡ, Genit. Pronom. tertiae personae, Declinat. 2. ab и, pro Accus. и, ob negationem не in непостиже.

постиже comprehendit, Praet. tertiae pers. sing. a постигнѫ, quod est compositum ex по et стигнѫ, cujus Iterativum est стигати seu стизати, Praes. стигаю. Alii необѧтъ, uti nunc editi. обѧт Praet. simplex обѧ cum т paragogico, ab обимѫ, обѧти, amplecti, complecti, quod est compositum ex ѡб et имѫ, Inf. ѧти capere.

Gram-

Grammaticae Slavicae

Pars III.

De Vocum Constructione.

I.

Syntaxis Convenientiae.

§. 1.

Sermo constat Subjecto, Copula et Praedicato. Subjectum casu recto sive Nominativo Pronominum personalium et Substantivorum exprimitur:

a. аз нищ есмь и оубог, ego egenus sum et pauper.

b. бог твой есмь аз, Deus tuus sum ego.

c. ты еси бог спас мой, tu es Deus salvator meus.

d. ты страшен еси, tu terribilis es.

e. сей есть сын божий, hic est filius Dei.

f. той есть щедр, ipse est misericors.

g. меч есть язык царев, gladius est lingua regis.

h.

h. жива бꙋдет дꙋша ваша, vivet anima vestra.

i. сїе єсть праведно, hoc est justum.

k. блажени сꙋть раби тїи, beati sunt servi illi.

l. вси пꙋтїе єгѡ прави, omnes viae ejus rectae.

m. затворены быша двери, clausae erant fores.

n. стрѣлы младенєцъ быша язвы их, sagittae parvulorum factae sunt plagae eorum.

o. бахꙋ же и жены издалеча зряще, erant autem et mulieres de longe aspicientes.

p. твоя сꙋть небеса, tui sunt coeli.

q. вся моя твоя сꙋть, omnia mea tua sunt.

r. сїя словеса истинна божїя сꙋть, haec verba Dei vera sunt.

s. та сꙋть сквернящая человѣка, illa sunt quae polluunt (τὰ κοινοῦντα) hominem.

t. єгѡже клятвы оуста єгѡ полна сꙋть, cujus maledictione os ejus plenum est.

Vides hic omnia, quae de Subjecto praedicantur, numero et genere, copulam etiam persona, cum Subjecto convenire.

§. 2. In tertia persona copula (єсть et сꙋть) saepe subintelligitur, quin exprimatur:

u. свято и страшно имя єгѡ sanctum et terribile nomen ejus.

x. заповѣдь господня свѣтла просвѣщающая очи praeceptum Domini lucidum illuminans oculos.

y.

у. сотове медовнїи словеса добра, favi mellis verba bona.

з. небо высоко, земла же глꙋбока, сердце же царево неѡбличително (olim необличимо), coelum excelsum, terra autem profunda, cor vero regis argui non potest (ἀνεξέλεγκτος); Vulg. coelum sursum et terra deorsum et cor regum inscrutabile.

§. 3. Omnia verba, dum Praedicatum agunt, copulam includunt: око видит, oculus videt, оухо слышит, auris audit, птица летит, avis volat, огнь палит ignis urit; лѣта твоа неѡскꙋдѣют anni tui non deficient.

§. 4. Vocativus est vicarius Nominativi. Subjectum itaque, quod alloquimur, aut nomine suo compellamus, casu vocativo exprimendum est: боже, господи, спасителю, жено, богородице, царице, владычице, госпоже, дѣво марїе, мати etc. едине, истинне, праведне, щедре и милостиве.

α. воскресни боже, exurge Deus.

β. прїиди брате мой, veni frater mi.

δ. благослови владыко, benedic Domine.

ε. отче наш иже еси etc., pater noster, qui es etc.

ζ. вскꙋю прискорбна еси дꙋше моа, quare tristis es anima mea.

η. боже святый владыко, небесный Іс҃е Х҃е царю, Deus sancte Domine, coelestis Jesu Christe rex.

в. возлюблю тѧ господи крѣпосте моѧ diligam te domine, fortitudo mea.

г. радости моѧ, избави мѧ, gaudium meum, libera me.

Nunc in correcta Psal. 17, 2. крѣпосте, et Ps. 31, 7. радосте, male utique. Antiquae enim editiones крѣпости, радости legunt. Sic et Psalt. Venetum et Codd. Mss. Confer supra p. 481,

§. 5. Quod de duobus Subjectis, etiam diversis, praedicatur, numero duali exprimere amant Slavi veteres, cui tamen in libris impressis pluralis non raro substitutus fuit, praecipue in 1. persona,

а. мы подобострастна есвѣ вам человѣка благовѣствующа вам Act. 14, 15. Ostrog. мы quidem est in plurali pro вѣ seu ва, есвѣ in duali pro есва, in quibusdam editis есма. In correcta plurales подобострастни есмы человѣцы благовѣствующе substituti sunt.

б. мы убо вправдꙋ: достойнаѧ бо по дѣлωм наю восприемлева (alii вѣ - въсприемлевѣ) Luc. 23, 41.

в. аз и отец едино есвѣ olim (nunc есма pro masc. есва) Joh. 10, 30.

г. аз и Iωнаѳан сын мой станева in Mosqu. prima, (станевѣ in Ostrog., станем in correcta) 1 Reg. 14, 40.

д. іхрaмѣ коиmи ходихoвѣ Psal. 54, 15. in Ostrog. Melius Psalt. Ven. ходихова, correcta in plurali вдомѣ ходихом.

е. гдѣ хощеши, оуготовавѣ Luc. 22, 9. Cod. Kop. оуготовам in editis.

ж. вам вѣ благовѣствовѣ Act. 13, 23. in Damiani Apostolo. Confer p. 491.

з. поидѣвѣ оубо на поле Gen. 4, 8. in Ostrog., поидем in correcta.

з. да помнивѣ Gal. 2, 10. Mss. et Ostrog., помнима editiones mediae, помним postremae.

и. прїиди брате мой: изыдевѣ на село, вѣдворивѣсл вѣселех, оуранивѣ вѣвиноградѣх, видѣвѣ аще — Cant. 7. 11. 12. in Ostrog. Correcta plurales и изыдем, водворимсл, ураним, увидим substituit.

Confer quae p. 548. de terminatione masculina ва diximus. In Mss. quidem, quae mihi consulere licuit, pro masc. ва ubique вѣ reperi. Pro хощева, просива, садева, можева (Marc. 10, 35. 37. 39.) leguntur in Cod. Ossolinskiano, Kopit. et in Ostrog. editione хощевѣ, просивѣ, садевѣ, можевѣ. In Damiani Apostolo constanter вѣ in utroque genere usurpatur: имавѣ, давѣ, помнивѣ, можевѣ, возвратившаес оба да посѣтивѣ, in Praeteritis ходиховѣ, видѣховѣ, слышаховѣ, проповѣдаховѣ etc. Sic in poemate de Igore оба есвѣ, вѣ-опѫтаевѣ.

Se-

Secundae et tertiae dualis exempla cape e Lucae capite 24. postremae editionis.

і. и се два ѿ них бѣста идѹща въ тойже день въ весь — v. 13. и та бесѣдоваста къ себѣ — v. 14.

к. и бысть бесѣдѹющима има и совопрошающимаса (Ostrog. съвопрашающимаса) v. 15.

л. очиже ею держастѣса, да его не познаета v. 16.

м. рече же к нима: что сѹть словеса сїа, ѡ нихже стязаетаса к себѣ идѹще (Ostrog. идѹща) и еста драхла v. 17.

н. и рече им (Ostr. има): кїихъ, ѡнаже рекоста емѹ v. 19.

о. и той рече к нима (Ostr. к ним): ѡ несмысленнаа и косна сердцем v. 25.

п. и приближишаса (plural.) въ весь, вньюже идаста v. 28.

р. и нѹждаста его, глаголюще (plur.): ѡблази с нама — и вниде с нима ѡблещи (Ostrog. облежти) v. 29.

с. онѣма же ѿверзостѣста очи и познаста его v. 31. (Ostrog. ѿверзостаса masc. pro femin.)

т. и рекоста к себѣ: не сердце ли наше горя бѣ в нас v. 32. Ostrog. наю in Gen. duali, et внаю in Locali duali.

ѹ. и воставша въ той час, возвратистаса — и ѡбрѣтоста v. 33. и та повѣдаста v. 35.

ф.

φ. онѣ же пришедшѧ (Ostr. et Mss. пристꙋпльшїи) ѧшѧсѧ за нозѣ егѡ и поклонистѣсѧ емꙋ Matth. 28, 9. Mardarii editio поклонистасѧ, Cod. Mss. etiam ѧшасѧ, mascul. pro feminino.

χ. послаша ѹбо сестрѣ къ немꙋ, глаголющы (plur.) Melius Ostrog. in duali глаголющи Joh. 11, 3.

ѿ. аще же брат или сестра нага бꙋдета и лишени (plur.) бꙋдета дневныѧ пищѧ Jac. 2, 15. Sic Ostrog. At Damiani Apost. лишена in duali. Correcta in plur. наги бꙋдꙋт, лишени бꙋдꙋт.

Anomalia generis etiam in secunda et tertia persona locum habet. In his autem masculina terminatio та pro feminina тѣ usurpatur, etiam in Codd. antiquis. In Damiani Apostolo еста pro естѣ. милость и правда срѣтостѣсѧ, правда и мир ѡблобызастѧсѧ Ps. 84, 11. in correcta. Ostrog. vero et Psalt. Ven. срѣтостасѧ habent. At Psalm. 13, 7. ходѧщѧ стоѧстѣ нозѣ егѡ omnes tres conspirant. Pluralem Verborum cum duali Substantivorum constructum jam in editione Ostrog., saepius tamen in correcta invenias: очи ваши оузрѧт pro оузритѣ. Zach. 13, 8. correcta editio plurales потребѧтсѧ, изчезнꙋт cum duali двѣ части еѧ construit. Ostrog. vero duali utitur: двѣ еѧ части потребитсѧ и оскꙋдѣете, vitiose utique pro потребитѣсѧ, оскꙋдѣетѣ, uti Mosqu. prima recte emendavit.

§. 6. Substantivo collectivo singulari jungitur Verbum in singulari: сонм людей ѡбыдет тѧ Psal. 7, 8. synagoga populorum circumdabit

 te;

te; оумолча же все множество Act. 15, 12. tacuit autem omnis multitudo. Saepe tamen etiam in plurali:

1. кто сѹть братїа моа Matth. 12, 48. Qui sunt fratres mei?
2. цѣлѹют вы (вас) сѹщаа сомною братїа Phil. 4, 21. Salutant vos, qui mecum sunt, fratres.
3. сонм лѹкавых ωдержаша ма Psal. 21, 17. Concilium malignantium obsederunt (obsedit) me.
4. рци ꙗкω каменїе се (сїѣ) хлѣбы бѹдѹт Matth. 4, 3. Dic ut lapides hi panes fiant.
5. воскликнѣте богови вса земла Psal. 97, 4. Jubilate Deo omnis terra. Hic tamen Slavus magis graecum textum exprimere studuit.

Sic остаток людей идоша. Apud Nestorem pluralis Verbi cum Collectivo saepissime legitur: прок людей (ладїй) возвратишась на побѣг (residuum navium); идѹт рѹсь и наплнисѹть; повѣдахѹ комѹдо своим; елико нас крестилиса есмо (есмы).

Exemplum secundum docet Adjectivum cum collectivo connecti in singulari. At non desunt exempla, in quibus adjectiva etsi coacte in plurali construuntur. немощным братїи 1 Cor. 8, 9. Ostrog. infirmis fratribus. At correcta delevit братїи cum in Graeco non legatur. 3 Macch. 4, 5. Ostrog. ведаше бо са старец множество, оѣдинами оубѣлены и — слачены; correcta melius ведомо бо бяше престарѣлых множество сѣдинами украшенных, — слаченых, referendo participialia adjectiva ad Genitivum престарѣлых. Psalt. 151, 5. братїа моа добри и велицы, и

и не благоволи в них гдь. Melius Psalt. Ven. добра и велика, quamvis в них (ἐν αὐτοῖς) in plurali legat, quod ad collectivum femininum братіа referendum erat.

Numeralia пѧть, шесть etc. considerari possunt ut Collectiva neutra, hinc etiam cum iis verbum in plurali subinde construitur: пояша ю седмь Marc. 12, 22. acceperunt eam septem (οἱ ἑπτά); at v. 20. седмь братій бѣ septem fratres erant. Vide infra Syntaxim Numeralium.

§. 7. Syntaxim graecae potius linguae, quam suae observasse censendus est interpres slavus, quoties ille verbum singulare cum neutro plurali conjungit: Psal. 1, 3. Ostrog. Ven. et correcta вса, елика аще творит, оуспѣет (κατευοδωθήσεται), prosperabitur, pro оуспѣют prosperabuntur. 1. Cor. 10, 23. Ostrog. вса ми лѣть есть (ἔξεστιν), at mox eodem versu вса ми лѣть сѫть. Correcta utroque loco сѫть. Luc. 11, 26. Cod. Kopit. бывает послѣдняа (γίνεται τὰ ἔσχατα), editi бывают. Exstant et alia servilis imitationis exempla, quae docent, interpretem nullam habuisse rationem generis vocum slavicarum, dummodo in graeco neutra pluralia cum verbo singulari constructa invenerit: Ostrog. 2 Tim. 2, 20. нѣсть точію сосѫди злати и сребрени, но и древяни (οὐκ ἔστι σκεύη etc.) non solum sunt vasa aurea etc. Melius correcta не точію сосѫди злати и сребрани сѫть etc. Psal. 19, 4. вса совѣнїа (lege всесожженіа) твоа тѫчна бѫ-

дн

ди Ostrog., at Venet. Psalt. et correcta вразꙋмле-нїе твое тꙋчно in singulari, cum graeco: In Psalterio Kioviensi in Cantico Moysis: да снидет ѧко роса глаголы (lege глаголи) мои Deut. 32, 2. (καταβήτω — τὰ ῥήματα), at Ostrog. Psalt. Venetum et correcta снидꙋт, syntaxi slavicae conformius.

Graecissat nimium interpres 1 Macch. 12, 23. и наша ваша есть τὰ ἡμῶν ὑμῖν ἐστιν, melius correcta и яже наша, ваша сꙋть. Et 1 Macch. 4, 27 melius nunc не якже хотяше, такова бышa, quam olim: не како хотѣ такова бысть, τοιαῦτα γεγόνει.

§. 8. Pronomina personalia, si Subjecta agant, exprimere non magis amat Slavus, quam aut Graecus aut Latinus, nisi emphasis aut alia ratio id exigat.

раб твой есм (subintellecto аз).

нѣсмы нощи ниже тмы (subintellecto мы).

кто еси? (subaudi ты); что твориши?

Божїи есте и сынове вышнягѡ вси.

градет, идет, лежит, ходит, молитса.

ядахꙋ, пїахꙋ, женяхꙋся, посагахꙋ.

аз рꙋкою моею ꙋтвердих небо.

аз есм Бог и нѣсть иного.

чадо, ты всегда со мною еси.

выже яко человѣцы ꙋмираете.

аще ясте и пїете, не вы ли ясте и вы пїете Zach. 7, 6.

он же рече, они же рѣша, они же искахꙋ etc.

Quo

Quo in casu он demonstrativum vices agit Pronominis personalis tertiae personae и, quod in Nominativo non est in usu.

Pronominibus personalibus utuntur Russi pro Verbo есмь; hinc in Ostrogiensi Deuter. 14, 1. сынове во вы гд҃а бг҃а вашего, pro сынове есте, uti recte correcta.

§. 9. Si Nominativi personarum diversarum pluralem aut dualem postulent, potior ratio habenda est primae et secundae quam tertiae personae. Praestat enim prima reliquis duabus; secunda tertiae: аз и сн҃ мой и братїя моя повинꙋемся законꙋ. аз и дом отец моих согрѣшихом, ты и сынове твои прославитеся. ты и сына твоя жива бꙋдета.

§. 10. Verbum in plurali aut duali masculino generi utpote praestantiori se conformat: отец мой и мати моя остависта мя; жезл твой и палица твоя, та мя ꙋтѣшиста; правда и мир облобызастася. Psal. 83, 3. сердце мое и плоть моя возрадовастася per anomaliam generis, pro возрадовастѣся. Eadem licentia Psal. 84, 11. duo feminina Substantiva in antiquis editionibus cum duali masculino construuntur: милость и истина срѣтостася, in correcta срѣтостѣся. Confer pag. 587.

§. 10,

§. 11. Adjectiva et pronomina possessiva numero et genere concordare cum Substantivis, exempla §. 1. subnexa docent. Idem valet de Participiis passivis in utroque numero, de activis in ѧ in singulari; immo et de Gerundivis, praecipue si assumta terminatione definita in Adjectiva transeant.

предан бых; виноград-пожжен огнем и раскопан.
  да знаема будет сила егѡ.
аще не гдь помогл бы ми, въ малѣ вселилася бы
  въ ад душа моя.
буди имя господне благословено. осля твое ѿято
  ѿ тебе (будет). заблудих яко овча погыбшее.
спасени будем. людїе зиждемїи восхвалят гда,
  падоша язвени мнози.
сынове твои и дщери твоя ѿданы будут языку
  иному. дѣвы их не ѡсѣтованы быша, вдовиця
  (plur.) их не оплаканы быша.
благословена племена оутробы твоея Ostrog. бл.
  исчадїя чрева твоегѡ correcta, Deut. 28, 4. et
  v. 18. проклята племена (corr. исчадїя) оутробы твоея. та (corr. сїя) врата заключена
  будут Ezech. 44. 2.

Anomaliae generis in Ostrog. Deut. 28, 17. прокляты гумна твои et c. 17, 20. многи лѣта (corr. recte многа лѣта) excusari possint, cum et Poloni et Russi femininum cum plurali neutro construant. At 2 Macchab. 6, 10. двѣ бо жены оклеветани суть

nullo

nullo modo tolerari potest, hinc et correctum fuit. Legitur enim nunc ѡклеветаны бꙑша in feminino. Corrigi autem etiam debuisset 1 Macch. 3, 29. дани ѿ стран малы, cum дани femininum sit, cui fem. малы respondet. Etiam Apoc. 1, 15 et 2, 18. нозѣ подобни corrigendum fuit. Editor Mosqu. primae недолжна бо сꙋть чада 2 Cor. 12, 14. male correxit ponendo fem. недолжны, Correctores vero recte restituerunt neutrum недолжна. At 2 Cor. 10, 10. посланїа — тяжки и крѣпки, Apoc. 13, 5. даны быша емꙋ оуста глаголющаꙗ incorrecta mansere. Apoc. 12, 14. даны быша женѣ двѣ крылѣ, mutarunt solum correctores dualem in pluralem два крыла, cum quo feminin. даны (pro neutr. дана) construxere.

In libris recentius in Polonia aut Russia translatis ex gr. in Pentateucho, libris Regum et Paralipomenon, Macchabaeorum, leguntur subinde Gerundiva foeminina in щи, ши terminata pro masculinis: хотащи, глаголющи pro хотя, глаголя, оумноживши, оузрѣвши pro оумножив, оузрѣв. In plerisque locis correctores restituere terminationem masculinam. Num. 22, 32. olim оузрѣв мя осла, nunc видя мя ослица male pro видящи (aut видѣвши). Mutato enim genere Substantivi etiam mutanda erat terminatio Gerundivi. 2 Macch. 1, 22. olim егда слнце вз̑сїа первїе въ облацѣ сꙋщи (ὤν), nunc е. с. возсїа прежде облачно (ἐπινεφής) сꙋщо. Viderunt illi femininum сꙋщи non posse convenire neutri слнце, mutarunt itaque genus, sed pro vulgari сꙋщо utique сꙋще scribendum erat. Confer Matth. 6, 30. сѣно селное днесь сꙋще. Gerundivorum terminationem masculinam convenire etiam neutris supra diximus: сердце горя въ Luc. 24. 32, зерно пшенично пад Joh. 12, 24. Immo olim око рꙋгаяй Prov. 30, 17. pro рꙋгая, nunc рꙋгающее cum terminatione definita pro рꙋгающе.

§. 12. Adverbium исполнь, olim et свободь, non raro etiam Comparativi Adverbiorum, quando Adjectiva supplent, omni numero et generi tribuuntur: исполнь земля, правды исполнь десница твоя; четыри животна исполнь очес; многѣх птиц лучше есте вы meliores estis vos. Joh. 8, 33. 36. свободь будете in Mss. / свободни in editis. еда кто честнѣе тебе honoratior te Luc. 14, 8. (In Mss. minus antiquis честнѣй in masculino). сего послушав мудрый премудрѣе будет σοφώτερος ἔσαι Prov. 1, 5. сей же бяше славнѣе всѣх Gen. 34, 19. (nunc славнѣйшій). меншій перст мой толстѣе есть чресл отца моего 2 Paral. 10, 10. Russi et hodie Adverbiis pro comparativis Adjectivorum utuntur, uti quandoque veteres Interpretes. Cape duo exempla ex Damiani Apostolo: толико луче быв аггл, елико разлучнѣе их наслѣдова име Hebr. 1, 4. nunc толико лучшій быв агглов, елико преславнѣе паче их наслѣдствова имя. Respondet autem луче быв, uti лучшій быв, graeco κρείττων γενόμενος. 1 Cor. 15, 19. пущше есм miserabiliores sumus, ἐλεεινότεροι ἐσμέν, nunc окаяннѣйши есмы.

§. 13. Adjectiva, quorum pleraque duplicis terminationis, indefinitae et definitae, capacia sunt, si Praedicatum agant, indefinitam terminationem postulant: благ есть сот; буду тебѣ подобен; блага милость твоя; да будут сынове его сири.

су-

сѹдбы твоя благіи. да бѹдѹт чресла ваша препоясана.

Si substantivis connexa Subjectum aut Praedicatum compleant, et determinent, etiam terminationem definitam admittunt: доброта небесная, слава звѣздная. дивны высоты морскія; гора божія гора тѹчная, поношеніе вѣчное; хлѣб небесный, недѹг долгый; помянѹ (memor fuit) слово святое свое. мышца святая его. нѣмы да бѹдѹт ѹстны льстивыя Psal. 30, 19. muta fiant labia dolosa, τὰ χείλη τὰ δόλια. Supplent nimirum Slavi terminatione definita articulum aliarum linguarum. Quotiescunque igitur in Graeco articulus Adjectivis praefigitur, interpres Slavus terminatione definita utitur. Marc. 8, 22. приведоша къ немѹ слѣпа τυφλὸν, at v. 23 ем за рѹкѹ слѣпаго τοῦ τυφλοῦ, cap. 10, 46. вартимей слѣпый ὁ τυφλὸς. V. 49. Substantivo uti maluit Slavus pro Adjectivo definito: возгласиша слѣпца τὸν τυφλὸν, v. 51. слѣпый же (ὁ δὲ τυφλὸς) глагола емѹ. Rom. 8, 16. самый дѹх спослѹшествѹет дѹхови нашемѹ αὐτὸ τὸ πνεῦμα. Luc. 5, 31. не трébѹют здравіи врача, но болящіи, non indigent qui sani sunt, medico, sed qui male habent, οἱ ὑγιαίνοντες — οἱ κακῶς ἔχοντες. Psal. 63, 11. похвалятся вси правіи сердцем laudabuntur omnes recti (οἱ εὐθεῖς) corde; Luc. 6, 6. рѹка емѹ десная бѣ сѹха manus ejus dextera (ἡ δεξιὰ) erat

arida (ξηρά). Matth. 11, 5. Slavus Adjectivis definitae terminationis utitur, quia vices Substantivorum seu Subjectorum supplent, quamvis in Graeco articulus non praefigatur: слѣпїи прозираютъ и хромїи ходятъ, прокаженнїи очищаются и глѹхїи слышатъ, мертвїи востаютъ и нищїи благовѣствѹютъ caeci τυφλοὶ etc. Sic творяй (ὁ ποιῶν), претворяяй, призываяй, разливаяй Amos 5, 8. огнь попаляяй, пламень пожигаяй Psalm. 82, 15.

§. 14. Si proprie Substantivum Subjectum aut Praedicatum constituat, Adjectivum ei connexum terminationem jam indefinitam, jam definitam admittit. мала кваса все смѣшенїе квасить Gal. 5, 9. modicum fermentum, μικρὰ ζύμη. сїе море велико и пространное Psal. 103, 25. hoc mare magnum et spatiosum, αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη etc. Quo antiquiores libros consulas, eo frequentiorem usum Adjectivorum indefinitorum invenias, ut facile augeri possint exempla, quae paradigmati possessivi павлов supra p. 484—488. subjunxi. Ad illustranda, quae p. 486 de Vocativi flexione dicta sunt, locum e 2 Macch. 1, 24. 25. adducam. гди, гди бже всѣхъ творче, страшный (ὁ φοβερὸς), крѣпкїй, и праведный, и милостивый, единый (ὁ μόνος) царю и благїй, единый дателю, едине праведне (ὁ μόνος δίκαιος) и вседержителю, и вѣчный, спасаяй (ὁ διασώζων) —, сотворивый

(ὁ ποι-

(ὁ ποιήσας) —, и ѿстивый их, ubi единый cum Substantivis, едине vero cum Adjectivo праведне constructum est.

Hebr. 9, 12. in correcta editione legitur вѣчное искупленїе ѡбрѣтый, licet εὑράμενος articulo careat. At in Damiani Apostolo ѡбрѣт, sine terminatione definita ый. Ostrog. aliam quidem vocem, sed terminationem indefinitam habet: вѣчное избавленїе сътвориь. Numeralia ordinalia sine terminatione ый vix unquam reperias; in Dam. Apostolo tamen 2 Pet. 2, 5. осма ноѧ pro осмагѡ occurrit. In eodem Hebr. 10, 31. страшно впасти вьрȣцѣ бога жива, Θεοῦ ζῶντος, sic et in Ostrog. licet еже ante впасти (τὸ ἐμπεσεῖν) inserat, in correcta vero страшно есть еже — бога живагѡ.

§. 15. Possessiva in ов, ев, ень, ин, et ope ь formata, ut пророч, единорождь, кнаж, respuunt terminationem definitam, exceptis божїй, вражїй, кравїй et paucis aliis, quae tamen in obliquis quibusdam casibus ut indefinita inflectuntur. Gentilia in еск in antiquis libris obvia, in recentioribus скый (скїй) amant. Hinc et мȣжескый, женскый пол, olim мȣжеск, женеск (in Dam. Apostolo мȣжьск, женьск), талантеск, pro quo Apoc. 16, 21. таланте male in editionibus omnibus impressum est. Confer p. 131.

§. 16. Utuntur vero Slavi Adjectivis possessivis, uti et quibusdam aliis, loco Genitivi aliarum linguarum. сын божїй est filius Dei, гора божїа mons Dei, слово господне verbum Domini; дом

да-

давідовъ Domus Davidis, сынъ Іѡсифовъ et Іѡсифль, Іаковлѧ, левіинъ, гора сіѡна, колѣно Іѹдово tribus Judae, лоно авраамле sinus Abrahae, сѣть діавола laqueus Diaboli, рѹка грѣшнича, имѧ пророче nomen prophetae, подобіе змїино similitudo serpentis, ребра сѣверова latera aquilonis, глѹбина морскаѧ profundum maris, пѣсокъ морскій arena maris; звѣрь тростнѧ fera arundinis, звѣріе дѹбравнїи ferae sylvarum, хлѣбъ аггелскій panis angelorum, сѣнь смертнаѧ umbra mortis, смерть крестнаѧ mors crucis, цвѣтъ селный flos agri, власи главнїи capilli capitis, ѹгліе огненно carbones ignis, въ главизнѣ книжнѣ in capite libri, въ гласѣ трѹбнѣ in voce tubae, гласъ пищалескъ sonus fistulae etc.

§. 17. Numeralia єдинъ, два, три, четыри Adjectivorum more cum Substantivis construuntur. пѧть, шесть etc. сто, тысѹща (тысаща), тма, utpote Substantiva singularia verbum in singulari postulant:

пѧть ихъ пало Apoc. 17, 10. quinque (οἱ πέντε) ceciderunt.

не пѧть ли птицъ цѣнитсѧ Luc. 12, 6. veneunt.

шесть дній есть Luc. 13, 14. sex dies sunt.

седмь ѹбо братїа бѣ Luc. 20, 29. septem — erant.

бысть же емѹ сыновъ седмь Ostrog. Job. 1, 2. (correcta быша же емѹ сынове седмь minus recte).

Ді-

дано бысть им седмь тр8б Apoc. 8, 2.
изыде седм аггл из храма Apoc. 15, 6.
десять рог юже видѣ, десять царей есть Apoc. 17, 12.
Ostrogiensis (correcta десять рогωв яже видѣл еси, десять царей с8ть in plurali, minus recte).
аще б8дет нѣкоему члк8 сто овец Matth. 18, 12.
падет ѿ страны твоея тысяща, и тма ωдесн8ю тебе Psal. 90, 7.
бѣ же въ корабли всѣх д8ш двѣстѣ седмьдесять и шесть Act. 37, 37. Slavus in 3. pers. бѣ pro ἦμεν, eramus; fortasse olim legebatur бѣ же нас.
коликω есть дней раба твоего Ps. 118, 84. quot sunt dies servi tui.

§. 18. Negligi syntaxim slavicam in editionibus recentioribus plura exempla docent. Sed et in antiquis subinde verbum plurale cum numeralibus шесть etc. connexum probat, interpretes syntaxim graecae linguae potius secutos fuisse, quam slavicae: пояша ю седмь Marc. 12, 22. седмь бо имѣша ю жен8 v. 23. б8д8т бо ѿ селѣ пять в едином дом8 раздѣлены (pro раздѣлени) Luc. 12, 52. седмь глав горы с8ть седмь Apoc. 17, 9. et v. 10. царїе седмь с8ть. глаша седмь громωв Apoc. 10, 3. егда исполнишася осмь днїи Luc. 2, 21. въ немже малω, сирѣч осмь д8ш спасошася 2 Petr. 3, 20.

Fac-

Factum id est praecipue, ubi Adjectiva simul cum numerali construenda fuere: дрꙋгїаже седмь крав (Ostrog. кравы in Nominativo) изыдоша Gen. 41, 3. Rectius utique дрꙋгых седмь крав изыде. и падоша ранени — пат сот тысащ мꙋжей крѣпких 2. Paral. 13, 17. pro паде раненых etc. бѣхꙋ же тꙋ водоноси каменни шесть лежащє Joh. 2, 6. Melius in Codd. Serb. Pragensi et Kopit. бѣ же тꙋ водоное камен шесть лежещ. пать же бѣ ѿ них мꙋдры и пать юродивы Matth. 25, 2. Non aliter Mardarii editio, licet бꙋе (i. e. бꙋа) legat pro юродивы. At Cod. Kop. omnino recte Genit. мꙋдрых, бꙋих. Vide Regimen Numeralium.

Geneseos Capite 41. contra Syntaxim slavicam saepius peccatum fuit. V. 2. исхождахꙋ седмь крав добры видом и избранны тѣлесы; Ostrog. quidem исхождаше in singulari et добра взорꙋ in Genitivo legit, sed избранны etiam male construxit cum седмь крав. V, 4. и поядоша седмь кравы злыа и хꙋдыа тѣлесы седмь крав добрых видом и избраных тѣлесы;. Ostrog. corruptissime: и изыдоша (lege cum Mosq. prima изядоша) седмь злыа взором и хꙋдыа телесы седмь кравы (quod ante злыа ponendum erat) добрых, образом избранных. V. 5. и се седмь класи исхождахꙋ — избранны и добры, Ostrog. melius седмь клас etc. et избранїи in mascul. at mox iterum добры in feminino, cum tamen клас sit masc. generis. V. 6. дрꙋзїи же седмь класи тонцыи истончени вѣтром израстахꙋ по них. Ostrog. дрꙋгаяже седмь клас (rectius utique) тонцы истончени вѣтром изницахꙋ по них. V. 7. и пожроша седмь класи тонцыи истончени вѣтром седмь класов избра-

кранных и полных. Ostrog. iterum седмь клас, quamvis тонцы истончени etiam in plurali construxerit.

Formulae дрѹгаа седмь in Ostrog. Gen. 41, 6. седмь сїю Gen. 21, 30 pro седмь сих, et на дрѹгѹю ӡ днїй Levit. 13, 5. antiquitatem sapiunt. Nam et Matth. 25, 16. Cod. Kop. legit дрѹгѹю є (i. e. пать), quod v. 20. bis repetit, ubi editiones nunc дрѹгыа exhibent. Sunt nimirum numeri cardinales a пать usque десать revera Abstracta feminina, hinc et femininorum more declinantur: Genit. пати, Instrum. патїю, седми, седмїю etc. regunt que Genitivum rei numeratae. Intuitu autem verbi cum iis construendi considerantur uti collectiva neutra quantitatis indeterminatae много, мало, колико.

Numeralia два, оба, обанадесате dualem postulare, e §. 5 clarum est: бѹдета два (Ostrog. оба) в плоть единѹ Gen. 2, 24. и бѣста оба нага v. 25. Confer exemplum lit. ї p. 586. et adde: поемже оба надесате оученика своа Luc. 18, 31. обанадесате апла (corr. апостоли) с ним Luc. 22, 14. дванадесате коша исполнь Marc. 6, 43. не два ли надесате часа еста (corr. не дванадесать ли часов есть) Joh. 11, 9. обѣ странѣ и обѣ земли мои бѹдета (pro бѹдетѣ) и прїимѹ и (dualis fem.) Ezech. 35, 10. nunc оба азыка (dual. masc.) и обѣ страны моа бѹдѹт (plur.) и возмѹ их в наслѣдїе κληρονομήσω. Etiam in Ostrog. pluralis Verbi cum два constructus Apoc. 9, 12. legitur: се градѹт два гора по сих, correcta eadem repetit inserto еще ante два.

два-

два гора, duo vae, dualis aut plur. а горе, melius двѣ гори, nisi malis reddere двое горе. Confer, quae P. II. §. 26. de Neutrorum duali dicta sunt. Recentiores masculinum два neutris tribuere p. 510. monuimus. Hinc et колѣна моа изнемогоста ѿ поста Psal. 108, 24. genua mea infirmata sunt a jejunio. Melius utique Ostrog. et Psalt. Ven. колѣнѣ мои изнемогостѣ.

§. 19. Reciprocum себе, са, non solum ad tertiam personam, sed etiam ad Subjectum seu Nominativum primae et secundae personae referunt Slavi. Hinc reflexiva молюса, молишиса, молитса, молимса, молитеса, молатса; стѫжѫси, стѫжишиси, стѫжитси etc. et passiva авлюса, авишиса, авитса etc. кѫпити себѣ pro ratione personarum verbi finiti ex. gr. хощѫ, хощеши, хощет, cum quo Inf. кѫпити construitur, reddendum erit: emere mihi, tibi, sibi, nobis, vobis, sibi. Cape exempla quaedam. немогѫ аз ѡ себѣ творити ничесоже Joh. 5, 30. ѡ себѣ ἀπ' ἐμαυτοῦ, a me ipso. марка поем приведи съ собою 2 Tim. 4, 11. сь собою tecum, μετὰ σεαυτοῦ. егоже оукрѣпил еси себѣ Psal. 79, 18. себѣ tibi, σεαυτῷ. да наслѣдим себѣ сватило (corr. сватилище) божiе Psal. 82, 13. себѣ nobis, ἑαυτοῖς. всегда бо нищих (corr. нищыа) имате с собою Matthaei C. 26, 11. с собою vobiscum, μεθ' ἑαυτῶν. нѣсте себѣ Damiani Apostolus (editi свои) 1 Cor. 6, 19. non estis vestri, οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν.

§. 20.

§. 20. Sic et possessivum свой ad omnes tres personas Nominativi seu Subjecti refertur, et pro ratione trium personarum, et numeri aut singularis aut pluralis, latinis pronominibus meus, tuus, suus, noster; vester, suus respondet. Ex. gr. разлїю (corr. излїю) яко водꙋ гнѣвъ свой Os. 5, 10. iram meam, correcta мой. не ѿверзох оустъ своих Psal. 38, 10. os meum, corr. моих. оумерщвлаю тѣло свое 1 Cor. 9, 27. corpus meum, correcta мое. простръ рꙋкꙋ свою Ezech. 25, 13. manum meam, correcta мою. Immo Mosqu. prima jam in margine notavit мою, male emendando lectionem свою, quam Syntaxis slavica probat. аще предам тѣло свое Damiani Apost. 1 Cor. 13, 3. corpus meum, correcta, immo hoc loco etiam Ostrogiensis, мое, quod innumeris aliis in locis substitutum fuit. Chronographus Nestor: пойдꙋ во свой град, urbem meam; аще оубью брата своего, fratrem meum, cum свой referatur ad personam primam оубїю.

In Damiani Apostolo Jac. 2, 18. мой et твой pro свой legitur, sed hic certe ob antithesim: покажи ми вѣрꙋ твою ѿ дѣл твоих и аз покажꙋ тебѣ ѿ дѣл своих вѣрꙋ мою. Editi аз тебѣ покажꙋ ѿ дѣл моих, sed in aliis conveniunt.

свой ad secundam personam refertur, Jac. 2, 8. etiam in correcta; возлюбиши искренаго своего (tuum). In editionibus antiquis; оудержи ве-

зык свой (linguam tuam) и оустнѣ свои (labia tua) Psal. 33, 14. очима своима смотриши Psal. 90, 8. ѡбратила еси лице свое Psal. 29, 8. ты оутвердила еси силою своею море Psal. 73, 13. послеши дух свой (corr. духа твоего) Psal. 103, 30. облецицися в ризу свою Dam. Apost. Act. 12, 8. свою et Ostrog., correcta твою. Rectius iterum Damiani Apostolus аще исповѣдаем грѣхы свои peccata nostra, 1 Joh. 1, 9. at наша Ostrog et editiones posteriores. In oratione dominica pro должникωм нашим ponendum fuisset своим, cum ѡставляем praecedat. 1 Thess. 1, 2. благодарим — вмолитвах своих Dam. Apost. et Ostrog. pro наших.

Pro свой constructo cum secunda plurali persona Ostrogiensis exempla non pauca suppeditat. рцѣте брату своему, людїе мои, и сестрѣ своей Oseae 1, 1. Hic etiam correcta, quod mirere, своей, своему, retinuit. обратитеся к гу бу своему, correcta вашему Oseae, 14, 3. внидѣте вклѣть свою, затворите дверь свою Isai. 26, 20. in Psalt. Ven., Ostrog. въ храм ваш, correcta в храмину ваш, et utraque in plurali двери своя. Sic 1 Pet. 2, 12. Ostrog. et correcta житїе ваше, at Dam. Apost. rectius свое.

§. 21. свой si referatur ad Subjectum tertiae personae, respondet latino suus, его vero et fem. ея, plur. их respondent latino ejus et eorum,

quae

quae ad tertiam personam aliam, quae a Subjecto sermonis distincta sit, referuntur. рахиль плачꙋщися чадъ своихъ, Rachel plorans filios suos, τὰ τέκνα ἀυτῆς Matth. 2, 18. он же востав поат отроча и матерь его, ille consurgens accepit puerum et matrem ejus v. 20, слышав же яко Архелай цѣствꙋет во Іꙋдеи вмѣсто Ирωда отца своего, cum autem audiisset, quod Archelaus regnaret in Judaea pro Herode patre suo v. 22., милость его в роды родωв боящимся его, misericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum Luc. 1, 50., сотвори державꙋ мышцею своею: расточи гωрдыя мыслїю сердца их, fecit potentiam brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui (ipsorum, ἀυτῶν) v. 51. пищꙋ даде боящимся его; помянет в вѣк завѣт свой, escam dedit timentibus se (eum), memor erit in seculum testamenti sui Psal. 110, 5. Si Gerundivum боящїися resolvas ope relativi in иже боятся, facile intelliges его referri ad aliam personam ab iis, qui timent, distinctam. Subinde tamen свой referunt Veteres ad personam, quae in oratione proxima est. ωставил вѣ вся языки ходити вѣ пꙋтех их Act. 14, 16. Damiani Apost. въпꙋти свои. и дасть и матери своей et dedit eum matri suae (ἀυτȣ) Luc. 7, 15. Correcta nunc его pro своей, quod postremum non solum Ostrogiensis

et

et Mardarii editio, sed etiam Mss. legunt. Ibid. v. 12. etiam correcta legit сына единородна матери своей, quamvis in slavica versione Nominativus (defunctus efferebatur) in Accusativum (efferebant defunctum; изношаху оумерша) mutatus fuerit, et своей referri possit ad eos, qui efferebant filium. Recte призвавый вас в вѣчную свою славу, in aeternam suam (αὐτοῦ) gloriam, 1 Pet. 5, 10. legunt editi, male Damiani Apostolus его славу. Hebr. 3, 5. вѣрен бѣ в всем дому его, male Dam. Apost. дому своем.

Duales Genitivi наю, ваю supplent possessiva, uti его, ея in singulari, et их in plurali. Serbi aliique Illyrii formarum possessiva adjectiva нѣгов, нѣгова, нѣгово pro его, et ньнов, ньнова, ньново pro их; нѣн, нѣна, нѣно, et нѣзин, нѣзина, нѣзино pro ея; Boh. solum gegj (lege кїй) pro feminino singulari gj (lege їй). Rom. 7, 9. pro его in editis nunc legi егов (Ostrog. егов) p. 522. indicavimus.

§. 22. свой etiam respondet graeco ἴδιος: источник твоея воды да будет тебѣ свой, ἔςω σοι ἰδία, Prov. 5, 18. correcta твой. свой им пророк, proprius ipsorum propheta, ἴδιος αὐτῶν, Tit. 1, 12., к своей погибели им (Ms. им погибели) suam ipsorum perniciem, 2 Pet. 3, 16. во своя прїиде и свои его не прїяша, in propria venit et sui (ἴδιοι) eum non receperunt, Joh. 1, 11. кождо во своя, unusquisque in sua, εἰς τὰ ἴδια Joh. 16, 32. Alias

et во своꙗ си. ѡблекоша его въ ризы своꙗ (τὰ ἴδια) induerunt eum vestimentis suis (ipsius) Marc. 15, 20. ѿ своихъ емꙋ, τῶν ἰδίων αὐτοῦ Act. 24, 23. какѡ мы сышим кїйждо свой ꙗзык наш, (Ostrog. коꙗждо своим ꙗзыком нашим) τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν, Act. 2, 8. Adde свои cum Dativo емꙋ, си: свои емꙋ вси, οἱ αὐτοῦ πάντες. по своей емꙋ воли, secundam suam (ipsius), κατὰ τὴν αὐτοῦ, Hebr. 2, 4. вси, ко своихъ си ищꙋт, quae sua sunt, τὰ ἑαυτῶν, Philip. 2, 21. не ищет своихъ си (correcta своꙗ си) non quaerit quae sua sunt, τὰ ἑαυτῆς 1 Cor. 13, 5.

§. 23. Pro Possessivis свой, мой, твой, utuntur veteres Slavi non raro Dativo си, ми, ти Pronominum personalium: не повѣда отцꙋ си, patri suo; Judic. 14, 6. рече къ отцꙋ си ad patrem suum Judic. 11, 37. (correcta utroque loco своемꙋ). кротком си оком призри pro своим, i. e. tuo. дай вѣрномꙋ си рабꙋ царю нашемꙋ, pro своемꙋ i. e. tuo. цѣлꙋйте епенета възлюбленнаго ми, τὸν ἀγαπητόν μου, dilectum meum, Rom. 16, 5 Sic etiam v. 8, 9. кдѣ ти, смерти (corr. male смерте) жало, гдѣ ти, аде, побѣда; ποῦ σου etc. ubi est mors, stimulus tuus? ubi est, inferne, victoria tua? егда прїидеши въ царствїи си, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, quando veneris in regnum tuum, Luc. 23, 42. In Damiani Apostolo: оученником си pro своим; слꙋжба ми pro моꙗ; въпрьвыи ми ѿвѣт pro мой;

своп-

свонника ми, вамже апла, commilitonem meum, vestrum autem Apostolum Philip. 2, 25. pro своинника моего et вашего посланника, Ostrog. своиствена мнѣ vitiose, pro своинствена.

си Dativus a reciproco себе, cui emphaticus себѣ respondet, distingui omnino debet a demonstrativo fem. си, haec, et neutro plurali си pro сіа. словеса си idem est ac словеса сіа verba haec; гора си in Ostrog. (гору сію in Ven. et correcta), юже стяжа десница его, mons hic (montem hunc), quem acquisivit dextera ejus, Psal. 77, 54.

§. 24. Relativum иже concordat quidem genere et numero cum Substantivo, ad quod refertur, sed non semper casu, cum hic a sequenti Verbo pendeat: змій сей, егоже созда еси; тѹ гади, имже нѣсть числа; быстъ нощь, в нейже пройдѹт вси звѣріе дѹбравніи.

Utuntur vero Interpretes relativo иже, яже, еже, ad exprimendum Graecorum articulum ὁ, ἡ, τὸ, quo carent Slavi. старца иже въ вас молю τοὺς ἐν ὑμῖν, 1 Pet. 5, 1. Accusativum иже, qui graeco τοὺς respondet, habet etiam Damiani Apostolus (старцы иже) et editiones antiquae omnes, quem non male Correctores mutarunt in Nominativum: иже в вас, qui in vobis sunt. бѹди же вам еже ей ей, и еже ни ни (τὸ ναὶ ναὶ, καὶ τὸ οὒ οὔ) Jac. 5, 12. Damiani Apost. да бѹдет слово ваше иже ки etc. At idem 2 Cor. 1, 17. да есть ѿ мене ки ки

и

и ни ни sine еже, editi vero да бѹдет оу мене еже ей ей и еже ни ни. Hebr. 10, 31. страшно впасти, (edd. есть еже впасти, τὸ ἐμπεσεῖν) въ рѹцѣ бога жива (edd. живагω). Sic graecum εἰς τὸ Infinitivis praefixum reddere solent, praecipue recentiores, въ еже: во еже слѹжити Hebr. 9, 14. at Damiani Apost. sine еже. во еже быти ми слѹжителю, εἰς τὸ εἶναί με, Vulg. ut sim minister, Rom. 15, 16. жалащеси (Ostrog. стѹжающе си) за еже оучити им люди, διὰ τὸ διδάσκειν, dolentes quod docerent populum, Act. 4, 2.

Cum Gerundiva assumant Adjectivorum terminationem definitam ad exprimendos Articulos in graeco praefixos, superfluum omnino est, Gerundivis иже praefigere. 2 Cor. 1, 21. извѣствѹай, помазавый respondent participiis graecis ὁ βεβαιῶν, χρίσας, sed v. 22. иже и запечатлѣвый graeco ὁ καὶ σφραγισάμενος in Ostrog. et aliis, pro quo in correcta иже и запечатлѣ qui et signavit (obsignavit), resoluto Gerundivo ope иже in Praeteritum simplex, legitur. Sic et Lucae 19, 27. factum fuisse probo. Legebatur olim recte врагы моа оны, нехотѣвшаа (τοὺς μὴ θελήσαντας), inimicos meos illos, qui noluerunt. Verum in Evangeliis Mosqu. 1606 pro articulo τοὺς habetur иже ante нехотѣвшаа, quod in editionibus mediis servatum fuit, in postrema vero pro Gerundivo Praeteri-

tum substitutum legitur: иже не хотѣвше. Exempla servilis imitationis alibi sat obvia sunt: иже (ὁ) побѣды носа има qui Victoriae ferens nomen, in Acathistis de S. Nicolao. юже (ἡ) живот рождшаа quae vitam peperit. се агнец божїй иже (ὁ) грѣхы мїра вземлай, ecce agnus Dei, qui peccata mundi tollit. In Calendariis иже (τοῦ) вь кесарїи великагѡ василїа, in Symbolo иже (τὸν) ѿ оц҃а рожденнаго, a patre genitum; (in Psalt. Ven. quidem hic sine иже, sed mox etiam addito) иже (τὸν) ѿ оц҃а исходещаго (исходащаго), иже (τὸν) съ оц҃ем и сыном съпоклањаема.

Ilinsky in Concordantiis 18 locos adduxit ex Evangeliis, in quibus еже Infinitivis praefixum est ad exprimendum (τὸ) Graecorum: а еже — ꙗсти, τὸ δὲ — φαγεῖν Matth. 15, 20. etc. Vocatque hanc particulam, male utique, союз, i. e. Conjunctionem. Ex Actis vero semel duntaxat во еже citat: во еже ѿвратитиса ἐν τῷ ἀποστρέφειν, Vulg. ut convertat se. Bogdanov ex Epistolis pro во еже (graeco εἰς τὸ respondens) 41, pro еже quod a relativo еже non separavit, 84 locos adduxit. Kantemir еже e Psal. semel citat, neglectis aliis locis, in quibus еже graeco τὸ respondet, sed внегда 57 vicibus repetit, quo ἐν τῷ Infinitivo praefixum reddi solet in Psalterio ante correctionem postremam Sec. XVII. a Russis edito. In Psalterio Veneto et Ostrogiensi interpres graecismos hos evitare studuit. Nam Psal. 4, 2. legitur внегда възвах cum invocarem, pro внегда призвати ми. Psal. 9, 29. оубити неповинннаго pro еже оубити, τοῦ ἀποκτεῖναι, et v. 30. ловит въсхитити оубогаго, Ven. лает въсхитити нищаго, τοῦ ἁρπάσαι, sine еже, quod habet correcta.

Eo-

Eodem versu pro внегда привлещи и, ἐν τῷ ἑλκύσαι αὐτὸν, quod jam in Ostrog. legitur, Venet. minus serviliter да и привлечет. Apud Russos pseudoarticulus еже etiam in compositis locum obtinuit: ежедневно, ежегодно, ежемѣсячный. Alexjejew unicum еже-денный, e Chronographo slavico sumtum, in Lexico ecclesiastico explicat.

§. 25. Particula не in propositione negativa Verbo praefigenda est, etiamsi aliae voces negationem exprimant, cujusmodi sunt ex ни compositae: никто, ничтоже, никогда, николиже: нѣсте ли чли николиже nunquam legistis? Matth. 21, 16. et 42. ни един ѿ них не избысть, unus ex eis non remansit, εἷς — οὐχ, Psal. 105, 11. не имать жаждати николиже non sitiet unquam Joh. 6, 35. да не погибнет ничтоже ne quid pereat Joh. 6, 12. ничтоже ему не глаголют nihil ei dicunt Joh. 7, 26. в тѹ нощь не яша ничесоже illa nocte nihil prendiderunt Joh. 21, 3. In his quidem locis etiam correcta duplicem negationem retinuit, quamvis Graecus simplici negatione usus fuerit. Servat omnino negationem duplicem graeci textus Joh. 3, 27. не может чл҃к прїимати ничесоже non (οὐ) potest homo accipere quidquam (οὐδὲν), Joh. 11, 49. вы не вѣсте ничесоже vos nihil scitis, ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδὲν, atque alibi ubicumque in Graeco duplex negatio legitur. At vero aliis in locis innumeris editores etiam ante postre-

mam correctionem не deleverunt, ubi in Graeco particula ἐκ non inveniebatur, quasi liceret propriae linguae genium legibus alienis subjicere. Psal. 75, 6. не обрѣтоша ничтоже Ostrog., не обрѣтоше ничесоже Venet. nihil invenerunt, correcta cum editione priori Psalterii ничтоже обрѣтоша; quamvis Graecus hic duplici negatione utatur: οὐχ εὗρον οὐδέν. 2 Thess. 2, 3. да никтоже вас прелстит ne quis vos seducat, Ostrog. et correcta; at glagoliticum Missale impressum не прелстит; servando particulam не, quam Syntaxis slavica omnino et hic exigit. In Mss. etiam Joh. 8, 32. никтоже непрїемлет, Marci 3, 27. никтоже не может. E Cod. Kopit. tria exempla sufficient: Matth. 20, 7. никтоже нас неимет, Cap. 21, 19. да николиже ѿ тебе плода не будет, Luc. 18, 34. тїи ничесоже ѿ сих неразумѣше; editi ubique sine не.

Confirmat etiam regulam, qua praecipitur не retinendum, Damiani Apostolus: нечисто никогда не вниде Act. 11, 8. editi николиже вниде. юже же ѿ князь никтоже мира сего неразумѣ 1 Cor. 2, 8. editi юже никтоже ѿ князей вѣка сего разумѣ. (любы) николиже не ѿпадает 1 Cor. 13, 18. editi sine не. Joh. 1, 3. antiquissimos Codd. legere ничтоже неже aut небысть, et не jam Sec. XIV. a Graecissantibus omissum fuisse, e specimine

mine Orthographiae p. 71. et Analysi p. 579 cognoveris.

§. 26. Etiam Adverbium прежде даже requirit particulam не ante Verbum: прежде даже не снитися има, antequam convenirent, Matth. 1, 18. прежде даже не зачатся во чреве, priusquam in utero conciperetur, Luc. 2, 21. прежде бо даже не пріити нѣким. (Dalm. Apost. доклѣ оубо даже не придут нетери) prius enim quam venirent quidam, Gal. 2, 12. прежде даже не вселитися ему, priusquam moraretur (habitaret) Act. 7, 2. Serbicus etiam liber hoc loco graecissat omittendo не.

§. 27. Quomodo не et ни differant, Parte I. §. 102 et §. 105. expositum fuit. Vide p. 436, 444, ubi usum aliarum etiam Conjunctionum exemplis illustravimus. Hic monuisse sufficiat, ни pro не usurpari, quando nulla alia vox sed sola negatio orationem absolvit: слово наше еже к вам не бысть ей и ни, sermo noster apud vos non fuit Est et non (ὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ) 2 Cor. 1, 18. et 19. и глагола ми: виждь, ни, dixit mihi: Vide ne feceris, ὅρα μή, Apoc. 19, 10. et 22, 9. Confer etiam или ни sub ли p. 445, et аще ли же ни, quo saltem primum orationis membrum finitur, sub аще p. 450.

§. 28. His, quae de usu Interjectionum P. I. C. XI. dicta sunt, unicum hoc addi velim, Inter-

pre-

preti Apocalypseos adhuc notum fuisse antiquum не да ὄφελον, quod recentiores neglexerei Habet enim cap. 3, 15. неда стꙋден бы бьıл, quem locum p. 546 illustravimus. Conferenda autem hic praecipue est p. 453; cui subjungi adhuc possit Cod. Vindobon. CI. non solum in lectione аще бы-сте прїали 2 Cor. 11, 1. con sentire cum Ostrogiensi, sed etiam 1 Cor. 4, 8. и еще же да бꙋдꙋритеся et utinam regnetis, καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, hoc solum discrimine, quod Ostrog. оубо pro же legat. Correcta и ѡ дабы воцарилися есте, quod utique vix slavicum sit, cum быесте pro бы-есте dicendum fuerit.

Ibidem p. 453 et 454 male Codicem Belgrad. bis nominavi, qui omnino Dragomirnensis hic et alibi appellandus fuerat.

II.

Syntaxis Regiminis.

§. 29. Objectum, in quod actio Verbi fertur, casu Accusativo exprimitur. Regunt itaque Verba activa seu transitiva Accusativum: молю тя rogo te. помилꙋй мя, ны. помаза и unxit eum. оупаси я и возми я. ѡчисти грѣх мой. жду мѧ сыне. соблюди мой совѣт. хлѣб наш ясти бꙋдем. оукроти гнѣв свой. иже щадит жезл свой.

по-

посла рабъ свой. бѣс имать. породиши сын. привє-
дн мнѣ сын твой сѣмо. ѿимеши дѹх их; да
прїимет дѹх сват. видѣх дѹх сходащ ıако го-
лѹбь с небесє Joh. 1, 32. in Ostrog, — послю на
вы клатвѹ. любай дѹшѹ свою погѹбит ю. ѡбрѣ-
те бѣс изшедш (corr. бѣса изшедша) и дщерь ле-
жащѹ на одрѣ invenit daemonium exiisse et fili-
am jacentem supra lectum, Marc. 7, 30. принє-
сѣте гдви славѹ и честь, — блюди твое сердцѣ.
имже дано есть вредити землю и море ἀδικῆσαι
τὴν γῆν etc. Ap. 7, 2 — пожроша (Ven. пожрѣше)
сыны своа и дщери своа бѣсовом (Ven. бѣсом)
immolaverunt filios suos et filias suas daemoniis,
Psal. 105, 37. чада их пред ними разбїют и до-
мы их плѣнат, и жены их поимѹт Isai. 13, 16.
помани щедроты твоа гди, и милости твоа, re-
miniscere miserationum tuarum Domine et mi-
sericordiarum tuarum, Psal. 24, 6.

§. 30. Haec regula comprehendit etiam Geni-
tivos Masculinorum animatorum, qui Accusativi
vices agunt. чадо зло клѧнет оца, и матерь не бла-
гословит Prov. 30. 11. гдь хранит пришелца,
(Accus. plur., corr. пришелцы), сира (Gen. sing.
pro Accusat.) и вдовѹ прїимет, Dominus custo-
dit advenas, pupillum et viduam suscipiet, Psal.
145, 9. In correcta Joh. 1, 32. видѣх дѹха схо-
дяща ıако голѹба. Hinc Genitivum его in editio-
ni-

nibus frequentissime Accusativo ѧ substitutum legimus: да связашѧ єго низринꙋли ut eum praecipitarent Luc. 4, 29. Cod. Kop. и pro єго. стрꙋшитъ єго comminuet eum; Luc. 20, 18. pro стрꙋшитъ ѧ ejusdem Cod. Et in plurali ихъ, имъ pro ѧ, мѧ; насъ, васъ pro ны, вы.

In singulari quidem usus Genitivi Substantivorum masculinorum, cum eorum Accusativus a Nominativo non sit distinctus, in omnibus dialectis invaluit, ut is omnino pro vicario casu Accusativi in Syntaxi jure habeatur. Confer P. II. §. 3. p. 462., §. 15. p. 491. мꙋжа тиха и даателѧ любитъ гдь Prov. 22, 9. Si hoc loco мꙋжъ тихъ ponatur, constare non poterit de Subjecto, quod diligit, et de Objecto, quod diligitur. In plurali autem, cum Accusativi a Nominativo flexione distinguantur, non licet Genitivos Accusativis in lingua slavica substituere, quamvis id Russis ita placuerit, ut Accusativos plurales non alios agnoscant in ipsis declinationum paradigmatibus quam Genitivos. Prov. 22, 2. recte Ostrogiensis Accusativo utitur: ока же єсть гь сътворилъ, at editor Mosquensis primae manum continere non potuit, quin Genitivum dualem окою substitueret. Correcta nunc legit pluralem: оконъ же гдь сотвори. Sic et Isai. 13, 17. syntaxim russicam potius secuti quam slavicam, Accusativum мидъ in Genitivum mutarunt

Cor-

Correctores: се азъ воскѹждаю на вы миди, Ostrog. enim legit възставлю на вы мидѹ. Genitivus их et Accusativus а saepe alternant: Psal. 27, 5. Ostrog. et Ven. разориши их, и не созиждеши их, correcta in utroque membro а pro их; in primo quidem recte, in secundo vero, cum negatio не praecedat, male. Psal. 36, 40. избавит их и измет их ѿ грѣшник и спасет их (pro а) Venet. Ostrog. et correcta, cum tamen alibi избави а, et in singul. избави мѧ, избави дѹшѹ мою legatur. помилѹй нас pro ны, in singulari помилѹй мѧ. Psal. 77, 5. сказати а, v. 6. повѣдат а, v. 13. проведе их Ostrog. et correcta pro ѧ (Venet. ѧ), v. 14. наставил а, v. 15. напои а, (Venet. ѧ, at Ostrog. их), v. 34. егда оубиваше их et v. 42. избави их Ostrog. et Venet. (correcta а), v. 51. порази всѧк прьвенец Ostrog. (Ven. прьвенц), correcta всѧкое первородное, v. 52. возведе а; [v. 53. настави а, et v. 54. введе а Ostrog. et correcta, Venet. more suo ѧ; quamvis v. 5. сказати а (lege сказати ѧ) et v. 6. повѣдеть ѧ habeat.

Inde ortum habent hibridae illae constructiones, in quibus e duobus Accusativis unus duntaxat in Genitivum mutatus fuit. Psal. 123, 2. in Ostrogiensi живы пожрали бѣша нас, vivos deglutissent nos, utique olim ны pro нас, uti revera Venetus legit. Correctoribus russis placuit, Accusativum живы ob Genitivum нас commutare: живых пожерли бышѧ нас. Coloss. 2, 13. вас мертвых сѹщѧ съживил есть с ним Ostrog, at aliae editio-

tiones вас мертвы сꙋща melius, correcta iterum Accusativum сꙋща commutando: вас мертвых сꙋщих. Rectissime Damiani Apostolus tres Accusativos conjunxit: вы мертвы сꙋще оживила есть с ним. Matth. 17, 1. etiam correcta textum Ostrogiensis immutatum exhibet: вꙁведе (corr. воꙁведе) их на горꙋ высокꙋ едины duxit eos in montem excelsum seorsum (solos). Rectius Cod. Serb. я pro их. At Matth. 26, 40, 43. correcta обрѣте их спящих pro их спяща antiquarum editionum. Marci vero 13, 36. omnes legunt да не пришед внеꙁапꙋ, обрящет вы спяща, ne quum venerit repente, inveniat vos dormientes. Marci 14, 37. correcta обрѣте их спящих, editiones antiquae их спяща. Sic Ostrog. etiam v. 40. их паки спяща. aliae edd. et correcta я паки спяща. Luc. 22. 45. correcta iterum pro их спяща antiquarum editionum их спящих, ubi potius я спяща praeferendum fuisset, quod revera codd. Mss. legunt.

§. 31. Accusativo casu etiam vocabula, quibus tempus designatur, exprimi solent: день и нощь, день ѿ дне, три дни (бых тꙋ), весь день tota die, вся дни omnibus diebus, сїе лѣто, лѣто, на лѣто, двѣ лѣтѣ царствова duobus annis regnavit, мѣсяца три, многа лѣта, весь день той и всю нощь тꙋ, третїй день, время не мало пребыша тꙋ. три лѣта нощь и день не престаях оуча per triennium nocte et die non cessavi docens Act. 20, 31. Supplentque hi Accusativi Adverbia: вечер и полꙋдне vespere et meridie. днесь idem est ac день сь. Sed et Genitivus eodem officio fungitur: первагѡ лѣта, вторагѡ дне, мѣсяца шестагѡ,

гѡ,

тѡ, полꙋнощи etc. Praeliguntur autem iis non raro praepositiones: въ кый час, въ сїю нощь; заѹтра mane. Vide Adverbia ex Praepositionibus composita p. 434, et infra regimen Praepositionum.

§. 34. In propositione negativa Verba, quae alias Accusativum regunt, cum Genitivo construuntur: грѣха не имамы; свѣта не оузрит; не оузрит плагꙋвы. грѣх твоих не помянꙋ; ни лова трѣб твоих восхотѣх. исхода своегѡ не исправи (correcta неизми), ἐὰν ἀπένιψεν Prov. 30, 12. не даси же преподобномꙋ своемꙋ видѣти истлѣнїя corruptionem, Act. 2, 27. Dam. Apost., Ostrog. ни даси же, corr. ниже даси et твоемꙋ, at in Genit. истлѣнїя omnes conveniunt. славы моея иномꙋ не дам; мышца их не спасе их non salvavit eos Psal. 43, 4. не оудали щедрот твоих Psal. 39, 12. (Venet. щедроты твоя in Accusativo) не ѿверзох оуст своих (моих) Psal. 38, 10. не зови дрꙋгѡв твоих (дрꙋг своих Ostrog.), ни братїя твоея, ни сроденик твоих, ни сосѣд богатых ne vocato amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites, Luc. 14, 12. At Luc. 20, 26. miscet jam Ostrogiensis Accusativos cum Genitivis: и не возненавидит отца своего и матере и женꙋ и чад, и братїа и сестр, еще же и дꙋшꙋ свою, olim и жены pro женꙋ, дꙋша своея pro дꙋшꙋ свою. Editio

prae-

stantissima Evangeliorum An. 1606 [illegible] Geni
братїа etiam Accusativum братїю, correcta ver
non solum братїю, sed etiam матерь pro мате
legit. Vides hic Editores in femininis vitare vo
luisse ambiguitatem, cum Genitivus singularis ab
Accusativo plurali non differat. Sic Psal. 39, 11.
правдꙋ твою не скрыхъ justitiam tuam non abscon-
di, et не скрыхъ (Venet. непотаихъ) милость твоѧ
и истинꙋ твою, misericordiam tuam et veritatem
tuam, non solum correcta, sed etiam Ostrog. et
Venetum Psalterium legunt, pro правды твоєа etc.
Vice versa correcta 2 Tim. 1, 7. Accusativum дꙋхъ
mutavit in дꙋха: не бо даде нам бг҃ дꙋха страха,
non enim dedit nobis spiritum timoris, cum et
Ostrog. et Damiani Apostolus hoc loco дꙋхъ
legunt.

Veteres regulam, quae post negativas particulas не et ниже Verbis praefixas Genitivum exigit, strictius observasse e locis, quos ex Damiani Apostolo notavi, sequentibus liquet. 1 Cor. 9, 5. єда не имам (имамы) власти сестры жены водити, sororem mulierem, Ostrog. et correcta сестрꙋ женꙋ. 1 Cor. 11, 20. нѣсть господскиѧ вечеръ ѣсти, corr. гдⷭ҇скꙋю (Ostrog. господьскꙋю) вечерю. 2 Cor. 1, 13. не инѣхъ бо пишꙋ вам, Ostrog. et correcta инаа — пишем, non enim alia scribo (scribimus) vobis. Rom. 11, 4. иже не поклонише си колѣнꙋ ваалови (Genit. dual.); Ostrog. et corr. непреклонниша колѣна пред ваалом. Act. 20, 24. ниже имам дꙋше моѥѧ честны себѣ, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ Ostrogiensis et correcta дꙋшꙋ мою честнꙋ. Ad
da-

damus Matth. 4, 6. да не когда преткнеши ѡ камень ногꙋ твою, Ms. ноги твоѧ, in glagolitico Missali a Levakovichio edito ноги твоее, quod Caramanus, Russicas editiones secutus, in ногꙋ твою mutavit. Confer Psal. 90, 12. ubi Ostrog. legit да не преткнеши — ноги твоѧ, Venet. et correcta ногꙋ твою.

§. 33. Absolutae negationi hoc proprium est, ut non solum casus Objecti, sed etiam Subjecti, seu Nominativus, mutetur in Genitivum: не бѣ има чада, non erat illis filius, τέκνον, Luc. 1, 7. ꙗкѡ нѣсть свѣта в нем, quia lux non est in eo Joh. 11, 10. сребра и злата нѣсть оу мене, argentum et aurum non est mihi, Actorum 3, 6. смерти не бꙋдет ктомꙋ; ни плача, ни вопла, ни болѣзни не бꙋдет ктомꙋ, mors non erit amplius, neque fletus, neque clamor, neque dolor erit amplius, Apoc. 21, 4. не бꙋдет волѡв при ꙗслѣх Hab. 3, 17. величїю егѡ нѣсть конца; не баше числа сокровищ их; нѣсть бога, развѣ тебе; нѣсть мꙋжа моего в домꙋ; главы нѣсть на нем; имже нѣсть разꙋма; нѣсть ктомꙋ пророка; нѣсть в оустѣх их истины; нѣсть страха божїѧ пред очима их. ꙗкѡ Їиса не бысть тꙋ, ни оученик егѡ Joh. 6, 24.

In Damiani Apostolo 1 Joh. 1, 10. словесе его нѣсть в нас, Ostrogiensis et correcta слово in Nominativo.

§. 34.

§. 34. Verba reflexiva, praeter Accusativum reciproci ca, admittunt Genitivum Objecti, si Activorum vices agant: сквернызже и изгнившихъ баней ѿрицайса devita (rejice) 1 Tim. 4, 7. вѣры ѿвергла ест fidem negavit; ѿвергꙋса себе abnegabo me; иметса тебе; вѣчных благ лишаюса: бойса бога; моих словес сыне бойса; лиц грѣшник вкинꙋетеса, facies peccatorum sumitis, Ostrog. et Venet. (nunc лица грѣшникѡв пріемлете) Psal. 81, 2. всакого (corr. всакагѡ) брашна вꙁгнꙋшаса дꙋша их, omnem escam abominata est anima eorum, Psal. 106, 18. плакатиса. чад своих.

§. 35. Verba ex ѿ et из composita postulant Genitivum, ac si praepositiones ѿ et из Substantivis praefixae essent: ѿстꙋпи прегрѣшеніа. да ѿлꙋчен сънмища бꙋдет ut extra synagogam fieret, (corr. ѿ сонмища) Joh. 9, 22. аки ты избѣжиши ли сꙋда божіа, quia tu effugies judicium Dei? Rom. 2, 3. ѿбѣгоша острꙗ меча (Ostrog. избыша остріа меча) effugerunt aciem gladii, Hebr. 11, 34. избави мѧ пламенныѧ мꙋкы. ѿбѣже лꙋды златыа Nestor; аз ѿхожꙋ свѣта сегѡ idem. Verba vero насытити, напитати, наполнити, исполнити, напоити, praeter Accusativum objecti petunt Genitivum medii; quo actio Verbi complenda est: хлѣба небеснагѡ насыти их (olim а) pane coeli saturavit eos Psal. 104, 40.

сво-

своеѧ нечести насытатсѧ; меда насыти ихъ. исполнитсѧ дѹха; наполнитсѧ благыхъ; наполни ю (кадилницѹ) огнѧ; напоиша мѧ оцта; напитакши ны хлѣба слъзнаа и напоиши ны слъз въ мѣрѹ Venet. cibabis nos pane lacrymarum et potabis nos lacrymis in mensura, Psalm. 79, 6. At Ostrogiensis питаеши нас хлѣбом слезным, и поиши нас слез вмѣрѹ, correcta напитаеши, напоиши нас слезами в мѣрѹ. Supplet itaque hoc in casu Genitivus Instrumentalem. Damiani Apostolus legit исплънени плоды праведными Phil-lipp. 1, 11. исплънихсе оутѣхою 2 Cor. 7, 4. editi vero Genitivum pro Instrumentali habent плодwв правды et оутѣхи. Saepius tamen исплънити, cum et Adverbium исплънь Genitivum regat, etiam in antiquo Apostolo cum Genitivo construitur: раби своѧ господы всѧкыѧ чести да сподоблают servi dominos suos omni honore dignos arbitrentur, 1 Tim. 6, 1. (corr. своих чести).

Marc. 9, 41. иже бо аще напоит вы чашѹ воды, et Matth. 10, 42. иже аще напоит единого чашѹ стѹдены воды, servarunt editiones antiquae omnes graecam syntaxim; in correcta vero Instrumentalis чашею substitutus legitur.

§. 36. Amant vero et pauca quaedam simplicia, quae significatu suo Neutris magis affinia sunt, ut Verba desiderandi, optandi, petendi,

Geni-

Genitivum pro Accusativo: пожди блгы́х пло-довъ ея; повелѣ имъ ждати ѡбѣтованїѧ о҆тча, ut expectarent promissionem patris, Act. 1, 4. ищетъ благодати добры; ища покоѧ quaerens quietem; ищите прежде црⷭ҇твїѧ бж҃їѧ; живота просилъ есть ѿ тебе; проси тѣлесе Їи҃сова (et тѣло Їи҃сово); впрошꙋ вы и азъ словесе единагѡ (olim единого) Luc. 20, 3. et слово едино Matth. 21, 24. взыщи мира quaere pacem; кре́пцїи взыскаша дꙋша моеѧ Psalt. Kiov. at дꙋшꙋ мою Ostrog. Venet. et correcta Psal. 53, 5. чаю воскресенїѧ мертвыхъ; словесе неправедна ненавидитъ; аще бы послꙋшалъ заповѣдїй моихъ; сребра или злата или ризъ ни единагѡ возжелахъ Act. 20, 33. (Ostrog. сребрꙋ или златꙋ или ризамъ ни единомꙋ вжделѣхъ).

§. 37. Regunt etiam quaedam Adjectiva et Adverbia Genitivum: ихже оуста клятвы и горести полна сꙋть quorum os maledictione et amaritudine plenum est, Rom. 3, 14. достоини дѣлатель мзды своеѧ; правды исполнь десница твоѧ; наг добрыхъ дѣлъ; скꙋденъ богатства. Sic лишенъ хлѣба, et лишени сꙋть славы божїѧ, egent (deficiuntur) gloria Dei, Rom. 3, 23.

Praecipue Comparativi: болїй пророка Іѡанна крестителѧ никтоже есть Luc. 7, 28. оу̂ мой болїй мене есть, нѣсть рабъ болїй господа своегѡ. многочестнѣйше злата multo pretiosius auro;

дальѣе

далѣе вавνлона, trans (ultra) Babylonem, Act. 7, 43. горчае желчи amarior felle; невѣрнагѡ горши есть infideli pejor est; нравом скотины есмь; вѕщшій, скота горшій; сладчайша меда; брашно брашна добрѣе Sir. 36, 20. душу (corr. male дшеѕь Accus.) дшеѕе лѕчше v. 23. ноѕдеенѣнны (сѕдьбы) паче злата и камене честна много, и слаждша паче меда и сота, desiderabilia (judicia) super aurum et lapidem pretiosum (τίμιον) multum, et dulciora super mel et favum. вящше трех сот пѣнязь plus quam trecentis denariis, Marc. 14, 5.

§. 38. Numeralia a пять usque тма, cum proprie Substantiva sint, Genitivum rei numeratae postulant. Exempla vide §. 17. et adde пять хлѣб ячменных; сѕпрѕг волов кѕпих пять juga boum emi quinque, Luc. 14, 19. на трех стѣх пѣнязь trecentis denariis, Joh. 12, 5. пол часа; пол имѣнія моегѡ; патеро тѣлат; воинѡв двѣстѣ, стрѣлец триста; шесть сѡт тысящ пѣшец сошедшихся, sexcenta millia peditum qui congregati sunt, Sir. 16, 11. Reguntur hic Genitivi tres, alter ab altero, сѡт a шесть, тысящ a сто, пѣшец сходящихся a тысяща. седмію татив мокрыми, (melius мокрых) Jud. 16, 7. Correcta седмію тативами мокрыми. Solent nimirum Recentiores etiam cum Instrumentali седмію conjungere eundem casum pro Genitivo: седмію степеньми pro

степень, седмїю восходами pro восход. Apoc. 5, 1. седмїю печатїю, septem sigillis, in singulari, pro печатми. Certe olim седмїю печатїй lectum fuit. Alia exempla pro Genitivo vide in Declinatione Numeralium p. 507. Excipiendi tamen sunt casus duo. Dativus enim rei numeratae cum Dativo, et Localis cum Locali construi solent: седмидесяти царем, десяти тысящи мужем, Dam. Apost. тмам аггелом, (editi тмам аггелωв) 1 Cor. 15, 6. боле пяти сот братїам plus quam quingentis fratribus, пяти сот ob praecedens боле, quod Genitivum regit, pro пяти стωм. Jos. 13, 31. полу сыном Ostrogiensis, половинѣ сынωв correcta. по шести днех, по десяти лѣтѣх. Addi possit Judic. 7, 7. съ треми сты муж (мужий) локавшими, Cod. Serb. мужи in Instrumentali.

двана́деся́те duplici modo construitur. Si enim два solum respicias, res numerata etiam in duali ponenda erit: дванадесяте легеωна аггл duodecim legiones angelorum Matth. 26, 53. Vide p. 601. Jos. 4, 2. дванадесяте мужа Ostrog., correcta vero мужей, дванадесять sumendo pro collectivo seu integra summa. Apoc. 21, 21. olim дванадесять врат, дванадесять бисера (corr. бисерωв). In два оученик своих pro ѿ оученик св. sit ellipsis, omissa praepositione ѿ. Matth. 27, 3. тридесять сребреникы in Accusativo, respiciendo solum три, et v. 9. сребреник respiciendo totam summam triginta. Cod. tamen Serb. etiam v. 3. legit сребреник.

Matth. 15, 34. коликω хлѣбы, et v. 36. седмь хлѣбы certe vitiosa sunt. Ostrog. saltem v. 34. Geniti-

tivum pluralem хлѣбъ habet. At Cod. Serb. etiam v. 36. Iterum Marc. 6, 38. колико хлѣбы Ostrog. et correcta, at Cod. Kop. et Mardarii editio recte хлѣбъ. Marc. 8, 5. correcta колико имате хлѣбовъ, et v. 6. пріимъ седмь хлѣбовъ, Ostrog. male utroque loco хлѣбы, sed v. 19. melius пять хлѣбъ, quam correcta, quae хлѣбы hoc versu non emendavit, uti nec Matth. 16. 9. Vitia haec jam in Codices Mss. quosdam (juniores utique) irrepserant. Nam Ossolinskianus Marc. 8, v. 5. et 6. et 19. хлѣбы legit, Serb. vero Cod. Kop. ubique хлѣбъ.

§. 39. Genitivum regunt omnia Collectiva, ut число, множество, мѣра, часть; Continentia, ut чаша, чванецъ: число мужей, множество болѣзней моихъ, мѣра елеа, чаша воды, чванецъ вина. Immo et aliquantam partem subintellectam per Genitivos exprimere amant Slavi: хлѣба, воды, вина, ubi pars indeterminata relinquitur, pro Accusativis хлѣбъ, водѹ, вино, quibus utuntur, si de toto sermo sit; plane Gallorum et Italorum more.

§. 40. Genitivum denique regunt Substantiva omnia, si iis determinandis aliis serviant. пѹть si per aliud Substantivum, ex. gr. истина, determinare velis, hoc in Genitivo casu ei apponendum erit: пѹть истины via veritatis. Cape exempla: востокъ слнца ortus solis, рѣка слезъ, источникъ живота, зѣница окà, пламень огна, долгота дній, премѹдрость премѹдрыхъ, градъ царя великагѡ, гласъ господа бога вашегѡ, страхъ смерти, зракъ раба for-

ma servi, шꙋмъ волнъ sonus fluctuum, сꙋдїа вдовицъ judex viduarum, отецъ сиръıхъ pater orphanorum, богъ ѿмщенїй Deus ultionum, гласъ хвалы, гласъ трꙋбы sonus tubae, прахъ ногꙋ твоєю pulvis pedum tuorum, звꙋкъ морѧ мꙋтѧщасѧ, богъ мира, гдь силъ, двери небесе, зачало премꙋдрости initium sapientiae, высоты горъ, времѧ скорби, свѣтъ очїю моєю lumen oculorum meorum, старцы людей, день брани, дѣло перстъ твоихъ, небо небесе, вѣкъ вѣка.

Supplent itaque Genitivi hoc in casu Adjectiva possessiva, si haec deficiant. Pro tertia persona singulari utuntur Slavi Genitivo єгѡ, єѧ, pro plurali ихъ, pro duali 1. наю, 2. ваю, 3. єю, at pro prima in singulari мой, in plurali нашъ, pro secunda твой et вашъ, et pro omni persona свой, siquidem ad Subjectum orationis refertur. Sic et in aliis possessivis Adjectivis pro Genitivo utendum est. Non enim dicendum est сынъ бога, sed сынъ божїй. Luc. 3, v. 23—38. omnes Genitivos nominum propriorum, qui leguntur in graeco textu, interpres Slavus Adjectivis possessivis expressit. Confer exempla §. 16. adducta, et adde e Damiani Apostolo въ мꙋдрости плътьстєи pro мꙋдрости плоти, 2 Cor. 1, 12.

Modum subinde excedere Veteres vix negari potest. Damiani Apostolus pro плодовъ правды legit плоды пра-

праведными, pro слово истины legit слово истинное. Tolerari haec possint, sed versionem Dragomirnensis codicis Jacob. 4, 4. любы мирская вражда божiя есть pro ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ Θεοῦ ἐστιν, probare non poterant alii. Melius certe editiones, quae Genitivo мiра et Dativo богу uti maluerunt: любы мiра сего вражда богу есть.

§. 41. Dativus est casus Objecti, ad quod actio Verbi dirigitur. Hinc Verba dandi et similia, praeter Accusat., Dativum personae postulant aut admittunt: принесѣте гдви славу и честь. кому дань дати. даждь ми сыне твое сердце. даде ржѣ (melius ржи) плод их, и труды их прузом dedit aerugini fructum eorum, et labores eorum locustis, Psal. 77, 46. предаде (olim предасть) граду скоты их, и имѣнiе их огнiю, tradidit grandini jumenta eorum et possessionem eorum igni, v. 48.

§. 42. Dativo utuntur frequentissime Slavi veteres pro Genitivis, qui a Substantivo reguntur: свѣт человѣкωм Joh. 1, 4. Vide supra p. 71 et 579. цар всей земли бог. црь црем и гдь гдем. млеко стаду (corr. стада). верси горам Gen. 8, 5. (correcta в. гор). врач душам и тѣлу. подножiе ногама твоима. корень всѣм злым. владыка животу могму. мати всѣм градωм рускым Nestor. имаанiе вину. днiе ωмщенiю. небаше числа оружiю их. вино веселит сердце человѣку Ostrog. Psal. 103, 15. (corr. человѣка). гдн силам. друзи богатым

лицем многим шлем: упованію спасенія 1 Thess. 5, 8. corr. упованія). ѿ оца свѣтѡм Jac. 1, 17. (corr. свѣтѡв). мѹж есть глава женѣ (corr. жены) Ephes. 5, 23. едни ходатай богѹ и человѣкѡм 1 Tim. 2. 5. (corr. бога, человѣкѡв). сын емѹ: имда емѹ. единой женѣ мѹж; единомѹ мѹжѹ жена. и вѣкы вѣкѡм. конец книгам pro книг. недасть бо бог нам дѹх страхѹ, на силѣ и любви и цѣломѹдрію Dam. Apost. 2. Tim. 1, 7. editi страха, силы, любве, цѣломѹдрія. Laudanda hic mihi est Fr. C. Alteri sedulitas, qui quamvis e Grammaticis nosse poterat, usum Dativi pro Genitivo esse valde frequentem apud Veteres, tamen hanc in rem plures codices consulere voluit, e quibus collecta exempla in Miscellaneis philologico - criticis (Vindob. 1799. 8.) pag. 35—69. consignavit.

Libet ex iis, quae in Mss. leguntur, pauca hic repetere. Legunt itaque Joh. 4, 42. спас мірѹ praeter editos etiam Codd. Evangeliorum Bibliothecae Caesareae Num. 355 et 356. Missale Glagoliticum Romae 1631 editum спаситель міра, salvator mundi. At Missale a Caramano correctum antiquam lectionem спас мірѹ vindicavit. Joh. 8, 12. свѣт мірѹ editi, utrumque Missale glagoliticum et ambo Codd. Caesarei. Joh. 9, 5. свѣт есмь мірѹ iidem. Joh. 12, 31. сѹд есть мірѹ семѹ editi et ambo Codd. Levakovich tamen in Missali glagolitico міра, Caramanus iterum мірѹ. Rom. 11, 15. взыкѡм ап͞ла editi et Cod. Slav. 3275 seu Dragomirnensis, Acta et epistolas continens. Rom. 11, 15. примиреніе мірѹ; 1 Joh. 4, 14. спасителя мірѹ iidem. Matth. 22, 13. скрежет зѹбѡм editi et ambo

Codd.

Codd. Evangel. et Missalia glagolitica. Obiter hic addam, Evangelia Počajevii-an. 1768 impressa legere зѹбωв. Psal. 90, 8. вздані грѣшникωм оузриши Azbukidarium glagoliticum (antiquissimum) et Psalterium Ms. 98 Biblioth. Caesareae. Addere possum Psalt. Venetum et Ostrog. aliasque antiquas editiones. Correcta Dativum mutavit in Genitivum: воздааніе грѣшникωв.

§. 43. Verbum есмь, et plura alia Dativum postulare, exempla subnexa probant: что ми бысть. свѣтьли ти чада? жетьли ти скот, жема. имже нѣсть разѹма, quibus non est intellectus. аще лѣть ми есть глаголати что тебѣ, si licet mihi dicere aliquid tibi, Act. 21, 37. далеко ти есть пѹть. аще ми есть с тобою оумрѣти si oportuerit me commori tibi, Marc. 14, 31. не трѣбѣ ми есть. Etiam subintellecto есть Dativus locum habere potest: 1 Cor. 15, 39. ина оубо члвѣкωм, ина же плоть скотωм, ина же рыбам, ина же птицам, v. 40. ина оубо нѣсным слава и ина земным, v. 41. ина слава слнцѹ и ина слава лѹнѣ и ина слава звѣздам.

помози ми. не браните им. повинисѧ гдеви subditus esto Domino, Psal. 36, 7. страстем повиновавшеѧ. оуподобисѧ им. прикаючитесѧ вам. хотѣти мирѹ. похощи емѹ (словѹ). никотм мой адѹ приближисѧ (et cum praepositione к: не приближатисѧ к тебѣ), порѹгатисѧ наказанию. не рѹ-

гай-

гайса чл҃вѣкѡ сѹщꙋ творити. ѡбличишася на
debis illos. запретитъ емꙋ comminabitur ei. co
ет дѣлѡмъ его злымъ. гдѣ горды противъ
да послѣдꙋетъ стопамъ его: да послѣдꙋемъ стопамъ ег
sequamur vestigia ejus, 1 Petr. 2, 21. аще с
наше не зазритъ намъ, si cor nostrum non r
henderit (condemnaverit) nos, 1 Joh. 3, 21.
дрꙋгъ завидѧще invicem invidentes, Gal. 5
патрїархи позавидѣвше Іѡсифꙋ. дивлсѧ бывш
дивлашесѧ видѣнїю, admiratus est visum,
7, 31. да не стꙋжаютъ емꙋ, ne eum comprimer
Marc. 3, 9. сребра или злата или ризамъ ни ед
мꙋ вжделѣхъ, argentum aut aurum aut vest
nullius concupivi Act. 20, 33. (corr. сребра-нїн е
ногѡ возжелахъ). навыкоша дѣлѡмъ ихъ, didi
runt opera eorum, Psal. 105, 35. страхꙋ гд
наꙋчꙋ вас (Psalt. Venet. вы), Psal. 33, 12. пр
дѣ наꙋчитесѧ. пререканию емꙋ. ни возревнꙋй
тємъ ихъ, nec aemuleris vias eorum, Prov. 3. 3
ревнꙋйте же даромъ болшимъ Dan. Apost. (nunc д
рованїй болшихъ), aemulamini autem charisma
meliora, 1 Cor. 12, 31. да ревнꙋете имъ, ut illi
aemulemini, Gal. 3, 17. (eodem versu cum prae
поревнꙋютъ по васъ, et vi 18. ревнꙋвати добро Ostr.
corrector добромъ, ꙋмѣти научити, sed 2 Tim
3, 15. такѡ изъ младенства свѧщенна писанїѧ ꙋмѣеши
quia ab infantia sacras literas nosti. предста вса

комꙋ

напвтнкѣ ниѣкѣ асебнымъ, omni viae non bonae, Psal. 35, 5. лвкавый не прикасаетса емв, malignus non tangit eum, 1 Joh. 5, 18. иномв колѣнв причастиса Hebr. 7, 13. мвжатаа жена живв мвжв привазана есть, viventi viro alligata est, Rom. 7, 2. At Dam. Apost. cum casu Locali: живѣм мвжи привѣзана. Idem прилѣпл яющиисе благѣм in Locali, Ostrog. прилѣпл яющеса благомв, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ, adhaerentes bono, Rom. 12, 9. correcta, mutato Gerundivo in Imperativum, прилѣпл айтеса.

Vide regimen Localis; ubi pluribus exemplis docebimus, Verba composita ex при olim constructa fuisse cum casu Locali.

§. 44. Regitur Dativus etiam ab Adjectivis, Adverbiis, Interjectionibus: благоже благоже двши нашей; горе земли, оувы мнѣ! комв подобен, тебѣ подобен бвдв; всѣм повинен всакой мвжѣ повинен быхъ; нпотребен бѣмь еллином же и варварωм, мвдрым же и неразвмным должен есмь Rom. 1, 14. милостив быва им; послвшлив отцв; противен им; тебѣ оугоднаа; да вободѣ оугоден бвдет ut duci (στρατολογήσαντι) placeat, 2 Tim. 2, 4. страшен сыном; чвждь братїи моей. достойнаа ранам; недостойны творите сами себе вѣчномв животв indignos vos ipsos decernitis (κρίνετε ἑαυτοὺς) aeternae vitae, Act. 13, 46. вѣрно слово и

всакомꙋ прїатїѧ (всемꙋ прїѧтїю Dam. Apost.) достойно, fidelis sermo et omni acceptione dignus, 1 Tim. 1, 15. (Correcta cum Genitivo всакагѡ прїатїѧ). достойна покаанїѧ дѣла Act. 26, 20. etiam correcta, at Matth. 3, 8. плод достоин покаанїа correcta et Ostrog. бѣх же незнаем лицꙋ цр҃квам їꙋдейскым, eram autem ignotus facie (τῷ προσώπῳ) ecclesiis Judaeae, Gal. 1, 22. лицꙋ Ostrog. aliae editiones jam ante correctam Instrumentalem substituerant. любезнивыи есть златꙋ, ли паволокам. Nestor.

§. 45. Notandae praeprimis formulae, in quibus Dativi cum Infinitivo construuntur: живꙋ быти (vivum esse) vivere; ѿлꙋченꙋ быти separari. какѡ нам живым быти, πῶς ζησόμεθα, Ezech. 33, 10. повелѣно бысть всѣм готовым быти, заповѣда им ѹлѣто быти готовым (Ostrog. готовом) 1 Macch. 3, 28. невозможно есть пророкꙋ погибнꙋти, Luc. 13, 33. бысть внити петрꙋ Act. 10, 25. егда внити емꙋ в дом, ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν, quum introiret in domum, Luc. 14, 1. егда быти дꙋхꙋ нечистꙋ в сꙋдѣ. внегда потребляти грѣшником, ѹзриши, cum perierint peccatores, videbis, Psal. 36, 34. (Melius utique Psalt. Venetum егда потребятся грѣшницы). ѿити комꙋждо (correcta комꙋждо) в своаси Act. 14, 18. небыти дождꙋ, τοῦ μὴ βρέξαι, Dam. Apost. Jac. 5, 17. (editi да не бꙋ-

въдѣнїе ꙗ҆вѣ́ждь): непрїемлющимъ имъ словеси Dam. Apost. μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον, ne eis fieret verbum, Hebr. 12, 19. (edit. да не приложится имъ слово phrasim graecam resolvendo). внегда сокрꙋшатися костемъ моимъ, dum confringuntur ossa mea; ἐν τῷ etc. Psal. 41, 11. Melius utique Psalt. Venetum. егда сокрꙋшахꙋся кости моє, Ostrog. внегда сокрꙋшахꙋся кости моѧ. Eodem versu внегда глаголати имъ мнѣ на всѧкъ день, dum dicunt ipsi mihi, ἐν τῷ etc. Ostrog. et correcta, at Psalt. Ven. егда глаголахꙋ мнѣ. оудобѣе же есть небꙋ и земли прейти, неже ѿ закона единой черти погибнꙋти, facilius est coelum et terram praeterire quam de lege unum apicem perire, Luc. 16, 17. быстъ же оумрети нищемꙋ и несенꙋ быти аггли на лоно авраамле v. 22. factum est autem ut moreretur mendicus et portaretur ab angelis in sinum Abrahae. хощꙋже вас безпечалномъ быти Ostrog., volo autem vos sine solicitudine esse (ὑμᾶς ἀμερίμνους) 1 Cor. 7, 32. edit. quaedam без- печалны; correcta безпечалныхъ. хощꙋ бо вас мꙋдрымъ оубо быти въ благое, простомже въ злое Ostrog. Rom. 16, 19. Correcta мꙋдрыхъ et простыхъ pro Accusativo. Eadem Rom. 6, 11. вы помышлѧйте себе мертвымъ оубо быти грѣхꙋ, живымъ же Богови, Ostrog. vero мертвымъ, живымъ; et Dam. Apost. мертвомъ, живомъ. сꙋдѧщїи бо глют не быти вос-

кресе-

крѣпостїю, ни аггла, ни дх҃а. Act. 23, 8. miscent hic Ostrog. Genitivos cum Dativo: Dam. Apost. аггл҃у et дх҃у legit, correcta vero ubique Genitivos habet.

§. 46. Gerundivorum Dativus respondet Latinorum Ablativo absoluto et Graecorum Genitivo: еще брашну сущу во устѣхъ ихъ, τῆς βρώσεως οὔσης, cum adhuc esca esset in ore ipsorum, Psal. 77, 30. не сущу царю, ни сущу князю, ни сущу имѣнїю, ни сущу требнику, ни жречеству, ни проповѣданїю, οὐκ ὄντος βασιλέως etc. (corr. ни сущей жертвѣ pro ни с. имѣнїю, жертвеннику pro требнику, ниже явлѣнїам pro проповѣданїю) Oseae 3, 4. еще ему глаголющу adhuc eo loquente. пришедшим им да витают cum illi advenissent etc. Nestor. еще далече ему сущу, adhuc illo longe agente, cum adhuc ille procul est, Lucae. 14, 32. исходящим же им изъ сонмища exeuntibus autem illis, ἐξιόντων δὲ, Act. 13, 42. тѣма же исходящема (corr. in plur. тѣм исходящим) начат Іс҃ народом глаголати illis autem abeuntibus coepit Jesus dicere ad turbas, τούτων δὲ πορευομένων, Matth. 11, 7. дню же бывшу die exorto, ἡμέρας δὲ γενομένης, Act. 16, 35. днем же минувшим нѣкоим (correcta нѣкимъ) diebus autem aliquot exactis, Act. 25, 13. двѣма же лѣтома скончавшемася biennio autem expleto, Act. 24, 27. вѣ-

сиѣ

сиѣ, приемшими Nestor. сразившимася полкома и побѣди Ярополкъ Олга. Idem. даю́щу тебѣ имъ, соберутъ: Отверзшу тебѣ руку, всяческая наполнятся благости: Отвращшу же тебѣ лице, возмятутся, dante te illis, colligent: aperiente te manum, omnia implebuntur bonitate. Avertente autem te faciem, turbabuntur, Psal. 103, 28. 29. чаявшемъ имъ свѣта, бысть имъ тма, correcta in Praesenti ждущимъ — бысть имъ тма, ὑπομεινάντων αὐτῶν φῶς, ἐγένετο αὐτοῖς σκότος, Isai. 59, 9.

§. 47. Localis casus, alias et Praepositionalis, Russis предложный dictus, quod ei Praepositiones praefigi soleant; olim etiam Verbis e при et quibusdam e на compositis construebatur. Ostrogiensis editio, et Mosquensis prima multa suppeditat exempla, quae tamen in aliis editionibus mutata sunt, substituto Dativo, aut Genitivo aut alio casu cum praepositione. Job. 20, 6. in Ostrog. simplex коснется cum Locali constructum legitur: [illegible] его облацѣхъ коснется; in margine autem Mosquensis primae appositus fuit Dativus облакомъ, et correcta nunc exhibet Genitivum облакъ. Psal. 104, 15. textus Ostrogiensis jam mutationem subiit, legit enim не прикасайтеся помазанномъ моемъ (correcta помазаннымъ моимъ, in plurali); cum hoc loco Psalt. Venetum христѣхъ моихъ Localem retinuerit. Alibi tamen etiam

Ostrog.

Ostrog. Localem servavit: не прикасаютбося бо жидове самарянехъ (corr. самаряномъ) Joh. 4, 9. кто прикоснуся ризахъ моихъ. Marc. 5, 30. at v. 28. etiam Ostrog. аще прикоснуся ризамъ его, correcta utroque versu ризамъ. v. 31. кто прикоснуся, mutat Ostrog. et correcta, quia Localis nihil a Dativo non differt. прахъ прилепшiй намъ, pulvis qui adhaeret nobis, Luc. 10, 11. (correcta прилепшiйся намъ). не прикоснуся ихъ ѿнюдь огнь. Dan. 3, 50. Correcta hic Localem ихъ non mutavit, cum a Genitivo non differat; mutavit autem Localem ѣмъ in Ostrogiensi, obvium ubique, in Dativum имъ. Prov. 20, 2. прилѣпляйся имъ, correcta имъ. Luc. 5, 1. налегающу емъ народу, cum turbae irruerent in eum, correcta нань. Luc. 10, 34. прилежа емъ, curam ejus egit, v. 35. прилежи емъ, curam illius habe, corr. прилежи ему. Luc. 6, 19. прикасатися емъ, Cap. 7, 39. прикасается емъ, Cap. 8, 47. прикоснуся емъ, corr. ubique ему. Marc. 3, 10. якоже нападати емъ, ut irruerent in eum, correcta на него. Thren. 4, 8. прилпе кожа ихъ костехъ ихъ, correcta костемъ. Ezech. 29, 4. чешуяхъ твоихъ прилпнутъ, squammis tuis adhaerebunt, correcta къ чешуямъ твоимъ прилпнутъ. Prov. 27, 25. прилежи нолнахъ злацѣхъ, correcta cum praepositione ω: прилежи ω злацѣхъ сущихъ на поли. не надѣйся на имѣнiи своем Ostrog. Sir. 5, 1. (correcta не уповай на имѣ-

нiя

нїа твоа). Mich. 2, 9. прикланитеса горахъ вѣчныхъ, corr. горамъ вѣчнымъ. Sir. 19, 2. прилагаайса любодѣйцахъ, corr. любодѣйцамъ. 1 Tim. 5, 22. ниже приобщайса чꙋждихъ грѣховъ (Dam. Apost. тꙋждихъ грѣховъ), neque communicaveris alienis peccatis, corr. чꙋждымъ грѣхомъ. Mich. 7, 5. надѣйтеса старѣйшинахъ, corr. на старѣйшины. In Oratione: пригвозди страхꙋ твоемꙋ плоть мою, quamvis Psal. 118, 120. olim ѿ страха твоего плоти моеа, nunc vero страхꙋ твоемꙋ legatur. Act. 9, 26. прилѣплатиса (Dam. Apost. прилѣплатисе) ꙋченицѣхъ, correcta ꙋченикомъ. Hebr. 7, 13. Dam. Apost. колѣнѣ иномъ причастисе, editi колѣнꙋ иномꙋ. Idem Hebr. 5, 13. причещаемїи млѣцѣ, Ostrog. причащаайса млецѣ, correcta млека. Idem Hebr. 7, 19 приближаемїи богꙋ, edd. къ богꙋ. Idem 2 Joh. 1, 11. причещаетсе дѣлѣхъ его злыхъ, editi сообщаетса дѣломъ его злымъ.

Etiam Adjectiva приклоненъ, прилѣпенъ regunt Localem, quia praepositio при aut alia ei praefigatur: мнѣ несладко приклонна мꙋжѣхъ Num. 31, 35. correcta in plurali жены не познавшїа ложа мꙋжеска. корове непрїклоненно бѣахꙋ его, и елѣ небыстъ приклоненно ѿраслехъ его Ezech. 31, 8. Correcta hoc loco substituit Adjectivum подобенъ, legitque: силны неподобны ѿраслам его и елѣ не бысть подобно вѣтвїамъ его.

Lo-

Locali denique casu utebantur Veteres in nominibus loci et temporis. In subscriptione Evangeliorum ad usum Josephi Ostromir a Gregorio diacono anno ѕфѯе (i. e. 1057) descriptorum Locales urbium russicarum кыевѣ et новѣгородѣ sine praepositione въ leguntur. Alibi зимѣ, hyeme, invenias pro в зимѣ. Adverbia горѣ, долѣ, лами etc. certe nihil aliud sunt, quam Locales sine praepositione. Confer bohemicas voces нагорѣ (nahorze), вдолѣ, [illegible]. Adde третїем дни, pridie, τρίτην ἡμέραν, Gen. 31, 2. et 5. correcta третїагѡ дне. Deut. 4, 42. ни вчера, ни третїем дни, neque heri, neque nudius tertius; correcta, прежде вчера и третїагѡ дне, πρὸ τῆς χθὲς καὶ τῆς τρίτης.

§. 48. Casus Sociativus, qui praefixa praepositione съ societatem indicat, etiam sine hac et omni alia praepositione usurpatur, diciturque tunc Instrumentalis, quia medium per quod, et instrumentum, quo aliquid efficitur, designat, respondetque plerumque Latinorum Ablativo instrumenti. оушима слышати, очима видѣти; именем nomine; жезлом бити; солїю осолити; оумертви его пращею и каменем funda et lapide; оуби градом винограды их и черничїе (Ostrog. трънїе) их мразом occidit grandine vineas eorum, et moros eorum pruina, Psal. 73, 47. (Psalt. Venet.

изки — и сукаменны их сланою). возлюбиша его оусты своими и азыком своим солгаша ему, dilexerunt eum in ore suo, et lingua sua mentiti sunt ei Psal. 77, 36. не спасу их луком, ни мечем, ни бранїю, ни коньми, ни конники, (correcta: ниже конниками) non salvabo eos in arcu, neque gladio, neque bello, neque equis, neque equitibus, Oseae 1, 7. одѣлайса свѣтом лкω ризою amictus lumine sicut vestimento, Psal. 103, 2. не кленитеса (Ostrog. не клѣнѣтеса) ни небом, ни землею, ниже иною коею клатвою nolite jurare, neque per coelum, neque per terram, neque aliud quodcunque juramentum, Jac. 5, 12. не вѣй всацѣм (corr. себе всаким) вѣтром, и не ходи всацѣм пътем неподобным, ἐν πάσῃ ἀτραπῷ (corr. всаким пътем, deleto неподобным), Sir. 5, 11.

Supplet itaque Instrumentalis praepositiones varias. оконцем в кошници (correcta кошницѣ) свѣшен бых по стѣнѣ διὰ θυρίδος, per fenestram etc. 2 Cor. 11, 32. In Passivis suppletur ὑπό: егда зван будеши кым на брак quum invitatus fueris ab aliquo ad nuptias, ὑπό τινος, Luc. 14, 8. вса мнѣ предана суть оцем моим a patre meo, Matth. 11, 27. (Lucae 10, 22. ω оца моего). познан бысть Іωсиф братїею своею a fratribus suis Act. 7, 13. (editi братїи своей in Dativo). ненавидим саоулом. вѣ любим оцем Nestor. Supplentur etiam instrumen-

 tali

tali casu alii casus: аз потрасꙋ небом и землею, морем и сꙋшею, ego commovebo coelum et terram, mare et aridam Agg. 2, 7. неможе поколѣбати ю, non potuit movere eam, Luc. 6, 48. habent Mardarii Evangelia, pro ꙗ. подвигом добрым подвизахся, bonum certamen certavi, 2 Tim. 4, 7. мнящїися владѣти ꙗзыки, qui videntur principari (imperare) gentibus, и велицїи их ѡбладают ими dominantur eorum, Marci 10, 42. ѡбладаша всею рꙋскою землею Nestor. господꙋют (corr. пощладают) землею 3 Esdr. 12, 23. сотами (melius соты) рꙋгаетса Prov. 27, 7. Ostrog. Alias cum Dativo; hinc correcta сотам (immo сотѡм a mascul. сот favus). воскынѣ землѧ их жабами ἐξῆρψεν etc. edidit terra eorum ranas, Psal. 104, 30. ѡженитиса иною; ѡжениса ею duxerat eam, Mar. 6, 17.

Verba напоити, насытити, исполнити, quae alias Genitivum amant, etiam Instrumentalem admittunt: напоил еси нас вином pro вина, насыщꙋ хлѣбы; исполнен благом многым. млеком вы напоих а не брашном 1 Cor. 3, 2. (pro млѣка, брашна in Dam. Apost.). ѡкроплени сердца, et измовенїи тѣлеса legunt editiones antiquae Hebr. 10, 22. 23. servando graecismum ἐῤῥαντισμένοι τὰς καρδίας, aspersi corda, λελυμένοι τὸ σῶμα abluti corpus. Correctores Instrumentales сердцы, тѣлесы

ты recte substituerunt, quin scirent eos jam in Dam. Apostolo lectos. In Mss. Instrumentalem legi; qui in editis in casum cum praepositione resolvatur, uno adhuc exemplo docebo: не можаше народом prae turba, Luc. 19, 3. editi ѿ народа. Sic Nestor: помроша овіи ѿ зимы (pro зимою), другіи гладом, иніиже мором, и судом божіим.

Amat Instrumentalem Slavus pro Nominativo secundo, qui Praedicatum agit primi: се дщи моа дѣвою ecce filia mea virgo, Ostrog. Jud. 19, 24. Correcta се дщерь (male Accus. дщерь pro Nomin. дщи) моа дѣва. Act. 21, 9. legit Dam. Apost. mutato ordine бѣаху дѣвою дщери д҃. erant virgines filiae quatuor, Ostrog. дщера дѣвица (corr. дщери дѣвицы) четыри Graeco conformius, sed neglecta Syntaxi slavica, pro qua dialecti Russica, Bohemica et Polonica innumera praebent exempla: сѣжу царицею и вдова нѣсмь, sedeo regina (qua regina, pro regina) et vidua non sum, Apoc. 18, 7. прочіи прозвашася русью et бяше была черницею Nestor. Verba Vulgatae Tob. 1, 8.: »haec et his similia secundum legem Dei puerulus observabat«, reddita sunt in Ostrog. сіа и сицевая по закону божію отрочищем сущем (lege сущ) вздръжаше; отрочищем pro Nom. отрочищ, cum puerulus esset. Manet hic Instrumentalis Praedicati, etiamsi No-

minativi in alios mutentur casus: еже бытии ми зятем царю, esse me generum regis, 1 Reg. 18, 18; quae constructio supponit aliam, in qua аз sit Nominativus Subjecti, зятем vero Instrumentalis pro Nominativo Praedicati зять: аз есмь зятем царю. Correcta Nominativum habet яко да буду зять црский. At 3 Esdr. 13, 55. correcta pro secundo Accusativo utitur Instrumentali: чувство твое назвал еси материю, sensum tuum vocasti matrem, Ostrog. звал еси мати, Nominativum мати pro Accusativo матерь male usurpando.

Quantitas pretii Instrumentalem exigit: двема стома пенязь (corr. пенязей) хлебы не довлеют им, ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, Joh. 6, 7. да шедше купим двема стома пенязь хлебы, euntes emamus ducentis denariis panes, Marci 6, 37. колицем должен еси quantum debes Luc. 16, 5. един бе должен патию сот динарий, unus debebat quingentos denarios, Luc. 7, 41. сам собою ми еси должен ты te ipsum mihi debes, Ostrog. Philem. 1, 19. (correcta сам себе, deleto in fine ты).

Adjuncta temporis in Instrumentali supplent quoque Adverbia: единою, седмерицею, коль множицею quam multipliciter; треми деньми, утром, днем и нощию, et Marci 4, 27. нощию и днию nocte et die. Ex Instrum. днию colligi potest,

est, дєнь olim, uti dies, etiam in feminino genere usitatum fuisse.

Notandae adhuc formulae, in quibus Adjectiva cum Instrumentali construi solent: добра сѹщи ѕѣлѡ лицем, quae est valde pulchra facie, Nestor. скѹден разѹмом, оумом; възрастом мал statura parvus; сими доволни бѹдем his contenti erimus; доволнй сѹщими contenti praesentibus, τοῖς παροῦσιν, Hebr. 13, 5. неповинный рѹкама innocens manibus; чистый сердцем mundus corde, правїи сердцем recti corde; гордый мыслїю superbus mente. лѣп очима; немощен ногама; благ взором. бѣ же мстислав декел тѣлом, чермен лицем, великыма очима Nestor.

§. 49. Verbum, quod regitur ab alio, in Infinitivo locatur: копати не могѹ, просити стыждѹса (corr. стыжѹса), fodere non valeo, mendicare erubesco, Luc. 16, 3. At Verba motus apud Veteres (uti hodiedum apud Croatas) Supinum regunt: пришел еси — мѹчитъ нас legunt duo Codices Petropolitani sec. XIV. Matth. 8, 29. прєидє ѿтѹдѹ оучитъ и проповѣдатъ iidem Matth. 11, 1. чьсо изидосте видѣтъ Matth. 11, 7. 8. 9. iidem et Codex Vindob. (Hankianus olim). изиде сѣяи сѣятъ Matth. 13, 3. вжелаша видѣтъ Codex Petropol. antiquior, at minus antiquus сѣятъ mutavit in да сѣет, quod nunc editi legunt, et pro видѣ-

тъ

ꙗ habet Infinit. видѣти. пріиде маріа магдалыни и другаꙗ маріа видѣтъ гроба Matth. 28, 1. Cod. Vindob. тѣкоста възвѣститъ v. 8. вниде снима облѣщь Luc. 24, 29. idem.

Cum Supinis, aut Infinitivis praecedente пріиду, Genitivum pro Accusativo construunt Veteres: пришел еси мучит нас, pro ны. ꙗко мира пріидох дати Ostrog. Luc. 12, 51. correcta миръ пріиде въ въсмиръ грѣшник спасти Dam. Apost. 1 Tim. 1, 15, at Ostrog. et correcta substituto accusativo грѣшники pro Genitivo: пріиде вмїръ грѣшники спасти, venit in mundum peccatores salvos facere.

Usus Supini a posterioribus plane neglectus fuit, ita quidem, ut in junioribus Codicibus et in editionibus ubique Infinitivi substitui inveniantur. In Damiani Apostolo nonnisi 1 Thess. 3, 2. leve vestigium Supini deprehendi: послахом оутвърдить вы, sed mox и оутѣшити. In Cod. Mosquensi, quem manu Alexii Metropolitae scriptum credunt, Apoc. 18, 10. пріиде судити, et aliis in locis Infinitivi pro Supinis leguntur.

§. 50. Pro Infinitivo utitur Slavus et Gerundivo, Graecorum more: егда видите сїа бывающа ταῦτα γινόμενα, haec fieri, Marc. 13, 29. въ желчи ко горести и союзѣ неправды зрю тѧ сущa, ὁρῶ σε ὄντα, video te esse, Act. 8, 23. ѿ многъ (corr. многих) лѣт сущa тѧ судїю праведна ꙗзыку се-

мꙋ свѣдꙑ (corr. свѣдꙑй) a multis annis te esse judicem (justum) genti huic sciens, Act. 24, 10. Sic Nestor мнаша кнѧза пришедша, advenisse; невидиши мѧ болнꙋ сꙋщꙋ, me aegram esse. Nec desunt exempla, ubi Graecus Infinitivo, Slavus vero Gerundivo usus est: сꙋть пꙋтїе мнимии (corr. мнѧщїисѧ) правии сꙋще (corr. бꙑти) мꙋжꙋ, δοκοῦσι εἶναι, videntur rectae esse, Prov. 16, 25. мнѣлаше же се сьн виде Dam. Apost. id est виде pro видѧ; Ostrog. мнѧше же сон зрѣти, corr. видѣнїе зрѣти, ὅραμα βλέπειν, existimabat autem se visum videre; Act. 12, 9. мню бо се и азъ дꙋх божїи имꙑи Dam. Apost. πνεῦμα θεοῦ ἔχειν, puto autem me quoque spiritum dei habere, 1 Cor. 7, 40. Leviter differt Ostrog. мню бо сѧ и аз дꙋх божїи имѣѧ. At correcta pluribus: мнюсѧ бо и аз дꙋха божїѧ имѣти.

§. 51. Licet Gerundivorum ope membra duo aut plura in unum contrahantur ita, ut conjunctio и omnino superflua sit, tamen Slavus pleonasticum и in membro secundo non raro retinere solet: сразившимасѧ полкома и побѣди тароапок олга Nestor. вшедꙑ (corr. melius возшед) и преломиль (corr. преломь) хлѣб и вкꙋш, доволноже беседовав даже до зорей (corr. зари) и така изꙑде, ascendens (cum ascendisset) — satisque

que collocutus usque ad diluculum, sic profectus est, ἀναβὰς δε — οὕτως ἐξῆλθεν.

§. 52. Rectio praepositionum partim a significatu earum, partim etiam a verbo quietem aut motum indicante pendet. Regunt itaque aliquae unum, aliae duos aut plures casus.

Unum casum regunt оу, до, съ de, съ cum, къ, ѡбъ, ѿ, безъ, кромѣ, при, прѣзъ, чрезъ. Et quidem ѡбъ, безъ, прѣзъ, чрезъ Accusativum:

ѡбъ нощь per noctem; ѡбъ он пол, ѡбъ онꙋ странꙋ in altera ripa, trans, ѡсію странꙋ pro ѡбъ сїю. Russi ѡбъ (pro ѡ) cum Locali construunt: ѡбъ нем in correcta Ezech. 17. 7. olim ѡ нем. Vide ѡ, quod ab ѡбъ omnino distinguendum est.

безъ: благодать воз благодать χάριν ἀντὶ χάριτος, gratiam pro gratia, Joh. 1, 16. воздаша ми лꙋкавая воз благая, retribuebant mihi mala pro bonis, Psal. 34, 12. иже воздает злое воз доброе, correcta злая за благая, Prov. 17, 13. злая воз благая, corr. зл. за бл. 1 Reg. 25, 21. Confer Adverbia всꙋю, всплать. p. 455.

прѣзъ: прѣзъ все лѣто per totum annum. In Verbis compositis пре eundem casum regit: превезе их (та) рѣкꙋ, pro прѣз рѣкꙋ.

чрезъ: чрез естество, παρὰ φύσιν, praeter (contra) naturam, Rom. 11, 24. чрез все житїе Hebr. 2. 15 (olim по всемꙋ житїю). чрез вѣрꙋ, olim вѣрою, Ephes

Ephes. 2, 8. чрез день; чрез дней тридесять, ubi чрез regit numerale тридесять, non Genit. дней; hic enim a numerali regitur. чрез него, чрез всѣх sunt Genitivi pro Accusativis. Supplet enim Genitivus in animatis etiam Accusativum, qui a praepositionibus regitur. Confer. p. 189.

Eundem casum regunt Adverbium мимо, сквозѣ (in Serb.Codd. скрозѣ), et particula съ comparandae quantitati serviens: проходящаго мимо оугл juxta angulum, corr. in Genit. оугла Prov. 7, 8. сквозѣ море, пꙋстыню, per mare, desertum; сквозѣ врата per portam; проидохом сквозѣ (Ven. скрозѣ) огнь и водꙋ transivimus per ignem et aquam, Psal. 64, 12. — аще ли не постигнет рꙋка ея съ агнеца, τὸ ἱκανὸν εἰς ἀμνὸν, corr. аще же не обрящет р. ея довольнаго на агнца, quantum sufficit ad comparandum agnum, Levit. 12, 8. спостигнꙋти съ овцꙋ, corr. доволства имѣти на овцꙋ, τὸ ἱκανὸν εἰς τὸ πρόβατον. Lev. 5, 7. съ горсть не имый силы, δράγμα, tantum quantum pugillus, corr. рꙋколть имꙋщая силы, Oseae 8, 7.

§. 53. Genitivum regunt оу, до, съ de, ѿ, из, без: оу мене apud me, оу тебе, оу него, оу бога, оу г҃да милость, оу царя сѣдит, оу града. — до нб҃с ad coelos, до тебе; прїидоша до него, ἕως αὐτοῦ, usque ad eum (corr. к немꙋ) Luc. 4, 42. до оумертвїя иродова ἕως, usque ad obitum Herodis

rodis Matth. 2, 15. до три тысащ мѹжъ и жен cum Accusativo (nisi sit legendum до трїй, in Genit. pro трех). до внѣ града, ἕως ἔξω, usque foras civitatem Act. 21, 5. даже до вѣка, даже до дне сегѡ usque ad diem hanc; до вечера usque ad vesperum, ѿ восток слнца до запад хвално имя гдне, ab ortu solis usque ad occasum laudabile nomen domini, ἀπὸ ἀνατολῶν — μέχρι δυσμῶν Psal. 112, 3. ѿ мала до велика; ѿ главы до ногѹ (Genit. qualis). — съ сребра своегѡ de argento suo; въстани съ постеля (corr. с постели) твоея surge de lecto tuo, (ἀνάστηθι καὶ στρῶσον σεαυτῷ, surge et sterne tibi). Act. 9, 34. свѧчиса с рнз. спадоша емѹ оужа желѣзнаа с рѹкѹ ceciderunt ei catenae de manibus, Act. 12, 7. снемше с древа, положиша во гробѣ deponentes (cum deposuissent) de ligno, posuerunt in monumento, Act. 13, 29. снидет с небесе, descendet de coelo, с горы de monte, с обѣда, de prandio, а prandio.

Differt omnino с (de) ab из (ex), ut mirer has praepositiones a Grammaticis confundi potuisse. Ostrog. quidem polonizat subinde з pro с scribendo: Lev. 23, 17. з двѹ десятых частей (corr. ѿ двѹх десятин), alibi et згоры pro с горы, imo etiam pro съ (cum): з веселїем cum laetitia Jud. 19, 4. At non licet из (ex) cum с (de), uti nec с (de) quod motum de loco, cum altero с (cum), quod societatem et conjunctionem indicat, confundere, quamquam с primum ab с altero non pronunciatione, sed solo significatu differat, a quo regimen diversorum casuum pendet.

ѡт ab: ѿ мене, ѿ нас, ѿ него, ѿ западаab occasu, ѿ сѣвера a septemtrione; ѿ оуст моих. оуклонися ѿ всякого (corr. оуклонайся ѿ всякагѡ) зла Prov. 3, 7. ѿиде ѿ нея; ѿ вѣры ѿпадоша; изыдох ѿ оц҃а. избави нас ѿ лꙋкавагѡ. изми мя ѿ врагѡв моих. Composita Verba ex ѿ regere Genitivum, quin ѿ Substantivo praefigatur, supra §. 35. dictum est. тока слез моих не ѿвратися, pro ѿ тока.

из ex: изыди из негѡ; изми первѣе бервно из очесе твоегѡ, ejice primum trabem ex oculo tuo Matth. 7, 5. изоуст (corr. изооуст) младенецꙋ ex ore infantium. из рꙋкы; из домꙋ. изведе водꙋ из камене eduxit aquam de petra, ἐκ πέτρας, Psal. 77, 16. из дѣтска ab infantia, παιδιόθεν, Marc. 9, 21. Confer искони, ab initio, et alia adverbia ex из composita p. 435. Alternant subinde из et ѿ, uti ἐκ et ἀπὸ: из мертвых, ѿ мертвых, a mortuis. Hebr. 7, 5. Dam. Apost. из чрѣсл, ἐκ τῆς ὀσφύος, editi ѿ чресл.

без sine: без страха, без зла, без правды, без рѣча вашегѡ, без дѣл закона. без оц҃а, без матере, без причта рода (Ostrog. родꙋ) sine patre, sine matre, sine genealogia Hebr. 7, 3. Confer Adverbia безпрестани, безꙋма, бесчинꙋ p. 436.

Adde pleraque Adverbia, quae praepositionum vices agunt et Genitivum petunt, uti внѣ, вон,

верхꙋ,

верхꙋ, близ, паче, прежде, ради, развѣ, кромѣ дѣля, для, подлѣ, подолг; вмѣсто, внꙋтрь, вслѣд, вокрай, окрест, посредѣ, обаполы.

внѣ стана extra castra, внѣ врат extra portam, внѣ градꙋ; вон (corr. внѣ) полка Levit. 14, 3. изведѣте ю вон цркви (corr. изрините ю: вон из церкве) 2 Paral. 23, 14. — верхꙋ горы supra montem; верхꙋ ею ἐπάνω αὐτῶν, super asinum et pullum, corr. верхꙋ их super ea (vestimenta) Matth. 21, 7. верхꙋ главы его super caput ejus. — близ его, близ ея, близ мѣста, близ моря prope mare, близ смерти (Dam. Apost. искрь смрти). — паче мене; паче числа super numerum; паче всѣх язык plus quam omnes gentes; паче меда; паче тысящ злата и сребра; оумножишася паче влас главы моея, multiplicatae sunt super capillos capitis mei, Psal. 39, 13. Comparativos quosque Genitivum regere, jam §. 37. dictum est, hinc et выше, прежде: выше всѣх super omnia; выше раба ὑπὲρ δοῦλον, amplius quam servum, Philem. 1, 16. превыше небес super coelos. прежде времене ante tempus, прежде смерти; прежде вѣк ante secula; прежде сложенія міра ante constitutionem mundi, Ephes. 1, 4. Confer inferius пред.

ради propter: сего ради propterea; егоже ради propter quem, еяже ради вины quam ob causam; ихже ради propter quos, quas, quae; сꙋдек

ра-

радн твонх propter judicia tua, словесе ради твоего; имене твоегw ради; мене, тебе, вас, нас ради. Vix unquam ради praeponitur Substantivo, quod regitur: ради благости твоеа propter (ἕνεκεν) bonitatem tuam, at Venet. благостынк ради твоє, Psal. 24, 7. ради знаменій propter (διὰ) signa, Apoc. 13, 14.

разві praeter: кто, бг разві гда или кто бг разві бога нашегw, praeter Dominum (παρὲξ τῦ κυρίȣ), praeter Deum (πλὴν τῦ Θεȣ̃) Psal. 17, 32. Pro altero разві legit Psalt. Kiov. кромі, разві жен и дітей; разві словесе прелюбодійнагw Matth. 5, 32. παρεκτὸς λόγȣ πορνείας, excepta causa fornicationis. кромі апостwл praeter Apostolos Act. 8, 1. кромі оуз сих exceptis vinculis his Act. 26, 29. кромі (corr. вні) дому своегw Levit. 14, 8. кромі тіла extra corpus, Dam. Apost. разві тіла.

ділл, ділма, дла propter, ob: вас ділл Mich. 3, 12. мира ділл Nestor. егоже ділма περὶ ὧν, (corr. имже) Levit. 5, 5. дла крове propter sanguinem, διὰ τὸ αἷμα, Apoc. 12, 11. — подлі penes, prope: подлі олтара (corr. близ олт.) juxta altare, Levit. 6, 10. подлі егw (melius негw); подлі них in Ostrog. penes eos, καθ' ἑαυτȣ̀ς (corr. melius особнw) Gen. 43, 32. — подоле ріки pone fluvium.

ем-

вмѣстѡ loco; pro: вмѣстѡ отєц твоих pro patribus tuis, Venet. ѿ ѿц твоих мѣсто, Psal. 44, 17. вмѣсто любве оклеветаху мя Ostrog., ѿ любве мѣсто Venet. Psalt. at correcta вмѣстѡ єже любити мя αντὶ τῦ ἀγαπᾶν με, pro eo ut diligerent me, Psal. 108, 4. Inter в et мѣсто casus, qui regitur, saepissime interponi solet: в тебе мѣстѡ, в отца мѣстѡ, в хлѣба мѣстѡ, в рыбы мѣстѡ. око въ ока мѣсто, зуб въ зуба мѣсто, corr. око за око, зуб за зуб, Levit. 24, 20. Non tamen semper: вмѣстѡ ирѡда pro Herode, Matth. 2, 22.— внутрь вас intra vos; внутрь церкве intra templum Apoc. 11, 2. внутрь двора in atrium, intra aulam, ἔσω τῆς αὐλῆς, Marc. 15, 16. вслѣд мене, ея; вопiет въ слѣд нас clamat post nos, ὄπισθεν ἡμῶν, Matth. 15, 23. в слѣд сатаны retro post satanam ὀπίσω τῦ σαταν̃ᾶ, 1 Tim. 5, 15. Cum verbis иду; хожду, гряду conjungi solet въ слѣд: вслѣд его идаху sequebantur eum. Genitivi regimen pendet hic a Substantivo слѣд vestigium, etsi formula вслѣд seu в слѣд pro Adverbio usurpetur. Idem valet de aliis è praepositione et Substantivo compositis. Hinc et вскрай моря ad oram maris, παρὰ τὸ χεῖλος. емуже храмина бѣ вскрай сонмища, cujus domus erat conjuncta (confinis) synagogae, συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. окрест in circuitu: окрест тебе, окрест нас; окрест его селенiе его in

cir-

circuitu ejus tabernaculum (σκηνὴ) ejus. Psal. 17, 12. нападоша посредѣ стана их, окрєст жилищ их, (Venet. окрєст ѡчрьщь их) ceciderunt in medio castrorum eorum, circa tabernacula eorum, κύκλῳ τῶν σκηνωμάτων, Psal. 77, 28. посредѣ стана; посредѣ врат, дому, мора; посредѣ двою гору in medio duorum montium; средѣ воды; посреди стогны єго и обаполы (correcta по обаполы) рѣкы древо животное, in medio plateae ejus et ex utraque parte fluminis lignum vitae, Apoc. 22, 2.

§. 54. Dativum regit к: къ нам ad nos, к ним ad eos; к нему ad eum. приклони ко мнѣ оухо твоє, inclina ad me aurem tuam; вопль мой к тебѣ да пріидет, clamor meus ad te veniat. вса к тебѣ чают, omnia ad te ((πρὸς σὲ) expectant Psal. 103, 27. Eundem casum regunt Adverbia прамо et противу, супротив (сопротив): прамо мнѣ приближищаса, adversus me appropinquaverunt, ἐξεναντίας μȣ, Psal. 37, 12. прамо ассиріωм contra Assyrios (κατέναντι) Gen. 2. 14. прамо ємуже вѣрова бгу coram, cui credidit, Deo, κατέναντι, ȣ̓ ἐπίϛευσε, θεȣ̃, correcta прамо бгу ємуже вѣрова, Rom. 4, 17. прамо вама contra vos, vobis ex adverso, ἀπέναντι ὑμῶν, Matth. 21, 2. Marci 12, 2. прамо єму Marc. 15, 39. прамо сокровищному хранилищу contra gazophylacium Marc. 12, 41. агнец прамо стригущему єго, agnus coram tondente eum,

Act.

Act. 8, 32. противꙋ закѡнꙋ, противꙋ мнѣ, противꙋ рожнꙋ contra stimulum, противꙋ братѡм, противꙋ гдꙋ contra Dominum, сꙋпротивꙋ царю; противꙋ кознем дïаволскым, contra, adversus, insidias diaboli, Ephes. 6, 11. сопротив стꙋжающим мнѣ, adversus eos, qui tribulant me, Psal. 22, 5. At Psalt. Ven. прѣмо стꙋжающïими (vitiose pro Dat. стꙋжающïим), Ostrog. пред (pro сꙋпротив) стꙋжающим ми.

In recentioribus libris прамѡ et противꙋ etiam cum Genitivo constructa inveniuntur. Hinc противꙋ рожна, вѣтра. сꙋпротив дꙋбрав in Ostrog. Jos. 1, 4. Nec mihi quis objiciat e Psalm. 147, 6. противꙋ мраза лица егѡ ante faciem frigoris ejus, aut Hebr. 12, 4. противꙋ грѣха, aut Matth. 25, 15. противꙋ силы. In his enim locis Ostrog. syntaxim antiquam servavit: противꙋ мразꙋ, грѣхꙋ, силѣ. противꙋ силѣ l. c., et Matth. 27, 61. прамо гробꙋ, Marc. 13, 3. прамо цр҃кви non solum Ostrog. et Evangel. Mosqu. 1606, sed et Mardarii editio exhibent, quod Cod. Kop. confirmat. Hoc mirum, in correcta editione Act. 9, 5. противꙋ рожнꙋ, at cap. 26, 14. противꙋ рожна legi, servata primo loco syntaxi antiqua slavica, altero vero ea mutata secundum novam russicam. Vacillat itaque regula a Meletio proposita et ab aliis Grammaticis repetita: прамѡ и противꙋ, егда согласïе знаменꙋют, родителнꙋ сочинаютса: егдаже разгласïе, дателнꙋ. Refutatur enim haec distinctio inter согласïе consonantiam et разгласïе discrepantiam, ratione significatus, exemplis a nobis adductis.

§. 55. Localem tantum regit praepositio при, παρὰ, ad, juxta: при пꙋти secus viam; при ѡдрѣ;

при дверех; при ногꙋ его ad pedes ejus; при тѣлех; при пещи juxta fornacem. бꙋдет тако древо насаждено при исходищих вод, erit tanquam lignum plantatum secus decursus aquarum, Psal. 1, 3. ходя же при мори галїлейстѣм, ambulans juxta mare Galilaeae, Matth. 4, 18. при оустѣх двою или трїех свѣдѣтелей (Ostrogien. свѣдѣтелех) станет всяк глагол in ore (ἐπὶ ςόματος) duorum aut trium testium stabit omne verbum, 2 Cor. 13, 1. Verba ex при composita regere Localem supra §. 47. dictum est. Hinc Dam. Apost. причещаетесе хвах мꙋках, correcta приобщаетеся хртовым мꙋкам, communicatis Christi passionibus, 1 Petr. 4, 13. Regunt quidem etiam ѡ, въ, по, на, Localem, at non solum, sed praeter Localem et alios casus.

§. 56. Instrumentalem seu Sociativum casum regit съ cum: с тобою, с вами, с ним, с нею; съ дрꙋгы cum amicis, с вѣнци и пѣсньми; нападется волк со агнцем cum agno; рысь почїет с козлищем и юнец со львом, cum hoedo, cum leone; работайте гдеви со страхом и радꙋйтеся емꙋ с трепетом, servite Domino in timore et exultate ei in tremore, Psal. 2, 11. съ тщанїем cum festinatione, μετὰ σπȣδῆς Psal. 77, 33. Confer supra съ (de) Genitivum regens, quod a съ (cum) distinguendum censuimus. Regunt autem etiam под, над,

прєд, за et adverbium межд8 Sociativum, sed praeter hunc et Accusativum.

§. 57. Duos casus regunt ѡ, въ, на, et под, над, пред, tres vero по et за; et quidem Accusativum et Localem ѡ, въ, на: ѡ сїю стран8, ѡдесн8ю a dextris, ѡш8юю a sinistris. ѡдесно, ѡлѣво; да не когда преткнеши ѡ камень ногы твоеа, ne offendas ad lapidem pedem tuum. ѡ бозѣ живѣ in deo vivo; взрад8юса ѡ тебѣ exultabo in te, ἐν σοὶ, Psal. 9, 3, ѡ мнѣ, ѡ вас; ѡ нем, ѡ ней; походит ѡ жезлѣ; ѡ десати розѣх decem cornua habens; да не нерадат ѡ них; нерадит ѡ овцах non curat de ovibus, περὶ, Joh. 10, 13. роптати ѡ сем; възсмѣютса ѡ нем ridebunt eum. испытайте извѣстнѡ ѡ отрочати interrogate (exquirite) diligenter (ἀκριβῶς) de puero, Matth. 2, 8. ѡ чреслѣх своих circa lumbos suos, Matth. 3, 4.

въ respondet graeco εἰς et ἐν: въ дом in domum, в дом8 in domo; в род in generationem, в родѣ in generatione; в р8цѣ in manus, в р8ках in manibus, в р8к8 твоею in Dual. в оуста in os, в оустѣх in ore; в кровь in sanguinem, в крови in sanguine, в ям8 in foveam, в ямѣ in fovea. Accusativum cum praepositione в petunt: 1) vocabula temporis: в вечер, в день седмый die septima, в друг8ю с8бботу, в недѣлю, въ вѣкы in secula, в пол седмины in dimidio hebdomadis; во дни

сїа

сїа diebus his; въ всако время omni tempore; в' день въньже (во-ньже) die qua; в' он час in illa hora. Adde в имя in nomine, εἰς ὄνομα. 2) Verba designantia motum ad locum et alia quaedam: внидꙋт в' покой мой introibunt in requiem meam; Psal. 94, 11. введи мя в' памить твою; всадника вверже в' море, ascensorem dejecit in mare, Exod. 15, 1. конем оуздьı в' оуста влагаем, equis froena in ora immittimus, εἰς τὰ στόματα, Jac. 3, 3. Adde вѣровати вонь credere in eum, в' бога in Deum pro в' бог, supplet enim in masculinis animatis Genitivus Accusativum. в' лѣпотꙋ ωблечеся, ωблечеся гдь в' силꙋ decorem indutus est, indutus est Dominus fortitudinem, Psal. 92, 1. в ризы наша да ся ωдѣем, corr. ωдѣватися (бꙋдем), Isai. 4, 1.

Localem cum в amant Verba quietem in loco designantia, respondentque quaestioni ubi: в' бездне многѣ in abysso multa, в' мори in mari, внем, вней, вних, во всѣх; в' книгах in libro; в стогнах пꙋтїй столпи Matth. 6, 5. сꙋщїи во Їꙋдеи qui sunt in Judaea; крестай въ пꙋстьıни in deserto; бѣ в' сонмищи их члк в' дꙋсѣ нечистѣ erat in synagoga eorum homo in spiritu immundo, Marc. 1, 23. в мїрѣ есмь; бꙋдете во мнѣ и аз в вас. бꙋдѣте в' любви моей. дѣлай в винограде моем in vinea mea. Etiam de tempore: в' нощи спат: в онѣх днех. Confer Adverbia вскорѣ, вмалѣ.

Eadem est ratio diversi casus cum praepositione на: на небо in coelum, на небеси, на небесѣхъ, in coelo, in coelis. всѣдъ на осла́ super pullum asini; сѣдѣ на осляти. на десно, на шуе, на та, на ны, на вы, на всак день, на вся лѣта. посла на на misit in eos, super eos. паде на лице cecidit in faciem. нападет на нихъ (pro на на) страхъ. надѣюся нань, уповати на бога (Genit. pro Accus.) снидет яко дождь на руно descendet sicut pluvia in vellus Psal. 71, 6. Cum Locali: на судищи, на источницѣ; сѣда на жребяти осли; на двоюнадесяте престолу; на престолѣ славы; сядете на престолѣхъ super thronos, in thronis; сѣдящу же ему на горѣ in monte, super montem. на мѣстѣ in loco; на земли in terra. видѣ ины стояща на торжищи alios stantes in foro; мѣсто на немже стоиши in quo stas: востани и стани на ногу твою: surge et sta super pedes tuos, ἐπὶ τοὺς πόδας σου, Act. 26, 16. восхищени будем на облацѣхъ в срѣтеніе гдне на воздусѣ rapiemur in nubibus in occursum domini in aëra (Dam. Apost. на аерѣ), εἰς ἀέρα, 1 Thess. 4, 17.

§. 58. по vero, praeter Accusativum et Localem, etiam pro diverso significatu Dativum postulat. Inde почто quare, ob quid, потом postea, post haec; потомуже secundum haec, κατὰ ταῦτα Luc. 17, 30. по (per), cum Accusativo: по мѣста

olim

olim Marci cap. 13, 8. (correcta по мѣстам cum inflexione russica pro мѣстωм). по единꙋ, по дрꙋгꙋю странꙋ станеша. имꙋща по мое наказанїе. по вса дни, по три дни; по вса лѣта; по двѣ и по три жены Nestor. по три мꙋжи (мꙋжа) Jos. 18, 4. въздлегоша — по сто и патьдесат — per centenos et quinquagenos, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα, Ostrog. Marci 6, 40. Correcta vero по стꙋ и патидесат in Dativo. по (secundum) cum Dativo: даждь им гди по дѣлωм их, и по лꙋкавствꙋ начинанїй их da illis Domine secundum opera eorum et secundum nequitiam adinventionum ipsorum, Psal. 27, 4. по силѣ своей; по ωбычаю своемꙋ; по словеси твоемꙋ: по грѣхωм нашим; по всемꙋ; по толикꙋ, in tantum, tanto; по книгам, по писанїєм secundum scripturas; по своим похотем et по похотех своих. Miscet Ostrog. Num. 1, 2. Localem et Dativum: по роженїах их и по домом, по числꙋ, по главам, corr. по сродствωм etc. по семꙋ оувѣм, olim по сем, Gen. 24, 14. по (per, in) de loco: по всей земли; по морю, по водам, по стѣнам (olim et по стѣнах), по ланитама; по полем (corr. полам) и горам Deut. 8, 7. ходай по пꙋти непорочнꙋ, ambulans in via immaculata, Psal. 100, 6. по днєм secundum dies Lev. 12, 2. Ostrog. по днех post dies; по днєм онѣм прежднїим (Ostrog. пръвым) Zach. 8, 11.

Me-

Melius in Serbico Triodio по днех прѣжднихъ in Locali. по (post) de tempore: по осмом дни, по днех сих; по двою дню; по пати днех; не по многѣ; по лѣтѣх многых пріидох, post multos annos veni. De loco: нти по нем sequi eum; аще кто хощет по мнѣ нти, si quis vult post me venire, Matth. 16, 24. по (pro): аще бг҃ по нас, кто на ны; si Deus pro nobis, ὑπὲρ ἡμῶν, quis contra nos, Rom. 8, 31. по нем страдати pro illo pati, ὑπὲρ αὐτοῦ; пострада по нас passus est pro nobis, 1 Petr. 2, 21.

§. 59. Similiter pro ratione motus aut quietis Praepositiones над, под, пред, за, et Adverbium между regunt Accusativum et pro Locali Instrumentalem; за vero praeter hos duos et tertium casum, nimirum Genitivum, postulat. над (super): над негоже оузриши дх҃ сходаща super quem (ἐφ' ὃν) videris spiritum descendentem, Joh. 1, 33. низходаща над сн҃а чл҃вѣческаго v. 51. Supplet hic, uti alias, Genitivus Accusativum. Frequentius cum Instrumentali: над нами, над ними; над всѣми super omnes. зѣло превознеслса еси (Venet. превъзнесесе in Praet. simplici) над всѣми богы, nimis exaltatus es super omnes Deos Psal, 96, 9. аз же поставлен есмь црь҃ ѿ него над сіωном горою свлтою его, ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, Psal. 2, 6. — под (sub, subtus): да под кров мой внидеши, ut

sub

sub tectum meum intres, Luc. 7, 6. или под одр подлагает aut sub lectum ponit, Luc. 8, 17. вся покорил еси под нозѣ его, omnia subjecisti sub pedibus ejus, Psal. 8, 7. под твою милость прибѣгаем. At Matth. 5, 15. поставляют его под спудом, ponunt eam (lucernam) sub modio. Psal. 90, 4. Graecum imitatus est Slavus: под крилѣ его надѣешися, sub pennis ejus (ὑπὸ τὰς πτέρυγας) sperabis, pro под крилома. мрак (примрак Ven. et Ostrog.) под ногама его, caligo sub pedibus ejus. под луною sub luna, под древом sub arbore, под властїю sub potestate; под оучителем sub magistro; под повелители и приставникы sub tutoribus et actoribus (curatoribus), Gal. 4, 2. под игом sub jugo, под грѣхом, под законом. — пред (ante): возложити дар пред гд҃а (Ostrog. пред гь) ἔναντι κυρίου, ante Dominum, Lev. 7, 30. имже подобаше пред тя прїити, ἐπὶ σοῦ παρεῖναι, quos oportebat apud te adesse Act. 24, 19. да внидет пред тя молитва моя, ante te, in conspectu tuo, ἐνωπιόν σου, Psal. 87, 3. егда вниде пред лице ante faciem. At Luc. 1, 76. предидеши бо пред лицем гд҃иим, praeibis enim ante faciem Domini, πρὸ προσώπου. Porro милость и истина предидетѣ пред лицем твоим, misericordia et veritas praecedent ante faciem tuam, Psal. 88, 15. да предлагают пред ними, ut ponerent ante eos, Marc. 6, 41.

по-

положиша пред народом, turbae, τῷ ὄχλῳ, Marc. 8, 6. пред богом, пред очима, пред людми, пред тобою. егоже полагаху по вся дни пред дверми церковными рекомыми красными, quem ponebant quotidie ad portam templi, quae dicitur speciosa, πρὸς τὴν θύραν, Act. 3, 2. иже предъмною бысть, qui ante me factus est, ἔμπροσθέν μου, Joh. 1, 27. предомногыми лѣты ante multos annos. Confer adverbium прежде supra p. 652.

за pro, ob, propter: око за око, зуб за зуб. за ма, за та, за са, за ны, за вы, за сыны; за свой грѣх; за словеса; за вся человѣкы; за отца, за царя, за всѣх вас (Genit. pro Accusat.); за то pro hoc, propter hoc; зань pro eo; за еже διὰ τὸ, eo quod; зане (pro за е) quoniam; за страх мук propter timorem tormentorum, διὰ τὸν φόβον, Apoc. 18, 10. три мѣры ячменю (corr. ячменя) за динарь, tres choenices hordei denario, pro denario, Apoc. 6, 6. Adde formulam яти за руку manum prehendere, *bey der Hand nehmen.* в день, вонже емшу ми их (pro я) за руку, in die qua apprehendi manum eorum, ἐπιλαβομένου μου, Hebr. 8, 9. и емъ за руку ея (pro ю) возгласи, et prehensa manu ejus, cum prehendisset manum ejus, Luc. 8, 54. емъ (correcta sine ratione емь) его за десную руку, apprehensa manu ejus dextera Act. 3, 7. за руку ведомъ

(corr.

(corr. iterum вєдомь) ad manum (manu) deductus, χειραγωγούμενος, Ibid. 22. 11.

2) за post, retro. Rarius за hoc significatu cum Accusativo constructum invenias, quia praepositio по, et adverbium вслѣдъ ejus vices supplent. Meletius иди за мa сатано, sub regula decima adduxit, cum tamen иди за мною legatur Matth. 4, 10. pro ὕπαγε, vade, abi, et Marc. 8, 33. pro ὕπαγε ὀπίσω μου, vade retro me, abscede a me. Aliud exemplum profert Maximov: изыде за градъ, et Meletius sub regula duodecima: зайде за ωблак. In Bibliis frustra exempla quaesieris, praeter sequens: ѿврьже ма за тѣло своє (corr. ѿвергла мєне назадъ тѣла твоєгω) projecisti me post corpus tuum, ὀπίσω τοῦ σώματός σου. Ezech. 23. 35. Adde formulam посагнѹти за мѹж nubere viro; аще жена пѹстит мѹжа и посагнет за иного (Genit. pro Accusat.) si mulier dimiserit virum (suum) et nupserit alteri, Marc. 10, 12. Huc spectat Serborum иѣи (ити) за мѹжа, удати се за мѹжа. Alias cum Instrumentali: за рѣкою, за градом, за мною. испѹсти ѕмїй за женою из оуст своих водѹ, misit serpens post mulierem ex ore suo aquam, Apoc. 12, 15. се сїй стоаше за стѣною нашею, post murum nostrum, Cant. 2, 9. за подбои (corr. подвоами) двєрїй твоих поло-

жѹ.

жи памать свою, post postes, ὀπίσω τῶν σταθμῶν, Isai. 57, 8.

3) за, si tempus designet, cum Genitivo construitur; hinc Adverbium заѹтра mane, ex за et оутро: вечер и заѹтра, и полѹдне повѣм, vespere et mane (πρωΐ, Venet. оутро) et meridie narrabo, Psal. 54, 18. поможет емѹ бг҃ оутро заѹтра, mane diluculo, τὸ πρὸς πρωῒ πρωΐ, Psal. 45, 6. зацара кωнстантїна и матере егω єлены. Hoc exmeplo usus est Meletius ad firmandam regulam, quam his verbis concepit: за, време знаменѹа, сочиняется родителномѹ. Addere possum non solum Bohemis et Polonis, sed etiam Serbis hoc sensu за usitatum esse: за лазара tempore Lazari, sub Lazaro.

Russus, qui Meletii editionem secundam Mosquae curavit, regulam datam restrinxit, post знаменѹа apponendo оу малорωссωв, et post єлены addendo мѣстω реши, при цр҃ѣ (immo slavice ц҃ри) кωнстантїнѣ. Eadem repetiit Rimnicensis editio.

Adverbium междѹ Accus. et Instrumentalem petit: прїиде — междѹ предѣлы декаполскы, inter medios fines Decapolis, ἀνὰ μέσον, Marc. 7, 31. междѹ себе сим слѹжаще, in alterutrum illam administrantes, εἰς ἑαυτὲς, 1 Petr. 4, 10. иже может разсѹдити междѹ братїй своих (Genit. pro Accus.) qui possit judicare inter fratrem suum, ἀνὰ μέσον

τὲ

τῦ ἀδελφῦ αὐτῦ, 1 Cor. 6, 5. At. v. 7. тажеы имате межд8 собою (Ostrog. межи себе) judicia habetis inter vos, μεθ' ἑαυτῶν. Alias saepius cum Instrumentali: межд8 собою; межд8 нами и вами; межд8 землею и небом, межд8 олтарем и храмом. бѣ петр спа межд8 двѣма воинома, erat Petrus dormiens inter duos milites, Act. 12, 6. обличи его межд8 тобою и тѣм единѣм, argue eum inter te et ipsum solum, μεταξύ σῦ, Matth. 18, 15.

Russi construunt межд8 (межи, промеж) uti pleraque alia Adverbia etiam cum Genitivo. Hinc Judith 4, 6. межд8 гор (in Mosquensi prima гωр) inter montes. Unde colligas, interpretem hujus libri, uti et aliorum, qui e latino translati sunt, fuisse Russum.

III.

Syntaxis Ordinis.

§. 60. Regulas a Meletio datas, quo ordine partes orationis se excipere debeant aut soleant, hic nolim repetere. Sunt enim ejusmodi, ut non solum de slavica, sed de omni alia lingua valeant. Magna omnino libertate utuntur Slavi in disponendis orationis partibus. At interpretes librorum sacrorum textus originalis ordinem religiosius sequi maluerunt. Liberiores tamen hac in re fuere interpretes antiqui, quam posteriores graeculi, qui etiam Syntaxim slavicam graecae linguae genio ac-

accommodare studuerunt, cujus servilis et inutilis conatus exempla varia supra dedimus. Quod ordinem attinet, unum alterumve sufficiet. **Matth.** 12, 10. pro τὴν χεῖρα ἔχων ξηράν Slavici codices antiquiores legunt: сꙋхꙋ рꙋкꙋ имый aridam manum habens; at impressi libri, immo et Cod. Petropol. Sec. XIV. рꙋкꙋ имый сꙋхꙋ, manum habens aridam. Sententia Pauli 1 Corinth. 15, 33. φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί eodem ordine reddita est in versione slavica: тлят обычаи (Ostrog. обычаа) благи бесѣды злы, a quo ordine nec Dam. Apostolus recedere voluit; quamvis Nominativum бесѣды злы, cum ab Accusativo non differat, in Instrumentalem mutandum censuerit: тлѣще обычаи благыи бесѣдами злыими, connectendo sententiam per Gerundivum тлѣще cum praecedenti μὴ πλανᾶσθε, не лститеса, nolite seduci (ne errate). 1 Joh. 3, 23. ꙗкоже дал єсть нам заповѣдь Dam. Apostolus, at editi заповѣдь нам cum graeco.

Pronomina possessiva Codex Damiani saepe Substantivis praeponit, contra graeci textus ordinem, quem editi libri nunc pressius sequuntur. Hinc in illo ваше лице, ваша срдца, нашим словесем, ѡ наших грѣсѣх, в сем мирѣ, in his vero лице ваше, сердца ваша, словесем нашим, ѡ грѣсѣх наших, в мірѣ сем leguntur. Ille 1 Joh. 2, 7.

le-

legit не новѹю заповѣдь пишѹ вам, adjectivum praeponendo Substantivo, linguae propriae genio magis obtemperans, hi заповѣдь новѹ, graeci textus ordinem restituendo. Hebr. 10, 35. editi еже имать мздовоздаанїе велико cum Graeco, Dam. Apost. имать велик възмьздие, Vulg. magnam habet remunerationem.

§. 61. In locanda Optativi seu Subjunctivi particula бы multum differunt pro varia aetate Codices ipsi et editiones inter se. Hebr. 8, 7. editi аще бо бы первый он (Ostrog. закон pro он) непорочен был, не бы второмѹ искалось мѣсто; at Dam. Apost. аще бо првый он бы был непорочьн. Matth. 24, 43. аще бы вѣдал домѹ влдка, в кѹю стражѹ тать прїидет, бдѣл оубо бы и не бы дал подкопати храма своегѡ. Codex Petropol. небы оставил подкопати клети своеп, alius vero недал бы подк. кл. св., quem ordinem et Bohemi amant. Luc. 4, 43. Ostrog. да небы ѿшел ѿ них, ne discederet ab eis, correcta да бы не ѿшел ѿ них. Confer Act. 26, 32. аще не бы нарицал кесара, si non appellasset Caesarem; correcta, discedendo a Graeco, кесара нарицал.

§. 62. Conjunctiones бо, же, ли, оубо, et praepositiones ради, дѣла postponi, loco suo dictum est. не бо даде editi, Dam. Apost. недасть бо. аще же, аще ли. хощеши же ли разѹмѣти, vis vero

nos-

nosse, Jac. 2, 20. At аще ли же. Reciprocum ся in editis fere semper Verbo adhaeret, apud Veteres tamen etiam transponi et a Verbo separari solet. 1 Joh. 3, 2. и не оу явися что бѹдем editi, at Dam. Apost. и неоу се яви. 1 Reg. 14, 11. Ostrog. идѣжеся бяше скрыли, corr. идѣже скрышася. Psalmo, 92, 1. гдь вцрися, в лѣпотѹ ѡблечеся Ostrog. et correcta, at Venet. Psalt. в веллѣпотѹ се ѡблѣче. Apud Veteres же ante ся, apud Recentiores ся ante же locari solet. Act. 5, 16. сходашеся же in correcta, olim сходашежеся. Act. 6, 2. etiam correcta ordinem antiquum servavit: раздѣлишажеся. In editionibus antiquis etiam particula бо et Dativi ми, ти ante ся locari solent. Jac. 1, 6. olim сѹмняйбося, nunc сѹмняйся бо. Matth. 3, 2. correcta servavit ordinem editionum antiquarum приближибося, at Matth. 4, 17. eum mutavit: приближися бо. Psal. 119, 3. pro что дасть ти ся, et что приложит ти ся nunc in correcta legitur что дасться тебѣ, что приложится тебѣ. Eadem Luc. 8, 28. молюся ти, at Luc. 9, 38. молютися habet.

§. 63. Genitivus, qui ab Adverbio вмѣсто regitur, inter в et мѣсто interponi solet: в рыбы мѣсто in piscis locum, pro pisce, Luc. 11, 11. Exempla alia vide supra §. 53. p. 654.

Com-

Composita pronomina ex ни et нѣ, praepositiones ѡ, в, по, на, за, к praefigendas inserunt post ни, нѣ: ни ѡ чемже, ни ѡ комже pro ѡ ничемже, ѡ никомже; ни вчемже, ни вочтоже, ни зачтоже, ни на когоже, ни на кѹюже потребѹ, ни кчесомѹ, ни по единомѹже ѡбразѹ, нѣ вкое время, нѣ вкѹю горѹ. Subinde et Substantiva ex не composita praepositionem в inter не et alteram vocem recipiunt: не вчесть 2 Tim. 2, 20. (Damiani Apost. в нечьсть) εἰς ἀτιμίαν. Sic et Rom. 9, 21. et 1 Cor. 15, 43. In libris Serbicis не в мѹдрость гл҃ю, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω pro несмысленнѡ, 2 Cor. 11, 21. at v. 23. немѹдрствѹе, παραφρονῶν, Ostrog. vero et correcta не в мѹдрости. в видѣнїи и не в видѣнїи pro в невидѣнїи. At formula не ѡ возѣ, не ѡ мзыцѣ respondet graeco ἐπ' οὐ Θεῷ, ἐπ' οὐκ ἔθνει, Vulg. in eo, qui non est Deus, in eo, qui non est populus.

Spe-

Specimina e Codicibus diversae aetatis.

I.

E Cod. в҃ membranaceo in 4. Bibliothecae Synodalis Mosquae, secundum catalogum sec. X., at certe seculo integro, aut duobus, serius scripto. Continet Psalterium insertis post singula *καθίσματα* orationibus. Psalm. 90, 4. 5. 6.

4 Плєщема своима осѣнить тѧ ·:·
и подъ крилѣ кго надѣкшисѧ ·:·
щитомь обидєть тѧ истин-
на кго ·:·

5 Нє оубоишисѧ ѿстраха но-
щьнааго ·:·
и отъ стрѣлъı лєтѧщаꙗ въ дн҃ь ·:·

6 И ѿвєщи въ тмѣ прѣходѧщаꙗ ·:·
и отъ съряща и дѣмона полꙋ-
дн҃ьнаго ·:·

V. 4. Editi плєщıма scapulis, Venet. плєщıма. осѣнитъ obumbrabit. орꙋжıєм, Venet. ѡроужкм, ὅπλῳ, pro щитомь scuto. ѡбыдєтъ circumdabit. истина veritas. De ь post т in tertia persona in осѣнить et post м in щитомь vide sis p. 19.

V. 5.

V. 5. нощнаго νυκτερινῦ, nocturno. Tria и sequentia omittunt editi, cum in Graeco desint.

въдне in die, Ostrog. et Venet., водни correcta pro вдни.

V. 6. ѿ срѧща ab incursu, Ostrog. et correcta, ѿ срѣще Venet. A radice рѣтѹ est compositum срѧщѹ, inde Substantivum fem. срѧща, de qua voce vide p. 175 et 272.

бѣса pro демона. Pro δαίμων in Psalmis, Evangeliis, Actis et Epistolis ubique бѣс legitur. In Apocalypsi tamen cap. 9, 20. демонωм, et 16, 14. Adjectivum демωнстїи occurrit.

II.

Ex antiquissimo libro изборник dicto, quem scripsit Johannes clericus (диак) Duci Svjatoslavo A. M. ,sфпа, (seu Christi 1073). Cap. лі. стаагѡ василиꙗ отъ троудовьнъихъ.

Аще вѣроуемъ гви глаголющтоу ꙗко вьсь творѧи грѣхъ рабъ е грѣхоу и пакъі въі отъ оца диꙗвола есте. и похотѣниꙗ оца вашего хоштете творити. да вѣмъ ꙗко не причастьникъ есть просто нъ рабъ. и ... и собѣ и оца нарицеть. того егоже дѣло къто творить. и послоушьствоуеть апль рекъи. не вѣстели ꙗко емоуже прѣдъставлꙗете себе въпослоушание. раби есте егоже послоушаете рекъше грѣха въ смьрть или послоушание въ правдоу. да нѣсть мьртвѣ лѣпо бъіти вѣрѣ. еламаже ꙗкоже рече ꙗкоже тѣло

кромѣ дш҃а мьртво ѥсть. такоже и вѣра безъ дѣлъ мьртва ѥсть. и пакꙑ тꙑ вѣроукши ꙗко бг҃ ѥдинъ ѥсть добрѣ твориши. нъ и бѣси вѣроужть и съдьрзаютьсѧ. гл҃ѥть же вꙑ г҃ь чьто ми гл҃ѥте г҃и г҃и а нетворите ꙗкоже гл҃ю. подоба бо нꙑ ѥсть и дѣломь гл҃ исповѣдати. подъ того господьствомь сѫштемъ ни цр҃ствоующтоу ни господьствоующтоу въ насъ грѣхоу. да не и о насъ гл҃ѥмо бѫде. ꙗко и възлюбиша и въ оустѣхъ своих. ꙗзꙑкъмь своимь сълъгаша ѥмоу сьрдьце же ихъ не право съ нимь. слꙑшимъ же и ап҃ла гл҃ющта. не прѣльштаитеса ни блоудьници ни коумирьнии слоужителе и любодѣици. и скврьнотворьци ни моужеложьници ни пиꙗницѧ. ни клеветници. ни грабителѥ. цр҃ства бж҃иꙗ не причастатьсѧ.

E Parte secunda Fol. 121.

Анфракъсъ (камꙑкъ) ꙃѣло чрьвенъ ѥсть обраꙃъмь. бꙑваѥть же въ карх[illegible]онѣ ливоуисцѣмь иже нарицетьсѧ африкии. гл҃ють же нѣ дьньѭ нъ ноштьѭ сѧ обрѣтаѥть. издалеча бо акꙑ доуплатицѧ. или акꙑ оугль. искрами мьчьште. и ѥдинъ часъ прѣстане —

аште pro аще, хоштете pro хощете, et in aliis vocibus scribitur шт pro щ. — вьсь omnis, pro весь. — да вѣмъ et scimus, pro и вѣмы. — собѣ sibi,

sibi, Dativus, uti et hodie apud Polonos et Bohemos, pro сєбѣ. — нъ sed, verum, pro но Russorum. вы vobis, ны nobis, pro Dativis вам, нам. — In tertiis personis бѫдє, прѣстанє, мьчьщтє, videtur т supra є a librario omissum fuisse, aut evanuisse, pro бѹдєт, прѣстанєт, мєчьщєт, a мєчтати; искрами мьчщєт scintillat, scintillas emittit. — In образъмь, ꙗзыкъмь, supplet ъ vocalem o. Legendum enim образомь, ꙗзыкомь. — нѣ semel Polonorum more, alias нє non. — In пиꙗницѧ cum ѧ conjunctum est і, uti alias cum а et ѫ in ꙗ, ѭ. — Quid дѹплатицѧ sit, definire non ausim. An adamas?

Textus e scriptura citati omnino differunt ab editis; Rom. 6, 16. нє вѣстєли etc. non nisi in paucis. Post сєбє legunt editi рабы, pro рєкшє vero или, et послѹшанїѧ in Genitivo, utique recte. Jac. 2, 26. editi бєз дх҃а pro кромѣ дш҃а, et v. 19. трєпєщѹт pro съдьрзаютьсѧ contremiscunt. Alii Codices трѧсѹтсѧ, alii оужасают, alii страшѹтсѧ pro φρίσσουσι legunt. Cum дьрзати confer Russ. дрогнѹ et дрожѹ, Croat. drehtati, et Serb. дрктати, quae a radice дрг deducta sunt. Pluribus differunt versus 9. et 10. e 1 Cor. 6. adducti. Pro коумирьнии слѹжитєлє legunt editi їдолослѹжитєли, pro любодѣици vero прєлюбодѣи, pro сквьрнотворци, клєвєтници, грабитєлє iidem сквєрнитєли (Ostrogiensis сквєрнитєлє), досадитєли, хищницы. Vocibus малакїи, лихоимцы, татїє, nihil respondet in codice.

III.

E Cod. лі. e Typographia in bibliothecam synodalem Mosquae illato, Evangelistarium continente, membraneo in 4., secundum Catalogum Sec. XII. Matth. 15, 19. 20.

19 ѿ срдца бо исходать помышлениꙗ зла. оубиництва. любодѣꙗниꙗ. прелюбодѣꙗниꙗ. татьбы. лъжьнаꙗ послꙋшества хоулно гланиꙗ. 20 сии соуть скврьнащии члвка. а еже неоумовенами роуками ꙗсть. нескврьнить члвка.

зла etiam Ostrog., злаа Vindob. Evangeliorum, злаꙗ correcta. — прелюбодѣанїꙗ adulteria, praeponunt editi. Sic et Codd. Vindob. sed блꙋди (блꙋды) pro любодѣанїꙗ. — лжесвѣдѣтельства, ψευδομαρτυρίαι, et хꙋлы editi. Codd. Vind. власфимиꙗ pro хꙋлы. — сїꙗ сꙋть скверныщаа editi. — неоумывенами рꙋками Ostrog., неумовенныма рꙋкама correcta, неоумывенама р. Vindob. B. seu Belgrad., неоумьвенама Vind. A seu Xeropot. — ꙗсти omnes alii pro russico Infinitivo ꙗсть. — не скверниꙭ editi.

IV.

E Cod. 7. (olim Typographiae) membranaceo in 4. secundum catalogum seculi XII. Continet lectiones ex Apostolo. 1 Joh. 5, 6—9.

6 ꙗко дхъ есте истиныꙗ. три суть послушествоующе. дхъ и вода и кръвь и трие въ едино соуть. 9 аще послушество члвчьско приемлемъ.

Versum septimum abesse in omnibus Codd. Mss. et libris ante annum 1653 impressis, aliunde constat. V. 6. есте pro есть. Solent enim librarii е et ь confundere. Vide p. 558. истиныꙗ vitiose pro истина ꙗко. V. 8 .ѣко pro ꙗко Nov. Test. Bibliothecae S. Mar-

Marci Venetiis. три τρεῖς et трие οἱ τρεῖς distinguit codex. Alii etiam primo loco legunt трїе, uti editi; Codex Venetus utroque loco тре. Vindob. Apostolus chartaceus свѣдѣтелствѹюще, sic, et Venetus codex, sed addito и ante дѹх. Certe и cum свѣдѣтелствѹюще conjungendum fuit. Sic Ostrog. свѣдѣтельствѹющеи, correcta свидѣтельствѹющїи. Pro кръвь edit. russicae кровь. Pro послѹшество juniores Codd. cum Ostrog. свѣдѣтельство, correcta свидѣтельство.

V.

E Cod. Synodalis (olim patriarchalis) Bibliothecae Mosquae, Nro. 6. membranaceo, in folio grandi anno 1220 scripto, qui epistolas Pauli ad Romanos, Corinthios, Galatas, Ephesios, cum Commentario continet. Dividitur textus in чтенїꙗ, главы, свѣдѣтелства et гранеса, i. e. in lectiones, capitula, testimonia et versus. 1 Cor. 15, 47—50. Eosdem versiculos etiam e Cod. кд. membranaceo in 4. ejusdem Bibliothecae, anno 1307 scripto, lectiones ex Apostolo continente, descripsi usque ad vocem плъть.

47 Пьрвыи чл҃къ ѿ земла пьрстьнъ въторыи
чл҃вкъ г҃ь съ нб҃се ·:·

48 . . ко пьрстьныи. такови и пьрстьнии. и ꙗко
нбнии. такови и. нбсьщии ·:·

49 и ꙗкоже носихомъ тѣло пьрстьнаго ·:·
да носимъ и нбнаго тѣло ·:·

50 сеже г҃лю братие. ꙗко плъть и кръвь
црс҃твиꙗ причꙗстити неможеть ·:·

Co-

Codex 24. вторъıи sine ъ inter в et т. V. 48. ıакоже pro ıако seu..ко, cum ıа initio paginae non compareat. тацииже bis pro такови и, τοιοῦτοι καὶ. ıакоже нѣнъıи pro и ıако нѣнии. нении pro нѣсьции, quod postremum est a singulari небесьскъıй. V. 49. male omittit и ante ıакоже. wбраз bis pro тѣло. wбраз нѣнаго ordinem graeci textus servando.

Editi v. 48. ıаков οἷος. Ostrog. таковїи, melius correcta такови и, pro secundo тацыже utraque. V. 49. wблекохомсѧ во образ et да wблечемсѧ. V. 50. сїеже — цр̃ствїѧ бж̃їѧ наслѣдити немогѹт. Vindonenses Apostoli, (chartaceus et membranaceus seu Dragomirnensis), servarunt singularem неможет, at pro сїе же гл̃ю editorum legunt сїе же рекѹ, τοῦτο δὲ φημί. V. 47. pro Genit. russico земли editorum, uterque землѥ Serborum more, pro antiquo землѧ; прьстѣнь prior, пръстѣнь Dragomirn. V. 48. ıаков uterque cum editis. тации и primus, таковиже Dragom.

VI.

E Cod. 36. scripto anno mundi 6917, i. e. 1409, membranaceo in 4. majori, continente lectiones ex Evangeliis. Lucae 1, 1. 2. 3. 4.

(1) понеже убо мнози начаша чинити. повѣсть о извѣстьнъıихъ. въ насъ вѣщехъ. (2) ıакоже прѣдаша намъ бъıвьшии искони. самовидьци и слугъı словеси (3) изволисѧ и мнѣ хужьшю повсѣхъ. въ истину порѧду. писати тебе славнъıи

бнъıи

внѧи ѳеофиле. (4) да разумѣеши. о нихъже наоучилъса еси. словесехъ оутвьржение.

Codd. Vindobon. (Xeropot. et Belgrad.) textum exhibent, qui ab editis, praecipue a Mardarii editione, minus differt. V. 1. ѡ извѣствованыхъ внас вещехъ. V. 2. иже испрьва — бывшеи словеси, οἱ ἀπ' ἀρχῆς γενόμενοι τοῦ λόγου. V. 3. послѣдовавшꙋ выше всѣхъ испытно pro хꙋжьшю etc. Post хꙋжьщю legunt duo Codd. Petropolitani (apud Griesbachium 2 et 3) испрьва (всѣхъ Cod. 2, повсѣхъ Cod. 3). At Alexii versio, seu versionis antiquae recognitio, хꙋжщꙋ non probavit. Habet enim припослѣдовавшꙋ свыше всѣм опасно pro παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς. Cod. Kop. convenit quidem cum Vindobonensibus, legit tamen выше всѣм pro всѣхъ. писати тебѣ Ostrog. et correcta, uti Cod. 36. тебѣ писати Xeropot. Belgrad. et Mardarii editio cum graeco. V. 4. славныи Petropol. secundus (3). Primus (2) servavit vocem graecam кратисте. Codd. Vindob. cum editis дрьжавныи. Sic et Alexii Metropolitae versio. Quoad orthographiam Codd. Serbicos differre a Russicis, satis jam notum est. Hinc начеше, пореде, се Xeropot. et Mard. editio, pro начаша, порадꙋ, сѧ.

VII.

E Cod. membraneo in 4. olim Hankiano, nunc Vindobonensi Caes. Bibliothecae, seculi XII. aut XIII. (non VIII., uti visum fuit pristino possessori), apud Griesbachium N. 1, qui potius ѡбщник, quam Hirmologium dicendus fuit. Continet praeter Odas ex Octoecho etiam lectiones ex Evangeliis et Epistolis. Luc. 24, 12—35.

12 Петръ въставъ тече къ гробꙋ. и приникъ
видѣ ризꙑ лежаща ѥдинꙑ. и иде въсебѣ дивлꙗсѧ
бꙑвшемоу. 13 и два ѿ нихъ бѣста идꙋща въ тъже
дн҃ь. въ весь ѿстоѩщюю стадии шестидесѧтъ
ѿ иерс҃лма. ѥйже имѧ ѥмаоусъ. 14 и та бесѣдо-
вашета кьсебѣ. о всѣхъ сихъ приключешихъсѧ. 15
и бъ҃і бесѣдоующима има и стѧзающемаꙗсѧ и
самъ іс҃ъ приближисѧ. идꙗшета снима. 16 очиже
ѥю държашетасѧ. да ѥго непознаста. 17 рече же
книма. что соуть словеса си онихже истѧзаѥтасѧ
къ себѣ идоуща и ѥста дрꙗхла. 18 ѿвѣщавъже
ѥдинъ ѥмоуже имѧ клеопа. рече кнемоу тꙑли
ѥдинъ пришлець ѥси въ иер҃лмъ. и нечюли бꙑвъ-
шихъ въ немь въ дн҃и сиѩ. 19 и рече има кꙑихъ.
онаже рѣста ѥмоу. ѩже о іс҃ѣ назарꙗнинѣ. иже
бъ҃і моуже прр҃къ сильнъ дѣломь и словомь прѣ-
дъ б҃мь и всѣми людьми. 20 и како и прѣдаша
архиерѣи. и кнѧзи наши. на осоужениѥ смер-
ти. и пропꙗшаи. 21 мꙑ же надѣꙗхомъсѧ. ꙗко
сь ѥсть хотꙗи избавити изл҃ꙗ. нъ и надовсѣми
сими трьтии сь дн҃ь имать. 22 и женꙑ ѥтерꙑ
ѿ насъ оужасиша нꙑ. бꙑвшаѩ рано оу гроба.
23 и не обрѣтъша телесе ѥго. приидоша гл҃ще
и ꙗвлѣниѥ анг҃ла видѣша. иже гл҃ть и жива.
24 и идꙋ ѥтери ѿ насъ къ гробоу. и обрѣтоша
тако ꙗкоже и женꙑ рѣша. самогоже невидѣша.
25 и тъ рече книма. о несмꙑсльнаѩ. и моуть-

наѩ

нама срд҃цемь. вѣровати о всѣхъ ꙗже гл҃ша
прр҃ци. 26 не таколи подобаѥть пострадати хоу.
и вънити въ славоу свою, 27 и наченъ ѿ мосѣа.
и ѿ всѣхъ прр҃къ. сказаше има ѿ всѣхъ
книгъ иже бѣахѹ о нѣмь. 28 и приближишаса
въвесь нѣкоую вънюже идашета. и тъ твораше са
далече ити. 29 и ноужашета и гл҃ща облази
снама. ꙗко при вечерѣ ѥсть. и приклонилъса ѥсть
оуже дн҃ь. и въниде снима облѣщь. 30 и бъі҃ ꙗко
възлеже снима. и приимъ хлѣбъ бл҃гослови и. и прѣ-
ломль даꙗше има. 31 онѣмаже ѿверзостаса очи.
и познастаи. и тъ ищезе ѿ нею. 32 и рѣста кьсебѣ.
не ср҃дце ли бѣ горли внаю. ѥгда гл҃ше кнама
на поути. и ꙗко сказаше нама книгъі 33 и въ
ставъша. въ тъ ча҃. възвратистаса въ иерлмъ.
и обрѣтоста съвъкоупльшаса ѥдиногонадесате. иже
бѣахоу снними. 34 гл҃ще. въ истиноу ꙗко въста
хс҃ъ. и ꙗ..са симоноу. 35 и повѣдашета ꙗже
бъіша на поути. и ꙗко познаса има. въ прѣло-
млѣнии хлѣба.

Cum in Mss. antiquis vocabula non sint spatiis ubique separata, nos ea in lectorum commodum spatiis interpositis divisimus. Solent adhuc in editis voces conjunctim scribi, uti in Ostrog. видѣризыѥдиныле-жаща, et ѿидевъсебѣдивасакывшемѹ.

V. 12. лежаща ѥдинъі, hoc ordine graecus: κείμενα μόνα. Codd. juniores, uti Vindobonenses duo, Kopitarii, editiones omnes ѥдины praeponunt.

Pro иде alii melius ѿиде ἀπῆλθε, abiit.

V. 13.

V. 13. се post и legunt omnes] alii. Missale glagol. 1483 inserit оученика ѥва post дьва pro ѿ них, cum ab hoc versu lectio incipiat. Cod. Kop. addit мѹжа ante два. Pro тъже editiones russicae тойже. Cod. Belgrad. тъжде; Veneta Liturgia, Mardarii editio, Cod. Kop. utpote Serbici тьжде. Miss. glagol. вдан вскрсенїа его in die resurrectionis ejus, pro втойже день. Pro вьсь Vindob. B. seu Belgrad. cum editis весь. Mardarii edit. et Miss. Glag. legunt вас, inserendo Illyriorum more а pro ь seu е. Pro definita terminatione ѿстоащюю editi et Codd. alii ѿстоащѹ, praeter Mardarium, qui ѿстоещѹю habet. Pro Genit. шестидесатъ alii cum editis Accus. шестьдесат. Pro еммаоус alii cum editis еммаѹс.

V. 14. бесѣдоваста кесѣ alii cum editis. Miss. glag. глаꙗхота мею собою loquebantur inter se. Idem omittit сих post всѣх. In приключешних pro приключьших librarius scripsit е pro ь. Mardarius приключашиx inserendo а euphonicum Serborum.

V. 15. бисе Miss. glagol. hic et alibi pro бысть. бесѣдѹющема Ven. Liturgia et editi, praeter Mardarium, qui cum Codd. terminationem има habet. мею собою post има addit Miss. Glag. съвъпрашающема Xeropot. et Venet. совопрошающема correcta. сьвьпрашающима Belgrad. et Mard. съвопрашающима Ostrog. pro стазающема. Pro са Codd. Serb. et Glag. hic et ubique се. приблиижиса sic et editi; Belgrad. in Gerundivo приближса ἐγγίσας. идашета male pro идаше. и идѣше Xerop. Kop. Mard. et Glag. et Cod. Vaticanus, cujus fragmentum Alterus contulit. идѣаше Venet. идѣаше Belgr. шнима pro снима Glagol.

V. 16. дръжастаса Ostrogiensis, дрьжастасе Kop. Mard. Glagol. дрьжастѣсе Venet. дръжастѣса Belgr. держастѣса correcta. непознаета Kop. Venet. editi. непознаста Miss. Glagol.

V. 17. Pro си editi сїа. стазаетаса Belgr. editi. стезаетасе Codd. Serb. In plurali стезаетесе Xerop.

Kop.

Kop. Pro кєбѣ Glagol. мєю собою. дрєхла, дрѣхла Codd. Serb. дрєсєла Glagol.

V. 18. книмꙋ Codd. Serb. ємꙋ Glag. нєчꙋл єси Glagol. нє оувѣдѣл єси correcta, нєоувѣдѣ Ostrog. et alii. в сїє дни Glag. sequendo ordinem Vulgatae: his diebus.

V. 19. мꙋжє pro мꙋжь. силєн Belgr. editi. силан Glag.

V. 20. и ante како male omittunt editi, cum ὅπως τε legatur. єго pro и et quidem post прєдаша alii cum editis. кнєзи Codd. Serb. et Glagol. wсꙋждєнїє editi. осꙋжнїє Glag. смрти Glag. pro смєрти: съмрьти Xerop. съмръти Belgr. пропєшєи Glag. et Vatic. распаша єго edd. распєшє єго Codd. Serb.

V. 21. сєй єсть хотл edd. хотє Kop. Glag. Melius хотли cum sit ὁ μέλλων in graeco. Sic Belgr., хотєи Xerop. Venet. Mard. и нынє надвсѣми трєти дань єсть, et nunc super haec omnia tertia dies est, Vulg. Glag. ноу Belgr. Mard. но edd. pro нъ. Pro сь, hic, correcta сєй, Ostrog. male сє. Pro имать ἄγει correcta єсть. днєсь σήμερον Belgr. et editi; cum nostro omittit Xeropot. ѿнєлижє сїа быша, quod habent editi et manuscripti post днєсь, in Cod. nostro deest errore librarii, uti нъ versu 22.

V. 22. нꙋ Belgr. но edd. на Glag. єтєрїє ѿ нашиx Glag. нѣкыл edd. нѣкыє Codd. Serb. pro ктєры. Pro бывшлл Codd. Serb. бызшєк, correcta бывшыл.

V. 23. нє wбрѣтшє edd. in plurali pro duali mascul. нєобрѣтша, qui pro fem. нєобрѣтши hic locum obtinuit. тєлєсє etiam Ostrog. Alii тѣлєсє utique melius. придꙋ Glag. pro прїидоша. Confer Gramm. p. 564. видѣвша Ostrog. Alii видѣвшє; Gerundivo graecum ἑωρακέναι exprimendo. Correcta, resoluto Gerundivo, пкw видѣша. єго pro и (eum) editi, и Kop. et Glag.

V. 24.

V. 24. идоша нѣцїи alii cum edd. ка гробꙋ Glag. ко гробꙋ correcta, apposita vocali euphonica Russorum.

V. 25. той pro тъ edd. та Glag. in mascul. ipse αὐτός. мꙋтна pro βραδεῖς Vatic. apud Alterum; an non мꙋдна, мꙋднаа, legendum, cum Carniolis мꙋден et мꙋдити in usu sint. Confer et медлити. Alii къснаа, Venet. Mard. кьснаа, Kop. касна, edit. russ. коснаа. Glag. лѣна. еже ante вѣровати edd.

V. 26. не сїа ли alii cum edd., praeter Kop. et Glag., qui не таколи legunt. подобаше alii cum edd. тако ante внити addit Glag. quia Vulg. ita legit.

V. 27. начьн edd. Serbicae, начан Kop. Glag. сказаше. Ostr. сказаше corr. сказоваше Codd. Serb. et Glag. писанїи alii cum edd. At Vaticanus et Glag. cum nostro книг, sed иже pro vitioso иже. бѣхꙋт Vatic., бѣхꙋ Glag. Kop. иже ѡ нем edd. ѡ ним Venet. Mard. deleto бѣхꙋ, cum in Graeco non legatur.

V. 28. нѣкꙋю non legit Vatic. neque alii. к веи Glag. pro в весь. в дом Kop. et tamen mox внюже. Mard. вь вас, Venet. вь вьсь. Glag. addit pronomen та ante идаашета. идаста edd. идѣста Venet. Mard. идѣаста Kop. — далечайше edd., далеченше Xeropot. далечѣише Belgr., дале Glag. далече Kop. cum nostro.

V. 29. нꙋждаста Vatic. ac alii cum edd., нꙋжаста, sine д, Ostrog. нꙋихота Glag. облѣзи Kop. Mard. облези alii et Glag. ѡблази edd. Russicae. к вечерꙋ edd. при вечери ти Glag. прѣклонилсе есть Codd. Serb. et Glag. приклонил Kop. et edd. юже Vatic. Kop. Glag. at alii cum edd. omittunt. съ ними in plur. Belgr. шнима Glag. hic et alibi. облѣщи Kop. Mard. облещи Venet. Xerop. ѡблещи Belgr. correcta, облежти Ostrog. Imo et in Vatic. siquidem accurate descriptum fuerit fragmentum transmissum, Infinitivus облещи pro Supino облѣщ. Miss. glag. omittit τοῦ μεῖναι cum Vulgata.

V. 30. и (et) ante прїим corr. omittunt alii cum Ostr. прием Cod. Serb. et Glag. и (cum) post благослови

deest

deest in aliis et in Graeco. прєломив edd. прѣломь Kop. прѣломль cum nostro Vatic. им in plur. Kop.

V. 31. ѿверзостѣся correcta, ѿврьзостѣся Belgr. Alii mascul. dualem in оста habent. Glag. ѿврѣсте. — и та ищезе ѿ очїю ею Glagol. Vulgatam sequens: et ipse evanuit ex oculis eorum. Alii cum edd. невидим бысть има. Vatic. cum nostro ищезе ѿ нїю (certe нѣю).

V. 32. рекоста к себѣ edd. Post ли excidit наю, quod alii legunt. горѣ бѣ Kop. горе бѣ Ven. Mard., взгорашесе exarsit, Glag. нама sine к alii cum edd. сказоваше Glag. et alii cum edd. сказаше Vatic. cum nostro.

V. 33. сьбькꙋплашасе Kop. савкꙋплашесе Glag. съвъкꙋплени Xerop. съвъкꙋплены Belgr. съвокꙋплены Ostrog. совокꙋпленых pro Accusativo correcta. єдиного на десяте Ostrog. єдинаго на десяте edd. aliae, єдинонадесяте correcta. и ante иже legunt alii, quod in nostro et in Kop. deest. бѣхꙋ Codd. Serb. бахꙋ edd. Russicae.

V. 34. глюще Kop. Glag. cum nostro, глющих Xerop. Belgr. cum edd. pro Accusativo λέγοντας. во истинꙋ ante яко cum nostro Vatic. et Kop. Post яко alii cum edd. At Vulgatae ordinem sequitur Miss. Glagol. яко вскрсе гь вистинꙋ, quod surrexit Dominus vere. хсъ cum nostro Vaticanus tantum; alii cum edd. гь. In я.. ся desideratur ви. Nam alii omnes legunt явися, Codd. Serb. явисе.

V. 35. и та повѣдашета Glag., и та повѣдаста Vatic. et alii cum edd. Excidit itaque та in nostro.— яже быша (quae gesta erant) edd. яже бише Vatic. Kop. бѣше (erant) Glag. яже на пꙋти, τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, Mard. et Codd. Xerop. et Belgr. deleto быша. — в преломленїи edd. At Xerop. et Belgr. в прѣломлѣнїи cum nostro, qui et alias in participio passivo Verborum in ити, Serborum more, ѣн pro ен amat. Confer p. 554.

VIII.

E Cod. Bononiensi Bibliothecae S. Salvatoris, continente Psalterium cum Commentario, qui falso S. Athanasio adscribitur. Ex hoc codice Nicolaus Antonellus, qui Interpretationem Psalmorum S. Athanasii Romae 1746. fol. edidit, in Praefatione p. XIX — XXI. specimen exhibuit. Psalmum primum ibidem non sine vitiis pluribus, a literarum similium permutatione et signorum ь et ъ confusione ortis, editum hic restituere conatus sum, ad normam orthographiae veterum Codicum, cum codicem ipsum inspicere mihi non liceat.

1. блаженъ мѫжь иже не иде на съвѣтъ нечьстивъıхъ: и на пѫти грѣшьнъıхъ не ста: и на сѣдалищи гоубитель не сѣде.

2. нъ възаконѣ г҃ни волꙗ ѥго: и въ законѣ ѥго поучитьсѧ д҃нь и нощь.

3. и бѫдеть ꙗко др҃ѣво саждениѥ при исходищихъ водамъ.

4. ѥже плодъ свои дасть въврѣмꙗ своѥ.

5. и листъ ѥго неоупадеть.

6. и все ѥлико створить поспѣѥтсѧ ѥмоу.

7. не тако нечьстивии, нетако: нъ ꙗко прахъ ѥгоже възмѣтаѥть вѣтръ ѿълица землѧ.

8. сегоради невъскр҃снѫть нечьстивии на сѫдъ, ни грѣшьници въсъвѣтъ праведьнъıхъ.

9. ꙗко вѣсть гдь пѫть праведьнꙑхъ, и пѫть нечестивꙑхъ погꙑбнеть.

1. блжн beatus, Ms. Vind. et editio Veneta, блаженъ sine titla Ostrog. гѹбитєлей correcta pro гѹбитель. не сѣде non sedit, sic et Venet. Ostrog. не сѣдѣ correcta et jam ante eam aliae edd.

2. но pro нъ edd. russicae. нь codd. Serbici. волꙗ voluntas, sic Ms. Vind. et Venet. волѧ alii. Solet autem ѧ in antiquis Codd. post consonantes, ꙗ vero initio et post vocales scribi, ex. gr. ꙗвлꙗꙗсѧ. єго seu єгѡ edd. russicae pro кго.

3. древо lignum, edd. russicae. саждєнно Ms. Vind. саждєнноє ed. Venet. сажєно Ostrog. насаждєноє correcta, вод, aquarum, Genitivo alii, pro Dativo водам.

4. єжє (quod) edd. ижє vitiose Ms. Vind., Venet. et Ostrog.

5. нє ѿпадєт non decidet, omnes alii pro нєоупадєть.

6. вса єлика πάντα ὅσα, alii in plurali pro вєє єлико. ащє творит ἂν ποιῇ, alii pro створить. оуспѣєт prosperabitur, pro поспѣкєтєѧ.

7. зємли terrae, edd. russicae, зємлѥ Venet. ѕѣмлѥ Ms. Vind. pro antiquo Genitivo зємлѧ.

8. нєвъскрєснѹтъ non resurgent, sine titla Ostrog. нєвьскрноуть Ms. Vind. нєвьсчрноуть errore typi ч pro к ed. Veneta. нижє neque, correcta et jam ante eam quaedam editiones.

9. съвѣсть (novit) Ostrog. съвѣсть Ms. Vind. et ed. Venet. Suspicor autem etiam in Cod. Bononiensi legi съвѣсть, quamvis вѣсть, quod editiones recentiores russicae habent, apud Antonellum excusum sit. Cum Veneta editio нєчьстивыих exhibeat, vellem certo scire, an non et Cod. Bononiensis legat нєчьстивъіихъ et праведьнъіихъ, antiquissimorum Codicum, cum ille hos in scribendo ъı pro ы, аштє pro ащє, et in aliis sequatur.

IX.

E Codice glagolitico, quem Josephus Simon Assemanus Jerosolymis invenit atque Romam attulit. Continet Evangelia pro Dominicis et Festis secundum ritum graecum. Matthaeo Caramano, qui eum Suida seu anno 1081 antiquiorem statuit, assentiri non possum, quamvis eum e codice cyrillico antiquo seculi XIII. mutatis literis cyrillicis in glagoliticas descriptum facile credam. Joh. 1, 1. 2. 3. et 14. e Caramani Considerationibus seu Refutatione adnotationum Stephani Rosae in editionem Missalis Glagolitici an. 1741 impressi.

1. искони бѣ слово и слово бѣ оу бога и бог бѣ слово.

2. се бѣ искони оу бога. 3. вса тѣм бꙑше V. 14. и слово плъть бꙑсть и вселисе внꙑ.

Prorsus convenit fragmentum glagoliticum in membrana Bibliothecae Caesareae Vindobon. V 2. tamen addit и ante се. Continuatque post вса тѣм бише versum 3. 4. et partem 5.

3. и безнегоже ничесоже биси, еже биси.

4. в том живот бѣ и живот бѣ свѣт чл҃ком.

5. и свѣт в тьмѣ сватитсе и ть ....

In Assemani Codice, quem ille in Calendariis ecclesiae slavicae saepius citat, p. 46 adscriptum est cyrillicis literis nomen scribae: papas Ivan Kravonosi pisa evangelie sie, i. e. ut interpretatur Ca-

Caramanus, presbyter Johannes Vasoifer scripsit Evangelium hoc. Pro щ saepe scribi шт: itaque хоштѫ pro хощѫ, et pro vocali solum ъ poni: itaque търъсть pro russico тросҭь, плъть pro плотъ et Jer crassum forma distinctum a tenui notavit Caramanus, quae omnia probant, Glagolitam Kravonos longe accuratius codicem cyrillicum transformasse in glagoliticum, quam alios.

V. 1. et 2. Pro оу бога, apud Deum, codd. cyrillici antiquissimi ѿ бога; minus antiqui къ богѹ, quod editi servarunt. Ostrogiensis vero legit оу бога; correcta in textu к богѹ, at in glossa marginis оу бога. Confer p. 70.

V. 3. бышє, uti Codd. Serbici, pro быша. и безьнегожє Cod. Kop. безнєгожє Mosqu. secundus supra p. 71. citatus; alii безнєго. ничтожє pro ничьтожє, et бысть pro бысѧ Codd. Cyrillici omnes, et Glagoliticus Assemani v. 14.

V. 5. свєтитєє cum euphonico а Illyriorum, pro свьтитсѧ antiquorum Codd. Fragmentum igitur hoc longe recentius est codice Assemaniano.

X.

E Cod. Parisino Bibliothecae regiae N. 52 Supplementi, cujus fac simile mihi benevole nuper transmissum fuit. Luc. 15, 11—32. Eandem lectionem olim descripserat Dn. Kopitar ex alio Codice antiquiore, quem in notis Parisinum A. nominabo.

11 чл҃къ нѣкыи имѣ два сына, 12 и рєчє юнѣишї єю ѡц҃ѹ, ѡч҃є. даждь ми достоинѫ ч҃ѫ имѣнїа. и раздѣли има имѣнїє. 13 и нє по

мнозѣх днех, събравъ вьсѣ мьнїи сн҃ъ и ѿтиде на
страна далече, и тамо разточи имѣнїе свое жи-
вын блѫдно 14 и иждившꙋ емꙋ всѣ. бы҃ гладъ
крѣпькь на странѣ той и тьи начат лишатися. 15
и шьд прїлѣпися единꙋмꙋ житель страны тоя: и
посла его на села своя пасті свїнїя, 16 и желааше
насытити чрѣво свое ѿ рожець иже ядѣхѫ свїнїя,
и никтоже даяше емꙋ. 17 вь себеже пришьд, рече,
колико наемник ѡца моего избываѫть хлѣбы, аз-
же гладомь гыбнѫ. 18 вьстав идѫ кь ѡц҃ꙋ моемꙋ
и рекь емꙋ, ѡч҃е съгрѣших нанб҃о и прѣдтобоѫ,
19 и ктомꙋ нѣсмь достоин.. рещися сн҃ь твой, створї
мя яко единого ѿ наемнїк твоих. 20 и вьставъ иде
кь ѡц҃ꙋ своемꙋ. ещеже емꙋ далече сѫщꙋ, ꙋзрѣ и
ѡц҃ь его, и миль емꙋ бы҃. и текь нападе на выѭ его,
и ѡблобыза и. 21 речеже емꙋ сн҃ь. ѡч҃е, съгрѣших
нанб҃о и прѣд тобоѫ. и ктомꙋ нѣсмь достоин
нарещися сн҃ь твой. 22 речеже ѡц҃ь кь рабом своим.
изнесѣте ѡдеждѫ прьвꙋя, и ѡблѣцѣте его, и да-
дите прьстень на рѫкꙋ его и сапогы на нозѣ, 23
и приведше телець ꙋпитѣны, заколїте. и ядше
веселїмся, 24 яко сн҃ь мой сь, мрьтвь бѣ и оживе,
и изгыбль бѣ и ѡбрѣтеся. и начашѫ веселити-
ся. 25 бѣже сн҃ь его старѣи на селѣ, и яко гра-
ды прїближися кь домꙋ, слыша пѣнїя и ликы 26
и призвавь единого ѿ отрокь, выпрашааше что сѫть
сїя, 27 ѡнже рече емꙋ. яко брат твой прїиде. и

заклa

заклатъ оц҃ь твои телць оупитанъı. ꙗко здрава его прıатъ. 28 разгнѣвавъжеса, и нехотѣаше внити. оц҃ьже его изъшьд молѣше и. 29 онже, ѿвѣщава рече оц҃у. се толико лѣт работах тебѣ, и николижe заповѣди твоа прѣстꙋпих, и мнѣ никогдаже. даль еси козлатє, да съ дрꙋгы моими възвеселѫ. 30 егдаже сн҃ь твои сь". изѣди имѣние твое съ любодѣицами прииде. закла емꙋ телць питомы. 31 онже рече емꙋ. чадо ты всегда самнои еси, и все моа твоа сꙋть. 32 възвеселитиже са и възрадовати подобааше. ꙗко брат твои сь" мрьтвь бѣ и ѡживе. и изгыбль бѣ и ѡбрѣтеса.

V. 11. кьтер pro нѣкыи Par. A. et Miss. Glagol.
V. 12. мнїи Par. A. маниши, et ѿ нїю pro ею Glag. доннꙋ чѧ Paris. A. Ex orthographia достоинѫа часть apparet Codicem Parisinum B. esse e mediis inter Serbicos et Russicos, quales Moldavici esse solent. Glag. дай ми честь достоанїа. Pro имѣнїа Glag. достоанїе имѣнїа.
V. 13. млаи pro мнїи Glag. далѣчнꙋю pro далече Glag. Pro тамо Cod. Kop. et Glag тꙋ. живе (pro живѧ) Glag.
V. 14. иждившꙋже Paris. A. et editi; и потом егда расточи Glag. sequendo Vulgatam: et postquam omnia dissipasset. бѣи lege быси Glag. pro бысть. глад вели Glag. и си наче лишитисе Glag.
V. 15. шад Glag. more suo pro ь inter duas consonantes inserendo mobile seu euphonicum а, prout Russi suum е et о. единомꙋ alii. ѿ града pro ѿ житель Glag. ѿ ante жителѧ Paris. A. et editi.

V. 16. Pro чрево своє solum ce Paris. A. et Mss. Glagol. at impressi Glagol. legunt чрево свое. не даваше Paris. A. недадеше Cod. Kop. bene cum negatione не, quamvis никтоже praecedat.

V. 17. и помысливъ всекъ Glag. оу оца моего избывает им хлеба Paris. A. колико Mard. колико наемникωв есть вдому о. м. Glag. хлебы in formula избывают хлебы est Instrumentalis: abundant panibus. Editi колико наемник mutarunt in Dativum колико наемникωм избывают хлебы (pro хлеби). и всем хлеба избывает Glag. Post азже addit зде Paris. A. саде Glagol. cum vulgata legat: hic. гыблю editi et Codd. jun.

V. 18. встану и иду surgam et ibo, cum Vulg. реку alii pro рекь.

V. 19. юже Paris. A. и юже Glag. и оуже editi, pro и ктому. нарещисе Paris. A. зватисе Glag. несам достоин Glag. нь ante створи Paris. A. на Glag.

V. 20. и егда още далече бе, виде и Glag. целоваще. и Glag. pro облобыза и.

V. 21. Post сн твой e v. 19. repetit Paris. A. нь створи ме яко единого ω наемник твоих. Eadem repetit Glag. на etc.

V. 22. Post оц addit Paris. A. его, et post своим cum Glagol. скоро cito. Accus. и pro его Paris. A. et Glag. одею Glag. его post нозе addunt Paris. A. на нози его Glag.

V. 23. приведите телац Glag. ядше да везеселимсе Paris. A. да ядше etc. Glag.

V. 24. оумрл бе Paris. A. са сн мои мртав бе и вксре Glag. погиб Glag. pro изгыбл бе.

V. 25. бише, lege кише, pro бе, et на сели pro селе Glag. more suo mutando е in и. оцу post к дому addit Paris. A. и егда прида приближисе Glag. песни и танци Glag.

V. 26. раб pro отрок Paris. A. Glag. впрашаше что оуба си суть Paris. A. оупроси что сиа суть Glag.

V.

V. 27. ıако omittit Paris. A. Glag. — емѹ post закла addit Paris. A. спасена Glag. pro здрава. принет и Paris. A. Editi его прїит; а itaque scribendum erat pro ж.

V. 28. прогнѣвавсе Glag. вдом post внити Glag. наче и молити Glag. coepit illum rogare, cum Vulg.

V. 29. своемѹ post оцѹ addunt Paris. A. et Glag. колико iidem pro толико. работаю Paris A. editi. работахти Glag. Missale primum et Venetum, at Levakovichii Romae 1631 editum работаю тееи servio tibi. непрѣстѹпиих Glag. cum negatione не. и николиже неда мнѣ и козлища Glag. спрїители pro єдрѹгы Glag. давзвеселилсевых Paris. A. Sic Glag. sed вым pro вых.

V. 30. на потом егда Glag. cum Vulg.: sed postquam. Post сн твои addit Levakovich са, quod erat in Glag. prioribus omissum. издавый editi, иже погѹби Glag. свое pro твое Glag. cum Vulg.: substantiam suam. з блѹдницами Glagol. са pro з Levakovich. закла емѹ телец питомый Ostrog. заклал еси емѹ телца питомагѡ correcta. заклалмѹ еси телац ѹпитен Glag. оупитанны Paris. A. питенѿ Cod. Kop.

V. 31. всагда самною Glag.

V. 32. Post взвеселити же се addit Paris. A. тебѣ. веселити се тебѣ Glag. подобает Glag. сь omisit Glag. Miss. primum et secundum, at са addidit Levakovich in Romano.

Codex antiquus olim S. Germani, quem sec. XI. censet catalogus, continet Evangelia incipiendo a verbis Matthaei роди салатиел, et in fine сназарь seu collectionem mensium. Huic in multis consentire Glagoliticum Missale satis apparet e specimine dato. Alterum codicem N. 52. seculis

ali-

aliquot juniorem esse, ex lectionibus variantibus et ipsa orthographia satis liquet. Octo primos versus Cap. I. Evangelii Johannis, quos accurate delineatos habeo, hujus rei causa ex eodem hic adhuc subjungam.

1. вь начало бѣ слво и слво бѣ кь бо̃у; и бь̃ бѣ слво. 2. се бѣ искони кь бо̃у. 3. и всѣ тѣм быша, и безьнего ничтоже бы̃, еже бы, 4. вьтомь животь бѣ. и животь бѣ. свѣть чл̃комь. 5. и свѣть вь тьмѣ.. свьтитьса. и тьма его не ѡбеть. 6. бы̃ чл̃кь послань ѿ бг̃а, има емѹ Iѡань, 7. сь прииде вь свѣдѣтелство, да свѣдѣтелствѹеть ѡ свѣтѣ, да вси вѣрѫ имѫть имь. 8. не бѣ ть свѣть, нѫ да свѣдѣтелетвѹеть ѡ свѣтѣ.

V. 1. вьначалѡ in Accusat. pro вначалѣ aliorum juniorum Codd. Antiqui omnes ante finem sec. XIV. scripti искони, quod tamen et illi v. 2. servarunt.

V. 3. и всѣ pro и вса, и recte omittunt alii omnes, praeter Mosquensem tertium. Vide p. 70. быеть sine не cum aliis junioribus. Vide p. 71.

V. 5. свьтитьса cum Hankiano seu Vindob. Vide p. 72.

V. 7. имь, per eum, cum aliis Codd. pro vitioso емѹ editionum russicarum. Mardarius recte e Codd. Serbicis excudit имь.

V. 8. нѫ pro нѫ, Codd. antiquorum seu но Russorum.

Pro ъ in fine vocum Codex Parisinus ь Serborum more usurpat. At differt a Serbicis in eo, quod initio et post vocales pro ѥ adhibeat е; его, свѣдѣтелствѹет pro ѥго, свѣдѣтелствѹѥт, et quod а non mutet in е post consonas. Habet enim са, има, начало pro

pro Serborum сє, имє, начєлє. At v. 5. нєокєт pro нєшкат.

XI.

E glagolitico Psalterio, cum adnexis Breviarii precibus, scripto in membrana ab Ivano жакан (Diacono?) Segniae an. 1359. in 12. Bibliothecae illustrissimi Comitis Francisci de Sternberg Pragae. Psalmus 112.

1. хвалитє отроци гѧ, хвалитє имє гнѥ.
2. буди имѥ гнѥ блно ѿ сєлѣ и до вѣка.
3. ѿ вєтока слнца и до запа, хвално имє гнѥ.
4. висок надавсєми ѥзики г, и над нєбєси слава єго.
5. кто ако г б нш, живєи на висоних.
6. и на смєрєнаѧ призираѥ на нєбєси и на зємли.
7. ваздвизаѥ ѿ зємлѥ нища, и ѿ гноища взносє убога.
8. да посадит и скнєзи, скнєзи люди своих.
9. иже обитати творит нєплодну вдому, матєр чєд вєсєлѥщусє.

V. 2. имѥ pro имѧ, alias имє, uti Codd. Serbici. — Pro ѿ сєлѣ, ex hoc nunc, legunt Codd. cyrillici ѿ нꙑнѣ, Venet. Psalt. ѿ нꙑнѧ.

V. 3. ѿ вєток до запад, in plurali Codd. cyrillici, cum in graeco ἀνατολῶν, δυσμῶν legatur.

V. 4. висок sic etiam Venet. Psalt. a Serbis editum pro вꙑсок. At idem ѥзики cum и, Ostrog. ѧзꙑкꙑ.

зыкы. Discrimen inter ы et и Glagolitae plane negligunt. — надъ всѣми Codd. cyrillici. и ante надъ addunt Glagolitae, quia etiam Vulgata legit: et super coelos etc.

V. 5. живеи pro живай. Cod. cyrill. живый, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν. Psalt. Venet. иже на высокыихъ живїи, Ostrog. et alii recte sine иже. Vulg. qui in coelis habitat.

V. 6. смѣреннаа призирае Ps. Venet. смиреннаа edd. russicae. призираа Ostrog. призирай correcta, quamvis ἐφορῶν articulo ὁ careat.

V. 7. въздвизае ѿземле Psalt. Venet. въздвизай ѿ земла оубога Ostrog. воздвизай ѿ земли нища correcta, ὁ ἐγείρων — πτωχὸν, Vulg. suscitans a terra inopem. — възносе Ps. Venet. възноса нища Ostrog. возвышай оубога correcta, ἀνυψῶν πένητα.

V. 8. Codd. cyrillici graeco τοῦ καθίσαι conformius посадити его (olim certe и pro его). Vulg. ut collocet eum, да посадит и. — людїй Codd. cyrill. людей correcta.

V. 9. Per иже — творит неплоднѹ Vulgatae phrasim qui habitare facit sterilem expressit Glagol. ut Graecum ὁ κατοικίζων. Cyrillici Gerundivo: вселаяи неплодове Ostrog. вселая неплодовь correcta, вьселяте неплодовѹ Psalt. Venet. — матер чед cum Vulg. matrem filiorum. Cyrillici vero cum Graeco ἐπὶ τέκνοις: мтрь о чадѣх Ostrog. матерь w чадѣх correcta, мтерь w чедех Ps. Venet. — веселащѹсе Ps. Venet. веселащѹся edd. russicae.

Vides jam ex hoc specimine, Glagolitas Versionem Cyrilli in paucis ad textum Vulgatae mutasse et literis suis transscripsisse, ut itaque de versione Dalmatica, cujus auctorem Hieronymum clerici Dalmatiae sec. XIII. asserebant, frustra glo-

glorientur. Maneat haec gloria merito Cyrilli Thessalonicensis.

XII.

E Cod. membraneo glagolitico Missalis secundum legem Romanae Curiae scripto a knezo Novak milite palatii Ludovici Regis Hungariae an. 1368 in fol. Bibliothecae Caes. Vindob. Jacobi 5, 16—20.

16. исповѣданте дрѹг дрѹгѹ грѣхи ваше. и мл҃те дрѹг за дрѹга да исцѣлиете. много бо может мл҃ва првднаго поспѣваема. 17. илиа бо чл҃к бише подобан нм страстию. и мл҃бою пмл҃исе небити дажда назмлю. и недажди дажд назмлю три лѣта и ѕ мсцн. 18. и паки пмл҃исе. и нб҃о дасть дажд, и змла дасть плод свои. 19. братие аще кто ѿ вс заблѹдить ѿ истини. и обратит и кто, да вѣсть ꙗко обрати грѣшника ѿ заблѹжениꙗ пѹти его. сп҃сет дш҃ѹ его ѿ семрти. и покриет множство грѣх.

V. 16. грѣхы Hank. (nunc Caesar. Vind.) cum Glagol nostro. сьгрѣшениꙗ alii Codd. cyrillici. — молитеса Codd. cyrill. молитвѹ дѣте Hank. — ꙗко да исцѣлѣете Cyrill. ὅπως ἰαθῆτε, ut salvemini, Hank. cum nostro sine ꙗко. поспѣшествѹема Cyrill. ἐνεργουμένη, Vulg. assidua, поспѣвающиса Hank.

V. 17. подобен Hank. подобострастен edd. et Codd. alii, ὁμοιοπαθὴς, Vulg. passibilis. — небыти дождѹ Codd. cyrill. Mss. не одьждити, τοῦ μὴ βρέξαι, Vindob. chatt. да не бѹдет дождь edd. назе-

млю

млю (Vulg. super terram) deest in Codd. cyrill. — шє шдождн edd. quin addant дождь. — є apud Glagolitas valet sex. Codd. cyrill. мѣсяц (in Genit. plur.) шесть.

V. 18. Cyrill. дождь дасть (corr. даде) ordinem graeci (ὑετὸν ἔδωκε) sequuntur, uti Glagol. Vulgatae: dedit pluviam. — Pro дасть Codd. cyrill. прозабе ἐβλάστησε. Glagol. hic Vulgatae se conformavit; terra dedit fructum suum. плоды свое in plur. Vind. Apost. chart.

V. 19. Vulg. Fratres mei, Glagol. mei non habet, uti nec Codd. cyrill. — вваc Codd. cyrill. pro ѿ вас, Vulg. ex vobis. ѿ истины, a veritate, Hank. ѿ пути истины alii cum edd. Pro и кто Vind. chart. его кто, alii кто его. — Post яко videtur иже omissum. Cyrill. обратнвый ὁ ἐπιστρέψας, Vulg. qui converti fecerit. — ѿ заблужения, заблуждениа cyrill. законозаблужения Hank. — множество грѣхов edd.

XIII.

E Codice membraneo glagolitico Bibliothecae Caesar. Vindob. in fol. scripto an. 1396 a Vito scriba de Almissa. Continet Homilias et lectiones e scriptura sacra in Breviariis legi solitas. Jobi 1, 1. et Judith. 11, 1—4.

Job. 1, 1. чк етер бѣ в странѣ авсидецкѣ, емуже имє иов. и бѣ чк та истинни непорочни правєдн богочистив ѿгребаєє. ѿ вского залие вещи.

Ipsum jam initium argumento esse potest, versionem slavicam hujus libri e textu graeco factam fuisse, cum чк-иов non respondeat verbis Vulga-

gnae: Vir erat in terra Hus nomine Job, sed graecis vocibus: ἄνθρωπός τις ἦν ἐν χώρᾳ τῇ Αυσίτιδι ᾧ ὄνομα Ἰώβ. Sic et correcta человѣк нѣкїй бяше во странѣ авситидїйстѣй etc.

In Ostrog. vero initium мѹж бѣ в земли хѹсъ именем Іов prorsus cum Vulgata convenit. Subiit autem hanc mutationem ab eo, qui et alios libros veteris Testamenti recognovit, corruptum textum e Vulgata hinc inde emendando. At reliqua in Ostrog. a verbis бѣ чл҃к той Graeco conformia sunt.

он, ἐκεῖνος, correcta; Ostrog. той pro Glagol. та. — истинен, ἀληθινὸς, utraque, Ostrog. et correcta. Vulg. simplex. — непорочен utraque ἄμεμπτος, Vulg. et rectus, — праведен utraque δίκαιος, deest in Vulg. — богочестив utraque θεοσεβὴς, (melius quam богочистив) Vulg. ac timens Deum. — оудалаяса ѿ всакого зла дѣанїа Ostrog. оудалаайса ѿ всакїа лѹкавыа вещи correcta, ἀπὸ παντὸς πονηρȣ πράγματος, Vulg. et recedens a malo. Non dubito olim et in Codd. cyrillicis lectum fuisse ѿгребаяса, cum 1 Thessal. 5, 22. adhuc legatur: ѿ всакїа вещи злыа ѿгрѣбайтеса (corr. ѿгребайтеса.) ἀπέχεσθε, abstinete; in Dam. Apostolo etiam alibi.

Judith 11, 1. тагда олоферан рече ей равною милию бѹди и немози боатиса в срци твоем. яко аз николиже ѹврѣдих мѹжа. иже хотѣ работати навходоносорѹ црю. 2. людиже твои аще небнимчи-жили ни ме. невздигал бимь сбмицѹ мою на не. 3. ныиже рци ми кою винию отиде ѿ них. и ѹго-

дно

дно быти. тебѣ да придеши к нам. 4: и рече июдит прими слова рабине твое.

Hanc versionem e Vulgata factam e collatione cum hac et graeco textu luculenter apparet. Non videtur igitur versio hujus libri e graecis fontibus ulla exstitisse, quam Glagolitae in usus suos convertere potuissent. Nam et eam, quae in Ostrogiensi (et Mosquensi prima) editione legitur, e Vulgatae textu latino factam Correctores monuerunt in nota huic libro subjuncta: сїа книга Іудїоѳы переведена вновь с греческагѡ Ѧлеѯандрїйскагѡ, а в первопечатном переведена была с Вꙋлгаты.

V. 1. Tunc Holofernes dixit ei: Ostrog. тогда Олоферн рече ко їюдиѳѣ. Aequo animo esto: радостна бꙋди дꙋшею. Et noli pavere: и неоужасайся. Nunquam nocui viro: никогдаже побих мꙋжа, quasi legisset necui (n e c a v i) v i r u m. Qui voluit servire: иже хотяше слꙋжити.

V. 2. Populus autem tuus si non contempsissent me: аще небы людїе твои оунинижиша мене. Nota Conjunctivum небы оуничижиша male formatum. Non allevassem lanceam meam super eum: небъздвигнꙋл бы копїа моєго на них, rassico more pro на на. Melius correcta не бъздвигл бых. бым pro бых usurpari, p. 392 monuimus.

V. 3. Qua ex causa fecissisti: коея ради вины ѿиде. Et placuit tibi: и оугодно тебѣ sine быти seu быть. Ut venires: да прїидеши. Alibi tamen, quamvis raro, etiam in Ostrog. и post ш secundae personae omittitur.

V. 4. Et dixit illi: и рече емꙋ, Glag. omisit емꙋ. Sume verba ancillae tuae: прїими словеса рабыня

твоея

твоѧ господине мой, correcta v. 5. (cum plura v. 4. inserat) прїими глаголы рабы твоєѧ.

Auctorem ejus versionis, quae in Ostrogiensi legitur, codices glagoliticos inspexisse, haud crediderim. Integrum certe librum Judith in his reperire non potuit. Versionem hujus libri russicam a Francisco Skorina itidem e latino textu factam et Pragae 1519 impressam novimus. Verum eam, quam Ostrogiensis editio exhibet, antiquiorem esse non dubito; cum Biblia slavica integra jam an. 1499 descripta in bibliotheca synodali Mosquae serventur, ex quibus alia duo ibidem exstantia exemplaria desumta fuisse conjicio. Ex horum altero, Constantino Duci Ostrogium misso, textus Ostrogiensis editionis impressus fuit, cum ei persuasum fuisset, (falso utique si de omnibus libris id intelligi voluerit), hoc in Codice veterem versionem slavicam, quae jam sub Wladimiro ad Russos pervenerit, contineri. Correctores Bibliorum, quae anno 1751 primum prodiere, dolent codicem tam antiquum, qui Wladimiri tempore scriptus fuerit, amissum. Atqui verba praefationis in Ostrogiensi editione non de aetate codicis, sed versionis slavicae intelligenda sunt; ut adeo amissum exemplar illud, quod Constantino missum fuerat, frustra doluerint, cum revera adhuc exstet

XIV.

E Fragmento Missalis glagolitici bibliothecae Landshutensis, quod ante plures annos descripsi. Jeremiae 1, 4—10.

4. бис̃ г̃ гн̃е к мн̑ѣ г̃. 5. прие неже те саздах
в чр̃ви знах те. и прие неже изиде из ложесне
ст̃тих те. и пр̃рка в езицѣх пост̃вих те. 6. и рѣх
ааа. гн̃ б̃е се неумию гл̃ти ѧк̃ отроче ѥсм. 7. рч̃е
г̃ к мнѣ негли ѧк̃ отроче еси и неумиеши гл̃ти
к всем ѧможе послю идеши и вса ѧже запв̃ѣм тебѣ
взгл̃еши. 8. небоисе от лица их и неустрашаисе
ѧк.. стобю ѥсм. да избавлю те гн̃ г̃ 9. и посла г̃
рк̃у свою и косну уста моа и рч̃е мнѣ се дах
слова моѧ в уста твоѧ. 10. се поставих те дн̃с
над ѧзки и над царстви да иссечиши и разори-
ши и расточиши и зкреши .. иши гт̃ г̃д всемоги.

V. 4. бие lege бисе aut potius бист. г̃ lege слово. ка мнѣ Missale a Levakovichio 1631 Romae editum. г̃ lege глаголе.

V. 5. прежде pro прие Levak. на чреве Levak. из ложесн in plur. correcta. Ostrog. ѿ матери си ἐκ μήτρας, Vulg. de vulva; hinc Glagol. из ложесне. осв̃тих sanctificavi, Levak. cum Ostrog. Pro поставих, quod graeco τέθεικα respondet, дах dedi Levak. cum quo Ostrog. conspirat. Correcta поставих.

V. 6. рекох pro рѣх et сии (ω сый) pro ааа Ostrog. et correcta. неумѣю Levak. не вѣм Ostrog. et correcta. есам Levak. иже отрок есмь Ostrog, ѧкω отрок аз есмь correcta.

V. 7.

V. 7. и рече — ка мнѣ Levak. немози глати noli dicere, Ostrog, не глаголи correcta cum Glagol. есам pro ми Levak. и не оумиеши глаголати et nescis loqui, non habet Levak. neque Vulg. neque Graecus. како. на вса — пошлют Levak. ибо ко всѣм книмже, ὅτι πρὸς πάντας ἐς, correcta; тако на вса иже Ostrog. — заповедоу Levak. — елика повелю Ostrogiensis et correcta.

V. 8. и неоустрашайте omittunt Levak. et alii. аз есам pro есмь Levak. ego sum Vulg. аз есмь correcta. Fortasse lege глаголет.

V. 9. посла misit, etiam Ostrog. cum Glagol. at correcta простре, ἐξέτεινε. прикоснуса (correcta прикоснеса) оустом моим Ostrog. рече гд ка мнѣ dixit Dominus ad me Levak. cum Vulg. гдь ко мнѣ corr., omisso гдь Ostrog. — словеса pro слова Levak. cum Ostrog. et correcta.

V. 10. на азыки и на цртва Ostrog. над азыки и над цртвы in Instrumentali corr. cum Glag. — да искоргнеши ut evellas, Levak. cum Ostrog. да искорениши ἐκριζοῦν correcta. — и раздроушиши и созиждеши и насадиши, et dissipes, et aedifices et plantes, Levak. глаголет гд всемоги omittunt Ostrog. et correcta, immo et Vulg. suntque ob finem lectionis addita.

XV.

Formula orationis dominicae e Glagolitico Missali anno 1483 impresso.

Отче наш иже еси нбсех. свтисе име твое. приди цртво твое. боуди вола твоа ко на нбси и на земли. хлѣб наш вседнни дай нам дне. и отпоусти нам длги наше тако и ми отпоущаем длжником нашм. и невведи нас внапаст, на избави нас от неприазни.

иже

иже qui. Sic Mss. et Missale secundum Venetiis 1528 editum. In tertio (an. 1531 impresso) ки pro иже.

Pro цр̃ство Miss. secundum et Azbukvidarium Glagoliticum cum variis precibus, цесарство. Confundunt Glagolitae voces admodum diversas цесар et цар, ita ut etiam rex Syriae in lectione Missalis primi цесар, et libri Regum цесарские книги appellentur. Levakovich in Missali quarto (Romae 1631 impresso) posuit царствїе et pro вола scripsit вола.

тако, superposito к sub titla, lege тако. Miss. tertium како bis, pro тако et pro такоже. Idem хлеб pro хлѣб.

вседаини Miss. Mss. всагданнни Azbukvid. всагданнїи Levak. at всагдашнни Miss. tertium.

даис Miss. Mss. данас aliud Ms. Azbukvid. et Miss. alia impressa.

отпѹщамо (отпѹшщамо Azbukv.) Miss. tertium, отпѹщаемо Levak. отпѹщаем Miss. Mss.

вавееди Azbukv. вавди Miss. Mss. введи alia Mss.

од (pro от) Azbukv. Miss. tertium, Levak; напасть etiam in Codd. cyrillicis usurpatum olim fuisse, pro tentatione, probari potest e 2 Petri cap. 2, 9. Ibi enim pro ἐκ πειρασμοῦ legitur ѿ напасти. Adde 1 Pet. 1, 6. в различных напастех in variis tentationibus, ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς. искѹшенїе vero ibidem v. 7. est probatio, τὸ δοκίμιον Voce непрїазнь diabolus denotatur in versione antiqua. 1 Joh. 3, 8. ѿ непрїазни, есть, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν, непрїазнь ὁ διάβολος, дѣла непрїазнина, τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, et v. 10. чада непрїазнена, τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου.

Epimetra Kopitarii tria.

I.

Vix Rmus. Dobrowsky Vindobona Pragam discesserat domum, cum ecçe adfertur Parisiis, quae jam fere desperabatur, doctissimi canonici Bobrowski epistola, cum descriptione codicis Parisini A. (laudati Gramm. p. 689 et 693), ex eoque Lucae I, 1–12 in charta pellucida imitatione. Cujus laboris fructu ne et amicus et lectores privarentur, hujus codicis lectionem hic subjunximus, conferendam cum Gramm. p. XV et 678. Codex hic Evangeliorum, olim Coislinianus, nunc est in Bibliotheca Regia inter orientales N. 27. Mutilus primo folio, incipit a (Matthaei I, 12.) роди салатилѣ (τὸν Σαλαθιήλ). En jam Lucae primae paginae columnas ambas:

Понеже оубо мнoѕи начеше чинити повѣсти. ѿ изьвѣстнихь (вь?) на вещен (sic). ꙗкоже и прѣдаше намь. бивьше искони самовидьци и слоугини словеси. изволисе и мнѣ. хождьшоу испрьва по всѣхь. вьистиноу по редоу писати тебѣ дрьжавни Өеѡфиле. да разоумѣкши ѡ нихьже наоучен кси словесехь оутврьждениk:~

Бы вь дни иκрода цра июдеискаго. иκреи нѣкои. именемь захариꙗ. ѿ кпимирик авиꙗне. и жена кго ѿ дьщерь ꙗронови (sic). име ки клисавта. бѣсташе ѡба праведна прѣдь бгомь. ходеща вь за-

заповѣдехь всѣхь и шправданиихь гнихь безпорока.
и не бѣ има (sic?) чѧ

Понеже бѣ клисата (sic) непраздна, и шба, за-матерѣвшиа вь днехь своихь бѣста.:~

Бысть же слоужещоу, емоу вьчиноу чреды своє предь бгмь. по шбичаю иерейскомоу. ключисе емоу. покадити вьшедьше вьцркви гню. и все множьство людии бѣ молитвоу дѣѥ вь нѣ. вь годь темиа.:~

Ави же се емоу, агль гнь. стоѥ ш десноую шлтара (sic), кадилнаго. и сметесе захариа ви-дѣвьи. и страхь.

II.

Advenit item post abitum R^mi^ Dobrowsky, exemplum Grammaticae Slovenicae, editae Mosquae A. 1648, in 4. humanissime communicatum a R^mo^ Archimandrita monasterii Шиматовац Luciano Мушицкий, Serborum Horatio, et cultioris Europae literarum aeque ac suae gentis utriusque linguae scientissimo. Quae Grammatica, cum sit primarius fons, unde omnes fere novationes non solum in subsecutas quoque Grammaticas, (nec Rimnicensi Smotriskii editione excepta), sed in ipsos etiam libros ecclesiasticos fluxere, cumque insuper de Maximi Graeci correctionibus specialia habeat ex ipsius Maximi supplicibus ad Patriarcham libellis, operae pretium nos facturos existimavimus, si diligentius eam excuteremus.

 Est

Est universum opus foll. 378 in 4. Nec enim te turbet, quod ultimum folium signetur ѡпи (888); hoc inde est, quod typographus post fol. ѕ҃ч, quod sequitur, falso signavit ѕ҃х, hincque continuando dena folia plura numeravit, quam oportuit. Ac quo minus credas, deesse in hoc exemplo dena folia, obstat signatura duernionum, et contextus, quae utraque recte se habent. Folium item ѡл (330, rectius 320), quia album erat, rescissum est a bibliopego una cum suo numero ѡл. Hinc verus numerus foll. fit 377. Sunt autem tam foliorum, quam duernionum numeri appositi in margine inferiori. Ac primi quidem duernionis numerus (litera) abest, aut, si malis, in hoc exemplo deest; nam revera hic duernio septem tantum folia habet (pro octo); quorum tamen primum signatum est ϐ, ita ut et duernionis primum folium vacuum fuisse putes. Duernio ultimus, ҂ми, duorum tantum foliorum est, subscriptionem continentium.

Tres maxime partes distinguas: Praefationem, Grammaticam ipsam, et Appendicem.

Praefationis inscriptio, miniata (praeter initialem с, quae est nigra), linearum 13, (praeter ѕпиѕа́хѡмъ et хотѧщимъ lin. 2, et ѥкрѧзѧ lin. 11 quae superposita habent м et з), sic habet:

Ѳѧ ѥгомъ почина́ємъ, здѣ̀ в̾ предисло́вїє вписа́хωмъ, к̾ любоѡ҇троу́днѣ тща́тисѧ хотѧ́щимъ къ ра́зꙋмꙋ оу҆че́нїѧ грамматі́ческагω. и҆ про́чихъ, ꙗ҆́же х҃р҃тїа́нства зако́нъ ѡ҆бдержи́тъ не са́ми собо́ю; но винꙋ̀ взе́мъ ѿ мно́гихъ с҃тꙑ́х ѻ҆ц҃ъ жи́тїи, ꙗ҆́кω и҆ сі́и дх҃оно́снїи с҃ті́и ѻ҆́ц҃и мно́зи, граммати́ки, и҆ про́чихъ кни́гъ філосо́фскагω ꙋ҆че́нїѧ, любоѡ҇троу́днѣ во ꙋ҆че́нїи оу҆праж҇нѧ́хꙋсѧ. и҆ ѿ страны̀ в̾ странꙋ̀, и҆ ѿ града во́ гра̑, пꙋти̇̀ ше́ст (вїа?) оу҆че́нїа ра́ди твора́хꙋ. си́це въ ѻ҆́бразъ любомꙋ́дрїа и҆ на́мъ ѡ҆ста́виша и҆ска́ти, ꙗ҆́коже на преди̇̀ писа́нїе ꙗ҆ви́тъ.

Commendat auctor, stylo quidem subrudi et vitis SS. proprio, literarum studia ab exemplo SS. Patrum Athanasii, Basilii, Gregorii, Joannum Chrysostomi et Damasceni, hymnographi Cosmae et aliorum.

Fol. 18, verso, linea antepenultima, inscriptio miniata: ѡ҆ ра́зꙋмѣ. Hinc Auctor a Sanctorum exemplo transit ad Maximum Graecum, qui »in libris suis reprehendat doctrinae calumniatores, seque probet nec haereticum esse, nec Russiae inimicum. — Et sub finem dicat: Ѧ҆зъже а҆́ще и҆ вели́к є҆́смь в̾ ра́зꙋмѣ и҆ и҆скꙋ́сствѣ бж҃твеныхъ писа́нїи, ѻ҆бач̑е посла́нъ є҆́смь здѣ̀ ѿ всеѧ̀ с҃тыѧ́ горы̀, по проше́нїю и҆ гра́мотѣ бл҃говѣ́рнагω вели́кагω

кн҃зѧ

кн҃зѧ васи́лїѧ ї̓ѡа́нновича, оу̓ негѡ́же и прензѡби́лныѧ че́сти полꙋчи́хъ, де́вать лѣ́тъ. є҆гѡ́же повелѣ́нїемъ повиноуѧсѧ, не то́чїю толкова́нїѧ ѱалти́рное дѣ́ло наро́чито, и вса́кїѧ дꙋ́ховныѧ по́лзы и сла́дости испо́лнено, преведо́хъ ѿ гре́ческагѡ ꙗ҆зы́ка на рꙋ́сскїи, sed. et alios θεοπνεύστους libros, a describentibus varie corruptos, gratia Christi et cooperante Spiritu S. se optime (предо́брѣйше) correxisse, prout et ipsi domini (judices) sciant. Si forte quid per oblivionem aut alio casu minus bene vidisset, multa esse, quae turbent hominis mentem, ut sint oblivio, sollicitudo, ira et ebrietas etc.

Fol. 21. inscriptio miniata: ѿ деся́тагѡ слова (Maximi Graeci), є҆́же на а҆фродитїа́на пе́рсанина. Aphrodisiani liber (de Incarnatione D. N. J. C.) pro haeretico declaratur, ex legibus criticae.

Fol. 22. v. inscriptio miniata: ѿ, а҃і, слова (Maximi). Se ab inimicis suis haereticum vocari, et sacrorum librorum non correctorem, sed corruptorem; cujus rei rationem eos reddituros Deo. Et orthodoxiam quidem suam satis demonstrari in libro Responsi sui (в книзѣ моегѡ ѿвѣта). Sacros vero libros se non corrumpere, sed diligenter, et attente, et in timore Dei, et recto intellectu emendare, quae corrupta sint partim a librariis, partim vero etiam a primis interpretibus, viris (de cetero) aeterna memoria dignis. Dicendum

dum enim quod res sit, nonnullos eorum non plene intellexisse graecum sermonem. Et nisi quis satis et perfecte didicisset grammaticam, poeticam et rhetoricam, et ipsam philosophiam, eum nec intelligere posse scripta, nec in aliam linguam transferre. Se autem recte et ingeniose (пра́вѡ и бл҃гоухи́трено́) corrigere, quae illi peccassent (презрѣ́нная ими), hoc se nunc, tamquam coram ipso Deo, ostensurum. Accepto nempe in manum libro Triodio, invenisse in oda nona canonis viridium (вели́кагѡ четверткá): Ѳоу́щаго естеством создана сн҃а и слова пребезнача́лнаго, оц҃а несоу́щиа естеством несо́здана, воспѣва́ема —; indignatum talem blasphemiam, locum se correxisse, prout ipse Spiritus S. tradidisset nobis in libris nostris per beatum Cosmam. Apud nos (Graecos) enim сло́во несозда́нно естество́мъ glorificatur hoc loco, et ubique. Vestra autem (Russorum) Triodia alia слово tantum simpliciter vocant illum, non et increatum, alia vero etiam сло́во естествомъ; nescio cujus culpa. Sed quae mea culpa, qui tales blasphemias corrigo? Sic et ibidem pro хр҇та єди́наго тѣ́мже мя познайте, vetus interpres vertit хр҇та єди́наго дїа мене познайте. Sic et in canone dominicae S. Thomae, oda 3, pro recto Damasceni sensu: Во гробѣ затворенъ бывъ ѡписоуемою плотїю своею неѡписанныи

num cantionem, ab ignaris verae theologiae hodiernis sciolis esse positum; мѹшникоѹемою блотию.

Fol. 23. queritur Maximus de diris (w лютых) quae jam abhinc annos 18 patiatur in carcere (in quo demum post 15 annos et obiit).

Fol. 25. тогоже инока максима ѿ вторагонадесяти слова, w книжномъ исправленїи. Repetit, se fideliter correxisse libros, pro certa sua graecae linguae, et rerum scientia, quanta se Spiritus S. dignatus sit. Esse linguam Graecam longe ingeniosissimam, neque plene percipi nec ab ipsis Graecis posse, nisi multorum annorum assiduo et alacri labore idque sub magistris eximiis; cui horum aliqua deessent, discere eum quidem ex parte, sed ad perfectionem non pervenire (ме дошо́лъ, russ.) Id, se videre, accidisse etiam ἀμυήτοις interpretibus sacrarum scripturarum Russis, in multis vocibus. Proferre se tres aut quatuor, e quibus inferri posse de reliquis, ѵ҆ѱило́съ esse высо́къ; ab hoc una tantum litera differre ѱїлосъ, нагъ либо голъ. Jam ubi Graecus defendat, Christum non esse ἄνθρωπον ψιλὸν, sed et Deum, «а прподо́бнїи пресо́дивши — высо́ка мѫжа проповѣдоша вамъ хр҇та!»

Sic et ѥкклисі́а, i. e. мѹ́ромъ, parum differre ab ѥкклиѥ, є҆́же ѥ҆́сть внѣ, цѣнѣ кого̀ затворити, истѣмити рещѝ, ѿлѹчити. Hac similitudine inductum veterem interpretem post зап. ти. (Gal. 4, 17) pro

ѿ

Ѿлꙋчи́ти ва́съ хота́тъ temere »vobis« vertisse цр҃кви ва́съ хота́тъ (cf. Gramm. XXXIV. eundem errorem Apostoli Шишатовцensis), neglecto sensu Apostoli, et vocum differentia. Sic et in oda 8. canonis Nativitatis, versu 2, veterem interpretem οὐ γὰρ εἶδον, невѣдѣша, confundentem cum οὐ γὰρ ᾖδον не пѣва́хꙋ, temere (наꙋдачю) vertisse не ви́дѣша въ любодѣа́нїихъ. (Sic revera habet et Minej Ven. 1538, sed et graecus ibid. impressus A. 1672: οὐ γὰρ εἶδον, ut adeo Slavum excuses, Graeco ipso delirante). Ка́ко бо невидѣша, (exclamat hic Maximus) бл҃же́ннїи ѻ҆ни трїѐ ѻ҆́троци, и про́чїи сщ҃е́нници и леви́ти, не слѣпи бо бы́ли etc. Nec ѿ любодѣа́нїих reddere sensum qui sit ѿ чюжи́хъ, etiamsi poeta νόθοις usurpaverit ob versum (ноꙋ́жди ра́ди і҆рмоса, да бы пришло ѿ согла́сномꙋ пѣнїю). Horum et similium manifestorum peccatorum convictos teneri veteres interpretes, »quae corrigere volentes recentiores Russi, ignari graecae linguae, pejus etiam corrupere (най бо́льше испортили)«. Sic et Act. 17, 19 et 22. Paulum a vetere interprete in Arii glaciem abduci (на Арї́евѣ ледѣ), cum in Areopago (на Арі́евѣ па́гѣ) Athenienses diceret δεισιδαιμονεστέρους, quod non vertendum erat хꙋдо́жнѣйшихъ cum ignaro graecarum literarum Vetere, sed бѣсобоа́знѣйшихъ; диемсъ бо, боа́знь, а дѣ́мони бѣ́си толкꙋ́ютса, а не

пи-

писа́лъ є҆пистимо́на́с є҆́же є҆́сть хꙋдо́гих, ни техникꙋ́с, є҆́же є҆́сть хи́трыхъ; ни софꙋ́с, є҆́же є҆́сть премꙋдрыхъ; ни гностикꙋ́с, є҆́же є҆́сть разꙋ́мныхъ. и ѡ сихъ до здѣ. (Habes hic specimen 'correctionum grammaticarum monachorum sancti montis, graecas subtilitates nimis prementium, itaque prae nimia in biblicam graecitatem reverentia Slavicae linguae genio vim inferentium). Multis adhuc ejusmodi lapsibus veterum interpretum, ne obtunderet, nunc praetermissis, se tantum hos paucos attulisse, ut se vera dictitare, et talento a Domino tradito recte uti ostenderet. Sed dicere inimicos, a correctore injuriam fieri Sanctis terrae Russicae thaumaturgis, qui talibus libris (usine, an versis?) Deo se probarint vivi, adeo ut post mortem miraculis inclaruerint. His respondisse jam Paulum зач҃, рн҃а (Cor. 12, 8). Non omnes posse omnia; Sanctos Russicos fulsisse sanctimonia, seque illos sincere venerari, non tamen illos et donum linguarum et interpretationis desuper accepisse; non ergo mirandum, haec versionis vitia illos fugisse; illis ob apostolicam humilitatem, mansuetudinem et vitae sanctitatem datam esse gratiam sanationum et miraculorum: alii vero, etiamsi peccator sit supra omnes homines, datam esse linguarum scientiam et interpretationem. Neque hoc mirandum esse; posse enim, Dei nutu, vel

a bruta bestia moneri prudentissimum senem. Et nonne presbytero illi, cui ob vitae innocentiam angelus continuo adstabat ad altare, admonitio a recente diacono Constantinopolitano de verbis Severianae haereseos, quae in sacris mysteriis usurparet, objurgantique angelum, quod se per tot annos de talibus non monuisset, responsum est, ita Deum velle, ut homo ab homine corrigatur? Nullam ergo Russiae Sanctis a se fieri injuriam, sicut nec a Symmacho, Theodotione et Luciano Antiocheno facta sit primis pontificibus et martyribus.

Fol. 83. v. sine inscriptione, fit transitio ad Silvanum, Maximi discipulum, qui Russus (не вельми грека и отроду, но здѣшнія перстии и русина) tantum profecerit in graeca lingua, ut Matthaei evangelium сотвори преводъ, ѿ греческагѡ языка на словенскїй. Recitatur locus ex illius praefatione in Matthaeum, unde videas, multum Slavum sensisse jam vim, quae a graeculis argutantibus linguae Slavicae inferebatur: нѣсть бо, нѣсть лѣпо во истинну, всячески премоудрѣйшемꙋ онемꙋ (graeco) послѣдовати языкꙋ. понеже ѿвращается сопротивнѣ, ниже по родомъ, ниже временамъ, ниже исконченїя подобна ся имѣютъ; но вся премѣнена. Сегѡ ради разꙋма (sensum) токмо всегда подобаетъ. Simul vides, Russum scivisse se

Slo-

Slovenice scribere, non Russice, dum Maximus Cyrillum ignorat, et Russicam semper versionem somniat.

Fol. 40, linea quarta. Inscriptio miniata:
Прóчегоже и́ сиимъ, и похвáльная словеса̀
сія̀ блаженныя и стыя книги грамматѝки
да не неразоуметса, понеж бы̀ ѿ лица̀ єѧ̀
книги реченнымъ.

Laudes suas ipsa praedicat Grammatica, usque ad folii 44. paginam rectam, cujus linea tertia:
Грамматѝкаѧ ими
et demum quarta - ноуюса; - claudunt praefationem.

Paginarum epigraphae nigrae sunt plerumque, uti et duernionum numeri; praeter fol. 25. v. ubi предисловїє miniatum, (sed грамматики paginae adversae fol. 26 iterum nigrum). Duernio item sextus è rubro notatur. Ceterum praefationis auctorem fuisse graecarum literarum rudem vel ex паламидъ (pro Palamede), комидъ (pro Cadmo) et промиѳеѡвъ, fol. 41. appareat.

Fol. 45. incipit ipsa Grammatica, et paginarum et capitum inscriptionibus, imo et singulorum articulorum initialibus rubricatis; continuaturque usque ad fol. тлв (sic enim hic recte, praeter spem, cum vicina folia habeant тм). Meletium fere exscribit, nisi quod, ubi ille Latina et Graeca habet, hic ea aut plane omittit, aut graeca slavicis

typis

typis scribit; unde latinis et graecis typis caruisse tunc Mosquenses apparet (cf. Grammaticae Dobrovii p. LX). Mirere et hoc, quod nusquam Meletii meminerit! Sed ad singula descendamus.

1) In alphabeto omisit ʃ figuram, et ѥ, quas Meletius habet penes г et є. (Quamquam et ipse Meletius ѥ, vitio typographi, habeat disjunctum: ιє). 2) Accentus Meletii saepe mutavit, e. gr. illius писмѧ̀ hic est пи́смѧ, тво́рѧтъ est творѧ́тъ, на тро́е est на́трое etc. 2) Pro рѡ́сс habet роусинъ (at in declinatione tamen adjectivum россі́йскій). 4) Declinationibus praemisit quatuor tabulas finalium sed literarum tantum, non syllabarum, sic:

рода моуж. числа единств.

правыи	а	ы,	ѣ,	ꙋ,	о,	ю,	ѣ,
правыи	ъ	а,	ꙋ,	а,	е,	ъ,	ѣ,
правыи	ь	ѧ,	ю,	ѧ,	ю,	ъ,	ѣ,
правыи	й	ѧ̀,	ю,	ѧ,	е,	ъ,	и,
правыи	ѧ	и,	и,	ю,	е,	ю,	и,
правыи	о	а,	ꙋ,	а,	о,	ъ,	ѣ etc.

5) Post Meletii paradigma мрежа inserit овцѧ̀; pro illius ла́дїѧ habet russ. ло́дїѧ̀. 6) Pro Meletii vere slovenicis formis Genit. мре́жѧ, ладі́ѧ, пїѧницѧ, самарѧны́нѧ etc. habet russicas мрежи, лодїѝ, пїѧ́ницы, самарѧны́ни etc. Et pro Dat. сносѣ, habet russ. снохѣ etc.; pro illius Loc. отци, сердци, овци habet russicas отцѣ, сердцѣ,

овцѣ,

ѡвцѣ, пїа́ницѣ etc. 7) Contra, quae falso Meletius adstruxit, adoptat: ѧ (eos duos) pro ꙗ. 8) Pro illius (semirecto) свѣдитель jam habet свидѣтель, et semel сидѣти pro сѣдѣти, sic et тысѧща pro тысѧща. 9) Dualis Verborum primam adulteravit, єсма̀, бїє́ма etc. conjugando, pro veris Meletii єсва, бїєва etc etc. —

'En ergo Mosquensem Grammaticam fontem, unde tanta genuinae veteris dialecti corruptela fluxit in omnes alias grammaticas, in scholas et in posteriores librorum ecclesiasticorum editiones, quas correctas appellant. Et esse quidem correctas prae antiquis, quoad fideliorem (imo plerumque nimis anxiam) archetypi graeci expressionem, damus libenter: sed poterant, imo debebant corrigi salva et incolumi linguae sacrae natura. Optandum omnino est, et vel sperandum, Russos ipsos, praesertim tam laete adulta vernacula eorum dialecto, daturos operam, ut et lingua sacra in integrum restituatur; sicque, (ut cum Ovidio loquamur, quem post Stryikowskium haec quoque Grammatica cum Meletio etiam Slovenica carmina scripsisse credit) acris, impigrique Achillis

Una manus nobis vulnus opemque ferat!

Fol. 347. (verius 337) Inscriptio rubra:

Нѣкоегѡ вопросившагѡ сѧ любострѹднымъ тщанїемъ, ма́ѯїма и́нока сты́ѧ горы̀,

таже ѿ грамматїкїи, и ритѡрикїи, и фило-
софїи; ѿ ѕ҃же такѡ да не неизвѣстнѣ
ѥмоу ѡ сихъ, въ пользꙋ к любоꙋченїа-
разꙋмꙋ ѥгѡ желающꙋ.

Est dialogus discipuli interrogantis (Вопрошающи), et Maximi respondentis, de utilitate et necessitate Grammaticae etc. Est haec tertia commendatio!

Fol. 361. (351) Inscriptio rubra:

Ѳослóвїе имен по азъ вѣди. Сты҃хъ
соущихъ въ святцахъ, столкованїи сло-
венска ꙗзыка.

Аввакꙋмъ, корѣцъ силный. дек. в҃ etc. Aliquorum nomina et dies tantum, absque interpretatione, e. gr. Адрїанъ, Авгꙋста, ks. Praeter nomina explicantur et aliae voces, e. gr. вѵссонъ, порфѵра, паволока; — грамматїка, добрагѡ писанїа и речїнїа наꙋка, первое оученїе ѿ седми свободныхъ хꙋдожествъ. — Ѵ҆алїе, благовѣщенїе, добрая вѣсть. — Ѵ҆лнеть, благовѣстникъ. — Ѵ҆ноуххъ, скопленый чл҃къ. — Ѵ҆століа sola occupat lineam, sine die, aut interpretatione. Sic et иринархъ, иринїи, маркелъ, параскевїа (sic), селивестръ, софїа, валентъ, валерїанъ, валерїи. — Ѵ҆ффектъ, изводство. — клаѵдїи, голосъ плачливый. — Кондрат dicit esse Latinum, et significare д҃лателъ, сѣн. ка. Ut константїн, твердъ, et квартъ, четвертый; лоупѵ, волкъ, авг. кг.

ма-

мамантъ, персн. тертїи, третїй. — аїнъ, сѣтъ петръ, опока, ѿ опоки. — провъ, предводитель. — презвѵтеръ, старѣйшїи сщенникъ, зри, попъ (sed hoc suo loco oblitus est). — ритоpіка, лѣпоглаголная наука, третїа ѿ свободныхъ; сїлуан, славенъ; sed alio loco melius сїлуанъ, лѣсникъ, дикїи. — сѵгклитикїа, сенаторка. — терентїй, глубокоуменъ. — урванъ, обычайный. — Фѡка, славенъ; etc.

Fol. 373 (verius 363) v. Exercitia grammatica. Ac primo quidem thematis; апла стыи фомà молитвы млтиваго бга, да грѣховъ ѡставленїе подасть душамъ нашимъ per omnes casus et numeros variatio. Ejusdem thematis analysis grammatica. Item analysis тѣ царю нбный etc. Analysis тѣ ойе нашъ.

Fol. 387 (verius 377). Subscriptio operis: Всесилныи — просвѣти сердечныи очи црю и великому кнзю алеѯїю михаиловичю всеа рѡсїи самодержцу произвести типографскимь художествомъ сїю книгу глемую грамматику, — (pag. penultima) начаша же быть печатати — повелѣнїемъ — цра и великагѡ кнза алеѯїа михаиловича, всеа рѡсїи самодержца, и по блгословенїю вдховном чиноу, оца егѡ и бгомолца — їѡсифа патрїарха московскагѡ и всеа рѡсїи, в лѣто ѕрнѕ, мца декамврїа въ з день, на память иже во стыхъ оца нашегѡ никѡлы. — Совершена же быть тогоже лѣта

мца

мц҃а Февруарїа; в҃ день, на воспоминанїе сретенїа гд҃а бг҃а и сп҃са нашегѡ іс҃а хр҃та. въ третїе лѣто — царства егѡ — цр҃а алеѯїа; — в҃ шестое же лѣто, патрїаршества — іѡсифа патрїарха — въ славу бг҃у оц҃у и сн҃у и ст҃ому дх҃у, аминь. Cum ergo, ex hac subscriptione, certum sit, Grammaticam hanc esse coeptam imprimi A. M. 7156, die Decembris sexta, et absolutam ejusdem A. M. 7156, Februarii die secunda, id est A. Christi 1647 — 1648, necesse est, Leonardum Frisch, et Jos. Dobrowsky, qui A. 1651 edunt, vidisse aliam editionem hujus grammaticae in 4; quamquam, praeter hanc nostram A. 1648, et illam A. 1721 in 8. nullam noverit Sopikovius. Hujus quidem, quam hic descripsimus, editionis, paginae singulae sunt plerumque 19 linearum, quamquam in Grammatica propria subinde ob tabulas, schemata etc. etiam ad 20 excurrant. Pagina item penultima, (quin fuerit necesse, cum ultima nonnisi undecim habeat) est linearum viginti. — Auctoris nomen reliquamque hujus operis historiam doctissimo Epp. Eugenio explicanda relinquimus.

III. Steph. Vujanovski Руководство къ славенстѣй Граммматїцѣ, quod Viennae 1793 editum citat Sopikovius, A. quidem 1786 typis paratum, mansit χειρόγραφον. Est Mrazoviciano simillimum. Spes est, Serbos bonum secuturos Russorum exemplum, vernaculae grammaticam separantium a slovenica, et utramque vernacula explicantium.

Ad-

Addenda et Corrigenda.

Pag. 59. Etiam in Ostrog. ed. voces nonosyllabae Kamora signantur, non duplici lineola. Delenda igitur sunt lin. 20 verba: immo et in Ostrog. et lin. 6 apponenda post vocem fol.

— 81. Lin. 1 post ѣти adde: manet вѣд.

— 91. Addendae syllabae radicales рон. Deinde реть, рѣт, рат, рот, рѹт.

— 115. Linea 3. a fine: ѡбращенїе Cant. 4, 3. in Ostrog. et Mosqu. ed. prima est error librarii. Nam cap. 6, 6. recte utraque ѡброщенїе, quod utique est ab ѡброщити, non ab ѡбростѹ.

— 117. полза delendum est, cum sit compositum ex по et лза.

— 147. Lin. 17. Dragomirnense lege pro Belgradense. Ita et 241 ac alibi, ubi Apostolus citatur.

— 273. Lin. 13. мысль dele, quia ope ль formatum est.

— 315. Lin. 9. Adde сѫтник seu сотник inter братник et Centurio.

— 497. Lin. 8. a fine addendum: occurrit tamen Dualis fem. и in Ostrog. Ezech. 35, 10. обѣ странѣ и обѣ земли мои бѹдета и прїимѹ и, eas; correcta их pro accus. а.

Z z Sphal-

Sphalmata.

Pag.	73.	Lin.	2 a fine	пасныръ	lege	пастыръ.
—	261.	—	1	вȣра	—	бȣра.
—	272.	—	1	пусераꙁь	—	оусераꙁь.
—	291.	—	12	жава	—	жаба.
—	338.	—	17	двадесать	—	дванадесать.
—	341.	—	16	нь	—	ны seu нѣі.
—	318.	—	3 a fin.	гони	—	гоним.
—	526.	—	11	виннȣх	—	винȣх.
—	683.	—	10 a fine	быꙁшек	—	бышек.

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 06534 9006